بمعونت صانع مکین و مکان و فضل خلاق زمین و زمان

شمع کاشانهٔ هدایات و عرفان مصقلهٔ آئینهٔ صافی درونان منور دا نوار الهامات یزدانی جنی

از دفاتر

مکتوبات امام ربانی

از سه جلد

از ارشادات علیه غوث ربانی حضرت مجدد الف ثانی مرتبهٔ و مدونهٔ مریدان خاص الخاص حضرت

در مطبع نامی منشی نولکشور واقع کانپور بطبع مزین منطبع شد

ACKU
44437
AFGHANISTAN CENTRE AT KABUL UNIVERSITY
3 ACKU 00044437 1

اطلاع

اِس مطبع مین ہر علم و فن کی کتب کا ذخیرہ بسلسلہ وار فروخت کے لیے موجود ہے اور فہرست مطول اُسکی ہر ایک شائق کو چھاپہ خانے سے مل سکتی ہے جسکے معائنہ و ملاحظہ سے شائقان اصلی حالات کتب کے معلوم فرما سکتے ہین قیمت بھی ارزان ہے اس کتاب کے ٹیٹل پیج کے تین صفحہ سادہ مین بعض کتب تواریخ حالات انبیا و اولیا اُردو و کتب تواریخ و اولیا وغیرہ فارسی و کتب متفرقات دینیہ اُردو درج کرتے ہین تاکہ جس فن کی یہ کتاب ہے اُس فن کی اور بھی کتب موجودہ کارخانہ سے قدر دانون کو آگاہی کا ذریعہ حاصل ہو۔

کتب تواریخ حالات انبیا و اولیا اُردو

قصص الانبیا مسمیٰ بہ روضۃ الاصفیا از مولوی محمد زاہد۔

ایضاً خرد۔ مصنفہ مولوی زاہد۔

عجائب القصص۔ مبسوط حالات انبیا کے اسمین درج ہین۔

مجموعہ فتوحات واقدی کے ہر چار حصہ کا ترجمہ اُردو۔ ۱۔ حصہ مین غزوات حضرت رسول آخرالزمان مسمیٰ بہ مغازی الصادقہ ۔ ۲۔ حصہ مین فتوح ملک شام ۔ ۳۔ حصہ مین فتوح ملک مصر ۔ ۴۔ حصہ مین فتوح ملک عجم۔ مترجمہ مولوی بشارت علیخان و سید مہدی حسین میا اور حصص متفرق بھی حسب شرح ذیل فروخت ہوے ہین۔

(۱) مغازی الصادقہ معروف بمغازی الرسول باقی مراتب حسب مجموعہ بالا۔

(۲ و ۳) فتوح الشام و فتوح المصر اُردو یکجائی و دیگر مراتب حسب تصریح مجموعہ بالا

(۴) غزوہ عرب معروف بہ ترجمہ فتوح العجم باقی مراتب حسب مجموعہ بالا۔

تواریخ حبیب اللہ۔ یہ کتاب اُردو زبان مین ہے نہایت خوبی کے ساتھ حالات حضرت صلے اللہ علیہ کے لکھے ہین۔

حدیقۃ الاولیا۔ اولیاؤن کا ذکر مصنفہ جناب مفتی غلام سرور صاحب لاہوری۔

تذکرۃ الخلفا منظوم ۔ خلاصہ فتوح الشام و المصر و العجم۔ از حکیم امانت علی۔

تاریخ مکہ منظمہ۔ حالات بناء کعبہ شریف مرتبہ حاجی محمد فخرالدین خان۔

تاریخ مدینہ منورہ۔ اُردو ترجمہ جذب القلوب الی دیار المحبوب کا جوکہ تصنیف شاہ عبدالحق محدث دہلوی کی ہے۔

کتب تواریخ مشعر حالات انبیا و اولیا وغیرہ فارسی

فہرست جلد اول مکتوبات امام ربانی حضرت مجدد الف ثانی

صفحہ	مضمون
۳	مکتوب ۱ در بیان احوال کہ مناسب باسم ظاہر اند
۴	مکتوب ۲ در بیان حصول ترقیات و مبادات بعضا یا
	خداوندی جل سلطانہ بہ پیر بزرگوار خود نوشتہ اند۔
۵	مکتوب ۳ در بیان محبوس شدن یاران بمقام مخصوص الخ
″	مکتوب ۴ در بیان فضائل شہر رمضان و بیان حقیقت
	محمدی علیہ علی آلہ الصلوٰۃ والسلام بہ پیر بزرگوار خود
۷	مکتوب ۵ در سفارش خواجہ برہان الدین۔
″	مکتوب ۶ در بیان حصول جذبہ و سلوک و تربیت یافتن
	بہر دو صفت جلال و جمال و بیان و فنا و بقا الخ۔
۹	مکتوب ۷ در بیان بعضی از احوال غریبہ خود با بعضے استفسارات
	ضروری بہ پیر بزرگوار خود نوشتہ اند۔
۱۰	مکتوب ۸ در بیان احوالی کہ بقا و صحو تعلق دارند۔
۱۲	مکتوب ۹ در بیان احوال کہ بمقام فرود آمدن تعلق دارند
۱۳	مکتوب ۱۰ در حصول قرب و بعد فرق و وصل الخ
۱۴	مکتوب ۱۱ در بیان بعضی کشوف جہت حصول مقام تکمیل الخ
۱۷	مکتوب ۱۲ در بیان حصول مقام فنا و بقا اسمے آخر
۱۸	مکتوب ۱۳ در بیان نہایتی راہ و مطابقت علوم حقیقت شریعت
۱۹	مکتوب ۱۴ در بیان حصول نتایج کہ در آنجا اشارہ رو دادہ بودند الخ
۲۰	مکتوب ۱۵ در بیان حالیکہ مناسب بمقام عروج و نزول است الخ
۲	مکتوب ۱۶ در بیان احوال عروج و نزول و غیر آن۔
۲۱	مکتوب ۱۷ در بیان احوالی کہ بعروج و نزول تعلق دارند

صفحہ	مضمون
″	مکتوب ۱۸ در بیان تمکین کہ بعد ازان حاصل میشود الخ
۲۷	مکتوب ۱۹ در سفارش بعضے ارباب حوائج۔
۲۸	مکتوب ۲۰ نیز در سفارش بعضی ارباب حوائج۔
″	مکتوب ۲۱ در بیان درجات ولایت خصوصاً ولایت محمد صلعم
۲۹	مکتوب ۲۲ در بیان وجہ تعلق در میان روح و نفس الخ
۳۱	مکتوب ۲۳ بخانخانان در منع اخذ طریق از ناقص۔
۳۳	مکتوب ۲۴ بمحمد قلیج خان در بیان آنکہ سوی کائن و بائن است الی آخر
۳۴	مکتوب ۲۵ در تحریض بر متابعت سید المرسلین صلعم بخواجہ جہانا
″	مکتوب ۲۶ بمولانا حاجی خان در بیان آنکہ شوق از برای ابرار است الخ
۳۵	مکتوب ۲۷ بخواجہ عمک در بیان مدائح حریفہ علیہ نقشبندیہ
۳۶	مکتوب ۲۸ نیز بخواجہ عمک در تلوین احوال
″	مکتوب ۲۹ بشیخ نظام تھانیسری در بیان ذوق و مواجید الخ
۳۸	مکتوب ۳۰ در بیان شہود آفاقی و انفسی الخ
۴۰	مکتوب ۳۱ بشیخ صوفی در بیان حقیقت ظہور توحید شہودی الخ
۴۴	مکتوب ۳۲ بمیرزا حسام الدین در بیان کمالی کہ مخصوص
	باصحاب کرام است رضوان اللہ علیہم
۴۶	مکتوب ۳۳ بملا حاجی محمد در بیان مذہب علما جمہور الخ
۴۸	مکتوب ۳۴ نیز بملا حاجی محمد در بیان جواہر خمسہ عالم امر الخ
۴۹	مکتوب ۳۵ نیز بملا مذکور در بیان محبت ذاتی کہ لازم الخ است
۵۰	مکتوب ۳۶ نیز بملا مذکور در بیان آنکہ شریعت متکفل جمیع سعادات
	دنیویہ و اخرویہ است طریقت و حقیقت خادمان شریعت اند

کتابخانہ مجددیہ سراج رفیق

صفحه	مضمون
٥١	مکتوب ۳۷ بشیخ محمد در تحریص بر اتباع سنت سنیه الخ
″	مکتوب ۳۸ نیز بشیخ محمد در گرفتاری بذات بحت باری تعالی
٥٣	مکتوب ۳۹ نیز بشیخ محمد در بیان آنکه مدار کار بر قلب است و تجرید اعمال صوری عبادات رسمی بکاری نمی‌کشاید
٥٤	مکتوب ۴۰ بشیخ محمد در بیان تحصیل مقام خلاص
″	مکتوب ۴۱ بشیخ درویش در ترغیب متابعت سنت سنیه الخ
٥٦	مکتوب ۴۲ بشیخ درویش در بیان آنکه بهترین مصفا از هوای زدودن محبت ما دون حق سبحانه متابعت سنت است
٥٧	مکتوب ۴۳ بشیخ فرید در بیان توحید شهودی و وجودی
٦٠	مکتوب ۴۴ بشیخ فرید در مدح خیر البشر علیه الصلوة والسلام الخ
٦١	مکتوب ۴۵ نیز بشیخ فرید در بیان فضائل ماه رمضان الخ
٦٢	مکتوب ۴۶ نیز بشیخ موصوف در بیان آنکه وجود باری تعالی الخ
٦٤	مکتوب ۴۷ نیز بشیخ موصوف در شکایت از قرن سابق کفار که غلبه کرده
٦٦	مکتوب ۴۸ نیز بشیخ فرید در ترغیب تعلیم علما و طلبه الخ
٦٧	مکتوب ۴۹ بشیخ موصوف در مذمت دنیای دنی
″	مکتوب ۵۰ نیز بشیخ موصوف در مذمت دنیای دنی
٦٨	مکتوب ۵۱ به شیخ فرید در ترغیب بر ترویج شریعت
″	مکتوب ۵۲ بشیخ فرید در مذمت نفس اماره
٧٠	مکتوب ۵۳ بشیخ فرید در بیان آنکه اختلاف علما موجب فساد عالم است
٧١	مکتوب ۵۴ بشیخ فرید در اجتناب از صحبت مبتدع الخ
٧٢	مکتوب ۵۵ بشیخ عبدالوهاب در اظهار محبت جگرگاه است الخ
″	مکتوب ۵۶ نیز بشیخ عبدالوهاب در سفارش سیدی الخ

صفحه	مضمون
٧٢	مکتوب ۵۷ بشیخ محمد یوسف در نصیحت
″	مکتوب ۵۸ بسید محمود در بیان آنکه این راه همگی هفت گام است
٧٤	مکتوب ۵۹ بسید محمود در بیان آنکه آدمی را از سه چیز چاره نیست
٧٦	مکتوب ۶۰ بسید محمود در بیان نفی خواطر و دفع وساوس بالکلیه
٧٧	مکتوب ۶۱ بسید محمود در ترغیب صحبت کامل مکمل
٧٨	مکتوب ۶۲ بملا حسام الدین در بیان آنکه جذبه پیش از سلوک است
٧٩	مکتوب ۶۳ بشیخ فرید در بیان آنکه انبیا علیهم الصلوة در اصول دین متفق‌اند
٨١	مکتوب ۶۴ بشیخ فرید در بیان لذت دائم و الم جسمانی و روحانی
٨٢	مکتوب ۶۵ بخان اعظم در تأسف و تلهف بر ضعف اسلام
٨٣	مکتوب ۶۶ نیز بخان اعظم در مدح طریقه علیه نقشبندیه الخ
٨٤	مکتوب ۶۷ بخانخانان در سفارش محتاج
٨٥	مکتوب ۶۸ نیز بخانخانان در بیان آنکه تواضع از اغنیا باید
٨٦	مکتوب ۶۹ نیز بخانخانان در بیان آنکه تواضع موجب رفعت است
٨٧	مکتوب ۷۰ نیز بخانخانان در بیان آنکه آدمی را جامعیت سبب بعد است همچنانکه همین سبب قرب اوست
٨٨	مکتوب ۷۱ بمرزا داراب در بیان آنکه شکر منعم بر منعم علیه واجب است
″	مکتوب ۷۲ بخواجه جهان در بیان آنکه جمع ساختن دین و دنیا از محالات است
٨٩	مکتوب ۷۳ به قلیچ الله در مذمت دنیا و ابنای آن
٩٣	مکتوب ۷۴ بمرزا بدیع الزمان در تحریص بر صحبت فقرا
٩٥	مکتوب ۷۵ نیز بمرزا مذکور در تحریص بر متابعت سید الکونین صلعم
٩٦	مکتوب ۷۶ به قلیچ خان در بیان آنکه ترقی وابسته بورع و تقوی است
٩٨	مکتوب ۷۷ بجبار خان در بیان آنکه عبادت خدا کی میسر شود

صفحہ	مضمون
۹۹	مکتوب ۷۸ نیز بجبار خان در بیان معنی سفره در وطن و سیر آفاقی و انفسی
۱۰۱	مکتوب ۷۹ نیز بجبار خان در بیان آنکه این شریعت غرا جامع شرائع است
۱۰۲	مکتوب ۸۰ بمرزا فتح الله حکیم در بیان آنکه فرقهٔ ناجیه اهلسنت و جماعت اند
۱۰۶	مکتوب ۸۱ به لالا بیگ در تحریض بر ترویج اسلام
۱۰۶	مکتوب ۸۲ بسکندر خان لودهی در بیان آنکه سلامتی قلب الخ
۱۰۷	مکتوب ۸۳ به بهادر خان در تحریض بر جمع کردن جمعیت ظاهر و باطن
″	مکتوب ۸۴ بسید احمد قادری در بیان آنکه شریعت و حقیقت عین یکدیگراند
۱۰۸	مکتوب ۸۵ بحکیم فتح الله در تحریض بر اتیان اعمال صالحه
۱۰۹	مکتوب ۸۶ بیکی از حکام پرگنه در بیان سلامتی قلب ابدا و دن حق
۱۱۰	مکتوب ۸۷ نیز بپهلوان محمود در بیان تهمت
″	مکتوب ۸۸ به پهلوان محمود در نصیحت
″	مکتوب ۸۹ بمیرزا علیخان در عزا پرسی
۱۱۱	مکتوب ۹۰ بخواجه قاسم در ترغیب آنکه بکلیت متوجه حق سبحانه باید بود
″	مکتوب ۹۱ بشیخ کبیر در بیان تصحیح عقائد و اتیان اعمال صالحه
۱۱۲	مکتوب ۹۲ نیز بشیخ کبیر در بیان آنکه اطمینان قلب در ذکر است
″	مکتوب ۹۳ بسکندر خان لودهی در بیان آنکه در جمیع اوقات بذکر حق باید بود
۱۱۳	مکتوب ۹۴ جعفر خان لودهی در بیان آنکه آدمی از تصحیح عقائد ناگزیر است
″	مکتوب ۹۵ بسید احمد در بیان آنکه آدمی نسخهٔ جامعه است
۱۱۵	مکتوب ۹۶ بمحمد شریف در منع و زجر بر تسویف و تاخیر
۱۱۶	مکتوب ۹۷ بشیخ درویش در بیان آنکه مقصود عبادات داما تحصیل یقین است
۱۱۷	مکتوب ۹۸ به عبدالقادر در ترغیب بر زهد و ترک عقب الخ
۱۱۹	مکتوب ۹۹ بملاحسن کشمیری در جواب استفساری

صفحہ	مضمون
۱۲۱	مکتوب ۱۰۰ نیز بملاحسن کشمیری در جواب سوال
۱۲۳	مکتوب ۱۰۱ نیز بملاحسن کشمیری در رد جماعت که کامل را ناقص تصور کرده
۱۲۴	مکتوب ۱۰۲ بملا طاهر در بیان آنکه محرم رقص و سرود مجموع مبتدع است
۱۲۶	مکتوب ۱۰۳ بشیخ فرید در بیان معنی عافیت الخ۔
″	مکتوب ۱۰۴ به قضاة پرگنه در عزا۔
۱۲۶	مکتوب ۱۰۵ بحکیم عبدالقادر در بیان آنکه مریض تا زمانیکه الخ
۱۲۷	مکتوب ۱۰۶ بمحمد صادق کشمیری در بیان آنکه محبت این طائفه
″	مکتوب ۱۰۷ نیز بمحمد صادق در اجوبه و اسوله۔
۱۳۱	مکتوب ۱۰۸ بمیان سید احمد در بیان آنکه موت فضل است از دولت
″	مکتوب ۱۰۹ بشیخ صدرالدین در بیان آنکه مقصود از خلقت انسان
۱۳۲	مکتوب ۱۱۰ بحکیم صدر در بیان سلامتی قلب الخ
″	مکتوب ۱۱۱ بشیخ حمید سنبهلی در بیان آنکه توحید عبارت الخ
۱۳۳	مکتوب ۱۱۲ بشیخ عبدالجلیل در بیان آنکه کار آنست الخ
۱۳۴	مکتوب ۱۱۳ بجمال الدین در بیان فرق جذبهٔ مبتدی و منتهی
″	مکتوب ۱۱۴ بصوفی قربان در تحریض بر متابعت سنت سنیه الخ
۱۳۵	مکتوب ۱۱۵ بملا عبدالحق در بیان آنکه یاد رصد و قطع آن الخ
۱۳۶	مکتوب ۱۱۶ بملا عبدالواحد در بیان آنکه سلامتی قلب الخ
″	مکتوب ۱۱۷ بملا یار محمد بدخشی در بیان آنکه امتداد قلب الخ
″	مکتوب ۱۱۸ بملا قاسم علی در بیان جماعت که بر اهل الله اعتراض کنند
۱۳۷	مکتوب ۱۱۹ بمیر محمد نعمان در تحریض بر صحبت شیخ
۱۳۸	مکتوب ۱۲۰ بمیر محمد نعمان در ترغیب بر صحبت ارباب جمعیت
″	مکتوب ۱۲۱ نیز بمیر محمد نعمان در بیان آنکه این راه کمین بعثت گم است

صفحہ	مضمون	صفحہ	مضمون
۱۳۸	مکتوب ۱۲۲ بملا طاہر در ترغیب بر بلند ہمتی	۱۵۳	مکتوب ۱۴۸ و ۱۴۹ بملا حسن دہلوی
۱۳۹	مکتوب ۱۲۳ نیز بملا طاہر در بیان آنکہ ادای نفل الخ	۱۵۴	مکتوب ۱۵۰ از خواجہ محمد قاسم در بیان آنکہ شان علو جمعیت حضرت
〃	مکتوب ۱۲۴ نیز بملا طاہر در آنکہ استطاعت راہ شرط الخ	〃	مکتوب ۱۵۱ بمیر مومن در بیان بزرگی طریقہ حضرات نقشبندیہ
〃	مکتوب ۱۲۵ بمیر صالح در بیان آنکہ عالم صغیر و چہ کبیر الخ	۱۵۵	مکتوب ۱۵۲ بشیخ فرید در بیان آنکہ امت مقبول اتباع جماعت حق
۱۴۱	مکتوب ۱۲۶ نیز بمیر صالح در بیان آنکہ طالب را باید کہ اہتمام الخ	۱۵۶	مکتوب ۱۵۳ بمیان شیخ مزمل در بیان خلاصی تام از رقیت ما سوا
۱۴۲	مکتوب ۱۲۷ بملا صفر احمد در بیان آنکہ خدمت والدین الی آخرہ	〃	مکتوب ۱۵۴ نیز بمیان مزمل از جای از خود باید گذشت و بخود باید
۱۴۲	مکتوب ۱۲۸ بخواجہ مقیم در ترغیب بر بلند ہمتی	۱۵۷	مکتوب ۱۵۵ و ۱۵۶ نیز بمیان مزمل در ترغیب صحبت اہل
۱۴۳	مکتوب ۱۲۹ بسید نظام در بیان آنکہ جمعیت ایشان باعث تفرقہ است	〃	مکتوب ۱۵۷ بحکیم عبد الوہاب در نصیحت۔
〃	مکتوب ۱۳۰ بجمال الدین در بیان آنکہ با دوستان احوال خیدان اعتبار نیست	۱۵۸	مکتوب ۱۵۸ بشیخ حمید بنگالی در بیان تفاوت مراتب کمال
〃	مکتوب ۱۳۱ بخواجہ کابلی در بیان علو شان طریقہ حضرت خواجہا	۱۵۹	مکتوب ۱۵۹ بشرف الدین حسین در عزا
۱۴۵	مکتوب ۱۳۲ و ۱۳۳ و ۱۳۴ بملا صدیق در بیان اجتناب از صحبت اغنیا وقت	〃	مکتوب ۱۶۰ بیار محمد در بیان آنکہ مشائخ طریقت ...
۱۴۶	مکتوب ۱۳۵ و ۱۵۴ بملا صدیق در منع از تسویف در بیان مراتب ...	۱۶۳	مکتوب ۱۶۱ بملا صالح مقصود از طے منازل سلوک حصول ... حقیقی است
۱۴۷	مکتوب ۱۳۶ نیز بملا صدیق در منع از تسویف و تاخیر در مطلوب حقیقی	〃	مکتوب ۱۶۲ بخواجہ محمد صدیق در بیان فضیلت ماہ رمضان
〃	مکتوب ۱۳۷ بحاجی خضر در علو شان نماز	۱۶۵	مکتوب ۱۶۳ بشیخ زاہد در بیان آنکہ اسلام و کفر ضد یکدیگر اند
۱۴۸	مکتوب ۱۳۸ بشیخ بہاء الدین در مذمت دنیا ...	۱۶۷	مکتوب ۱۶۴ بی نغہ بہاء الدین در بیان آنکہ فیض حق الخ
۱۴۹	مکتوب ۱۳۹ بخضر بیگ در بیان آنکہ جماعت مبتدعان کہ طعن ...	۱۶۸	مکتوب ۱۶۵ بشیخ فرید در ترغیب بر متابعت صاحب شریعت
〃	مکتوب ۱۴۰ بملا محمد معصوم در بیان آنکہ ... محبت از لوازم محبت	۱۶۹	مکتوب ۱۶۶ بملا محمد امین در بیان آنکہ مدار نجات متابعت
〃	مکتوب ۱۴۱ بملا محمد قلیچ در بیان آنکہ ...	۱۷۰	مکتوب ۱۶۷ بملا طاہر و ... در ترغیب بعبادت اللہ واحد
۱۵۰	مکتوب ۱۴۲ و ۱۴۳ و ۱۴۴ بملا عبد الغفور ...	۱۷۱	مکتوب ۱۶۸ بخواجہ محمد قاسم در بیان علو سلسلہ عالیہ نقشبندیہ
۱۵۱	مکتوب ۱۴۵ بملا عبد الرحمن مفتی در بیان آنکہ مشائخ ...	〃	مکتوب ۱۶۹ بشیخ عبد العزیز در جواب سوال۔
۱۵۲	مکتوب ۱۴۶ بشرف الدین حسین در نصیحت بر تکرار سبق	۱۷۳	مکتوب ۱۷۰ بشیخ نور در بیان آنکہ آدمی را خیالی کہ الخ
〃	مکتوب ۱۴۷ بخواجہ شرف ... در ... سبق مقدم است	〃	مکتوب ۱۷۱ بملا طاہر در بیان آنکہ در فقر ادوام ذکر لازم است

صفحہ	مضمون	صفحہ	مضمون
۱۷۵	مکتوب ۱۷۳ بشیخ بدیع الدین در بیان بعضی اسرار	۱۹۸	مکتوب ۲۰۰ بملا شکیبی اصفہانی در حل عبارات نفحات
۱۷۷	مکتوب ۱۷۴ بمیر محمد نعمان در جواب سوالیکہ کردہ بودند	۲۰۱	مکتوب ۲۰۱ و ۲۰۲ بکوچک بیگ و بمیرزا فتح اللہ
۱۷۸	مکتوب ۱۷۵ بخواجہ اشرف کابلی	۲۰۲	مکتوب ۲۰۳ بملا حسینی در تحریض بر صحبت [illegible]
۱۷۹	مکتوب ۱۷۶ بحافظ محمود در بیان تلوینات احوال	۲۰۳	مکتوب ۲۰۴ و ۲۰۵ و ۲۰۶ باسمای مختلفہ در نصائح
۱۸۰	مکتوب ۱۷۷ و ۱۷۸ و ۱۷۹ باسمای مختلفہ در نصائح	۲۰۵	مکتوب ۲۰۷ بمرزا حسام الدین در بیان آنکہ قرب [illegible]
۱۸۱	مکتوب ۱۸۰ بمیر عبد اللہ ابن میر نعمان در نصیحت	۲۰۶	مکتوب ۲۰۸ بمیان محمد صادق در سوال جواب
〃	مکتوب ۱۸۰ بخواجہ ابو القاسم در استفسار بعضی از اسامی بزرگان	۲۰۸	مکتوب ۲۰۹ بمیر نعمان در حل بعضی از عبارات [illegible]
۱۸۲	مکتوب ۱۸۱ بمیان محمد صادق در جواب استفسار الخ	۲۱۲	مکتوب ۲۱۰ بملا شکیبی در حل عبارت نفحات
۱۸۳	مکتوب ۱۸۲ و ۱۸۳ بملا [illegible] در بیان بعضی [illegible] کلام [illegible]	۲۱۳	مکتوب ۲۱۱ بملا یار محمد در سوال جواب
۱۸۵	مکتوب ۱۸۴ و ۱۸۵ و ۱۸۶ بفتح اللہ و [illegible] و بخواجہ عبد الرحمان	〃	مکتوب ۲۱۲ بمولانا محمد صدیق در جواب بعضی اسولہ
۱۸۷	مکتوب ۱۸۷ و ۱۸۸ بخواجہ محمد اشرف و بخواجہ محمد صدیق در حل مسائل	۲۱۷	مکتوب ۲۱۳ بشیخ فرزند در بیان مواعظ و نصائح
۱۸۸	مکتوب ۱۸۹ بشرف الدین حسین بیان آنکہ با دنیا و اہل او چہ گرفتند	۲۱۸	مکتوب ۲۱۴ بخانخانان در بیان آنکہ دنیا مزرعہ آخرت است
〃	مکتوب ۱۹۰ بیکی از فرزندان میر نعمان در تحریض دوام ذکر الٰہی جل سلطانہ	۲۱۹	مکتوب ۲۱۵ بمرزا داراب در مذمت دنیا
۱۸۹	مکتوب ۱۹۱ بخانخانان در ترغیب بر متابعت انبیاء علیہم	۲۲۰	مکتوب ۲۱۶ بمرزا حسام الدین در بیان کثرت تلون احوال
۱۹۱	مکتوب ۱۹۲ بشیخ بدیع الدین در جواب استفساری	۲۲۲	مکتوب ۲۱۷ بملا طاہر در بیان آنکہ نسبت باطنیہ الخ
〃	مکتوب ۱۹۳ بشیخ زاہد در ترغیب بر تصحیح عقائد	۲۲۵	مکتوب ۲۱۸ بملا داؤد در رعایت سیر طریقت
۱۹۴	مکتوب ۱۹۴ بصدر جہان در تحریض بر ترویج ملت	۲۲۶	مکتوب ۲۱۹ بمرزا [illegible] در یافتہ الخ
۱۹۵	مکتوب ۱۹۵ بصدر جہان در تحریض بر ترویج شریعت	۲۲۷	مکتوب ۲۲۰ بشیخ سعید در بیان بعضی از اغلاط صوفیہ
〃	مکتوب ۱۹۶ [illegible]	[illegible]	مکتوب ۲۲۱ بسید حسین در بیان [illegible]
۱۹۶	مکتوب ۱۹۷ بملا محمود در بیان آنکہ سعادتمند کسی است [illegible]	[illegible]	مکتوب ۲۲۲ بخواجہ محمد اشرف در بیان خرابی احوال [illegible]
۱۹۷	مکتوب ۱۹۸ بخانخانان در بیان آنکہ آشنائی فقرا [illegible]	۲۳۸	مکتوب ۲۲۳ و ۲۲۴ بخواجہ جمال الدین و میر نعمان
〃	مکتوب ۱۹۹ بملا حسن در بیان قبول فرمودن آنچہ او طلب نمودہ بود	۲۴۰	مکتوب ۲۲۵ بملا طاہر در بیان آنکہ ہدایت الخ

صفحہ	مضمون
۲۴۱	مکتوب ۲۲۶ و ۲۲۷ بشیخ مودود و ملا طاہر در بیان نصائح الخ۔
۲۴۲	مکتوب ۲۲۸ بمیر نعمان در نصائح
۲۴۳	مکتوب ۲۲۹ بمرزا حسام الدین در بیان آنکہ طریق ما الخ
۲۴۴	مکتوب ۲۳۰ بشیخ یوسف در علو ہمت
۲۴۵	مکتوب ۲۳۱ بمیر نعمان در جواب اسولہ
۲۴۶	مکتوب ۲۳۲ بشیخ فرید در بعضی نصائح
۲۴۷	مکتوب ۲۳۳ بشیخ محمد صادق در بیان آنکہ
۲۴۸	مکتوب ۲۳۴ بشیخ محمد صادق در بیان آنکہ حقیقت واجب الوجود الخ
۲۵۷	مکتوب ۲۳۵ و ۲۳۶ بشیخ محمد صادق در بیان بعضی اسرار
۲۵۸	مکتوب ۲۳۷ بملا طاہر در ترغیب بر متابعت سنت سنیہ منام
۲۵۹	مکتوب ۲۳۸ و ۲۳۹ بمیر نعمان و ملا احمد برکی در جواب کتابت او
۲۶۰	مکتوب ۲۴۰ بشیخ محمد یوسف در بیان بی نہایتی این راہ
۲۶۱	مکتوب ۲۴۱ و ۲۴۲ بمولانا صالح محمد و بدیع الدین در جواب بعضی اصول
	مکتوب ۲۴۳ بملا ایوب محتسب در ترغیب بر طریقہ علیہ نقشبندیہ

صفحہ	مضمون
۲۶۳	مکتوب ۲۴۴ بملا محمد صالح در جواب کتابے کہ در خرابی خود نوشتہ بود۔
۲۶۴	مکتوب ۲۴۵ و ۲۴۶ بملا صالح و میر نعمان در جواب استفسار
۲۶۵	مکتوب ۲۴۷ بمرزا حسام الدین در بیان آنکہ دلیل بر وجود الخ
۲۶۶	مکتوب ۲۴۸ بمرزا حسام الدین در بیان آنکہ کمل تابعان الخ
۲۶۷	مکتوب ۲۴۹ در بیان فضائل متابعت سید الاولین والآخرین
۲۶۸	مکتوب ۲۵۰ و ۲۵۱ بملا احمد و مولانا محمد اشرف
۲۷۵	مکتوب ۲۵۲ و ۲۵۳ بشیخ بدیع الدین و شیخ سامانی در جواب استفسارہا
۲۷۷	مکتوب ۲۵۴ و ۲۵۵ بملا احمد و طاہر در تحریض بر احیائے سنت
۲۷۸	مکتوب ۲۵۶ بہ میان بدیع الدین در جواب اسولہ
۲۸۰	مکتوب ۲۵۷ بمیر نعمان در بیان طریق اجمال
۲۸۲	مکتوب ۲۵۸ و ۲۵۹ بشریف خان و خواجہ محمد سعید
۲۸۵	مکتوب ۲۶۰ بشیخ محمد صادق در بیان طریق خاص
۳۰۲	مکتوب ۲۶۱ بمیر نعمان در بیان فضائل نماز
۳۰۶	مکتوب ۲۶۲ و ۲۶۳ بمولانا محبت علی و بہ میان تاج الدین
۳۰۷	مکتوب ۲۶۴ بسید در بیان آنکہ معاملہ خود را بحیرت الخ
۳۰۹	مکتوب ۲۶۵ بشیخ عبد الہادی باید کہ در عزت فقائح نش
۳۱۲	مکتوب ۲۶۶ بخواجہ عبد اللہ در بیان بعضی از عقائد کلامیہ

صفحہ	مضمون
۳۴۶	مکتوب ۲۶۶ بمرزا حسام الدین در بیان اسرار و دقایق
۳۴۷	مکتوب ۲۶۸ بخانخانان در بیان علم وراثت انبیا چیست
۳۴۹	مکتوب ۲۶۹ بمرتضی خان در ترغیب بر اہانت اعدای دین
″	مکتوب ۲۷۰ بشیخ نور محمد در ترجیح بعضی صحبتها بر عزلت
۳۵۰	مکتوب ۲۷۱ بشیخ حسن در حل استفسار واقعہ
″	مکتوب ۲۷۲ بسید محب اللہ در بیان ایمان بغیب
۳۵۱	مکتوب ۲۷۳ بمرزا حسام الدین
۳۵۴	مکتوب ۲۷۴ بشیخ یوسف برکی
۳۵۵	مکتوب ۲۷۵ بملا احمد در جواب استفسار
۳۵۶	مکتوب ۲۷۶ بشیخ بدیع الدین در محکمات و متشابہات
۳۵۹	مکتوب ۲۷۷ بملا عبدالحی در بیان علم الیقین الخ
۳۶۱	مکتوب ۲۷۸ بملا عبدالکریم
۳۶۳	مکتوب ۲۷۹ بملا حسن کشمیری در ادای شکر
″	مکتوب ۲۸۰ بحافظ محمود در محبت این طائفہ سرمایہ سعادت است۔
۳۶۴	مکتوب ۲۸۱ بمیر نعمان در شکر نعمت۔
۳۶۵	مکتوب ۲۸۲ بمیان بدیع الدین در بیان ملاقات
″	مکتوب ۲۸۳ بصوفی قربان در بیان رؤیت حضرت خاتم الرسل
۳۶۶	مکتوب ۲۸۴ بملا عبدالقادر
۳۶۷	مکتوب ۲۸۵ بسید محب اللہ در بیان احکام سماع و وجد

صفحہ	مضمون
۳۷۳	مکتوب ۲۸۶ بمولانا امان اللہ در بیان اعتقاد صحیح
۳۷۵	مکتوب ۲۸۷ بمیان غلام محمد در بیان جذبہ و سلوک
۳۹۲	مکتوب ۲۸۸ بسید انبیا در منع آزادی
۳۹۵	مکتوب ۲۸۹ بمولانا بدرالدین در بیان اسرار قضا و قدر
۳۹۸	مکتوب ۲۹۰ بملا ہاشم صدور یافتہ۔
۴۱۰	مکتوب ۲۹۱ بمولانا عبدالحی در بیان مراتب توحید وجودی و شہودی
۴۱۴	مکتوب ۲۹۲ بشیخ حمید بیان آداب خوردی مریدان۔
۴۱۷	مکتوب ۲۹۳ بشیخ محمد چتری در جواب اسولہ
۴۲۰	مکتوب ۲۹۴ بخواجہ محمد معصوم در معارف
۴۲۵	مکتوب ۲۹۵ بحاجی یوسف کشمیری در بیان نظر بر قدم و ہوش در دم و سفر در وطن و خلوت در انجمن
۴۲۷	مکتوب ۲۹۶ در بیان بساطت صفات حق جل و علا
۴۲۸	مکتوب ۲۹۷ بمولانا بدرالدین در تحقیق احاطہ و سریان
۴۲۹	مکتوب ۲۹۸ بسید محب اللہ در بیان وصول بنہایت کار۔
۴۳۰	مکتوب ۲۹۹ بشیخ فرید در عزای مصیبت
۴۳۱	مکتوب ۳۰۰ بخواجہ محمد معصوم در بیان اسرار غامضہ
۴۳۲	مکتوب ۳۰۱ بمولانا امان اللہ در بیان قرب نبوت و قرب ولایت

صفحہ	مضمون	صفحہ	مضمون
۴۳۶	مکتوب ۳۱۲ بخواجہ محمد معصوم در بیان فرق ولایت سہ گانہ	۴۴۶	مکتوب ۳۲۰ بمولانا محمد ہاشم در بیان معیت انسان
۴۳۸	مکتوب ۳۱۳ بحاجی یوسف کشمیری	۴۴۸	مکتوب ۳۲۱ بخواجہ محمد سعید در بیان منازل عائشیعہ
ـــ گ	مکتوب ۳۱۴ بمولانا عبد الحی در اعمال صالحہ	۴۴۹	مکتوب ۳۲۲ بمیر محمد نعمان در جواب اسولہ ـ
۴۴۰	مکتوب ۳۱۵ بمیر محب اللہ در بیان اسرار نماز	۴۵۱	مکتوب ۳۲۳ بخواجہ محمد ہاشم در حل اسولہ
۴۴۱	مکتوب ۳۱۶ بمولانا صالح در ذکر بعضی از مناقب خواجہ محمد صادق	۴۵۰	عرضداشت اول و دوم حضرت مخدوم زادہ کلاں ـ
۴۴۲	مکتوب ۳۱۷ بمولانا عبد الواحد معنے کلمہ سبحان اللہ وبحمدہ	۴۵۱	عرضداشت سوم حضرت مخدوم زادہ کلاں
۴۴۴	مکتوب ۳۱۸ بمولانا فیض اللہ در معنی حدیث نبوی صلعم کا نتان الخ	۴۶۰	تقریر ولیپذیر منشی حبیب الدین سوزاں ـ
۴۴۵	مکتوب ۳۱۹ بمولانا حاجی محمد در بیان معاملہ یومی ولیلی		

بصنایع معونت ملک مکین فضل ولی خلاق زمین و زمان

شمع کاشانهٔ هدایات و عرفان مصقلهٔ آئینهٔ صافی درونان مورد انوار الهامات یزدانی حقانی

از دفاتر

مکتوبات امام ربانی

جلد اول

از ارشادات علیه غوث ربانی حضرت مجدد الف ثانی مرتبه و مدونهٔ مریدان خاص الخاص حضرت

در مطبع نامی منشی نولکشور واقع کانپور بطبع مزین منطبع شد

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين اضعاف ما حمده جميع خلقه كما يحب ربنا ويرضى والصلوة والسلام على من ارسله رحمة للعالمين كلما ذكره الذاكرون وكلما غفل عن ذكره الغافلون كما ينبغى له ويحرى وعلى آله واصحابه البررة النقى اما بعد نموده مى آيد كه اين دفتر اول است از مكتوبات قدسى آيات حضرت غوث المحققين قطب العارفين برهانه الولاية المحمدية حجة الشريعة المصطفوية شيخ الاسلام والمسلمين شيخنا وامامنا الشيخ احمد الفاروقى النقشبندى سلمه الله سبحانه وابقاه اين حقير قليل البضاعة كمترين خاك نشينان آن مقدس درگاه يار محمد الجديد البدخشى الطالقانى جمع نموده در تحرير آورده رجا آنكه نفعى ازان بطالبان حق جل وعلا برسد والمسئول من الله سبحانه اتمه والتوفيق

مكتوب اول در بيان احوالى كه مناسبت باسم الظاهر دارند وظهور قسم خاص از توحيد وبيان عروجات كه بر فوق محدود واقع شده است وانكشاف درجات بهشت وظهور مراتب بعضى از اهل الله به پير بزرگوار خود نوشته اند وهو الشيخ الكامل المكمل الواصل الى درجات الولاية الهادى الى طريق اندراج النهاية فى البداية مؤيد الدين الرضى شيخنا وامامنا الشيخ محمد الباقى النقشبندى الاحرارى قدس الله تعالى سره الاقدس وبلغه الله سبحانه الى اقصى ما تمناه عرضداشت كمترين بندهٔ احمد بندورهٔ عرض ميرساند حسب الامر شريف گستاخى مينمايد واحوال پريشان را معروض ميدارد كه در اثناء راه آنقدر تجلى اسم الظاهر گشت كه در جميع اشياء تجلى خاص على حده على حده ظاهر گشت على الخصوص در كسوت نساء بلكه در اجزاء اينها جدا جدا وآنقدر منقاد اين طايفه

گشتم که چه عرض نمایم درین انقیاد و مضطر بودم ظهوریکه درین کسوت بوده در هیچ جا نبوده خصوصیات
لطائف و محسنات عجائب که درین لباس مینموده از هیچ مظهری نشده پیش ازین تمام گداخته آب شده
میرفتم و همچنین در هر طعامی و شرابی و کسوتی جدا جدا متجلی شد لطافتی و حسنی که در طعام لذیذ پرتکلف بود
در ما عدای آن نبود و در آب شیرین تا آب غیر شیرین همین تفاوت بود بلکه در هر لذیذ و شیرین یک
خصوصیت کمال علی تفاوت الدرجات جدا جدا بود خصوصیات این تجلی را بتحریر بعرض نمیتوانم
رسانید اگر در ملازمت علیه میبود شاید معروض میداشت اما در اثنای این تجلیات آرزوی فوق اعلی
داشتم و بآنها حتما امکن ملتفت نمی شدم اما مغلوب بودم چاره نداشتم درین اثنا معلوم شد که این تجلی
بآن نسبت تنزیهی جنگ ندارد و باطن همچنان گرفتار آن نسبت ست بظاهر اصلا ملتفت نیست و
ظاهر اگر از نسبت خالی و معطل بود باین تجلی مشرف ساخته اند والحق همچنان یافتم که باطن اصلا
بشریع بصر مبتلا نیست و از جمیع معلومات و ظهورات معرض ست و ظاهر که متوجه کثرت و تنعمیه بود با
تجلیات متعدد گشته است بعد از چند گاه این تجلیات رو بخفا آوردند و همان نسبت حیرت و نادانی بحال
خود ماند و صارت فلک التجلیات کان لم یکن شیئا مذکورا بعد ازان یک فنای خاص رو داد و بهانا که
آن تعین علمی که بعد از عود تعین پیدا شده بود درین فنا گم شد و اثری از مضان آن نماند درین وقت
آثار اسلام و علامات آنها بعالم شرک خفی بظهور آمدن گرفتند و همچنین بدید تصور اعمال و نسبتهم داشتن
نیات و خواطر بالجمله بعضی امارات عبودیت و نیستی ازان باز ظاهر گشته اند حق سبحانه و تعالی برکت
و توجه حضرت ایشان بحقیقت بندگی رساند و عروجات بر فوق محدد بسیار میشود در مرتبهٔ اول که
عروج واقع شد بعد از طی مسافت چون بر فوق محدد رسید و از خلد از انجا بما تحت مشهود گشته
دران اثنا بخاطر آمد که مقامات بعضی مردم را در انجا مشاهده نمایم چون متوجه شدم مقامات آنها
در نظر آمد و آن اشخاص را نیز دران محال دیده علی تفاوت درجاتهم مکانا و مکانةً و شوقا و ذوقا
مرتبهٔ دوم باز عروج واقع شد مقامات مشایخ عظام و ائمه اهل بیت و خلفای راشدین و مقام خاص
حضرت رسالت پناه و همچنین مقامات سائر انبیا و رسل علی التفاوت و مقامات ملائکه ملاء اعلی
فوق محدد گشت و فوق محدد آنمقدار عروج واقع شد که از مرکز خاک تا محدد بود یا اندکی کمتر ازین
ازین و تا مقام حضرت خواجه نقشبند منتهی شد و فوق آنمقام چندی از مشایخ بودند بلکه ده بهاءان

مقام با فوقیت قلیله مثل شیخ معروف کرخی و شیخ ابوسعید خراز و باقی مشایخ بعضے در تہ آن مقام
داشتند و بعضی در ہمان مقام بودند اما در تحت مثل شیخ علاء الدوله و شیخ نجم الدین کبرے
و فوق آن مقام ائمه اہل بیت بودند و فوق آن خلفاء راشدین و مقامات سائر انبیا یک طرف
علیحده از مقام آنسرور بود و ہمچنین مقامات ملائکه عالیین در طرف دیگر جدا از ان مقام بود اما مقام
آنسرور را از جمیع مقامات فوقیت و سروری بود والله سبحانه اعلم بحقائق الامور کلہا و ہرگاه
میخواہم بعنایت الله سبحانه عروج واقع میشود و در بعضی اوقات بیخواست واقع می شود و
چیزہای دیگر دیده میشود و بر بعضی عروجات آثار ہم مترتب میشود و اکثر چیزہا فراموش میشود و ہرچند
میخواہم که بعضی حالات را بنویسم که در وقت عرضداشت کردن بیاد آید میسر نمیشود زیرا که در نظر
محقر مے در آید جای آن دارد که از ان استغفار کرده شود چه جای آنکه بنویسد در اثنای املاء عریضه
ہم بعضی چیزہا یاد بود تا آخر وفا نکرد که نوشته شود زیاده گستاخی نموده حال ملا قاسم علی
بہتر است غلبه استہلاک و استغراق ست و از جمیع مقامات جذبه بفوق قدم نہاده و صفات را که
اول از اصل میدید حالا با وجود آن صفات را از خود جدا می بیند و خود را خالی محض مییابد بلکه
نوریکه صفات قائم با وست نیز از خود جدا می بیند و خود را از ان نور در طرف دیگر مییابد و احوال دیگر ہم
روز بروز بہی ست در عرضداشت دیگر انشاء الله العزیز بتفصیل عرضداشت خواہد کرد مکتوب
دوم در بیان حصول ترقیات و مباہات بعنایات خداوندی جل سلطانه به پیر
بزرگوار خود نوشته اند قدس سره عرضداشت کمترین بندگان بندوره عرض میرساند ام
باستخاره متصل ماه مبارک رمضان مولانا شاه محمد رسانید آنقدر فرجه ندید که تا ماه رمضان خود را
به عتبه بوسی مشرف تواند ساخت بضرورت بر معنی آن خود را تسلی داد از عنایات خداوندی جل
و علا که ببرکت توجہات علیه حضرت ایشان علی التواتر و التوالی فائض و وارد اند چه عرض نماید
ع مرا آن خاکم که ابر نوبہاری + کند از لطف بر من قطره باری + اگر بروید از تن صد زبانم +
چو سبزه شکر لطفش کی توانم + ہرچند اظہار این قسم احوال سوہم حیر است و گستاخی ست و شعر
افتخار و مباہات ست ع ولی چون شبنم ابر داشت از خاک + سزد گر بگذرانم سر ز افلاک +
ابتدای عالم صحو و بقا از اواخر ماه ربیع الآخر است و تا حال ببقای خاص در ہر یک مدتے

مشرف میسازند ابتدا از تجلی ذاتی حضرت شیخ محی الدین ست قدس سره در صحو می آرند باز سکر می زنند
و در نزول و عروج علوم غریبه و معارف عجیبه افاده می فرمایند و باحسان و شهود خاص و سر هر مرتبه که
مناسب بقای آن مقام است مشرف میسازند بتاریخ ششم ماه مبارک رمضان بقا مشرف
ساختند و احسانی میسر شد که چه عرض نماید میسازند که نهایت استعداد تا آنجا بود و صلے که
مناسب حال بود هم اینجا میسر گشت و جهت جذبه اکنون تمام شد و شروع در سیر فی الله که مناسب
مقام جذبه است واقع نشد هر چند فنا اتم باشد بقا مترتب بران اکمل خواهد بود و هر چند بقا اکمل
باشد صحو بیشتر خواهد بود و هر چند صحو بیشتر باشد افاضهٔ علوم موافق شریعت غرا می افتد چه کمال
صحو انبیا را بود علیهم الصلوٰة والسلام و معارفیکه از ایشان سر بر زده اند شرایع ست و عقائدیکه
در ذات و صفات بیان فرموده اند و مخالف ظاهر آن از بقیهٔ سکر است الحال معارف که باین
کمینه فائض اند اکثر تفصیل معارف شرعیه است و بیان آنها و علم استدلالی کشفی و ضروری می گردد
و مجمل مفصل میشود ع گر بگویم شرح این بیحد شود + می ترسم مبادا بجز گستاخی شود مکتوب
سوم در بیان محبوس شدن یاران بمقام مخصوص و گذاشتن بعضی ازان و رسیدن
بمقامات تجلی ذاتی نیز چه پیر بزرگوار خود نوشته اند عرضداشت آنکه یارانی که اینجا اند
و هم چنین یاران آنجائی هر کدام بمقامی محبوس اند طریق بر آوردن آنها ازان مقامات متعسر ست
آنقدر قدرت که مناسب آن مقام ست در خود نمی یابد حق سبحانه ببرکت توجهات علیه حضرت ایشان
ترقی بخشد یک کس از خویشان این کمینه ازان مقام گذشت و بمقدمهٔ تجلیات ذاتی رسید حالش
بسیار خوب ست قدم بر قدم حقیر دارد در بارهٔ دیگران هم امیدوار ست دیگر بعضی از یاران آنجا
طریق مقربین مناسب ندارند موافق حال آنها طریق ابرار ست فی الجمله یقینی که حاصل
کرده اند هم غنیمت ست بهمان طریق امر باید فرمود ع هر کسے را بہر کارے ساختند + در تفصیل
اسامی آنها جرأت ننمود که از ایشان مخفی نخواهد بود زیاده گستاخی ننمود در وزن تحریر عرضداشت
میر سید ارشاد همین در مشغولی خود چنان دید که گویا بدروازه ها کلان رسیده است میگوید که دروازه
حیرت ست درون ولکه نظر میکنم حضرت ایشان را و ترا می بینم و هر چند سعی میکنم که خود را درو اندازم بلے
من یاری نمیکند مکتوب چهارم در بیان فضائل شهر عظیم القدر شهر رمضان و بیان

حقیقت محمدی علیه و علی آله الصلوة والسلام نیز به پیر بزرگوار خود نوشته اند
عرضداشت احقر الخدمه آنکه مدتی ست که از راه مفاوضهٔ شریفه از احوال خدمهٔ آن عتبهٔ علیا اطلاعی
ندارد نگران میباشد قدوم ماه مبارک رمضان مبارک باشد این ماه را با قرآن مجید که حاوی جمیع کمالات
ذاتی و شیونی ست و داخل دائرهٔ اصل است که هیچ ظلیتی با وی راه نیافته است و قابلیت اولی ظل
اوست مناسبت تمام است و آن مناسبت نزول آن درین ماه واقع شده شهر رمضان الذی انزل فیه
القرآن مصداق این سخن ست و بآن مناسبت این ماه نیز جامع جمیع خیرات و برکات است
هر برکتی و خیری که در تمام سال بهر که میرسد از راه که می آید قطره ایست از دریای بی نهایت
برکات این شهر عظیم القدر را جمعیت این ماه سبب جمعیت تمام سال ست و تفرقه این ماه سبب
تفرقه تمام سال فطوبی لمن مضی علیه هذا الشهر المبارک و رضی عنه و ویل لمن سخط علیه فمنع من البرکات
وحرم من الخیرات ایضا سنت ختم القرآن درین ماه بواسطه آن تواند بود که تا جمیع کمالات اصلی و برکات
ظلی میسر شود فمن جمع بینهما یرجی ان لا یحرم من برکاته و لا یمنع من خیراته برکاتیکه بایام این شهر
وابسته اند دیگر اند و خیراتیکه بلیالی آن متعلق اند دیگر و از جهت این سر تواند بود که حکم باولویت تعجیل افطار
و تاخیر تسحر بوده باشد تا امتیاز تمام بین اجزاء الوقتین حاصل آید قابلیت اولی که بالا مذکور شد حقیقت محمدی عبارت
ازان ست علی مظهرها الصلوة والتسلیمات نه قابلیت ذات ست مر اتصاف جمیع صفات را لکن الحکم لبعض
بلکه قابلیت ذات تعالت و عز سلطانه مر اعتبار علم را که متعلق شود بجمیع کمالات ذاتی و شیونی که حاصل حقیقت
قرآن مجید ست و قابلیت اتصاف که مناسب خانهای صفات ست و برزخ ست میان ذات و صفات
و حقائق انبیاء دیگر ست همین قابلیت بملاحظه اعتبارات که مندرج اند در وی حقائق متعدده گشته
قابلیتی که حقیقت محمدی ست اگرچه ظلیت دارد اما رنگ صفات باو ممتزج نگشته است و هیچ حائلی
درمیان نیامده و حقائق جماعت محمدی المشرب قابلیات ذات ست عز شانه مر اعتبار علم را که متعلق
شود ببعض آن کمالات و آن قابلیت محمدیه برزخ ست میان ذات جل سلطانه و میان این قابلیات
متعدده و حکم آن بعض بواسطه آنست که او را در خانه صفات قدمگاه است و لبس نهایت عروج اصحابنا
تا بآن قابلیت ست لاجرم آنرا آن سرور نسبت کرده علیه الصلوة والسلام و چون این قابلیت
اضافت هرگز مرتفع نمی شود آن بعض را نیز حکم کرده با آنکه حقیقت محمدی هیچ حصص ست والا قابلیت محمدیه اکمل

مجرد اعتبار است در ذات جل شانه ارتفاع از نظر ممکن است بلکه واقع است و قابلیت اتصاف اگرچه باعتبار است
اما بواسطه برزخیت رنگ صفات گرفته که در خارج موجود اند بوجود زائد ارتفاع از امکان برآمده
لاجرم حکم میکند بوجود آن حائل دائما امثال این علوم که منشاء آن جامعیت اصالت و ظلیت است
بسیار وارد میشوند اکثر آنها در پرچهای کاغذ نوشته میشود مقام قطبیت منشاء دقائق علوم مقام ظلی
و مرتبه فردیت واسطه ورود معارف دائره اصل امتیاز میان ظل و اصل بی اجتماع این دو دولت
میسر نیست لهذا بعضی از مشائخ قابلیت اولی که تعین اول میگویند زائد بر ذات نمیدانند و تجلی
ذاتی شهود آن قابلیت را می انگارند والحق ما حققت والامر ما اوضحت والله سبحانه یحق الحق و
هو یهدی السبیل رساله را که بتسوید آن مامور شده بود باتمام آن موفق نمیشود و همان مسوده بازمانده است
تا حکمت الهی جل شانه درین توقف چه بوده باشد زیاده گستاخی از ادب دور است مکتوب پنجم
در سفارش خواجه برهان الدین که یکی از مخلصان بود با بیان بعضی از احوال خود نیز
به پیر بزرگوار خود نوشته اند عرضداشت احقر الخدمه آنکه رساله در بیان طریقت حضرت خواجگان
قدس الله تعالی اسرارهم نوشته در ساله داشته است بنظر مبارک خواهد آمد هنوز مسوده است خواجه برهان
بسرعت راهی شدند فرصت بیاض آن نشد تخیل که بعضی علوم دیگر هم بآن ملحق شوند در نسخه
رساله سلسلة الاحرار بنظر در آمده ان ثنا بخاطر فاتر رسید که بایشان عرضداشت کنم تا خود چیزی
در باب بعضی علوم آن نویسند یا بفقیر امر کنند تا چیزی در آن باب نویسد این خاطر خیلی قوی گشته است
متضمن آن بعضی از علوم این مسوده فاتر گشتند وفی الجمله مسودات بعضی علوم آن رساله در ضمن آن مضامین
گشت اگر همین مسوده را تکمله آن رساله سازند گنجایش دارد اگر بعضی علوم مناسبه را از آن انتخاب نموده
بآن رساله ملحق سازند هم وجهی دارد و زیادت جرأت از ادب دور است خواجه برهان درین مدت کار
خوب کردند و از سیر سوم که مناسب مقام جذبه است نیز نصیبی یافتند خاطر بواسطه دم سرد معاش متعلقان
بالوه مشوش دقت در ملازمت رسیده اند هرچه امر خواهند فرمود مبارک خواهد بود مکتوب ششم در بیان
حصول جذبه و سلوک و ترتیب یافتن هر دو صفت جمال و جلال و بیان فنا و بقا
و ما یتعلق بذلک بیان فوقیه نسبت نقشبندیه به پیر بزرگوار خود نوشته اند عرضداشت کمترین
بندگان احمد آنکه مرشد علی الاطلاق جل شانه ببرکت توجه عالی هر دو طریق جذبه و سلوک را تربیت فرموده هر دو صفت

جمال و جلال مربی ساخت حالا جمال عین جلال ست و جلال عین جمال در بعضی حواشی رساله قدسیه این
عبارت از مفهوم صریح خود منحرف ساخته بر مفهوم موهوم خود حمل کرده است و عبارت محمول بر ظاهرست بر خود
انحراف و تاویل نیست و علامت این نسبت متحقق شدن محبت ذاتی پیش از تحقق آن امکان رد و محبت
ذاتیه علامت فناست و فنا عبارت از نسیان ماسوای ست پس تا زمانیکه علوم تمام از ساحت سینه رفته نشود
و بجهل مطلق متحقق نشود از فنا بهره ندارد و این حیرت و جهل دائمی ست امکان زوال ندارد نسبت که گاهی
حاصل شود و گاهی زائل گردد و غایة ما فی الباب پیش از بقا جهالت محض ست و بعد از بقا جهالت و علم
باهم جمع اند و در عین نادانی بشعور ست و در عین حیرت بحضور که این موطن حق الیقین ست که علم و عین حجاب
یکدیگر نیستند و علمیکه پیش از چنین جهالت حاصل شود از حیز اعتبار ساقط ست با وجود آن اگر علم ست در خود ست و
اگر شهود ست هم در خود و اگر معرفت ست یا حیرت نیز در خود ست تا زمانیکه نظر در بیرون ست حاصل اگر چه در خود
هم نظر داشته باشد نظر از بیرون بالکل منقطع بباید که شود حضرت خواجه بزرگ میفرمایند که اهل الله بعد از فنا
بقا هرچه می بینند در خود می بینند و هرچه می شناسند در خود می شناسند و حیرت ایشان در وجود خود ست
اینجا هم صریحا مفهوم میشود که شهود و معرفت و حیرت در نفس ست پس در بیرون هیچکدام نیست تا زمانیکه کلی این
تلمه در بیرون ست اگر چه در خود هم دارد از فنا بهره ندارد و تکیف البقا نهایت مرتبه در فنا و بقا نیست و این فنا مطلق ست
و مطلق عام ست و بقا باندازهٔ فناست لهذا بعضی اهل الله بعد از تحقیق بفنا و بقا در بیرون نیز شهود دارند اما نسبت
آن عزیزان فوق همه نسبتهاست ع نه هر که آئینه دارد سکندری داند + نه هر که سر بتراشد قلندری دارد +
هرگاه از اکابر این سلسله بعد از قرون بسیار یکی یا دو کس را باین نسبت مشرف سازند از سایر مسائل دیگر چه گویم این نسبت
حضرت خواجه عبد الخالق عجدوانی ست و متمم و مکمل آن حضرت خواجه خواجها ست اعنی حضرت خواجه بهاء الدین
المعروف بنقشبندی قدس سرها و از خلفاء ایشان حضرت خواجه علاء الدین باین دولت مشرف شده بود
ع این کار دولت ست کنون تا کرا دهند + عجب کاریست اولا هر بلا و مصیبت که واقع میشد باعث
سرور و حبت میشد و هل من مزید میگفت و هر چه از امتعه دنیویه کم میشد خوش می آمد و این قسم آرزو میکرد حالا
بعالم اسباب فرود آورده اند و نظر بر عجز و افتقار خود افتاد اگر اندک ضرری لاحق شود در دل ملال نوعی از حزن میدهد و خفیه
بسرعت زائل میشود و هیچ نمیماند و همچنین اگر دعا میکرد از برای دفع بلا و مصیبت مقصود از دعا رفع آن بود بلکه امتثال
امر حق بود و الا مقصود از دعا رفع بلیه و مصائب ست و خوف و حزنیکه زائل شده بودند باز رجوع کرده اند

و معلوم شد که آن از سکر بود در صحو جوهر چه عوام الناس راهست این راهست از عجز و انتقار و خوف و حزن و غم و شادی در ابتدا هم که مقصود از دعا رفع بلا نبود دل ما آنمعنی خوش نمی آمد لیکن حال غالب بود بخاطر میگذشت که دعا مراز انبیا از ین قبیل شود که حصول مراد بخواهند حال آنکه بانی حالت مشرف ساختند حقیقت کار را واضح گردانیدند و معلوم شد که دعا های انبیا علیهم الصلوة از سر عجز و انتقار و خوف و حزن بود بمجرد امتثال امر بعضی امور که رو میدهد بحسب امر گاه گاه بعرض آن امور گستاخی می نماید

مکتوب هفتم در بیان بعضی از احوال عزیزه خود با بعضی استفسارهای ضروری به پیر بزرگوار خود نوشته اند

عرضداشت کمترین بندگان احمد آنکه مقامیکه فوق مجدد در روح خود را بطریق عروج در آنجا می یافت و آن مقام بحضرت خواجه بزرگ قدس الله سره الاقدس اختصاص داشت بعد از زمانی بدن عنصری خود را نیز در همان مقام یافت و در آنوقت چنان متخیل گشت که این عالم از عنصریات و فلکیات بته فرو رفت و نام و نشان ازان نمانده چون دران مقام نبودند الا بعضی از اولیا کبار این زمان که تمام عالم را بخود در جای و مقامی شریک بیابد حیرت دست میدهد که با وجود بیگانگی تمام خود را با ایشان می بیند الغرض حالتیکه گاه گاه دست میداد که دران بخود می نماند و نه عالم نه در نظر چیزی می آید نه در علم سوالات آنحالت مستمره است و وجود خلقت عالم از دیده و دانش بر آمد و بعد ازان در همان مقام یک کوشک عالی ظاهر شد که زینها نهاده اند آنجا بر آمد و آنمقام هم رنگ عالم بتدریج فرو رفت و ساعت فساعت خود را متصاعد بیافت اتفاقا نماز شکر وضو میگزارد که مقامی بس عالی نمایان شده و اکابر اربعه نقشبندیه را قدس الله تعالی اسرارهم در آنمقام دید و مشایخ دیگر هم مثل سید الطائفه وغیره در آنجا بودند و بعضی دیگر از مشایخ بالای آن مقام هستند اما قوام آنرا گرفته نشسته اند و بعضی پایان ملی تفاوت درجاتهم و خود را بسیار دور از آن مقام یافت بلکه مناسبت هم ندید ازین واقعه اضطراب تمام پیدا آمد و یکبود که دیوانه شده بر آید از افراط اندوه و غصه قالب تهی کند چند گاه برین نهج گذشت آخر متوجهات علیه حضرت ایشان خود را مناسب آنمقام دید اول خود را محاذی آنمقام یافت بتدریج رفت بالای آنمقام نشست بعد از توجه چنان مخطور شد که آنمقام تکمیل نام ست که بعد از نشانی سلوک تا آنمقام میرسند مجذوب سلوک تمام ناکرده را ازان مقام بهره نیست و نیز در آنوقت چنان متخیل گشت که وصول باین مقام از نتایج آن واقعه است که در ملازمت حضرت ایشان دیده بود بعرض رسانید که حضرت امیر کرم الله تعالی وجهه میفرماید که آمده ام تا ترا

علم السموات تعلیم کنیم آه و چون نیک متوجه شد این مقام را مخصوص بحضرت امیر در میان سائر خلفاء راشدین یافت
رضی الله تعالی عنهم اجمعین یافت والله سبحانه اعلم دیگر چنان ظاهر میشود که اخلاق سیئه ساعت بساعت می برآیند
بعضی در رنگ شسته از وجود می برآیند و گاهی در رنگ دود بیرون می آیند در بعضی اوقات متخیل می شود که تمام
برآمده اند در ثانی الحال چیزی دیگر ظاهر میشود می برآید ثانیا معروض میگرداند که توجه از برای دفع بعض
امراض و شدائد آیا مشروط بآنست که اول مرضی حق سبحانه دانسته شود که در ان توجه هست یا شرط نیست
آنچه ظاهر از عبارت رشحات ست که از حضرت خواجه قدس الله تعالی سره الاقدس نقل میکنند مفهوم میشود که
نیست درین باب هرچه حکم فرمایند آنکه خوش نمی آید توجه کردن ثالثا بعرض میرساند که بعد از تحقیق حضور
مر طالبان را آیا از ذکر باز داشتن و امر بنگاهداشت حضور کردن لازم ست یا نه دیگر کدام مرتبه حضور ست که دران
ذکر نگویند لیکن بعضی هستند که از اول تا آخر ذکر گفته اند و اصلا از ذکر ممنوع نشده و کار نزدیک بنهایت
رسانیده اند حقیقت کار چیست هرچه امر فرمایند رابعا معروض آنکه حضرت خواجه در مخترات سفر فرمایند
بذکر امر میکنند که بعضی مقاصد هستند که بی آن میسر نمی شوند تعیین آن مقاصد فرمایند خامسا عرض میرساند
که بعضی طالبان اظهار طلب تعلیم طریقه می کنند لیکن در لقمه احتیاط نمیتوانند کرد با وجود بی احتیاطی حضور و نحو
استغراق پیدا میکنند و اگر تاکید در لقمه کرده میشود از مستی طلب ترک کلی میکنند درینباب چه حکم ست بعضی دیگر
هستند که مجرد اتصال باین سلسله شریفه بطریق اراده میخواهند بی آنکه طلب تعلیم ذکر کنند این قسم اتصال هم مجوز ست
یا نه و اگر مجوز ست طریق آن چیست زیادت گستاخی بی ادبی تمام ست مکتوب هشتم در بیان احوالیکه
بفنا و صحو تعلق دارند به پیر بزرگوار خود نوشته اند عرضداشت کمترین بندگان احمد آنکه از آن زمانکه بصحو
آورده اند و به بقا بخشیده اند علوم غریبه و معارف نادره غیر متعارفه بتواتر و توالی فائض دوار و اند اکثر آنها
به بیان مرقوم و اصطلاح متداول شان موافقت ندارند هرچه از مسئله وحدت وجود و توابع آن گفته اند
در اوائل بآن حال مشرف ساخته اند و شهود وحدت در کثرت میرسید از انمقام بدرجات بالا بر آوردند و انواع
علوم درین ضمن افاده فرموده اند اما مصداق آن مقامات و معارف از کلام قوم صریحا یافته نمی شود و فنا
و مهر اجمالیه در کلام شریف بعضی از بزرگان اینها ست لیکن گواه عدل بر صحت آنها موافقت
ظاهر شریعت و اجماع علماء اهل سنت ست در هیچ چیزی مخالفت بظاهر شریعت ندارد و هیچ موافقت
بحکم اصول معقول آنها ندارند بلکه از علماء اسلام جماعه مخالفت باهل سنت دارند با اصول نیز موافقت

نیست استطاعت مع الفعل منکشف شده است پیش از فعل قدرتی ندارد و قدرت بمقارنه فعل می بخشند و بجماعت
برسالت اسباب اعتقاد سید هند کما قرره علماء اهل السنة و درین مقام خود را بر قدم حضرت خواجه نقشبند قدس
الله تعالی سره الاقدس می یابد ایشان درین مقام بوده اند و حضرت خواجه علاء الدین را نیز ازین مقام نصیبی هست
و از بزرگان این سلسله عالیه حضرت خواجه عبد الخالق اند قدس الله تعالی سره الاقدس و از مشائخ ما تقدم
حضرت خواجه معروف کرخی و امام داود طائی و حسن بصری و حبیب عجمی قدس الله تعالی اسرارهم المقدسة حاصل
اینهمه کمال بعد و بیگانگی ست کار از معالجه گذشته تا زمانیکه عجب مبتدال بوده اند سعی و اهتمام گنجایش
رفع آنها داشت اکنون بزرگی او حجاب اوست فلا طبیب لها ولا راق تا ایشان بیگانگی مناسبتی را وصل
و اتصال نام نهاده اند هیهات هیهات همان بیت یوسف زلیخا موافق حال ست ؎ درانگنده دف نیز
آوازه از دوست + گر ز دیر دوست دف گویا بود بوست - شهود کجاست تا شاهد کیست و مشهود چیست
خلق را اوهی کی نماید ما للتراب و رب الارباب خود را بنده مخلوق غیر قادر میداند و همچنین تمام عالم را
خالق و قادر حق را عز و جل میداند غیر این هیچ نسبت اثبات نمیکند غیبت و مرئیت خودگی در آئینه در آید
علماء ظاهر اهل سنت هر چند در بعضی اعمال مقصر باشند اما جمال درستی عقائد ایشان در ذات و صفات آنقدر
نورانیت دارد که آن تقصیر در جنب آن مضمحل و ناچیز در نظر می درآید و بعضی متصوفه با وجود ریاضات
و مجاهدات چون در ذات و صفات آنقدر درستی عقیده ندارند آن جمال در ایشان یافته نمی شود و محبت علماء
و طلبه علوم بسیار پیدا شده روش ایشان خوش می آید و آرزو دارد که در زمره ایشان باشد و تلویح را از مقدمات
اربعه بمطالب علمی مباحثه میکند و هدایه فقه نیز مذکور میشود و در معیت و احاطه علمی با علما شریک ست و همچنین
حق سبحانه را نه عین عالم میداند و نه متصل عالم و نه منفصل و با عالم و نه جدا از عالم نه محیط و نه ساری ذات
و صفات و افعال را مخلوق او میداند نه آنکه صفات اینها صفات اوست و افعال اینها افعال او بلکه
در افعال مؤثر قدرت او را میداند و قدرت مخلوق را تاثیری نمیدانند کما هو مذهب العلماء المتکلمین و همچنین
صفات سبعه را موجود میداند و حق سبحانه و تعالی را مرید میداند و قدرت را بمعنی صحت فعل و ترک بیقین
تصور نمیاید نه بمعنی ان شاء فعل و ان لم یشأ لم یفعل که شرطیه ثانی ممتنع باشد کما قال الحکماء و بعض
الصوفیه زیرا که این سخن با ایجاب می کشد و موافق رای حکما است و سخنی قدما و قدیر البلوغ علما مدید
فعلا کان ان یتصرف فی ملکه کیف یشاء و قابلیت و استعداد را هیچ دخل نمیدهد کما ایجاب میکنند همه سبحانه

مختار فعال لما یرید علی ہذا القیاس چون عرض حال از جملہ ضروریات ست بنا بر آن بجرات آن گستاخی دارند
نمودہ بندہ باید کہ حد خود داند مکتوب نہم در بیان احوال کہ بمقام فرود آمدن مناسبت
بہ پیر بزرگوار خود نوشتہ اند عرضداشت مدبر سیاہ رو مقصر بخود مغرور وقت و حال مغتون وصل
کمال کارش ہمہ نافرمانی مولی ست و عملش ہمہ برکت عزیمت و اولی ست نظر خلق را راستہ و نظر حق
را تعالی و تقدس خراب ساختہ ہمتش مقصور بر ظاہر آرائی ست باطنش ازین رہگذر ہموارہ برسوائی ست
قال او منافی حال وست و حال او مبنی بر خیال او و ازین خواب و خیال چہ آید درین تجارت عمل چہ
کشاید او بار و خسارت نقد وقت ست عناد و ضلالت برکف ست مبداء فساد و شرارت ست
منشاء ظلم و معصیت بالجملہ عیوب مجمعہ اوست ذنوب مجتمعہ خیرات او لائق لعن و رد و سیئات او شایان
طعن و طرد رب قاری القرآن والقرآن یلعنہ در حق او گواہ عدلیست وکم من صائم لیس صیامہ الا الظماء
والجوع در شان او شاہد صدق قوی لما کان ہذا حالہ ومنزلہ وکمالہ و درجہ استغفار و ذنب کنائہ
از ذنوب بل اشد و جہ معصیتہ کسائر المعاصی بل اقبح کل ما یفعلہ القبیح قبیح مصداق این سخن ست
ع ز گندم جو ز جو گندم نیاید + مرض او ذاتی ست علاج نمی پذیرد و دوای او اصلی ست چون دوا
منیکند ا بالذات لا ینفک عن الذات ع سیاہی از حبشی کی رود کہ خود رنگ ست + چہ تواند کرد اللہم امد
ولکن کانوا انفسہم یظلمون آری غیر محض شریہ محض میباید تا حقیقت خیریت منظور آید بضدہا تتبین
الاشیاء خیر او کمال میبا بود شر و نقص در میبایست حسن و جمال را آئینہ در کار ست آئینہ نمی باید مگر
در مقابل غنی پس لاجرم خیر را شر و کمال را نقص آئینہ آمد پس در ہر چہ نقص و شرارت بیشتر شاید خیر
و کمال زیادہ تر عجائب کار و بار ست این ذم معنی مدح پیدا کرد درین شرارت و نقصان محل
خیر و کمال گشت پس لاجرم مقام عبدیت فوق جمیع مقامات باشد چہ امینی در عبدیت اتم و اکمل
ست محبوبان را باین مقام مشرف میسازند محبان بذوق مشہود متلذذ اند التذاذ در بندگی و انس
بآن مخصوص بمحبوبان ست انس محبوبان بمشاہدہ محبوبیت و انس محبان بہ بندگی محبوب باین اسنرا شان
باین دولت میرسانند و باین صنعت سرفراز میسازند شاہسوار یکہ تا ازین میدان امروز دنیا و دین رسید
اولین و آخرین حبیب رب العالمین علیہ من الصلوۃ اتمہا و من التحیات اکملہا دیگری کہ بمحض فضل خواہند
کہ باین دولت رسانند او را بکمال متابعت آنسرور علیہ الصلوۃ والسلام متحقق میسازند و آنرا بان می

ACKU

ذلک فضل الله یؤتیه من یشاء والله ذو الفضل العظیم مراد از کمال فقر و نقص علم ذوقیست آن نه آنکه شعور و نقص متصف شود صاحب
این علم متخلص باخلاق الله است این علم هم از جملهٔ ثمرات آن تخلق است و نقص را در آن موطن چه مجال جز آنکه علم بآن متعلق شود
این علم بواسطه شهود تام بخیر محض ست که در جنب آن همه شر مینماید این بعد از فرود آمدن نفس مطمئنه است بمقام خود
قسم خود را بر زمین نزنند و کارش تا باین انجام نرسد از کمال مولای خود جل شانه بی نصیب ست که خود را عین حق داند و صفات
خود را صفات او انگارد تعالی الله عن ذلک علوا کبیرا و این الحاد در اسماء و صفات ست ارباب این مرتبه در زمرهٔ والذین یلحدون
فی اسمائه داخل اند سؤال آنکه هر که جذبهٔ او بر سلوک او مقدم ست از محبوبین ست لیکن تقدیم جذبه شرط ست در محبوبیت آری هر جذبه بنحو
از معنی محبوبیت حاصل ست که جذب بی آن نمیشود از عوارض پیدا شده است ذاتی نیست آن معنی ذاتی غیر معلل است
بشیء من الاشیاء چنانکه هر منتهی را آخر جذبه میسر است و داخل زمرهٔ محبان ست بواسطهٔ عارض معنی محبوبیت پیدا شده است اولا معنی نیست
و آن عارض تزکیه و تصفیه است در بعضی مبتدیان اتباع آنسرور و لو بالجمله باعث حصول آن معنی فی الجمله ست بلکه در منتهی هم ثابت
و بس در محبوبان ظهور آن معنی ذاتی فضلی نیز وابسته باتباع آنسرور ست بلکه گوییم آن معنی ذاتی هم بواسطه مناسبت ذاتیه آنحضرت
ست و اسمیکه رب اوست مناسب اسمیکه رب آنحضرت ست واقع شده است در حق این خصوصیت ها از انجا این سعادت
اکتساب کرده است والله سبحانه اعلم بالصواب والیه المرجع والمآب والله یحق الحق و هو یهدی السبیل

مکتوب دهم

حصول قرب و بعد و فرق و وصل بمعانی غیر متعارفه به بعضی علوم مناسب آن نیز به پیر

بزرگوار خود نوشته اند عریضه داشت احقر الخدمة آنکه مدتی ست که از احوال خدمهٔ آن عتبهٔ علیه اطلاع ندارد مگر آنست
عجبی نیست اگر زنده شود جان عزیز * چون ازین یار جدا ماند و پیامی نرسد * میداند که شایان دولت حضور نیست ع این بسکه رسد
ز دور بانگ جرسم * عجائب کار و بارست نهایت بعدی را قرب نامیده اند و غایت فراق را وصل گفته اند گوییا فی الحقیقة در
ضمن این اشارت بنفی قرب و وصال کرده اند لیس حزن ابدی و فکر دائمی لاجرم دامنگیر آمد مراد را نیز آخر الامر با رادهٔ مریدی
مبتلا باید شد و محبوب را بمحبت محب می باید گشت آنسرور دین و دنیا با وجود مقام مرادیت و محبوبیت از محبین
آمد و از مریدین گشت لاجرم از حال او چنین خبر داده اند که کان رسول الله متواصل الحزن دائم الفکر و
آن سرور فرموده ما اوذی نبی مثل ما اوذیت محبان بار محبت توانند کشید محبان نیز تحمل بار آن دشوار ست این قصه پایانی
ندارد ست وقصة العیش لا انفصام لها * حامل عریضه داشت شیخ اله بخش نحوی از جذب صحبت دارد با برام بسیار این
کلمه چند بخدمت ایشان نویسانیده الغرض که شوق ملازمت ظاهر ساخت متوجه آن حدود گشته است اول بعضی
اراده ها ظاهر ساخت چون در آن باب از این حقیر تقاضا مفهوم گردید بجبر ملاقات راضی شده چند کلمه نوشته شد

گستاخی از آداب دور است

مکتوب یازدهم در بیان بعضی کشوف و حصول مقام دیدن قصور خود و متهم داشتن خود در جمیع اعمال و اقوال و ظهور سر کلام شیخ ابو سعید ابو الخیر که گفته است عین نمی ماند اثر کجا ماند و بیان احوال بعضی یاران به پیر بزرگوار خود چنین نوشته اند

عرضداشت کمترین بندگان احمد آنکه مقامیکه سابقا خود را در آن دیده بود چون حسب الامر العالی باز ملاحظه نمود عبور خلفاء ثلثه رضوان الله تعالی علیهم در آن مقام به نظر آمد اما چون مقام استقرار دارد انجا نداشت در دفعه اولی بنظر در آمدند چنانکه از ائمه اهل بیت غیر از امامین و امام زین العابدین رضی الله تعالی عنهم اجمعین در آن مقام استقرار و ثبات ندارد لیکن عبوری در آن واقع شده است بدقت نظر میتوان یافت و آنکه اول خود را در آن مقام مناسب بی مناسبتی در نوع است یکی آنکه بواسطه عدم ظهور طریقی از طرق طاری میشود چون آنها یاد نمود آن بی مناسبتی بر طرف میشود دیگر بی مناسبتی مطلق است که بهیچ وجه قابل زوال نیست و راهها که موصل آن مقام اند دانند که ثالث ندارند یعنی در نظر دارم آن دو طریق طریق دیگر ظاهر نمیشود یکی ورع و تقوی و قصور است و نیات خود را متهم داشتن در خیرات با قوت جذب و دیگر صحبت شیخ مکمل مجذوب سالک تمام کرده حق سبحانه و تعالی بطفیل عنایت حضرت ایشان طریق اول را بقدر استعداد عنایت فرموده است هیچ عملی از اعمال خیر بوقوع نمی آید مگر آنکه خود را در آن عمل متهم میسازد و ملائکه را زمانه که بوجوه تهمت نمیشد بقرار و بی آرام میباشند نزد فقیران میدانند که هیچ عملی از وی صادر نمیشود که قابل کتابت ملائکه چنین باشد و میدانند که صحیفه یمین از اعمال خیر خالیست و کتبه آن عمل و بیکار اند خود شایان آنحضرت جل و علا کی بوده باشد و هر که در عالم است حتی که کافر فرنگ و ملحد زندیق از خود بهتر میدانند و بدترین همه خود را انگارد و جه جذب هر چند بتمامی سیر الی الله تمام شده بود اما بعضی از لوازم و توابع آن فائده بود که در ضمن فنائیکه در مقام سیر فی الله واقع شده بود هم تمام شده و احوال آن فنا را در عرضداشت سابق بتفصیل نوشته است که میباید که حضرت خواجه احرار که نهایت این کار را فنا گفته اند همان فنا بوده باشد که بعد از تجلی ذات و تحقیق سیر فی الله متحقق شده و فنا را اراده اهم از جمله شعب همان فناست ؎ هیچ کس را تا نگردد او فنا ٭ نیست ره در بارگاه کبریا ٭ و نامناسبان این مقام هم که دو طائفه اند در نظر اند جماعه متوجه آن مقام و جویای طریق وصول آنند و طائفه دیگر هیچ التفات و توجه بآن مقام ندارند و توجه حضرت ایشان بطریق دوم از طرق وصول آن مقام بیشتر ظاهر میشود و مناسبت بهمان طریق مینماید چون از جانب حضرت ایشان مأمور بود امتثالا للامر در بعضی امور جرأت و گستاخی نمود و الا ع من همان احمد پارینه که هستم هستم ثانیا معروض آنکه در اثنا ملاحظه آن مقام مرة ثانیه مقامات دیگر بعضها فوق بعض ظاهر شدند

بعد از توجه بسیار و شکستگی چون بمقام فوق آن مقام سابق رسیده شد معلوم شد که این مقام حضرت ذی النورین است
و خلفای دیگر را هم دران مقام عبوری واقع شده است و این مقام درین مقام هم مقام تکمیل و ارشاد است و همچنین
در مقام فوق هم که اکنون مذکور میشوند بالای آن مقام مقام دیگر هم در نظر آمد چون بآن مقام رسیده شد معلوم
گشت که آن مقام حضرت فاروق است و خلفای دیگر را هم در انجا عبوری واقع شده است و فوق آن مقام مقام
حضرت صدیق اکبر ظاهر شد رضی الله تعالی عنهم اجمعین بآن مقام نیز رسیده شد و از مشائخ حضرت خواجه نقشبند
قدس الله سره را در هر مقامی با خود همراه می یافت و خلفای دیگر را هم در انمقام عبوری واقع شده است تفاوت نیست
الا در عبور و مقام و مرور و ثبات و بالای آن مقام هیچ مقامی مفهوم نمیشود الا مقام حضرت رسالت خاتمیت
و محاذی مقام حضرت صدیق رضی الله تعالی عنه مقامی دیگر نورانی بس خوش که هرگز مثل آن در نظر نیامده بود
ظاهر شد و اندکی ازان مقام ارتفاع داشت چنانکه صفه را از روی زمین بلند میسازند و معلوم شد که آن مقام مقام
محبوبیت است و آن مقام رنگین و منقش بود خود را هم بانعکاس آن مقام رنگین و منقش یافت بعد ازان همان کیفیت
خود را لطیف یافت و در رنگ هوا یا قطعه ابر در آفاق منتشر دید بعضی اطراف را گرفت حضرت خواجه بزرگ
در مقام صدیق اند خود را درین مقام محاذی آن یعنی بکیفیتی معروض داشت دیگر ترک اشتغال باین عمل
هر چند نمی نماید کیف و حال آنکه بگرداب ضلالات غرق میشود کسیکه در خود قوت برآوردن ازان گرداب نیابد
چگونه خود را معاف دارد هر چند کاسد گیرد بیش داشته باشد اشتغال باین امر ضروریست و مرضیست اما بشرط
آنکه از بعضی وساوس هوا حس که در اثنای این عمل رو دهند استغفار را لازم باید داشت بهمین شرط داخل رضا
میشود بی ملاحظه این شرط داخل نمیشود ورنه چه بایستی اراده حضرت خواجه نقشبند و حضرت خواجه علاء الدین عطار
بی آنکه این شرط را ملاحظه کرده شود مرضیست و عمل این کمترین حال بملاحظه آن شرط گاهی داخل است و گاهی نه
دیگر در نفحات و سخنان حضرت شیخ ابو سعید ابو الخیر مذکور است که عین نمی ماند اثر کجا ماند لا تبقی و لا تذر این سخن در اول
نظر مشکل نمود که حضرت شیخ محی الدین و تابعان ایشان برآنند که زوال عین که معلوم است از معلومات الهیه جل سبحانه
محالست و الا انقلاب العلم جهلا لازم آید چون عین ظاهر نشود اثر کجا رود همین طور در ذهن این سخن مشکل شده بود سخن حضرت ابو سعید
هیچ حل نمی شد بعد از توجه تام حق سبحانه و تعالی سر این سخن را منکشف ساخت و محقق گشت که نه عین میماند نه اثر و در حق
نیز همین معنی را یافته هیچ مشکل نماند و مقام این معرفت نیز در نظر آمد بسیار عالیست فوق مقامیکه حضرت شیخ و
متابعان ایشان فرموده اند این دو بحث با یک دیگر هیچ منازعت و جنگ ندارند یکی از جائیست و دیگری از جائی دیگر

چون تفصیل عرضداشتن موجب تطویل و ملال است و ایضاً آنچه حضرت شیخ از دوام این حدیث فرموده اند نیز ظاهر
گشت که حدیث عبارت از چه چیز بود و دوام آنچه بود در خود نیز آن حدیث دائمی یافت اگرچه از لوازم آن است دیگر کتاب اصطلاح خوش نمی آید مگر
آنکه ذکر اقدام عالیه اکابر که در مقامات علمی نقشبندیه ثبت کرده اند جاهای شنیدن با خوش می آید که این قسم چیزها می شود احوال مشائخ متقدمین بیشتر
مرغوب است کتب حقائق و معارف علی الخصوص سخنان شیخ محی الدین تنزلات مراتب را خیلی اند مطالعه کرد خود را در جناب بحضرت
شیخ علاء الدوله بسیار مناسب می یابد و در ذوق و حال درین مسئله به شیخ مشار الیه متفق است ما علم سابق تا باد و کار و شهادت
آنکه می دهد دیگر چند مرتبه از برای دفع بعضی امراض توجه کرده شده اثر آن ظاهر گشت و همچنین احوال بعضی موتی که از
عالم برزخیت ظاهر شده بود نیز از برای رفع آلام و شدائد آنها توجه کرده شد اما حالا قدرت بر توجه نمانده است که بر هیچ چیز
خود را جمیع متوجه توانم ساخت بعضی شدائد از مردم بر فقیر گذشتند و ستمها نمودند جمع کثیر از متعلقان این جانب را بناحق زندان
ساختند و جلاء وطن نمودند اصلاً بخاطر غبار و کلفت راه نیافت چه جای آنکه بخاطر گذارد و بعضی از یاران کم اند مقام
شهود و معرفت پیدا کرده اند و تا غایت قدمی در منازل سلوک نهاده اند شمه از احوال اینها معروض شده بود امید است
که حق سبحانه بعد از تمام جهت جذب بدولت سلوک مشرف گرداند شیخ نور در همان مقام جذبه است که بنقطه فوق که در مقام جذبه است
نرسیده و در حرکات و سکنات از از رسیده و قباحت نمی فهمد نحو است که کار او در توقف می افتد همچنین اکثر یاران بواسطه عدم
رعایت آداب کار آنها در توقف می افتد در جناب خیر آن است که ازین طرف هیچ اراده توقف نیست بلکه اراده ترقی
آنها بنحو است در کار مکث واقع می شود الاراده اقرب است مولانا مسعود بنقطه پایان فرود رفته است و کار جذبه را باتمام
رسانید جذبه برزخیت آن مقام رسیده و فوق را من وجه بنهایت رسانیده اول صفات را بلکه نور یکه صفات با آن قائم اند از خود
جدا دیده و خود را شیخ فانی یافته بعد از آن صفات را از ذات جدا دیده این دید بالجمعیت مقام جذبه رسید حالا عالم و خود را
چنان گم ساخته است که نه با حافظه قائل است و نه بجمعیت چنان با بطن البطون متوجه است که غیر از حیرت و نادانی حاصل ندارد و شاه حسین هم
نزدیک بنقطه پایان از مقام جذبه رسیده است و سیرش بنقطه و همچنین صفات را از ذات جدا دیده و لیکن ذات را جدا در همه جا
می یابد و از ظهور محفوظ است و همچنین میان جعفر هم نزدیک به نقطه پایان رسیده است و خیلی الشوق و ولوله ظاهر
می شود و قریب بشاه حسین است و در یاران دیگر هم تفاوت ظاهر می شود میان شیخین و شیخ عیسی و شیخ کمال در جذبه
بنقطه فوق رسیده اند و شیخ کمال نیز متوجه نزول است و شیخ ناگوری در تحت نقطه فوق آمده است اما خیلی مسافت در
پیش دارند یاران اینجای تا الحال هشت نه کس بلکه ده کس در تحت نقطه فوق آمده اند بعضی در اصل نقطه شده رو
به نزول دارند بعضی دیگر قریب اند و بعضی بعید میان شیخ مزمل خود را گم می یابد صفات را از اصل جدید مطلق را در همه جا یابد اگر

سر آب بی اعتبار مینماید بلکه هیچ نمینماید درین باب معروض چنان ظاهر میشود که اجازت تعلیم او در سر دوم لازم تر جناب
است اما اجازتیکه مناسب منتهیان است هرچه بعضی امور مانده اند که او را استفاده میباید کرد لیکن در رفتن
سرعت کرد و توقف ننمود بحضور اقدس میرسد هرچه صلاح کار خواهند دانست خواهند فرمود آنچه در علم آمده
معروض داشت والحکم عندکم خواجه ضیاء الدین محمد چند روز اینجا بودند فی الجمله حضوری و جمعیتی پیدا کرده بودند
آخر الامر از قلت اسباب معیشت متوالتستند خود را جمع ساخت متوجه لشکر شدند و پسر مولانا شیر محمد هم متوجه بنماز
است فی الجمله حضور و جمعیت دارد بواسطه بعضی موانع چندانی ترقی نکرده زیاده گستاخیست ع بنده باید که
حد خود داند + بعد از تحریر عرضداشت کیفیتی روداد و حالی پیش آمد که در تحریر گنجایش بیان آن نیست و دیده اینجا
فنای ارادت متحقق گشت همچنانکه سابقا متعلق ارادت مراد است برطرف شده بود لیکن اصل ارادت مانده بود
چنانچه در عرضداشت معروض داشته بود الحال ارادت هم از بیخ بر کنده شد لا ارید ولا اراده وصورت این
فنا نیز در نظر درآید و بعضی علوم که مناسب این مقام بود فائض گشتند چون در تحریر آن علوم نوعی توقف
و غموض تعسری بود لاجرم عنان قلم را از تحریر آن علوم گردانیده و در وقت تحقق این فنا افاضه علوم
یک نظر خاص در ما وراء وحدت پیدا شده است هرچند مقرر است که در ما وراء وسعت نظری نیست بلکه هیچ
نسبتی نیست اما آنچه می باید معروض میدارد تا آنکه یقین نپیوست بر نوشتن جرأت ننمود و صورت آن
مقام بالا در ما وراء وحدت چنان می بیند که اگر ما وراء دهلی ست و هیچ شبهه در آن نمی یابد هرچند در نظر شهود ست
و حالت ز دران رد هیچ مقامیکه بعنوان نخفیه ندانند یا حق را در ورای آن دانند حیرت و جهل بهمان حیرات
و ازین دید هیچ تفاوت نشده نمیدانم چه عرائض نمایم همه تناقض در تناقض ست در گفت نمی آید حال
بی تحقیق ست استغفر الله و اتوب الی الله من جمیع ما کره الله قولا و فعلا سرا و ناظرا ایضا این زمان چنان
معلوم گشت که سابقا آنچه از فنای صفات میدانستم فی الحقیقة فنای خصوصیت و ما به الامتیاز انها بود
که در ضمن وحدت مندرج مندرج شده بودند و خصوصیات زائل گشته بودند الحال اصل صفات ولمکانت
علی سبیل الاندماج والاندراج نیز برطرف شده و قهرمان احدیت هیچ چیز را نگذاشته و تمیزیکه از مرتبه علمی تفصیلی یا اجمالی
حاصل بود نماند و تمام نظر بر خارج آمده کان الله ولم یکن معه شیء و هو الآن کما کان این زمان مطابق حال
و سابقا علم بمضمون این حدیث بود نه حال امید میدارد که بر صحبت و سقم متنبه خواهند ساخت دیگر چنان مینماید
که مولانا قاسم علی را از مقام تکمیل نصیبی هست همچنین بعضی یاران اینجا را نیز از آن مقام نصیبی معلوم میشود

لسانی فقدرت مست نمیدانم چه عرض نمایم توفیق بر تسویهٔ بعضی احوال عمارد و عرضداشتها هم گنجایش تحریر نیست
شاید حکمت درین بوده باشد این محروم مهجور را از توجه غریب پروری محروم ندارند و در یاد نگذارند بیت
این سخن را چون تو مبدا بوده + گر فزون گردد تو اش افزوده + زیاده گستاخی نمود ع بنده باید که حد خود داند

مکتوب چهاردهم در بیان حصول وقائع که در اثنا راه رو داده بودند و بیان احوال بعضی

مسترشدان نیز به پیر بزرگوار خود نوشته اند عرضداشت کمترین بندگان احمد آنکه تجلیات که در مراتب
اکوان ظاهر شده بودند پارهٔ از ان در عرضداشت سابق معروض داشته بود بعد از ان مرتبهٔ وجوب که جامع
صفات کلیه است ظاهر شد و بصورت زن غیر جمیله مسود اللون متمثل گشت و این هر دو تجلی بعنوان حقانیت ظاهر
شدند بخلاف تجلیات سابق که نه باین عنوان بودند و در همین اثنا آرزوی موت پیدا شده چنان در نظر آمد
که من گویا شخصی ام بر کنار دریای محیط ایستاده ام باراده آنکه خود را در دریا اندازم اما از عقب ادرا
بریسمانی مضبوط کرده اند که نمیتوانند بدریا درون رفت و آن ریسمان عبارت از تعلقات بعید عنصری
بود میدانستم و آرزو میکردم که این ریسمان گسسته شود و الحال کیفیتی خاص رو داد که در ان وقت بطریق ذوق
دریافت که دل را هیچ با سیج غیر از حق سبحانه نمانده است بعد از ان کلیه عوالم که باعتبار حالی و محلی هر
خصوصیات پیدا کرده بودند در نظر آمدند پس از ان خصوصیات تمام از ما فرو ریختند و باقی نماندند الا بعنوان
الوجودیه و صورت تجرید آنها از خصوصیات نیز در نظر آمد و چنین معلوم گشت که اکنون حقیقة دادن را
باصل دادی و پیش از تجرید از خصوصیات باصل دادن معنی نداشت مگر آنکه بطریق تجوز باشد کما هو حال
ارباب التجلی الصوری و فنای حقیقی اینزمان متحقق گشت بعد از تحقق این حالت صفائی که وجود در تجرد خود بود
بیک نهج یافت و امتیاز مجال برخاست و درینوقت از بعضی دقائق انواع شرک خفی خلاصی میسر شد و چنین
نه عرش ماند و نه فرش و نه زمان و نه مکان نه جهات حدود و اگر فرضا سالها فکر کنم هرگز در علم نیاید که یک ذره
از عالم مخلوق گشت بعد از ان تعین خود در نظر آمد و وجه خاص خود نیز در تعین برنگ آمده بود که به پاره پاره
شده که شخصی پوشیده باشد و آن شخص را وجه خاص دانستم اما بعنوان حقانیه معلوم نگشت بعد از ان بالای آن شخص متصل
رقیق در نظر آمد و خود را عین آن پوست یافتم و درین جا تعین را از خود بیگانه دیدم و نوری که در ان پوست بود
در نظر آمد بعد از ساعتی آن نور غائب گشت و این پوست و جامه نیز از نظر مرتفع گشتند و همان جهالت سابق
ماند تعبیر این صورت واقعه مذکوره آنچه در علم آمد بعرض میرساند تا صحت و سقم او معلوم شود

و آن آنست که این صورت مذکور عین ثابت ست که البرزخ بین الوجوب والامکان که هر طرف او از یکدیگر
جدا گشته اند و بکمال فرق متحقق شده اند و آن پوست که در میان آن جامهٔ کهنه و آن نور وا فتشده است
برزخیست بین الوجود والعدم و خود را که در آن آخر پوست یافتم اشارتست بوصول برزخیت و سابقاً در وقایع
نیز خود را برزخ بین الوجود والعدم می یافتم اما ظاهر آن به نسبت آفاق بود و این نظر به نفس ست و یک
فرق دیگر هم در آن وقت ظاهر شده بود اما در وقت نوشتن فراموش گشت هذا آنچه دائم حاصل ست و
حیرت و شگاف ست و گاه گاه همین طور شعبده پیدا میشود و بر طرف میگردد و معرفت آن می ماند و در تعبیر
بعضی وقایع در میماند و اگر چیزی در علم می آید بران اعتماد نمی کند بهمان تقریب در عرضداشت ها گستاخی نموده
باشد که با علام حضرت ایشان یقین با مری پیدا شود امیدوار ست بتوجهات علیه از گرفتاری تعلقات ذمیمه
نجات میشود و الا کار بسیار مشکل ست ع بعنایات حق و خاصان حق + گر ملک باشد سیاهستش ورق +
شیخ طاهر پسر شیخ عبد الله نیاز یکه از مشاهیر مشائخ سرهند ست و خدام حاجی عبد العزیز به تفصیل ایشان
آشنا اند قدسبوسی و نیازمندی معروض داشته است و او را داعیهٔ انابت باین طریقه علیه
شریفه پیدا شده است و بصدق و نیاز ملتجی شده است استخاره اش گفته ام که بکند ظاهرا مناسبت دارد و
یاران که اینجا تعلیم ذکر گرفته اند اکثر بطریق رابطه مشغول اند بعضی از اینها در واقعات دیده اند که گرفته همراه می آیند و
بعضی پیش از آمدن از دهلی رابطه داشتند و اول بحضور و استغراق میروند بعضی از اینها صفات هم با اصل میبینند و
بعضی نه اما هیچ کس را ره توحید و انوار و کشوف نمیرود ملا قاسم علی و ملا مودود محمد و عبد المومن ظاهرا نقطه فوق را میبینند ام
از مقام جذبه اما ملا قاسم علی را دو منزل دارد و آن دو معلوم نیست که فرود آیند و شیخ نور هم نزدیک نقطه است
اما نرسیده است ملا عبد الرحمن هم نزدیک بنقطه است اما مسافت قلیله درمیان هست ملا عبد الهادی حضور را با
استغراق هدان پیدا کرده است و نیز میگوید که مطلق منزه را جل شانه در اشیاء ضعیف تنزیه می بینم و افعال
را هم او تعالی میدانم و وقت ایشان ست که بطالبان و مستعدان فائض میشود و این کمینه را از افاضه آن هیچ
نصیبی نیست ع من همان احمد پارینه که هستم هستم + روزی فرموده بودند در میان طایفه از وقایع که اگر بعضی
محبوبیت در وی بود توقف بسیار در وصول بمقصد واقع میشد و محبوبیت او را نسبت بعنایت خود هم بیان فرموده بودند
ازان سخن امیدواری تمام ست و این جرأت و گستاخی ازانست مکتوب پانزدهم در بیان احوالیکه مناسب
مقامات هبوط و نزول ست با بعضی اسرار مکنونه نیز به پیر بزرگوار خود نوشته اند عرضداشت جا فروغات

واجد فاقد مقبل معروض آنکه بد تنها او را می جست خود را میبایافت بعد از آن کار او بآنجا انجامید که او خود را
بصحبت او را میبایافت اکنون او را گم کرد اما خود را میبایابد با وجود گم کردن جویای او نیست و با تحقق فقدان او خواهان
او نه از روی علم حاضر و واجد و مقبل ست و از روی ذوق غائب و فاقد و معروض ظاهرشان ببقا است
و باطنش فنا در عین بقا فانی ست و در عین فنا باقی لیکن فنا علمی ست و بقا ذوقی کار دیارش بهبوط
و نزول قرار یافته و از صعود و عروج باز مانده و همچنانکه او را از قلب بمقلب قلب برده بودند اکنون
باز از مقلب قلب در مقام قلب فرود آورده اند با وجود تخلص روح از نفس و خروج نفس بعد از اطمینان
از غلبات انوار او را جامع هر دو جهت روح و نفس ساخته اند و به برزخیت این جهتین او را مشرف گردانیده
استفاده را فوق و افاده به تحت او را بواسطه حصول برزخیت عطا فرموده اند در عین استفاده
مفید ست و در عین افاده مستفید بیت گر بگویم شرح این بحد شود + در نویسم بس قلمها بشکند
معروض میگرداند که جیب دست عبادت از مقام قلب ست که پیش از عروج بمقلب قلب حاصل ست
بعد از هبوط از فوق که بمقام قلب فرود می آیند که برزخ جیب و راست ست کما هو الظاهر علی ارباب
مجذوبان سلوک ناکرده از ارباب قلوب اند رسیدن بمقلب القلوب وابسته بسلوک ست و تعلق مقام تشخصی
کنایت از حصول شان خاص ست او را درین مقام امتیاز علیحده است او را از ارباب این زمره آن امتیاز
آن سبقت الجذب ست در ما نحن فیه و بقار خاص ست که منشار علوم و معارف مناسب آن مقام شده تحقیق
علوم مقام قلب و حقیقت جذبه و سلوک و فنا و بقا و امثال آنها در رساله موعوده بتفصیل تحریر یافته است
میر سید شاه حسین باضطراب راهی شدند فرصت بیاض آن نشار متعاقب انشاء الله تعالی شرف از مطالعه
عزیز متوقف را از فوق فرود آمده است در مقام جذبه اما رویش بعالم نیست توجه بفوق دارد چون عروج
فوقانی بحضرت بود بالطبع مناسبت بجذبه داشت در وقت نزول از فوق مراد خود چیزی کمتر آورده است
مایه نسبتی که از توجه قاصر بود و عروج اثر آن توجه بود هنوز باقی ست در نسبت کالروح فی الجسد ست و کالنور
فی الظلمة لیکن این جذبه حال غیر جذبه خواجها ست جذبه الیست که حضرت خواجه احرار از آبای کرام
خود رسیده است و شان خاص ایشان از درین مقام بوده است در واقعه بعضی طالبان که نموده بودند که خواجه [illegible]
بوده اند العزیز متوقف خورده است ظهور اثر آن درین مقام ست این جذبه بمناسبت بمقام افاده ندارد و همیشه
درین مقام رو بفوق ست و شکر دائمی لازم آن نسبت بعضی از مقامات جذبه منافی سلوک بعد از دخول او را و بعضی دیگر

سلوک نیست بعد از دخول از برای سلوک متوجه میشوند این جذبه منافی سلوک است بعد از دخول در آن
وقت تحریر عریضه متوجه آن مقام شده بود بعضی دقائق آن غیر گشت تا باعث نباشد توجه میسر نمیشود والله
سبحانه اعلم بحقیقة الحال چند ماه است که آنعزیز نیز فرود آمده است اما تمام داخل مقام جذبه مذکور نشده بالغ
عدم علم ست لشان آن مقام بالتوجهات پراگنده امید است که در وقت مطالعه این کلمات تمام بود دخول
تام در آن مقام میسر شود بعد از آن حضرت خواجه را اتمام فرموده خواهد برد مکتوب شانزدهم در بیان
احوال عروج و نزول وغیر آن نیز به پیر بزرگوار خود نوشته اند عرضداشت احقر المطلبه آنکه
نوازش نامه مولانا علاء الدین رسانید در کشف هر یک از مقدمه مذکوره بمقتضای وقت مسوده کرده
شد بعضی متممات و مکملات آن مقام مسطوره نیز مخطور شده فرصت تحریر آنها نشد که حامل عرضداشت
راهی شد انشاء الله تبارک و تعالی متعاقب بخدمت خواهد فرستاد الحال رساله دیگر که به بیاض رسیده بود
فرستاده و آن رساله بالتماس بعضی یاران میسر شده التماس نموده بودند که نصائح بنویسند که در طریقه نافع
باشد و بمقتضای آن زندگانی کرده شود الحق رساله غیر مکرر کثیر البرکت ست بعد از تحریر آن چنان معلوم
شد که حضرت رسالت خاتمیت علیه الصلوة والسلام والتحیه با جمع کثیر از مشائخ امت خود حاضر اند و
همین رساله را در دست مبارک خود دارند و از کرم خویش آنرا بوسه میکنند و بمشائخ می نمایند که این نوع
معتقدات میباید حاصل کرد و جماعه که باین علوم مستعد گشته بودند نورانی و ممتاز اند و عزیز الوجود و برابر
آنسرور ایستاده اند القصه بطولها در همان مجلس باشاعت این واقعه حقیر را امر فرمودند ع با کریمان
کارها دشوار نیست + و از آن روز که از ملازمت بر آمده است بواسطه میل بفوق مقام ارشاد چندانی
مناسبت ندارد و چندگاه خود همت آن بود که در گوشه خزیده شود و مردم در صحبت هیچ بر دشیر در نظر نمی آیند
عزم عزلت مصمم شده بود اما استخاره موافق نمی افتاد عروج در مدارج قرب بغایت الغایت هر چند غایت
ندارد میسر شد و میشود می برند و می آرند کل یوم هو فی شان بر مقامات جمیع مشائخ الا ما شاء الله تعالی
گذرانیدند ع گلی برو تدزین دهلیزه بیست + بدان درگاه والا دست برد ست + درین میان بواسطه نور روحانیات
مشائخ را امداد و تمایم لطول انجامد بالجمله از جمیع مقامات اصل در رنگ مقامات ظل گذرانیدند از عنایات
چه نویسد تبل من قبل بلا علة چندان وجوه ولایت کمالات آنرا وا نمودند که چه در تحریر آرد در شهر ذی الحجه در
مدارج نزول تا مقام قلب فرود آوردند و این مقام مقام تکمیل و ارشاد ست اما هنوز چیزها او متمم و مکمل از برا

PROPERTY ACKU

این مقام در کار است تا کی میسر شود امر آسان کیست با وجود مداومت چندان قطع منازل کرده می شود که
مریدان را در عمر نوح هم معلوم نیست که میسر شود بلکه این وجود مخصوص بافراد است مریدان اینجا قدمگاه
ندارند نهایت عروج افراد تا بدایت مقام اصل است افراد هم گذرند ذلک فضل الله یؤتیه من یشاء والله
ذو الفضل العظیم وجه توقف در مراتب تکمیل و ارشاد انیست و عدم نورانیت بواسطه ظهور نور ظلمت غیب است
چیز دیگر نیست مردم در تخیلات خود چیزهای دیگر نیز باعتبار نباید کرد ؎ در نیابد حال پخته هیچ خام +
پس سخن کوتاه باید والسلام + در اندیشه این قسم ظنیات احتمال ضرر غالب است آن جماعه را فرمایند
که از احوال این خسته بال نظر خیال خود نپوشند مجال نظر احوال دیگر بسیار است ؎ من گم شده ام مرا
مجوئید + با گمشدگان سخن مگوئید + از غیرت خداوندی جل سلطانه باید اندیشید امیرا که حق سبحانه و
تعالی کمال میخواهد در تنقیص سخن گفتن بسیار نامناسب فی الحقیقة معارضه است باو تعالی و نزول
در مقام قلب بحقیقت مقام فوق است که مقام ارشاد است و فوق درین موطن عبارت از جدا شدن
نفس است از روح و روح از نفس بعد از آنکه نفس داخل بود در نور روح و آن جمیع بود از جمیع و فوق پیش
از یوم هر چه مفهوم میشود از سکر است حق را از خلق جدا دیدن که مقام فرق می انگارند حقیقت ندارد
همین روح را حق میدانند و جدا دیدن او را از نفس جدا دیدن حق میدانند تعالی و تقدس از خلق هم
بهذا القیاس فی اکثر معلوم ارباب السکر لان حقیقة الامر ثمه مفقودة والامر عند الله سبحانه در رساله دیگر بتفصیل
علوم و ارباب جذبه و سلوک و حقیقت این هر دو مقام تحریر یافته است بنظر شریف خواهد گذشت مکتوب
شانزدهم هم در بیان بعضی از احوال که تعلق بعروج و نزول دارند و غیر آن نیز به پیر بزرگوار
خود نوشته اند عرضداشت احقر الخدمة آنکه عزیزیکه چندگاه متوقف بودند روز تحریر چنان ظاهر
شد که از آن مقام بخوبی از عروج نموده بپایان فرود آمدند لیکن بتمام نزول کرده اند و بقایا که در زیر آن
مقام بود نیز عروج نموده از راه جان مقام فوق رو بمنزل آورده است بعد ازین هر چه کیفیت رو
خواهد داد در معروض ظهور خواهد آمد و معروض خواهد داشت اگر صاحب معامله نیز بعد از انکشاف حال خود چیزی
نویسد بصواب نزدیکتر است چون حدوث این قصبه نزول بر نزد بود حقیر بواسطه تناول جلاب ضعف طاری
شده بود بانجام کار این نزول نپرداخت ان شاء الله تعالی ظاهر خواهد شد مکتوب هفدهم در بیان تمکین است
که بعد از تلوین حاصل شود و بیان مراتب سه گانه ولایت و در بیان آنکه وجود واجب تعالی زائد است

بر ذات او تعالی و غیر آن نیز به بزرگوار خود نوشته اند عرضداشت کمترین بندگان بر تقصیر
احمد بن عبد الاحد آنکه تا زمانی که از قسم احوال و موارد در دمیداد بعرض آن گستاخی می نموده جرأت میکرد
چون حق سبحانه و تعالی برکت توجهات علیه از رقیت احوال محرر ساخت و از تلوین بتمکین مشرف فرمود
حاصل کار بغیر حیرت و پریشانی بدست نیامد و از وصل جز هجر و از قرب جز بعد حاصل نشد و از معرفت
جز نکرده و از علم جز جهل نیفزود لاجرم در عرضه داشتها توقف واقع شد و بمجرد عرض اخبار روز مره
جرأت ننمود مع ذلک دل را برودت بنهجی مستولی شده که بر هیچ امر سرگرمی ندارد و در رنگ بیکاران
بکاری نمیتواند پرداخت ع من هیچم و کم ز هیچ هم بسیاری + و ز هیچ و کم از هیچ نیاید کاری + بر سر
اصل سخن آئیم و عجب آنست که حالا بحق الیقین مشرف ساخته اند که در ان موطن علم و عین حجاب یکدیگر
نیستند و فنا و بقا در انجا جمع آمده در عین حیرت و بی نشانی بعلم و شعور هست و نفس غیبت حضور هست با وجود
علم و معرفت خبر از دیار جهل و نکرت نیست ع عجب آیست که من واصل و سرگردانم + الله تعالی
بمحض عنایت بیغایت خویش در مدارج کمالات ترقیات ارزانی داشته است فوق مقام ولایت مقام
شهادت است و نسبت ولایت بشهادت نسبت تجلی صوری بتجلی ذات است بل بعد بینهما اکثر من بعد
هذین التجلیین کما مره و فوق مقام شهادت مقام صدیقیه است و تفاوتیکه میان این دو مقام است
اجل من ان یعبر عنه بعبارة و اعظم من ان یشار الیه باشارة و فوق آن مقامی نیست الا النبوة
علی اهلها الصلوة والتسلیمات و نشاید که میان صدیقیه و نبوة مقامی بوده باشد بلکه محال است و این حکم
بمحالیت او بکشف صریح صحیح معلوم گشته و آنچه بعضی از اهل الله واسطه میان این دو مقام ثابت کرده اند
و بقرب نامیده اند بآن نیز مشرف ساختند و بر حقیقت آن مقام اطلاع دادند بعد از توجه بسیار و تضرع
بیشمار و اولا همان طور که بعضی اکابر فرموده اند ظاهر شد آخر الامر حقیقت را معلوم فرمودند آری حصول
آنمقام بعد حصول مقام صدیقیه است در وقت عروج اما بواسطه بودن محل تامل است لهذا ملازمت حضوری انشاء
الله تعالی حقیقت را بتفصیل عرض خواهد کرد آنمقام بسی عالیست در منازل عروج فوق آنمقام معلوم نیست
در زائدیت وجود بر ذات جل و علا درینمقام ظاهر میشود چنانکه مقرر علماء حق است شکر الله تعالی سعیهم و اینجا
وجود هم در راه می ماند و فوق آن عروج واقع میشود ابو المکارم رکن الدین شیخ علاء الدوله در بعضی مصنفات
خود میفرماید فوق عالم الوجود عالم ملک الودود مقام صدیقیه از مقام بقاست که رو بعالم دارد و بالاتر از مقام

مقام نبوت ست که فی الحقیقت بالاتر است و کمال صحو و بقاست مقام قرب لیاقت برزخیت این دو مقام
ندارد که رویش بتنزیه صرف ست و تمام عروجست شتان ما بینهما ؎ در پس آئینه طوطی صفتم داشته اند +
هرچه استاد ازل گفت بگو میگویم + علوم شرعیه نظریه استدلالیه را ضروریه کشفیه ساخته اند سر موی مخالفت
با اصول علمای شریعت نیست جاری علوم اجمال را تفصیلی ساخته اند و از نظریت بضروریت آورده اند شخصی
از حضرت خواجه بزرگ قدس الله تعالی سره الاقدس پرسید که مقصود از سلوک چیست فرمود تا معرفت اجمالی
تفصیلی شود و استدلالی کشفی گردد و نفرمودند که علوم دیگر سوای آنها حاصل شود آری در راه علوم معارف
بسیار دهند که از آنها میباید گذشت و تا بنهایت النهایت که مقام صدیقیه ست نرسد ازین علوم نمی یابد
فیالیت شعری ان من اهل الله القائلین بحصول هذا المقام الشریف و لیس لهم مناسبة لعلوم هذا المقام
و معارفه فما وجهه و فوق کل ذی علم علیم و بر سر مسئله قضا و قدر نیز اطلاع دادند و آنرا برنهجی اعلام نمودند
که هیچ وجه باصول ظاهر شریعت غرا مخالفت لازم نیاید و از نقص ایجاب و شائبه جبر مبرا و منزه است و در ظهور
مشابه قمر لیلة البدر ست عجب ست که با وجود عدم مخالفت باصول شریعت این مسئله را پوشیده داشته اند
اگر مشابه مخالفت میداشت اخفا و ستر مناسب بود لا یسئل عما یفعل ؎ گر از هره آنکه از بیم تو بکشاید
زبان جز به تسلیم تو + علوم و معارف در رنگ ابر نیسان میریزند که قوت مدرکه از تحمل آن عاجز شود قوت
مدرکه مجرد تعبیر ست و لا یحمل عطایا الملک الا مطایاه اوائل شوق آن بود که این علوم غریبه را در قید کتابت
آورده شود اما توفیق نمی یافت و ازین ممر بار بود آخر الامر تسلی فرمودند که مقصود از افاضه این علوم
حصول ملکه است نه یاد کردن این علوم چنانچه طلبا علوم تحصیل علوم برای آن میکنند که ملکه مولویت
بهم رسانند نه آنکه فقط اصول صرف پس نحو و غیرها کنند بعضی از علوم بعرض میرسانند قال الله تعالی
تبارک و تعالی لیس کمثله شیء و هو السمیع البصیر اول کلام اثبات تنزیه محض ست کما هو الظاهر و قوله سبحانه
و هو السمیع البصیر متمم و مکمل للتنزیه بیانش آنست که چون ثبوت سمع و بصر عالم را موهم ثبات مماثلت
ولو فی الجملة نفی الله سبحانه عنهم السمیع والبصر لدفع هذا الوهم یعنی سمیع و بصیر اوست جلشانه و سمع و
بصر که در خلائق و مخلوق ست در رویت و سمع هیچ بدخلی ندارد همچنانکه حق سبحانه و تعالی خلق سمع و
بصر میکند خلق سماع و رویت میکند بعد خلق آن وصف بطریق جری العادة من غیر تاثیر لهما فیهما
ولو قلنا بالتاثیر فالتاثیر فیهما ایضا مخلوق پس چنانکه ذوات ایشان جماد محض ست

صفات ایشان نیز جماد محض ست در رنگ آنکه قادری بمحض قدرت خویش در سنگ کلام خلق کند
نمی توان گفت که سنگ فی الحقیقت متکلم ست وصفت کلام دارد و همچنانکه سنگ جماد ست این صفت هم
در وی اگر فرضاً موجود باشد جماد ست در ظهور حرف وصوت از وی هیچ مدخلیتی ندارد وجمیع صفات ازین
قبیل ست غایته مافی الباب چون این صفت ظاهر تر بود خصها الله تعالی بتفصیلها ولیکون لزوم نفی البواقی
منه بالطریق الاولی حق سبحانه اول صفت علم خلق کرد بعد ازان توجه او بمعلومی خلق کرد بعد ازان معلوم
را بر وی منکشف ساخت پس انکشاف در وی خلق کرد بعد خلق صفت علم بمجرد جری العادة پس
معلوم ست که علم را در انکشاف چه مدخلیتی باشد همچنین اول خلق صفت سمع کرد بعد ازان اصغاء توجه
بمسموع بعد ازان سماع بعد ازان ادراک بمسموع همین طور اول خلق بصر کرد بعد ازان تقلیب
حدقه و توجه بمرئی بعد ازان رویت بعد ازان ادراک مرئی علی هذا القیاس سمیع و بصیر کسی ست که
مبداء سماع و رویت او این دو صفت باشد واذا لم یکن کذالک فلا سمیع ولا بصیر پس متحقق گشت که
صفات ایشان در رنگ صفات ذوات جماد صرف فالمقصود من آخر الکلام نفی الصفات عنهم راساً
لا ان لهم صفات وتلک الصفات ثابتة الله سبحانه لیکون جمعا بین التنزیه والتشبیه بل تمام الآیة الکریمة
لاثبات التنزیه ونفی المماثلة راساً علم اول یعنی اثبات صفات اینها مر حق را و ذوات اینها را جماد
محض دانستن و در رنگ ناودان و کوزه دیافتن کر آب ازانجا ظاهر ست از علوم مناسب مقام ولایت
ست وعلم ثانی یعنی صفات اینها را نیز در رنگ جماد یافتن و تمامی او را است دانستن که انک میت و
انهم میتون از علوم مناسبه مقام شهادت ست ازینجا هم تفاوت تا در میان مقامین مفهوم میشود والقلیل
یدل علی الکثیر والجرعة تنبی عن البحر الغدیر ع سالی که نکوست از بهارش پیداست + وهمچنین ارباب این مقام
علم افعال مخلوقات را نیز کالمیت والجماد می یابند نه آنکه افعال اینها را بحق سبحانه بدهند و فاعل این
افعال او را سبحانه دانند تعالی سبحانه عن ذلک علوا کبیرا در رنگ آنست که شخصی سنگی را جنبانید و حرکت
در وی نمیتوان گفت که آن متحرک ست بلکه موجد حرکت ست در سنگ وسنگ متحرک ست مع ذلک همچنانکه سنگ
جماد محض ست حرکت او نیز جماد صرف ست اگر بالفرض بآن حرکت شخصی هلاک شد نمیگویند که سنگ کشت
بلکه میگویند که آن شخص کشت و قول علما و شریعت موافق این ست میفرمایند که با وجود صدور افعال
ولو بالارادة والاختیار از مخلوقات معقول آنها مصنوع حق ست و فعل اینها را در مصنوعیتها هیچ

مدخلی نیست افعال ایشان حرکات جمادیست من غیر ان یکون لها تاثیر فی مجعولیة المعمول اگر گویند که برین تقدیر
افعال را مناط ثواب و عقاب ساختن غیر معقول است در رنگ آنست که سنگی را بامری مکلف سازند و بر فعل وی مدح
و ذم مترتب سازند گوئیم فرق است در میان سنگ و مکلفین چه مناط قدرت و ارادت است و در سنگ قدرت و ارادت
نیست لیکن چون ارادت اینها نیز مخلوق حق است سبحانه من غیر تاثیر له فی حصول المراد آن ارادت نیز
کالمیت است همین کار کرد مراد بعد از تحقق آن مخلوق میشود بطریق جری العادة و اگر قدرت مخلوق را
مؤثر فی الجمله هم گفته شود چنانکه علماء ماوراء النهر شکر الله تعالی سعیهم گفته اند که آن تاثیر هم در وی خلق کرده اند
چنانکه قدرت را آفریده اند فعلی ما تاثیره لا اختیار اصلا نمیکون ما تاثیره تاثیره کالجماد مثلا شخصی سنگی را دید که از بالا
بپایان آمد بتحریک محرکی و حیوانی را هلاک ساخت آن شخص همچنانکه آن سنگ را جماد میداند فعل او را که حرکت است نیز جماد میداند
و ما بر ترتب یافت بران فعل که هلاکت است نیز جماد میداند فالذوات والصفات والافعال کلها جمادات محضة و اموات
صرفة فهو الحی القیوم وهو السمیع البصیر وهو العلیم الخبیر وهو الفعال لما یرید قل لو کان البحر مدادا لکلمات ربی
لنفد البحر قبل ان تنفد کلمات ربی ولو جئنا بمثله مددا گستاخی بسیار نمود و جرأت بیحد واقع شد چه توان کرد جمال
سخن که از جمیل مطلق است بران داشت که هر چند سخن دراز کند زیبا آید و هر چه از گوید رعنا نماید با وجود آن
هیچ مناسبت نمی یابد که از انجناب سخن کند و یا نام او بر زبان آرد ع هزار بار بشویم دهن ز مشک و گلاب +
هنوز نام تو گفتن مرا نمی شاید ع بنده باید که حد خود داند + امیدوار توجه و عنایاتست از خرابی خود چه عرض نماید
و هر چه در خود بیابد از عنایات مبدأ آن توجه عالیست و الا ع من همان احمد پارینه که هستم هستم + میان شاه
حسین طریق توحید دارد و درون محظوظ است بخاطر می آید که از انجا برآورده شود تا بحیرت رسد که مقصود است
محمد صادق از خرروی خود را ضبط نمی تواند کرد اگر در مغری بهره میشود ترقیات بسیار میکند در سیر دامن کوه همراه بود
ترقی بسیار نمود و در مقام حیرت غوطه خورده است در حیرت بفقیر مناسبت تمام دارد و شیخ نور نیز درین مقام
خیلی ترقی کرده است و از خویشان این فقیر جوانی است حالش بسیار بلند است تجلیات برقیه نزدیک است و
مستعد است **مکتوب نوزدهم در سفارش بعضی ارباب حوائج نیز به پسر بزرگوار خود نوشته اند** عرضداشت
احقر الخدمة آنکه شخصی از لشکر آمده وانمود که مبلغ وظیفه در آن فقرا دهلی و سرهند از بابت فصل خریف گذشته حوالة
ملازمان علیه علیه کرده اند که بعد از تحقیق حق بمستحقان رسانند بنا بر علی ذلک گستاخی نموده شد که هزار تنکه فضلات
باسم شیخ ابو الحسن حافظ اهل علم و هزار تنکه فضلاته باسم شیخ شاه محمد حافظ از سرکار نواب شیخ مقرر است مشار الیهما قائم اند

کہ شائبہ اشتباہ ندارند وکس خود را فرستادہ اند اعتماد نیست اگر خبر مذکور صدق داشتہ باشد مبلغ این دو
اسامی مذکورین را حوالہ حامل عرضداشت نمایند مشار الیہما در سرہند اند مکتوب بست و ششم نیز در سفارش
بعضی ارباب حوائج بہ پیر بزرگوار خود نوشتہ اند عرضداشت احقر الخدمۃ آنکہ مکرر ادر باب وظائف والدہ
حبیب اللہ سرہندی و منکوحۂ او و مخادیم دیگر کہ در ضمن عرضیہ مسطور اند مصدع اوقات خادمان عتبہ علیہ میگردد
اگر مبلغ وظائف مشار الیہ بد ملی ادرو ہ باشند مولانا علی را حکم خواہند فرمود کہ تسلی مشار الیہم نمایند بعضی بطریق
وکالت و بعضی بطریق اصالت آمدہ اند واگر مبلغ نیاوردہ باشند مشار الیہم حی و قائم اند التماس صحیح ور انجا
می نمایند زگستاخی ست مکتوب بست و ہفتم ارسل الی الشیخ محمد المکی ولد موسی الحاجی
القاری اللاہوری فی بیان درجات الولایۃ لا سیما الولایۃ المحمدیۃ علی صاحبہا الصلوۃ والسلام
والتحیۃ و مدح الطریقۃ النقشبندیۃ قدس اللہ تعالی اسرار صاحبہا و علو نسبتہم و فضلہا علی سائر الطرق
ان اہم دائمی وصل المکتوب الشریف اللطیف الی العبد الضعیف النحیف عظم اللہ تعالی اجرکم و یسر سبحانہ امورکم و
شرح صدورکم و تقبل عذرکم بحرمۃ سید البشر المطہر عن زیغ البصر علیہ و علی آلہ من الصلوات افضلہا و من
التسلیمات اکملہا اعلموا اخوانی ان الموت الذی قبل الموت المعبر بالفناء عند اہل اللہ مالم یتحقق لم یتیسر الوصول
الی جناب القدس بل لم یکن النجاۃ عن عبادۃ المعبودات الباطلۃ الآفاقیۃ والآلہۃ الہوائیۃ الانفسیۃ فلم
یتحقق حقیقۃ الاسلام ولم یتیسر کمال الایمان فکیف یحصل الدخول فی زمرۃ العباد والوصول الی درجۃ الاولیاء
مع ان ہذا الفناء قدم اول یوضع فی اطوار الولایۃ و کمال اسبق یحصل فی البدایۃ فینبغی ان القیاس من اول
الولایۃ حال آخرہا و من بدایتہا یوضع و درجۃ نہایۃ و لنعم ما قیل بالفارسیۃ ع قیاس کن زگلستان من بہار مرا
و قیل بہا ایضاً ع سالی کہ نکوست از بہارش پیداست و الولایۃ درجات بعضہا فوق بعض و علی تقدم کل نحاء
ولایۃ خاصۃ بہ و اقصی درجاتہا ہی التی علی قدم نبینا علیہ و علی جمیع اخوانہ من الصلوۃ اتمہا و من التحیات اسبغہا
اذ التجلی الذاتی الذی لا اعتبار فیہ للاسماء والصفات والشیون والاعتبارات لا بالایجاب و لا بالسلب مخصوص لہ
علیہ الصلوۃ والسلام و خرق جمیع الحجب الوجودیۃ والاعتباریۃ علماً و عیناً یتحقق فی ہذا المقام فیحصل الوصل
عریاناً و یتحقق الوجد حقیقۃ لا حسناً و للاکمل من متابعیہ نصیب کامل و حظ وافر من ہذا المقام العزیز وجودہ بتعلیم
باتباعہ صلی اللہ علیہ وسلم ان کنتم متوجہین الی تحصیل ہذہ الولایۃ العظمی تکمیل ہذہ الدرجۃ الغایۃ و ہذا التجلی
الذاتی برقی عند اکثر المشائخ رحمہم اللہ یعنی ان خرق جمیع الحجب عن حضرۃ الذات جلت سلطانہ یکون فی زمان یسیر

كالبرق ثم يستتر بحجب الاسماء والصفات وتستتر سطوات انوار الذات تعالى فيكون الحضور الذاتي لمحة كالبرق والنسبة
الذاتية كثيرة جدا وعند اكابر المشائخ النقشبندية قدس الله تعالى اسرارهم هو الحضور الذاتي دائما ولا عبرة
عندهم للحضور الزائل المتبدل بالغيبة فيكون كمال هولاء الاكابر فوق جميع الكمالات ونسبتهم فوق جميع النسب كما وقع
في عباراتهم ان نسبتنا فوق جميع النسب والمراد بالنسبة الحضور الذاتي الدائمي واعجب من ذلك ان النهاية في طريقة
هولاء الكمل مندرجة في البداية واقتداؤهم في ذلك بصحابة رسول الله صلى الله عليه وسلم وبارك فانهم في اول صحبة
النبي عليه الصلوة والسلام والتحية نالوا ما تيسر في النهاية وذلك باندراج النهاية في البداية فلما كانت
ولاية محمد رسول الله صلى الله تعالى عليه وآله وسلم فوق جميع ولايات الانبياء والرسل عليهم الصلوات والتسليمات
كذلك كانت ولاية هولاء الاكابر فوق جميع ولايات الاولياء قدس الله تعالى اسرارهم كيف وان ولايتهم
منسوبة الى الصديق الاكبر نعم لافراد من كمل مشائخ قد حصلت هذه النسبة لكن باقتباس من ولاية الصديق
الاكبر رضي الله تعالى عنه كما اخبر ابو سعيد عن دوام هذا الحديث وقد وصلت جذبة الصديق الاكبر رضي الله عنه
الى هذا الشيخ ابي سعيد كما نقل صاحب النفحات والغرض من اظهار بعض كمالات هذه الطريقة العلية النقشبندية
ترغيب الطالبات الى هذه الطريقة والامالي ولشرح كمالاتها قال المولوي في المثنوي ؎ شرح او حيف است
با اهل جهان * همچو راز عشق باید در نهان * لیک گفتم وصف او تا ره برند * پیش از ان کز فوت آن حسرت
خورند والسلام عليكم وعلى جميع من اتبع الهدى مکتوب بست و دوم ارسل الشيخ عبد المجيد
بن الشيخ محمد المفتي اللاهوري في بيان وجه التعلق بين الروح والنفس وبيان عروجهما ونزولهما
وبيان انقهار الجسدي والروحي وبقائهما وبيان مقام الدعوة والفرق بين المستهلكين من الاولياء والراجعين
الى الدعوة سبحانه من جمع بين النور والظلمة وقرن الامكاني المبرى عن الجهة مع المكاني الحاصل
في الجهة فيحب الظلمة في النور فعشق بها وامتزاج معها بتمام المحبة ليزداد بهذا التعلق جلاءه وتكميل مجاورة
الظلمة صفائه كالمراة اذا اريد صفاتها وتقصد ظهور لطافتها تربت ولا يظهر بمجاورة الظلمة الذاتية صفاتها
ويزداد بتعلق الكثافة الطبعية بهارها فنسي ذلك النور ما حصل له من شهوده القدسي بل جهل نفسه
لتوابعه الوجودية باستغراق في شهود معشوقة الظلماني وتعلقه بالهيكل الهيولاني فصار من اصحاب المشأمة في
وضاع من كرامات الميمنة في مجاورتها فان بقي في مضيق هذا الاستغراق ولم يتخلص الى فضاء الاطلاق فالو
يل له كل الويل لما لم يتيسر له ما هو المقصود منه وضاع جوهر استعداده ضلالا بعيدا الا ان سبقت له الحسنى ولو كبة

النهاية القصوى رفع راسه ورمز ما حصل عنه فرجع القهقرى قائلا ؎ اليك ماميتي حجي معتمري + ان حج قوم الى ترابٍ واحجار + وان حصل له الاستغراق ثانيا في شهود المطلوب الاقدس على احسن طرق وتيسر له التوجه الى الجناب القدس باكمل وجوه تبعته الظلمة ايضا واندرجت في غلبات انواره فاذا بلغ هذا الاستغراق الى ان نسي التعلق الظلماني راسا وجهل نفسه وتوابع وجوده كلية فاستهلك في مشاهدة نور الانوار وحصل له حضور المطلوب وراء الاستار شرف بالفناء الجسدي والروحي وان حصل له البقاء بذلك المشهود ايضا بعد نفسه فقد تمت له جهة الفناء والبقاء وصح عليه اطلاق اسم الولاية فحينئذ لا يخ حاله من امرين اما الاستغراق في المشهود بالكلية والاستهلاك فيه على الدوام واما الرجوع الى دعوة الخلق الى الحق عز سلطانه بان يصير باطنه مع الله سبحانه وظاهره مع الخلق فيتخلص النور من الظلمة المندرجة فيها المتوجهة الى المطلوب وليسمى هذا المتخلص من اصحاب اليمين وهو وان لم يكن له في الحقيقة يمين ولا شمال لكن اليمين اولى بحاله وانسب بحاله لجامعية الجهة الخيرية مع اشتمالها على اليمن والبركة كما وقع في شانه عز شانه كلتا يديه يمين وتنزل تلك الظلمة من ذلك النور في مقام العبادة واداء الطاعة ونعني بالنور اللامكاني الروح بل خلاصته وبالظلمة المقيدة بالجهة النفس وكذا المراد بالباطن والظاهر فان قال ان الاولياء المستهلكين الفاقدين شعورا بالعالم وتوجها اليه واختلاطا مع بني نوعهم فما معنى الاستهلاك والتوجه بالكلية على الدوام وما الفرق بينهم وبين المرجوعين اى العالم الدعوة قلنا ان الاستهلاك والتوجه بالكلية عبارة عن توجه الروح والنفس اعني اندراج النفس في انوار الروح كما مرت الاشارة اليه والشعور بالعالم ونحوه انما يكون بالحواس والقوى والجوارح التي كالتفاصيل للنفس فالمجمل الملخص مستهلك في ضمن انوار الروح في مطالعة الشهود وتفصيله باق على الشعور السابق من غير تطرق فتور فيه بخلاف المرجوع الى العالم فان نفسه بعد كونها مطمئنة تخرج من تلك الانوار للدعوة وتحصل له المناسبة مع العالم فتقع الدعوة بسبب تلك المناسبة في معرض الاجابة واما ان النفس مجملة والحواس ونحوها تفاصيلها فلان النفس لها تعلق بالقلب الصنوبري وهو التعلق الروح بتوسط الحقيقة الجامعية القلبية والفيوض الواردة من الروح ترد اجمالا اولا عليها ثم بتوسطها الى سائر القوى والجوارح تفصيلا فحلاوة موجودة في النفس اجمالا فظهر الفرق بين الفريقين ومما ينبغي ان يعلم ان الطائفة الاولى من ارباب السكر والثانية من ارباب الصحو والشرافة للاولى والفضيلة للاخرى المقام الاول يناسب الولاية والثاني للنبوة شرفنا الله سبحانه بكرامات الاولياء وثبتنا على كمال متابعة الانبياء صلوة الله وسلامه على نبينا وعليهم وعلى جميع اخوانه من الملائكة المقربين

والعباد الصالحین الی یوم الدین امین المحرر ابتیۃ گی وان لم یحسن العربیۃ العجبیۃ لکن لما کان مکتوبہم الشریف محررا بالکلمات العربیۃ املی القرطاس علی نحو املائہم مکتوب بست وسوم ارسل الی عبدالرحیم الشہیر بخانخانان فی جواب کتابتہ فی المنع عن اخذ الطریق من الناقص وبیان مضرتہ والمنع عن الالقاب الشبیہۃ باہل الکفر نجانا اللہ سبحانہ وایاکم عن القال الخالی عن الحال والعلم المعرا عن الاعمال بحرمۃ سید البشر المبعوث الی الاسود والاحمر علیہ وعلی آلہ من الصلوۃ افضلہا ومن التسلیمات اکملہا ویرحم اللہ عبدا قال آمینا ابلغ رسالتکم الاخ الصادق تبلیغا یحکی عن حبابکم بلسان الترجمان ما یحکی فانشدت اہلا السعد فی الرسول وحبذا وجہ الرسول لحب حبہ المرسل اعلم ایہا الاخ القابل لظہور الکمالات اظہر اللہ سبحانہ فعلیکم من القوۃ ان الدنیا مزرعۃ الآخرۃ فویل لمن لم یزرع فیہا وعطل ارض الاستعداد واضاع بذر الاعمال ومما ینبغی ان یعلم اضاعۃ الارض وتعطیلہا اما بان لا یزرع فیہا شیئا او یلقی فیہا بذرا خبیثا فاسدا وہذا القسم من الاضاعۃ اشد مضرۃ واکثر فسادا من القسم الاول کما لا یخفی وحیث البذر وفسادہ بان اخذ الطریق من السالک الناقص وسلک مسلکہ لان الناقص صاحب ہوی متبع وما یشوب بالہوی لا یوثر دون اثر واعان علی الہوی فتحصیل ظلمۃ علی ظلمۃ ولان الناقص لا یمیز بین الطرق الموصلۃ الی اللہ سبحانہ وبین الطرق التی لا توصل الیہ سبحانہ وہو غیر واصل قط وکذا لا یمیز بین الاستعدادات المختلفۃ للطلبۃ واذا لم یمیز طرق الجذبۃ عن طرق السلوک فربما کان استعداد الطالب مناسبا لطریق الجذبۃ غیر مناسب لطریق السلوک ابتداء والناقص لعدم التمیز بین الطرق وبین الاستعدادات المختلفۃ سلکہ طریق السلوک ابتداء فاضل عن الطریق کما ضل فالشیخ الکامل المکمل اذا اراد تربیۃ ہذا الطالب وتسلیکہ احتاج اولا الی ازالۃ ما اصاب من السالک الناقص واصلاح ما فسد لہ ثم القی البذر الصالح المناسب لاستعداد فی ارض الاستعداد فنبتت نباتا حسنا

مثل کلمۃ طیبۃ کشجرۃ

طیبۃ اصلہا ثابت وفرعہا فی السماء فصحبۃ الشیخ الکامل والمکمل کبریۃ احمر نظرہ دواء وکلمتہ شفاء وبدونہا خرط القتاد ثبتنا اللہ سبحانہ وایاکم علی جادۃ الشریعۃ المصطفویۃ علی صاحبہا الصلوۃ والسلام والتحیۃ اذ ہو ملاک امر ومدار للنجاۃ ومناط السعادۃ ولنعم ما قیل بالفارسیۃ ؎ محمد عربی کآبروی ہر دو سرا ست + کسیکہ خاک درش نیست خاک برسر او + ولنختم المقالۃ علی صلوۃ سید المرسلین وتسلیماتہ وتحیاتہ وبرکاتہ کل العجب ان الاخ صادق قد نقل ان من جلسائکم من الشعراء الفضلاء من یلقب فی الشعر بالکفر والحال ان

السادات العظام والنقباء الكرام فيا ليت شعري ما حمله على هذا الاسم الشنيع البين شناعة والمسلم ينبغي ان يفر من هذا الاسم زيادة ما يفر من الاسد المهلك ويكرهه كل الكراهة لان هذا الاسم ومسماه مبغوضان الله سبحانه ورسوله عليه الصلوة والسلام والمسلمون مامورون بعداوة اهل الكفر والغلظة عليهم فالتحاشي عن مثل هذا الاسم القبيح واجب وما وقع في عبارات بعض المشائخ قدس الله تعالى اسرارهم في غلبات السكر من مدح الكفر والشريعة على شد الزنار وامثال ذلك فمصروف عن الظاهر ومحمول على التاويل فان كلام السكارى يحمل ويصرف عن الظاهر المتبادر فانهم معذورون بغلبة السكر في ارتكاب هذه المحظورات مع ان كفر الحقيقة نقص بالنسبة الى الحقيقة عند اكابر هؤلاء وغير السكارى غير معذور في تقليدهم لا عندهم ولا عند اهل الشرع لان لكل شيء موسما ووقتا خاصا يصلح ذلك الشيء في ذلك الموسم ويقبح في موسم آخر والعاقل لا يقيس احدهما على الآخر فالمقصود من قيلي ان يغير هذا الاسم ويبدله باسم خير منه و بالاسلامي فانه موافق الحال والمسلم ومقاله وانتساب الى الاسلام الذي هو الدين المرضي عند الله سبحانه وعند الرسول عليه الصلوة والسلام واجتناب عن التهمة التي امرنا باتقائه اتقوا من مواضع التهم كلام صادق الاغيار عليه قال سبحانه ولعبد مؤمن خير من مشرك والسلام على من اتبع الهدى

مکتوب بست وچهارم

ارسل الى محمد قليج خان في بيان ان الصوفي كائن بائن وان تعلق القلب لا يكون باكثر من واحد وان ظهور المحبة الذاتية يستلزم استواء الايلام والانعام من المحبوب والفرق بين عبادة المقربين وعبادة الابرار وكذا بين الاولياء المستهلكين وبين الاولياء المرجوعين الى دعوة الخلق

سلمكم الله سبحانه وعافاكم بحرمة سيد المرسلين عليه وعلى آله الصلوة والتسليمات المرء مع من احب فطوبى لمن لم يبق بقلبه حب لا مع الله سبحانه ولم يرد الا وجهه تعالى وتقدس فيكون هو مع الله جل سلطانه وان كان ظاهره مع الخلق واشتغل بهم صورة وهو شان الصوفي الكائن البائن اي الكائن مع الله سبحانه والبائن من الخلق حقيقة او المراد الكائن مع الخلق صورة والبائن منهم حقيقة والقلب لا يتعلق باكثر من واحد فما لم يزل تعلق الحبي بذلك الواحد لم يتعلق بما سواه محبة وما يرى من كثرة مراداته وتعدد تعلقه محبة بالاشياء المتكثرة كالمال والولد والرياسة والمدح والرفعة عند الناس فهي ايضا محبوبة لا يكون الا واحدا وهو نفسه ومحبة هؤلاء فرع محبة لنفسه فان هذه الاشياء لا يريدها الا لنفسه لا لانفسهم فاذا زالت محبة مع نفسه زالت محبتهم بالتبعية ايضا فلهذا قيل ان الحجاب بين العبد والرب هو نفس العبد لا العالم فان العالم في نفسه غير مراد للعبد حتى يكون حجابا وانما المراد للعبد هو نفسه فلا جرم يكون

الحجاب هو العبد لا غير فما لم يخل العبد عن مراد نفسه كلية لا يكون الرب مراده ولا يسع محبة سبحانه في قلبه فهذه
هذه الدولة القصوى لا يتحقق الا بعد الفناء المطلق المنوط بالتجلي الذاتي فان رفع الظلمات بتمامها
لا يتصور الا بطلوع الشمس بازغة فاذا حصلت تلك المحبة المعبر عنها بالمحبة الذاتية استوى عند المحب
انعام المحبوب وايلامه فحينئذ حصل الاخلاص فلا يعبد ربه الا له لا لاجل نفسه من طلب الانعام ودفع الايلام
لانهما عنده سواء وهذه رتبة للمقربين فان الابرار انما يعبدون الله خوفا وطمعا وهما راجعان الى انفسهم لعدم
فوزهم بسعادة المحبة الذاتية فلا جرم يكون حسنات الابرار سيئات المقربين فحسنات الابرار حسنات لكن من
وجه وسيئات من وجه وحسنات المقربين حسنات محضة نعم من المقربين من يعبد الله خوفا وطمعا ايضا بعد
تحققهم بالبقاء الاكمل وتنزلهم لعالم الاسباب لكن خوفهم وطمعهم غير راجعين الى انفسهم انما يعبدون طمعا
لرضا ربه سبحانه وخوفا عن سخطه تعالى وكذا انما يطلبون الجنة لانها محل رضائه سبحانه لا لحظوظ انفسهم وانما
يستعيذون من النار لانها محل سخطه تعالى لا لدفع الايلام عن انفسهم لان هؤلاء الاكابر تجردوا عن رقية
النفس وصاروا خالصين لله سبحانه وهذه المرتبة اعلى من بين رتب المقربين ولصاحب هذه المرتبة نصيب
تام من كمالات مقام النبوة بعد تحققه بمرتبة الولاية الخاصة ومن لم يتنزل الى عالم الاسباب فهو من اولياء
المستهلكين فلا نصيب له من كمالات مقام النبوة فلا يكون اهلا للتكميل بخلاف الاولى رزقنا الله سبحانه محبة
هؤلاء الاكابر بحرمة سيد البشر فان المرء مع من احب والسلام اولا وآخرا مكتوب بست وچهارم ارسل الى
خواجه جهان في التحريض على متابعة سيد المرسلين ومتابعة خلفاء الراشدين رضي الله عنهم اجمعين
سلم الله تعالى قلبكم وشرح صدركم وزكى انفسكم والا ان حلية لكم كل ذلك بل جميع كمالات الروح والسر
الخفي والاخفى منوط بمتابعة سيد المرسلين فعليكم بمتابعته ومتابعة خلفائه الراشدين الهادين المهديين
من بعده فانهم نجوم الدراية وشموس الولاية فمن تشرف بمتابعتهم فقد فاز فوزا عظيما ومن جبل على
مخالفتهم فقد ضل ضلالا بعيدا البقية من المقصود اظهار الاضطرار وضيق المعيشة لابن المرحوم الشيخ
السلطان فالملتمس من جنابكم مددهم واعانتهم فانكم حريون بذلك بل موفقون بقضاء حوائج الناس
طراز اداه الله توفيقكم وجعل الخير رفيقكم والسلام عليكم وعلى سائر من اتبع الهدى مكتوب بست وششم
ارسل الى الشيخ العالم مولانا حاجي محمد اللاهوري في بيان الشوق يكون للابرار ودون المقربين علوم تناسب
هذا المقام ثبتنا الله سبحانه واياكم على جادة الشريعة المصطفوية على صاحبها الصلوة والسلام ورد في الحديث

القدسی الا طال شوق الابرار الی لقائی وانا الیہم لاشد شوقا اثبت سبحانہ الشوق للابرار لان المقربین
الواصلین الاشوق لہم لان الشوق یقتضی الفقد والفقد فی حقہم مفقود الا تری ان الشخص لا یشتاق الی
نفسہ مع افراطہ فی حبہ لعدم تحقق الفقد فی المقرب الواصل الباقی باللہ سبحانہ الفانی عن نفسہ حالہ مع اللہ
سبحانہ کحال الشخص مع نفسہ فلا جرم لا یکون المشتاق الا الابرار لانہ محب فاقد ونعنی بالابرار غیر المقرب الواصل
سواء کان فی الابتداء او فی الوسطی ولو بقی منہ مقدار حبۃ من خردلۃ ونعم ما قیل فی الشعر الفارسی ع فراق
دوست اگر اندک ست اندک نیست + درون دیدہ اگر نیم موست بسیارست + نقل عن الصدیق الاکبر رضی اللہ تعالیٰ
عنہ انہ رای قاریا یقرأ القرآن ویبکی فقال ہکذا کنا نفعل ولکن قست قلوبنا ہذا من قبیل المدح بما یشبہ الذم وسمعت
عن شیخی قدس سرہ یقول ان المنتہی الواصل ربما یتمنی الشوق والطلب الذی کان لہ فی الابتداء ولرفع الشوق مقام
آخر اکمل من الاول اتم منہ وہو مقام الیأس والعجز عن الادراک فان الشوق متصور فی المتوقع فحیث لا توقع لا شوق
واذا رجع ہذا الکامل البالغ نہایۃ الکمال الی العالم رجوع القہقری لا یعود الیہ الشوق الضائع وجود الفقد بالرجوع
لان زوال شوقہ ما کان لوجود الفقد بل لحصول الفقہ الذی وہو موجود بعد الرجوع ایضا بخلاف الکامل الاول
فانہ یعود الیہ الشوق برجوعہ الی العالم لحصول الفقہ الذی زال من قبل وحین وجد الفقد بالرجوع حصل الشوق
الذی زال بزوالہ لا یقال ان مراتب الوصول لا تنقطع ابد الآبدین فیتوقع بعد تلک المراتب فلیتصور الشوق لانہ نقول
عدم انقطاع مراتب الوصول مبنی علی السیر التفصیلی الواقع فی الاسماء والصفات والشیون والاعتبارات وہذا
المسالک لا یتصور فی حقہ نہایۃ ولا یزول عنہ الشوق ابدا وما نحن بصددہ ہو المنتہی الواصل الذی قطع تلک
المراتب بطریق الاجمال وانتہی الی ما لا یمکن التعبیر عنہ بعبارۃ ولا الاشارۃ الیہ باشارۃ فلا یتصور ثمہ توقع حتی لا
یزول عنہ الشوق والطلب ہذا حال الخواص من الاولیاء لانہم الذین عرجوا عن ضیق الصفات ووصلوا الی الذات
الذات تعالی وتقدس بخلاف السالکین فی الصفات مفصلا والسائرین فی الشیونات مرتبا فانہم محبوسون فی
التجلیات الصفاتیۃ ابد الآبدین ومراتب الوصول فی حقہم لیست الا الوصول الی الصفات والعروج الی حضرۃ الذات
تعالی لا یتصور الا بالسیر الاجمالی فی الصفات والاعتبارات ومن وقع سیرہ فی الاسماء بالتفصیل حبس فی الصفات
والاعتبارات ولم یزل منہ الشوق والطلب ولم یفارق عنہ التواجد فاصحاب الشوق والتواجد لیسوا الا اصحاب التجلیات
الصفاتیۃ ولیس من التجلیات الذاتیۃ لہم نصیب دائما فی الشوق والوجد فان قال قائل ما معنی الشوق من اللہ سبحانہ
مفقود شیئا قلت ذکر الشوق ہہنا یحتمل ان یکون من قبیل صنعۃ المشاکلۃ وذکر الشدۃ فیہ باعتبار ان کل ما ینسب الی الفرح

الجبار فهو شدید و غالب علی ما نسب الی العبد الضعیف هذا الجواب علی لسان العلماء وللعبد الضعیف فی جوابه
وجوه آخر تناسب طریقة الصوفیة ولکن تلک الاجابة تقتضی نحوا من السکر ودون السکر لا یحسن بل
لا یجوز ان السکاری معذورون وارباب الصحو مسئولون وحالی الآن الصحو الصرف فلا یلیق بحالی ذکرها هذا
الحمد لله اولا وآخرا والصلوة والسلام علی نبیه دائما وسرمدا مکتوب بست ونهم بخواجه عمک صدور یافت در بیان
مداحی طریقه نقشبندیه و علوی نسبت این بزرگواران قدس الله تعالی اسرارهم الحمد لله وسلام علی عباده الذین اصطفی
مرحمت نامه گرامی که از روی کرم حاضران این مخلص ساخته بودند بورود آن بتهج ومسرور گردید سلامت باشند
که تصدیع ایشان بدهد بغیر آنکه مداحی این سلسله علیه نقشبندیه نماید مخدوما در عبارات اکابر این سلسله علیهم
واقع شده است که نسبت ما فوق همه نسبتها است از نسبت حضور وآگاهی خواسته اند وحضوری که نزد ایشان
معتبر است حضور بی غیبت است که تعبیر بیاد داشت نموده اند پس نسبت این عزیزان عبارت از یادداشت باشد
ویاد داشت که بفهم قاصر این فقیر قرار یافته است مبنی بر تفصیل است تجلی ذاتی عبارت از ظهور حضور
حضرت ذات است وحضور آن سبحانه بی ملاحظه اسما وصفات وشیون واعتبارات وآن تجلی را برقی گفته اند یعنی
بسیار ارتفاع شیون واعتبارات متحقق میشود وباز زود پرده شیون واعتبارات متواری میگردد پس بر تقدیر
حضور بی غیبت متصور نباشد بلکه بسیار حضور است واغلب اوقات غیبت پس این نسبت نزد این عزیزان معتبر
نباشد وحال آنکه تجلی را مشائخ سلاسل دیگر نهایت گفته اند وهرگاه این حضور دوام پذیرد واصلا استتار قبول
نکند وهمواره بی پرده اسما وصفات وشیون واعتبارات متجلی شود حضور بی غیبت خواهد بود پس نسبت این اکابر
بالا نسبتهای دیگران قیاس باید نمود بی تکلف فوق همه باید داشت این قسم حضور اگرچه پیش اکثر مردم مستبعد نماید
اما تمنا هنیئا لارباب النعیم نعیمها + وللعاشق المسکین ما یتجرع + این نسبت علیا بر نهجی غرائب پیدا کرده است
که اگر فرضا پیش ارباب همین سلسله بزرگ گفته شود محتمل که اکثر آنها در مقام انکار آیند وباور ندارند نسبتی که الحال
درمیان ارباب این خانواده بزرگ متعارف شده است عبارت از حضور حق است ومشهود او تعالی بر وجهیکه از صفت
شاهدی ومشهوری منزه باشد وتوجهی است معرا از جهات سته متعارفه اگرچه جهت فوق متوهم باشد وبظاهر دوام پذیرد این
نسبت در مقام جذبه فقط نیز متحقق میگردد وفوقیت آنرا وجهی ظاهر نیست بخلاف یادداشت بمعنی سابق که حصول
آن بعد از تمامی جهت جذبه بمقامات سلوک است وعلو درجه آن بر هیچ احدی مخفی نیست اگر خفائی نیست در
حصول آنست ولیس حاسدی اگر از حسد انکار نماید وناقص از نقص جحود نماید معذور است ه وامری گر کند

این طایفه را طعن و قصور + حاشا که برآرم بزبان این گله را + همه شیران جهان بستهٔ این سلسله اند
روبه از حیله چسان بگسلد این سلسله را + والسلام اولاً و آخراً مکتوب بیست و هشتم نیز بخواجه عمک صدور
یافته در بیان علو حال اما بعبارتی تحریر یافته است که موهم تنزل و تبعد است مرحمت نامهٔ گرامی که از روی کرم نامزد
این مخلص ساخته بودند بورود آن مبتهج گردید و بمطالعه مشرف گشت چه نعمتی است که آزادان یاد گرفتاران
کنند و چه دولتی است که رسیدگان غمخوارگی مهجوران نمایند بیچاره مهجور چون خود را شایان وصال نیافت بضرورت
محمول نامرادی هجران گشت و از قرب گریخته بعدم آرام گرفت و از اتصال بانفصال قرار یافت و چون
در اختیار آزادی گرفتاری و در محبت گرفتاری را گزید ع چون طمع خواهد ز من سلطان دین + خاک
بر فرق قناعت بعد ازین + بعبارات نامربوط و اشارات پراگنده زیاده برین چه تصدیعه ایشان نماید
ثبتنا الله تعالی و ایاکم علی متابعة سید المرسلین علیه و علی آله من الصلوات افضلها و من التسلیمات اکملها

مکتوب بیست و نهم بشیخ نظام تهانیسری صدور یافته در بیان ترغیب در ادای فرائض و رعایت سنن
و آداب و قلت مبالات در ادای نافله در جنب فرائض و منع نمودن از ادای نماز در خفتن نصف اخیر از شب
و منع نمودن از تجویز نمودن خوردن آب مستعمل وضوء و منع کردن از تجویز نمودن مریدان که سجده کنند

عصمنا الله سبحانه و ایاکم عن التعصب و التعسف و نجانا و ایاکم عن التکلف و التاسف بحرمة سید البشر المنتقی
عنه زیغ البصر مقربات اعمال یا فرائض اند یا نوافل نوافل را در جنب فرائض هیچ اعتبار نیست ادای فرضی
از فرائض در وقتی از اوقات بازادی نوافل هزار ساله است اگرچه بنیت خالص ادا شود هر نفلیکه باشد از
صلوة و صوم و ذکر و فکر و امثال اینها بلکه گوئیم که رعایت سنتی از سنن و ادابی در حین ادای فرائض نیز همین حکم دارد
منقولست که روزی امیر المومنین حضرت فاروق نماز بامداد را بجماعت گزاردند بعد از فراغ صلوة در قوم نگاه
کردند شخصی را از اصحاب خود را در انوقت نیافتند فرمودند که فلانی بجماعت حاضر نشد عرض کردند که او را شب بیدار
میباشد محتمل که درینوقت خوابش برده باشد فرمودند که اگر تمام شب خواب میکرد و نماز بامداد را بجماعت میگذارد
بهتر میبود پس رعایت ادبی و اجتناب از مکروهی اگرچه تنزیهی باشد فکیف تحریمی بمراتب از ذکر و فکر و مراقبه و توجه
بهتر باشد ازین امور با این رعایت و اجتناب اگر جمع کنند لقد فاز فوزا عظیما و بدونه خرط القتاد مثلا تصدیق
دانگی در حساب زکوة همچنانکه از تصدق جبال عظام از ذهب بطریق نفل بمراتب بهتر است رعایت ادبی
از آداب در تصدق آن دانگ مثلا آنرا بفقیر قریبی دادن نیز بمراتب ازان بهتر است پس نماز خفتن را در نصف اخیر

از شب گذاردن و آن تاخیر وسیلهٔ تاکید قیام لیل ساختن نسبی مستکره باشد چه نزد حنیفه رضی الله تعالی عنهم ادای
نماز خفتن در ان وقت نکرده است ظاهراً ازین کراهت کراهت تحریمیه اراده دارند زیرا که ادای نماز خفتن را تا
نصف لیل مباح داشته اند و از نصف آن طرف مکروه گفته اند پس مکروهی که مقابل مباحت مکروه تحریمی است
و نزد شافعیه در ان وقت ادای نماز خفتن جائز نیست پس بواسطه قیام لیل و حصول ذوق و جمعیت در ان
وقت مرتکب این امر گشتن بسیار مستکره است از برای این غرض تاخیر ادای وتر هم کافی و آن تاخیر مستحب هم
وتر در وقت نیک ادا بیابد و هم غرض قیام لیل بیداری وقت سحر میسر گردد پس ترک این عمل باید نمود و صلوة
گذشته را قضا باید کرد امام اعظم کوفی بواسطه ترک ادبی از آداب وضوی نماز چهل ساله را قضا فرموده اند و ایضا
آب مستعمل که از آنکه حدث نموده باشد یا به نیت قربت استعمال کرده باشند در وضو تجویز نکنند که مردم آن آب را
بخورند که آن آب نزد امام اعظم نجس مغلظه است و فقها منع خوردن آن آب کرده اند و خوردن آنرا مکروه
داشته اند آری بقیه آب وضو را خوردن شفا گفته اند اگر از اعتقاد طلب نمایند از ان آب بدهند این فقیر را در ان
دفعه در دهلی مثل این ابتلا واقع شده بود بعضی از یاران در واقعه نموده بودند که آب مستعمل وضو فقیر را بخورند و الا
ضرر عظیم لاحق خواهد شد هر چند دفع کرد فائده نکرد بکتب فقیه رجوع نمود مخلصی پیدا شد که اگر بعد از تثلیث غسل
نیت و قربت نکنند در مرتبه چهارم آب مستعمل نمیشود باین حیله تجویز نموده آب غسل چهارم را بلا نیت قربت
بخوردنش داد و ایضا مردم معتمد نقل کرده اند که بعضی از خلفا شما مریدان ایشان سجده میکنند بر زمین
بوس هم کفایت نمی کنند شناعت این فعل اظهر من الشمس است منع شان بکنید و تاکید در منع نمائید اجتناب این قسم افعال
از همه کس مطلوب است علی الخصوص شخصیکه باقتدا خلق خود را برآورده باشند اجتناب این قسم افعال ورا از اشد
ضروریات است که مقلدان باعمال او اقتدا خواهند کرد در بلا خواهند افتاد و ایضا علوم این طائفه علوم احوال است و
احوال مواریث اعمال اند و کسی را از علوم احوال میراث بود که اعمال را درست کرده باشد و بحق آن قیام نموده و
اعمال را تصحیح وقتی میسر شود که اعمال را بشناسند و کیفیت عمل بدانند و آن علم احکام شریعت است از نماز و روزه و سائر
فرائض و علم معاملات و نکاح و طلاق و مبایعات و علم هر چیز که حق سبحانه و تعالی بر ما واجب ساخته است و به ادای آن دعوت
فرموده این علوم اکتسابیه است از آموختن آن هیچکس را چاره نیست و علم میان دو مجاهده است یکی مجاهده در طلب آن قبل از
حصول و مجاهده دوم در استعمال آن بعد از حصول و این باید همچنانکه در مجلس شریف از کتب تصوف مذکور میشود از
از کتب فقه نیز مذکور شود و کتب فقهیه اجبارات فارسی بسیار اند مثل مجموعه خانی و عمدة الاسلام و کنز فارسی بلکه کتب

تصوف اگر مذکور شود باکی نیست که آن با احوال تعلق دارد و در قال نمی آید و از کتب فقهی مذکور ناشدن احتمال امر
دارد زیاده چه اطناب نماید القلیل یدل علی الکثیر ؎ اندکی پیش تو گفتم غم دل ترسیدم که دل آزرده شوی ورنه
سخن بسیار ست ؛ رزقنا سبحانه و ایاکم اتباع حبیبه علیه و علی آله الصلوة والتسلیمات **مکتوب سی ام** در بیان شهود
آفاقی و انفسی و تفرقه در بیان شهود انفسی و تجلی صوری و در بیان علو شان مقام عبدیت و مطابقت علوم
آنمقام با علوم شرعیه و ما یناسب ذلک ملا محمد صدیق که از جمله قدیم الخدمتان این درگاه ست میفرمودند که
این مکتوب نیز بشیخ نظام تهانیسری صدور یافته است شرفکم الله سبحانه بجمال الاتباع المحمدی و زینکم بالزی
النبی المصطفوی علیه و علی آله من الصلوات افضلها و من التحیات اکملها نمیدانم چه نویسم اگر سخن از جناب قدس
مولای خود بر زبان می آرم محض کذب و افترا کرده باشم جناب کبریای او از آن بلند ترست که زبان و دهن مثل
من هرزه گوی گردد و چون از بیچون چه گوید محدث از قدیم چه جوید مکانی در لامکانی تا چند پوید بیچاره
از بیرون خود چیزی ندارد و در ماورای خود گذری ندارد ؎ ذره گر بس نیک و گر بس بد بود ؛ گرچه عمری
تگ زند در خود بود ؛ اینمعنی در سیر انفسی که بنهایت کار میسر شود میسر ست حضرت خواجه بزرگ خواجه نقشبند
قدس الله تعالی سره الاقدس فرموده اند اهل الله بعد از فنا و بقا هر چه می بینند و هر چه می شناسند در خود
می شناسند و حیرت ایشان در وجود خود ست و فی انفسکم افلا تبصرون پیش ازین هر سیری که هست داخل سیر
آفاقی ست که حاصلش بیحاصلی ست اطلاق لفظ بیحاصلی نسبت بحصول اصل مطلب است و الا آن نیز از
جمله شرائط و معدات ست از شهود انفسی کسی در توهم نیفتد و آنرا در رنگ شهود تجلی صوری که در نفس متجلی
است تخیل نکند حاشا و کلا تجلی صوری هر قسم که باشد داخل سیر آفاقی ست و در مرتبه علم الیقین حاصل ست
و شهود انفسی در مرتبه حق الیقین ست که نهایت مراتب کمال ست و اطلاق لفظ شهود درین مقام از تنگی میدان
عبارت ست و الا اینجا که مطلب ایشان بیچون و بیچگونه است نسبت ایشان بآن مطلب نیز بیچون و بیچگونه است
جان به بیچون راه نیست **مثنوی** اتصالی بی تکیف بی قیاس ؛ هست رب الناس را با جان ناس ؛ لیک گفتم
ناس را نسناس نی ؛ ناس غیر از جان اشناس نی ؛ و منشاء توهم اتحاد شهود انفسی با شهود صوری مذکور حصول
بقاء تشخص ست در هر دو مقام چه تجلی صوری هستی نیست اگر فی الجمله رفع قیدی از قیود بنماید اما تا فنا نمیرساند بقیه وجود
سالک در آن تجلی حاصل ست و سیر انفسی خود بعد از فنای اتم و بقای اکمل ست لا جرم از قلت معرفت تفرقه در میان
این دو بقا نمی توانند کرد تا حکم باتحادی نمایند اگر معلوم کنند که بقای ثانی نزد ایشان معبر به بقاء بالله است و

آن وجود را وجود موهوب حقانی میگویند شاید ازین توهم خلاص شوند اینجا کسی نگوید که بقا بالله عبارت از
یافتن خود است عین حق تعالی چنین است اگر این معنی از بعضی عبارات این قوم مستفاد شود آنرا جواب گوییم که این
بقا در مقام جذبه بعضی را بعد از استهلاک و اضمحلال که شبیه بفناست دست میدهد داکابر نقشبندیه قدس الله تعالی
اسرارهم بغیر از ان بوجود عدم میکنند و این پیش از فناست این را زوالی متصور نیست بلکه واقعست گاهی وی را ازو
می ستانند و گاهی باز میدهند و بقائیکه بعد از فنای اتم است از زوال مصئون و از خلل محفوظ است فنای
ایشان فنای دائمی است در عین بقا فانیست و در عین فنا باقی فنا و بقا که زوال پذیرند از جملهٔ احوال
و تلوینات است و در ما نحن بصدده نه چنین است حضرت خواجه نقشبند فرموده اند وجود عدم بوجود
بشریت عود میکنند اما وجود فنا بوجود بشریت عود نمیکند پس هر آئینه وقت ایشان دائمی باشد و حال ایشان
سرمدی بل لا وقت لهم و لا حال کار ایشان با موقت اوقات است و معامله ایشان با محول احوال پس قبول
زوال مخصوص بوقت و حال گشت و آنکه از حال و وقت گذشت از زوال محفوظ ماند و ذلک فضل الله
یؤتیه من یشاء والله ذو الفضل العظیم کسی گمان نکند که دوام وقت باعتبار بقاء اثر آن وقت از تعین
و غیره اطلاق کرده اند لا بل لدوام تعین آن وقت و الاستمرار النفس لمحال ان الظن لا یغنی من الحق شیئا بل نقول
ان بعض الظن اثم سخن بتطویل انجامید بر سر اصل سخن آئیم گوئیم که چون مجال سخن در قضای قدس ایزدی
جل شانه نیست پس از مقام بندگی و دلال و انکسار نجود سخن کنیم مقصود از خلقت انسانی ادای وظائف بندگی
است و اگر در ابتدا و وسط عشق و محبت داده اند مقصود قطع تعلق او ست از ما دون جناب قدس عشق
و محبت هم از مقاصد نیستند از برای حصول مقام عبودیت اند بندهٔ خدا جل شانه وقتی شود که از گرفتاری
و بندگی غیر او تعالی بتمام خلاص شود و عشق و محبت وسیلهٔ انقطاع بیش نیستند لهذا نهایت مراتب ولایت
مقام عبدیت است در درجات ولایت فوق عبدیت مقامی نیست درین مقام خود را با مولای خود هیچ
مناسب نمی یابد الا الاحتیاج من جانبه و الاستغناء الاتم ذاتا و صفة من جانب المولی تعالی و تقدس
نه آنست که ذات او تعالی و صفات خود را با صفات او عز سلطانه و افعال خود را با فعال او سلطانه هیچ
وجه مناسب داند اطلاق ظلیت هم از جمله مناسبات است ازینهم تنزه مینمایند او را سبحانه خالق و خود را مخلوق
میدانند بیش ازین هیچ چیز جرأت نمی نمایند توحید فعلی که جمعی را در اثناء راه دست میدهد و فاعل جز حق
نمی یابند این بزرگواران میدانند که خالق این افعال کیست نه مباشران افعال که این سخن خود نزدیکست که بدیهی

رسانند این را بمثالی واضح گردانیم مثلا شعبده بازی در پرده نشسته صورتهای جماد چند را در حرکت می آرد و افعال غریبه ازآنها ایجاد می نماید جماعه که حدید البصر اند میدانند که فاعل این افعال دران صورتهای جماد به آن شخص پرده نشین ست اما مباشر این افعال همان صور اند لهذا میگویند که صورت متحرک ست نمی گویند که شعبده باز محرکی ست بنفس الامر درین حکم محقق اند شرایع انبیا علیهم الصلوة والتسلیمات بهمین حکم ناطق اند و حکم بوحدت فعل از جمله سکریات ست بل الحق صریح ان الفاعل متعدد و خالق الافعال واحد و همچنین ست که علومی در توحید وجود گفته اند مبنای آن بر سکر وقت و غلبهٔ حال ست علامت درستی علوم لدنیه مطابقت ست با صریح علوم شرعیه اگر سر مو تجاوز ست از سکر ست والحق ما حققه العلماء من اهل السنة والجماعة وما سوی ذلک ما زندقة والحاد او سکر وقت و غلبهٔ حال و این تمام مطابقت در میان عبدیت میسر ست در ماورای این نحوی از سکر متحقق ست ع
گر بگویم شرح آن بی حد شود * شخصی از خواجه نقشبند قدس سره سوال کرد که مقصود از سلوک چیست فرمودند تا معرفت اجمالی تفصیلی گردد و استدلالی کشفی شود نه فرمودند که تا معرفت زائد بر معارف شرعیه حاصل شود اگرچه در راه امور زائد پیدا میشود اما اگر بنهایت کار رسانند آن زوائد جار منثور میگردند و همان معارف شرعیه بر وجه تفصیل معلوم میگردند و از ضیق استدلال بفضای اطلاق کشف می آیند یعنی همچنانکه نبی علیه الصلوة والسلام آن علوم را از وحی اخذ میکرد این بزرگواران بطریق الهام آن علوم را از اصل اخذ کنند علماء این علوم را از شرائع اخذ کرده بطریق اجمال آورده اند همان علوم چنانکه انبیاء را حاصل بود تفصیلا و کشفا ایشان را نیز بهمان نهج حاصل میشود اصالة و تبعیة در میان است باین قسم کمال از اولیاء اکمل بعضی ایشان را بعد از قرون متطاوله و ازمنه متباعده انتخاب میفرمایند بخاطر بود یک مسئله اجمالی استدلالی را مفصل بنویسم اما کاغذ کوتاهی کرد شاید حکمت خداوندی جل سلطانه درین بوده باشد والسلام

مکتوب سی و یکم بشیخ صوفی صدور یافته در بیان حقیقت ظهور توحید وجودی و قرب و معیت ذاتی او تعالی و تقدس و گذاشتن ازین مقام بالبعضی اسوله و اجوبه که تعلق به تحقیق این مقام دارند ثبتنا الله سبحانه و تعالی علی متابعت سید المرسلین علیه الصلوة والسلام

شخصی که در مجلس شریف ایشان بود نقل کرد که یکی از درویشان میان شیخ نظام تهانیسری در آن مجلس ازین فقیر مذکور ساخت و گفت که او انکار وحدت وجود

می نماید آن شخص ناقل ازین فقیر التماس نمود که انچه حقیقت ست درین باب بخدام ایشان بنویسیم که مردم ازین نقل تا چه فرا گیرند و در سوء ظن نیفتند که ان بعض الظن اثم اجابة لمسؤله بچند کلمه متصدع گشت مخدوما مکرما معتقد فقیر از خوردی باز مشرب اهل توحید بود والد فقیر قدس سره بظاهر برهمین مشرب بوده اند بر سبیل دوام همین طریق اشتغال داشته اند با وجود حصول نگرانی تمام در باطن که بجانب مرتبه بیکیفی داشته اند و بحکم ابن الفقیه نصف الفقیه را ازین مشرب از روی علم حظ وافر بود ولذت عظیم داشت تا آنکه حق سبحانه و تعالی بمحض کرم خویش بخدمت ارشاد پناهی حقائق و معارف آگاهی مؤید الدین الرضی شیخنا و مولانا و قبلتنا محمد باقی قدس الله تعالی سره رسانید و ایشان بفقیر طریقه علیه نقشبندیه تعلیم فرمودند و توجه بلیغ بحال این مسکین مرعی داشتند بعد از ممارست این طریقه علیه در اندک مدت توحید وجودی منکشف گشت و غلوی درین کشف پیدا شد علوم و معارف این مقام فراوان ظاهر گشتند و کم دقیقه از دقائق این مرتبه مانده باشد که آنرا منکشف گردانیدند دقائق معارف شیخ محی الدین العربی را کما ینبغی لائح ساختند و تجلی ذاتی که صاحب فصوص آنرا بیان فرموده است و نهایت عروج جز آن نمیداند و در شان آن تجلی میگوید و ما بعد هذا الا العدم المحض بآن تجلی ذاتی مشرف گشت و علوم و معارف آن تجلی را که شیخ مخصوص بخاتم الولایة میدانند نیز به تفصیل معلوم شد و سکر وقت و غلبه حال درین توحید بحدی رسید که در بعضی عریضها که بحضرت خواجه نوشته بود این دو بیت را که سراسر سکرست نوشته. رباعی

ای دریغا کین شریعت ملت اعمائی ست + ملت ما کافری و ملت ترسائی ست +

کفر و ایمان زلف و روی آن پری زیبائی ست + کفر و ایمان هر دو اندر راه ما یکتائی ست +

و این حال تا مدت مدید کشید و از شهور بسنین انجامید ناگاه عنایت بیغایت حضرت جل سلطانه از دریچه غیب در عرصه ظهور آمده و پرده پوش بیچونی و بیچگونگی را برانداخت علوم سابق که مبنی از اتحاد و وحدت وجود بوده اند رو بزوال آوردند و احاطه و سریان و قرب و معیت ذاتیه که دران مقام منکشف شده بود مستتر گشتند و به یقین معلوم گشت که صانع را جل شانه با عالم ازین نسبتهای مذکوره هیچ ثابت نیست احاطه و قرب او تعالی علمی ست چنانچه مقرر اهل حق ست شکر الله تعالی سعیهم و او سبحانه با هیچ چیز متحد نیست او تعالی و تقدس و عالم او سبحانه بیچون و بیچگونه است و عالم سراسر بداغ چونی و بیچونی متسم بیچون را عین بیچون نتوان گفت واجب تعالی را عین ممکن نتوان خواند قدیم هرگز عین حادث نشود ممتنع العدم عین جائز

العلوم نگردد و انقلاب حقائق محال است عقلاً و شرعاً و صحت عمل یکی بر دیگری ممتنع است اصلا و دراسا عجب است که شیخ محیی الدین و تابعان او ذات واجب تعالی را مجهول مطلق میگویند و محکوم علیه بحکمی نمیدانند مع ذلک احاطه ذاتی و قرب و معیت ذاتیه اثبات می نمایند و ما هو الا الحکم علی الذات تعالی و تقدس فالصواب ما قاله العلماء من اهل السنة من القرب العلمی و الاحاطة العلمیة و در زمان حصول علوم و معارف منافی مشرب وجودی این فقیر را اضطراب تمام بود که درای این توحید امر دیگر عالیتر نمیدانست و بتضرع و زاری دعا میکرد که این معرفت زائل نگردد تا آنکه حجب تمام از روی کار زائل گشتند و حقیقت کما ینبغی منکشف شد معلوم گشت که عالم هرچند مرایای کمالات صفاتی است و مجالی ظهورات اسمائی اما مظهر عین ظاهر نیست فضلا عین اصل نه چنانکه مذهب اهل توحید وجودی است این مبحث بمثالی واضح گردد مثلاً عالمی ذو فنونی خواست که کمالات متنوعه خود را در عرصه ظهور جلوه دهد و خفایای مستحسنه خود را در معرض وضوح آرد ایجاد حروف و اصوات نمود و در مرایای آنها آن کمالات مخفیه ظاهر ساخت درین صورت نتوان گفت که این حروف و اصوات که مجالی و مرایای آن کمالات مخفیه شده اند عین آن کمالات اند یا بالذات یا قریب اند آنها بالذات یا معیت دارند بلکه نسبت در میان دالیه و مدلولیه است حروف و اصوات ایشان دوال بیش نیستند بر آن کمالات و آن کمالات بر صرافت اطلاق خود اند آنچه نسبتها که پیدا شده است از روی اوهام و خیالات است فی الحقیقة از آن نسبتها هیچ ثابت نیست لیکن چون در میان آن کمالات و این حروف و اصوات مناسبت ظاهریه و مظهریه و مدلولیه متحقق است همین مناسب بعضی را بواسطه بعضی عوارض باعث حصول آن نسبتهای وهمیه میگردد و نفس الامر آن کمالات از جمیع این نسب معرا و مبراست و ما نحن فیه نیز غیر از علاقه دالیه و مدلولیه و ظاهریه و مظهریه نیست عالم علم بر وجود صانع خود است تعالی و تقدس مظهرست مر ظهور کمالات اسمای و صفاتی او را سبحانه و همین علاقه بعضی را بواسطه بعضی عوارض باعث بعضی احکام وهمیه میگردد و بعضی را کثرت مراقبات توحید برین احکام می آرد که صورت آن مراقبات در متخیله نقش می بندد و بعضی دیگر را علم توحید و تکرار آن بنحوی از ذوق بآن می بخشد و محبت این دو صورت توحید معلوم اند و داخل دائره علم محال کاری ندارند و بعضی دیگر را منشاء این احکام غلبه محبت است که بواسطه استیلای حب محبوب غیر محبوب از نظر محب میخیزد و جز محبوب هیچ نمی بیند نه آنکه در نفس الامر غیر محبوب هیچ نیست که آن مخالف حس و عقل و شرع است و گاهی همین محبت باعث حکم باحاطه و قرب ذاتی میگردد و این قسم

توحید از علمی از دو قسم سالک ست و داخل دائره حال ست هر چند مطابق نفس الامر و موافق شریعت
نیست و تطبیق آن بشریعت و نفس الامر بتکلف محض ست در رنگ تکلفات بارده فلاسفه که اسلامیین اینها خواسته اند
که اصول فاسده خود را بقوانین شرعیه مطابق سازند کتاب اخوان الصفا و مثل آن ازین قبیل ست
غایة ما فی الباب خطای کشفی حکم خطای اجتهادی دارد که ملامت و عتاب ازان مرفوع ست بلکه یک درجه
از درجات صواب در حق او متحقق ست اینقدر تفاوت دارند که مقلدان مجتهد حکم مجتهد دارند و درجه از درجات
صواب بر تقدیر خطا نیز می یابند بخلاف مقلدان اهل کشف که معذور نیستند و از درجه صواب بر تقدیر خطا
محروم اند چه الهام و کشف بر غیر حجت نیست و قول مجتهد بر غیر حجت ست پس تقلید اول بر تقدیر احتمال
خطا جائز نباشد و تقلید ثانی بر تقدیر احتمال خطا جائز ست بلکه واجب و شهود بعضی از سالکان که در
مرایای تعینات کونیه است نیز از قبیلهٔ احکام سابقه است و این شهود را شهود وحدت در کثرت نامیده اند
زیرا که واجب تعالی و تقدس که بیچون و بیچگونه است هرگز در مرایای چونی نگنجد و در مجالی چندی
نمی آید لامکانی در مکان گنجایش ندارد و بیچون را بیرون دائره چون باید جست لامکانی را ماوراء
مکان باید طلبید آنچه در آفاق و انفس دیده میشود آیات اویند سبحانه و تعالی تقدس قطب دائره
ولایت یعنی حضرت خواجه نقشبند قدس الله تعالی سره فرموده اند که هر چه دیده شد و شنیده شد و دانسته
شد آن همه غیر ست بحقیقت کلمهٔ لا نفی آن باید کرد **بیت** در تنگنای صورت معنی چگونه گنجد
در کلبه گدایان سلطان چه کار دارد + صورت پرست غافل معنی چه داند آخر + گویا جمال جانان پنهان
چه کار دارد + اگر گویند که در عبارات اکثر مشائخ چه نقشبندیه و چه غیر ایشان واقع شده است که صریحست در
وحدت وجود و قرب و معیت ذاتیه و در شهود وحدت در کثرت و احدیت در کثرت جواب گوئیم که این احوال
و شهود در توسط احوال ایشان را روی داده باشد و بعد ازان ازین مقام گذرانیده باشند چنانچه این
فقیر از احوال خود در ما تقدم نوشته است جواب دیگر آنست که جمعی را با وجود نگرانی تام در باطن بجانب
احدیت صرف ظاهر ایشان را که کثرت بین ست بآن احکام و آن شهود مشرف میسازند و در باطن نگران
احدیت اند و در ظاهر مشاهد مطلوب اند در کثرت چنانچه از حال واصه خود خبر داده است در اوائل این
مکتوب و تحقیق این جواب بتفصیل در رساله که در تحقیق مراتب وحدت وجود نوشته شده است این مقام
تحمل زیادتی بر آنچه مذکور شد ندارد گفته شود که چون در نفس امر موجودات متعدده باشند و قرب و احاطه ذاتیه نباشد

و شهود وحدت در کثرت مطابق واقع نباشد پس حکم این بزرگواران کاذب باشد چه غیر مطابق واقع
و نفس الامر است زیرا که جواب گوئیم که این بزرگواران باندازه شهود خود این حکم کرده اند در رنگ آنکه
شخصی حکم کند با آنکه صورت زید را در مرآت دیده ام این حکم نیز مطابق واقع نیست چه در مرآت آن
صورت ندیده است چه صورت در مرآت اصلا نیست تا دیده شود آن شخص را درین حکم عرفا کاذب
گویند هر چه مطابق نفس الامر نباشد که او درین حکم معذور است و علامت کذب از وی مرتفع است کما مر
سابقا که مقصود از اظهار احوال که شایان استتار اند آنست تا دانسته شود اگر قبول وحدت وجود بوده است
از کشف بوده است نه از روی تقلید و اگر انکار است هم از الهام است گنجایش انکار ندارند و هر چند
بر غیر حجت نیست جواب دیگر از برای دفع شبهه کذب آنست که افراد عالم با یکدیگر در بعضی امور اشتراک دارند
و در بعضی دیگر امتیاز و همچنین ست اشتراک ممکن با واجب تعالی و تقدس در بعضی امور عرفیه هر چند بالذات
ممتاز اند پس بر تقدیر غلبه محبت ما به الامتیاز از نظر مختفی می گردد و ما به الاشتراک در نظر مینماید پس درین
صورت اگر حکم بعینیه یکدیگر کنند مطابق واقع خواهد بود و کذب را اصلا مجال نخواهد ماند و احاطه ذاتی
و مثل آنرا نیز بر همین قیاس باید تحریر کرد والسلام مکتوب سی و دوم بمرزا حسام الدین احمد صدور یافته
در بیان کمالی که مخصوص باصحاب کرام ست رضوان الله تعالی علیهم و از اولیا کم کسی بآن کمال مشرف شده
است و در حضرت مهدی بوجه اتم ظهور خواهد یافت و آن کمال فوق نسبت جذب و سلوک است و
در بیان آنکه کمال صناعت بتلاحق افکارست زیادتی آن به تتابع انظار نسبت پیر اگر به همان
صرافت بماند موجب نقصان ست مرید رشید تواند که آنرا کامل سازد دعانیاست ذلک التفات نامه
گرامی در ورود الله سبحانه الحمد لله والمنة که دور افتادگان از یاد نرفته اند و تقریبی مذکور سگیرد زدع
یاری بهیچ خاطر خود شاد میکنم + از عدم دریافت خاصه پیر دستگیر علیه الرحمة نوشته اند و سبب آنرا
پرسیده مخدوما شرح امثال این سخنان بطریق تحریر بلکه تقریر هم مناسب نمی نماید تا در فهم کسی چه در آید
و از انجا چه فرا گیرد حضور بشرط حسن ظن با طول صحبت بسرنج که باشد در کارست و بدونه خرط القتاد
ع آسوده شبی باید و خوش مهتابی + تا با تو حکایت کنم از هر بابی اما بحکم سوالی جوابی باید این قدر وا مینماید
که هر مقامی را علوم و معارف دیگرست و احوال مواجید دیگر در مقامی مناسب ذکر و توجه است و در مقامی دیگر
تلاوت و نماز ست مقامی مخصوص بجذبه است و مقامی بسلوک و مقامی باین هر دو دولت ممتزج و مغلس ست

که از سیر و جهت جذبه و سلوک جدا است نه جذبه را با او مساسی و نه سلوک را با آن تعلقی. این مقام بس مقام بلند
است اصحاب آن سرور علیه الصلوة والسلام باین مقام ممتاز اند و باین دولت عظمی مشرف. صاحب این مقام
را نصیبی از تمام است از ارباب مقامات دیگر مشابهتی با یکدیگر کمتر دارند بخلاف دیگر که با یکدیگر مشابهتی دارند
و بوجه دون وجه. این نسبت از گذشت اصحاب کرام در حضرت مهدی علیه السلام بر وجه اتم ظهور خواهد یافت
ان شاء الله تعالی. از مشائخ طبقات رحمهم الله سبحانه کم کسی ازین مقام خبر داده است بلکه تکلیف که از علوم
و معارف آن سخن کرده باشد. ذلک فضل الله یؤتیه من یشاء والله ذو الفضل العظیم. غایة ما فی الباب اصحاب
کرام را این نسبت عزیز الوجود در اول قدم بظهور می آید و بمرور بکمال میرسد و دیگر یا اگر باین دولت مشرف
سازند و بر قدم نسبت اصحاب کرام ترتیب دهند بعد از قطع منازل جذبه و سلوک و طی علوم و معارف
انتها باین دولت عظمی مستعد خواهد گشت. در ابتدا ظهور این نسبت مخصوص برکت صحبت سید البشر است
بود که از متابعان او نیز کسی را باین برکت مشرف سازند تا صحبت او نیز در ابتدا سبب ظهور این نسبت گردد
ع فیض روح القدس ار باز مدد فرماید ❊ دیگران هم بکنند آنچه مسیحا میکرد ❊ در منوقت درین نسبت مالهم
اندراج النهایة فی البدایة متحقق شود چنانکه در صورت تقدم جذبه بر سلوک متحقق است. زیاده برین بیان
گنجایش ندارد. شعر: ومن بعد هذا ما یدق صفاته ❊ وما کتمه احظی لدیه واجمل ❊ بعد هذا اگر ملاقات واقع شود
و از جانب مستعدان مظنه حسن استماع دریافت شمه ازین مقام ان شاء الله تعالی در معرض ظهور خواهد آورد و هو
سبحانه الموفق. در باب بعضی از یاران تعلی فرموده بودند این فقیر از زلالت ایشان درگذرانید حق سبحانه و تعالی
ارحم الراحمین است عفو فرماید اما یاران را نصیحت فرمایند که در حضور و غیبت در مقام آزار نباشند و تغییر
اوضاع خود نکنند. ان الله لا یغیر ما بقوم حتی یغیروا ما بانفسهم واذا اراد الله بقوم سوءا فلا مرد له وما لهم من دونه من
وال. در باب میان شیخ الهدا و خصوصا نوشته بودند فقیر را هیچ مضائقه نیست اما ندامت از تغیر و تصنع خود
مشار الیه را در کار است که الندم توبة. استشفاع فرع ندامت است. بر تقدیر فقیر از جانب خود مقام گذشت است
جانب دیگر را ایشان دانند دیگر سرهند را منزل خود تصور فرمایند علاقه محبت و نسبت هم بیشتر است بسرهند از آن مسکن
که بامور عارضیه گسست گردد. زیاده چه نویسد والسلام. مخدوم زادها دعا اگر اهلبیت بر خصوص خود بعد از
استمداد این رتبه بنظر رسید. منکه سخن را در باب دلالت یاران دفع از آن واضح تر نوشته که اجمالی انها است چه
مفهوم شود مخدوما حضور بر تقدیری مطلوب و مقصود است که آن جماعت از اصحاب حضور نباشند در مقام مهمات باشند الا فلا

گنجایش ندارد و نوشته بودند که پیر دستگیر قدس سره این مقام را بشهادت این جماعه بشیخ الهداد سپرده بود این سخن بیانی می طلبید اگر سپردن باین معنی گفته اند که تربیت جماعت طالبان بکند و در مسند مشیخت بنشیند ممنوع است و در مرتبهٔ اخیر از ملاقات فقیر حضرت ایشان فرموده بودند که شما تجویز بکنید که شیخ الهداد از جانب ما بنفسه به بعضی طالبان مشغول بگویند و احوال بعضی را بما رسانند که ما را تاب حضور طلبیدن و مشغولی گفتن و احوال پرسیدن نیست فقیر درین باب هم متوقف بود چون ضرورت شد فقیر هم آنقدر تجویز نموده این قسم تبلیغ از جنس مغارت محض است علی الخصوص که منتهی بر ضرورت باشد والضرورة تتقدر بقدرها پس این مغارت هم مخصوص بزمان حیوة ایشان باشد بعد از رحلت ایشان مشغول گفتن و حال طالبان پرسیدن داخل خیانت است نوشته بودند که نسبت پیر دستگیر باقی ماند یعنی زیادتی و نقصان نپذیرد مخدوما تکمیل صناعة جلاجل افکار است نحوی که سیبویه وضع کرده بود اگر کار شناسان آنرا ده چند زیاده کرده اند همان صرافت مانده خود عین نقص است نسبتی که حضرت خواجه نقشبند داشتند در زمان حضرت علاء الحق علی هذا القیاس علی الخصوص که حضرت خواجه علاء الدین در صدد تکمیل این نسبت بوده اند و آنرا تمام ناکرده گذاشتند که اگر حیوة وفا میکرد بارادهٔ خداوندی جل سلطانه این نسبت را تا بکجا می بردند سعی کردن در عدم زیادتی آن مناسب نیست و فقیر نمیداند که این نسبت چه طور باقی ماند شما خود نسبت علیحده دارید بنسبت ایشان مناسبتی ندارد و این سخن مکرر در حضور ایشان مشخص شده بود شیخ الهداد فقیر نسبت را چه داند که چیست نحوی از حضور و آگاهی داشت دیگر آنرا هم معلوم نیست که چه حالت است بر پا دارندهٔ آن نسبت کیست اخمانند تا فقیر هم مطلع نگشته باشد واقعات را اعتبار نکنند که خیالی اند صدق ندارند شیطان دشمن قوی است از تسویلات او امن متعسر است الا من عصمه الله تعالی و از سبب نسبتهای مکتسبه نوشته بودند مخدوما آن سلب کردن باختیار نبود چنانکه در حضور مذکور شده بود الحال هم آن سلب بر حالی خود است زائل نشده آنرا زائل تصور کردن خیال است آوازیکه از دل شنوند باین حالت کاری ندارد اخگر را که سر و میان زنند و آتش از وی زائل نگردد بعد از آب انداختن هم آوازی از وی میآید میتوان گفت که هنوز آتش در وی مکنون است و قطع رابطه نیست این سخن اگر امروز پوشیده است منتظر باشد ظهور خواهد یافت چون شما مبالغه نوشته بودید بالضرورت در جواب آن سخن گفته شد والا التقریب سخن کردن نمیشود

مکتوب سی و سوم بملا حاجی محمد لاهوری صدور یافته در بیان مذمت علمای سوء که محبت دنیا گرفتار اند و علم را وسیله حصول دنیا ساخته و در مدح علمای زاهد که از دنیا بی رغبت گشته اند علما را محبت دنیا و رغبت در آن

در رغبت در ان کلف چهره جمال شان ست خلائق را اگرچه از ایشان حصول فوائد ست اما علم شان در حق ایشان
ایشان نافع نباید هرچند تائید شریعت و تقویت ملت بر ایشان مترتب ست اما هرگاه است که این تائید و تقویت
از اهل فجور و ارباب فتور هم می آید چنانکه سید الانبیاء از تائید آن مرد فاجر خبر داده اند و فرموده ان الله لیوید
هذا الدین بالرجل الفاجر در رنگ سنگ پارس اند که از مس آهن هرچه با و رسد زر گردد و ذات او حجر بحت و مجرد
است و همچنین آتشی که در سنگ و نی مودع ست عالم را از ان آتش حصول منافع ست اما آن سنگ و نی
از ان آتش در درونی نصیب اند بلکه گوئیم این علم در حق ذوات ایشان مضر آمد که حجت را بر ایشان
تمام ساخت ان اشد الناس عذابا یوم القیمة عالم لم ینفعه الله بعلمه چگونه مضر نباشد علمیکه نزد خدای عز و جل عزیز
است و اشرف موجودات آنرا وسیله دنیای دنیه از مال و جاه و ریاست ساخته اند و حال آنکه دنیا نزد حق
تعالی ذلیل و خوار ست و بدترین مخلوقات پس عزیز خدا عز و جل خوار ساختن و ذلیل او را سبحانه عزت
دادن بغایت مستقبح ست فی الحقیقت معارضه است بحق سبحانه تعالی تدریس و افتاء وقتی نافع آید که
خالصا لوجه الله سبحانه باشد و از شائبه حب جاه و ریاست و حصول مال و رفعت خالی باشد و علامت
این خلوص زهد در دنیا ست و بی رغبت بودن ست از دنیا و ما فیها علمائیکه باین بلا مبتلا اند و بمحبت این دنیه گرفتار
از علماء دنیا اند ایشانند علماء سوء و شرار مردم و لصوص دین و حال آنکه ایشان خود را مقتدای دین و بهترین
خلائق می انگارند و یحسبون انهم علی کل شیء الا انهم هم الکاذبون استحوذ علیهم الشیطان فانسٰهم
ذکر الله اولئک حزب الشیطان الا ان حزب الشیطان هم الخاسرون عزیزی شیطان لعین را دید که فارغ
نشسته است و از تضلیل و اغوا خاطر جمع ساخته آن عزیز سر آنرا پرسید لعین گفت که علماء سوء این وقت درین کار
بامن مدد عظیم کردند و مرا ازین مهم فارغ ساختند و الحق درین زمان هر سستی و مداهنتی که در امور شرعیه واقع
شده و هر فتوری که در ترویج ملت و دین ظاهر گشته است همه از شومی علماء سوء ست و فساد نیات ایشان آری
علمائی که از دنیا بی رغبت اند و از حب جاه و ریاست و مال و رفعت آزاد اند علماء آخرت اند و ورثه انبیا اند و بهترین
خلائق ایشانند که فردای قیامت سیاهی ایشانرا بخون شهدای فی سبیل الله وزن خواهند کرد و پله این سیاهی
خواهد چربید و نوم العلماء عبادة در شان ایشان متحقق ست ایشانند که جمال آخرت در نظر شان مستحسن
آمده و قباحت دنیا و شناعت آن مشاهده گشته آنرا بنظر بقا دیده اند و این را بداغ زوال متسم یافته اند لاجرم خود را
بباقی سپرده اند و از فانی باز داشته اند شهود عظمت آخرت ثمره شهود جلال لایزالی ست و ذلیل داشتن دنیا

و مافیها از لوازم شهود عظمت آخرت است لان الدنیا والآخرة ضرتان ان رضیت احدیهما سخطت الاخری
اگر دنیا عزیز است آخرت خوار است واگر دنیا خوار است آخرت عزیز است جمع این دو امر از قبیل جمع اضداد است
اما احسن الدین والدنیا لو اجتمعا آری جمعی از مشائخ که خود را بالیست خود بتمام بر آمده اند بواسطه بعضی نیات حقانیه اختیار
صورت اهل دنیا نموده اند و بظاهر راغب می نمایند فی الحقیقه هیچ تعلقی ندارند و از همه فارغ و آزاد اند رجال لا تلهیهم
تجارة ولا بیع عن ذکر الله وبیع ایشان مانع ذکر خدا نیست در عین تعلق با این امور بی تعلق اند حضرت خواجه نقشبند
فرموده اند که در بازار منی تاجری را دیدم که پنجاه هزار دینار کم و بیش را خرید و فروخت نمود و یک لحظه دل او از حق سبحانه
غافل نگشت مکتوب سی و چهارم نیز بملا حاجی محمد لاهوری صدور یافته در بیان جواهر عالم الطرق بسط
و تفصیل هما الکمن نقد سعادت دارین وابسته باتباع سید کونین است فلسفی که دیده بصیرت او بکحل
متابعت صاحب شریعت مکحل نشده است از حقیقت عالم امر نابیناست فضلا عن ان یکون له شعور عن عز
الوجوب تعالی و تقدس نظر کوتاه او مقصود بر عالم خلق است و در آنجا نیز ناتمام است جواهر خمس که
اثبات نموده اند همه در عالم نفس و عقل را که از مجردات شمرده است از نادانی است نفس ناطقه خود
همین نفس اماره است که بتزکیه محتاج است و بالذات همت او بد نائب ولیتی است بعالم او را چه نسبت
و تجرد را با او چه مناسبت و عقل خود ادراک نمی کند از معقولات مگر امور یکه بمحسوسات مناسبت دارند فلکیه
حکم محسوسات پیدا کرده اند اما امور یکه بمحسوسات مناسبت ندارد و شبه و مثال او در مشاهدات پیدا نیست
در ادراک عقل نمی آید و بند او بجلیه نمی گشاید لهذا نظر او از احکام بیچونی کوتاه است و در عیب محض گمراه
واین علامت عالم عقل است عالم امر را و به بیچونی است و لو توجه به بیچگونی ابتدای عالم امر از مرتبه قلب است
و فوق قلب روح است و فوق روح سر است و فوق سر خفی است و فوق خفی اخفاست پنجگانه عالم امر را اگر جواهر خمسه
گویند گنجایش دارد و از کوتاه نظری حذف ریزه چند را فراهم آورد و جواهر انگاشته است ادراک این جواهر خمسه
عالم امر و اطلاع بر حقایق اینها نصیب کمال تابعان محمد رسول الله و چون در عالم صغیر که انسانیت نمونه
ایست از آنچه در عالم کبیر است در عالم کبیر نیز احوال این جواهر خمسه ثابت باشد عرش مجید مبدا این جواهر
کبیر است و در رنگ قلب ایشان و باین مناسبت قلب را نیز عرش الله تعالی گویند و باقی مراتب از جواهر پنجگانه فوق العرش
برزخ است در میان عالم خلق و عالم امر در عالم کبیر در رنگ قلب انسان که برزخ است در میان عالم خلق و
عالم امر در عالم صغیر قلب و عرش اگر چه در عالم خلق ظاهر اند اما از عالم امر بد نصیبی از بیچونی و بیچگونگی دارند

اجمالاً

اطلاع بر حقیقت این جواهر خمسه اکمل افراد اولیاء الله را مسلم است که مراتب سلوک تفصیلاً گذرانیده بنهایت
النهایت رسیده اند. بیت: هر گدائی مرد میدان کی شود ✱ پشه آخر سلیمان کی شود ✱ اگر محض فضل
ایزدی تعالی شانه نظر بصیرت صاحب دولتی را بتفصیل مرتبهٔ وجوب جل سلطانه مکان داده اند مطالعه اصول
این جواهر در آن موطن نیز او را این جواهر صغیره و کبیره را در رنگ ظلال آن جواهر حقیقت معلوم
فرمایند. ع: این کار دولت است کنون تا کرا رسد ✱ ذلک فضل الله یؤتیه من یشاء والله ذو الفضل العظیم
منع از اظهار حقائق عالم امر بواسطه وقت آن معانی مکتوبه است تا هر کوته نظری از آنجا چیزی نگیرد و در انکار آن
و در علوم که اشرف دانا و تعیم من العلم الا قلیلا مشرف اند از این ماجرا آگاه نیستند. ع: هیهات لارباب النعیم نعیمها
مصلحت نیست که از پرده برون افتد راز ✱ ورنه در مجلس رندان خبری نیست که نیست ✱ والسلام علیکم و
علی من اتبع الهدی والتزم متابعة المصطفی علیه و علیهم من الصلوات والتسلیمات اتمها و ادومها. ثانیاً بخاطر آمد
که از جواهر مقدسه علیا نیز بتحریر آورده شود. باید دانست که ابتدای آن جواهر از صفات اضافیه است که کالبرزخ
بین الوجوب والامکان و فوق اینها صفات حقیقیه که روح را از تجلیات اینها نصیب است و قلب را بالصفات
اضافیه تعلق است و بتجلیات اینها مشرف است و بقیه این جواهر علیا که فوق صفات حقیقیه اند داخل
دائره حضرت ذات اند تعالی و تقدس لهذا تجلیات این مراتب سه گانه را تجلیات ذاتیه میگویند سخن از
آنجا راندن مصلحت نیست. ع: قلم اینجا رسید سر بشکست. **مکتوب سی و پنجم** بمیان حاجی محمد لاهوری صدور
یافت در میان محبت ذاتی که انعام و ایلام در آن مقام برابر است نجانا الله سبحانه و ایاکم عن زیغ البصر بحرمة
سید البشر علیه و علی آله الصلوة والتسلیمات مقصود از سیر و سلوک تزکیه نفس اماره است و تطهیر آن
از عبادت آلهه باطله که ناشی است از وجود هوای نفسانی نجاتی میسر شود بحقیقت جز یک معبود برحق سبحانه
و تعالی قبله توجه نماند و هیچ مقصودی بر وی نگزیند از مقاصد دینی و چه از مطالب دنیاوی مقاصد دینی
هر چند از حسنات است اما کار ابرار است مقربین آنرا سیئه میدانند و جز یکی را مقصود نمی شمارند این دولت
وابسته بحصول و تحقق محبت ذاتی که در آن موطن انعام و ایلام متساوی است از تهذیب آن محبت
الذ است که از تنعم اگر بهشت را خواهند برای آن خواهند که محل رضای اوست تعالی و تقدس و در طلب
آن مرضی اوست جل سلطانه و از دوزخ پناه برای آن جویند که مقام سخط مولی است تعالی نه مقصود از بهشت
طلب حظ نفس است و نه از دوزخ بواسطه رنج و محنت چه هر چه از محبوب است نزد این بزرگواران مرغوب است و عین

مطلوب کل ما یفعله المحبوب محبوب حقیقت اخلاص اینجا دست میدهد و خلاصی از شائبه باطله اینجا حاصل شود
و کلمهٔ توحید این زمان درست می آید و بدو نه خوط اعتقادی بی محبت ذاتی که بی ملاحظهٔ اسما و صفات بی کوشش انعام و
اکرام محبوب بسته است کار در خلل است و فنای مطلق بی این محبت متصور نیست و بسوز دست نمی دهد شعر عشق آن شعله است کو
چون بر فروخت * هرچه جز معشوق باقی جمله سوخت * تیغ لا در قتل غیر حق براند * در نگر زان پس که بعد
لا چه ماند * ماند الا الله باقی جمله رفت * شاد باش ای عشق شرکت سوز زفت

مکتوب سی و ششم نیز بملا

حاجی محمد لاهوری صدور یافته در بیان آنکه شریعت متکفل جمیع سعادات دنیویه و اخرویه است مطلبی نیست که
در حصول آن بماورای شریعت احتیاج افتد طریقت و حقیقت خادمان شریعت اند و ما یناسب ذلک حققنا الله سبحانه و
ایاکم بحقیقة الشریعة المصطفویة صلعم قال آنها شریعت را سه جزو است علم و عمل و اخلاص تا این هر سه جزو متحقق
نشوند شریعت متحقق نشود و چون شریعت متحقق شد رضای حق سبحانه و تعالی حاصل گشت که فوق جمیع
سعادات دنیویه و اخرویه است و رضوان من الله اکبر پس شریعت متکفل جمیع سعادات دنیویه و اخرویه آمد و
مطلبی نماند که در ورای شریعت و در آن مطلب احتیاج افتد طریقت و حقیقت که صوفیان بآن ممتاز گشته اند
هر دو خادم شریعت اند و تکمیل جزو ثالث که اخلاص است پس مقصود از تحصیل آن هر دو تکمیل شریعت است نه امری دیگر و
رای شریعت احوال و مواجید و علوم و معارف که صوفیه را در اثنای راه دست میدهند از مقاصد اند بل اوهام و
خیالات تربیت بها اطفال الطریقة از جمیع اینها گذشته بمقام رضا باید رسید که نهایت مقامات سلوک و جذبه است
چه مقصود از طی منازل طریقت و حقیقت ماورای تحصیل اخلاص نیست که مستلزم مقام رضاست از تجلیات
ثلثه و مشاهدات عارفانه گذرانیده از هزاران یکی را بدولت اخلاص و مقام رضا میرسانند کوته اندیشان احوال
و مواجید را از مقاصد می شمرند و مشاهدات و تجلیات را از مطالب می انگارند لاجرم گرفتار زندان وهم و خیال مانده اند
و از کمالات شریعت محروم میگردند کبر علی المشرکین ما تدعوهم الیه الله یجتبی الیه من یشاء و یهدی الیه من ینیب
آری حصول مقام اخلاص و وصول بمرتبه رضا منوط بطی این احوال و مواجید است و مربوط به تحقق این علوم
و معارف پس اینها معدات مطلوب باشند و مقدمات مقصود حقیقت این معنی بصدقه حبیب الله علیه و علی آله
الصلوة والسلام برین فقیر بعد از ده سال بکامل درین راه بوضوح انجامید و شاهد شریعت کما ینبغی جلوه گر گشت
هر چند از اول گرفتاری احوال و مواجید نداشت و غیر از تحقق بحقیقت شریعت مطلبی در نظر نبود لیکن الحمد لله بعد از
عشره کامله حقیقت امر کما هی بظهور آمد الحمد لله علی ذلک حمدا کثیرا طیبا مبارکا فیه مبارکا علیه

میان شیخ جمال جمیع اهل اسلام را باعث حزن و تفرقه است مخدوم زادهای ایشان را از جانب فقیر تعزیت نموده فاتحه
بخوانند والسلام مکتوب سی و هفتم بشیخ محمد چتری صدور یافته در تحریض بر اتباع سنت و در ترغیب بحصول
نسبت نقشبندیه مراسله شریفه و مکاتبه لطیفه که از روی کرم اصدار فرموده بودند بمطالعه آن مسرور و بشاش گردید
استقامت و ثبات خود برین طریقه علیه نقشبندیه بوده الحمد لله سبحانه علی ذلک حضرت حق سبحانه و تعالی
ببرکت اکابر این طریقه علیه ترقیات بی نهایت کرامت فرماید طریق ایشان کبریت احمر است و مبنی بر متابعت
سنت این فقیر از نقد وقت خود می نویسد که مدتها از علوم و معارف و از احوال و مقامات در رنگ
ابر نیسان ریختند و کاریکه باید کرد بعنایت الله سبحانه کردند و الحال آرزوی نمانده است الا آنکه احیای سنتی
از سنن مصطفویه نموده آید و احوال و مواجید مر ارباب ذوق را مسلم باشد بباید که باطن را بنسبت خواجها
قدس الله تعالی اسرارهم معمور داشته ظاهر را بالکلیت بمتابعت سنن ظاهره متجلی و متزین دارند مصرعه
کار اینست غیر این همه هیچ * نماز پنجگانه را در وقت اول ادا نمایند الا عشاء زمستان که تا ثلث شب
تاخیر در ان مستحب است درین امر فقیر بے اختیار است نمیخواهد که سرمو تاخیر را در ادای صلوة گنجایش
باشد و عجز بشریت مستثنی است مکتوب سی و هشتم نیز بشیخ محمد چتری صدور یافت در گرفتاری بذات بحت تعالی
و تقدس که منزه است از اعتبار اسماء صفات و شیون و اعتبارات و در مذهب جماعه نارسیدگان که
را بیچون تصور کرده بآن گرفتار مانده اند و در تفاوت اقدام اهل فنا که مرتب است بران تفاوت علوم
و معارف و امثال آن مکتوب شریف رسید موجب فرحت گشت حق سبحانه و تعالی همواره با خود دارد و
یک لحظه با غیر خود نگذارد و هر چه ما دون ذات بحت است تعالی شانه معبر بغیر است اگر چه اسماء صفات
باشد و آنکه متکلمین صفات را لا هو و لا غیره گفته بمعنی دیگر دارد و از غیر غیر مصطلح خواسته اند و بآن معنی
نفی کرده اند نه بمعنی مطلق خاص مستلزم نفی عام نیست و از ان ذات عز سلطانه جز بسلوب تعبیر
نمیتوان کرد در ان مرتبه هر چه اثبات است الحاد است و بهترین تعبیرات و جامع ترین عبارات لیس کمثله
شیٔ است که بزبان فارسی ترجمه آن بیچون و بیچگونه است و علم شهود و معرفت را باو سبحانه راه نیست هر چه
می بینند و میدانند و می شناسند غیر اوست تعالی با نها گرفتاری بغیر اوست پس نفی آن لازم باشد در
تحت کلمه لا اله در آورده اثبات آن ذات بیچون و بیچگونه را بکلمه الا الله بباید کرد و این اثبات
حالا به تقلید است و آن را به تحقیق و بعضی ارباب سلوک بنهایت کار نارسیده چیزی را بیچون تصور کرده اند

وشهود و معرفت را بار در راه داده اند ارباب تقلید بمراتب از اینها بهتر اند چه تقلید اینها مقتبس از مشکوٰة نور
نبوت است علی صاحبها الصلوٰة والتسلیمات که خطا را بار در راه نیست و مقتدای آن جماعت نارسیدگان
کشف غیر صحیح است ع ببین تفاوت ره از کجاست تا بکجا ٭ فی الحقیقت آن جماعه منکر ذات اند که اگر اثبات شهود
ذات بی کنه او نمیدانند که نفس اثبات عین انکار است امام مسلمین امام اعظم کوفی رضی الله تعالی فرموده است
سبحانک ما عبدناک حق عبادتک ولکن عرفناک حق معرفتک ادای عدم حق عبادت خود ظاهر است
لیکن حصول حق معرفت بنا بر آنست که نهایت معرفت در ذات تعالی شانه جز آن نیست که به بیچونی و
بیچگونگی بشناسند ساده دلی گمان نبرد که درین معرفت عام و خاص مبتدی و منتهی مستوی الاقدام اند
گوئیم که او فرق نکرده است میان علم و معرفت مبتدی را علم است و منتهی را معرفت معرفت جز بفنا نمیبا
و این دولت جز فانی را میسر نمیشود مولوی فرماید مثنوی هیچکس را تا نگردد او فنا ٭ نیست ره در
بارگاه کبریا ٭ پس چون معرفت ورای علم باشد باید دانست که ادراکیست ورای دانش متعارف که تعبیر
از آن بمعرفت می کنند و ادراک بسیط نیز میگویند ٭ شعر فریاد حافظ اینهمه آخر بهرزه نیست ٭ هم قصهٔ غریب
و حدیث عجیب است مثنوی اتصالی بی تکیف بی قیاس ٭ هست رب الناس را با جان ناس ٭ لیک
گفتم ناس را نه نسناس را ٭ ناس غیر از جان جان اشناس نه ٭ چون در فنا نیز اقدام متفاوت اند لاجرم منتهیان
را نیز در معرفت تفاضل باشد کسیکه فنای وی اتم است معرفت وی اکمل است و کسیکه دون اوست در
فنا دون اوست در معرفت علی هذا القیاس سبحان الله سخن بکجا رفت بالیستی از هیچ حاصلی و نامرادی و بے
استقامتی و نا خبائی خود می نوشتم و از دوستان مدد و معونت طلب میکردم مرا با اشغال این سخنان چه
مناسبت بیت آگه از خویشتن چو نیست جنین ٭ چه خبر دارد از چنان و چنین ٭ اما همت بلند بود و طلب بزرگ
سواد نمیگذارد که بپایه‌های دنیه و سرمایه‌های سفیهیه فرود آید بلکه از التفات نماید اگر میگوید او می گوید اگرچه
هیچ نمیگوید و اگر می جوید او را میجوید اگرچه هیچ نمی یابد اگر حاصلی دارد او را دارد و اگر هیچ ندارد و
اگر واصل است او را واصل است اگرچه بی حاصل است در عبارات بعضی اکابر قدس الله تعالی
اسرارهم العلیه که شهود ذاتی واقع شده و السلف آن سر غیر ارباب بکمال ظاهر نیست تا رسیدگان از فهم آن
معنی محاکی است ع درنیابد حال پخته هیچ خام ٭ پس سخن کوتاه باید والسلام ٭ عنوان نامه بکلمه
هو الظاهر هو الباطن مرسوم کرده بودند مخدوما هو الظاهر هو الباطن درست است اما چند گاه است که فقیر

ازین عبارت معنی توحید نمی فهمند و علما در فهم معنی آن موافق است و درستی اینجا فوق درستی ارباب معلوم گشت گل میسر لما خلق له ع هر کسی را بهر کاری ساختند* انچه برین کس ست دلالت دبآن مکلف امتثال اوامر انتها از نواهی ست ما اتکم الرسول فخذوه و ما نهکم عنه فانتهوا واتقوا الله وچون مامور باخلاص ست وآن بے فنا صورت نمی بندد و بے محبت ذاتیه متصور نمیشود لاجرم تحصیل مقدمات فنا که مقدمات عشره است می باید کرد اگرچه فنا موهبت محض ست اما مقدمات و مبادی آن بکسب تعلق دارد اگرچه بعضی باشند که بحقیقت فنا ایشان را مشرف سازند بے آنکه کسب مقدمات آن نمایند و ریاضات و مجاهدات حقیقت خود را مصفا سازند و حال او از دو صورت خالی نیست یا بموافقت المواقف اورا بازدارند یا بهر تکمیل ناقصان بعالم بازگردانند بر تقدیر اول سیر او در مقامات مذکوره واقع نمیشود و از تفاصیل تجلیات اسمائی و صفاتی بیخبر ست و بر تقدیر ثانی چون اورا بعالم بازگردانند سیر او در تفصیل مقامات واقع میشود و بتجلیات بے نهایت او را مشرف میسازند صورت مجاهده دارد اما فی الحقیقت در کمال ذوق و لذت ست بظاهر ریاضت است و بباطن تنعم و لذات ع این کار دولت ست کنون تا کرا رسد* گفته نشود که چون اخلاص از جمله مامورات واجبة الامتثال باشد و حقیقت آن بے فنا تحقق نمیشود پس علماء ابرار و صلحاء اخیار که بحقیقت فنا مشرف نشده اند تارک اخلاص عاصی باشند زیرا که گوئیم که نفس اخلاص ایشان را حاصل ست اگرچه در ضمن بعضی افراد اخلاص باشد و بعد از فنا کمال اخلاص متحقق میشود و جمیع افراد شامل میباشد لهذا گفته شده است حقیقت اخلاص بے فنا صورت نمی بندد و نه گفت که نفس اخلاص بے فنا متحقق نمی شود مکتوب سی و نهم نیز بشیخ محمد خیری صدور یافت در بیان آنکه مدار کار قلب ست از مجرد اعمال صوری و عبادات رسمی کاری نمیکشاید و اشتغال آن حق سبحانه و تعالی از مارود من خود اغراض و بجناب قدس خود اقبالی ارزانی فرمایند بحرمت سید البشر المحرر عن زیغ البصر علیه و علی آله الصلوة والتسلیمات مدار کار بر قلب ست اگر از دل بغیر او سبحانه گرفتارست خراب و ابتر ست از مجرد اعمال صوری و عبادات رسمی کاری نمیکشاید سلامتی از التفات بما سوای او تعالی و اعمال صالحه که ببدن تعلق دارند و شریعت باتیان آن امر فرموده هر دو درکار ست دعوی سلامتی قلب بے اتیان اعمال صالحه بدنیه باطل ست هیچنانکه درین نشاء روح بی بدن غیر متصور ست

احوال قلبی بے اعمال صالحه بدنی محال ست بسیاری از ملحدان دیں وقت این قسم دعوی مینمایند نجانا
الله سبحانه عن معتقد اتهم السوء بصدقه حبیبه علیه الصلوٰة والسلام والتحیة مکتوب چہلم نیز بشیخ محمد چتری صدور
یافت در بیان تحصیل مقام اخلاص که جزویست از اجزای ثلاثه شریعت و در تکمیل این اجزای طریقت و
حقیقت خادمان شریعت اند و امثال آنها نحمده و نصلی علی نبیه و نسلم مخدوما بعد از طی منازل سلوک و قطع
مقامات جذبه معلوم شد که مقصود ازین سیر و سلوک تحصیل مقام اخلاص ست که مربوط بفنای الیه آفاقی و
نفسی و این اخلاص جزویست از اجزای شریعت چه شریعت را سه جزوست علم و عمل و اخلاص پس
طریقت و حقیقت خادم شریعت اند در تکمیل جزو ثالث که اخلاص ست حقیقت کار اینست اما فهم هر کس اینجا
نرسد اکثر عالم بخواب و خیال آرمیده اند و بجوز و مویز اکتفا نموده از کمالات شریعت چه دانند و بحقیقت
طریقت و حقیقت چه رسند شریعت را پوست خیال میکنند و حقیقت را مغز می دانند نمیدانند که حقیقة
معامله چیست بشرهات صوفیه مغرور اند و باحوال و مقامات مفتون هداهم الله سبحانه سواء الطریق
والسلام علینا و علی عباد الله الصالحین مکتوب چہل و یکم بشیخ درویش صدور یافته در ترغیب
بمتابعت سنت سنیه مصطفویه علی صاحبها الصلوٰة والسلام والتحیة و در بیان آنکه طریقت و حقیقت
متممان شریعت اند و در بیان علوم شرعیه و علوم صوفیه که در مقام صدیقیت که اعلای مراتب ولایت
است فائض میگردند اصلا مخالفت نیست و ما یناسب ذلک حق سبحانه و تعالی ظاهر و باطن را
بمتابعت سنت سنیه مصطفویه علی صاحبها الصلوٰة والسلام والتحیة متحلی و متزین گرداناد بحرمة
النبی و آله الامجاد علیه و علیهم الصلوٰة والتسلیمات محمد رسول الله صلی الله علیه وسلم محبوب رب العالمین
ست هر چیز که خوب و مرغوب ست از برای مطلوب و محبوب ست لهذا حق سبحانه و
تعالی در کلام مجید میفرماید انک لعلی خلق عظیم و نیز میفرماید تعالی و تقدس انک لمن المرسلین علی
صراط مستقیم و نیز فرموده تعالی و تقدس ان هذا صراطی مستقیما فاتبعوه ولا تتبعوا السبل لمت
اورا علیه الصلوٰة والسلام صراط مستقیم خوانده ماسوای اورا داخل سبل گردانیده و از اتباع
آن منع فرموده و آن سرور فرموده علیه الصلوٰة والسلام اظهارا للشکر و اعلاما للخلق هدایة لهم خیر
الهدی هدی محمد و نیز فرموده علیه الصلوٰة والسلام ادبنی ربی فاحسن تادیبی و باطن متمم ظاهر
است و مکمل آن سر موی با یکدیگر مخالفت ندارد مثلا دروغ بزبان ناگفتن شریعت ست و از دل

نفی خاطر کذب نمودن طریقت و حقیقت است اگر این نفی به تکلف و تعمل است طریقت است و اگر بی تکلف
میسر است پس فی الحقیقت باطن که طریقت و حقیقت است متمم و مکمل ظاهر آمد که شریعت است پس
سالکان سبل طریقت و حقیقت را اگر در اثنای راه اموریکه بظاهر با شریعت در جنگ اند ظاهر شوند
و ظاهر سازند مبنی بر سکر وقت و غلبه حال است اگر ازان مقام گذرانند و بصحو آرند آن منافات بالکلیه
مرتفع میشود و آن علوم متضاده تمام هباء منثورا میگردند مثلا جمعی از سکر باحاطه ذاتی قائل گشته اند
و بالذات حق را تعالی و تقدس محیط عالم میدانند این حکم مخالف آرای علمای اهل حق است ایشان
باحاطه علمی قائل اند فی الحقیقت آرای علما بصواب اقرب است هرگاه همین صوفیه قائل باشند بآنکه
ذات حق تعالی و تقدس بهیچ حکمی محکوم نمیگردد پس حکم در وی باحاطه و سریان نمودن مخالف
آن قول است والحق که ذات او تعالی بیچون و بیچگون است هیچ حکمی را بوی راه نیست آنجا حیرت و
نادانی است چه دران موطن جهل صرف است و سرگردانی محض احاطه و سریان را دران جناب قدس
چه یارا مگر آنکه از جانب صوفیه که قائل باین احکام اند اعتذار نموده شود که مراد ایشان از ذات تعین
اول است و چون آنرا زائد بر متعین نمیدانند آن تعین را عین ذات میگویند و آن اول که عبارت از وحدت
است در جمیع ممکنات ساری است پس حکم باحاطه ذاتی درست آمد انتهی او تنقیها باید دانست که ذات تعالی
و تقدس نزد علمای اهل حق بیچون و بیچگونه است و ما سوای او هرچه هست بهر وجهی زائد است آن تعین بیچگونه
اگر نزد ایشان ثابت شود نیز زائد خواهد بود از دائره حضرت ذات بیچون بیرون خواهند دانست پس
احاطه او را ذاتی نخواهند گفت پس علما را از نظر آن صوفیه بالا آمده و ذاتیکه نزد آن صوفیه است نزد
این علما داخل ماسوی است همبرین قیاس است قرب و معیت ذاتی و موافقت معارف باطن با علوم
شرعیه ظاهر بتمام و کمال بحدیکه در نقیر مجال مخالفت نماند در مقام صدیقیت است که بالاتر مقام ولایت
است فوق مقام صدیقیت مقام نبوت است علومیکه نبی را بطریق وحی آمده است صدیق را بطریق
الهام منکشف گشته است و در میان این دو علم غیر از فرق وحی و الهام نیست پس مخالفت را چه مجال باشد
و در مادون مقام صدیقیت هر مقامیکه باشد نحوی از سکر متحقق است صحو تمام در مقام صدیقیت است
و بس و فرق دیگر در میان این دو علم آنست که در وحی قطع است و در الهام ظن زیرا که وحی بتوسط ملک
است و ملائکه معصوم اند احتمال خطا در ایشان نیست و الهام اگرچه محل عالی دارد و آن قلب است و قلب

از عالم امر ست اما قلب را با عقل و نفس نحوی از تعلق متحقق ست و نفس هر چند به تزکیه مطمئنه گشته است
اما بیت هر چند که مطمئنه گردد ÷ هرگز صفات خود نگردد ÷ پس خطا را دران موطن مجال پیدا شد باید دانست
که در ابقا صفات نفس با وجود اطمینان او فوائد و منافع ست اگر نفس بالکل از ظهور صفات خود ممنوع باشد
راه ترقی مسدود میگردد و روح را حکم ملک پیدا میشود و محبوس در مقام خود میگردد ترقی او بواسطه مخالفت
نفس ست اگر در نفس مخالفت نماند ترقی از کجا شود و سرور کائنات علیه من التحیات اتمها ومن التسلیمات
اکملها وقتیکه از جهاد کفار مراجعت میفرمودند رجعنا من الجهاد الاصغر الی الجهاد الاکبر
جهاد با نفس را جهاد اکبر میفرمودند و مخالفت نفس درین موطن بترک عزیمت ادنی است بلکه
باراده آن ترکی ست مهما امکن بتحقیق ترک هم متصور نیست و همان اراده آن قدر ندامت و
پشیمانی و التجا و تضرع بجناب قدس خداوندی جل سلطانه دست میدهد که کار یکساله مثلاً
دریک ساعت میسر شود بر سر اصل سخن رویم مقرر ست در هر چیز که اخلاق و شمائل محبوب یافته
میشود آن چیز نیز به تبعیت محبوب محبوب میگردد بیان این رمز ست در کریمه فاتبعونی یحببکم الله
پس در متابعت او علیه الصلوة والسلام کوشیدن منجر بمقام محبوبیت آمد فعلی کل عاقل ذی لب السعی
لکمال اتباع حبیبه علیه الصلوة والسلام ظاهراً و باطناً سخن بطویل انجامید معذور فرمایند
جمال سخن چون از جمیل مطلق ست هر چند دراز میگردد زیباتر می آید لو کان البحر مدادا لکلمات
ربی لنفد البحر قبل ان تنفد کلمات ربی و لو جئنا بمثله مددا سخن بجای دیگر باید برد حامل رقیمة
الدعا مولانا محمد حافظ اهل علم ست و کثیر العیال از قلت اسباب معیشت متوجه عسکر گشته اگر توجه
فرموده از سرکار نصرت آثار سیادت و نقابت دستگاهی شیخ جیو وظیفه بامدادی از برای مشار الیه حاصل
کنند عین کرم خواهد بود زیاده تصدیعه نمود مکتوب چهل و دوم نیز بشیخ درویش صدور یافته در بیان
انکه بهترین مصقلها از برای زدودن زنگ محبت ما دون حق سبحانه از برای حقیقت جامعه قلبیه
متابعت سنت ست علی صاحبها الصلوة والسلام آدمی تا زمانیکه بدلش تعلقات پراگنده
ملوث ست محروم و مهجور ست صیقل مرآت آئینه حقیقت جامع از زنگ محبت ما دون او
عز و جل لابد ست و بهترین مصقلها در ازاله آن زنگ اتباع سنت سنیه مصطفویه است علی مصدرها الصلوة
والسلام والتحیة که مدار این بر رفع عادات نفسانی و دفع رسوم ظلمانی ست فطوبی لمن شرف بهذه النعمة العظمی

ودیل لمن حرم من هذه الدولة القصوی بقیه المرام آنکه جناب اخوی اعز میان مظفر الدوله مرحوم شیخ
گهورن از مردم اعیان و بزرگ زاده اند جمع کثیر بایشان وابسته اند محل ترحم ست زیاده چه تصدیع
والسلام **مکتوب چهل وسوم** بسیادت پناه نقابت دستگاه شیخ فرید بخاری صدور یافته در بیان
آنکه توحید دو قسم ست شهودی و وجودی وانچه لابد ست توحید شهودی که فنا بآن مربوط ست و توحید
شهودی بعقل و شرع مخالفت ندارد بخلاف توحید وجودی و اقوال مشائخ که ناظر بتوحید شهودی
باید فرود آورد تا مخالفت را گنجایش نباشد و توحید شهودی در مرتبه عین الیقین که مقام حیرت ست
و چون ازان مقام میگذرند بحق الیقین میرسند از امثال این احوال تحاشی می نمایند و ما یناسب ذلک
من الاسولة والاجوبة والتمثیلات الموضحة سلمکم الله تعالی و سبحانه و عصمکم عما یعیبکم و صانکم عما شانکم
توحیدیکه درانثناء راه این طائفه علیه را دست میدهد دو قسم ست توحید شهودی و توحید وجودی توحید شهودی
یکی دیدنست یعنی مشهود سالک جز یکی نباشد و توحید وجودی موجود یکی دانستن و غیر او را معدوم انگاشتن
و با وجود عدمیت مجالی و مظاهر آن یکی پنداشتن پس توحید وجودی از قبیل علم الیقین آمد و شهودی
از قسم عین الیقین توحید شهودی از ضروریات این راه ست چه فنا بی این توحید متحقق نمیشود و عین الیقین بی
آن میسر نمیشود زیراکه رویت یکی با استیلاء او مستلزم عدم رویة ماسوی او ست بخلاف توحید وجودی
که نه چنین ست یعنی ضروری نیست چه علم الیقین بی آن معرفت حاصل ست چه علم الیقین مستلزم نفی ماسوای
او نیست غایة ما فی الباب مستلزم نفی علم ماسوای اوست در وقت غلبه و استیلاء علم آن یکی مثلاً شخصیکه
یقینی بوجود آفتاب پیدا کرد استیلاء این یقین مستلزم آن نیست که ستاره ها دران وقت منتفی و معدوم دانند
اما وقتیکه آفتاب را دید البته ستاره ها نخواهد دید و مشهود او جز آفتاب نخواهد بود درین زمان که ستاره ها
را نمی بیند میداند که ستاره ها معدوم نیستند بلکه میداند که هستند اما مستور اند و در شعشعان نور آفتاب
مغلوب اند و این شخص با جماعه که نفی وجود ستاره ها دران وقت کنند در مقام انکار ست و میدانند که آن معرفت غیر
واقع ست پس توحید وجودی که نفی ماسوای یکذات ست با عقل و شرع در جنگ ست بخلاف شهودی که در یکی
دیدن هیچ مخالفت نیست مثلاً در وقت طلوع آفتاب ستاره ها را نفی کردن و معدوم دانستن مخالف
واقع ست اما ستاره ها دران وقت نادیدن هیچ مخالفت نیست بلکه آن نادیدن بواسطه غلبه
ظهور نور آفتاب ست و ضعف بصر رائی اگر بصر رائی سوز جان آفتاب مکتحل شود و قوت پیدا کند

ستاره ها را از آفتاب جدا نبینند و این دید در حق الیقین است پس اقوال بعضی از مشائخ که بظاهر شریعت
حقه مخالف مینمایند و بتوحید وجودی بعضی مردم آنها فرود می آرند مثل قول ابن منصور انا الحق و ابی یزید
البسطامی سبحانی و امثال اینها اولی و انسب آنست که بتوحید شهودی فرود باید آورد و مخالفت را دور باید ساخت
هرگاه ماسوای حق سبحانه از نظرشان مختفی شد در غلبهٔ آن حال باین الفاظ تکلم فرمودند و غیر از حق
سبحانه اثبات نمودند و معنی انا الحق آنست که حق است و من چون خود را نمی بینند اثبات نمی کنند نه آنکه خود را
می بینند و انا حق میگویند این خود کفر است اینجا کسی نگوید که اثبات ناکردن نفی نمیکند و آن بعینه تعیید خود
است زیرا که گوئیم که از عدم اثبات نفی لازم نمی آید بلکه دران موطن حیرت است احکام تماما ساقط
شده اند و در سبحانی نیز تنزیه حق نه تنزیه خود که او بتمامه از نظر او مرتفع شده است حکمی باو متعلق نگردد
و امثال این سخنان در مقام عین الیقین که مقام حیرت است بعضی را رو میدهد و چون ازین مقام
گذرانند و بحق الیقین میرسانند از امثال این کلمات تحاشی می نمایند و از حد اعتدال تجاوز نمی فرمایند
درین زمان بسیاری ازین طائفه که بزی صوفیان خود را وانمایند توحید وجودی را شایع ساخته اند
و کمال را جز آن تخیل نکنند و بعلم از عین باز مانده اند و آن اقوال مشائخ را بمعانی متخیلهٔ خود فرود آورده
مقتدای روزگار خود ساخته اند و بازار کاسد خود را باین تخیلات رائج داشته اند و اگر بالفرض در
عبارات بعضی از مشائخ ما تقدم الفاظیکه تصریح بتوحید وجودی دارند واقع شده اند حمل بران
باید کرد که در ابتدا در مقام علم الیقین باین کلمات تکلم فرموده اند و در آخر کار ایشان را ازان مقام
گذرانیده و از علم بعین برده اند اینجا کسی نگوید که ارباب توحید وجودی نیز همچنانکه یکی میدانند یکی
می بینند پس از عین الیقین نیز نصیبی دارند زیرا که در جواب گوئیم که ارباب این توحید صورت مثالی توحید
شهودی را دیده اند نه آنکه بآن توحید متحقق شده اند توحید شهودی را باین صورت مثالی او
فی الحقیقت هیچ مناسبت نیست زیرا که در وقت حصول آن توحید حیرت است علم بامری از آن
موطن نیست و صاحب این توحید وجودی با وجود شهود صورت مثال آن توحید شهودی از ارباب
علم است چه نفی وجود ماسوا میکند و نفی حکم است از احکام از مقوله علم و حیرت و علم با یکدیگر جمع نمیشوند
پس ثابت شد که صاحب توحید وجودی از مقام عین الیقین بهره ندارند آری صاحب توحید شهودی را
بعد از مقام حیرت اگر ترقی واقع شود بمقام معرفت که حق الیقین است میرسانند و دران موطن علم را

حیرت جمع میشوند و علمی که بحیرت ست و بیش از حیرت ست علم الیقین ست این جواب بمثالی واضح گردد مثلا
شخصی در خواب بواسطهٔ مناسبتی که بمقام بادشاهت دارد خود را بادشاه دید لوازم بادشاهت در خود
یافت و معلوم ست که آن شخص بادشاه نشده است بلکه بصورت مثالی بادشاهت در خود دیده است و فی الحقیقت
بادشاهت را بآن صورت مثال هیچ مناسبت نیست آری آن شهود اگر بصورت مثالی باشد از استعداد
آن شخص بتحقق شدن بحقیقت آن صورت خبر دهد اگر حالی بکند و عنایت خداوندی جل سلطانه شامل
حال او شود بآن مقام برسد از قوت تا فعل فرق بسیار است بسا آهن که قابلیت مرآتیت داشته باشد تا
مرآت آن نشود بدست بادشاهان نرسد و از حصول جمال شان بهره نیابد کجا افتادم مگر گویم که سبب
تحریر این علوم غامضه آن باشد که اکثر ابنای این وقت بعضی بتقلید و بمجرد علم و بعضی دیگر بعلم ممتزج
بذوق دو فی الجمله و بعضی بالحاد و زندقه است بدامن این توحید وجودی زده اند و همه را از حق
میدانند بلکه حق میدانند دگر دنهای خود را از ربقهٔ تکلیف شرعی بالحیله میکشانید و مداهنات در
احکام شرعیه مینمایند و باین معامله خوشوقت و خرسند و ایشان او امر شرعیه را اگر اعتراف دارند طفیلی
میدانند مقصود اصلی وراء شریعت خیال میکنند حاشا و کلا ثم و کلا نعوذ بالله سبحانه من هذا الاعتقاد
السوء طریقت و شریعت عین یکدیگر اند سر موی مخالفت در میان ایشان واقع نیست فرق اجمال و
تفصیل ست و استدلال و کشف هر چند مخالف شریعت ست مردود ست کل حقیقة ردتها الشریعة فهو
زندقة شریعت را بجا داشته طلب حقیقت نمودن کار مردان ست رزقنا الله سبحانه وایاکم الاستقامت
علی متابعة سید البشر علیه الصلوة والسلام ظاهرا و باطنا معرفت پناهی قبله گاهی حضرت چندگاه مشرب توحید
وجودی داشتند و در رسائل و مکتوبات خود آنرا اظهار میفرمودند اما آخر کار حق سبحانه و تعالی
بکمال عنایت خویش از ان مقام ترقی ارزانی فرموده بشاهراه انداخته از ضیق این
معرفت خلاصی داد میان عبد الحق که یکی از مخلصان ایشانند نقل کردند که پیش از مرض موت
ایشان بیک هفته فرموده اند که مرا عین الیقین معلوم شد که توحید کوچه ایست تنگ شاهراه دیگر
است پیش ازین هم میدانستم اما اکنون یقینی دیگر حاصل گشت و این حقیر نیز چندگاه در حضرت
ایشان این مشرب توحید داشت و مقدمات کشفیه در تائید این طریق بسیار لائح گشته بودند
اما عنایت خداوندی جل سلطانه از ان مقام گذرانیده بمقامیکه خواست مشرف گردانیده زیاده

موجب اطناب است میان شیخ ذکریا از پرگنه خود مکرر می نویسند نسبت نیازمندی بآستانهٔ علیه
ایشان دامی نمایند از معامله کروری گری هراسانند التجا و اعتصام در عالم حکمت بجناب قدس
ایشان دارند بظاهر ملاذی و ملجائی غیر از توجه عالی ندارند امیدوارند همچنانکه ایشان را
نواخته اند تا آخر دستگیری فرمایند و از گرگان حوادث محفوظ دارند و از کمال ادب بعرضداشت
جرأت نمی نمایند به فقیر رجوع اظهار احوال خود میخواهند امید است که مسئول ایشان باجابت
مقرون گردد

مکتوب چهل و چهارم نیز بسیادت پناهی شیخ فرید صدور یافت در مدائح
خیر البشر علیه و علی آله الصلوة والسلام و در بیان آنکه مصدقان شریعت او خیر الامم اند و مکذبان
آن بدترین بنی آدم و در ترغیب متابعت سنت سنیه او علیه و علی آله الصلوة والسلام

مرحمت نامهٔ گرامی سامی که اعزاز منه شرف ورود یافت بمطالعهٔ آن مشرف گشت الحمد لله
سبحانه والمنة که میراثی از فقر محمدی علیه و علی آله الصلوة والتحیات بدست آورده اند که محبت
فقرا و ارتباط بایشان نتیجه آنست شنیده اند که این مقصر بی سر و برگ در جواب آن چه
نویسد مگر آنکه فقره چند بعبارت عربی ماثوره از فضائل جد بزرگوار ایشان که خیر العرب است
بنویسد علیه و علی آله من الصلوة اتمها و من التحیات اکملها و آن سعادت نامه را وسیله
نجات اخروی خود سازد نه آنکه مداحی او نماید بلکه مقوله خود بآن ستاید **شعر** ما ان مدحت محمدا
بمقالتی ۞ لکن مدحت مقالتی بمحمد ۞ فاقول وبالله سبحانه العصمة والتوفیق ان محمدا رسول الله
سید ولد آدم و اکثر الناس تبعا یوم القیمة و اکرم الاولین والآخرین علی الله و اول من ینشق
عنه القبر و اول شافع و اول مشفع و اول من یقرع باب الجنة فیفتح الله له و حامل لواء الحمد
یوم القیمة تحته آدم فمن دونه وهو الذی قال علیه الصلوة والسلام نحن الآخرون و نحن
السابقون یوم القیمة و انی قائل قولا غیر فخر و انا حبیب الله و انا قائد المرسلین ولا فخر و
انا خاتم النبیین ولا فخر و انا محمد بن عبد الله بن عبد المطلب ان الله خلق الخلق فجعلنی فی
خیرهم ثم جعلهم فریقین فجعلنی فی خیرهم فرقة ثم جعلهم قبائل فجعلنی فی خیرهم قبیلة ثم جعلهم بیوتا فجعلنی
فی خیرهم بیتا فانا خیرهم نفسا و خیرهم بیتا و انا اول الناس خروجا اذا بعثوا و انا قائدهم
اذا وفدوا و انا خطیبهم اذا انصتوا و انا شفیعهم اذا حبسوا و انا مبشرهم اذا ایسوا الکرامة والمفاتیح یومئذ

بیدی و لواء الحمد یومئذ بیدی و انا اکرم ولد آدم علی ربی یطوف علی الف خادم کانهم بیض مکنون
و انا کان یوم القیامة کنت امام النبیین و خطیبهم و صاحب شفاعتهم غیر فخر لولاه لما خلق الله سبحانه الخلق
ولما اظهر الربوبیة و کان نبیا و آدم بین الماء و الطین شعر نشاند بعصیان کسی در گرو + که دارد
چنین سید پیشرو + پس ناچار مصدقان این چنین پیغمبر سید البشر علیه الصلوة و السلام خیر الامم
باشند کنتم خیر امة اخرجت للناس وقت ایشان ست و مکذبان او علیه الصلوة و السلام بدترین بنی آدم
الاعراب اشد کفرا و نفاقا لسان حال ایشان تا کدام صاحب دولت را باتباع سنت سنیه او منور سازند
و بمتابعت شریعت رضیه او سرفراز سازند امروز امر قلیل را که مقرون بتصدیق حقیقت دین
اوست علیه الصلوة و السلام بعمل کثیر بر میدارند اصحاب کهف اینهمه درجات که یافتند بواسطه
یک حسنه است و آن هجرت بود از دشمنان حق سبحانه و تعالی بنور یقین ایمانی در وقت استیلاء
معاندان مثلا سپاهیان در وقت غلبه دشمنان و استیلاء مخالفان اگر اندک تردد می کنند آن قدر
نمایان میشود و اعتبار میگردد که در وقت امن اضعاف آن در خبر اعتبار نمی آید و ایضا چون
آنسرور محبوب رب العالمین ست متابعان او بواسطه متابعت بمرتبه محبوبیت میرسند چه محب هر که
از شمایل و اخلاق محبوب خود می بیند آنکس را محبوب خود میدارد و مخالفان را ازینجا قیاس باید کرد
شعر محمد عربی کابروی هر دو سراست + کسیکه خاک درش نیست بر سر او + اگر هجرت ظاهری میسر
نشود هجرت باطنی را بکمال مرعی میباید داشت با ایشان بی ایشان میباید بود لعل الله یحدث
بعد ذلک امرا موسم نوروز رسیده است که درین ایام اهالی آن معامله را در تفرقه میدارد و بعد از
مضی آن هنگامه اگر اراده خداوندی جل سلطانه مساعدت نمود امیدوار است که شرف ملاقات
گرامی میسر شود زیاده اطناب موجب املال ست ثبتکم الله سبحانه علی جادة آبائکم الکرام السلام علیکم
و علیهم الی یوم القیام مکتوب چهل و پنجم نیز بسیادت و نقابت پناهی شیخ فرید صدور یافت این مکتوب
بعد از انتقال پیر دستگیر خود ازین عالم فانی نوشته بودند و چون تقویت ظاهری فقرا و خانقاه
منسوب بجناب سیادت پناهی بود اظهار شکر آن نموده وجه جامعیت انسان که هم سبب کمال اوست
و هم سبب نقصان و نیز مذکور کرده اند با ذکر فضائل شهر مبارک رمضان و ما یناسب ذلک ثبتکم
الله سبحانه علی جادة آبائکم الکرام و سلمکم عن موجبات التلف ولما عف لمرود الشهور و الایام

دوستان خدای عز و جل بحکم المرء مع من احب باخداوند تعالی و تقدس تعلق بیدن نحوی از مواقع آن
معیت و اتصال ست بعد از انفصال ازین هیولانی و مفارقت ازین هیکل ظلمانی بهمه قرب در
قرب اتصال ست الموت جسر یوصل الحبیب الی الحبیب بیان اینمعنی ست و کریمه من کان یرجوا
لقاء الله فان اجل الله لآت که تسلیه است بعد از انفصال ازین پیکر هیولانی مر مشتاقان را فرح ازین
بیان میفرماید لیکن حال واپس ماندگان بی دولت حضور بندگان خراب و ابتر ست و استفاضه
از روحانیات اکابر قدس الله تعالی اسرارهم مشروط بشرطیست که هر کس را در ایفای آن مجال
نیست الحمد لله ذی الانعام و المنة که با وجود این حادثه هائیکه این واقع متوحشه این فقرا بسیر و با
را مربی و معین هم از اهل بیت آنسرور دنیا و دین بود که سبب انتظام این سلسله عالیه و واسطه
جمعیت نسبت نقشبندیه گشت آری این نسبت علیه که درین دیار بسیار غریب ست و اهل آن
درین ممالک اقل قلیل چون بنسبت اهل بیت ست مربی آنهم از اهل بیت مناسب ست و شایان
تقویت آنهم از اهالی آن اولی تا تکمیل آن دولت عظمی بغیر لازم نیاید همچنانکه شکر این نعمت
قصوی بر فقرا لازم ست شکر این دولت بر ذمه ایشان نیز لازم ست همچنانکه بجمعیت باطن
محتاجست بجمعیت ظاهرا نیز احتیاج دارد بلکه این احتیاج مقدم ست بلکه محتاج ترین خلائق انسانست
و این شدت احتیاج او را بواسطه جامعیت او آمده است و آنچه همه را درکارست او را تنها درکارست
و هر چه محتاج ست تعلق دارد پس تعلقات او از همه بیش آمده و هر تعلق مستلزم اغراض ست از جناب
قدس خداوندی جل سلطانه پس محروم ترین جمیع خلائق ازین راه انسان گشته ؎ پایه آخر آدم است
و آدمی ؛ گشت محروم از مقام محرمی ؛ گر نگردد باز مسکین زین سفر ؛ نیست از وی هیچکس محروم تر
و حالانکه سبب افضلیت او از جمیع خلائق هم همین وجه جامعیت ست این را آئینه او اتم آمده و آنچه در
مرایای جمیع خلائق ظاهر ست در یک مرآت او لائح ست پس بهترین خلائق ازین جهت انسان گشته
و بدترین جمیع موجودات از آنجهت هم او اذا کان منه محمد علیه و علی آله الصلوة و التسلیمات و ابو جهل علیه اللعنة و
نسبت که خداوندی عز و جل کفیل جمیعت ظاهری این فقرا ایشانند و در جمعیت باطنی نیز بحکم الولد سر لابیه امید داری تمام
و چون عنایت نامه سامی و صحیفه گرامی در ماه مبارک رمضان شرف ورود دریافت بخاطر فاتر گذشت که شمه
از فضائل این شهر عظیم القدر بنویسد باید دانست که ماه رمضان بزرگ ست عبادت نافله

استغفار و ذکر و صدقه و امثال آنها که درین ماه صادر شود برابر ادای فرض از ایام دیگرست و ادای
فرض درین ماه برابر ادای هفتاد فرائض و در ماههای دیگر کسیکه افطار بدهد صائمی را
درین ماه او را بخشند و رقبهٔ او از آتش دوزخ آزاد سازند و او را مثل اجر آن صائم عطا فرمایند
بی آنکه از اجر آن صائم نقصان کنند و همچنین کسیکه در خدمت مملوک تخفیف نماید حق سبحانه او را ببخشد
و آزاد گرداند از آتش دوزخ و در ماه رمضان آنحضرت صلی الله علیه وسلم رها کردندی هر اسیر را و هر کسی هر چه از ایشان
سوال میکرد میدادند اگر کسی درین ماه بخیرات و اعمال صالحه موافق شد در تمام سال او را این توفیق
رفیق گردانند و اگر بتفرقه گذشت در تمام سال در تفرقه است مهما امکن هر قدر که میسر شود بجمعیت باید کوشید
و این ماه را غنیمت باید شمرد و در هر شبی از شبهای این ماه چندین هزار کس را که لائق دوزخ اند
آزاد میسازند و درین ماه درهای بهشت را میکشایند و درهای دوزخ را می بندند و شیاطین را در زنجیر
میکنند و درهای رحمت میکشایند و تعجیل افطار و تاخیر سحر از سنن است و درین باب آنسرور علیه الصلوة والسلام مبالغه میفرمودند
و همانا که در تاخیر سحر و تعجیل افطار اظهار عجز و احتیاج خودست که مناسب مقام بندگیست و بخرما
افطار کردن سنت است و در وقت افطار این دعا میخوانند ذهب الظماء و ابتلت العروق و ثبت الاجر
ان شاء الله تعالی اداء تراویح و ختم قرآن درین ماه از سنن موکده است و مشتمر نتائج کثیره وفقنا الله
سبحانه بحرمة حبیبه بقیه التصدیع آنکه عنایت نامه در عین ماه رمضان رسید اداء امتثال امر خود را
معاف نمیداشت سخن از بعد ماه مذکور گفتن حکم تغیب کردن است و مبنی از طول امل بالجمله در انچه مرضی
ایشان خواهد بود بهیچ وجه خود را معاف نخواهد داشت که حقوق ظاهری و باطنی ایشان بر ذمهٔ ما
فقرا ثابت است حضرت قبله گاهی میفرمودند که حقوق شیخ جیو بر همه شما ثابت و مقرر است باعث این
جمعیت ایشانند حق سبحانه و تعالی همواره بتوفیق اعمال مرضیه موافق گرداناد بحرمة النبی و آله الامجاد
زیاده برین تصدیع تمام است مکتوب چهل و ششم نیز بسیادت و نقابت پناهی شیخ فرید صدور
یافت در بیان آنکه وجود باری تعالی و تقدس و وحدت او تعالی بلکه نبوت محمد رسول الله صلی الله علیه وسلم بلکه جمیع
ما جاء من عند الله بدیهی اند و محتاج بهیچ فکر و دلیل نیستند و در ایضاح این معرفات بسیار زنگ
ساخته اند ثبتکم الله سبحانه علی جادة آبائکم الکرام علی اولهم و افضلهم اولا و بدا فیهم ثانیا
الصلوة والسلام وجود باری تعالی و تقدس همچنین وحدت او سبحانه بلکه نبوت محمد رسول الله

نیز صلی الله علیه و آله وسلم بلکه جمیع ما جاء به من عند الله بدیهی اندر تقدیر سلامتی مدرکه از آفات ردیه و
امراض معنویه محتاج بهیچ فکر و دلیل نیستند نظر و فکر در آنها تا زمان وجود علت و ثبوت آفت ست اما بعد از
نجات از مرض قلبی و دفع غشاوهٔ بصری غیر از بداهت هیچ نیست مثلاً صفرائی که تا زمانی که بعلت
صفرا گرفتارست شیرینی قند و نبات نزد او محتاج بدلیل ست لیکن بعد از خلاصی از ان علت هیچ
احتیاج بدلیل ندارد احتیاجی که منشاء آن وجود آفت ست بداهت جنگ ندارد و بیچارهٔ احوال
شخص واحد را اثنین می بیند و حکم بعدم وحدت آن شخص میکند معذورست و وجود آفت در احوال
وحدت شخص را در بداهت نمی برآرد و بنظریت نمی کشد و محقق ست که جو لانگاه استدلال لبسیار تنگست
و یقینی که او را دلیل پیدا شود لبسی متعذرست پس در تحصیل ایمان یقینی ذکر ازالهٔ مرض قلبی نمودن
ضروری آمد صفراوی را از آن علت صفرا نمودن در تحصیل یقینی بشیرینی نبات ضروری تر آمد از اینکه
دلیل بر یقین حلاوت نبات اقامت نماید از دلیل چه طور یقینی حاصل شود که وجدان او بسبب علت
صفراویه بتلخی نبات حاکم ست همچنین در ما نحن فیه نفس اماره بالذات منکر احکام شرعیست و بالطبع
بنقاصنت آن حاکم پس تحصیل یقین باین احکام صادقه بدلیل با وجود انکار وجدان مستدل لبسی دشوار
ست پس نفس را مزکی ساختن ضروری آمد یقین را بدون تزکیه حاصل نمودن دشوار نمود قد افلح من
زکها وقد خاب من دسها پس مقرر شد که منکر این شریعت باهره و این ملت ظاهره در رنگ حلاوت
نبات ست ع خورشید نه مجرم از کسی بینا نیست ؎ پس مقصود از سیر و سلوک و تزکیه نفس و تصفیه قلب
ازالهٔ آفات معنویه است و امراض قلبیه که کریمهٔ فی قلوبهم مرض مشعر از انست تا حقیقت ایمان متحقق شود
و با وجود این آفات اگر ایمان ست بحسب ظاهرست ولبس چه وجدان اماره بخلاف آن حاکم
است و بر حقیقت کفر خود مصرست مثل این ایمان و تصدیق صوری ایمان صفرائیست بحلاوت
قند و نبات که وجدان او بخلاف آن شاهدست یقین حقیقی بحلاوت شکر بعد از زوال مرض صفرا
صورت بند و پس از تزکیهٔ نفس و اطمینان آن حقیقت ایمان صورت و وجدانی میگردد این قسم
ایمان از زوال محفوظ است کریمهٔ الا ان اولیاء الله لا خوف علیهم ولا هم یحزنون در شان ایشان صادق
شرفنا الله سبحانه بشرف هذا و بهذا الایمان الکامل الحقیقی بحرمت النبی الامی القرشی علیه و علی آله
من الصلوة و افضلها مکتوب چهل و هفتم نیز بسیادت پناهی شیخ فرید صدور یافت

در شکایت از قرن سابق که کافران استیلا پیدا کرده بودند و اهل اسلام خوار و بی اعتبار گشته و در ترغیب
آنکه در ابتدای بادشاهت اگر ترویج میسر شود بهتر است مبادا ضالی و مضلی در میان آمده خلل در کارخانه
اهل اسلام اندازد و در رنگ قرن سابق سازد ثبتکم الله سبحانه علی جادة آبائکم الکرام علی انفسهم سید
الکونین اولا و علی ابواقیهم ثانیا الصلوة و التحیة و السلام بادشاه نسبت بعالم در رنگ دل ست نسبت
ببدن که اگر دل صالح ست و اگر فاسد ست بصلاح بادشاه صلاح عالم ست و فساد او فساد عالم
میدانند که در قرن ماضی بر سر اهل اسلام چه گذشته است زبونی اهل اسلام با وجود کمال غربت در
قرون سابقه ازین نگذشته بود که مسلمانان بر دین خود باشند و کفار بر کیش خود که کریمه لکم دینکم
ولی دین بیان آن معنی ست و در قرن ماضی کفار بر ملا بطریق استیلا اجرای احکام کفر در دار
اسلام میکردند و مسلمانان از اظهار احکام اسلام عاجز بودند و اگر میکردند بقتل میرسیدند وا ویلاه
وا مصیبتاه وا حسرتاه وا حزناه محمد رسول الله صلی الله علیه وسلم که محبوب رب العالمین ست مصدقان او ذلیل و
خوار بودند و منکران او بعزت و اعتبار مسلمانان با دلهای ریش در تعزیت اسلام بودند و معاندان
بسخریه و استهزا بر جراحتهای ایشان نمک پاشیدند آفتاب هدایت در تتق ضلالت مستور شده بود و
نور حق در حجب باطل منزوی و معزول امروز که نوید زوال مانع دولت اسلام و بشارت جلوس
بادشاه اسلام بگوش خاص و عام رسید اهل اسلام بر خود لازم دانستند که ممد و معاون بادشاه
باشند و بر ترویج شریعت و تقویت ملت دلالت نمایند این امداد و تقویت خواه بزبان میسر شود
و خواه بدست سابق ترین دولت مددها تبیین مسائل شرعیه است و اظهار عقائد کلامیه بر طبق
کتاب و سنت و اجماع ست تا مبتدعی و ضالی در میان آمده از راه نبرد و کار بفساد نه انجامد این قسم
امداد مخصوص بعلماء اهل حق ست که توجه بآخرت دارند علماء دنیا که همت ایشان دنیاء دنیه است
صحبت ایشان زهر قاتل ست و فساد ایشان متعدی ست عالم که کامرانی و تن پروری کند
او خویشتن گم ست کرا رهبری کند + در قرن ماضی هر بلائیکه بر سر آمد از شومی این جماعت
بود بادشاهان را ایشان از راه می بردند هفتاد و دو ملت که راه ضلالت اختیار کرده اند مقتدایان
اینها علماء سوء بودند غیر از علماء هر که بضلالت رفته کم ست که ضلالت او بدیگری متعدی گردد
و اکثر جهلا صوفی نمایان این زمانه حکم علماء سوء دارند فساد اینها نیز فساد متعدی ست و ظاهرا

اگر کسی با وجود استطاعت امداد بهر قسم مددی که باشد تقصیر نماید و در کارخانه اسلام فتوری
واقع شود آن مقصر معاتب گردد بناءً علی ذلک این حقیر قلیل البضاعت نیز خواهد که خود را در جرگهٔ مدد
دولت اسلام اندازد و درین باب دست و پای بزند بحکم من کثر سواد قوم فهو منهم تخیل که این بی استطاعت
را داخل آن جماعت کرام سازند مثل خود را مثل آن زال می انگارد که ریسمان چند تنیده خود را
در سلک خریداران حضرت یوسف علی نبینا وعلیه الصلوٰة والسلام ساخته بود امیدست که درین نزدیکی
انشاء الله العزیز بشرف حضور مشرف گردد متوقع از جناب شریف ایشان آنست که چون استطاعت
و قرب بادشاه بر وجه اتم ایشان را حق سبحانه وتعالی میسر ساخته است در خلا و ملا در ترویج شریعت
محمدی علیه وعلی آله من الصلوٰة افضلها ومن التسلیمات اکملها کوشند و مسلمان را از غربت برآرند
حامل رقیمه نیاز نامه مولانا حامد از سرکار اقبال آثار وظیفه مقرره دارد و پارسال ظاهرا از حضور
یافته بود امسال نیز امید وار آمده است دولت حقیقی ومجازی میسر باد مکتوب چهل و هشتم
نیز بسیادت و نقابت دستگاه شیخ فرید صدور یافته در ترغیب بر تعظیم علما و طلبه علوم که حاملان
شریعت اند نصرکم الله سبحانه علی الاعداء بحرمة سید الانبیاء علیه وعلیهم الصلوٰة والتسلیمات
والتحیات مرحمت نامه گرامی که فقرا را بآن نواخته بودند مطالعه آن مشرف گشت در کتابت
مولانا محمد قلیج موقع مرقوم فرموده بودند جزوی خرچی برای طالب علمان و صوفیان
فرستاده شد ذکر تقدیم طالب علمان بر صوفیان در نظر همت بسیار زیبا در آمد بحکم الظاهر
عنوان الباطن امیدست که در باطن شریف نیز این جماعهٔ کرام تقدیم پیدا کرده باشند کل اناء یترشح بما
فیه مصرع از کوزه همان برون تراود که در وست و در تقدیم طالب علمان ترویج شریعت
است حاملان شریعت ایشانند و ملت مصطفویه علیه وعلی آله الصلوٰة والتسلیمات بایشان
برپاست فردای قیامت از شریعت خواهند پرسید از تصوف نخواهند پرسید دخول جنت
و تجنب از نار وابسته باتیان شریعت ست انبیا صلوات الله تعالی و تسلیمات علیهم که بهترین
کائنات اند بشرائع دعوت کرده اند و در نجات بران مانده اند و مقصود از بعثت این اکابر
تبلیغ شرائع است پس بزرگترین خیرات سعی در ترویج شریعت ست و احیاء حکمی از احکام
آن علی الخصوص در زمانی که شعائر اسلام منهدم شده باشند کرورها در راه خدای عز وجل صرف

خرج کردن برابر آن نیست که مسئلهٔ از مسائل شرعیه را رواج دادن چه درین فعل اقتدا بانبیا
است که بزرگ ترین مخلوقات اند علیهم الصلوة والتسلیمات و مشارکت ست بآن اکابر و مقرر
است که کامل ترین حسنات بایشان مسلم فرموده اند و خرج کردن کرورها غیر ازین اکابر را نیز
میسر است و ایضا در اتیان شریعت مخالفت تمام است با نفس که شریعت بر خلاف نفس
وارد شده است و در اتفاق اموال گاه است که نفس موافقت کند بلی اتفاق اموال را
که برای تائید شریعت باشد و ترویج ملت درجه علیاست و اتفاق جیتلی باین نیت خرج
کردن برابر خرج لکها ست در غیر این نیت اینجا کسی سوال نکند که طالب علم گرفتار از صوفی وارسته
چون مقدم باشد جواب گوئیم که او که هنوز حقیقت سخن را در نیافته است طالب علم با وجود گرفتاری
سبب نجات خلائق ست چه تبلیغ احکام شرعی از وی میسر ست اگرچه خود بآن منتفع نشود و صوفی
با وجود وارستگی نفس خود را خلاص ساخته است بخلائق کاری ندارد شخصی که باو کثرت نجات وابسته
باشد مقرر ست که بهتر باشد از آن شخصیکه به نجات خود درمانده باشد آری صوفی را که بعد از فنا و بقا
و سیر عن الله و بالله بعالم گردانیده باشند و بدعوت خلق فرود آورده از مقام نبوت نصیبی دارد و
داخل مبلغان شریعت حکم علمای شریعت دارد ذلک فضل الله یؤتیه من یشاء والله ذو الفضل العظیم

مکتوب چهل و نهم نیز بسیادت پناهی شیخ فرید صدور یافته در ترغیب بر جمع کردن این دولت
که ظاهر را با حکام شرعیه متجلی ساختن ست و باطن را از گرفتاری ما دون حق سبحانه آزاد کردن حق سبحانه
بدولت صوری و سعادت معنوی مستعد گرداند فی الحقیقت دولت صوری متجلی شدن ظاهر
است با حکام شرعیه مصطفویه علی صاحبها الصلوة والسلام والتحیة و سعادت معنوی خلاصی
باطن ست از گرفتاری ما دون حق سبحانه تا کدام صاحب دولت را باین دو کرامت مشرف سازند
ع کار اینست غیر اینهمه هیچ ـ زیاده تصدیع است والسلام

مکتوب پنجاهم نیز بسیادت پناهی
شیخ فرید در مذمت دنیاوی دنی حق سبحانه و تعالی از رقیت ما دون خود وارهاند ای کرامت فرموده
بتمام گرفتاری خود گرداند بحرمت سید البشر المطهر عن زیغ البصر علیه وعلی آله الصلوة والتسلیمات
دنیا بظاهر شیرین ست و بصورت طراوت دارد فی الحقیقت سمی است قاتل و متاعی ست باطل و
گرفتاری ست لاطائل مقبول او مخذول ست مفتون او مجنون ست حکم او حاکم نجاستی ست زر اندوده

دشمن او زهریست شکر آلوده عاقل آنست که باین چنین متاع کاسد فریفته نشود و بچنین کالای فاسد گرفتار نگردد گفته اند اگر شخصی وصیت کرد که مال مرا عاقل زمانه بدهند بزاهد باید داد که از دنیا بے رغبت است و آن بے رغبتی از کمال فطانت اوست زیاده برین اطناب است بقیة المقصود آنکه فضائل مآب شیخ زکریا درین سن و سال گرفتار کروری گری ست باوجود گرفتاری همواره از محاسبه عامله که در کمال آسانیست نسبت بمحاسبهٔ آجله هراسانست وثیقهٔ خلقی در عالم اسباب توجه بسر لطف میداند امیدوار است که بدیوان جدید نیز ظاهر شود که ایشان از خادمان آن درگاه عالی اند

تو مرا دل ده و دلیری بین + روبه خویش خوان و شیری بین + دولت صوری و معنوی محصل باد بحرمة النبی الامی و آله الامجاد علیه و علیهم من الصلوة افضلها و من التسلیمات اکملها

مکتوب پنجاه و یکم نیز بسیادت پناهی شیخ فرید صدور یافت در ترغیب بر ترویج شریعت غرا علی صاحبها الصلوة والسلام

از حق سبحانه و تعالی خواسته می آید که بتوسل وجود شریف آن سلالهٔ عظام ارکان شریعت غرا و احکام ملت زهرا قوت گیرند و رواج پذیرند ع کار اینست غیر این همه هیچ امروز غربای اهل اسلام را درین طور گرداب ضلالت امید نجات هم از سفینهٔ اهل بیت خیر البشر است علیه و علی آله من الصلوة اتمها و من التحیات و التسلیمات اکملها قال علیه الصلوة والسلام مثل اهل بیتی کمثل سفینة نوح من رکبها نجا و من تخلف عنها هلک همت علیا را تمام بران گمارند که این سعادت عظمی را بدست آرند بعنایت الله سبحانه از قسم جاه و جلال و عظمت و شوکت همه میسر است باوجود شرف ذاتی اگر این علاوه بآن منضم شود گوی سبقت بچوگان سعادت از همه پیش برده باشند این حقیر باراده اظهار امثال این سخنان در تائید و ترویج شریعت حقه متوجه خدمت ایشان است هلال ماه رمضان در حضرت دهلی دیده شد مرض حضرت والدهٔ بزرگوار در توقف مفهوم گشت بضرورت تا استماع ختم قرآن توقف نموده والامر عند الله سبحانه سعادت دارین محصل باد

مکتوب پنجاه و دوم نیز بسیادت پناهی شیخ فرید صدور یافت در مذمت نفس اماره و بیان مرض ذاتی او و علاج ازالهٔ آن مرض

مرحمت نامهٔ گرامی که از روی شفقت و مهربانی داعی مخلص خود را بان ممتاز فرموده بودند بمطالعهٔ مضمون آن مشرف گشت عظم الله سبحانه اجرکم و رفع قدرکم و شرح صدرکم و یسر امرکم بحرمة جدکم الامجد علیه الصلوة والسلام ثبتنا الله سبحانه علی متابعة ظاهرا و باطنا

ورحمهم الله عبدا قال آمینا ثانیا فقره چند در شکایت صاحب سو و ندیم بد خوی مسوده مینماید
بسمع قبول استماع خواهند فرمود مخدوما مکرما نفس امارهٔ انسانی مجبول ست بر حب جاه و ریاست
و همگی همت او ترفع بر اقران است و بالذات خواهان است که خلائق همه بوی محتاج باشند و منقاد اوامر و
نواهی او گردند و او بهیچ کس محتاج نباشد و محکوم احدی نبود این دعوی الوهیت ست از وی و شرکت
است بخدای بی همتا جل سلطانه بلکه آن بی سعادت بشرکت هم راضی نیست میخواهد که حاکم او باشد
و بس همه محکوم او باشند فقط و در حدیث قدسی آمده است عاد نفسک فانها انتصبت بمعاداتی پس
دشمن دار نفس خود را زیرا که بدرستی آن ایستاده است بدشمنی من پس تربیت نفس نمودن و تحصیل
مرادات او از جاه و ریاست و ترفع و تکبر فی الحقیقت امداد کردنست بدشمن خدای عز و جل و تقویت نمودن
است مر او را شناعت این امر را نیک باید دریافت در حدیث قدسی وارد ست الکبریاء ردائی والعظمة
ازاری فمن نازعنی فی شیء منهما ادخلته فی النار ولا ابالی و دنیای دنی که ملعونه و مبغوضه حق سبحانه و
تعالی بواسطه آنست که حصول دنیا ممد و معاون حصول مرادات نفس ست پس هر که بدشمن مدد نماید
ناچار لعنت را شاید و فقر فخری محمدی گشت علیه و علی آله الصلوة والتسلیمات زیرا که در فقر نامرادی
نفس ست و حصول عجز آن مقصود از بعثت انبیا علیهم الصلوة والتسلیمات و حکمت در تکلیفات شرعیه تعجیز و
تخریب همین نفس اماره است شرائع برای رفع هوای نفسانی وارد شده اند هر قدر که بمقتضای شریعت
بعمل در آید همان قدر هوای نفسانی رو بزوال آرد لهذا اتیان یک حکم از احکام شرعیه در ازالهٔ هوای نفسانی
بهتر ست از ریاضات و مجاهدات هزار ساله که از نزد خود کرده شود بلکه این ریاضات و مجاهدات که بمقتضای
شریعت غرا واقع نشده اند موید و مقوی هوای نفسانی اند برهمنان و جوگیان در ریاضات و مجاهدات
تقصیر نکرده اند اما هیچ از آنها سودمند نگشته و غیر از تقویت نفس و تربیت آن ننموده مثلاً
یک دام در ادای زکوة که شریعت بآن امر فرموده است در تخریب نفس سودمند تر ست از آنکه هزار
دینار از پیش خود صرف کند و طعام خوردن در عید فطر بحکم شریعت نافع تر ست در رفع هوا از آنکه از پیش خود
سالها صائم باشد و دو رکعت نماز بامداد بجماعت ادا کردن که سنتی از سنن بجا آوردن ست بمراتب بهتر
از آنکه تمام شب بصلوة نافله قیام نماید و نماز بامداد او را بی جماعت ادا کند بالجمله تا نفس پاک نشود از خبث
مالیخولیای مهتری پاک نگردد و نجات محال ست فکر ازالهٔ این مرض ضروری آمد تا بموت ابدی نرساند

کلمهٔ طیبهٔ لا اله الا الله که موضوعست از برای نفی آفاقی و انفسی در تزکیهٔ نفس و تطهیر آن انفع و انسب
است اکابر طریقت قدس الله تعالی اسرارهم از برای تزکیهٔ نفس همین کلمهٔ طیبه را اختیار فرموده اند
ع تا بجاروب لا نه روبی راه + نرسی در سرای الا الله هرگاه نفس در مقام سرکشی آید و نقض عهد نماید بتکرار
این کلمه تجدید ایمان باید نمود قال علیه الصلوة و السلام جددوا ایمانکم بقول لا اله الا الله بلکه همه وقت و از
تکرار این کلمه چاره نبود زیرا که نفس اماره همواره در مقام خبث ست و در حدیث آمده است در فضائل
این کلمه که آسمانها و زمین را در پله نهند و این کلمه را در پلهٔ دیگر هر آئینه این راجح آید بر پلهٔ دیگر و السلام
علی من اتبع الهدی و التزم متابعة المصطفی علیه و علی آله الصلوة و التسلیمات مکتوب پنجاه و سوم
نیز بسیادت انتساب شیخ فرید صدور یافته در بیان آنکه اختلاف علماء موجب فساد عالم ست و مناسب
ذلک ثبتکم الله سبحانه علی جادة آبائکم الکرام شنیده شد که بادشاه اسلام از حسن نشاء مسلمانی که در نهاد
خود دارند بایشان فرموده اند که چهار کس از علماء دیندار پیدا کنند که ملازم باشند و بیان مسائل
شرعیه میکرده باشند تا خلاف شرع امری واقع نشود الحمد لله سبحانه علی ذلک مسلمانانرا ازین چه بشارت
و ماتم زدگانرا ازین چه نوید لیکن حقیر بواسطه همین غرض متوجه خدمت علیاست چنانکه مکرر اظهار
آن نموده بضرورت در ین باب از گفتن و نوشتن معاف نخواهد داشت امید ست که معذور خواهند
فرمود صاحب الغرض مجنون معروض میگرداند که علماء دیندار از خود اقل قلیل اند که از حب جاه و
ریاست گذشته باشند و مطلبی غیر از ترویج شریعت و تائید ملت نداشته باشند بر تقدیر حب جاه هر
کدام ازین علماء طرفی خواهند گرفت و اظهار فضیلت خود خواهند نمود و سخنان اختلافی در میان
خواهند آورد و آنرا توصل قربت بادشاه خواهند ساخت ناچار مهم درین امر خواهد شد در قرن سابق اختلافات
علماء عالم را در بلا انداخت و همان صحبت در پیش ست ترویج چه گنجایش دارد که باعث تخریب دین
خواهد شد و العیاذ بالله سبحانه من ذلک و من فتنة العلماء السوء اگر یک عالم را از برای این غرض
انتخاب کنند بهتر مینماید اگر از علماء آخرت پیدا شود چه سعادت که صحبت او کبریت احمرست اگر پیدا نشود
بعد از تامل صحیح بهترین این جنس را اختیار کنند ما لا یدرک کله لا یترک کله نمیدانم چه نویسم همچنانکه خلاصی
خلائق بوجود علماء ست خسران عالم نیز بایشان مربوط ست بهترین علماء بهترین عالم ست و بدترین
ایشان بدترین خلائق هدایت و اضلال را بایشان مربوط ساخته اند عزیزی ابلیس لعین را دید که فارغ

و بیکار گشته است سر آنرا پرسید گفت علمای اینوقت کار ما میکنند و در اغوا و ضلال کافی اند ٭
عالمی که کامرانی و تن پروری کند ٭ او خویشتن گم ست کرا رهبری کند ٭ غرضیکه درین باب فکر صحیح و تامل
صادق مرعی داشته اقدام خواهند نمود چون کار از دست برود علاجی نمی پذیرد و هرچند شرم می آید که
امثال این سخنان بارباب فطانت صحیحه اظهار سازد اما این معنی را وسیله سعادت خود دانسته متوقع
میگردد مکتوب پنجاه و چهارم نیز بسیادت و نقابت پناهی شیخ فرید صدور یافته در بیان آنکه
اجتناب از صحبت مبتدع لازم ست ضرر صحبت مبتدع فوق ضرر صحبت کافرست و بدترین فرق شیعه
شنیعه و ما یناسب ذلک عظم الله تعالی اجرکم و رفع قدرکم و یسر امرکم و شرح صدرکم بحرمة سید
البشر المطهر عن زیغ البصر علیه و علی آله من الصلوة افضلها و من التسلیمات اکملها من لم یشکر
الناس لم یشکر الله هرکسی که شکر آدمی بجا نیارد شکر خدای عزوجل بجا نیاورد پس بر ما فقیران
شکر احسانهای شما لازم ست اول سبب جمعیت حضرت خواجه ما شما بوده اید بطفیل شما در ان جمعیت
طلب حق سبحانه و تعالی کردیم و حظهای وافر بردیم ثانیا چون بحکم کبریت احمر اکبر از نوبت باین
طبقه رسید واسطه اجتماع فقرای باعث انتظام طالبان نیز شما شدید جزاکم الله سبحانه عنا خیر الجزاء
گر بر تن من زبان شود هر موی ٭ یک شکر تو از هزار نتوانم کرد ٭ آرزو آنست که حق سبحانه و تعالی
در دنیا و آخرت شما را از آنچه نباید و نه شاید محفوظ دارد بحرمة جدکم سید المرسلین علیه و علی آله من الصلوات
والتسلیمات اتمها و اکملها این فقیر از صحبت گرامی شما دور افتاده است معلوم ندارد که در مجلس شریف
کدام قسم مردم را گنجایش ست و انیس خلوت و جلوت کیست ٭ خواهم بشنود از دیده
درین ذکر جگر سوز ٭ کاغوش که شد منزل و آسایش خوابت ٭ یقین تصور فرمایند که فساد صحبت
مبتدع زیاده از فساد صحبت کافرست و بدترین جمیع مبتدعان جماعه اند که با اصحاب پیغمبر
علیه و علیهم الصلوة والسلام بغض دارند الله تعالی در قرآن مجید خود ایشان را
کفار نامه لیغیظ بهم الکفار قرآن و شریعت را اصحاب تبلیغ نموده اند اگر ایشان
مطعون باشند طعن در قرآن و شریعت لازم می آید قرآن جمع حضرت عثمان ست علیه
الرضوان اگر عثمان مطعون ست قرآن هم مطعون ست اعاذنا الله سبحانه عما یعتقد الزنادقة و خلافی
و نزاعی که در میان اصحاب علیهم الرضوان واقع شده بود محمول بر هوای نفسانی نیست در صحبت
خیر البشر نفوس ایشان به تزکیه رسیده بودند و از اماره گی آزاد گشته اینقدر میدانم که حضرت امیر

در آن باب بر حق بوده اند و مخالف ایشان بر خطا بود اما این خطا اجتهادیست تا بحد فسق نمیرسانند
ملامت را هم درین طور گنجایش نیست که مخطی را نیز یک درجه است از ثواب و یزید بی دولت از اصحاب
نیست در بد بختی او کرا سخن ست کاری که آن بد بخت کرده هیچ کافر فرنگ نکند بعضی که از علماء اهل سنت
در لعن توقف کرده اند نه آنکه از وی راضی اند بلکه رعایت احتمال رجوع توبه کرده اند می باید
که در مجلس شریف از کتب معتبره قطب زمان بندگی مخدوم جهانیان هر روز چیزی خوانده شود تا معلوم
شود که اصحاب پیغمبر علیه وعلیهم الصلوة والسلام چه طور ستایش کرده اند و بکدام ادب یاد نموده اند
تا مخالفان بد اندیش شرمنده و مخذول گردند درین ایام این طائفه بد اندیش بسیار غلو کرده اند
و باطراف و جوانب منتشر گشته اند بواسطه آن درین باب چند کلمه نوشته آید تا در صحبت شریف این
قسم بد اندیشان را جا نباشد ثبتکم الله تعالی علی الطریقة المرضیة **مکتوب پنجاه و پنجم** نیز
بسیادت پناهی شیخ عبد الوهاب بخاری صدور یافته در اظهار محبت چندگاه است که اول را ملتجی
نسبت بملازمان شما پیدا شده است غیر آن ارتباطی که سابقا متحقق بود بنا بر علیه بدعا بظهر الغیب
بی اختیار مشغول ست و چون سرور کائنات و مفخر موجودات ﷺ فرموده اند که من احب اخاه فلیعلمه ایاه
اظهار حب خود نمودن اولی و انسب دانست و باین محبت که نسبت باقربای آنحضرت علیه الصلوة و
السلام پیدا شده است رشته امیدواری تمام بدست آورده است حق سبحانه و تعالی محبت ایشان
استقامت ارزانی فرماید بحرمة سید البشر علیه وعلی آله الصلوة والسلام **مکتوب پنجاه و ششم** نیز بشیخ
عبد الوهاب صدور یافته در سفارش سیدی جناب قدس سادات کثیر البرکات بواسطه خیریت آنسرور
دین و دنیا علیه الصلوة والسلام از ان برترست که بزبان قاصر بیان منقبت و محمدت آن تواند کرد
آنکه آن را وسیله سعادت خود دانسته درین باب جرأت نماید بلکه خود را بتوسل آن می ستاند
و اظهار مودت ایشان که بآن مامورست مینماید اللهم اجعلنا من محبیهم بحرمة سید المرسلین علیه وعلی آله
الصلوة والسلام حامل عریضه نیاز میر سید احمد از سادات سامانه اند و طالب علم و صالح از ممر ضیق
معیشت متوجه آن حدود گشته اگر در سرکار عالی گنجایش باشد مشار الیه لائق و سزاوار آنست و الا
بیکی از مخلصان خود سفارش نمایند که از ممر معیشت خاطر جمع سازد چون یقین بود که خادمان ایشان
در باب فقرا و محتاجان توجه اتم دارند علی الخصوص در امداد سادات عظام بچند کلمه جرأت نموده تصدیع رفت

هر چند بسعادت رخصت مستعد گشت اما داخل جرگه مخلصانست حق سبحانه و تعالی بر اخلاص و محبت ایشان استقامت ارزانی فرماید زیادت گستاخی نرفت **مکتوب پنجاه و هفتم** به شیخ محمد یوسف صدور یافته در نصیحت حق سبحانه و تعالی بر جادهٔ آبای کرام خود استقامت ارزانی فرماید بحرمة سید المرسلین علیه و علی آله من الصلوات افضلها و من التسلیمات اکملها بزرگی در خاندان شما موروثی ست برنهجی زندگانی نمایند که استحقاق این وراثت میسر گردد ظاهر را بظاهر شریعت و باطن را بباطن شریعت که عبارت از حقیقت است متحلی و متزین دارند چه حقیقت و طریقت عبارت از حقیقت شریعت ست و طریقت و حقیقت آن نه آنکه شریعت امری دیگر است و طریقت و حقیقت دیگر الحاد و زندقه است زعم فقیر در راه شما بسیار نیک است بعضی وقائع را بر انمیعنی شاهد دارد ازین ماجرا بوالد بزرگوار شما علیه الرحمة اظهار نموده بود بقیة المقصود شیخ عبد الغنی مردی بصلاح آراسته است و نیک نهاد اگر بخدمت علیه در امری از امور رجوع نماید التفات خواهند فرمود والسلام والاکرام **مکتوب پنجاه و هشتم** بسیادت مآب سید محمود صدور یافته در بیان آنکه این راه که ما درصدد قطع آنیم همگی هفت گام ست و در بیان آنکه مشائخ نقشبندیه ابتدای سیر از عالم امر اختیار کرده اند بخلاف مشائخ سلاسل دیگر طریق این بزرگواران اصحاب کرام ست و ما یناسب ذلک التفات نامهٔ گرامی در ود یافت از انجا شوق استماع سخنان این طائفه علیا مفهوم گشت لاجرم سخنی چند تحریر اورد اجابة للمسئول و ترغیبا الی المامول مخدوما دین راه که ما درصدد قطع آنیم همگی هفت گام ست بعدد هفت لطیفهٔ انسانی دو قدم در عالم خلق اند که بقالب و لنفس تعلق دارند و پنج قدم در عالم امراند که بقلب و روح و سر و خفی و اخفی مربوط اند و در هر قدمی ازین اقدام سبعه ده هزار حجب خرق می نمایند نورانیة کانت تلک الحجب او ظلمانیة ان الله سبعین الف حجاب من نور و ظلمة و گام اول که در عالم امر سپرند تجلی افعال رو میدهد و بگام دوم تجلی صفات و بگام سوم شروع در تجلیات ذاتیه می افتد ثم علی تفاوت درجاتها کما لا یخفی علی اربابها و بهر خطوه از خطوات سبع از خود دور می افتد بحق سبحانه نزدیک حتی یتم القرب بتمام هذه الاقدام فحینئذ یشرفوا بالفناء و البقاء و بلغوا الی درجة الولایة الخاصة مشائخ طریقت علیه نقشبندیه قدس الله تعالی اسرارهم

ابتدای این سیر از عالم امر اختیار کرده اند و عالم خلق را نیز در ضمن این سیر قطع می نمایند بخلاف
مشائخ سلاسل دیگر قدس الله تعالی اسرارهم لهذا طریق نقشبندیه اقرب طرق آمد لاجرم نهایت
دیگران در بدایت ایشان مندرج گشت ع قیاس کن ز گلستان من بهار مرا + طریق این بزرگواران
بعینه طریق اصحاب کرام است رضوان الله تعالی علیهم اجمعین چه این بزرگواران را در اول
صحبت خیر البشر علیه و علی آله الصلوة والتسلیمات بطریق اندراج نهایت که بدایت آن میسر
مے شد که کمل اولیای امت در نهایت کم ست که دست دهد لهذا وحشی قاتل حمزه
علیه الرحمة که یک بار در صحبت خیر البشر رسیده بود از اویس قرنی که خیر التابعین ست افضل
آمد سئل عبد الله بن مبارک رضی الله تعالی عنه ایهما افضل معاویة ام عمر بن عبد العزیز فقال
الغبار الذی دخل انف فرس معاویة مع رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم خیر من عمر ابن
عبد العزیز کذا مرة پس باید اندیشید گروهی که در بدایت ایشان نهایت دیگران مندرج گردد
نهایت ایشان چه خواهد بود و در درک دیگران چه طور خواهد گنجید وما یعلم جنود ربک الا هو
ع قاصری گر کند این طائفه را طعن قصور + حاشا لله که برآرم بزبان این گله را + همه
شیران جهان بسته این سلسله اند + روبه از حیله چسان بگسلد این سلسله را + رزقنا الله سبحانه
و ایاکم محبة هذه الطائفة العزیز الوجود باکاغذ هر چند محقر افتاده است اما معارف بلند و
حقائق ارجمند در آن اندراج یافته اند عزیز خواهند داشت مکتوب پنجاه و نهم نیز بسید محمود صدور
یافته در بیان آنکه آدمی را از سه چیز چاره نیست تا نجات ابد میسر گردد و در بیان آنکه نجات
بے اتباع سنت و جماعت متصور نیست و در بیان آنکه علم و عمل مستفاد از شریعت اند
و اخلاص منوط بسلوک طریق صوفیه است و در بیان آنکه اخلاص عمل اولیا در جمیع افعال
و اعمال و حرکات و سکنات ست حضرت حق سبحانه و تعالی بر جادهٔ شریعت مصطفویه صلعم
التقا ست کرامت فرموده بکلیت گرفتار جناب قدس خود گرداناد و مفاوضهٔ شریفه و مراسلهٔ
لطیفه در رسید و یافته رجب فرحت گشت و مقدمات محبت فقرا و اخلاص باین طائفه بوضوح
انجامید اللهم زد طلب فوائد رفته مخدوما آدمی را از سه چیز چاره نیست تا نجات ابدی
میسر گردد علم و عمل و اخلاص علم دو قسم ست علمی ست که مقصود از آن عمل ست که علم فقه

عملی

متکفل آنست و علمی ست که مقصود ازان مجرد اعتقاد و یقین قلبی ست که در علم کلام به تفصیل ذکر
یافته بمقتضای آرای صائبه اہل سنت و جماعت که فرق ناجیه اند و نجات بے اتباع این
بزرگواران ممکن نیست و اگر سر مو مخالفت ست خطر در خطر ست این سخن بکشف صحیح و الہام صریح
نیز به یقین پیوسته است احتمال تخلف ندارد فطوبی لمن وفق لمتابعتہم و شرف بتقلیدہم و ویل
لمن خالفہم و اعتزل عنہم و رفض عن اصولہم و خرج عن زمرتہم فضلوا فانکروا الرویة و الشفاعة
و خفی علیہم فضیلة الصحبة و فضل الصحابة و حرموا عن محبة اہل بیت الرسول و مودة اولاد البتول فمنعوا
عن خیر کثیر نالہا اہل السنة واتفقت الصحابة علی ان افضلہم ابوبکر الصدیق قال الشافعی و
ہو اعلم باحوال الصحابة اضطر الناس بعد رسول اللہ صلی اللہ علیہ و آلہ و سلم فلم یجدوا تحت ادیم
السماء خیرا من ابی بکر فلذلک ولوہ رقابہم و ہذا التصریح منہ بان الصحابة متفقون علی افضلیة الصدیق
فیکون اجماعا فی الصدر الاول علی افضلیتہ فیکون قطعیا لا یسوغ انکارہ و اہل بیت الرسول
مثلہ کمثل سفینة نوح من رکبہا نجا و من تخلف عنہا ہلک قال بعض العارفین ان رسول اللہ
صلی اللہ علیہ و سلم جعل اصحابہ کالنجوم و بالنجم ہم یہتدون و شبہ اہل بیتہ بسفینة نوح
اشارة الی ان راکب السفینة لا بد لہ من رعایة النجوم لیامن من الہلاک و بدون رعایة النجوم
النجاة ممتنعة قطعا و لما لا ینبغی ان یعلم ان الانکار عن بعض انکار جمیعہم فانہم فی فضیلة صحبة
خیر البشر مشترکون و فضیلة الصحبة فوق جمیع الفضائل و الکمالات و لہذا لم یبلغ اویس القرنی
الذی ہو خیر التابعین مرتبة ادنی من صحبہ علیہ الصلوة و السلام فلا تعدل لفضیلة الصحبة شیئا
کائنا ما کان فان ایمانہم ببرکة الصحبة و نزول الوحی یصیر شہودیا و لم یتفق لاحد بعد الصحابة
ہذہ المرتبة من الایمان و الاعمال متفرعة علی الایمان و کمالہا علی حسب کمال الایمان
و ما جری بینہم من المنازعات و المحاربات فمحمول علی محامل صالحة و حکم بالغة ما کانت
عن ہوی و جہل و لکن عن اجتہاد و علم و ان اخطأ بعضہم فی الاجتہاد فللمخطی درجة ایضا عند اللہ
سبحانہ ہذا ہو الطریق الوسط بین الافراط و التفریط الذی اختارہ اہل السنة و ہو الطریق
الاسلم و السبیل الاحکم الحبلہ علم و عمل مستفاد از شریعت و تحصیل اخلاص که ہمچو روح ست مر علم و
عمل را وابسته بسلوک طریق صوفیه است تا سیر الی اللہ قطع نماید و بسیر فی اللہ متحقق نشود

گراز حقیقت اخلاص دورست واز کمالات مخلصان مهجور آری عامهٔ مومنان را نیز بتعمل و تکلف در بعضی
از اعمال واخلاص ولو فی الجمله متحقق میشود اما اخلاصی که ما در صدد بیان آنیم اخلاص در جمیع اقوال
وافعال وحرکات وسکنات ست بی تامل وتکلف واین اخلاص منوط بانتفاد الهٔ آفاقی وانفسی ست
که بفنا وبقا مربوط ست ووصول ست بمرتبهٔ ولایت خاصه اخلاصیکه به تعمل وتکلف محتاجست دوام
نمی پذیرد بی تکلف بودن در حصول دوام در کارست که در مرتبهٔ حق الیقین ست پس اولیاء الله
هرچه میکنند برای حق می کنند جل وعلی نه برای نفس خود چه نفس ایشان فدای حق شده است وخصوص
اخلاص ایشان را تصحیح نیت در کار نیست نیت ایشان به فنا فی الله وبقا بالله تصحیح یافته است مثلا
شخصیکه گرفتار نفس خود است هرچه میکنند برای نفس خود می کنند نیت کند یا نکند وچون این گرفتاری
نفس زائل شود گرفتاری حق جل وعلا بجای آن نشیند ناچار هرچه کند برای حق کند نیت دست
دهد یا نه نیت محتمل در کارست در تیقن احتیاج به تعیین نیست ذلک فضل الله یؤتیه من یشاء والله
ذو الفضل العظیم صاحب دوام اخلاص مخلَص ست بفتح لام وآنکه دوام ندارد وکسب اخلاص
مینماید مخلِص ست بکسر لام شتان ما بینهما ونفعنا الله بطریق صوفیه بتعلم وعمل میرسد آنست که علوم
کلامیه استدلالیه کشفی میگردند وبسر تمام در ادای اعمال پیدا میشود وکسیکه از جانب نفس وشیطان بود
زائل میگردد ودفع این کار دولت ست کنون تا کرا رسد والسلام اولا وآخرا مکتوب شصتم
نیز بسیادت پناهی سید محمود صدور یافته در بیان نفی خواطر در رفع وساوس بالکلیه فیما یناسب ذلک حقسبحانه
وتعالی بدوام گرفتاری بجناب قدس خود مشرف گرداند که حقیقت رستگاری درین گرفتاریست منع
خواطر ودفع وساوس در طریقه حضرت خواجگان بر وجه اتم حاصل ست حتی که بعضی از مشائخ این
خانوادهٔ بزرگ که چله خواطر کشیده اند در تمام آن اربعین باطن خود را از ورود خاطر باز داشته اند
حضرت خواجه احرار قدس الله تعالی سره در یمقام فرموده اند که مراد از دفع خواطر نیست که مانع دوام
توجه بمطلوب اند نه دفع خواطر مطلقا ودرویشی از مخلصان این سلسله علیه بحکم واما بنعمة ربک فحدث
از حال خود چنین خبر میدهد که خواطر از قلب بحدی منتفی میگردد که اگر فرضا عمر حضرت نوح بصاحب
القلب بدهند هرخاطری بر قلب عبور نکند نه آنکه او درین دفع متکلف باشد چه بتکلف ست موقت
ست دوام نمی پذیرد بلکه در سالیان خاطر اگر سالها بتکلف نماید هم میسر نشود تعیین از تعیین از تحمل وتکلف

٦٥

خبر میدهد و تحمل در مرتبهٔ طریقت ست حقیقت آنست که از تحمل و تکلف وارهاند یادکرد در طریقت ست و
یادداشت در حقیقت پس محقق شد که بر تقدیر منع خواطر به تکلف که موقت بتوقیت ست از عشره واربعین
دوام توجه بمطلوب محال ست چه تکلف در مرتبهٔ طریقت و در طریقت دوام متصور نیست اینکه دوام
در حقیقت ست بواسطه آنست که تکلف را دران موطن مجال نیست پس ورود خاطر در مرتبهٔ تکلف البته
مانع دوام توجه است و دوام نگرانی قلوب منتهیان این سلسله علیه را دست میدهد امری دیگرست که دوام
توجه که ما در صدد بیان آنیم عبارت از یادداشت ست که نهایت مرتبهٔ کمال ست حضرت عبدالخالق
غجدوانی فرموده اند که ورای یادداشت پنداشت ست یعنی مرتبهٔ دیگر نیست مقصود از اظهار این قسم
احوال ترغیب طالبان این طریقهٔ علیه است هرچند که منکران را غیر از انکار نخواهد افزود و یضل به کثیرا
یهدی به کثیرا مکتوب شصت ویکم نیز بسیادت مآبی سید محمود صدور یافته در ترغیب صحبت
شیخ اکمل مکمل و اجتناب از صحبت ناقص وما یناسب ذلک حق سبحانه وتعالی ازیادی در طلب
خود کرامت فرموده از هرچه منافی وصول بمطلب ست اجتناب تمام میسر گرداند بحرمة سید البشر
المحترز عن زیغ البصر علیه وعلی آله الصلوة والسلام نامهٔ گرامی مشرف ساخت چون مبنی از
طلب و شوق و مشعر از ورود تعطش بود در نظر بسیار زیبا در آمد چه طلب مبشر حصول مطالب
است و در مقدمهٔ وصول بمقصود عزیزی میفرماید اگر بنخواستی دادند ادائی خواست حصول
دولت را غنیمت عظمی دانسته از هرچه مخالف اوست احتراز باید نمود مبادا فتوری در روی راه
یابد و برودتی در ان حرارت تاثیر نماید و معظم ترین اسباب محافظت آن قیام بشکر ست بحصول آن
دولت لئن شکرتم لازیدنکم و دوام التجا و تضرع است بجناب قدس خداوندی جل سلطانه تا وجه
طلب اورا از کعبه جمال لایزال خود مصروف نگرداند اگر حقیقت التجا و تضرع میسر نشود صورت
تضرع و نیاز مندی را از دست نمی باید داد و ان لم تکونوا فتباکوا یکسان همین معنی ست این محافظت
تا زمان وصول بشیخ کامل و مکمل ست بعد از ان تفویض مرادات خود است بآن بزرگ و در رنگ
میت در دست غسال فنای اول فنای فی الشیخ ست و آن فنا ثانیا وسیله فنای فی
الله میگردد ع زان روی که چشم تست احول + معبود تو پیر تست اول + زیرا که طریق افاده و
استفاده مبنی بر مناسبت طرفین ست ابتدا طالب را بواسطه کمال دنارت و خساست مناسبتی بجناب

قدس اعز سلطان نیست برزخی جہتین در کارست و آن شیخ کامل مکمل ست و قوی ترین فتور در
طالب انابت ست بہ شیخ ناقص کہ بسلوک و جذبہ کار را تمام ناکردہ بمسند شیخی خود را کشیدہ است
طالب را صحبت او سم قاتل ست و انابت او مرض مہلک استعداد بلند طالب را این چنین صحبت
بہ پستی می آرد از ذروہ بحضیض می اندازد مثلاً مریضی کہ از طبیب ناقص دارو خورد در ازدیاد
مرض خود کوشد و قابلیت ازالۂ مرض خود ضائع می سازد ہرچند آن دارو در ابتدا نحوے
او تخفیف بخشد اما فی الحقیقت نفس بمرض است این مریض اگر فرضاً بہ طبیب حاذق برسد آن
طبیب اول فکر ازالۂ تاثیر آن دارو می نماید و بمسہلات معالجہ میفرماید بعد از زوال آن تاثیر
فکر ازالۂ مرض میکند مدار طریق این بزرگواران قدس اللہ تعالی اسرارہم بر صحبت ست بجہت
وشنود کاری نمی کشاید بلکہ سستی در طلب پیدا می آرد احتمال دارد کہ بعد از چندگاہ بجناب
دہلی و آگرہ سیری واقع شود اگر جریدۂ خود را رسانند و مشافہۃ چیزی اخذ نمودہ بسرعت بازگردند
گنجایش دارد زیادہ بدین تصدیعہ است بقیۃ الاجوبۃ المسئول عنہا آنکہ جناب مشیخت پناہی معارف
آگاہی میان شیخ تاج در اصوبہ مغتنم اند و بزرگ اما استعداد شما را الطریق ایشان مناسبت کم ست
بے رابطہ مناسبت حصول مطلوب متعسر ست والامر عندکم اگر گاہ گاہ خبرے از احوال خود
می نوشتہ باشند با آن تقریب ازینجانب چیزی نوشتہ شود مناسب ست چہ سلسلۂ اخلاص ازین
راہموارہ در حرکت میباشد **مکتوب شصت و دوم** بجناب میرزا حسام الدین احمد صدور یافتہ
در بیان آنکہ جذبہ کہ پیش از سلوک ست از مقاصد نیست بلکہ وسیلہ ایست از برای قطع منازل
سلوک بسہولت و جذبہ کہ بعد از سلوک ست از مقاصد ست و ما یناسب ذلک الحمد للہ و سلام
علی عبادہ الذین اصطفی طریقہ وصول را دو جزو ست جذبہ و سلوک بعبارت دیگر تصفیہ و تزکیہ
جذبہ کہ مقدم بر سلوک ست از مقاصد نیست و تصفیہ کہ پیش از تزکیہ است از مطالب جذبہ کہ بعد از
تمامی سلوک ست و تصفیہ کہ بعد از حصول تزکیہ است کہ در سیر فی اللہ است از مقاصد مطلوبہ ست
و جذبہ و تصفیہ سابقہ از برای تسہیل مسالک سلوک ست بی سلوک کار نمیکشاید و بی قطع منازل
جمال مطلوب نمی نماید جذبۂ اولی کار بصورت ست مر جذبۂ اخری را فی الحقیقت با یکدیگر مناسبت
ندارند لیس مراد از اندراج نہایت در بدایت کہ در عبارت مشائخ این سلسلہ علیہ واقع ست اندراج صورت

نهایت ست در بدایت والا حقیقت در بدایت نمی گنجد و نهایت با بدایت نسبت ندارد تحقیق این مبحث در رساله که در تحقیق حقیقت جذبه و سلوک و امثال آنها تحریر یافته بتفاصیل ذکر یافته است القصه عبور از صورت به از حقیقت ضروری است و اکتفا از حقیقت بصورت از دوری ست حققنا الله سبحانه بالحقیقة الحقة وخلصنا من الصورة الباطلة بحرمة النبی المختار وآله الابرار علیه وعلیهم من الصلوات اکملها ومن التحیات افضلها **مکتوب شصت و سوم** بسیادت پناهی ونقابت دستگاهی شیخ فرید صدور یافت در بیان آنکه انبیا صلوات الله تعالی وتسلیماته در اصول دین متفق اند و اختلاف این بزرگواران در فروع دین ست ودر بیان بعضی از کمالات متفقه ایشان ثبتنا الله سبحانه وایاکم علی جادة آبائکم الکرام علی افضلهم اصالة وعلی بواقیهم متابعة الصلوة والسلام انبیا صلوات الله تعالی وتسلیماته وبرکاته علی جمیعهم عموما وعلی افضلهم خصوصا رحمتهاند که بتوسط این بزرگواران عالمی نجات ابدی مستعد گشته است واز گرفتاری سرمدی خلاصی یافته اگر وجود شریف شان نمی بود حق سبحانه وتعالی که غنی مطلق ست عالم را از ذات وصفات خود تعالی وتقدس خبر نمی داد وبآن راه نمی نمود وهیچ کس او را نمی شناخت وبه اوامر ونواهی که عباد را بمحض کرم از برای نفع ایشان مکلف ساخته است تکلیف نمی فرمود ومرضیات او تعالی از نامرضیات جدا نمی گشت پس شکر این نعمت عظمی بکدام زبان راست آید وکرا مجال آنکه از عهدهٔ آن برآید الحمد لله الذی انعم علینا وهدانا الی الاسلام وجعلنا من مصدقی الانبیاء علیهم الصلوة والسلام واین بزرگواران در اصول متفق وکلمهٔ ایشان واحد ست در ذات وصفات تعالی وتقدس وحشر ونشر وارسال رسل ونزول ملک وورود وحی ونعیم جنت وعذاب جحیم بطریق خلود وتابید اختلاف ایشان در بعض احکام ست که بفروع دین تعلق دارد حق سبحانه تعالی در هر یک زمانی بر هر یک پیغمبر اولے العزم انبیا وآن زمان را به بعض احکام مناسبهٔ آنها وحی فرستاده وباحکام مخصوصه تکلیف فرموده نسخ وتبدیل در احکام شرعیه از حکم ومصالح حق ست سبحانه وبسیار ست که هر یک پیغمبر صاحب شریعت در اوقات مختلفه احکام متضاده بطریق نسخ وتبدیل وارد شوند واز جملهٔ کلمات متفقهٔ این بزرگواران نفی عبادت غیر حق ست

سبحانه و منع اشتراک است باو تعالی و تقدس و ناگرفتن بعضی مخلوقات ست مر بعض دیگر
را ارباب غیر از حق را سبحانه این حکم مخصوص بانبیاست غیر از متابعان ایشان باین
دولت مشرف نشده اند و غیر از انبیا کسی باین کلمات تکلم ننموده است منکران نبوت
اگرچه خدا را سبحانه واحد می گویند حال ایشان از دو امر خالی نیست یا تقلید اهل اسلام میکنند
یا در وجوب وجود واحد میدانند نه در استحقاق عبادت و نزد اهل اسلام هم در وجوب وجود
واحد است و هم در استحقاق عبادت مراد از کلمهٔ طیبه لا اله الا الله نفی عبادت آلهه
باطله است و اثبات معبود بحق ست سبحانه و کلمهٔ دیگر که مخصوص باین بزرگواران ست آنست
که خود را بشر میدانند مثل سائر مردم و آله معبود حق را میدانند سبحانه و مردم را دعوت باو میکنند
تعالی و او را سبحانه از حلول و اتحاد منزه میگویند و منکران نبوت نه چنین اند بلکه رؤسای ایشان
مدعیان الوهیت اند و حق را سبحانه در خود حلول اثبات میکنند و از استحقاق عبادت و اطلاق
اسم الوهیت بر خود تحاشی نمی نمایند لاجرم پا از بندگی بر آورده در منکرات افعال و
مستقبحات اعمال می افتند و راه اباحت برایشان گشاده میگردد گمان می برند که الله از هیچ
چیز ممنوع نیست هرچه میگویند صواب میدانند و هرچه میکنند مباح می انگارند فضلوا
فاضلوا فویل لهم و لاتباعهم و لاشیاعهم و کلمهٔ دیگر که انبیا علیهم الصلوة والتسلیمات بران متفق اند
و منکران اند و منکران ایشان را ازان دولت نصیبی نیست آنست که این بزرگواران نزول
ملائکه که معصوم مطلق اند و هیچ تعلق و تلوث ندارند قائل اند و امناء وحی و حمله کلام ربانی
تعالی و تقدس ایشان را میدانند پس این بزرگواران هرچه میگویند از حق میگویند تعالی و
تقدس و هرچه میرسانند از حق میرسانند و احکام اجتهادیه ایشان نیز مؤید بوحی اند اگر بالفرض
زلتی واقع میشد فی الحال حق سبحانه تدارک آن بوحی قطعی میفرمود در میان منکران
که مدعیان الوهیت اند هرچه گویند از خود گویند و همان را صواب دانند بواسطه
زعم الوهیت پس انصاف در کار است شخصیکه از کمال بیدولتی خود را آله بگیرد و مستحق
عبادت داند و افعال ناشایسته باین زعم فاسد بوقوع آرد سخنان او را چه اعتبار است
و بر اتباع او چه مدار مصرعه سالی که نکوست از بهارش پیداست ۱ اظهار مثال

این سخنان برای ازدیاد ایضاح است والا حق از باطل جدا است و نور از ظلمت هویدا
ست جاء الحق وزهق الباطل ان الباطل کان زهوقا اللهم ثبتنا علی متابعة هؤلاء
الاکابر علیهم الصلوة والسلام اولا وآخرا البقیة المقصود آنکه سیادت پناهی میان بیر
کمال را ایشان بهتر میدانند چه احتیاج است که درین باب چیزی نوشته می آید
لیکن اینقدر هست که حقیر چند گاه است که از آشنائے ایشان محظوظ است مدتی است
که ایشان اشتیاق عتبه بوسی داشتند اما درین اثنای ضعفی بر ایشان طاری شده بود
تا زمانی صاحب فرش بودند بعد از فراغ متوجه ملازمت علیه گشته امید وار عنایت اند

مکتوب شصت و چهارم نیز بسیادت و نقابت پناهے شیخ فرید صدور یافت
در بیان لذت والم جسمانی و روحانی و تحریص بر تحمل مصائب و آلام جسمانی و ما یناسب
ذلک سلمکم الله سبحانه و عافاکم فی الدارین بحرمة سید الثقلین علیه و علی آله الصلوة
والتسلیمات لذت والم و نیاز دو قسم است جسمانی و روحانی هر چیز که جسم را در ان لذت
است روح را در ان الم است و هر چه جسم از ان متالم است روح را از ان التذاذ است
پس روح و جسم نقیض یک دگر باشند و درین نشاے که روح بمقام جسم تنزل نموده
است و گرفتار جسم و جسمانی شده روح نیز حکم جسم پیدا کرده بلذات او متلذذ گشته
است و بالم او متالم انیست مرتبه عوام کالانعام ثم رددناه اسفل السافلین در شان ایشان
صادق است وای هزار وای اگر روح ازین گرفتاری خلاص نشود و بوطن اصلی رجوع
نه نماید ع پایه آخر آدم است و آدمی ✤ گشت محروم از مقام مردمی ✤ گر نگردد باز مسکین
زین سفر ✤ نیست از وی هیچ کس محروم تر ✤ از بیماری روح است که الم خود را از لذت
می انگارد و لذت را الم می شناسد در رنگ صفراوے که بواسطه علت صفرا شیرینی را
می یابد پس بر عقلا نکر ازاله این مرض لازم است تا در آلام و مصائب جسمانی خرم و شادان
زندگانی می نمایند بیت از پے این عیش و عشرت ساختن ✤ صد هزاران جان بباید باختن
و چون نیک ملاحظه کرده میشود معلوم میگردد اگر درد والم و مصیبت نمی بود نخودے
نمی ارزید ظلمتهای آن را وقائع و حوادث زائل میگرداند تلخی حوادث در رنگ تلخی

داروی نافع است که ازاله مرض نماید محسوس این فقیر شده در دعوتهای طعام
که طعام می پزند و خلوص نیت نمی خواهند گروهی جمعی از طعام خواران بشکوی منجر شده
منقصت طعام و صاحب طعام می نمایند و صاحب طعام را ازین شکستگی دل حاصل میگردد
و همین شکستگی صاحب طعام ظلمتی را که در طعام رفته بود بواسطه عدم خلوص نیت ازاله مینماید
و در معرض قبول می آرد اگر شکوه آن جماعت نمی بود و انکسار قلب صاحب طعام
نمی شد طعام سراسر بد از ظلمت و کدورت بود احتمال قبول درینصورت چه گنجایش
پس مدار کار بر شکستگی و افتادگی آمد و ما نازپروردگان جویان عیش و تنعم را مشکل کاریست
ما خلقت الجن والانس الا لیعبدون نص قاطع است و عبادت عبارت از تذلل و انکسار
است پس مقصود از خلقت انسان خواری اوست علی الخصوص مسلمانان و دینداران
که دنیا سجن انسان است در زندان عیش جویان بودن از عقل دور است پس آدمی را از مشق
محنت کشی چاره نبود و از ورزش بار برداری گذر نه حضرت حق سبحانه و تعالی ما مبتلایان
را بر یمنی استقامت و کرامت فرماید بحرمت جدکم الامجد علیه و علی آله من الصلوة
افضلها و من التحیات اکملها مکتوب شصت و پنجم بخان اعظم صدور یافته در تاسف
و تلهف بر ضعف اسلام و زبونی مسلمانان و تحریض و اغرا بر تقویت اسلام و اجرای
احکام اید کم الله سبحانه و نصرکم علی اعداء الاسلام فی اعلاء الاحکام مخبر صادق علیه و علی
آله من الصلوة افضلها و من التحیات اکملها فرموده است الاسلام بدا غریبا و سیعود کما
بدا فطوبی للغرباء غربت اسلام تا بحدی رسیده است که کفار برملا طعن اسلام و ذم مسلمانان
مینمایند و بی تحاشا اجرای احکام کفر و مداحی اهل آن در کوچه و بازار میکنند و مسلمانان
از اجرای احکام اسلام ممنوع اند و در اتیان شرایع مذموم و مطعون پلیت پری نهفته
رخ و دیو در کرشمه و ناز بسوخت عقل ز حیرت که این چه بوالعجبی ست سبحان الله و بحمده
الشرع تحت السیف گفته اند و رونق شرع شریف را با سلاطین وابسته اند قضیه منعکس گشته
است و معامله انقلاب پیدا کرده است واحسرتا واندامتاه واویلاه امروز وجود شریف شما را
مغتنم می شمریم و مبارز این معرکه ضعیف و شکست خورده جز شما را نمیدانیم حق سبحانه و تعالی

مؤید و ناصر شما باد بحرمة النبی وآله الامجاد علیه وعلیهم الصلوة والتسلیمات در خبر وارد ست
لن یؤمن احدکم حتی یقال انه مجنون درین وقت آن جنون که مبنای آن فرط غیرت اسلام ست
در نهاد شما محسوس ست الحمد لله سبحانه علی ذلک امروز آن روز ست که عمل قلیل را باجر جزیل
باعتنای تمام قبول میفرمایند از اصحاب کهف غیر از هجرت عملی دیگر نمایان نیست که این همه
اعتبار پیدا کرده است سپاهیان در وقت غلبهٔ اعدا اگر اندک تردد میکنند اعتبار
بسیار پیدا می کنند بخلاف در وقت امن وتسکین اعدا واین جهاد قولی که امروز شما را میسر
شده است جهاد اکبر است مغتنم دانید وهل من مزید بگوئید واین جهاد گفتن را به از جهاد
کشتن دانید امثال ما مردم فقرای بیدست و پا ازین دولت محرومیم ع هنیئا لارباب
النعیم نعیمها ÷ وللعاشق المسکین ما یتجرع ÷ ع دادیم ترا ز گنج مقصود نشان ÷ گر ما نرسیدیم
تو شاید برسی ÷ حضرت خواجه احرار قدس الله تعالی سره میفرمودند که اگر من شیخی کنم هیچ
شیخی در عالم مرید نیابد اما مرا کار دیگر فرموده اند وآن ترویج شریعت وتائید ملت ست
لاجرم بصحبت سلاطین میرفتند وبتصرف خود ایشان را منقاد میساختند وبتوسل ایشان ترویج
شریعت میفرمودند ملتمس آنست که چون حق سبحانه ببرکت محبت شما باکابر این خانوادهٔ بزرگ
قدس الله تعالی اسرارهم سخن شما را تاثیری بخشیده است وعظمت مسلمانی شما در نظر
اقران ظاهر گشته سعی فرمایند که لا اقل احکام کثیره اهل کفر که در اهل اسلام شیوعی پیدا
کرده اند منهدم ومندرس گردند واهل اسلام از ان منکرات محفوظ مانند جزاکم الله سبحانه
عنا وعن جمیع المسلمین خیر الجزاء در سلطنت پیشین عنادی بدین مصطفوی مفهوم میشد
ودرین سلطنت ظاهرا آن عناد نیست اگر هست از عدم علم ست ترس آنست که مبادا اینجا
هم کار بعناد انجامد وبر مسلمانان معامله تنگ تر افتد ع چو بید بر سر ایمان خویش میلرزم
ثبتنا الله سبحانه وایاکم علی متابعة سید المرسلین علیه وعلی آله الصلوة والتسلیمات فقیر
بتقریبی اینجا آمده بود نخواست که از آمدن خود ایشان را اطلاع ندهد وبعضی سخنان نافع
نگوید واز محبت عزیزی که بواسطهٔ مناسبت فطریست خبر نکند قال علیه السلام من احب
اخاه فلیعلمه ایاه یعنی کسیکه دوست دارد برادر مسلم خود را پس گو اعلام کند او را از ان محبت

والسلام علیکم و علی جمیع من اتبع الہدی مکتوب شصت و ششم نیز بخان اعظم صدور یافته در مدائح طریقه علیه نقشبندیه قدس الله تعالی اسرارہم و مناسب این طریق بطریق اصحاب کرام علی صاحبہم و علیہم الصلوٰة والسلام در بیان افضلیت اصحاب کرام بر دیگران اگرچه اویس قرنی باشد یا عمر مروانی الحمد لله و سلام علی عباده الذین اصطفی طریق حضرت خواجگان قدس الله تعالی اسرارہم مبنی اندراج نہایت در بدایت ست حضرت خواجه نقشبند قدس الله تعالی سره فرموده اند که ما نہایت را در بدایت درج میکنیم و این طریقه بعینه طریق اصحاب کرام ست رضی الله تعالی عنہم چه این بزرگواران را در اول صحبت آنسرور علیه و علیہم الصلوٰة والسلام آن میسر می شد که اولیاے امت را در نہایت النہایت شمه از ان کمال دست میدہد لہذا وحشی قاتل حضرت حمزه علیه السلام که یک مرتبه در بدو اسلام خود مشرف صحبت سید اولین و آخرین علیه و علی آله الصلوٰة والتسلیمات والتحیات مشرف شده بود از اویس قرنی که خیر التابعین ست فضل آمد انچه وحشی را در اول صحبت خیر البشر علیه و علی آله الصلوٰة والسلام میسر شد اویس قرنی را با آن خصوصیت در انتہا میسر نشد لاجرم بہترین قرون قرن اصحاب گشت رضوان الله تعالی علیہم کلمه ثم کار دیگران را در پس انداخت و اشارت به بعد درجه نمود شخصی از عبد الله بن مبارک قدس الله سره سوال کرد ایہما افضل معاویة ام عمر بن عبد العزیز قال الغبار الذی دخل انف فرس معاویة مع رسول الله صلی الله تعالی علیه و آله وسلم خیر من عمر بن عبد العزیز کذا مرة پس ناچار این سلسله حضرات سلسلة الذہب آمد و مزیت این طریقه عالی بر سائر طرق در رنگ مزیت قرن اصحاب کرام بر سائر قرون مبرہن گشت جماعه را که از کمال فضل در آغاز شرفی از انجام ارزانی دارند اطلاع بر حقیقت کمال ایشان غیر ایشان را متعذر است نہایت ایشان فوق نہایت دیگران خواہد بود مصرعه قیاس کن زگلستان من بہار مرا مصرعه سالی که نکوست از بہارش پیداست ذلک فضل الله یؤتیه من یشاء و الله ذو الفضل العظیم حضرت خواجه نقشبند می فرمودند که ما فضلیانیم جعلنا الله سبحانه و ایاکم من محبی ہؤلاء الاکابر و متابعی آثارہم بحرمة النبی القرشی علیه و علی آله من الصلوٰة افضلہا و من التحیات اکملہا مکتوب شصت و ہفتم بخان خانان صدور یافته در سفارش

محتاجی ثبتنا الله سبحانه وایاکم علی متابعة سید البشر علیه وعلی آله الصلوة والتسلیمات ظاهراً
باطناً ویرحم الله عبداً قال آمینا وامر اهم بی اختیار بران آورد که بتصدیع ایشان جرأت
نماید اول اظهار رفع مظنه آزار است بلکه حصول مودت واخلاص دوم ثانی اظهار احتیاج
محتاجی ست که بفضیلت وصلاح متحلی ست وبمعرفت وشهود متزین از روی نسب کریم
است واز روی حسب شریف مخدوما دوام انتظار حق نزعی از مرأت ست اگرچه بحسب شدت
وضعف متفاوت باشد خیلی سعادتمندی میباید که این مرارت را در رنگ عسل بیاشامد
وهل من مزید گوید تلوینات احوال از لوازم صفت امکان ست جماعه که بتمکین رسیده اند
نیز از تلوین سرشته اند بیچاره متمکن گاهی مغلوب سلطان صفات جلالیه است وگاهی
محکوم صفات جمالیه است وقتی محل قبض است ووقتی موطن بسط وهر موسم را احکام
جداست وی روز آن بود امروز این است قلب المؤمنین بین اصبعین من اصابع الرحمن
یقلبها کیف یشاء والسلام مکتوب شصت وهشتم نیز بخان خانان صدور یافته در
بیان آنکه تواضع از ارباب غنا می زیبد واستغنا از ارباب فقر ما نیا سبب لک فیما صنع الله مخدوما
من انچه شرط بلاغست با تو میگویم + تو خواه از سخنم پند گیر خواه ملال + تواضع از ارباب غنا
زیباست واستغنا از اهل فقر لان العلاج بالاضداد در مکاتیب ثلاثه شما غیر از استغنا امری
مفهوم نشد هرچند مقصود شما تواضع بود مثلا در مکتوب اخیر مسطور بود بعد الحمد والصلوة مخدوما
می آید این عبارت را نیک دریابید که در کجا باید نوشت آری خدمت فقرا را بسیار کرده اند
اما رعایت آداب خدمت هم ضروریست تا ثمره بران مترتب شود وبدونها خرط القتاد بلی اتقیاء
امت علیه وعلی آله الصلوة والتسلیمات اتمها واکملها از تکلف بری اند اما التکبر مع المتکبرین
صدقه حضرت خواجه نقشبند را قدس الله تعالی سره شخصی گفت که متکبرست فرمودند تکبر من
از کبریای اوست این طائفه را ذلیل وخوار نه انگارند رب اشعث مدفوع بالابواب لو اقسم
علی الله لابره حدیث نبوی ست علیها الصلوة والسلام ع اندکی پیش تو گفتم غم دل ترسیدم
که دل آزرده شوی ورنه سخن بسیار است + محبان عزیزی ومخلصان صمیمی آن اشما چی باید که
بملاحظه نفس الامر داشته باشند بشما هرچه رسانند از نفس الامر رسانند وهر گنگاشی که بدهند

صلاح شما را می باید که منظور دارند و مصالح خود را که آن خیانت ست بعضی از منافع شما نیز از جمله
حائبه این سفر بود اما در عالم اسباب محبان و مخلصان شما نگذاشتند تقصیرے ازین طرف
بدانند هرچند این مقدمات تلخ نما اند اما خوش گویندگان شما بسیار اند بهمانها اکتفا کنند
مقصود از آشنائی فقرا اطلاع بر عیوب مکنونه است و ظهور رذائل مخزونه لیکن بدانند
که اظهار این قسم سخنان نه از روی آزار ست بلکه از روی نیک خواهی و دلسوزی ست
یقین تصور نمایند خواجه محمد صدیق اگر یک روز پیشتر می آمدند محتمل که فقیر خود را بهر حال
بشما میرساند اما در اثنای راه سرهند ملاقی شدند معذور خواهند داشت الخیر فیما
صنع الله سبحانه **مکتوب شصت و نهم** نیز بخان خانان صدور یافته در بیان تواضع
که موجب رفعت دارین ست و در بیان آنکه نجات وابسته بمتابعت اهل سنت و جماعت
است که فرقه ناجیه اند الحمد لله والصلوة والسلام علی رسول الله التفات نامه گرامی
که بمصحوب اخوی مولانا محمد صدیق ارسال داشته بودند وصول یافت کرم فرمودند
جزاکم الله سبحانه عنا خیر الجزاء چون رعایت آداب فقرا نموده اند بتواضع سخن رانده اند
امید است که بحکم من تواضع لله رفعه الله این تنزل موجب رفعت دینی و دنیوی
گردد بلکه گشت بشرے لکم چون الفاظ انابت و رجوع در میان آورده اند چنان
تصور فرمایند که این انابت بر دست درویشی از درویشان واقع شده است مترصد
نتائج و ثمره آن باشند اما حقوق آن را باید که بما امکن مرعی دارند از وصایا و نصائح
چه نویسد و از علوم و معارف چه وانماید که علمای مجتهدین و صوفیه محققین شکر الله تعالی
سعیهم در بسط و تفصیل سخن تقصیر جائز نداشته اند و پاره از مسودات این کم بضاعت را
نیز ظاهرا بعضی از یاران بخدمت شما برده اند به نظر شریف گذشته باشد بالجمله طریق
النجات متابعة اهل السنة والجماعة کثرهم الله سبحانه فی الاقوال والافعال وفی الاصول
وفی الفروع فانهم الفرقة الناجیة وما سواهم من الفرق فهم معرض الزوال و مشرف الهلاک
علمه الیوم احد ولم یعلم اما فی الغد فیعلمه کل احد ولا ینفع اللهم نبهنا قبل ان ینبهنا الموت
سیادت مآبی سید ابراهیم از قدیم چون انتسابی بآستان علیه دارد و در سلک دعاگویان

منتظم ست بر ذمه کرم لازم است که دستگیری فرمایند که ایشان فقیر دیرے با اہل و عیال خود به فراغ خاطر گذارند و بدعا سلامتی دارین ایشان مشغول باشند والسلام مکتوب

هفتادم نیز بخان خانان صدور یافته در بیان آن که آدمی را جامعیت او سبب بعد اوست همچنانکه همین جامعیت او سبب قرب اوست و مایناسب ذلک ثبتکم الله سبحانه علی جادة الشریعة المصطفویة علی صاحبها الصلوة والسلام والتحیة رحمکم الله عبدا قال آمینا آدمی را همچنان که جامعیت سبب قرب و تکریم و تفضیل ست سبب بعد و تضلیل و تجهیل نیز همان جامعیت سبب قرب بواسطه اتمیت مرآت اوست و قابلیت ظهور جمیع اسما و صفات را بلکه تجلیات ذاتیه را نیز حدیث قدسی لا یسعنی ارضی ولا سمائی ولکن یسعنی قلب عبد المؤمن رمزی ازیں بیان ست و بعد او لیت احتیاج او بهر جزئی از جزئیات عالم چه او را همه چیز در کار ست خلق لکم ما فی الارض جمیعاً این او را بجمیع اشیا گرفتاری هست که سبب بعد و تضلیل او گشته است ع آیه آخر آدم است ز آدمی + گشت محروم از مقام مردمی + گر نگردد باز مسکین زین سفر + از وے هیچ کس محروم تر + پس بهترین همه موجودات انسان آمد و بدترین همه کائنات هم او اذا کان منه محمد حبیب رب العالمین علیه و علی آله الصلوة والتسلیمات والتحیات و ابوجهل اللعین عدو رب السموات والارضین پس ناچار تا از گرفتاری همه نجات میسر نشود گرفتاری یکی که نقره است از یکی نیز حاصل نباید خرابی در خرابی ست لیکن بمقتضای مالا یدرک کله لا یترک کله زندگانی چند روزه بر وفق اتباع صاحب شریعت علیه و علی آله الصلوة والسلام باید بسر برد که رستگاری از عذاب اخروی و وفور تنعمات سرمدی وابسته بسعادت این اتباع ست پس در اموال نامیه و انعام سائمه ادای زکوة کما حقه باید نمود و آنرا وسیله عدم گرفتاری باموال و انعام باید ساخت و در مطعومات و ملبوسات لذیذه و نفیسه حظ نفس منظور نباید داشت بلکه در طعمه و اشربه بغیرات حصول و قوت بر ادای طاعات نیتی دیگر نباید کرد جامه نفیس بحکم کریمه خذوا زینتکم عند کل مسجد به نیت تزئین مامور باید پوشید و مشوب به نیت دیگر نباید ساخت و اگر حقیقت نیت میسر نشود خود را تکلیف برین نیت باید داد و در فانم

بتکلف افتاد گو او دائم بحق سبحانه و تعالی ملتجی و متضرع باید بود که حقیقت نیت میسر شود و از
تکلیف وارهد ع میتواند که دهد اشک مرا حسن قبول + آنکه درساخته است قطرهٔ بارانی را
علی هذا القیاس در جمیع امور بمقتضای فتوای علمای دین تا رکه راه عزیمت را اختیار نموده اند و
از رخصت اجتناب کرده زندگانی باید کرد وسیلهٔ نجات ابدی باید دانست ما یفعل الله بعذابکم ان
شکرتم و آمنتم مکتوب هفتاد و یکم بمرزا داراب ابن خانخانان صدور یافته دربیان شکر منعم بر
منعم علیه واجبست و حصول شکر باتیان شریعت ست لا غیر ایدکم الله سبحانه و نصرکم شکر منعم بر منعم علیه
واجبست عقلا و شرعا و معلوم ست که وجوب شکر باندازهٔ وصول نعمت ست پس هرچند وصول
نعمت بیشتر وجوب شکر زیاده تر پس بر اعتبار علی تفاوت درجاتهم نسبت بفقرا
اضعاف مضاعف شکر واجب آمد لهذا فقرا این است پیش از اغنیا بپانصد سال در بهشت خواهند آمد
و شکر منعم اولا بتصحیح عقائدست بمقتضای آرای فرقهٔ ناجیه که اهل سنت و جماعت اند و ثانیا باتیان احکام
شرعیه و عملیه است بر وفق آرای مجتهدین این فرقه علیه و ثالثا بتصفیه و تزکیه است بر طبق سلوک
صوفیه علیه این فرقه سنیه و وجوب این رکن اخیر استحبابی است بخلاف رکنین سابقه که اصل
اسلام مربوط باین دو رکن ست و کمال اسلام منوط بآن یک رکن و عملیه که مخالف این ارکان
ثلثه است اگرچه از جنس ریاضات شاقه و مجاهدات شدیده باشد داخل معصیت ست و نازمان
و ناسپاسی منعم براهمهٔ هند و فلاسفهٔ یونان در ریاضات و مجاهدات خود را معاف نداشته اند لاکن
ریاضات چون بر وفق شرائع انبیا صلوة الله خصوصا واقع نشده اند مردود اند و از نجات
اخروی بی نصیب بمتابعة سیدنا و مولانا و شفیع ذنوبنا و طبیب قلوبنا محمد رسول الله صلی الله علیه و سلم
و متابعة خلفائه الراشدین المهدیین رضوان الله تعالی علیهم اجمعین مکتوب هفتاد و دوم بخواجه جهان
صدور یافته در بیان آنکه جمع ساختن دین با دنیا دشوار ست پس طالب آخرت را از ترک دنیا
چاره نباشد و اگر ترک حقیقی میسر نشود از ترک حکمی چاره نه و ما یناسب ذلک سلمکم الله سبحانه و عافاکم
ما احسن الدین والدنیا لو اجتمعا جمع ساختن دین و دنیا را از قبیل جمع اضداد ست پس طالب آخرت را
ترک دنیا لابد بر آمد و چون درین اوان حقیقت ترک آن میسر نیست بلکه متعسر ست بضرورت به حکم ترک حکمی
باید قرار داد و ترک حکمی عبارت ازان ست که در امور دنیویه بمقتضای حکم شریعت غرا محکوم باید شد

ودر مطاعم ومشارب حدود شرعیه را رعایت باید نمود و تجاوز از آن حدود تجویز نباید کرد
در اموال نامیه وانعام سائمه زکوٰة مفروضه را ادا باید کرد و چون تحلی باحکام شرعیه میسر شد از قصور
دنیا نجاتی حاصل گشت و باآخرت جمع شد واگر این قسم ترک حکمی هم میسر نشود از مبحث خارج است
حکم منافق دارد که صورت ایمان در آخرش سود مندش نخواهد گشت نتیجهٔ او عصمت دما و
دنیویست فقط ع من آنچه شرط بلاغست با تو میگویم + تو خواه از سخنم پند گیر خواه ملال +
تا کدام صاحب دولت باشد که باین طمطراق دنیاوی وباین خدم وحشم وباین طعامهای لذیذ
چرب وباین لباسهای فاخره وبرش کلمهٔ حق را بسمع قبول استماع نماید ع گوشش از باده غرور گران
شده است نشنود ناله وفغان مرا و رزقنا الله سبحانه وایاکم بمتابعة الشریعة المصطفویة علی
صاحبها الصلوة والسلام والتحیة بقیة المراد میان شیخ زکریا سابق کروری بود مرد عالم و فاضل است لشکری
اعمال مدتی ست که بزندان محبوس ست بواسطه ضعف پیری وضیق معیشت وتمامی مدت حبس بستوه
آمده است بفقیر نوشته بود که در عسکر آمده سعی در تخلص ما نمایند کثرت مسافت راه مانع آمد چون خواجه از آنجا
خواجه محمد صدیق بخدمت ایشان میرفتند بضرورت چند کلمه متصدع گشت امید ست که توجه عالی در باره
آن ضعیف مرعی خواهند داشت که عالم ست دیر والسلام اولا و آخرا مکتوب هفتاد و سوم
بقلیج بن قلیجخان صدور یافته در مذمت دنیا و ابنای آن و در تحریص تحصیل علوم غیر نافع و در اجتناب
از فضول مناجات وتحریض بر خیرات و اعمال صالحه علی الخصوص در زمان عنفوان جوانی و ما یناسب
ذلک حق سبحانه وتعالی بر جاده شریعت سنیه مصطفویه علی صاحبها الصلوة والتسلیمات والتحیات
الابدیة السرمدیة استقامت ارزانی فرماید ای فرزند دنیا محل آزمایش و ابتلاست ظاهر او را بانواع
مزخرفات مموه ومزین گردانیده است صورت او را بخال وخط وزلف وخد موهومه مزین ساخته اند
در نمود شیرین است وبطراوت ونضارت متخیل است لیکن فی الحقیقت جیفه ایست معطر اندوده و مزبله ایست
پر از ذباب و دود و ده سرابی ست آب نما و شکریست زهر آسا باطن او سراسر خراب و ابتر است معامله او با بناء
خود باینهمه گندگی از هرچه گوئی بدتر فریفته او دیوانه و مسحور ست گرفتار او مجنون و مخدوعست هر که فریفتهٔ
او مفتون گشت بداغ خسارت ابدی متسم شد و هر که بحلاوت وطراوت نظر کرد ندامت سرمدی نصیب او
آمد سرور کائنات حبیب رب العالمین فرموده ما الدنیا والاخرة الا ضرتان ان رضیت احدهما

عصمت الا آخرت پس هرکه دنیا را از فی ساخت آخر از دمی در سخط ست پس ناچار از آخرت
بی نصیب آمد اعاذنا الله سبحانه وایاکم من محبتها ومحبت اهلها فرزند هیچ میدانی که دنیا
چیست انچه ترا از حق سبحانه باز دارد پس از زن و فرزندان و مال و جاه و ریاست و لهو و لعب
و اشتغال بما لا یعنی همه داخل دنیاست علومی که با آخرت کار نیایند هم از دنیا اند اگر تحصیل نجوم
و منطق و هندسه و حساب و امثال آنها از علوم لا طائل بکار می آمد فلاسفه از اهل نجات میبودند
قال علیه الصلوة والسلام علامة اعراضه تعالی عن العبد اشتغاله بما لا یعنیه ؎ هر چه
جز عشق خدای احسن است ✤ گر شکر خوردن بود جان کندن است ✤ و آنکه گفته اند که
علم نجوم از برای معرفت اوقات صلوة درکار است نه باین معنی ست که معرفت اوقات
بی معرفت نجوم حاصل نیست بلکه باین معنی ست که علم نجوم یکی از طرق معرفت اوقات
است بسیاری از مردم هستند که از علم نجوم خبر ندارند و اوقات صلوة را به از عالمان
نجوم می شناسند قریب باین سخن ست و کسی که در تحصیل علم منطق و حساب و مانند اینها
که فی الجمله در بعضی علوم شرعیه درکار اند گفته بالجمله بعد از تمحلات بسیار وجه جواز
از برای اشتغال باین علوم علوم پیدا می شود اما اگر مقصود اینها غیر از معرفت احکام
شرعیه و تقویت اولی کلامیه امری دیگر نباشد والا لا یجوز امسلما انصاف باید کرد از تکاب
امر مباح که مستلزم فوت امور واجبه باشد از حد اباحت می برآید یا نه شک نیست که اشتغال
باین علوم مفوت اشتغال بعلم شرعیه ضروریه است ای فرزند حق سبحانه و تعالی از کمال
عنایت بی غایت خویش ترا در ابتدای جوانی توفیق توبه کرامت فرموده بود بدولت
یکی از درویشان سلسله علیه نقشبندیه قدس الله تعالی اسرارهم انابت داده نمیدانم از دست
نفس و شیطان ترا اثبات بران توبه میسر شده باشد یا نه استقامت مشکل مے نماید موسم
عنفوان جوانی است و اسباب دنیوی همه میسر و بیشتر از فرمانی نامناسب و نا ملائم
همه اند ؎ زمن بتو این است ✤ که تو طفلی و خانه رنگین ست ای فرزند کار این ست
که از فضول مباحات اجتناب باید نمود و از مباحات بقدر ضرورت اکتفا باید کرد آنهم
به نیت جمعیت از برای ادای وظائف بندگی مثلا مقصود از خوراک قوت ترا ادای

ACKU

طاعت ست و از پوشاک ستر عورت و دفع حر و برد و علی هذا القیاس سائر المباحات
الضروریه اکابر نقشبندیه قدس الله تعالی اسرارهم عمل بعزیمت اختیار کرده اند و از رخصت
مهما امکن اجتناب فرموده اند از جمله عزایم اکتفاست بقدر ضرورت و اگر این دولت میسر
نشود باری از دائره مباحات بیرون نباید نهاد و بمحرمات و مشتبهات نباید رفت تنعمات
بامور مباحات بر وجه اتم و اکمل حق سبحانه تعالی از کمال کرم تجویز فرموده است و دائره
این تنعمات را بر وسیع ساخته قطع نظر ازین تنعمات کدام عیش برابر آنست که مولای این
کس از کردار این شخص راضی باشد و کدام عذاب برابر آنست که سید او از اعمال او بسخطه
باشد رضاء الله تعالی فی الجنة خیر من الجنة وسخط الله تعالی فی النار شر من النار
این کس بنده ایست محکوم محکم مولی او را بسر خود نساخته اند و در هرجا افتد و آن گذاشته
فکر باید کرد و عقل دور اندیش را کار باید فرمود فردا غیر از ندامت و خسارت هیچ بدست
نخواهد آمد وقت کار موسم جوانی ست جوان مرد آن ست که این وقت را از دست ندهد
و فرصت غنیمت شمرد و محتمل که او را تا زمان پیری نگذارند و اگر گذارند جمعیت میسر نشود و اگر
شود هنگام ضعف و سستی کار نمیتوانند کرد حالانکه اسباب جمعیت همه میسر است و وجود والدین
هم از جمله الغنائم حق است سبحانه که غم معیشت این کس بسر آنهاست و موسم فرصت است
و زمان قوت و استطاعت بکدام عذر امروز بفردا باید انداخت و رخت به تسویف باید
کشید قال علیه الصلوة والسلام هلک المسوفون آری اگر مهمات دنیای دنی را فردا اندازند
و امروز به اعمال آخرت پردازند بس مستحسن است چنانکه عکس این مستقبح ست درین
وقت عنفوان که استیلای دشمنان دین است از نفس و شیطان اندک عمل را
آن قدر اعتبار است که در وقت عدم استیلای آنها اضعاف مضاعف آن را اعتبار نیست
در توره سپاهی گری سپاهیان کارگذار در وقت استیلای اعدا اعتبار بیشتر است
اندک تردد هم اعتبار میگیرد و نمایان می شود و در وقت امن از شر اعدای این قسم
اعتبار نمی ماند ای فرزند مقصود از خلقت انسانی که خلاصه موجودات است نه لهو و لعب
و نه خوردن و نه خفتن ست مقصود ادای وظایف بندگی ست و ذل و انکسار و عجز

افتقار و دوام التجا و تضرع بجناب قدس خداوندی جل سلطانه عباداتی که شرع محمد علیه
الصلوة والسلام به آن ناطق است و مقصود از ادای آن منافع و مصالح عباد ست نه بجناب
قدس خداوندی عز شانه هیچ از آن عائد نمی شود بجان ممنوع گشته می باید ادا کرد با نقیاد
تمام در امتثال اوامر و انتها از مناهی باید کوشید حق سبحانه با وجود غنای مطلق عباد
را به اوامر و نواهی سرفراز ساخته است ما محتاجان را شکر این نعمت بر وجه اتم باید کرد
و بمنت داری تمام در امتثال احکام باید کوشید ای فرزند میدانند که اگر از ابنای دنیا
که بشوکت و جاه صوری متحقق است اگر از متعلقان نه بر دست خود را بخدمتی سرفراز سازد
و در آن خدمت نفعی بامر نیز عائد ست این زبردست حکم را چه بلا عزیز میدارد و میدانند که
شخصی عظیم القدر این خدمت را فرموده است به ممنونیه تمام بجا باید آورد چه بلا شد عظمت
خداوندی جل شانه از عظمت این شخص هم در نظر کمتر می آید که امتثال خداوندی عظمت
نمیکوشند شرم باید کرد و از خواب خرگوش خود را باید آورد عدم امتثال اوامر الهی جل شانه
از دو چیز خالی نیست یا آنکه اخبارات شرعیه را دروغ میدانند و باور نمی کنند یا عظمت امر
تعالی و تقدس در نظر حقیر تر از عظمت ابنای دنیا می آید شناعت این امر را باید ملاحظه
نمود ای فرزند شخصی که کذب او را بارها تجربه کرده اند بگوید که اعدا باستیصال تمام بر فلان
قوم شبخون خواهند ریخت عقلای آن قوم از پی محافظت خود میشوند و فکر دفع آن بلیه
می نمایند با وجودیکه میدانند که آن مخبر بکذب متهم است لیکن میگویند که در محل توهم خطر
نزد عقلا احتراز لازم است مخبر صادق علیه الصلوة والسلام بمبالغه تمام از عذاب
اخروی خبردار ساخته است هیچ متاثری نمی شوند اگر متاثر شوند فکر دفع آن بکنند و
حال آنکه علاج دفع آنرا نیز از مخبر صادق علیه الصلوة والتحیة معلوم کرده اند پس چه
ایمان ست که خبر مخبر صادق در رنگ خبر دروغگو اعتبار ندارد و صورت اسلام نجات نمی بخشد
تیقین میباید حاصل کرد یقین کجاست که ظن هم نیست بلکه وهم هم نیست چه عقلا در خطرها وهم
نیز اعتبار می کنند و همچنین حقتعالی در کلام مجید خود میفرماید والله بصیر بما تعملون با وجود
این اعمال بد بوقوع می آرند اگر بدانند که شخص حقیرے بر اعمال اینها مطلع ست هرگز عمل شنیع

در نظر او نمی کنند پس حال اینها از دو حالت خالی نیست جز حق را سبحانه باور نمیکنند یا اطلاع
حق سبحانه و تعالی را اعتبار نمیدهند پس این قسم کردار از ایمان ست یا از کفر پس بران فرزند لازم ست
که از سر تجدید ایمان بکنند قال علیه الصلوة والسلام جددوا ایمانکم بقول لا اله الا الله و از نامرضیات
حق سبحانه توبه نصوح از سر اراده نماید از امور یکه نهی فرموده است و محرم ساخته مجتنب باشد
پنج وقت نماز بجماعت گذارد اگر قیام لیل و نهار از تهجد میسر شود زهی سعادت و ادای زکوة مال
نیز از جمله ارکان اسلام است آنرا البته اداکنند و طریقی که ادای آن اسهل باشد آنست که از مال
خود آنچه حق فقرا است سالیانه جدا سازد و به نیت زکوة نگاهداشته در تمام سال
بمصارف زکوة خرج نماید برین تقدیر هر مرتبه تجدید نیت ادای زکوة لازم نیست یک دفعه
جدا کردن کفایت میکند معلوم ست که در سال تمام چه قدر خرج میکنند او مستحقان اما چون به نیت
زکوة نیست محسوب نمیشود و در صورت مرقومه زکوة از ذمه ادا میشود و هم از خرج بی تقریب خلاص
است و اگر بالفرض آنقدر در سال خرج فقرا نشود و بقیه بماند آنرا همان طور جدا از مال خود نگاه
دارند در هر سال همین قسم عمل بکار برند چون مال فقرا جدا میشود اگر امروز توفیق ادای آن
روزی نشد شاید که فردا موفق سازند ای فرزند چون نفس بالذات بخیل ست و در امتثال
احکام الهی جل سلطانه سرکش بضرورت سخن بصرفه گفته میشود والا اموال و املاک همه از حق ست
سبحانه این کس را چه مجال ست که دران مکث نماید باید که بمنت ادا کنند و همچنین در سائر
عبادات خود را بهیچ وجه معاف ندارد و در ادای حقوق عباد سعی بلیغ مبذول باید داشت و
کوشش باید نمود که حق هیچ کس در ذمه نماند اینجا ادای آن حق ست آسان است بملائمت و استغفار
تملق هم رفع میشود و در آخرت کار مشکل ست علاج پذیر نیست احکام شرعیه را از علماء آخرت باید استفسار
نمود سخن ایشان را تاثیری هست شاید ببرکت انفاس ایشان بعمل آن موفق شود از علماء دنیا که
علم را وسیلهٔ مال و جاه ساخته اند دور باید بود مگر آنکه علماء متقی پیدا نشود بضرورت بقدر
ضرورت با ایشان باید پرداخت آنجا میان حاجی محمد اشره از علماء دیندار و شیخ علی اشره هر دو
آشنای شما اند غرض این هر دو عزیزان دران نواحی مغتنم اند در تفتیش مسائل شرعیه
با ایشان رجوع نمودن انسب ست ای فرزند ما فقرا را با اغنیاء دنیا چه مناسبت که از نیک و بد

ACKU

ایشان سخن کنم نصائح شرعیه درین باب بر وجه اتم و اکمل وارد شده اند فلله الحجة البالغة
اما آن فرزند چون از راه انابت به فقرا رجوع آورده بود دل را بواسطهٔ آن مناسبت در اکثر اوقات
توجه بحال آن فرزند میشوند همان توجه باعث این گفت و گو شده است میدانم که اکثر
این نصائح و مسائل بگوش آن فرزند رسیده باشد اما مقصود عمل ست نه مجرد علم بیماری
که علم بداروی مرض خود دارد تا آن دارو را نخورد صحت نمییابد علم بدارو فائده نمی کند این همه
ابرام و مبالغه برای عمل ست علم خود حجت را درست میسازد قال علیه الصلوٰة والسلام ان
اشد الناس عذابا یوم القیمة عالم لم ینفعه الله بعلمه آن فرزند بداند که انابت سابق بواسطه
خلت صحبت ارباب جمعیت اگرچه ثمره نداده باشد اما از نفاست جوهر استعداد آن فرزند
خبر میدهد امید است که حق سبحانه ببرکت آن انابت در آخر بتوفیق مرضیات
خویش موفق گرداند و از اهل نجات سازد بهرحال رشتهٔ محبت این طائفه را از دست
ندهد و التجا و تضرع باین قوم شعار خود سازد و منتظر باشد که حق سبحانه بتوسل این
طایفه به محبت خود مشرف سازد و بتمام بجانب خود کشد و ازین خرخشه ها بالکل خلاص
سازد ؎ مثنوی عشق آن شعله است کو چون برفروخت ؛ هر چه جز معشوق باقی جمله سوخت
تیغ لا در قتل غیر حق براند ؛ در نگر زان پس که بعد لا چه ماند ؛ ماند الا الله باقی جمله رفت
شاد باش ای عشق شرکت سوز رفت ؛ مکتوب هفتاد و چهارم به میرزا
بدیع الزمان صدور یافته در تحریض بر محبت فقرا و توجه بایشان و النصح باتباع صاحب
الشریعة علیه و علی آله الصلوٰة والسلام مراسلهٔ شریفه و مفاوضهٔ لطیفه دور و یافت
حمد الله سبحانه کرانه مخوای آن محبت فقرا و توجه در دلیشان مفهوم گشت که سرمایه
سعادت هست لانهم جلساء الله سبحانه و هم قوم لا یشقی جلیسهم و کان رسول الله صلی الله علیه و آله
وسلم یستفتح بصعالیک المهاجرین و قال علیه الصلوٰة والسلام فی شانهم رب اشعث
مدفوع بالابواب لو اقسم علی الله لابره سعادت آثار نقره در صحیفهٔ گرامی اندراج یافته بود که
خدیو نشانیین این نعمتی ست که مخصوص بحضرت واجب الوجود ست جل سلطانه عبد مملوک
بقدر علی شیء را چه رسد که بوجه از وجوه بخداوند جل سلطانه مشارکت جوید و در راه خداوند

بوید علی الخصوص در نشاء اخرویه که مالکیۃ وملکیه چه بطریق حقیقت وچه بطریق مجاز مخصوص بحضرت مالک یوم الدین است حق سبحانه وتعالی در روز قیامت ندا در دهد که لمن الملک الیوم وخود در جواب آن فرماید للہ الواحد القهار عباد در آن روز غیر از هول ودهشت متحقق نیست وجز حسرت وندامت معقود نه الله تعالی در قرآن مجید از شدت آن روز واز غایت اضطراب خلائق خبر میدهد حیث قال تبارک وتعالی ان زلزلة الساعة شئ عظیم یوم ترونها تذهل کل مرضعة عما ارضعت وتضع کل ذات حمل حملها وتری الناس سکری وما هم بسکری ولکن عذاب الله شدید ۝ دران روز که فعل وپرسند قول ٭ اولوالعزم را دل بلرزد ز هول ٭ بجائے که دهشت برد انبیا ٭ تو عذر گنه را چه داری ٭ بالبقیة النصح اتباع صاحب شریعت علیه الصلوٰة والسلام والتحیة لازم فان النجاة بدونها محال وعدم الالتفات الی زخارف الدنیا وعدم الاعتنا بوجودها وعدمها فان الدنیا مبغوضة الله سبحانه لیس لها قدر عنده تعالی فینبغی ان یکون عدمها خیرا من وجودها عند العباد وقصة عدم وفادها وسرعة زوالها مشهورة بل مشهودة فاعتبروا بابنائها الذین مضوا من قبل وفقنا الله سبحانه وایاکم بمتابعة سید المرسلین علیه وعلی آله الصلوٰة والسلام

مکتوب هفتاد وپنجم نیز بمیرزا بدیع الزمان صدور یافته در تحریض بر متابعت سید کونین علیه وعلی آله الصلوٰة والسلام اولا بتصحیح عقائد وثانیا باتیان احکام ضروریه فقهیه ودر بیان آنکه از حق سبحانه وتعالی بوسیله یا بی وسیله او را تعالی می طلبید سلمکم الله سبحانه وعافاکم نقد سعادت دارین منوط بمتابعت سید کونین است علیه وعلی آله الصلوٰة والتسلیمات اتمها واکملها بر نهجیکه علماء اهل سنت شکر الله سعیهم بیان فرموده اند اولا تصحیح عقائد بمقتضائے آرائے صائبه این بزرگواران باید کرد ثانیا علم حلال وحرام وفرض وواجب وسنت ومندوب ومباح ومشتبه حاصل باید نمود وعمل بمقتضائے این علم نیز در کار است بعد از حصول این دو جناح اعتقادی وعملی اگر سعادت ازلی مدد فرماید طیران عالم قدس میسر آید وبدونها خرط القتاد دنیای دنی که رای آن ننکنند که آنرا از مطلب شمرند وحصول آمال و

جاه اورا از مقاصد انگارند بلند همت باید بود از حق سبحانه وتعالی بوسیله یا بی وسیله
اورا تعالی باید طلبید ع کار اینست غیر این همه هیچ چون التفات نموده وهمتی خواسته اند
بشرے لکم سالما وغانما مراجعت خواهند نمود اما یک شرط را مرعی دارند وآن
وحدت قبله توجه است قبله توجه را متعدد ساختن خود را تفرقه انداختن ست مثل مشهور
است هرکه یک جا همه وهرکه همه جا هیچ جا حضرت حق سبحانه وتعالی بر جادهٔ شریعت مصطفویه
علے صاحبها الصلوة والسلام والتحیة استقامت کرامت فرماید والسلام علی من اتبع الهدے
والتزم بمتابعة المصطفی علیه وعلی آله الصلوة والتحیات

مکتوب هفتاد ششم بقلیج خان صدور یافته در بیان آنکه ترقی وابسته بورع وتقوی ست ودر تحریص بر ترک فضول مباحات اواگر میسر نشود اجتناب از محرمات ساخته دائره فضول مباحات را تنگ تر باید گرفت ودر بیان آنکه اجتناب از محرمات نیز دو قسم ست

عصمکم الله سبحانه عما یعصمکم وصانکم عما شانکم بحرمة
سید البشر المتقی عنه زیغ البصر علیه وعلی آله من الصلوة اکملها ومن التسلیمات افضلها
قال الله تعالی فما اتکم الرسول فخذوه وما نهکم عنه فانتهوا مدار نجات بر دو چیز آمد امتثال اوامر
وانتهاء از نواهی ومعظم ترین این دو چیز جزو اخیر است که معبر بورع وتقوے ست ذکر رجل
عند رسول الله صلی الله علیه وعلی آله وسلم بعبادة واجتهاد وذکر آخر برعة فقال النبی
صلی الله علیه وسلم لا تعدل بالرعة شیئا یعنی الورع وقال ایضا علیه من الصلوة اتمها ومن
التسلیمات اکملها ملاک دینکم الورع وفضیلت انسان بر ملک ازین جزو متحقق ست وترقی بر
مدارج قرب اهم ازین جزو ثابت میشود چه ملائکه در جزو اول مشارک اند وترقی در ایشان مفقود ست
پس رعایت جزو ورع وتقوی از اهم مهام اسلام آمد واز اشد ضروریات این جزو که مدار آن
بر اجتناب از محارم ست بوجه کمال وقتی میسر شود که از فضول مباحات اجتناب نموده آید و
بقدر ضرورت از مباحات اکتفا کرده زیرا که از خا رعنان در ارتکاب مباحات ما مول
مشتبهات مے رساند ومشتبه به محرم نزدیک ست من حام حول الحمی یوشک ان یقع
فیه پس در حصول کمال ورع وتقوی اکتفا از مباحات بقدر ضرورت لابد آمد وآن هم
مشروط به نیت ادائے وظائف بندگی والا آن قدر هم وبال ست وتقلیل آن نیز حکم

کثیر دارد و چون اجتناب از فضول مباحات بالکلیہ در ہمہ اوقات خصوصاً درین وقت بسیار
عزیز الوجود ست اجتناب از نامحرمات لازم ساختہ تا امکن دائرہ ارتکاب فضول مباحات
را تنگ تر باید ساخت و درین ارتکاب ہموارہ نادم و مستغفرے باید بود و دریچہ از برائے
دخول حوالی محرمات دانستہ ہمیشہ بحق سبحانہ ملتجی و متضرع باید شد ازین ندامت و استغفار
والتجا و تضرع محتمل کہ کار آن اجتناب بکند کہ بفضول مباحات تعلق داشت و از آفت آن
مصئون و محفوظ دارد عزیزی میفرماید انکسار العاصین احب الی من صولة المطیعین و اجتناب
از محرمات نیز بر دو قسم ست قسمی ست کہ بحقوق اللہ سبحانہ تعلق دارد و قسمی ست کہ بحقوق
عباد متعلق است و رعایت قسم ثانی اہم تر ست حق سبحانہ وتعالی غنی مطلق ست و ارحم الراحمین و
عباد و فقرا و محتاج اند و بالذات بخیل و لئیم اند قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم من کانت
لہ مظلمة لاخیہ من عرضہ او شیٔ فلیتحللہ منہ الیوم قبل ان لا یکون دینارا ولا درہما ان کان
لہ عمل صالح اخذ بقدر مظلمتہ وان لم یکن لہ حسنات اخذ من سیأت صاحبہ فحمل علیہ و
قال ایضا صلی اللہ تعالی علیہ وآلہ وسلم اتدرون ما المفلس قالوا المفلس فینا من لا درہم
لہ ولا متاع فقال صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم ان المفلس من امتی من یاتی
یوم القیمة بصلوة وصیام وزکوة ویاتی قد شتم ہذا وقذف ہذا واکل مال ہذا وسفک دم
ہذا وضرب ہذا فیعطی ہذا من حسناتہ وہذا من حسناتہ فان فنیت حسناتہ قبل ان یقضی
ما علیہ اخذ من خطایاہم فطرحت علیہ ثم طرح فی النار صدق رسول اللہ صلی اللہ علیہ
وآلہ وسلم ثانیا اظہار محمدت و شکر گذاری ایشان می نماید کہ در بلدۂ معظمۂ لاہور بوجود
ایشان بسیاری از احکام شرعیہ درین طور زمانہ رواجی پیدا کردہ است و تقویت
دین و ترویج ملت دران بقعہ حاصل گشتہ است و آن بلدہ نزد فقیر ہمچو قطب
ارشاد ست نسبت بسائر بلاد ہندوستان خیر و برکت آن بلدۂ بجمیع بلاد ہندوستان
ساریست اگر آنجا دین را ترویج است در ہمہ جا نحوے از رواج متحقق ست حق
سبحانہ وتعالی مؤید و ناصر ایشان باد قال رسول اللہ صلی اللہ تعالی علیہ وآلہ وسلم لا یزال
طائفة من امتی ظاہرین علی الحق ولا یضرہم من خذلہم حتی یاتی امر اللہ

دہم علے ذلک چون ایشان را رشتہ ارتباط صحیح بحضرت معرفت پناہی قبلہ گاہے
خواجہ با حکم بود بنا بر آن بہ تسوید چند کلمہ محرک آن نسبت جنی گشت زیادہ برین
اطناب است حامل رقیمہ دعاگو کہ از مردم نیک وصلحاست وآدمی زادہ است حاجتے
بجناب ایشان آوردہ است امید است کہ توجہ شریف دربارہ او مرعی داشتہ ردای
حاجت او خواہند فرمود دولت حقیقی وسعادت سرمدی محصل باد بحرمۃ النبی وآلہ الامجاد
علیہ وعلی آلہ الصلوۃ والتحیات مکتوب ہفتاد وہفتم بہ جبار خان صدور
فتہ دربیان آن کہ عبادت خدای بے چون وبے چگون کی میسر شود وما یناسب
ذلک الحمد للہ وسلام علی عبادہ الذین اصطفی ؎ بعد از خدای ہرچہ پرستند ہیچ نیست
بے دولت ست آن کہ ہیچ اختیار کرد + عبادت خدای بے چون وبے چگون جل سلطانہ
وقتی میسر شود کہ از رقیت تمام ماسوای آزاد شدہ قبلہ توجہ جز ذات احدیت ہیچ نماند
در مصداق این توجہ استوا را نعام وایلام اوست تعالی بلکہ در ابتدای حصول این
مقام ایلام مرغوب تر می آید از انعام اگرچہ در آخر کار بہ تفویض مے کشد و ہرچہ
می رسد اولے وانسب مے داند عبادتے برغبت در رہبت تعلق دارد فی الحقیقت
آن عبادت خود است مقصود از ان جا نجات وسرور خویش ست ؎ تا تو در بند خویشتن
باشی عشق گوئی دروغ زن باشی + حصول این دولت وابستہ بفنای مطلق است
واین توجہ نتیجہ محبت ذاتیہ است ومقدمہ ظہور ولایت خاصہ محمد علی صاحبہا الصلوۃ
والسلام والتحیۃ حصول این نعمت عظمی موقوف است بر کمال اتباع شریعت او علیہ من
الصلوۃ اتمہا ومن التحیات اکملہا چہ شریعت ہر نبی علیہم الصلوۃ والسلام والتسلیمات
کہ از راہ نبوت بروے عطا فرمودند مناسب ولایت اوست چہ در ولایت روبحق
است سبحانہ بالکلیہ وچون بہ نبوت فرود می آرند ہمان نور فرود می آید وہمان کمال
را با توجہ خلق جمع میکند وسبب حصول کمالات مقام نبوت ہم ہمان نور ست
ولہذا گفتہ اند ولایت نبی افضل است از نبوت او لاجرم شریعت ہر پیغمبر مناسب
ولایت او باشد واتباع آن شریعت مستلزم وصول ست بآن ولایت واگر سوال

کنند که بعضی متابعان شریعت آن سرور را علیه الصلوة والسلام از ولایت آنسرور
علیه الصلوة والسلام نصیبی نیست بلکه بر قدم انبیاے دیگر اند واز ولایت ایشان نصیبی
دارند جواب گوئیم که شریعت پیغمبر ما علیه الصلوة والسلام جامع جمیع شرائع ست وکتابی
که بروے منزل شده است شامل تمام کتب سماوی ست پس اتباع این شریعت الغرا گوئیا
اتباع جمیع شرائع است پس باندازه استعداد خود مناسبتی به نبی از انبیا دارد که ولایت
او را اخذ میکنند ولا محذور فیه بلکه گوئیم که ولایت او علیه الصلوة والسلام حاوی ولایات
جمیع انبیاست علیهم الصلوة والتسلیمات پس وصول بان ولایتها وصول بجزویست از
اجزاء این ولایت خاصه وسبب عدم الوصول الی تلک الولایت بقصور فی کمال
متابعته علیه الصلوة والسلام وللقصور درجات فلا جرم حصل التفاوت فی درجات
الولایت ولا تیسر کمال الاتباع لا یمکن الوصول الی تلک الولایت اعتراض وقتی وارد میشود
که متابعان شرائع انبیاے دیگر را ولایت خاصه محمدی علیه وعلیهم الصلوة والسلام
حاصل میشد ولیس فلیس الحمد لله الذی انعم علینا وهدینا الی الصراط المستقیم والذین
القوم صراط المستقیم عبارت ازین طریق متین وشریعت مبین ست انک لمن المرسلین
علی صراط مستقیم دلیل این معنی ست رزقنا الله سبحانه وایاکم کمال اتباع شریعته علیه
الصلوة والسلام بحرمه کمل اتباعه ومعظم اولیائه رضوان الله تعالی علیهم اجمعین آمین
حامل رقیمه دعا متردد آن حدود بود بچند کلمه محرک سلسله محبت ست والسلام علیکم ورحمة
الله سبحانه لدیکم **مکتوب هفتاد وهشتم** نیز بجباری خان صدور یافته در بیان معنی
سفر در وطن وسیر آفاقی وانفسی ودر بیان آنکه حصول این دولت وابسته باتباع صاحب
شریعت ست علیه وعلی آله الصلوة والسلام حق سبحانه وتعالی بر جاده شریعت حقه علی مصدرها
الصلوة والسلام والتحیة استقامت ارزانی فرماید چند روز است که از سفر دهلی واگره مراجعت
واقع شده است وبوطن مالوف آرامی حاصل گشته حب الوطن من الایمان نقد وقت ست
بعد از وصول بوطن اگر سفر ست در وطن از اصول مقرره اکابر خانواده علیه نقشبندیه
است قدس الله تعالی اسرارهم چاشنی ازین سفر طریق ابتداء میسر گردد ولطریق

اندراج النهایت فی البدایت حاصل می شود وجمعی را ازین طائفه اگر خواهند مجذوب
سالک گردانند ودر سیر بیرونی می اندازند بعد از تمام آن آفاقی وسیر انفسی که
سفر در وطن عبارت ازان است آرامی می دهند مصرعه این کار دولت ست
کنون تا کرا رسد ؛ هنیئا لارباب النعیم وصول باین نعمت عظمی وابسته باتباع سید
اولین وآخرین ست علیه وعلی آله من الصلوة افضلها ومن التحیات اکملها تا تمام خود را
در شریعت گم نسازد وبامتثال اوامر وانتها از نواهی متجلی نگردد بوی ازین دولت
بمشام جان او نرسد باوجود مخالفت شریعت اگرچه برابر سر موی باشد اگر بالفرض احوال
ومواجید دست دهد داخل استدراج است آخر او را رسوا خواهند ساخت خلاصی بی اتباع
محبوب رب العالمین علیه وعلی آله من الصلوة افضلها ومن التسلیمات اکملها ممکن نیست
حیوة چندروزه را در مرضیات حق سبحانه باید صرف نمود چه زندگانی ست وکدام عیش
است که مولای این کس از کردار او ناراضی باشد حق سبحانه وتعالی بر احوال جزوی
وکلی او مطلع است حاضر وناظر شرم باید کرد بالفرض اگر دانند که شخصی از عیوب و
افعال ناپسندیده ایشان اطلاع خواهد یافت در حضور او امر ناشایسته بوقوع نمی آید
ونمیخواهند که او مطلع بر عیوب ایشان گردد چه بلا شد باوجود علم حضور حق سبحانه هیچ
نمیکنند این چه اسلام است حق سبحانه را برابر آن شخص اعتبار نمی نهند اعوذ بالله سبحانه
من شرور انفسنا ومن سیات اعمالنا بحکم حدیث جددوا ایمانکم بقول لا اله الا الله در هر آنی
تجدید ایمان باین قول عظیم الشان بجا باید کرد وتوبه وانابت بحق سبحانه از جمیع افعال
ناپسندیده باید نمود شاید که فرصت توبه تا وقت دیگر ندهند هلک المسوفون حدیث نبوی
است علیه وعلی آله الصلوة والتسلیمات یعنی هلاک گشتند سوف افعل گویندگان یعنی تاخیر
کنندگان فرصت را غنیمت باید شمرد ودر مرضی حق سبحانه صرف باید نمود توفیق توبه
از عنایت حق سبحانه است همیشه از حق سبحانه خواهان این معنی باشند ودرویشانی که
که قدم راسخ در شریعت دارند واز عالم حقیقت نیک شناسا اند از ایشان همتی باید طلب نمود و
مددی باید جست تا عنایت حق سبحانه از دریچه ایشان ظاهر شده وتمام بجانب جناب قدس خود

ACKU

تعالیٰ جذب نماید و مخالفت را در وے گنجائیش نماند تا سر موی راه مخالفت شریعت کشاده است محل نظر است تمام سبیل مخالفت را باید مسدود ساخت بیت محال است سعدی که راه صفا بتوان رفت در پے مصطفا صلوٰة الله وسلامه علیه وعلی آله اعتراض بر اهل الله خصوصاً که اسم پیرے و مرشدے درمیان باشد و راه افاده کشاده شده باشد نباید کرد و آن را سم قاتل باید انگاشت زیاده برین اطناب است این چند حروف بواسطه ارتباط محبت و اخلاص سجریر برآورده امید است که موجب ملال نشود ثانیاً مصدع میگردد که ملا عمر و شاه حسین آدمی زاده اند خواهان ملازمت ایشان اند امید است که داخل ملازمان خاصه گردند اسمعیل نیز بهمین اراده بخدمت آمده است اگرچه پیاده است امیدوار که فراخور حالت خود بهره یابد زیاده تصدیع ندارد والسلام والاکرام مکتوب هفتاد و نهم نیز به جباری خان صدور یافته در بیان آنکه این شریعت غرا جامع شرائع ما تقدم است واتیان بمقتضاے این شریعت اتیان است بمقتضاے جمیع شرائع و مانیاسب ذلک الله تعالیٰ بر جادهٔ شریعت مصطفویه علے صاحبها الصلوٰة والسلام والتحیه ثبات و استقامت ارزانی فرموده بالکلیه متوجه جناب قدس خود گرداند چونکه مقرر شده است که محمد رسول الله صلے الله علیه و آله وسلم جامع جمیع کمالات اسمای صفاتی ست و مظهر جمیع انبیاست بر سبیل اعتدال کتابے که بروے منزل شده است خلاصه جمیع کتب سماوی ست که بر سائر انبیا علے نبینا وعلیهم الصلوٰة والتسلیمات منزل شده اند وایضاً شریعتے که آن سرور را عطا فرموده اند زبدهٔ جمیع شرائع ما تقدم ست و اعمالی که بمقتضاے این شریعت حقه است منتخب از اعمال شرائع سابقه است بلکه از اعمال ملائکه نیز صلوٰة الله تعالیٰ وسلامه علے نبینا وعلیهم چه بعضی از ملائکه مامور بر کوع اند و بعضی دیگر بسجود و بعضی به قیام و هم چنین امم سابق بعضی بنماز بامداد مامور بودند و بعضی دیگر بنماز هاے دیگر درین شریعت از اعمال امم سابقه و ملائکه مقربه خلاصه از زبدهٔ آن را انتخاب کرده مامور ساخته اند پس تصدیق باین شریعت واتیان اعمال بمقتضاے آن فی الحقیقت تصدیق ست بجمیع شرایع واتیانست باعمال

مقتضیات آن شرایع پس لاجرم مصدقان این شریعت خیر الامم باشند و هم چنین
تکذیب این شریعت و عدم ایمان آن بمقتضاے آن تکذیب مر جمیع شرایع ما تقدم
را و عدم ایمان ست بمقتضای آنها و هم چنین ست انکار از ان سرور علیه الصلوة والسلام
از انکار از جمیع کمالات اسماے و صفاتے و تصدیق او تصدیق ست بجمیع آنها پس ناچار منکران
آن سرور و مکذبان این شریعت بدترین امم باشند از ینجاست الاعراب اشد کفرا و
نفاقا ع محمد عربی کابروے هر دو سرا است ٭ کسیکه خاک درش خاک بر سر او
الحمد لله ذے الانعام والمنة که حسن اعتقاد و گمان ایشان را نسبت باین شریعت و صاحب
آن شریعت علیه الصلوة والسلام والتحیة باحسن وجوه مشهود شده بود و ندامت
بر اوضاع نا ملائمه همواره دامن گیر شان بوده حق سبحانه و تعالی از دیاد بر ان عطا فرماید
ثانیا آنکه حامل رقیمه الدعا میان شیخ مصطفی از نسل قاضی شریح اند درین دیار
بزرگان ایشان بزرگ شده آمده اند وجوه معاش و وظائف بسیار داشتند مشار الیه
از بے معاشی متوجه لشکر شده است و اسناد و فرامین همراه آورده امید وارست که بتوسل
ایشان جمعیت پیدا کند زیاده متصدع نشد مشار الیه را بصدور عظام بر نهج سفارش
فرمایند که کارگر شود و سبب جمعیت ارباب تفرقه گردد والسلام والاکرام

مکتوب هشتادم

به میرزا فتح الله حکیم صدور یافته در بیان آنکه فرقه ناجیه از هفتاد و سه فرقه
اهل سنت و جماعت اند و در نکوهش فرق مبتدعه و ما یناسب ذلک حق سبحانه و تعالی
بر جادهٔ شریعت مصطفویه علی صاحبها الصلوة والسلام والتحیة استقامت ارزانی فرماید
مصرعه کار اینست غیر این همه هیچ ٭ هر فرقه از هفتاد و سه گروه مدعی
اتباع شریعت ست و جازم نجات خود کل حزب بما لدیهم فرحون چون نقد وقت شان است
اما دلیلی که پیغمبر صادق علیه من الصلوة افضلها و من التسلیمات اکملها بر تمیز فرقه واحده
ناجیه از ان فرق متعدده فرموده است آنست الذین هم علی ما انا علیه و اصحابی اتی آن
فرقه واحده ناجیه آنانند که ایشان بطریقے اند که من بر ان طریقم و اصحاب من بر ان
طریق اند ذکر اصحاب با وجود کفایت بذکر صاحب شریعت درین موطن برای آن تواند بود

کہ تا بدانند کہ طریق من ہمان طریق اصحاب است وطریق نجات منوط باتباع طریق ایشان ست وبس چنان کہ حق سبحانہ فرمودہ من یطع الرسول فقد اطاع اللہ پس اطاعت رسول عین اطاعت حق آمد سبحانہ وخلاف اطاعت او صلی اللہ علیہ وعلی آلہ وسلم عین معصیت او تعالے وتقدس جماعۂ کہ اطاعت خدای را عز وجل سلطانہ خلاف طاعت رسول تصور کردہ اند حق سبحانہ از حال آنہا خبر میدہد وحکم بکفر ایشانان مینماید آنجا کہ میفرماید یریدون ان یفرقوا بین اللہ ورسلہ ویقولون نؤمن ببعض ونکفر ببعض ویریدون ان یتخذوا بین ذلک سبیلا اولئک ہم الکفرون حقا پس در ما نحن فیہ دعوی اتباع آن سرور نمودن علیہ الصلوۃ والسلام بخلاف اتباع طریق اصحاب رضوان اللہ تعالی علیہم اجمعین دعوی باطل ست بلکہ اتباع فی الحقیقت عین معصیت رسول ست علیہ الصلوۃ والسلام پس نجات در ان طریق مخالفت چہ محال ویحسبون انہم علی شیء الا انہم ہم الکاذبون مطابق حال ایشان ست وشک نیست کہ ملتزم اتباع اصحاب آن سرور اند علیہ وعلیہم الصلوۃ والتسلیمات اہل سنت وجماعت اند شکر اللہ تعالی سعیہم فہم فرقۃ الناجیۃ چہ طاعنان اصحاب پیغمبر علیہ وعلیہم الصلوۃ والتحیات خود را اتباع ایشانان محروم اند کالشیعۃ والخوارج ومعتزلہ خو مذہب محدوث دارند واصل بن عطا رئیس ایشان از تلامذہ امام حسن بصری ست کہ باثبات واسطہ میان ایمان وکفر از امام جدا شدہ وامام در شان او فرمودہ اعتزل عنا علے ہذا القیاس سائر الفرق الباقیۃ وطعن کردن در اصحاب فی الحقیقۃ طعن کردن ست بپیغمبر خدا جل شانہ ما آمن برسول اللہ من لم یوقر اصحابہ چہ خبث ایشان منجر بخبث صاحب ایشان میشود نعوذ باللہ سبحانہ من ہذا الاعتقاد السوء والیضا شرائعی از راہ قرآن واحادیث بما رسیدہ است بتوسط نقل ایشان است ہرگاہ ایشان مطعون باشند نقل ایشان نیز مطعون خواہد بود این نقل مخصوص ببعض دون بعض نیست بل کلہم فی العدالۃ والصدق والتبلیغ سواء پس طعن ایشان ای واحد کان منہم مستلزم طعن در دین ست والعیاذ باللہ سبحانہ منہ واگر طاعنان بگویند کہ ما ہم متابعت اصحاب میکنیم لازم نیست کہ جمیع اصحاب را متابع باشیم بلکہ ممکن نیست متابعت جمیع لتناقض آراہم واختلاف

نداریم جواب گوئیم متابعت بعضی وقتی سودمند افتد که انکار از بعض دیگر به آن نشود و بتقدیر
انکار از بعض متابعت بعض دیگر متحقق نمیشود زیراکه حضرت امیر مثلاً توقیر و تعظیم خلفاء ثلاثه
رضوان الله تعالی علیهم اجمعین کرده اند شایان اقتدایت ایشان را دانسته بایشان بیعت
نموده اند پس با وجود انکار خلفاء ثلثه ادعای متابعت حضرت امیر نمودن محض افترا
است بلکه انکار فی الحقیقت انکار حضرت امیر است ورد است صریح مر اقوال و افعال
ایشان را واحتمال تقیه را در مادهٔ اسد الله راه دادن نیز از سخافت عقل ست عقل صحیح هرگز
تجویز نمی کند که اسد الله با وجود کمال معرفت و شجاعت بعض خلفاء ثلثه را سی سال مبطن
دارند و اظهار خلاف آن ننمایند و صحبت نفاق بایشان دارند از ادنای اهل اسلام این قسم
نفاق متصور نیست شناعت این فعل را باید دریافت که بحضرت امیر علیه السلام چه قسم زبونی
و چه نوع خداع منتسب میشود و اگر بطریق فرض محال تقیه در مادهٔ اسد الله مجوز باشد
تعظیم و توقیری که حضرت پیغمبر صلی الله تعالی علیه وآله وسلم خلفای ثلثه را میکردند
و از ابتدا تا انتها ایشان را بزرگ داشته اند چه جواب خواهند گفت آنجا تقیه گنجایش ندارد
و تبلیغ حق بر پیمبر واجب ست تقیه را آنجا راه دادن بزندقه می کشد قال الله تعالی
یا ایها الرسول بلغ ما انزل الیک من ربک وان لم تفعل فما بلغت رسالته والله یعصمک
من الناس کفار می گفتند که محمد از وحی آنچه موافق اوست اظهار میکند و آنچه مخالف
اوست اظهار نمی کند و می پوشد و مقرر است که نبی را بر خطا مقرر داشتن جائز نیست
والا خللی در شریعت او پیدا میشود پس چون خلاف تعظیم و توقیر خلفای ثلثه از آن
حضرت بظهور نیامد معلوم شد که تعظیم ایشان از خطا مصئون بود و از زوال محفوظ بر سر
اصل سخن رویم و جواب اعتراض ایشان را منقح تر بگوئیم که متابعت جمیع اصحاب اصول
دین لازم است و هرگز در اصول اختلافی ندارند اگر اختلاف ست در فروع ست و شخصی که
طاعن بعض ست از متابعت محروم ست هر چند کلمه ایشان متفق ست اما شومی انکار اکابر دین
در اختلاف می اندازد و از اتفاق می آرد بلکه انکار قائل بانکار مقولهٔ او میرساند و اینها مبلغان شریعت
جمیع اصحاب اند کما قال ان الصحابة کلهم عدول از هر یکی چیزی از شریعت بما رسیده است و همچنین

قرآن را از هر واحدی امت فا خوتها گرفته جمع ساخته اند پس انکار از بعض انکار است از
مبلغ او پس ایشان جمع شریعت در ماده منکر متحقق نه گشت فکیف النجات والفلاح قال الله
تعالی افتؤمنون ببعض الکتب وتکفرون ببعض فما جزاء من ذلک منکم الا
خزی فی الحیوٰة الدنیا ویوم القیمة یردون الی اشد العذاب یا آنکه گوئیم که
قرآن جمع حضرت عثمان است بلکه جامع فی الحقیقت حضرت صدیق و حضرت فاروق اند
جمع حضرت امیر سوائے قرآن است پس باید اندیشید که انکار این اکابر فی حقیقت
بانکار قرآن می کشد عیاذاً بالله سبحانه شخصی از مجتهد اهل تشیع سوال کرد که قرآن جمع حضرت
عثمان است در حق این قرآن چه اعتقاد دارید گفت در انکار او مصلحت نمی بینم از انکار او
دین بتمام برہم می شود دیگر عاقل هرگز تجویز نمی کند که اصحاب آن سرور علیه وعلیهم الصلوٰة
والتسلیمات در روز رحلت آن حضرت بر امر باطل اجتماع نمایند و مقرر است که در روز رحلت
آن حضرت سی و سه هزار اصحاب آن سرور حاضر بودند و بطوع و رغبت
بحضرت صدیق بیعت کرده اند این همه اصحاب پیغمبر بر ضلالت جمع شدن از جمله محالات
است و حال آنکه آن حضرت علیه الصلوٰة والسلام والتحیة فرموده لا تجتمع امتی علی الضلالة
و توقفی که در ابتدا از حضرت امیر واقع شده است بواسطه آن بود که در آن مشوره حضرت
امیر را نه طلبیده بودند چنانکه حضرت امیر فرموده اند ما غضبنا الا لتاخرنا عن المشورة وانا لنعلم
ان ابابکر خیرنا آه و ناطلبیدن شانان مبنی بر مصلحت خواهد بود کالتسلیة لاهل البیت بوجود الامیر
عندهم فی الصدمة الاولی من المصیبة او نحو ذلک و اختلافی که در میان اصحاب پیغمبر علیه
وعلیهم الصلوٰة والتسلیمات واقع شده نه از هوائے نفسانی بود چه نفوس شریفه ایشان
تزکیه یافته بودند و از امارگی باطمینان رسیده هوائے ایشان تابع شریعت شده بود بلکه
آن اختلاف مبنی بر اجتهاد بود و اعلائے حق پس مخطی ایشان نیز درجه واحد دارد و عند الله
مصیبت را خود دو درجه است است پس زبان را از جفای ایشان باز باید داشت و همه را
بنیکی یاد باید کرد و قال الشافعی رحمه الله سبحانه تلک دماء طهر الله عنها ایدینا فلیطهر عنها السنتنا و نیز
شافعی فرموده است اضطر الناس بعد رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم فلم یجدوا تحت

ادیم السماء خیر من ابی بکر خواهد رقابهم این قول تصریح است به نفی تقیه و رضاء حضرت
امیر به بیعت حضرت صدیق بقیة المقصود آنکه میان سیدن ولد میان شیخ ابو الخیر از مردم
بزرگ زاده است در ملازمت بشما بسفر دکن همراه رفته بود امیدوار عنایت و التفات
است و نیز مولانا محمد عارف طالب علم و بزرگ زاده است پدر او فرد ملا بود بتقریب
مدد معاش آمده توجه را امیدوار است والسلام مکتوب هشتاد و یکم بلالا بیگ
صدور یافته در تحریض بر ترویج اسلام و بیان ضعف و زبونی اسلام و مسلمانان
و استیلاء کفار نگونسار زادنا الله سبحانه و ایاکم حمیة الاسلام غربت اسلام نزدیک بیک
قرن است بر نهجی قرار یافته است که اهل کفر بمجرد اجراء احکام کفر بر ملا در بلاد اسلام
راضی نمی شوند میخواهند که احکام اسلامیه بالکلیه زائل گردند و اثری از مسلمانان و مسلمانی
پیدا نشود کار را تا بآن سر حد رسانیده اند که اگر مسلمانی از شعار اسلام اظهار نماید
بقتل میرسد ذبح بقره در هندوستان از اعظم شعار اسلام است کفار بجزیه شاید راضی شوند
اما بذبح بقره هرگز راضی نخواهند شد از ابتدای بادشاهت اگر مسلمانی رواج یافت
و مسلمانان اعتبار پیدا کردند فبها و اگر عیاذاً بالله سبحانه در توقف افتد کار بر مسلمانان
بسیار مشکل خواهد شد الغیاث الغیاث ثم الغیاث الغیاث تا کدام صاحب دولت باین سعادت
مستسعد گردد و کدام شاهباز باین دولت دست برد نماید ذلک فضل الله یؤتیه من یشاء
والله ذو الفضل العظیم ثبتنا الله سبحانه و ایاکم علی متابعة سید المرسلین علیه و علی
آله من الصلوة افضلها و من التسلیمات اکملها والسلام مکتوب هشتاد و دوم بسکندر خان
لودی صدور یافته در بیان آنکه سلامتی قلب بی نسیان ماسوای حق جل و علا صورت
نه بندد و این نسیان معبر بفنا است حق سبحانه و تعالی همواره با خود دارد و بغیر خود نگذارد
سید البشر المطهر عن زیغ البصر علیه و علی آله الصلوة والتسلیمات آنچه بر ما و شما لازم است
سلامتی قلب است از ما دون حق سبحانه و این سلامتی وقتی میسر گردد که غیر حق را سبحانه بر دل
عبوری نماند و عدم عبور غیر و البته به نسیان ماسوا است که معبر بفنا است نزد این طایفه علیه
بالفرض اگر غیر را به تکلف در دل گذرانند هرگز نگذرد تا کار باین مرتبه نرسد سلامتی محال است

امروز این نسبت عنقا و قاف ست بلکه اگر گفته شود باور نه کنند ؎ هنیا لارباب النعیم نعیمها ؞ وللعاشق المسکین ما یتجرع ؞ زیاده برین چه نوشته آید والسلام اولا و آخرا

مکتوب ہشتاد و سوم به بهادرخان صدور یافته در تحریص بر جمع کردن جمعیت ظاهر و باطن را به شریعت و حقیقت حق سبحانه و تعالی از تعلقات شتی نجاتی ارزانی فرموده بالکلیه گرفتار جناب قدس خود گرداند بحرمة سید المرسلین علیه و علی آله من الصلوة افضلها و من التسلیمات اکملها بیت هرچه جز عشق خدای احسن است گر شکر خوردن بود جان کندن است ؞ ظاهر را بظاهر شریعت غرا آراستن و باطن را همواره با حق جل و علا داشتن کار عظیم ست تا کدام صاحب دولت را باین دولت نعمت عظمی مشرف سازند امروز جمع این دو نسبت بلکه استقامت بر ظاهر شریعت تنها نیز بسیار عزیز الوجود ست اعز من الکبریت الاحمر حق سبحانه و تعالی از کمال کرم خود استقامت بر متابعت سید الاولین والاخرین ظاهرا و باطنا کرامت فرماید علیه و علی آله الصلوة والتسلیمات

مکتوب ہشتاد و چهارم به سید احمد قادری صدور یافته در بیان اینکه شریعت و حقیقت عین یک جز دیگراند و علامت وصول بحق الیقین مطابقت علوم و معارف آن مقام است بعلوم شرعیه و ما ینا سب ذلک حق سبحانه و تعالی بر جادهٔ شریعت استقامت ارزانی داشته همگی همت متوجه جناب اقدس خود گردانیده ما را بتمام از ما ستانند و بکلیت اعراض از ما دون خود میسر گردانند بحرمة سید البشر المقدس عن زیغ البصر علیه من الصلوة افضلها و من التسلیمات اکملها و علی آله واصحابه اجمعین آمین مصرعه از هرچه میرود سخن دوست خوشترست هرچند هرچه گفته میشود از دوست سخن اوست لیکن چون این سخن را نحوی از مناسبت با جناب او تعالی و تقدس ثابت ست آن معنی مناسب را مغتنم شمرده دران باب جرات و زبان درازی می نماید المقصود شریعت و حقیقت عین یک دیگراند و در حقیقت از یک دیگر جدا نیستند فرق اجمال و تفصیل است استدلال و کشف ست غیب و شهادت ست و تعمل و عدم تعمل ست احکام و علومی که بموجب شریعت غرا بتبیین و

معلوم شده اند از تحقیق بحقیقت حق الیقین ہمین احکام و علوم بعینہا تبفصیل منکشف میگردند
واز غیبت بشہادت می آید وبخشم کسب وتحمل عمل از میان بر می خیزد وعلامت وصول
بحقیقت حق الیقین مطابقت علوم ومعارف آن مقام است معلوم ومعارف شرعیہ
وتا سرموی مخالفت ست دلیل ست بر عدم وصول بحقیقت الحقائق وبر خلافے کہ
بشریعت در علم وعمل از ہر کہ واقع شدہ است از مشائخ طریقت مبنی بر سکر وقت
است وسکر وقت واقع بنے باشد الا در اثنائے راہ منتہیان نہایت النہایت را
ہمہ صحو است ووقت مغلوب ایشان است حال ومقام تابع کمال شان بیت صوفی
ابن الوقت آمد در مثال + لیک صافی فارغ است از وقت وحال + پس متحقق شد کہ
خلاف شریعت علامت عدم وصول ست بحقیقت کار در عبارت بعضی از مشائخ واقع
است کہ شریعت پوست حقیقت ست وحقیقت مغز شریعت این عبارت ہر چند از
بے استقامتی متکلم این کلام خبر میدہد لیکن تواند بود کہ مرادش آن باشد کہ مجمل نسبت
بمفصل حکم پوست دارد ونسبت بمغز واستدلال در جنب کشف در رنگ قشر ست
نسبت بر لب اما اکابر مستقیم الاحوال الاتیان امثال این عبارت موہمہ را تجویز نمی
نمایند وفرق جز باجمال وتفصیل واستدلال وکشف مذکور نمی سازند سائلی از خواجہ
نقشبند قدس اللہ تعالیٰ سرہ الاقدس سوال کرد کہ مقصود از سیر وسلوک چیست
فرمودند تا معرفت اجمالی تفصیلی گردد واستدلالی کشفی شود رزقنا اللہ سبحانہ الثبات
والاستقامۃ علی الشریعۃ علما وعملا صلوۃ اللہ تعالیٰ وسلامہ علی صاحبہا بقیۃ التصدیع
آن کہ حامل رقیمۃ الدعا شیخ مصطفی شریحی از نسل قاضی شریح اند پدر ایشان بزرگ بودند
وظائف ووجہ مدد معاش بسیار داشتند اسناد وفرامین ہمراہ گرفتہ متوجہ لشکر شدہ است
مشار الیہ از فقدان اسباب معاش مضطرست التفات نمودہ بر نہجی توجہ فرمایند کہ سبب
حصول جمعیت شود واز اضطراب وتفرقہ نجات یابد زیادہ مصدع نشد مکتوب ہشتاد وپنجم
بمرز فتح اللہ حکیم صدور یافتہ بود در ترغیب بر اتیان اعمال صالحہ خصوصًا اداے صلوۃ
بجماعات وما یناسب ذلک وفقکم اللہ سبحانہ لمرضیاتہ آدمی را ہمینا بکہ از درستی اعتقادات

چاره نیست از ایشان اعمال صالحه نیز چاره نیست و جامع ترین عبادات مقرب ترین طاعات اداے صلوة است قال علیه الصلوة والسلام عماد الدین فمن اقامها فقد اقام الدین ومن ترکها فقد هدم الدین وکسی را که بر مواظبت اداے صلوة موفق سازند از فحشاء ومنکر باز دارند کریمه ان الصلوة تنهی عن الفحشاء والمنکر مؤید این سخن است وصلوتے که نه چنین است صورت صلوة حقیقت ندارد لیکن تا زمان حصول حقیقت صورت را از دست نمی باید داد ما لا یدرک کله لا یترک کله اکرام الاکرمین اگر صورت را بحقیقت اعتبار نماید مستبعد نیست فعلیکم بمواظبة اداء الصلوة مع الجماعات مع الخشوع والخضوع فانها سبب النجاة والفلاح قال الله سبحانه وتعالی قد افلح المومنون الذین هم فی صلوتهم خاشعون کار آنست که با وجود مخاطره کرده شود سپاهیان در وقت غلبه غنیم اگر اندک تردد می کنند اعتبار بسیار پیدا میکنند صلاح جوانان بآن سبب اعتبار دارد که با وجود غلبهٔ شهوت نفسانی خود را بصلاح آورده اند اصحاب کهف اینهمه بزرگی بواسطه هجرت از مخالفت دین یافتند در حدیث نبوی علیه الصلوة والسلام وارد است عبادة فی الهرج کهجرة الیّ پس منافی فی الحقیقت عین باعث زیاده ازین چه نوشته آید فرزندی شیخ بهاء الدین را صحبت فقرا مرغوب نمی افتد و باهل غنا وتنعم مائل و منجذب است نمیداند که صحبت ایشان سم قاتل است ولقمهٔ چرب ایشان ظلمت افزا است الحذر الحذر ثم الحذر الحذر در حدیث صحیح وارد است علی مصدرها الصلوة والسلام من تواضع لغنی لغناه ذهب ثلثا دینه فویل لمن تواضعهم لغناهم والله سبحانه الموفق

مکتوب هشتاد وششم بیکی از احکام پرگنه جبرک صدور یافته در بیان سلامتی قلب از ما دون حق سبحانه وتعالی بر حد اعتدال و مرکز عدالت استقامت کرامت فرماید بحرمة سید المرسلین علیه وعلی آله من الصلوة افضلها ومن التسلیمات اکملها آنچه بر ما وشما است سلامتی قلب است از گرفتاری ما دون حق سبحانه و این سلامتی بر تقدیریست که غیر او را سبحانه بر دل خطوری نماید اگر فرضاً هزار سال حیات وفا کند غیر بر دل نگذرد بواسطه نسیانی که دل را از ماسوای حاصل شود مصرعه کار اینست غیر این همه هیچ * در وقت ملاقات از وی

گرم گفته بودند که در عملی وکاری اگر رجوع افتد باخواهی نوشت بنابر علی ذلک
متصدع گشت که شیخ عبد الله صوفی ازین کان است بواسطه بعضی حوائج قرضدار
گشته است امید است که مددے در تخلیص ذمه او خواهند فرمود والسلام مکتوب
هشتاد و هفتم به پهلوان محمود صدور یافته در بیان آن که چه سعادت ست که دوستان
خدا جل وعلا کسی را قبول نمایند سلمکم الله تعالی وثبتکم الله علی جادة الشریعة علی صاحبها
الصلوة والسلام والتحیة نخستین بشارت خاندان ایشان را قدوم میان شیخ مزامل
است برکات صحبت ایشان را چه شرح دهد چه سعادت که دوستان خدا جل وعلا
کسی را قبول نمایند چه جای آنکه بمحبت وقربت ممتاز سازند هم قوم لا یشقی جلیسهم
بالجمله صحبت ایشان را غنیمت شمرند وادب صحبت را مرعی دارند تا موثر افتد زیاده
چه نویسد والسلام اولاً وآخراً مکتوب هشتاد و هشتم نیز به پهلوان محمود
صدور یافته در بیان آنکه چه نعمتی که کسی با ایمان وصلاح موے سیاه خود را سفید کرده
باشد و در جوانی خوف غالب باید و در پیری رجا حق سبحانه وتعالی همواره با خود
دارد چه نعمتی ست که کسی با یمان وصلاح موے سیاه خود را سفید سازد در حدیث
نبوی ست علیه الصلوة والسلام من شاب شیبة فی الاسلام غفر له جانب امید را
ترجیح دهند وظن مغفرت را غالب سازند که در جوانی خوف بیشتر در کار ست و در پیری
رجا غالب تر باید والسلام اولاً وآخراً مکتوب هشتاد و نهم به مرزا علی جان
صدور یافته در عزا پرسی حق سبحانه وتعالی بر جادهٔ شریعت علی صاحبها الصلوة و
السلام والتحیة استقامت ارزانی فرماید آدمی را بحکم کل نفس ذائقة الموت از مرگ
چاره نیست فطوبی لمن طال عمره وکثر عمله همین موت است که مشتاقان را بآن تسلی میدهند
ووسیلهٔ وصول دوست بدست میسازند من کان یرجو لقاء الله فان اجل الله لات
آرے حال واپس ماندگان وگرفتاران بعد دولت حضور بمطلب سیدگان وآزادگان
خراب وابتر است ولی نعمت مرحومه شما درین آوان بسی مغتنم بودند الحال برشما آن لازم
ست که مکافات احسان باحسان بکنند وبدعا وصدقه ساعت بساعت مدد نمایند

فان المیت کالغریق منتظر دعوة تلحقه من اب او ام او اخ او صدیق نیز می باید که از مرگ ایشان بمرگ خود عبرت بگیرند و تمام خود را برضی حق سپرند و حیات دنیا را غیر از متاع غرور نشمارند اگر تمتعات دنیوی را اندک اعتباری می بود برابر سر موی بر کفار بدکردار تجویز نمی فرمودند رزقنا الله سبحانه و ایاکم الاعراض عن ما سوی الله سبحانه والاقبال الی جناب قدسه و بحرمة سید المرسلین علیه و علی آله من الصلوات افضلها و من التسلیمات اکملها والسلام والاکرام

مکتوب نود دوم بخواجه قاسم صدور یافته در ترغیب بر آنکه بکلیت متوجه حق سبحانه باید بود و امروز حصول این دولت وابسته بتوجه و اخلاص باین طبقه علیه نقشبندیه است قدس الله تعالی اسرارهم حضرت سبحانه و تعالی دنیای دنیه را در منظر همت خوار و بی اعتبار گردانیده حسن و جمال را در مرآت باطن متجلی و متزین گرداناد بحرمة سید البشر المطهر عن زیغ البصر علیه و علی آله من الصلوات افضلها و من التسلیمات اکملها التفات نامه گرامی مع هدایای محترمه وصول یافت کرم نمودند جزاکم الله سبحانه خیر الجزاء نصیحتی که بمحبان و مخلصان کرده میشود همه آنست که بکلیت اقبالی بجناب قدس خداوندی عز شانه میسر گردد و اعراضی از ما دون او تعالی حاصل آید ع کار اینست غیر این همه هیچ ۞ امروز حصول این دولت عظمی وابسته بتوجه و اخلاص باین طبقه علیه نقشبندیه است بریاضات و مجاهدات شاقه آن میسر اندگردد که بیک صحبت ایشان حصول یابد چه در طریق این بزرگواران اندراج نهایت در بدایت ست در اول صحبت آن می بخشند که منتهیان را در نهایت بدست می افتد طریق این بزرگواران طریق اصحاب کرام است ایشان را در اول صحبت خیر البشر علیه و علی آله و علیهم الصلوات والتسلیمات آن کمالات میسر میشد که اولیا را شاید در نهایت میسر شود و این طریق اندراج نهایت در بدایت ست فعلیکم بمحبة هؤلاء الاکابر فانها ملاک الامر والسلام علیکم و علی سائر من اتبع الهدی والتزم متابعة المصطفی علیه و علی آله الصلوة والسلام۔

مکتوب نود و یکم بشیخ کبیر صدور یافته در بیان آنکه تصحیح عقائد و اتیان اعمال صالحه هر دو جناح انداز برای طیران عالم قدس و مقصود از اعمال شریعت و احوال حقیقت تزکیه نفس و تصفیه قلب ست رزقنا الله سبحانه و ایاکم الاستقامة علی متابعة السنة السنیة

علی صاحبها الصلوة والسلام والتحیة کار اینست که اولا به تصحیح عقائد بر وفق آرای علمای اہل سنت وجماعت که فرقه ناجیه اند باید کرد ثانیا علم وعمل بمقتضای احکام فقهیه لازم باید ساخت بعد از تحصیل این دو جناح اعتقادی وعملی قصد طیران عالم قدس باید نمود مصرع کار اینست غیر این همه هیچ ٭ مقصود از اعمال شریعت واحوال طریقت وحقیقت تزکیه نفس وتصفیه قلب است تا النفس مزکی نشود وقلب سلامتی پیدا نکند ایمان حقیقی که نجات وابسته بآن ست میسر نشود وسلامتی قلب وقتی صورت بندد که غیر او تعالی اصلا بر دل خطور نکند اگر هزار سال گذرد وغیر را در دل عبور نباشد زیرا که این زمان دل را نسیان ماسوا اتمام میسر شده است که اگر به تکلیف یادش دهند یاد نکند این حالت معبر بفنا ست وقدوم اول ست درین راه وبدونه خرط القتاد والسلام اولا وآخرا مکتوب نود ودوم نیز بشیخ کبیر صدور یافت در بیان آنکه اطمینان قلب بذکر ست نه بنظر واستدلال ثبتنا الله سبحانه وایاکم علی شریعة المصطفویه علی صاحبها الصلوة والسلام والتحیة الا بذکر الله تطمئن القلوب راه اطمینان قلب ذکر الله است سبحانه نه نظر واستدلال ست بیت پای استدلالیان چوبین بود پای چوبین سخت بی تمکین بود ٭ چه در ذکر کسب مناسب ست با جناب قدس هر چند هیچ مناسب نیست ما للتراب ورب الارباب لیکن یک قسم علاقه درمیان ذکر ومذکور پیدا می شود که موجب محبت میگردد وچون محبت مستولی شد غیر اطمینان هیچ نیست وچون کار با طمینان قلب رسید دولت ابدی نقد وقت او گشت ؎ ذکر گو ذکر تا ترا جان است ٭ پاکی دل ز ذکر یزدان است ٭ والسلام اولا وآخرا مکتوب نود وسوم بسکندر خان لودی صدور یافته در بیان آنکه در جمیع اوقات بذکر الٰهی جلشانه باید پرداخت بعد از ادای نماز پنجگانه بجماعت وادای سنن روایت اوقات خود را معروف ذکر الٰهی جل سلطانه باید ساخت وبه غیر آن نباید پرداخت چه در خوردن وچه در خفتن وچه در آمدن وچه در رفتن طریق ذکر را به شما معلوم کرده شده است وهمان طریق استعمال نماید اگر در جمعیت فتور یابند اول باید یقین سبب فتور کرد بعد از ان تلافی تقصیر آن باید نمود وبا التجا وتضرع تام حضرت حق سبحانه رو باید آورد ودفع ظلمت آن خواست و

تعالی

وشیخی را که از وی ذکر یافته بودند متوسل باید ساخت والله سبحانه المیسر کل العسیر والسلام مکتوب
نود و چهارم بخضر خان لودی صدور یافته در بیان آنکه آدمی را از تصحیح عقائد و اتیان
اعمال صالحه چاره نیست تا باین دو جناح طیران عالم حقیقت نماید حضرت حق سبحانه و تعالی
بر جادهٔ شریعت مصطفویه علی صاحبها الصلوة والسلام والتحیة استقامت کرامت فرماید
آنچه لابدست و ناچار تصحیح عقائد است اولا بموجب آراے صائبه اهل سنت و جماعت که فرقهٔ
ناجیه اند وثانیا اتیان اعمال است بموجب احکام فقهیه بعد از دانستن آن احکام از فرائض
و سنن و واجبات و مستحبات و حلال و مکروه و مشتبه چون این دو جناح اعتقادی
و عملی میسر شد اگر توفیق خداوندی جل سلطانه مساعدت نماید می تواند که
بعالم حقیقت طیران نماید و بے حصول این دو بازو طیران و وصول بعالم حقیقت محال ست
بیت محال ست سعدی که راه صفا + توان رفت جز در پے مصطفٰے + ثبتنا الله سبحانه وایاکم
علی متابعته علیه وآله الصلوة والسلام مکتوب نود و پنجم به سید احمد بجواڑه
صدور یافته در بیان آنکه آدمی نسخهٔ جامع است و قلب او نیز بر صفت جامعیت مخلوق ست
و اقوال بعضی از مشائخ که در مرتبهٔ سکر واقع شده است در وسعت قلب و امثال آن محمول
بر توجیهات اند و در بیان آنکه صحو افضل است از سکر و ما یناسب ذلک آدمی نسخه ایست
جامع هرچه در تمام موجود است در انسان تنها ثابت ست لیکن از عالم امکان بطریق
حقیقت و از مرتبهٔ وجوب بطریق صورت ان الله خلق آدم علی صورته در همین جامعیت
است قلب انسان که هرچه در کلیت انسان ست در قلب تنها ست لهذا انرا حقیقت
جامعه گویند و بجهت همین جامعیت بعضی از مشائخ از وسعت قلب چنین خبر داده اند
که اگر عرش و ما فیه در زاویهٔ قلب عارف اندازند هیچ محسوس نشود زیرا که قلب جامع
عناصر و افلاک ست و عرش و کرسے و عقل و نفس شامل مکانی و لامکانی ست پس
هر آئینه عرش و ما فیه را بواسطهٔ شمول لامکانیة در قلب مقداری نباشد چه عرش و ما فیه
باوجود وسعت دائرهٔ مکان است مکانی هرچند وسیع است در جنب لامکانی قدرے
ندارد اما ارباب صحو از مشائخ قدس الله تعالی اسرارهم میدانند که این حکم مبنی

به سکر است و محمول ست بر عدم تمایز میان حقیقت شی و انموذج او عرش مجید که محل ظهور تمام
است ازان رفیع تراست که در قلب تنگ آنرا گنجایش باشد آنچه در قلب از عرش می نماید آن
انموذج عرش ست نه حقیقت عرش و شک نیست که آن انموذج را هیچ مقدارے نیست
در جنب قلب که او جامع انموذجات بے نہایت ست آئینه که در وے آسمان باین بزرگی
باشیاے دیگر نماید نمی توان گفت که آئینه از آسمان وسیع تراست آری تمثال آسمان
که در آئینه است در جنب آسمان صغیر است و حقیقت آسمان این مبحث بمثالی روشن گردد
مثلا در انسان انموذجے از کرهٔ عنصر خاک مکنون ست نظر بجامعیت انسان نمیتوان گفت
که وجود انسان از کرهٔ عنصر خاک اوسع است بلکه وجود انسان را در جنب کرهٔ خاک هیچ
مقدارے نیست جز محقرشے بلکه بانموذج حقیر شے را شے دانسته این حکم بوقوع می آید
ازهمین قبیل ست کلام بعض از مشایخ که در غلبه سکر گفته اند جمع محمدی اجمع از جمع الٰهی
جل سلطانه چون محمد را علیه الصلوٰة والسلام والتحیه جامع حقیقت وامکان و مرتبهٔ وجوب
دانسته اند حکم کرده اند که جامعیت محمد از جامعیت الله تعالیٰ شانه زیاده است اینجا
نیز صورت را حقیقت تصور نموده این حکم کرده اند محمد علیه وعلی آله الصلوٰة والسلام
جامع صورت مرتبه وجوب ست نه حقیقت وجوب والله تعالیٰ وتقدس واجب الوجود حقیقی
است واگر فرق میکردند درمیان حقیقت وجوب وصورت وجوب چنین حکم نمی کردند
حاشا وکلا من امثال هذه الکلام السکریة محمد بنده ایست محدود ومتناهی واو تعالیٰ و
تقدس غیر محدودست ونامتناهی باید دانست که هرچه از احکام سکریه است ازمقام
ولایت ست وهرچه از صحو است بمقام نبوت تعلق دارد که اکمل تابعان انبیاء علیهم الصلوٰة
والتسلیمات بواسطه صحو ازین مقام بطریق تبعیت نیز نصیب ست بسطامیه سکر را به صحو
تفضیل میکنند لهذا شیخ ابویزید بسطامی قدس سره میگوید لوای ارفع من لواے محمد
لواے خود را لواے ولایت میداند ولواے محمد را علیه الصلوٰة والسلام لوای نبوت
لواے ولایت را که رو بسکر دارد ترجیح میدهند برلواے نبوت که رو بصحو دارد ازین عالم
است سخن بعضی که گفته اند الولایة افضل من النبوة میدانند که در ولایت رو بحق دارند

ودر نبوت رو بخلق وشک نیست که رو بحق افضل است از رو بخلق بعضی در توجیه این سخن
گفته اند که ولایت نبی افضل است از نبوت او نزد این حقیر امثال این سخنان دور از کار
می نمایند چه در نبوت رو بخلق فقط نیست بلکه با این توجه رو بحق نیز دارد باطنش با حق ست
سبحانه وظاهرش با خلق وآنکه تمام رو بخلق دارد واز مدبر آنست انبیا علیہم الصلوۃ والسلام
بہترین جمیع موجودات اند بہترین دولت بایشان مسلم داشته اند ولایت جزو نبوة است
ونبوت کل است لاجرم نبوت افضل باشد از ولایت خواه ولایت نبی باشد خواه ولایت
ولی پس صحو افضل است از سکر چه در صحو سکر مندرج است ہمچو اندراج ولایت در نبوت صحو تنہا
که عوام الناس راست از مبحث خارج است بر آن صحو ترجیح دادن معنی ندارد وصحوے که متضمن
سکر است البته از فضل است از سکر علوم شرعیه که مصدر آنها مرتبه نبوت ست سراسر صحو است
ومخالف آن علوم هرچه باشد از سکر ست صاحب سکر معذور ست شایان تقلید علوم
صحو است نه علوم سکر ثبتنا الله سبحانه علی تقلید العلوم الشرعیه علی مصدرها الصلوۃ و
السلام والتحیۃ یرحم الله عبدا قال آمینا واعجبه در حدیث قدسی واقع ست لایسعنی ارضی
ولا سمائی ولکن یسعنی قلب عبد المؤمن مراد ازین گنجایش صورت مرتبه وجوب ست نه حقیقت
که حلول در انجا محال ست چنانکه بالا گذشت پس ظاهر شد که شمول قلب مر لامکانیه را باعتبار
صورت لامکانیت ست نه حقیقت آن تا عرش ومافیه را مقداری نباشد آنحکم مخصوص بحقیقت
لامکانیه است مکتوب نود وششم بمحمد شریف صدور یافته در منع وزجر تسویف وتاخیر
ودر تحریص بر متابعت شریعت علی صاحبها الصلوۃ والسلام والتحیۃ وما یناسب ذلک ای
فرزند که امروز آن دان فرصت ست واسباب جمعیت همه میسر گنجایش تسویف وتاخیر نیست
بہترین اوقات را که زمان عنفوان جوانی ست در بہترین اعمال که طاعت وعبادت مولی است
بباید مصروف داشت از محرمات ومشتبهات شرعیه اجتناب نموده پنجوقت نماز بجماعت لازم
باید ساخت واداے زکوۃ بر تقدیر وجود نصاب نیز از ضروریات اسلام است آنرا اهم برغبت
بلکه بمنت بباید ادا نمود از کمال کرم خود حق تعالی در تمام روز وشب پنجوقت از برای عبادت
معین ساخت واز اموال نامیه وانعام سائمه ربع عشر را تحقیقا وتقریبا از برای فقرا متعین فرموده

دمیدان تصرف مباحات را فراخ گردانیده خیلی بے انصافی ست که در شصت گھڑی روز وشب
دو گھڑی صرف طاعت حق سبحانه نشود از چہل سہم یک سہم بفقرا ادا نماید واز دائرہ وسعۂ مباحات
پا بیرون کشیده بمحرمات ومشتبهات در رفته شود در موسم جوانی آوان سلطان نفس اماره است و
قہرمان شیطان لعین قلیل عمل را کثیر اجر می بردارند و فردا که بازدل عمر رسانند وحواس قوے
شکستے پیدا کند واسباب جمعیت نشست نماند غیر از ندامت وپشیمانی محصل نخواهد بود وبسیارست که تا
فردا نگذارند وفرصت ندامت وپشیمانی که نحوی از توبه است میسر نشود وعذاب ابدی وعقوبت
سرمدی که پیغمبر صادق علیه من الصلوة افضلها ومن التسلیمات اکملها ازان اخبار فرموده وعصاة
را ازان ایعاد نموده در پیش است تخلفی ندارد امروز شیطان بتزویر کرم پروردگار جل سلطانه در نظر
می اندازد وعفو او را سبحانه بهانه ساخته مرتکب معاصی میسازد و باید دانست که در دار دنیا که محل
آزمایش وابتلاست دشمن ودوست را ممتزج ساخته اند و هر دو را شمول رحمت گردانید کریمۂ
ورحمتی وسعت کل شیء ازان مشعر است ودر روز قیامت دشمن را از دوست جدا خواهند ساخت
کریمۂ وامتازوا الیوم ایها المجرمون مخبر ازان ست ودر انوقت قرعۂ رحمت را بنام دوستان خواهند
انداخت ودشمنان را محروم مطلق وملعون محقق خواهند فرمود فسأکتبها للذین یتقون ویؤتون
الزکوة والذین هم بایٰتنا یؤمنون شاهد این معنی ست تحقیق اثبات خواهم کرد آن رحمت را برای
آن جماعت که پرهیز میکنند از کفر ومعاصی وادا میکنند زکوة را پس کرم ورحمت را در آخرة مخصوص
یا برادر اهل اسلام نیک کردار داشت آری مطلق اهل اسلام را بر تقدیر خیریت خاتمت از رحمت
نصیب ست اگرچه بعد از ازمنه متطاوله از عذاب دوزخ نجات یابند اما ظلمات معاصی و عدم
مبالات باحکام منزله سماوی کی بگذارد که نور ایمان را بسلامت برد علماء فرموده اند که اصرار
بر صغیره بکبیره میرساند واصرار بر کبیره مفضی بکفر است عیاذا بالله سبحانه فرد اندکی پیش تو
گفتم غم دل ترسیدم * که دل آزرده شوی ورنه سخن بسیار است * حق سبحانه وتعالی توفیق مرضیات
خود رفیق گرداند بحرمة محمد رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم بقیة المقصود آنکه مولانا اسحٰق حامل
رقیمۂ آشنا ومخلص فقرا است وحق جوار از قدیم نیز دارد اگر مدد واعانتی طلبد بوجه مرعی خواهند داشت
مشار الیه در فن کتابت دانشا بقدر اطلاع دارد والسلام مکتوب نود و هفتم بشیخ درویش

صدور یافته در بیان آنکه مقصود از عبادات مأموره تحصیل یقین ست ادای عبادات ست
صورت ایمان ست نه حقیقت ایمان که تعبیر از آن به یقین کرده شد قال عز شانه یا ایها الذین
آمنوا آمنوا ای الذین آمنوا صورةً آمنوا باداء وظائف العبادات المأمورة و مقصود از فنا و
بقا که ولایت عبارت از تحصیل این دولت ست همین یقین ست و بس اگر از فنا فی الله و البقا بالله معنی
دیگر خواهند که بحالیت و محلیت موهم باشد خود عین الحاد و زندقه است و در غلبهٔ حال و سکر وقت
چیزها ظاهر میشوند که آخر از آن باید گذشت و مستغفر باید شد ابراهیم بن شیبان که از مشائخ طبقات
است قدس الله تعالی اسرارهم میگوید که علم الفنا و البقا یدور علی اخلاص الوحدانیة و صحة
العبودیة و ما سوی ذلک فهو المغالیط و الزندقة و الحق که راست میفرماید و این کلام از استقامت او
خبر میدهد فنا فی الله عبارت از فنای در مرضیات اوست سبحانه و علی هذا القیاس السیر الی الله
والسیر فی الله و نحوهما ثانیاً مصدع میگردد که صلاح آثاری میان شیخ اله بخش بصلاح و تقوی او
فضیلت آراسته اند و جمعی کثیر بایشان وابسته در ماده از مواد اگر معونتی طلبند امید ست که توجه شریف
بحال ایشان مرعی خواهند فرمود السلام علیکم و علی من اتبع الهدی مکتوب نود و هشتم
به عبد القادر پسر شیخ زکریا صدور یافته در ترغیب بر رفق و ترک عنف با یراد احادیث نبویه
مصدرها الصلوة والسلام حق سبحانه و تعالی بر مرکز عدالت استقامت ارزانی فرماید چند حدیث
نبوی علیه من الصلوة افضلها و من التسلیمات اکملها که در باب تذکیر و وعظ و نصیحت وارد داشته ام
ایراد نموده حق سبحانه و تعالی عمل بمقتضای آنها میسر گرداند قال الله رسول الله صلی الله علیه
و آله وسلم ان الله رفیق یحب الرفق و یعطی علی الرفق ما لا یعطی علی العنف و ما لا یعطی علی
ما سواه رواه مسلم و فی روایة له قال لعائشة رض علیک بالرفق و ایاک بالعنف و الفحش ان الرفق
لا یکون فی شیء الا زانه ولا ینزع من شیء الا شانه و قال ایضا علیه و علی آله الصلوة والتحیة من
یحرم الرفق یحرم الخیر و قال ایضا علیه و علی آله الصلوة والسلام ان من احبکم علی احسنکم اخلاقا
و قال ایضا علیه الصلوة والسلام من اعطی حظه من الرفق اعطی حظه من الدنیا والآخرة و قال
ایضا علیه و علی آله الصلوة والتسلیمات الحیاء من الایمان والایمان فی الجنة و البذاء من الجفاء
والجفاء فی النار ان الله یبغض الفاحش البذی الا اخبرکم بمن یحرم علی النار و بمن یحرم النار علیه

الا کل بین لین قریب سہل المومنون ہینون لینون کالجمل الانف ان قید انقاد وان اسنیخ علی صخرۃ
استناخ من کظم غیظا وہو یقدر علی ان ینفذہ دعاہ اللہ علی روس الخلائق یوم القیمۃ حتی
یخیرہ فی ای الحور شاء ان رجلا قال للنبی صلی اللہ تعالی علیہ وعلی آلہ وسلم اوصنی
قال لاتغضب فردد مرارا قال لاتغضب الا اخبرکم باہل الجنۃ کل ضعیف متضعف لو اقسم علی اللہ
لابرہ الا اخبرکم باہل النار کل عتل جواظ مستکبر اذا غضب احدکم وہو قائم فلیجلس فان ذہب عنہ
الغضب والا فلیضطجع ان الغضب لیفسد الایمان کما یفسد الصبر العسل من تواضع للہ رفعہ اللہ فہو
فی نفسہ صغیر وفی اعین الناس عظیم ومن تکبر وضعہ اللہ فہو فی اعین الناس صغیر وفی نفسہ
کبیر حتی ہو اہون علیہم من کلب او خنزیر قال موسی بن عمران علی نبینا وعلیہ الصلوۃ والسلام
یارب من اعز عبادک قال من اذا قدر غفر وقال ایضا علیہ الصلوۃ والتسلیمات والتحیۃ
من خزن لسانہ ستر اللہ عورتہ ومن کف غضبہ کف اللہ عنہ عذابہ یوم القیمۃ ومن
اعتذر الی اللہ قبل اللہ عذرہ وقال ایضا علیہ الصلوۃ والتسلیمات من کانت لہ
مظلمۃ لاخیہ من عرضہ او شیء فلیتحلل منہ الیوم قبل ان لایکون دینار ولا درہم ان کان
لہ عمل صالح اخذ بقدر مظلمتہ وان لم یکن حسنات اخذ من سیات صاحبہ فحمل علیہ وقال
ایضا علیہ الصلوۃ والسلام اتدرون ما المفلس قالوا المفلس فینا من لا درہم لہ ولا متاع
فقال ان المفلس من امتی من یاتی یوم القیمۃ بصلوۃ وصیام وزکوۃ ویاتی شتم ہذا
واکل مال ہذا وسفک دم ہذا وضرب ہذا فیعطی ہذا من حسناتہ فان فنیت حسناتہ قبل ان
یقضی ما علیہ اخذ من خطایاہم فطرحت علیہ ثم طرح فی النار وعن معاویۃ رضی اللہ عنہ
انہ کتب الی عائشۃ رضی اللہ تعالی عنہا ان اکتبی الی کتابا توصینی فیہ ولا تکثر فکتب سلام
علیکم اما بعد فانی سمعت رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم یقول من التمس رضی اللہ
بسخط الناس کفاہ اللہ مؤنۃ الناس ومن التمس رضی الناس بسخط اللہ وکلہ اللہ الی الناس
والسلام علیک صدق رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم وبارک رزقنا اللہ سبحانہ وایاکم
التوفیق بالعمل بما اخبر المخبر الصادق والسلام این احادیث اگرچہ بے ترجمہ نوشتہ شدہ است اما نجابت
شیخ جیو رجوع نمودہ معانی اینہا را فہمیدہ سعی خواہند کرد کہ عمل بمقتضاے اینہا میسر شود

بقاے دنیا بس اندک است و عذاب آخرت بسیار شدید است و دائمی ست عقل
دور اندیش را کار باید فرمود و به طراوت بے حلاوت دنیا مغرور نباید شد و اگر بدنیا
کسی را عزت و آبرو باشد کفار دنیا دار باید که از ہمہ عزیز تر باشند و بظاہر دنیا فریفته گشتن
از بے خردیست فرصت چند روزه را غنیمت باید شمرد و در مراضی خداے عز و جل باید کوشید
و بخلق خداے باید احسان نمود لامر الله والشفقة علی خلق الله ہر دو اصل عظیم اند از براے
نجات اخروی مخبر صادق علیه الصلوٰة والسلام ہر چه فرموده است مطابق نفس الامر
است ہزل و ہذیان نیست خواب خرگوش تا چند خواہد بود آخر رسوائی ست و بینوائی
و رسوائی قال الله سبحانه و تعالیٰ افحسبتم انما خلقنکم عبثا و انکم الینا لا ترجعون ہر چند معید اند
وقت شما و تقاضاے استماع امثال این سخنان نمیکند و عنفوان جوانی ست و تنعمات دنیوی
میسر و حکومت و تسلط بر خلائق حاصل اما شفقت بر احوال شما باعث این گفتگو می گردد ہنوز
ہیچ نرفته است وقت توبه و انابت ست خبر شرط است ع در خانه اگر کس ست یک حرف
بس ست **مکتوب نود و نہم** به ملا حسن کشمیری صدور یافته در جواب استفساریکه نموده بود
از کیفیت دوام آگاہی و جمع آن بحالت نوم که سراسر غفلت و تعطیل ست التفات نامه گرامی
مشرف ساخت استفساریکه رفته بود از کیفیت دوام آگاہی و جمع آن بحالت نوم که سراسر
غفلت و تعطیل ست که بعضی از اکابر این خانواده بزرگ از حصول آن دولت خبر داده اند
مخدوما حل این اشکال مبنی بر مقدمه ایست که بیان آن ضروریست گوئیم روح انسانی را پیش از تعلق
باین ہیکل ہیولانی راه ترقی و عروج مسدود بود و در قفص و ما منا الا له مقام معلوم مقید و محبوس لیکن در
نہاد آن جوہر نفیس استعداد عروج بشرط نزول ودیعت نہاده بودند و مزیت او ازین راه بر ملک مقرر
فرموده حق سبحانه و تعالیٰ از کمال کرم خویش آن جوہر نورانی را باین ہیکل ظلمانی جمع فرموده فسبحان من
جمع بین النور والظلمة و قرن الامر بالخلق و چون این دو امر فی الحقیقت بر دو طرف نقیض واقع شده
بودند حکیم مطلق جل سلطانه از برای تحقیق این اجتماع و تقرر این انتظام روح را بالنفس نسبت
تعشق و گرفتاری داد و این گرفتاری را سبب انتظام اینها گردانیده کریمه لقد خلقنا
الانسان فی احسن تقویم ثم رددناه اسفل السافلین رمزے ازین بیان میفرماید و این تنزل روح

وگرفتاری آن فی الحقیقت از قبیل مدح بما یشبه الذم است پس بواسطهٔ آن نسبت حبی روح
بتمام خود را بعالم نفس انداخت و خود را تابع او گردانید بلکه خود را نیز فراموش ساخت و تعبیر
از خود بنفس اماره نمود و این لطافت دیگرست در نشأه روح که از کمال لطافت بهرچه روی آرد
حکم او می گیرد پس هرگاه خود را فراموش کرده باشد ناچار نسبت آگاهی سابق خود را که
بمرتبهٔ وجوب تعالت و تقدس داشت نیز فراموش گرداند و بتمام خود را بغفلت سپارد
و حکم ظلمت گیرد الله تعالی از کمال مهربانی و بنده نوازی انبیا علیهم الصلوات والتسلیمات
مبعوث ساخت و او را بتوسل این اکابر بخود دعوت فرمود بمخالفت نفس روح را که معشوقهٔ
اوست مهر نمود فمن رجع القهقری فقد فاز فوزا عظیما ومن لم یرفع راسه واختار الخلود الی الارض
فقد ضل ضلالا بعیدا اما جواب آن اشکال گوییم که ازین مقدمه اجتماع روح بالنفس مفهوم گشت
بلکه فنای آن در نفس و بقای آن بدو پس ناچار تا زمانیکه این اجتماع و انتظام برپاست غفلت
ظاهر عین غفلت باطن و توهم که غفلت ظاهرست عین غفلت باطن و چون این انتظام خلل پذیرد
و باطن از محبت ظاهر اعراض نموده رو بجهت بطن البطون آرد و فنا و بقائی که بنفس پیدا کرده بود
رو بزوال آورده فنا و بقا به باقی حقیقی تعالی و تقدس حاصل کند این زمان غفلت
ظاهر در حضور باطن تأثیر نکند چه تا تأثیر کند باطن را بتمام پشت بجانب ظاهر گشته است و
از ظاهر به باطن هیچ در نمی رود پس رواست که ظاهر غافل باشد و باطن آگاه ولا محذور مثلاً
روغن بادام تا زمانیکه بکنجاره ممتزج و مختلط ست حکم هر دو متحد است و چون روغن از کنجاره
جدا گشت احکام متمائزه پیدا شد پس حکم یکی بر دیگری متمشی نشود و این چنین صاحب دولتی
را اگر خواهند باعالم باز گردانند و عالمی را بتوسط وجود شریف او از ظلمات نفسانی
وارهانند او را بطریق سیر عن الله بالله فرود می آرند روی او بتمام بخلق نگردد بلی آنکه
گرفتاری باینها پیدا کند چه او بر جهان گرفتاری سابق خودست بی اختیار او را درین عالم
آورده اند پس این منتهی با سائر مبتدیان در اعراض از جناب قدس تعالی و تقدس و اقبال
بخلق در صورت شرکت دارد اما فی الحقیقت هیچ مناسبت ندارد و از گرفتاری تا عدم گرفتاری
تفاحشست وایضا اقبال بخلق درحق این منتهی بی اختیاریست رغبتی درین ندارد

بلکه رضامندی حق سبحانه و تعالی درین اقبال ست و در مبتدی ذات و به رغبت ست
و تا مرضی حق ست سبحانه و فرقی دیگر گوئیم مبتدی را میسر ست که از عالم رو گردانیده رو بحق
تعالی و تقدس آرد و منتهی را اعراض از خلق محال ست دوام اقبال بخلق لازم مقام اوست
مگر آنکه کار دعوت او تمام شود و او را از دار فنا بدار بقا انتقال دهند آن زمان ندای اللهم
الرفیق الاعلی نقد وقت اوست مشائخ طریقت قدس الله تعالی اسرارهم در تعین مقام
دعوت سخنان فرموده اند جمعی جمیع توجه بین الخلق والحق گفته اند اختلاف آن مبنی بر اختلاف
احوال و مقامات ست هر کسی از مقام خود خبر داده والامر عند الله سبحانه و آنچه سید الطائفه
جنید رضی الله تعالی عنه فرموده است که النهایة هی الرجوع الی البدایة موافق مقام
دعوت ست که درین مسوده تحریر یافته چه در بدایت رو بخلق ست حدیث تنام
عیناے و لا ینام قلبی که تحریر یافته بود اشارت بدوام آگاهی نیست بلکه اختیارست از عدم
غفلت احوال خویش و امت خویش لهذا نوم در حق آن سرور علیه الصلوة والسلام ناقض
طهارت نگشت و چون نبی در رنگ شبان ست در محافظت ست خود غفلت شایان منصب او
نباشد و حدیث لی مع الله وقت لا یسعنی فیه ملک مقرب ولا نبی مرسل بر تقدیر صحت اشارت
بتجلی ذاتی برقی تواند بود و آن تجلی نیز مستلزم توجه بجناب قدس خداوندی جل سلطانه نیست
بلکه این تجلی از ان جانب ست متجلی له در آن صنعی نیست از قبیل سیر معشوق و عاشق ست
عاشق از سیر بی سیر گشته است بیت آئینه صورت از سفر دورست کان پذیرای صورت از
نور ست باید دانست که بر تقدیر رجوع بخلق حجب مرتفعه عود نمی کند با وجود بی پردگی او را بخلق مشغول
داشته اند و فلاح خلائق را باو مربوط ساخته مثل این بزرگواران مثل شخصی ست که بکمال تقرب
بپادشاه دارند و میان او و پادشاه حائلی از صورت و معنی هیچ نیست مع ذلک او را بخدمات
ارباب حوائج مشغول داشته است این فرق دیگرست در میان مبتدی و منتهی در رجوع چه مبتدی صاحب
حجب ست و منتهی مرتفع الحجب السلام علیکم و علی سائر من اتبع الهدی **مکتوب صدم**
نیز بملا حسن کشمیری صدور یافته در جواب سوالی که نموده بود که شیخ عبد الکبیر یمنی گفته است که حق
سبحانه و تعالی عالم الغیب نیست التفات نامه گرامی مشرف ساخته آنچه از روی کرم مرقوم بود

ACKU

بوضوح انجامید نوشته بودند که شیخ عبدالکبیر یمنی گفته است که حق سبحانه وتعالی عالم الغیب نیست
مخدوما فقیر را تاب استماع امثال این سخنان نیست بی اختیار رگ فاروقیم در حرکت می آید
و فرصت تاویل و توجیه آن نمی دهد قائل آن سخنان شیخ کبیر یمنی باشد یا شیخ اکبر شامی کلام محمد
عربی علیه وعلی آله الصلوة والسلام درکارست نه کلام محی الدین عربی و صدرالدین قونوی
و عبدالرزاق کاشی ما را بنص کارست نه بفص فتوحات مدنیه از فتوحات مکیه مستغنی ساخته است
حق تعالی در کلام مجید خود را بعلم غیب خود می ستاید و خود را عالم الغیب میفرماید نفی علم غیب را
کردن در کلام از و سبحانه بسیار مستقبح و مستنکر است و فی الحقیقت تکذیب ست مر حق سبحانه را
معنی دیگر گفتن از شناعت نمی برآید و کبرت کلمة تخرج من افواههم خیالیست شعری ما حملهم
علی التفوه بامثال هذه الکلمات الصریحة المنافیة خلاف الشریعة منصور را اگر انا الحق گوید و بسطامی را
سبحانی معذور اند و مغلوب اند در غلبات احوال اما این قسم کلام مبنی بر احوال نیست تعلق بعلم دارد
و مستند بتاویل ست عبد را نمی شاید و هیچ تاویل درین مقام مقبول نیست فان کلام السکاری
یحمل ولیصرف عن الظاهر لا غیر و اگر متکلم این کلام مقصود از اظهار این کلام ملامت خلق
داشته باشد و نصرت اینها آن نیز مستکره است و مستهجن از برای تحصیل ملامت خلق
راهها بسیار است بچه ضرورت کسی تا بسر حد کفر رساند و چون در تاویل این کلام سخن کرده اند
و استفسار نموده بحکم سوالی را جوابی باید بضرورت دران باب سخن سراید و علم الغیب عند الله
سبحانه آنکه گفته اند که غیب معدوم باشد علم به معدوم نباشد یعنی چون غیب نسبت بحق سبحانه
معدوم مطلق ست و لاشی محض تعلق علم را بوی معنی نباشد چه معلومیت او را از عدمیة مطلق
و لاشیئیة محض می برآرد نتوان گفت که حق سبحانه عالم بشریک خودست چه شریک او تعالی
موجود نیست و لاشی صرف ست آری مفهوم غیب و مفهوم شریک تصور کردن ممکن ست اما
کلام در صدق اینهاست نه در مفهوم همچنین ست حال جمیع محالات که مفهوم آنها ممکن التصور اند
و ما صدقات ممتنع التصور چه معلومیت از استحاله می برآرد ولا اقل وجود ذهنی می بخشد و اعتراضی
که بر توجیه مولانا محمد روجی کرده اند درست ست نفی نسبت علمیه در مرتبه احدیت مجرده مستلزم نفی
مطلق علم ست تخصیص بنفی علم غیب کردن وجهی ندارد و اشکال دیگر بر توجیه مولانا آنست که اگر چه

در مرتبهٔ احدیت مجرده نسبت علمیه منتفی ست اما عالمیت او تعالی بر حال خود ست چه بذات عالم
است نه بصفت که صفت آنجا مستغنی ست نفات صفات حق سبحانه عالم میگویند یا آنکه صفت
علم را از وی تعالی مسلوب می سازند انکشافی که بر صفت مترتب می شد بر ذات مترتب
می دانند فکذا اینجا و توجیهی که خود کرده اند و از غیب غیب ذات تعالی و تقدس اراده نموده
اند و تعلق علم را بآن جائز نداشته اند اگر علم واجب باشد تعالی و تقدس اقرب توجیهات
است اما فقیر را در عدم جواز تعلق علم واجب تعالی بذات بحت او سبحانه بحث ست چه توجیهیکه
در عدم جواز گفته اند اقتضای حقیقت علم ست مر احاطهٔ معلوم را و ذات مطلق تعالی مقتضی
عدم احاطه است فلا یجتمعان لهذا لا تعلق ست این جا محل خدشه زیرا که در علم حصولی این
معنی درکارست که آنجا حصول صورت معلوم ست در قوت عالمه اما در علم حضوری هیچ درکار
نیست و در ما نحن فیه علم حضوری ست نه حصولی فلا محذور فی ان یتعلق العلم الواجبی سبحانه
بذاته تعالی بطریق الحضور لا بطریق الحصول والله سبحانه اعلم بحقیقة الحال وصلی الله
تعالی علی سیدنا محمد و آله الطاهرین وسلم و بارک والسلام اولا و آخرا مکتوب صد و یکم
نیز بملا حسن کشمیری صدور یافته در رد بر جماعه که کامل را ناقص تصور کرده زبان اعتراض دراز
می نمایند احسن الله سبحانه حالکم و اصلح بالکم مفاوضهٔ شریفه مولانا محمد صدیق رسانیدند
الحمد لله سبحانه که دور افتادگان را فراموش نساخته اند مخاطباتی که بنفس بحسب ظاهر ایرا
ایراد نموده بودند فی الجمله بوضوح پیوست آری هر اعتراضی که بر نفس دارند در زمان اماره گی
مسلم ست اما بعد از حصول اطمینان محال اعتراض نیست چه نفس درین موطن از
حق سبحانه راضی ست و حق سبحانه از وی راضی پس او مرضی و مقبول ست بر مقبول
اعتراض نمیرود و او مراد حق ست سبحانه زیراکه حصول این دولت در زمان تخلق
باخلاق الله سبحانه است ساخت قدس او از اعتراض مایست فطرتان بلندست هر چه میگویم
بما عاید ست بیت آگه از خویشتن چو نیست چنین + چه خبر دارد از چنان و چنین + لبسا ست که
جاهلان از کمال جهل نفس مطمئنه را باماره گی تصور میکنند و احکام اماره گی بر مطمئنه اجرا می نمایند
چنانکه کفار انبیا را علیهم الصلوة والسلام در رنگ سائر بشر انگاشته از کمال نبوت انکار

نموده اند اعاذ باالله سبحانه عن انکار هؤلاء الاکابر والانکار منا بعتهم علیهم الصلوات التحیات

مکتوب صد و دوم به ملا مظفر صدور یافت در بیان آنکه محرم در قرض بسود مجموع مبلغ است نه زیادتی فقط مثلاً شخصی ده تنگه را قرض گرفت بدوازده تنگه درین صورت مجموع دوازده تنگه حرام است نه ده تنگه زیادتی و ما یتعلق بذلک الحمد لله وسلام علی عباده الذین اصطفی شما آن روز میفرمودید که ربا در قرض بسود همان فضل ست و بس محرم در قرض ده تنگه بدوازده تنگه همان دو تنگه زیادتی ست چون ببعض کتب فقهیه رجوع کرده شد ظاهر گشت که در شریعت هر عقدے که درو فضل ست نیز رباست پس ناچار این عقد محرم باشد و هرچه بنسبت محرم تحصیل نمایند محرم خواهد بود پس آن ده تنگه نیز ربا باشد و محرم مقصود از فرستادن کتاب جامع الرموز و روایات کتاب ابراهیم شاهی اظهار این معنی بود باقی ماند صورت احتیاج مخدوما حرمت ربا بنص قطعی ثابت شده است که شامل محتاج و غیر محتاج است تخصیص محتاج ازانجا نمودن نسخ این حکم قطعی ست بروایت قنیه رتبهٔ آن ندارد که نسخ حکم قطعی کند و حال آنکه مولانا جمال لاهوری که اعلم علماء لاهور اند می فرمودند که بسیارے از روایات قنیه اعتماد را شایان نیست و مخالف ست بروایات کتب معتبره ولو سلم صحة هذا الروایة پس احتیاج را باضطرار مخصصه میباید فرود آورد تا مخصص آن حکم قطعی کریمه فمن اضطر فی مخمصة باشد که مثل او دست در قوت ع که رستم را کشد هم رخش رستم به وایضاً اگر از محتاج عام تر گرفته شود پس باید که صورے از برای حکم حرمت ربا پیدا نشود چه هر که زیادتی قبول مے کند ملتمس احتیاجی از احتیاجهاے خواهد بود بے احتیاج هیچ کس بضرر خود اقدام نخواهد نمود فلا ینبغی لهذا الحکم المنزل من الحکیم الحمید مزید فائده تعالی کتابه العزیز من امثال هذا التوهم ولو سلم عموم الاحتیاج ولو علی سبیل فرض المحال گوئیم که احتیاج از جمله ضروریاست والضروره بقدر تقدر بها پس طعام از آن مبلغ سود پختن و بمردم خورانیدن داخل احتیاج نیست ضرورتی بآن تعلق نه لهذا و ترکه میت احتیاج مستثنی ست و آن مقصود بر کفن ساخته اند و طعامی بروحانیت او پختن داخل احتیاج نداشته اند با آنکه او محتاج تر است بصدقه پس در صورت متنازع فیه ملاحظه فرمایند که مستقرضان بسود

محتاج اند یا نه و بر تقدیر احتیاج طعامی که ایشان از برای جماعه ازان بل می‌پزند آن جماعه را آن طعام خوردن حلال ست یا نه جماعه داروی و سپاه گری را حیله احتیاج ساختن و قرض بسود را باین علت گرفتن و آنرا جایز و حلال دانستن از تدین دور ست می باید که شیده امر معروف و نهی منکر را مرعی داشته جماعه که باین بلا گرفتار باشد منع نماید و بعدم صدق این حیله آگاه سازند چرا کسی را باید اختیار کرد که آخر بارتکاب این قسم محظور و ابتلا باید شد وجوه معیشت بسیار است منحصر در سپاهگری نیست چون شما از اهل صلاح و تقوی می آید روایت طیب در اکل فرستاده شد نوشته بودند که درین بے شبه پیدا نمیشود درست است اما مهما امکن از شبه باید احتراز نمود زراعت بے طهارت که منافی طیب داشته اند در هندوستان اجتناب ازان ممکن نیست لا یکلف الله نفسا الا وسعها اما ترک طعام بسود نمودن در کمال آسانی ست حلال را حلال دانستن و حرام را حرام دانستن در حلال و حرام قطعی ست که انکار آن بکفر میکشد در ظنیات نه چنین ست با امور مباحه اند نزد حنفی که شافعی آنرا مباح نمیداند و بالعکس پس در ما نحن فیه اگر کسی در حلیت قرض بسود محتاج مشکوک را که مخالف حکم نص قطعی ست توقف نماید نمیتوان او را تضلیل نمود و تکلیف باعتقاد حلیت او فرمود بلکه صواب بجانب او راجح ست بل متیقن و مخالف او در خطر ست بعضی از یاران شما نقل کردند که روزی مولانا عبد الفتاح در حضور شما گفت که اگر قرض بسود پیدا شود بهتر است چرا کسی بسود نگیرد شما او را زجر کردید و گفتید که از حلال انکار میکنی مخدوما امثال این سخنان در حلال قطعی گنجایش دارند و اگر حلال باشد شک نیست که ترک آن اولی ست اهل ورع بر رخصت امر نمی کنند و بعزیمت دلالت مینماید مفتیان لاهور احتیاج را دخل داده حکم به حلیت کرده اند احتیاج را دامن فراخ است اگر همین کنند هیچ ربا نماند و حکم نص قطعی بحرمت ربا عبث می افتد چنانکه بالا گذشت اما اینقدر ملاحظه باید می نمود که دیگران را طعام خورانیدن چه قسم احتیاج ست مر مستقرض بسود را روایت قنیه بعد التیادا للتی مجوز استقراض بسود ست مر محتاج را نه دیگری را اگر کسی گوید که محتاج این طعام را شاید به نسبت کفارت یمین یا ظهار یا صوم پخته باشد و شک نیست که او باداے این کفارت محتاج ست گوئیم

اگر استطاعت طعام ندارد روزه دارد نه آنکه قرض بسود گیرد و اگر اقسام احتیاج ازین قبیل
دیگر هم پیدا شود باندک توجه ببرکت تقوی مندفع خواهد شد ومن یتق الله یجعل له مخرجا ویرزقه
من حیث لا یحتسب زیاده اطناب نرفت والسلام علیکم وعلی من اتبع الهدی مکتوب
صد وسوم بسیادت ونقابت پناهی شیخ فرید صدور یافته در بیان معنی عافیت وطلب کردن
قاضی از برای سرهند حق سبحانه بعافیت دارد آن عافیت خواسته می آید که عزیزی همواره دعا
میکرد وتمنای عافیت یک روزه می نمود شخصی از آن عزیز سوال کرد اینهمه میگذرانی مگر عافیت نیست
گفت آن میخواهم که روزی از صباح تا شام مرتکب معصیتی از معاصی حق سبحانه نباشم مدتی ست
که سرهند قاضی ندارد و از رواجی بعضی احکام شرعیه کار بعجز میرسد مثلا برادرزاده یتیم دارم از پدر
او پاره میراث مانده است وصی ندارد و در تصرف آن مال بی اذن شرعی مضطر است اگر قاضی
باشد باذن او کار میکشاید علی هذا القیاس مکتوب صد وچهارم بقضاة پرگنه مستکن صدور
یافته در عزا هرچند مصیبتی که از فوت مغفرت پناهی رسیده بسیار شدیدست مستصعب ماندگی
ست غیر از راضی بودن بفعل مولی چاره نیست از برای بودن بدنیا درده اند از برای کار کردن
آورده اند کار باید کرد و اگر کار کرده رفت باکی نیست بلکه بادشاهست الموت جسر یوصل الحبیب
الی الحبیب در شان او ثابت مصیبت بر فتن نیست بر حال رونده الی الحبیب ست تا با وجه
معامله کنند بدعا واستغفار وتصدیق امداد قال رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم ما المیت فی
القبر الا کالغریق المتغوث ینتظر دعوة تلحقه من اب او ام او اخ او صدیق فاذا لحقه کان احب الیه
من الدنیا وما فیها وان الله تعالی لیدخل علی اهل القبور من دعاء اهل الارض امثال الجبال من
الرحمة وان هدیة الاحیاء الی الاموات الاستغفار لهم التفات نامه رسیده بود ای مهربا بر فقرا بسیار
شدید است والا خود را معاف نمیداشت سفارش بتاکید نوشته است انشاء الله سودمند گردد
زیاده تصدیع ست محبت شعاری قاضی حسن وسائر اعزه دعوات فراوان مطالعه نمایند واز حق
تعالی در جمیع امور راضی وشاکر باشند مکتوب صد وپنجم بحکیم عبد القادر صدور یافته در بیان
آنکه مریض تا زمانیکه از امراض به نشود هیچ غذا او را سودمند نیست ودنیا سبب فی لک چون نزد
علما مقرر ست که مریض تا زمانیکه از امراض به نشود هیچ غذا او را سودمند نیست اگر چه مرغ مسمن باشد

بلکه مقوی مرض ست ع هرچه گیرد علتی علت شود + پس اول فکر ازاله مرض او نماید بعد از آن بغذای
مناسب بتدریج او را بالقوت اصلی آدمی آرند پس آدمی تا زمانیکه بمرض قلبی مبتلاست فی قلوبهم مرض
هیچ عبادتی و طاعتی او را نافع نیست بلکه مضرست رب تال للقرآن والقرآن یلعنه حدیث معروف
است و رب صائم لیس له من صیامه الا الجوع والظما مخبر صحیح اطبا را امراض قلبیه نیز اول بازالهٔ
مرض اهتمام میفرمایند و آن مرض عبارت از گرفتاری بغیر حق ست سبحانه بلکه گرفتاریست بخود چه
هر کسی هر چیزرا که میخواهد برای خود میخواهد اگر فرزند را دوست میدارد برای خود دوست میدارد
و همچنین اموال و ریاست و حب و جاه فی الحقیقت معبود او هوای نفس اوست تا زمانیکه ازین
گرفتاری خلاص نشود امید نجات بسی مستبعد است پس بر علما را اولوا الالباب و حکما ذوی الالباب
فکر ازالهٔ این مرض لازم ست ع در خانه اگر کس ست یکحرف بس ست مکتوب صد و ششم
به محمد صادق کشمیری صدور یافته در بیان آنکه محبت این طایفه که متفرع بر معرفت ایشان ست
از اجل نعم خداوندیست جل شانه مکتوب مرغوب که مبنی از فرط محبت و کمال وداد بود وصول یافت
الله سبحانه الحمد لله والمنة علی ذلک محبت این طایفه که متفرع بر معرفت ست از اجل نعم خداوند
است جل سلطانه تا کدام صاحب دولت را باین نعمت مشرف سازند شیخ الاسلام هروی میفرماید
الهی چیست اینکه دوستان خود را کردی که هر که ایشان را شناخت ترا یافت و تا ترا نیافت ایشان را
نشناخت بعض این طایفه سم قاتل ست و طعن ایشان موجب حرمان ابدی ست نجانا الله سبحانه
و ایاکم عن هذا الابتلاء شیخ الاسلام فرموده الهی هر کرا خواهی براندازی او را با ما در اندازی
بیت بی عنایات حق و خاصان حق + گر ملک باشد سیاهستش ورق + این رجوع و انابت که حق
سبحانه بتجدید شما را کرامت فرموده است نعمت عظمی تصور فرمایند و از حضرت حق سبحانه استقامت
بر آن طلبند والسلام مکتوب صد و هفتم نیز به محمد صادق کشمیری صدور یافته در اجوبه و
اسوله چند که نوشته بود از انجا بوی تعنت می آمد و این مکتوب مشتمل ست بر فوائد ضروریه که در
ایمان این طایفه علیه نافع آید و حق سبحانه بمساوات ایمان این طایفه مستسعد گرداناد و کتابتی که ارسال
داشته بودند مشتمل بر اسوله چند رسید هر چند سوالیکه شایبه تعنت و تعصب داشته باشد مستحق جواب
نیست مع ذلک تنزل نموده در جواب اقدام مینماید اگر یکی را نفع نکند شاید که دیگری را نافع آید

سوال اول آن بود که سبب چیست که از اولیاء متقدمین کرامات و خوارق بسیار ظهور میکردند
از بزرگان این زمان کم ظاهر می شود اگر مقصود ازین سوال نفی بزرگان این وقت ست بواسطه
قلت خوارق از ایشان چنانکه ظاهرا از فحوای عبارت ست فالعیاذ بالله سبحانه من تسویلات
الشیطان ظهور خوارق نه از ارکان ولایت نه از شرائط آن بخلاف معجزه هر نبی را علیه الصلوة و
السلام که از شرائط مقام نبوت ست لیکن ظهور خوارق از اولیاء الله شائع و ذائع ست کم ست
که تخلف کند اما کثرت ظهور خوارق بر افضلیت دلالت ندارد و تفاضل آنجا باعتبار درجات
قرب الهی ست جل سلطانه تواند بود که از ولی اقرب ظهور خوارق اقل باشد و از ابعد اکثر
خوارق که از بعضی اولیاء این امت بظهور آمده و از اصحاب کرام رضوان الله تعالی علیهم
عشر عشیر آن بظهور نیامده با آنکه افضل اولیاء بمرتبه ادنی اصحابی نرسد نظر بر ظهور
خوارق از گونه نظری ست و دلیل ست بر قصور استعداد تقلیدی شایان قبول فیوض نبوة
و ولایت جماعه اند که استعداد تقلیدی در ایشان غالب باشد بر قوت نظری ایشان و
صدیق اکبر رضی الله تعالی عنه بواسطه قوت استعداد تقلیدی در تصدیق نبی علیه و علی آله
الصلوة والسلام اصلا محتاج بدلیل نگشت و ابوجهل لعین بواسطه قصور همین استعداد با وجود ظهور
چندین آیات باهره و معجزات قاهره بدولت تصدیق نبوة مشرف نشد و حضرت حق سبحانه در شان
این بیدولتان میفرماید فان یروا کل آیة لا یؤمنوا بها حتی اذا جاؤک یجادلونک یقول الذین کفروا
ان هذا الا اساطیر الاولین یا آنکه گوئیم که ظهور خوارق از اکثر متقدمین در طول عمر زیاده از پنج
شش خوارق نقل نکرده اند جنید که سید این طائفه است معلوم نیست که از وی ده خوارق نقل کرده
باشند و حضرت حق سبحانه تعالی از حال کلیم خود علی نبینا و علیه الصلوة والسلام چنین خبر داده است
حیث قال عز و جل ولقد آتینا موسی تسع آیات بینات از مشائخ این وقت از کجا معلوم شد که
امثال این خوارق بظهور نمی آید بلکه اولیاء الله را چه متقدم و چه متاخر در هر ساعت ظهور خوارق ست
مدعی آنرا دانند یا ندانند ع خورشید نه مجرم از کسی بینا نیست + دوم آن بود که در کشف و شهود
طالبان صادق الفطرة شیطان را دخل باشد یا نه اگر هست وضوح کیفیت کشف شیطانی چگونه است
و اگر نیست سبب آنکه در امور ما همه بعضی غلطها یافته میشود چیست والله سبحانه اعلم بالصواب

هیچ کس از القاے شیطانی محفوظ نیست هرگاه که در انبیا متصور باشد بلکه متحقق در اولیا بالطریق
اولی خواهد بود طالب صادق چه باشد غایة ما فی الباب انبیا را علیهم الصلوة والسلام بران
القاء متنبه میسازند و باطل را از حق جدا مینمایند کریمه فینسخ الله ما یلقی الشیطان ثم یحکم الله آیاته
تنبیه دال ست برین معنی و در اولیا این لازم نیست که او متابع نبی ست هرچه مخالف نبی
خواهد یافت رد خواهد کرد و باطل خود دانست اما در صورتی که شریعت نبی ازان ساکت است
و باثبات و نفی آن حکم نمیکند امتیاز حق از باطل بطریق قطعیت دشوار ست چه الهام ظنی ست
لیکن درین عدم امتیاز هیچ قصوری بولایت راه نمی یابد چه ایشان شریعت و متابعت نبی
متکفل نجات دارین ست و امور مسکوت عنها زائده شریعت اند و ما مکلف بر امور زائده
نیستیم باید دانست که غلط کشف منحصر بر القاء شیطانی نیست بسا ست که در متخیله احکام غیر صادقه
صورتی پیدا کنند که شیطان را در انجا هیچ مدخلی نباشد ازین قبیل ست که در بعضی منامات
حضرت پیغمبر را می بینند و بعضی احکام را اخذ میکنند که فی الحقیقت خلاف آن احکام متحقق
است درین صورت القاء شیطانی متصور نیست که مختار علما عدم تمثل شیطان ست بصورت
خیر البشر علیه و علی آله الصلوة والسلام بهر صورتیکه باشد بلکه درین صورت نیست الا تصرف
متخیله که غیر واقع را واقع وانانیده است سوم آن بود که چون تصرف کرامات ست و تاثیر
استدراج در نمایش برابر ست بندی چگونه شناسد که این ولی صاحب کرامات ست و این
مدعی صاحب استدراج جواب این آنست والله سبحانه اعلم بالصواب که مبتدی را درین
تفرقه دلیل راجح ست و آن وجدان صحیح او ست که اگر دل خود را در صحبت او بحق سبحانه جمع
خواهد یافت خواهد دانست که آن ولی صاحب کرامات ست و اگر خلاف این معنی خواهد یافت
معلوم خواهد کرد که او مدعی صاحب استدراج ست اگر خفائی درین معنی ست عوام کالانعام را ست
طالبان را خفای عوام نزد خواص از خیر اعتبار ساقط ست که منشاء آن مرض قلبی ست و عشار کا
بصری چیز های بسیار بر عوام مخفی مانده که دانستن آنها از دانستن تصرف ضروریست و ختم هذا
المکتوب ببعض المعارف التی تنفعک فی ازالة مثل هذه الشکوک والشبهات بدانکه معنی تخلقوا
باخلاق الله که ولایت ماخوذ از انست که حاصل شود مر اولیاء الله را صفاتیکه مناسب باشند

مر صفات واجبی را تعالی لیکن آن مناسبت در اسم بود مشارکت در عموم صفات نه در خواص معانی
که آن محال ست و مستلزم قلب حقایق در تحقیقات خواجه محمد پارسا قدس سره میفرماید در مقام
بیان معنی تخلقوا باخلاق الله صفت دیگر ملک ست و معنی ملک متصرف بود بر همه چون رونده راکه بر
نفس خود متصرف شود او را مقهور تواند داشت و تصرف در دلها نفاذ یابد بدین صفت موصوف
شده باشد صفت دیگر سمیع ست و معنی سمیع شنو است و چون رونده راه سخن حق را از هر کسیکه باشد
بے گرانی قبول کند و اسرار غیبی و حقائق لاریبی بگوش جان فهم کند بدین صفت موصوف شده
باشد صفت دیگر بصیر است و معنی بصیر بینا ست چون رونده راه را بصر بصیرت او بینا شده باشد و
بنور فراست همه عیوب خود بیند و کمال حال دیگران یعنی همه کس را به از خود بیند و نیز بصیرتے
حق منظور نظر او شده باشد تا هرچه کند موجب پسندیدهٔ حق کند بدین صفت موصوف
شده باشد صفت دیگر محیی ست و معنی محیی زنده کننده بود چون روندهٔ راه با میای سنت
متروکه قیام نماید بدین صفت موصوف شده باشد صفت دیگر ممیت ست و معنی ممیت
میراننده بود چون سالک بدعتها که بجاے سنت گرفته اند وی منع آن بدعتها نماید بدین
صفت موصوف شده باشد علی هذا القیاس و عوام معنی تخلقوا برنگ دیگر فهمیده اند تا در
ورطهٔ ضلالت فرو نشسته اند و خیال کرده اند که ولی را اختیاری جدی در کار ست و اشیاے
غیبی میباید که اکثر بروی منکشف شود و امثال اینها و هو کما تری من الظنون الفاسدة و ان
بعض الظن اثم و ایضا خوارق منحصر در احیا ر و اما نت نیست علوم معارف الهامیه از اعظم آیات
است در رفع خوارق لهذا معجزهٔ قرآنی از سائر معجزات اقوے و ابقی اند چشم بکشایند که
این همه علوم و معارف که در رنگ ابر نیسان میریزد از کجا ست علوم باین کثرت با تمامها
موافق علوم شرعیه اند سر موی مخالفت را گنجایش نیست این خصوصیت علامت ست علوم
حضرت خواجه ما قدس سره نوشته بودند که علوم شما همه صحیح ست اما چه فائده که سخن حضرت خواجه
بر شما حجت نیست هر چند خود و ابیر پر است نا امید زیاده چه نوشته آید و این اسوله شما اولاً
هر چند گران نمود اما چون باعث چندین علوم و معارف گشته و اینهمه سخن بتقریب اینها در گفت
آمده است نیک ست بیت هیچ زشتی نیست لو راه خوبی همراه نیست + زنگی شیر رنگ او ندان

جو دردگوهر ست + عجب کاریست که در مکتوب سابق اخلاص بسیار ظاهر ساخته بودید و سبب آن ظهور دو واقعه پی در پی نموده نوشته بودید که اثر آن از راقامت نیز یافت بحدیکه ندامت تمام از وضع سابق متحقق گشت و به توبه و انابت که آورد و به تجدید ایمان مشرف ساخت یک ماه نگذشته بود که تغیری درین وضع مفهوم گشت و به رجوع قهقرے بوضع سابق انتقال حاصل آمد و در صدد آن آمدید که آن دو واقعه را وجهی پیدا شود که بالقای شیطانی منجر گردد یا بغلط کشفی بکشد چه بود و این چیست بیت بگفتا فلانے چه بد میکند + نه با من که با نفس خود میکند والسلام علی من اتبع الهدے والتزم متابعة المصطفے علیه وعلی آله الصلوة والسلام

مکتوب صد و هشتم بمیان سید احمد صدور یافته در بیان آن که نبوت افضل از ولایت ست بعکس آنچه گفته که ولایت افضل از نبوت ست ثبتنا الله سبحانه وایاکم جمیع المسلمین علی سید المرسلین علیه وعلی آله من الصلوة افضلها ومن التسلیمات اکملها بعضی از مشایخ در سکر وقت گفته اند که ولایت افضل از نبوت ست وبعضی دیگر ازین ولایت ولایت نبی خواسته اند تا وهم افضلیت ولے بر نبی رفع شود اما فی الحقیقت کار بر عکس ست زیرا که نبی از ولایت او افضل است در ولایت از تنگے سینه رو بخلق نمی تواند آورد و در نبوت او کمال انشراح صدری نه توجه حق سبحانه مانع خلق ست و نه توجه خلق مانع توجه حق تعالی در نبوت تنها رو بخلق نیست تا ولایت را که رو بحق دارد ترجیح بروی نهند عیاذا بالله سبحانه رو بخلق تنها مرتبه عوام کالانعام است شان نبوت ازان برتر است فهم این معنی ارباب سکر را دشوار ست اما اکابر مستقیم الاحوال ازین معرفت ممتاز اند ع هنیئا لارباب النعیم نعیمها + بقیة المقصود میان شیخ عبد الله ولد میان شیخ عبد الرحیم باین فقیر قرابت دارند والد ایشان مدتها ملازم بهادر خان اند و حاجتمند الحال عذر بصارت دارند پسر خود را فرستاده اند که پیش بهادر خان نوکر شود درین باب اگر از جانب ایشان نیز اشارتی رود سودمند خواهد بود والسلام

مکتوب صد و نهم به حکیم صدور یافته در بیان سلامتی قلب و نسیان او ما دون حق را سبحانه اهل الله اطبای امراض قلبیه اند ازالهٔ علل باطنیه منوط بتوجه این بزرگوار انست کلام ایشان دواست و نظر ایشان شفا هم قوم لا یشقی جلیسهم وهم جلساء الله بهم یمطرون وبهم یرزقون راس امراض باطنیه

در نفیس عمائل المعنویه علل معنویه گرفتاری قلب ست بما دون حق سبحانه و تعالی و تا از ین گرفتاری تمام آزادی میسر نشود سلامتی محال ست چه شرکت را دران حضرت جل سلطانه اصلاً بار نیست الا لله الدین الخالص فکیف که شریک را غالب ساخته باشد نهایت بیحیائی ست محبت غیر حق را سبحانه بر نهجی غالب ساختن که محبت او تعالی در جنب آن معدوم گردد یا مغلوب الحیاء شعبة من الایمان مگر این حیا را گفته باشند و علامت عدم گرفتاری قلب نسیان اوست ماسوا را الکلیة و ذهول اولست از اشیاء بجملة که اگر بتکلف یاد اشیاء کند هرگز بیادش نیاید پس گرفتاری اشیاء او در ان موطن چه مجال اینجاست نزد اهل معبر بفنا ست و قدم اول ست درین راه و مبدا ظهور انوار قدم ست و منشاء ورود معارف و حکم دونها خرط القتاد ع هیچکس را تا نگردد او فنا نیست ره در بارگاه کبریا +

مکتوب صد و دهم بشیخ صدرالدین صدور یافته در بیان آنکه از خلقت انسانی ادای وظایف سلوک ست و کمال اقبال ست بجناب حق سبحانه و تعالی بمنتهای منتهای ارباب کمال رساند مقصود از خلقت انسانی ادای وظائف بندگیست و دوام اقبال است بجناب حق سبحانه و این معنی بی متحقق شدن بکمال اتباع سید اولین و آخرین ظاهرا و باطنا علیه من الصلوة اتمها و من التحیات اکملها میسر نیست رزقنا الله سبحانه و ایاکم کمال اتباعه صلعم قولا و فعلا ظاهرا و باطنا عملا و اعتقادا آمین رب العالمین ع بعد از خدا هرچه پرستند هیچ نیست بیدولت ست آنکه بهیچ اختیار کرد + هرچه غیر از حق سبحانه مقصود ست معبود ست از عبادت غیر وقتی نجات یابد که غیر از خداوند جل و علا مقصودی نماند اگرچه از مقاصد اخروی و تنعمات بهشتی باشد هرچند این مقاصد از حسنات ست اما نزد مقربان از سیئات ست هرگاه در امور اخروی حال بدین منوال باشد از امور دنیویه چگوید که دنیا مغضوبه حق ست سبحانه و تا آفریده است هرگز بجانب او نگاه نکرده و حب او سر گناهان ست و طالبان آن مستحق طعن و طرد اند الدنیا ملعونة و ملعون ما فیها الا ذکر الله تعالی انجانا الله سبحانه عن شرها و شر ما فیها بحرمة حبیبه محمد سید الاولین و الآخرین علیه الصلوة و السلام

مکتوب صد و یازدهم بشیخ حمید سنبهلی صدور یافته در بیان توحید عبارت از تخلیص قلب ست از ما دون حق سبحانه و ما یناسب ذلک الحمد لله و سلام علی عباده الذین اصطفی توحید عبارت از تخلیص قلب ست از توجه ما دون او سبحانه تا زمانیکه دل را گرفتاری باسوی متحقق

اگرچه اقل قلیل باشند از ارباب توحید نیست بی تحصیل این دولت واحد گفتن و واحد دانستن نزد ارباب اصول از فضول ست آری از واحد گفتن و دانستن که در تصدیق ایمان معتبر ست لابد ست اما بمعنی دیگر است فرقی در میان لا معبود الا الله و در میان لا موجود الا الله همین ست تصدیق ایمان علمی ست و ادراک وجدانی حالی ست پیش از حال سخن از ان راندن محظور ست جمعی از مشائخ که درین باب سخن رانده اند از دو حالت خالی نیست یا معذور اند در غلبهٔ حال مستور یا مقصود از نوشتن و اظهار احوال نمودن آن بوده باشد که دیگران را محک احوال شود و استقامت احوال و اعوجاج از امتیاز ان احوال ایشان بشناسند بی این دولت افشای اسرار ممنوع ست حق سبحانه شمهٔ از احوال ارباب کمال نصیب یابد بران گردانیده استقامت بر متابعت سنت سنیه مصطفویه علی مصدرها الصلوة والسلام والتحیة روزی گرداناد بحرمة النبی و آله الامجاد علیه وعلیهم الصلوة والتسلیمات بقیة المقصود آنکه حامل رقیمهٔ دعا میان شیخ عبد الفتاح حافظ از مردم ذی عزت و آدمی زاده اند و کثیر العیال و البنات قلت اسباب معیشت بر آن آورده که خود را بکریمه رساند امید است که بمقصود برسند زیاده تصدیع ست مکتوب صد و دوازدهم به شیخ عبد الجلیل صدور یافته در بیان آنکه کار آنست که بر عقاید اهل سنت و جماعت متحقق گردیم باین دولت اگر احوال و مواجید عطا فرمایند منت داریم و الا همین دولت را کافی میدانیم چون این هست همه هست حق سبحانه و تعالی شانه ما مفلسان را بحقیقت معتقدات حقه اهل حق یعنی اهل سنت و جماعت متحقق ساخته توفیق اعمال مرضیه نقد وقت گردانیده احوال که ثمرات این اعمال اند کرامت فرموده بتمام بجناب قدس جل سلطانه جذب فرماید ع کار اینست و غیر این همه هیچ ... چه احوال و مواجید که بی تحقق بحقیقت معتقدات این فرقه ناجیه میسر شود جز استدراج هیچ نمیدانیم و جز خرابی هیچ نمی انگاریم ما این دولت اتباع فرقه ناجیه هر چه بدهند منت میداریم و شکر بجا می آریم و اگر همین را میدهند و هیچ از احوال و مواجید ندهند باک نداریم و راضی ایم و انچه بعضی مشایخ که در غلبهٔ حال و سکر وقت بعضی از علوم و معارف متضاده آرای صائبه اهل حق بظهور می آیند چون منشأ آن کشف ست معذور اند امید است که فردا بآن مواخذه ننمایند حکم مجتهد مخطی دارند که خطای او را نیز یک اجر خواهد بود و حق بجانب علمای اهل حق ست شکر الله تعالی سعیهم زیرا که علمای

مقتبس از مشکوٰة نبوت ست علی صاحبہا الصلوٰة والسلام والتحیة که مؤید ست بوحی قطعی مقتدای معارف این صوفیه کشف والهام ست که خطا را بوی راه است و مصداق صحت کشف والهام در مطابقت ست با علوم علمای اهل سنت اگر سر موی مخالفت ست از دائره صواب بیرون ست هذا هو العلم الصحیح والحق الصریح فماذا بعد الحق الا الضلال رزقنا الله سبحانه وایاکم الاستقامة علی متابعة سید المرسلین ظاهراً و باطناً عملاً و اعتقاداً علیه وعلی آله من الصلوٰة اکملها ومن التسلیمات افضلها والسلام علیکم وعلی من اتبع الهدیٰ **مکتوب صد و سیزدهم** بجمال الدین حسین کولابی صدور یافته در بیان فرق در میان جذبهٔ مبتدی و جذبهٔ منتهی و آنکه مشهود مجذوبان وابتدا آیت ارواح که فوق قلب ست و همان مشهود را شهود الٰهی جل شانه متخیل میکنند الحمد لله وسلام علی عباده الذین اصطفیٰ انجذاب و کشش نمیباشد الا بمقام فوق نه بفوق و کذا الحال فی الشهود و نحوه پس مجذوبان سلوک ناکرده را که در مقام قلب اند انجذاب نیست الا ارواح مقام که فوق مقام قلب ست انجذاب الٰهی در جذبهٔ منتهیان ست که فوق آنها مقام دیگر نیست و مشهود در جذبهٔ بدایت نیست الا روح منفوخ و چون روح بصورت اصل خود موجود ست ان الله خلق آدم علی صورته شهود روح را شهود حق میدانند تعالیٰ و تقدس و چون روح را بعالم اجساد نحوی از مناسبت ثابت ست گاهی آن شهود را شهود احدیت در کثرت میدانند و گاهی بمعیت قائل میشوند شهود حق جل وعلا بی حصول فنای مطلق که نهایت سلوک متحقق ست متصور نیست شعر هیچکس را تا نگردد او فنا + نیست ره در بارگاه کبریا + و این شهود را با عالم هیچ کاری نیست فرق در میان شهود آنست که با عالم بوجه من الوجوه مناسبت دارد شهود حق نیست و اگر بی مناسبت ست علامت شهود ست الٰهی جل وعلا شهود بواسطه تنگی عبارت از اطلاق میباید و الا النسبت در رنگ منت الله بیچون و بیچگون ست ع عالم چون را به بیچون راه نیست + لا یحمل العطایا الملک الا مطایاه **مکتوب** بصوفی قربان صدور یافته در تحریص بر متابعت سید المرسلین علیه الصلوٰة والسلام چون حق سبحانه ما مفلسان بی برگ و سر را بدولت اتباع سید المرسلین و آخرین که بطفیل دوستی او کمالات اسمائی و صفاتی خود را در عرصه ظهور آورده و او را آخرین که بطفیل دوستی او کمالات اسمائی و صفاتی خود را در عرصه ظهور آورد و او را بهترین جمیع کائنات خلق کرد علیه من الصلوٰة والسلام شرف گردانا

ACKU

و بران استقامت بخشاد که ذره این متابعت مرضیه از جمیع تلذذات دنیاوی و تنعمات اخروی
بمراتب بهتر است فضیلت منوط بمتابعت سنت اوست و مزیت مربوط باتیان شریعت او علیه و علی
آله الصلوة والسلام والتحیة مثلاً خواب نیمروزی که از روی این متابعت واقع شود از کرورها احیای
لیالی که از متابعت نیست اولی و افضل ست و همچنین افطار یوم فطر که شریعت مصطفوی بآن
امر فرموده است از صیام ابد الاباد که نه ماخوذ شریعت اند بهتر است که عطای جیتلی بامر شارع
از انفاق کوه زر که از نزد خود باشد فاضل تر است امیر المؤمنین عمر رضی الله عنه روزی نماز
بامداد بجماعت ادا کرده در اصحاب نگاه کرد یک کس را حاضر نیافت پرسید اصحاب عرض کردند
که آن کس تمام شب را زنده میدارد شاید درین وقت خوابش برده باشد امیر المؤمنین فرمود
که اگر او تمام شب خواب کردی و نماز بامداد او را بجماعت گذاردی بهتر بودی اهل ریاضات و
مجاهدات بسیار کرده اند اما چون موافق شریعت حقه نیستند بی اعتبار و خوار اند اگر اجری بدان
اعمال شاقه مترتب میشود هم مقصور بر بعضی منافع دنیویست تمام دنیا چیست تا بعضی منافع او را
کسی اعتبار نهد مثل ایشان کناسی ست که ریاضتش از همه بیش ست اجرتش از همه کمتر مثل
تابعان شریعت مثل آن جماعت ست که در جواهر با الماسات لطیفه کار میکنند عمل اینها در نهایت
قلت ست و اجر ایشان در غایت رفعت عمل یکساعت تواند بود که با صد هزار برابر بود سر آنست
عمل که موافق شریعت واقع شود مرضی حق ست سبحانه و خلاف آن نامرضی اوست پس نامرضی چه
جای ثواب بلکه متوقع عقاب ست اینمعنی را در عالم مجاز مشاهد و واضح ست باندک التفات بظهور
می آید بیت هر چه گیرد علتی علت شود + کفر گیرد کاملی ملت شود + پس سرمایه جمیع سعادات
متابعت سنت ست و میولای جمیع فسادات خلاف شریعت ثبتنا الله سبحانه وایاکم متابعة
سید المرسلین علیه وعلی آله الصلوة والتسلیمات والسلام مکتوب صد و پانزدهم بملا عبد الحق
صدوسیانه در بیان آنکه ما در صدد قطع آنیم همگی هفت گام ست ع از هر چه میرود سخن دوست خوشتر
است + این راه که ما در صدد قطع همگی هفت گام ست دو گام در عالم خلق ست و پنج گام در عالم امر
بگام اول که در عالم امر میزنند تجلی افعال رو میدهد و بگام دوم تجلی صفات و بگام سوم شروع
در تجلیات ذاتیه می افتد ثم رثم علی تفاوت درجات الکمال کما لا یخفی علی ارباب الکمال ذاکر

منوط بمتابعت سید الاولین والآخرین علیه من الصلوة اکملها ومن التسلیمات افضلها وآنکه گفتند که این راه دو خطوط است مراد ازان عالم خلق و عالم امر داشته اند علی سبیل الاجمال تسهیلا للامر علی نظر الطلاب وحقیقة الامر ما حققت بتوفیق سبحانه هذا هو

مکتوب صد و شانزدهم به ملا عبدالواحد لاهوری صدور یافته در بیان آنکه سلامتی قلب موقوف بر نسیان ماسوی ست از قلب و در منع کردن از کثرت اشتغال دنیوی مبادا رغبتی در دنیا پیدا شود

مکتوب مرغوب اخوی کامل رسید و از سلامتی قلب که تحریر یافته بود بوضوح انجامید بلی سلامتی قلب موقوف بر نسیان ماسوای ست از قلب بحدیکه اگر بتکلیف یاد ش دهند بیاد نیارد برین تقدیر خطور ماسوی چه معنی نباشد این حالت معبر بفنای قلبی ست و قدم اول ست درین راه و مبشر بکمالات مراتب ولایت ست علی تفاوت درجات الاستعداد همت را بلند دارد و بجوزی و مویز قناعت نکنند ان الله یحب معالی الهمم از کثرت اشتغال بامور دنیویه خوف رغبت ست درین امور دنیه زنهار بآن سلامتی قلب غره نشوند که مکان رجوع ست و در اشتغال دنیوی مهما امکن اقدام ننمایند که مبادا رغبتی پیدا شود و در خسارت اندازد و العیاذ بالله سبحانه کناسی در فقر بمراتب بهتر است از صدر نشینی در غنا همگی همت آن باشد که بفقر و نامرادی زندگانی چندروزه بسر برده شود فر من الغنا فرک من الاسد والسلام

مکتوب صد و هفتدهم به ملا یار محمد بدخشی قدیم صدور یافته در بیان آن که در ابتدا قلب تابع حس ست و در انتها این تبعیت نمی ماند

مولانا یار محمد فراموش نکرده باشد چندگاه قلب تابع حس ست پس ناچار هرچه از حس دور ست از قلب نیز دور است حدیث من لم یملک عینه فلیس القلب عنده این مرتبه است در نهایت کار چونکه قلب را تبعیتی به حس نماند دوری از حس در قرب قلبی تاثیر نکند لهذا مشائخ طریقت مبتدی و متوسط را مفارقت از صحبت شیخ کامل مکمل تجویز نفرموده اند بالجمله بحکم لایدرک کله لایترک کله بر همان طریق باشند و از صحبت ناجنس بوجه ابلغ اجتناب نمایند قدوم میان شیخ مزمل مقدمه سعادت دانسته صحبت ایشان را غنیمت شمرند و اکثر اوقات با ایشان صحبت دارند که بسیار عزیز الوجود اند والسلام

مکتوب صد و هژدهم به ملا قاسم علی بدخشی صدور یافته در بیان خسارت جماعه که بر اهل الله اعتراض کنند

کتابتی که به محبت آثاری مولانا قاسم علی

فرستاده بودند رسید مضمون بوضوح پیوست قال الله تعالی من عمل صالحاً فلنفسه ومن اسائ
فعلیها خواجه عبدالله انصاری میفرمایند الهی هر کرا خواهی بر اندازی با مادر اندازی بیت ترسم
آن قوم که بر دردکشان میخندند + در سر کار خرابات کنند ایمان را + حق سبحانه وتعالی کافهٔ اهل اسلام
از انکار فقرا وطعن درویشان نگاهدارد بحرمة سید البشر علیه وعلی آله الصلوة والتسلیمات

**مکتوب صد و نوزدهم بمیر نعمان بدخشی صدور یافته در ترغیب بر صحبت شیخ مبتدا و
در بیان آنکه گاه است که کاملان بعضی از مریدان ناقص خود را هم تعلیم طریقت اجازت
می نمایند بواسطه بعضی نیات**

مکتوب شریف خدمت سیر وصول یافت این راه دیوانگی می طلبد
در خبر آمده است لن یؤمن احدکم حتی یقال انه مجنون وچون جنون آمد از تدبیر زن و فرزند
فارغ گشت و اندیشه کذا وکذا جمعیت میسر شد این دیوانگی در نهاد شماست اما بعوارض
لاطائل آن را خس پوش ساخته اند چه توان کرد درین کسب بے مناسبتی بسیار مفهوم
میگردد زود تدارک نمایند و بے استطاعت دانسته رفع بعد صوری نمایند جمعیت
این طایفه در ماورای جمعیت خلق است اسباب جمعیت خلق باعث تفرقه ایشان است
دست در اسباب تفرقه باید زد تا جمعیت حاصل آید واگر فرضا در جمعیت خلائق این طائفه
را جمعیت بخشند از ان جمعیت باید ترسید و بجناب حق سبحانه التجا باید آورد تا آن جمعیت بلای
جان نگردد قیاس باحوال فلان فلان نباید کرد که پیش از تمامی همه مراتب نقص ست علی تفاوت
درجاتها ع فراق دوست اگر اندک ست اندک نیست + مشایخ طریقت پیش از تمامی بعضی مریدان
را اجازت تعلیم طریقت داده اند حضرت خواجه نقشبند قدس الله تعالی سره مولانا یعقوب چرخی
را بعد از تعلیم طریقت و تسلیک بعضی از منازل فرموده بودند که ای یعقوب هرچه از ما بتو رسیده است
بخلق برسان وحال آنکه فرموده بودند که بعد از من در خدمت علاءالدین خواهی بود واکثر کار
در خدمت علاءالدین کرده اند چنانچه خدمت مولانا عبدالرحمن جامی در نفحات ایشان را اول در
مریدان خواجه علاءالدین میشمارند وثانیا بحضرت خواجه نقشبند نسبت میدهند بالجمله علاج این تفرقه
صحبت ارباب جمعیت ست مکرر را دسوکه نوشته شده است وشنیده شد که مولانا محمد صدیق نوکری
اختیار کرده وضع فقرا را گذاشته است افسوس هزار افسوس که کسی را از اعلی علیین باسفل سافلین برند

امر او از دو حال بیرون نخواهد بود یا در نوکری جمعیتش خواهند داد یا نخواهند داد اگر جمعیت خواهند داد به و اگر نخواهند داد به بد تر ربنا لا تزغ قلوبنا بعد اذ هدیتنا وهب لنا من لدنک رحمة انک انت الوهاب والسلام

مکتوب صد و بیستم نیز بمیر محمد نعمان صدور یافته در ترغیب بر صحبت ارباب جمعیت

مانا که خدمت میر فراشی گزیده اند که بسلامی و پیامی هم یاد آوری نمی نمایند فرصت بسیار ست و صرف آن در اهم مهام ضروری ست و آن صحبت ارباب جمعیت ست لا تعدل بالصحبة شیئا ما کان الا ترى ان اصحاب رسول الله صلی الله تعالی علیه وسلم و بارک فضلوا بالصحبة علی من عداهم سوى الانبیاء علیهم السلام وان کان اویسا قرنیا وعمر مروانیا مع بلوغهما نهایة الدرجات و وصولهما غایة الکمالات سوى الصحبة فلا جرم صار خطاء معاویة خیرا من صوابهما ببرکة الصحبة وسهو عمرو بن العاص افضل من صوابهما لما ان ایمان هؤلاء الکبراء صار بالصحبة شهودیا برؤیة الرسول وحضور الملک وشهود الوحی ومعاینة المعجزات وما اتفق لمن عداهم هذه الکمالات التی هی اصول سائر الکمالات کلها ولو علم اویس فضیلة الصحبة بهذه الخاصیة لم یمنعه مانع من الصحبة وما آثر شیئا من الاشیاء علی هذه الفضیلة والله یختص برحمته من یشاء والله ذو الفضل العظیم بیت

سکندر را نمی بخشند آبی + بزور و زر میسر نیست این کار +

اللهم وان لم تخلقنا فی هذه النشاة فی قرن هؤلاء الاکابر فاجعلنا فی النشاة الآخرة محشورین فی زمرتهم بحرمة سید المرسلین علیه وعلیهم الصلوة والتحیات والتسلیمات والسلام

مکتوب صد و بیست و یکم نیز بمیر نعمان صدور یافته در بیان آن که این راه همگی هفت گام قرار یافته است بعضی از یاران به شش گام رسیده اند

خدمت میر دعوات فزا دوان مطالعه فرمایند مدتی ست که از احوال خود اطلاع نداده اند و از فقرای اینجا خبری نگرفته الحمد لله سبحانه والمنة که فقرای حرفه الاحوال اند شمه بطریق اجمال در معرض بیان می آرد صحبت آثارا این راه همگی هفت گام قرار یافته است جمعی از یاران کار را تا شش گام رسانیده اند و جمعی تا پنج گام و طایفه تا چهار گام و فرقه تا سه گام علی تفاوت درجاتهم و صاحب گام هم نمیر دوم افادت می نماید تکیف جماعه که پیش قدم باشند بلند همتی در کار ست تا به حقیر و فقیر اکتفا نشود زیاده برین گنجایش وقت نبود والسلام

مکتوب صد و بیست و دوم بملا طاهر بدخشی صدور یافته در ترغیب بر بلند همتی و عدم التفات بهر چه در دست افتد

مولانا محمد طاهر معذور اند

مولانا یار محمد وجه انتقال را خواهند گفت چون اراده سفر بجانب هندوستان مصمم دارند بروند و
از اهل و عیال خبری بگیرند الباقی عند التلاقی مثل مشهور است دوام احضار و اجتناب از اختلاط
با غیار لابد است همت را بلند باید داشت و بهر چه بدست نباید پرداخت بیت یار از پی طوریکه
بود مشرق الانوار + از مغربی و کوکب و مشکوٰة گذشتیم + فقرای این زمانه اکثر در مقام روی کشفا
اقامت دارند صحبت ایشان سم قاتل است فر منهم کما تفر من الاسد بر همین طریق ملازم باشند و
واقعات را چندان اعتبار نکنند که مجال تاویل را میدان وسیع است زنهار بخواب و خیال گول
نشوند شعر کیف الوصول الی سعاد ودونها + قلل الجبال ودونهن خیوف + والسلام مکتوب
صد و بست و سوم بملا طاهر بدخشی صدور یافته در بیان آنکه ادای نفل اگر چه حج باشد اگر
مستلزم باشد فوت فرضی را از فرائض لایعنی داخل یعنی است مکتوب شریف اخوی ارشدی
لازال کاسمه طاهرا عن دنس التعلقات رسید ای برادر در خبر آمده است علامة اعراضه تعالی
عن العبد اشتغاله بما لا یعنیه اشتغال به نفلی از نوافل با عراض فرضی از فرائض داخل مالایعنی
است پس تفتیش مر احوال خود نمودن لازم آمد تا معلوم گردد که اشتغال او بچه چیز است بنفل است
یا بفرض بواسطه یک حج نفل مرتکب چندین محظورات نباید شد نیک ملاحظه نمایند العاقل
تکفیه الاشارة والسلام علیکم و علی رفقائکم مکتوب صد و بست و چهارم نیز بملا طاهر
بدخشی صدور یافته در بیان آنکه استطاعت راه شرط وجوب حج است ادای با وجود بی استطاعتی
نسبت بحصول مطلب داخل تضییع اوقات است مکتوب شریف اخوی خواجه محمد طاهر بدخشی رسید
الله سبحانه الحمد والمنة که فتور در اخلاص و محبت فقرا راه نیافته است با وجود تمامی ایام مهاجرت
این علامت سعادت عظیمه است محبت آثارا چون شما رخصت طلبیدید و بر رفتن عزم مصمم کردید در وقت
وداع این قدر مذکور ساخته بود باحتمال که شاید ما هم بشما درین سفر ملحق شویم هر چند قصد مکرر شد
استخاره موافق نیامد و تجویزی درین باب مفهوم نگشت بضرورت تقاعد ورزید صلاح فقرا از
اول در رفتن شما نبود اما شوق شما را ملاحظه نموده منع صریح نکرد استطاعت شرط راه است بی
استطاعت تضییع اوقات است امر اهم گذشته با مر غیر ضروری پرداختن مناسب نیست و در چند کتابت
بشما این مضمون را نوشته است رسیده یا نه سخن همین است بیشتر مختارند مکتوب صد و بست و پنجم

بمیر صالح نیشاپوری صدور یافت در بیان آنکه عالم چه صغیر و چه کبیر مظاهر اسماء و صفات الٰهیه
تعالی شانه عالم را با صانع خویش هیچ نسبتی نیست الا المخلوقیة و المظهریة و ما یناسب ذلک اللهم
حقائق الاشیاء کما هی عالم چه صغیر و چه کبیر مظاهر اسماء و صفات الٰهیه است تعالی شانه و مرایای
شیون و کمالات ذاتیه او عز سلطانه گنجی بود مخفی و سری بود مکنون خواسته که از خلا بملا عرض دهد و از
اجمال بتفصیل آرد عالم را بر نهجی خلق فرمود که بذات و صفات خویش دال باشد بر ذات و صفات
او سبحانه پس عالم را با صانع خویش هیچ نسبتی نیست الا آنکه مخلوقات وے اند و تدبیرات و
شیونات او تعالی حکم باتحاد و عینیت و نسبت احاطه و سریان و معیت ذاتیه آنجا از غلبه حال و
سکر وقت ست اکابر مستقیم الاحوال که از قدح صحو ایشان را شربی ارزانی داشته اند عالم
را با صانع هیچ نسبتی اثبات نمیکنند الا المخلوقیة و المظهریة و احاطه و سریان و معیت علمی
میدانند مطابق علماء اهل حق اند شکر الله تعالی سعیهم عجب ست که جماعه صوفیه که اثبات
بعضی نسبت ذاتیه می نمایند کالاحاطة و المعیة مثلا معترف اند با آنکه از ذات جمیع نسب مسلوبست
حتی که از صفات ذاتیه را نیز سلب مینمایند فهل هذا الا تناقض و در ذات مراتب اثبات نمودن
از برای دفع این تناقض تکلف ست در رنگ تدقیقات فلسفیه است ارباب کشف صحیح ذات را
تعالی جز بسیط حقیقی نمیدانند و ماورای او هر چه باشد داخل اسمای میشمرند فرد فراق دوست
اگر اندک ست اندک نیست + درون دیده اگر نیم موست بسیارست + مثالی از برای تحقیق این
مبحث بیان کنم مثلا عالمی ذو فنونی فخر بری ذو فنونی خواهد که کمالات مکنونه خود را در عرصه ظهور آرد اینجا
حروف و اصوات نماید تا در پردهٔ آن کمالات را جلوه دهد پس درین صورت این حروف و
اصوات و دال را با معانی مخزونه هیچ نسبتی نیست الا این حروف و اصوات مظاهر آن معانی مخفیه
است مرایای آن کمالات مخزونه حروف و اصوات عین معانی مخفیه گفتن معانی ندارد و همچنین
حکم باحاطه و معیت درین صورت غیر واقعست معانی بهمان صرافه مخزونه اند هیچ تغیرے در ذات و
صفات آن معانی راه نیافته است لیکن چون درمیان معانی و این حروف و اصوات و دال
نحوی از مناسبت دالیه مدلولیه متحقق است بعضی معنی زائده ازان در تخیل مے آید فی الحقیقه
آن معانی مخزونه ازان معانی زائده منزه و مبرا است انچه معتقد مات درین مسئله امیست

اثبات امر زائده ورای مظهریة و مراتب نمودن از اتحاد و عینیه و احاطه و معیت و سکر ست ذات او تعالی
فی الحقیقت از نسبت معر است و از مناسبت مبرا ما للتراب و رب الارباب بانیقدر مناسبت
ظاهریة و مظهریة و حدة وجود گویند نگویند فی الواقع وجودات متعدده است لیکن بطریق اصالت
و ظلیة و ظاهریة و مظهریة نه آنکه یک موجود ست و ماسوی او اوهام و خیالات ست این مذهب
مذهب سوفسطائیست اثبات حقیقت در دی نمودن اوهام و خیالات ویرا نمی برآرد که مقصود
سوفسطائیت علی مثنوی چون بدانستی لو اورا از نخست + سوی آنحضرت نسب کردی و بیت
وآنکه دانستی که طل کیستی + فارغی گر مردی و گر زیستی مکتوب صد و بست و ششم نیز بمیر صالح
نیشاپوری صدور یافته در بیان آنکه طالب باید که اهتمام در نفی آلهیه باطله نماید چه آفاقی و چه
انفسی و در جانب اثبات معبود بحق جل سلطانه هرچه در حوصله فهم و در حیطه ادراک آید آنرا نیز
در تحت نفی داخل ساخته اکتفا بموجودیت نماید اگر وجود را نیز دران موطن گنجایش نیست و ما
یناسب ذلک سیادت و نقابت دستگاها طالب را باید که اهتمام در نفی الهیه باطله آفاقی و انفسی
نماید و در جانب اثبات معبود بحق جل شانه هرچه در حوصله فهم و در حیطه وهم در آید آنرا نیز در تحت
نفی داخل سازد و اکتفا بموجودیة مطلوب نماید ع بیش ازین پی نبرده اند که هست + اگر وجود
را نیز دران موطن گنجایش نیست و ماورای وجود باید طلبید علماء اهل سنت شکر الله تعالی سعیهم
زیبا گفته اند که وجود واجب تعالی زائد است بر ذات او سبحانه وجود را عین ذات گفتن و ماورای وجود
امر دیگر اثبات ناکردن از قصور نظر ست قال الشیخ علاء الدولة فوق عالم الوجود عالم الملک الودود
این درویش را چون از مرتبهٔ وجود بالا گذرانیده و تا چندگاه که مطلوب آنحال بود خود را از روی
ذوق و وجدان از ارباب تعطیل می یافت و حکم بوجود واجب جل شانه نمی کرد چه وجود را در راه
گذاشته بود در مرتبه ذات وجود را گنجایش نمی یافت اسلام او دران وقت اسلام تقلیدی بود نه
تحقیقی بالجمله هرچه در حوصله ممکن در آید بطریق اولی ممکن شاید فسبحان من لم یجعل للخلق الی الله
سبیلا الا بالعجز عن معرفته از حصول فانی فی الله و البقاء بالله کسی گمان نکند که ممکن واجب گردد که
آن محال ست و مستلزم قلب حقائق پس چون ممکن واجب نگردد نصیب ممکن غیر از عجز نباشد
فرد عنقا شکار کس نشود دام باز چین + کاینجا همیشه باز بدست دام را + للهذا همتی همین طور مطلب

میخواهد که هیچ ازو بدست نمی آید و هیچ نام و نشان از وی پیدا نشود جمعی هستند که مطلبی میخواهند که آنرا
عین خود یابند و قرب و معیت باو پیدا سازند ع آن ایشانند من چنینم یارب * والسلام اولاً و آخراً

مکتوب صد و بست و هفتم بملا صفر احمد رومی صدور یافته در بیان آنکه خدمت والدین هر چند
از حسنات ست اما در جنب وصول به مطلب حقیقی بیکاری محض ست و تعطیل صرف بلکه داخل سیئه است
حسنات الابرار سیئات المقربین دعا یناسب ذلک مکتوب مرغوب رسید عذریکه در باب التوقف نموده
بودند صحیح ست زیاده ازانچه بوقوع می آید باید کرد خود را مقصر دانست قال الله سبحانه ووصینا
الانسان بوالدیه احسانا حملته امه کرها ووضعته کرها وقال الله سبحانه ایضا ان اشکر لی ولوالدیک
معتقد آن باید بود که اینهمه در جنب وصول بمطلب حقیقی بیکاری محض ست بلکه در خطوه طی منازل
سلوک نیز تعطیل صرف حسنات الابرار سیئات المقربین شنیده باشند بیت هرچه جز عشق خدای احسن ست
گر شکر خوردن بود جان کندن ست * حق سبحانه بر حقوق جمیع خلائق مقدم ست اداے حقوق
اینها امتثال الامر اوست سبحانه والا کرا مجال آن بود که خدمت او را گذاشته بخدمت دیگری
اشتغال نماید پس خدمات اینها باین تقریب از جمله خدمات حق است سبحانه اما از خدمت تا خدمت
فرق بسیارست مزارعان و قلبه رانان نیز خدمت پادشاهان میکنند اما خدمت مقربان
دیگر است آنجا تمام زراعت و قلبه رانی بردن عین معصیت ست و مزد هر کار باندازه آن کار
ست قلبه رانان با محنت تمام در روزی یک تنگه اجرت میگیرند و مقرب در ساعت بخدمت حضور
مستحق لکها میگردد مع ذلک او را باین لکها هیچ تعلقی نیست گرفتاری قرب شاه ست و بس شتان
ما بینهما فرخ حسین خیلی موفق ست خاطر از جانب او جمع دارند زیاده چه نویسم والسلام

مکتوب صد و بست و هشتم بخواجه مقیم صدور یافته در ترغیب بر بلند همتی و عدم اکتفا بغیر مطلب
خدمت خواجه مقیم دور افتادگان را فراموش نسازند بلکه دور ندانند المرء مع من احب المقصود
مسلک بغایت طویل ست و مطلب در غایت کمال رفعت و هم در غایت منقصت منازل و سطحی بهیچ
مراتب مطلب نماست عیاذا بالله مطلب سبحانه و سطر را نهایت انگاشته بیکبار مقصد را مقصد دانند و چون
برار محرومان تصور نماید واز وصول بمطلب حقیقی باز ماند همت را بلند میباید ساخت و بهیچ حاصل سر فرو
نمی باید آورد و در روایتی لواهم میباید جست و وصول انچنین همت وابسته بتوجه شیخ مقتداست توجه بقدر اخلاص

و محبت مرید مقتدی ست ذلک فضل الله یؤتیه من یشاء والله ذو الفضل العظیم مکتوب صد و بست و نهم بسید نظام صدور یافته در بیان آنکه جامعیت انسان باعث تفرقهٔ اوست و همین جامعیت سبب جمعیت اوست کما قیل ما رُبح المحبوبین و بلاء المحجوبین مکتوب شریف وصول یافت آدمی چون که جامع ترین موجودات ست و بواسطه هر جزوی از اجزای تعلقی و گرفتاری در روی بموجودات منتشره پیداست پس فی الحقیقت جامعیت او باعث دوری او از جناب قدس خداوندی جل سلطانه از همه بیش گشت و تعلقات متعدده سبب محرومی او از همه زیاده آمد و اگر بتوفیق ایزدی عز شانه خود را ازین تعلقات پراگنده جمع سازد و رجوع قهقری نماید فقد فاز فوزا عظیما و الا فقد ضل ضلالا بعیدا ابتر ین موجودات بواسطهٔ جمعیت چونکه انسان است بدترین مخلوقات بواسطهٔ جمعیت هم اوست آئینه او بواسطه جامعیت اتم است اگر رو بعالم دارد هرچه گوید مکدر تر ست و اگر رو بحق سبحانه و تعالی دارد مصفا ست و از همه بیش نماست کمال آزادی از پس این تعلقات خاصه محمد رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم و بعد ازین انبیاء و اولیاء دیگر علی تفاوت درجاتهم صلوات الله و تسلیماته علی نبینا و علیهم و علی اتباعهم اجمعین الی یوم الدین رزقنا الله سبحانه و ایاکم نجاتا عن هذه التعلقات بحرمة النبی المصطفی الممدوح بقوله سبحانه و تعالی ما زاغ البصر و ما طغی علیه و علی آله من الصلوات اتمها و من التسلیمات اکملها زیاده برین موجب ملال والسلام و الاکرام مکتوب صد و سی ام بجمال الدین صدور یافته در بیان آنکه تلوینات احوال را چندان اعتباری نیست حصول مقصد بیچونی و بیچگونی باید کرد و تلوینات احوال را چندان اعتبار نیست بآن مقید نباشد که چه آمد و چه رفت و چه گفت و چه شنود مقصود دیگر است که از گفت و شنود و دید و شمود منزه و مبراست طفلان سلوک را بجوز و مویز تسلی میدهند همت بلند باید داشت کار دیگر است اینها همه خواب و خیال ست در خواب اگر کسی خود را بادشاه دید نفس الامر بادشاه نیست اما این خواب امیدواری می بخشد در طریق نقشبندیه وقائع را اعتبار نمی نهند این بیت در کتب ایشان نوشته بیت چو غلام آفتابم هم از آفتاب گویم + نه شبم نه شب پرستم که حدیث خواب گویم + اگر حالی از احوال بیاید و برود جای شادی و غم نیست منتظر حصول مقصود بیچونی و بیچگونی باید بود والسلام مکتوب صد و سی و یکم بخواجه کابلی

صدور یافته در بیان علوشان طریقه حضرت خواجها قدس الله تعالی اسرارهم و شکایت از حال
جماعت که درین طریقه علیه احداثات نموده اند وآنرا تکمیل این طریقه دانسته الحمد لله رب العالمین
والصلوة والسلام علی سید المرسلین وآله الطاهرین اجمعین ارشادی خواجه محمد اشرف شرفه الله
سبحانه بتشریفات اولیائه الکرام بدانند که طریقه حضرات خواجگان قدس الله تعالی اسرارهم
اقرب طرق موصله است ونهایت دیگران در بدایت این بزرگواران مندرج ونسبت ایشان
فوق همه نسبتهاست اینهمه بواسطه آنست که درین طریق التزام سنت ست واجتناب از
بدعت مهما امکن عمل برخصت تجویز نمی نمایند اگرچه بظاهر در باطن نافع یابند وعمل بعزیمت
دست نمیدهند اگرچه بصورت در بشریت متضرر دانند احوال ومواجید را تابع احکام شرعیه ساخته اند
واذواق ومعارف را خادم علوم شرعیه دانسته اند جواهر نفیسه شرعیه را در رنگ طفلان بجوز ومویز
وجد وحال عوض نمی کنند وبه ترهات صوفیه مغرور ومفتون نمیگردند از نص بفص نمی گرایند واز
فتوحات مدنیه بفتوحات مکیه التفات نمی کنند حال ایشان بر دوام ست ووقت ایشان بر استمرار
تجلی ذاتی که دیگران را کالبرق ست این بزرگواران را دائمی ست حضوری که غیبت در قفای
آن باشد نزد این عزیزان از حیز اعتبار ساقطست رجال لا تلهیهم تجارة ولا بیع عن ذکر الله اما
فهم هرکس بمذاق این اکابر نرسد نزدیک ست که قاصران این طریقه علیه نیز از بعضی کمالات
ایشان انکار نمایند بیت قاصری گر کند این طایفه را طعن قصور + حاش لله که برآرم بزبان این گله را
آری بعضی از خلفای متاخرین این طریقه علیه درین طریق نیز احداثها نموده اند وروش اصل اکابر
از دست داده جمعی از مریدان ایشان اعتقاد آن دارند که باین محدثات تکمیل این طریقه نموده اند
حاشا وکلا کبرت کلمة تخرج من افواههم بلکه در تخریب وتضییع آن کوشیده اند افسوس هزار
افسوس بعضی از بدعتها که در سلاسل دیگر اصلا موجود نیست درین طریقه علیه احداث نموده اند
ونماز تهجد را بجماعت میگذارند از اطراف وجوانب در آن وقت مردم از برای نماز تهجد جمع میگردند و
بجمعیت تمام ادا مینمایند واین عمل مکروه است بکراهت تحریمیه از جمعی فقها که تداعی شرط کراهت داشته اند جواز
جماعت نفل را مقید بناحیه مسجد ساخته زیاده از سه کس را باتفاق مکروه گفته والقیام تمام تهجد باین وضع
سیزده رکعت میدانند که دوازده رکعت را ایستاده میگذارند ودو رکعت را نشسته تا حکم یک رکعت کنند

سیزده گردد نه چنین ست پیغمبر ما علیه و علی آله الصلوة والتسلیمات که گاهی سیزده رکعت
ادا فرموده اند و گاهی یازیاده و گاهی نه گاهی هفت نماز تهجد همراه وتر حکم فردیت پیدا کرده است
نه آنکه دو رکعت قعود را حکم یک رکعت قیام داده اند فقیر را امثال این علم و عمل عدم تتبع سنت
سنیه مصطفویه است علی صاحبها الصلوة والسلام والتحیة عجب ست در بلاد علما که ماورای ایند
مجتهدین است علیهم الرضوان این قسم محدثات رواج یافته با آنکه ما فقیران علوم اسلامیه را از برکات
ایشان استفاضه مینمایم والله سبحانه الملهم للصواب فرد اندکی بیش تو گفتم غم دل ترسیدم
که دل آزرده شوی ورنه سخن بسیار ست + والسلام مکتوب صد و سی و دوم بملا محمد صدیق
بدخشی صدور یافته در اجتناب از صحبت ارباب غنا و ترغیب بر صحبت فقرا که کناسی فقر به از صدر
نشینی اغنیاست ربنا لا تزغ قلوبنا بعد اذ هدیتنا وهب لنا من رحمة انک انت الوهاب ای برادر
ظاهرا از صحبت فقرا دل تنگ گشته مجلس اغنیا اختیار کرده آید بسیار بد کرده آید امروز اگر چشم تو
پوشیده است فردا خواهند گشاد و غیر از ندامت فائده نخواهد کرد و خبر قبر لست ای بوالهوس امر تو
از دو حال خالی نیست در مجلس اغنیا جمعیت خواهند داد نه اگر بدهند استدراج ست عیاذا بالله سبحانه
من ذلک و اگر ندهند خسر الدنیا والآخرة نشان حال ست کناسی فقرا به از صدر نشینی اغنیا است
امروز این سخن معقول شما شود یا نشود آخر معقول خواهد شد و فائده نخواهد داشت آرزوی
طعام چرب و تمنای لباس فاخره شما را درین بلا انداخت هنوز هم هیچ نرفته است فکر بر اصل کنید و رجوع
از حق سبحانه و تعالی مانع آید آزاد دشمن دانسته امر و فرار نمایند و حذر کنید ان من ازواجکم و اولادکم
عدوا لکم فاحذروهم بهم نفس طامع ست حقوق صحبت بر آن داشت که یکمرتبه بشما نصیحتی کرده شود لعل
در گیرد یا نه من از اول میدانستم از قصور بینای شما که استقامت بر فقرا این وضع دشوار است
شعر و قد کان ما خفت ان یکونا + انا الی الله راجعونا + والسلام علی من اتبع الهدی والتزم متابعة
المصطفی علیه و علی آله الصلوة والتسلیمات والتحیات اتمها واکملها من از فطرت و استعداد
شما توقع دیگر داشتم جوهر نفیس را خذف در سرگین دیدم و فقد انا لله وانا الیه راجعون مکتوب صد
و سی و سوم نیز بملا محمد صدیق صدور یافته در بیان آنکه فرصت را غنیمت باید شمرد و وقت را
عزیز باید داشت مکتوبیکه بدست قاصد ارسال داشته بودند رسید فرصت را غنیمت باید شمرد

وقت را عزیز باید داشت از رسوم و عادات کاری نمی‌کشاید و از تمهل و تعلل غیر خسارت و حرمان نمی‌افزاید مخبر صادق علیه من الصلوة اتمها و من التسلیمات اکملها فرموده هلک المسوفون سوف افعل گویندگان هلاک شدند عمر موجود را صرف امر موهوم نمودن و موهوم از برای موجود نگاهداشتن بسی مستنکره است باید که نقد وقت مصروف امر اهم گردد و نسیه از برای مزخرفات لایعنی مدخر باشد حق سبحانه و تعالی ذره بی آرامی بدهد که از آن آرام لا سوی او تعالی انجانی میسر گردد گفت و گو ما حصل ندارد و سلامتی قلب می طلبند فکر بر اصل باید کرد از بالایعنی اعراض تمام باید نمود بیت هر چه جز عشق خدای احسن است

گر شکر خوردن بود جان کندن بود + ما علی الرسول الا البلاغ

مکتوب صد و سی و چهارم

نیز بملا محمد صدیق صدور یافته در منع از تسویف حضرت حق سبحانه و تعالی در مدارج قرب درجات بی اندازه کرامت فرماید بحرمة سید المرسلین علیه و علی آله الصلوة و التسلیمات اتمها صحبت آثار الوقت سیف قاطع معلوم نیست تا فردا فرصت دهند یا نه امر اهم را امروز باید کرد و غیر اهم را فردا باید انداخت حکم عقل اینست نه عقل معاش بلکه عقل معاد زیاده برین چه نویسد . والسلام

مکتوب صد و سی و پنجم

هذا المکتوب ارسل الی المخلص الصدیق محمد صدیق فی بیان مراتب الولایة عامة کانت او خاصة مع بعض الخواص الخاصة اعلم ان الولایة عبارة عن الفناء و البقاء و هی اما عامة او خاصة و یعنی بالعامة مطلق الولایة و بالخاصة الولایة المحمدیة علی صاحبها الصلوة و السلام و التحیة الفناء فیها اتم و البقاء اکمل و من شرف بهذه النعمة العظمی فقد لان جلده للطاعة و انشرح صدره للاسلام و اطمانت نفسه فرضیت عن مولاها و رضی مولاها عنها و سلم قلبه المقلبة و تخلص روحه کلیة الی مکاشفة حضرت صفات اللاهوت و شاهد سره مع ملاحظة الشیون و الاعتبارات و فی هذا المقام شرف بالتجلیات الذاتیة البرقیة و تحقق خفیة لکمال التنزیه و التقدس و الکبریاء و الفضل اختفاء القضاء لا بالتکییف و ضرب من المثال هذه مصرحة هنیئا لارباب النعیم نعیمها + و ما ینبغی ان یعلم ان الولایة الخاصة المحمدیة علی صاحبها الصلوة و السلام و التحیة متمیزة عن سائر مراتب الولایة فی الامر فی العروج و النزول اما فی طرف العروج فلان فناء الاخفی و بقاءه مختصان بتلک الولایة الخاصة و عروج سائر الولایات الی الخفی فقط مع تفاوت درجاتها یعنی ان عروج بعض ارباب الولایة الی مقام الروح و عروج البعض الی السر و عروج البعض الآخر الی الخفی درجات الولایة العامة

اما فی طرف النزول فلان لاحاد الاولیاء المحمدیة حظیة وعلی آله الصلوة والسلام والتحیة لقیامهم
کمالات درجات تلک الولایة لما انه صلی الله علیه وآله وسلم سری لیلة المعراج بالجسد الی
ما شاء الله تعالی او عرض الجنة والنار واوحی الی ما اوحی وشرف ثمه بالرؤیة البصریة وهذا القسم
من المعراج مخصوص به علیه الصلوة والسلام والاولیاء المتابعون بکمال المتابعة السالکون تحت قدمه
لهم ایضا النصیب من هذه المرتبة المخصوصة بعروج والارض من مکان الکرام نصیب به غایة
ما فی الباب ان وقوع الرؤیة فی الدنیا مخصوص به علیه الصلوة والسلام والحاصلة التی حصلت
الاولیاء الذین تحت قدمه لیست رؤیة والفرق بین الرؤیة وتلک الحالة کالفرق بین الاصل بعرج
والمشخص والظل ولیس احدهما عین الآخر. مکتوب صد و سی و ششم نیز بملا محمد صدیق صدور
یافته در منع از تسویف و تاخیر در تحصیل مطلوب حقیقی. مکتوب مرغوب وصول یافت چون
قاصد او اخیر عشره مبرکه رسید بعد از مضی آن بجواب کتابتها پرداخت. جواب کتابت
خان خانان در جواب کتابت خواجه عبد الصمد را نیز نوشته فرستاده است ملاحظه خواهند نمود
رفتن شما درین دفعه بلشکر معقول فقیر نمی شود تا حکمت چه باشد والامر عند الله سبحانه ملاحظه
فرمایند که حضرت حق سبحانه وتعالی از کمال کرم قوت یومیه عطا فرموده است این را غنیمت
شمرده فکر کار خود باید کرد نه آن وسیله قوت دیگر باید ساخت که کار بتسلسل میکشد و در روی
طول امل گرفته است و معامله تخلیص از قرض معلوم نیست که از خواجگی صورتی پیدا کنند و اگر
اشتباهی دارند بخواجگی چیزی نوشت منقح و صریح اگر او در جواب هم منقح بنویسد از وعده موکد
مفهوم شود باین بروند اما علاج تسویف و تاخیر چه باشد هر چه باشد هر چه کنند زودتر کنند که فرصت
بسیار غنیمت ست. مکتوب صد و سی و هفتم بحاجی خضر افغان صدور یافته در علو شان
نماز که منوط است کمال آن بنهایت النهایت و ما یناسب ذلک. مکتوب مرغوب رسید مضمون بوضوح
پیوست الحمد لله و در عبارت در رفع کلفت در ادای آنها از اجل نعم حق ست سبحانه خصوصا
ادای صلوة که غیر منتهی را میسر نیست علی الخصوص در ادای فرائض صلوة زیرا که در ابتدا نهایت بادای
صلوة نافله مانند چیزی نمود و در نهایت نهایت این نسبت بفرائض منوط می گردد و در ادای نوافل
خود را بیکار میدانند کار عظیم نزد ما ادای فرائض ست ولنعم مصرع این کار دولتست اکنون تا کرا رسد

باید دانست التذاذیکه در حین ادای صلوة دست میدهد نفس را اصلا در آن حظی نیست در عین این
التذاذ او در ناله و فغانست سبحان الله چه رتبه ایست ع هنیئا لارباب النعیم نعیمها + امثال ما مردم
بوالهوس را گفت و شنود این سخنان هم غنیمت است ع بیادی همه خاطر خود شاد میکنیم + و نیز بدانند که
رتبهٔ نماز در رنگ رتبه رویت است در آخرت نهایت قرب در دنیا در نماز است و نهایت قرب
در آخرت در حین رویت است و بدانند که سائر عبادات وسائل اند از برای نماز و نماز از مقاصد
است والسلام مکتوب صد و سی و هشتم بشیخ جمال الدین سرهندی صدور یافت در مذمت
دنیای دنیه اجتناب از صحبت ارباب دنیا فرزندی ارشدی باین دنیای مبغوضه خرسند
نباشند و سرمایه دوام اقبال را بجناب قدس خداوندی از دست ندهند فکر باید نمود که چه چیز
میفروشد و چه چیز میخرد آخرت بدنیا عوض نمودن و از حق سبحانه بخلق باز ماندن سفاهت و بیخردی
است جمع دنیا و آخرت از قبیل جمع اضداد است اما احسن الدین والدنیا لو اجتمعا ازین دو ضد
هر کدام را اختیار کند و هر که خواهد خود را بفروشد عذاب آخرت ابدیست و متاع دنیا قلیل است
دنیا مبغوضهٔ حق است سبحانه و آخرت مرضیه او تعالی و تقدس عش ما شئت فانک میت والزم ما
شئت فانک مفارقه آخر زن و فرزند را باید گذاشت و تدبیر اینها را بحق سبحانه باید سپرد امروز خود را
مرده باید انگاشت و مهمات اینها را باو تعالی باید تفویض نمود و اولادکم عدو لکم فاحذروهم نص
نص قاطع است بکرر شنیده باشند که خواب خرگوش تا چند خواهد بود آخر چشم باید کشود صحبت اهل
دنیا و اختلاط با ایشان سم قاتل است کشته این سم بموت ابدی گرفتار است العاقل تکفیه الاشارة
فکیف التصریح مع المبالغة والتاکید لقمه چرب ملوک در ازدیاد مرض قلبی میکوشند فکیف الفلاح
والنجاة الحذر الحذر ع من انچه شرط بلاغست با تو میگویم + تو خواه از سخنم پند گیر خواه ملال +
فر من صحبتهم اکثر ما تفر من الاستغاثة یوجب الموت الدنیوی وهو قد بقید فی الآخرة واختلاط
الملوک یوجب الهلاک الابدی والخسارة السرمدی فایاک وصحبتهم وایاک ونعمتهم وایاک ومحبتهم
وایاک ورویتهم وقد ورد فی الخبر الصحیح من تواضع غنیا لغناه ذهب ثلثا دینه باید اندیشید که
اینهمه تواضع و چاپلوسی از جهت غنای ایشان است یا چیز دیگر شک نیست که از جهت غنای ایشان
است و نتیجه بر ذهاب دو ثلث دین است فاین انت من الاسلام واین انت من النجات اینهمه

مبالغه و ابرام بواسطه آنست که میداند که لقمه چرب و صحبت ناجنس دل آن فرزند را از تذکره مواعظ و تعقل نصایح در ربوده اند اختیه بکلمه و کلام متاثر نخواهد شد فالحذر فالحذر من صحبتهم والحذر والحذر من دینهم الله سبحانه الموفق نجانا الله سبحانه وایاکم عما لا یرضی عنه ربنا المتعال بحرمة سید البشر الممدوح بما زاغ البصر علیه وعلی آله من الصلوة افضلها ومن التسلیمات اکملها والسلام مکتوب صد و سی ام بجعفر بیگ تهانی صدور یافته در بیان آنکه جماعت بید ولتان که طعن در اهل الله نمایند بهجو و نکوهش آن جماعت مجوز است بلکه مستحسن التفات نامه گرامی مشرف ساخته حق سبحانه وتعالی الیشان را سلامت دارد که تفقد حال فقرا میفرمایند و حضور و غیبت را یکسان میدارند مخذولان کفار قریش چون از کمال بے سعادتی در هجو و نکوهش اهل اسلام مبالغه نمودند حضرت پیغامبر علیه وعلی آله الصلوة والسلام بعضی از شعرای اسلامیه امر فرمودند که هجو کفار بگو نسازند نمایند آن شاعر در حضور آنسرور بر بالای منبر می برآمد و اشعار هجو کفار بر ملا میخواند آنسرور میفرمودند که روح القدس با وست مادامیکه هجو کفار می کنند ملامت و ایذای خلق از سعتنات عشق ست اللهم اجعلنا منهم بحرمة سید المرسلین علیه وعلی آله الصلوة والتسلیمات مکتوب صد و چهلم بملا محمد معصوم کابلی صدور یافته در بیان آنکه رنج و محبت از لوازم محبت ست آثار از رنج و محبت از لوازم محبت ست اختیار خود را درد و غم لابد ست بیت غرض از عشق توام چاشنی درد و غم است + ورنه زیر فلک اسباب تنعم چه کم ست + دوست آزار کی همی خواهد تا از غیر او بکلیه انقطاع حاصل گردد اینجا آرام در بے آرامی ست و ساز در سوز ست و قرار در بیقراری و راحت در جراحت و در مقام فراغت طلبیدن خود را در محنت انداختن ست تمام خود را بمحبوب باید سپرد و هر چه از و بیاید برضا قبول کرد و ابرو نباید پیچید طریق زندگانی درین وضع ست تا تواند استقامت ورزند والا منور در نفاست مشغولی شما خوب شده بود اما پیش از قوت بضعف کشید غم نیست اگر اندکی خود را ازین ترددات جمع سازند بهتر از بیشتر خواهد شد که این اسباب تفرقه را همین اسباب جمعیت دانند تا توانند کار میکرد والسلام مکتوب صد و چهل و یکم بملا محمد قلیج صدور یافته در بیان آنکه عمده این کار محبت و اخلاص ست حضرت حق سبحانه وتعالی ترقیات کرامت فرماید بحرمة سید المرسلین علیه وعلی آله الصلوة والتسلیمات از احوال قلبی گاهے نمی نویسند که چه صورت وارد البته از آن باب نیز می نوشته باشند که موجب توجه غائبانه است عمده

و این کار محبت و اخلاص است اگر فی الحال ترقی مفهوم نشود غم نیست چون استقامت بر اخلاص است امید است که سنین بساعات میسر گردد والسلام مکتوب صد و چهل و دوم بملا عبد الغفور سمرقندی صدور یافته در بیان آنکه از نسبت این بزرگواران اگر اندک بدست افتد اندک نیست مکتوب شریف که از روی التفات ارسال داشته بودند رسید محبت فقرا و توجه باین طایفه از اجل نعم خداوندیست از حضرت حق سبحانه و تعالی استقامت بران مسئول و مربوط است نیازیکه بدرویشان فرستاده بودند نیز وصول یافت فاتحه سلامت خوانده شد طریقه که اخذ کرده بودند و نسبتی که از آنجا فرا رسیده بود از ان مقوله هیچ ذکر نیافته معاذ الله که در ان فتوری رفته باشد بیت یک چشم زدن خیال او پیش نظر بهتر ز وصال خوبرویان همه عمر + از نسبت این بزرگواران اگر اندک بدست افتد اندک نیست زیراکه نهایت دیگران در بدایت ایشان مندرج است ع قیاس کن ز گلستان من بهار مرا + اما ازین فتور غم نیست چون رشته محبت بجهة این نسبت قوی است فرجی که مکرر شده است ارسال داشته شد گاه گاه آنرا بپوشند و باداب نگاهدارند که فوائد بسیار ازان متوقع است هرگاه آن جامه را بپوشند با وضو بپوشند و تکرار سبق نمایند امید است که جمعیت تمام رو دهد و هرگاه چیزی نویسند باید که اول از احوال باطن خود نویسند که احوال ظاهر بی احوال باطن از خیر اعتبار ساقط است ع از هر چه میرود سخن دوست خوشتر است + ثبتنا الله سبحانه و ایاکم علی متابعة سید البشر المطهر عن زیغ البصر علیه و علی آله الصلوة والسلام ظاهرا و باطنا ع کار اینست غیر این همه هیچ مکتوب صد و چهل و سوم بملا شمس الدین صدور یافته در بیان آنکه موسم جوانی را غنیمت شمرده بلهو و لعب صرف نکنند محبت نامه مولانا شمس موقوف باشند که موسم جوانی را غنیمت شمرده بلهو و لعب صرف نکنند و بجوز و مویز حرص ننمایند که آخر غیر از ندامت و پشیمانی امری دیگر نخواهد بود و سود نخواهد داشت خبر شرط است پنج وقت نماز بجماعت ادا نمایند و حلال را از حرام امتیاز کنند طریق نجات اخروی متابعت صاحب شریعت است تلذذات فانیه و تنعمات هالکه منظور نظر باشند والله سبحانه الموفق للخیرات مکتوب صد و چهل و چهارم بحافظ محمود لاهوری صدور یافت در بیان معنی سیر و سلوک و بیان سیر الی الله و سیر فی الله و دو سیر دیگر که بعد ازین دو سیر است حضرت حق سبحانه در مدارج کمالات ترقیات بی اندازه کرامت فرماید بحرمة سید البشر المطهر عن زیغ البصر علیه و علی آله الصلوة

والتسلیمات ع از هر چه میرود سخن دوست خوشتر است + سیر و سلوک عبارت از حرکت در علم است
که از مقوله کیف ست حرکت اینجا گنجایش ندارد پس سیر الی الله عبارت از حرکت علمیه ست
که از علم اسفل بعلم اعلی سیر دهد و از آن اعلی باعلای دیگر الی ان ینتهی الی علم الواجب تعالی بعد طی علوم
الممکنات کلها و زوالها بالرها و هذه الحالة هو المعبر بالفناء و سیر فی الله عبارت از حرکت علمیه است در
مراتب وجوب از اسما و صفات و شیون و اعتبارات و تقدیسات و تنزیهات الی ان ینتهی الی المرتبة التی
لا یمکن التعبیر عنها بعبارة ولا یشار الیها باشارة ولا تسمی باسم ولا تکنی بکنایة ولا یعلمها عالم ولا یدرکها
مدرک و هذا السیر المسمی بالبقاء و سیر عن الله بالله که سیر ثالث ست نیز عبارت از حرکت علمیه است که
از علم اعلی بعلم اسفل فرود می آید و از آن اسفل دیگر الی ان یرجع الی الممکنات رجوع القهقری
و ینزل عن علوم مراتب الوجوب کلها و هو العارف الذی نسی الله بالله و هو الراجع من الله مع الله و
هو الواجد الفاقد و هو الواصل المهجور و هو القریب البعید و سیر رابع که سیر در اشیاست عبارت از
حصول علوم اشیاست شیئا فشیئا بعد زوال علوم الاشیاء کلها فی السیر الاول فالسیر الرابع مقابل
للسیر الاول و السیر الثالث للسیر الثانی کما تری و سیر الی الله و فی الله از برای تحصیل نفس ولایت
است که عبارت از فنا و بقاست و سیر ثالث و رابع از برای حصول مقام دعوت است که مخصوص
بانبیا و مرسل ست صلوات الله تعالی و تسلیماته علی نبیهم عموما و علی افضلهم خصوصا و متابعان کمل را
از مقام این بزرگواران نیز نصیب است قل هذه سبیلی ادعو الی الله علی بصیرة انا و من اتبعنی اینست
حدیث هدایت و نهایت که مقصود از ذکران تنویه و تشویق طلاب ست ع بر شکر غلطید ای
صفرائیان + از برای کوری سودائیان + والسلام علی من اتبع الهدی والتزم متابعة المصطفی صلعم

مکتوب صد و چهل و پنجم بملا عبد الرحمن مفتی صدور یافت در بیان آنکه مشایخ طریقت نقشبندیه
ابتدا سیر از عالم امر اختیار کرده اند و در بیان سر عدم تاثیر بعضی از مبتدیان این طریقت بسرعت

ثبتنا الله سبحانه و ایاکم علی جادة الشریعة المصطفویة علی صاحبها الصلوة والسلام والتحیة و یرحم الله
عبدا قال آمینا مشایخ طریقت نقشبندیه ابتدا سیر از عالم امر اختیار کرده اند و عالم خلق را در ضمن
آن سیر قطع مینمایند بخلاف مشایخ سائر طرق که ابتدا سیر ایشان از عالم خلق ست بعد از
طی عالم خلق قدم در عالم امر می نهند و بمقام جذبه میرسند لهذا طریق نقشبندیه اقرب طرق آمده

لاجرم نهایت دیگران در بدایت ایشان مندرج گشت ع قیاس کن ز گلستان من بهار مرا + جمعی باشند
از طلاب این طریقه علیه یا آنکه ابتدای سیر ایشان از عالم امر ست بسرعت متاثر نشوند و التذاذ
و حلاوت که مقدمهٔ جذبه است بزودی پیدا نکنند و جهش آنست که عالم امر ایشان بنسبت بعالم خلق ضعیف
افتاده است و همین ضعف سد راه بسرعت تاثیر و تاثر شده و این بطوء تاثیر تا زمانی متحقق ست که عالم امر
ایشان بر عالم خلق قوت پیدا نکند و امر منعکس گردد علاج این ضعف مناسب این طریقه علیه تصرف تام ست صاحب
تصرف تام را و علاجیکه مناسب طرق دیگر است تقدیم تزکیه نفس ست در ریاضات و مجاهدات شاقه که
موافق شریعت واقع اند باید دانست که بطوء تاثیر علامت نقصان استعداد نیست گروهی باشند تام
الاستعداد که باین بلا مبتلا گردند والسلام **مکتوب صد و چهل و ششم** بشرف الدین حسین صدور
یافت در نصیحت بر تکرار سبق مکتوب فرزندی شرف الدین حسین وصول یافت الله سبحانه الحمد والمنة
که بسعادت یاد فقرا مستسعد اند سبقی که گرفته بودند بتکرار آن وقت را معمور دارند و فرصت را از دست
ندهند مبادا از کر و فر فانیه از جا برد و طمطراق زائله بحلاوت سازد بیت همه اندر زمن بتو اینست +
که تو طفلی و خانه رنگین ست + چه نعمتی ست که حضرت حق سبحانه و تعالی بنده را در عنفوان شباب
توفیق توبه کرامت فرماید و بران استقامت بخشد توان گفت که تنعمات تمام دنیا در جنب آن نعمت حکم
شبنمی دارد در جنب دریای عمیق چه آن نعمت موجب رضای مولی ست سبحانه که فوق جمیع نعمتها ست
چه دنیوی و چه اخروی و رضوان من الله اکبر والسلام علی من اتبع الهدی والتزم متابعة المصطفی
علیه و علی آله الصلوة والتسلیمات اتمها و اکملها **مکتوب صد و چهل و هفتم** بخواجه اشرف
کابلی صدور یافته در بیان آنکه گسستن بر پیوستن مقدم ست یا پیوستن بر گسستن و حق سبحانه و تعالی
در مدارج کمال ترقیات کرامت فرماید بحرمت سید المرسلین علیه الصلوة والسلام جمعی از مشایخ طریقت گسستن را
بر پیوستن مقدم داشته اند و جمعی دیگر ازین بزرگواران پیوستن را بر گسستن تقدیم داده اند
و طایفه ثالث بتوقف یافته اند ابو سعید خراز گوید قدس سره تا رهی نیابی و تا یابی
نرهی ندانم کدام پیش بعد راقم سطور گوید گسستن و پیوستن در یک زمان متحقق می گردند
جائز نیست که گسستن و پیوستن جدا باشد و پیوستن بی گسستن هویدا گردد غالب ما فی
الباب کم خفائی هست در تقدم ذاتی ست و تعین علته یکی مر دیگری را شیخ الاسلام هروی قدس سره اختیار

مذهب مینماید و میفرماید که سبقت از آن طرف مکوبست اما جمعی بلی جمعی گر گسستن را مقدم داشته اند و الحال
این سبقت نمی نمایند مراد ایشان از پیوستن ظهور تام ست و آن منافی سبقت بر ظهور مطلق نیست
ظهور مطلق مقدم باشد بر گسستن و ظهور تام موخر از ان برین تحقیق نزاع ایشان بلفظ راجع میگردد اما
طایفه اولی بلندست که قلیل را در حیز اعتبار نمی آرند باید داشت که برین توجیه تقدم زمانی نیز پیدا
گشت فافهم والله سبحانه الملهم للصواب بهرحال منظر گسستن و پیوستن باید شد که مرتبهٔ ولایت منوط
باین دو مرتبه است دیرونها خرط القتاد و مرتبهٔ اولی مربوط بسیر الی الله است و مرتبه ثانی بسیر فی الله
و مجموع این دو سیر مرتبه ولایت و کمال میرسد علی تفاوت درجاتها و دو سیر دیگر از برای تحصیل
تکمیل ست و وصول بدرجهٔ دعوت ع بانگ دو کردم اگر درده کس ست مکتوب صد و چهل
و هشتم بملا صادق کابلی صدور یافته در بیان آنکه صاحب رای بیحاصل ست و در بیان آنکه
زنهار بتوسط روحانیات مشائخ و امدادات ایشان مغرور نشوند که صور مشائخ فی الحقیقت لطائف
شیخ مقتدا است دو مکتوب پی درپی رسیدند مکتوب اول از حصول سرابی بنا نموده و مکتوب
ثانی از تسلی و بیحاصلی الحمد لله سبحانه که عبرت مرخاتم راست صاحب رای بیحاصل ست
و آنکه خود را بی حاصل دانست واصل ست مکرر بشما گفته شده است که زنهار بتوسط روحانیات
مشائخ و امدادات ایشان مغرور نشوند که آن صور مشائخ فی الحقیقت لطائف شیخ مقتدا است
که بآن صور ظهور نموده است قبله توجه را وحدت شرط ست توجه را پراگنده ساختن موجب خسرانست
عیاذا بالله سبحانه ثانیا آنکه مکرر و موکد بشما گفته ایم که سررشته کار مختصر بگیرند تا بسرعت سرانجام
یابد امر ضروری را گذاشته بامر لاطائل پرداختن از عقل دور اندیش بسیار مستبعد ست اما شما
معتقد رای خود آید سخن کس در شما کم ست که موثر افتد شما دانید ما علی الرسول الا البلاغ مکتوب
صد و چهل و نهم نیز بملا صادق کابلی صدور یافته در بیان آنکه هرچند مسبب الاسباب تعالی
اشیا را بر اسباب مرتب ساخته است اما چه درکار که نظر بر سبب معین دوخته شود و اخوی محمد صادق
عجب ست که اینهمه خود را بعالم اسباب واگذاشته است هرچند مسبب الاسباب اشیا را بر اسباب مرتب
ساخته است اما چه درکار که نظر بر سبب معین دوخته شود ع گر در سی بسته شد ایدل دگری بکشاید
این قسم کوته نظری بسیاری مناسبتی میطلبید از امثال شما مردم بسیار مستحسن ست ساعتی بحال خود

فرو باید رفت و این شناعت را باید فهمید در کسوت فقرا این همه تلاش در تحصیل مبغوضه حق جل شانه
مستنکره است عجب است که این مستنکره را در نظر شما چه طور زیبا نموده اند در تحصیل امور ضروریه بقدر ضرورت
باید کوشید تمام همت را بآن مصروف ساختن و عمر را در پی آن گذرانیدن سفاهت محض است فرصت
بسیار غنیمت است هزار افسوس که آنرا کسی در تحصیل علوم لاطائل صرف کند خیر شرط است و ما علی
الرسول الا البلاغ از گفت و شنود مردم آزار نکشند چیزها که بشما نسبت میکنند هرگاه در شما نباشد
هیچ علم نیست چه دولتی که مردم کسی را بد انند و فی الحقیقت نیک باشد اگر عکس این قضیه متحقق
شود محل خطرات است والسلام مکتوب صد و پنجاهم بخواجه محمد قاسم صدور یافت در بیان آنکه
شایان مطلوبیت جز حضرت واجب الوجود تعالی و تقدس نیست التفات نامه اخوی محمد قاسم وصول
یافت موجب فرحت گشت از تشتت اوضاع دنیوی و تفرق احوال صوری دل تنگ نشوند که
کرای آن نمیکنند زیرا که این نشاة در معرض فناست برضای حق سبحانه و تعالی میباید بسر برد درین ضمن
ع باشد یا بسر شایان مطلوبیت را جز ذات واجب الوجود نیست جل شانه خصوصا امثال شما مردم
عزیز را مع ذلک اگر بجد هتی وکاری اشارت نمایند بمنت در سعی آن خواهند کوشید والسلام مکتوب
صد و پنجاه و یکم بمیر محمد مومن بلخی صدور یافته در بیان بزرگی طریقه حضرات خواجگان قدس الله سرهم
در بیان معنی یادداشت که مخصوص باین اکابر است ع از هر چه میرود سخن دوست خوشتر است
یادداشت از طریقه حضرات خواجگان قدس الله تعالی اسرارهم عبارت از حضور بی غیبت است یعنی
دوام حضور حضرت ذات است تعالی و تقدس بی تخلل حجب شیونی و اعتباراتی اگر گاهی حضور است
وگاهی غیبت یعنی وقتی حجب تمام مرتفع میشوند و وقتی دیگر در میان آیند چنانچه در تجلی ذاتی برقی
که کالبرق حجب تمام از پیش حضرت ذات تعالی و تقدس مرتفع میگردد و بسرعت باز در پرده شیون
و اعتبارات می آید پس نزد این اکابر از حیز اعتبار ساقط است پس حاصل حضور بی غیبت آن گشت که
تجلی ذاتی دائمی که عبارت از ظهور حضرت ذات است بی توسط شیون و اعتبارات که در نهایت این
راه میسر میگردد و فنای اکمل را در آن مقام اثبات میکنند دائمی گردد و حجب هرگز رجوع نکنند و اگر رجوع
کنند حضور بغیبت متبدل خواهد گشت و یادداشت نخواهند گفت پس متحقق گشت که شهود این اکابر
بر وجهی اتم اکمل است و اکملیت فنا و اتمیت بقا باندازه اتمیت و اکملیت شهود است مصرع

قیاس کن ز گلستان من بهار مرا ❊ مکتوب صد و پنجاه و دوم بسیادت و نقابت پناهی شیخ فرید
صدور یافت در بیان آنکه اطاعت رسول عین اطاعت حق ست سبحانه و ما یناسب ذلک قال الله
سبحانه و تعالی من یطع الرسول فقد اطاع الله حضرت حق سبحانه و تعالی اطاعت رسول را عین اطاعت خود
فرموده پس اطاعت خدای عز و جل که غیر اطاعت رسول باشد اطاعت او نیست سبحانه و از برای
تاکید و تحقیق این معنی کلمه قد در آورد تا بو الهوسی در میان این دو اطاعت جدائی پیدا نکند و یکی را
بر دیگری نگزیند و در جای دیگر حضرت حق سبحانه و تعالی شکایت میکند از حال جماعتی که در میان
این دو اطاعت تفرقه مینمایند کما قال سبحانه یریدون ان یفرقوا بین الله و رسله و یقولون نؤمن ببعض و
نکفر ببعض و یریدون ان یتخذوا بین ذلک سبیلا اولئک هم الکافرون حقا آری بعضی از مشایخ
کبار در وقت غلبه سکر و غلبه حال سخنان گفته اند که موذن تفرقه اند میان این دو اطاعت و مشعر
اند باختیار محبت یکی بر دیگری منقول ست که سلطان محمود غزنوی در ایام بادشاهت خود نزدیک
بخرقان فرود آمده بود از انجا وکلای خود را بخدمت شیخ ابو الحسن خرقانی فرستاد و التماس نمود
که حضرت شیخ بدیدن او بیایند و بوکلای خود گفت که اگر شیخ توقفی فهم کنید کریمه را اطیعوا الله و اطیعوا
الرسول و اولی الامر منکم بر خوانند چون وکلا از شیخ توقف فهمیدند کریمه مذکوره را بر خواندند شیخ
در جواب فرموده که چندان گرفتار اطیعوا الله ام که شرمنده اطیعوا الرسول ام و باطاعت اولی الامر چه رسد
حضرت شیخ اطاعت حق را سبحانه در غیر اطاعت رسول او دانسته این سخن از استقامت دور است
مشایخ مستقیم الاحوال ازین قسم سخنان منزه مینمایند و در جمیع مراتب شریعت و طریقت و حقیقت
اطاعت حق سبحانه را در اطاعت رسول او میدانند و اطاعت حق سبحانه که در غیر اطاعت رسول او ست
علیه الصلوة و السلام عین ضلالت می انگارند و نیز منقول است که شیخ و شیخ ابو سعید ابو الخیر مجلسی
داشتند و سید اجل از اکابر سادات خراسان نیز در مجلس ایشان نشسته بودند باتفاق در آن
اثنا مجذوبی مغلوب الاحوال پیدا شد حضرت شیخ او را بر سید اجل تقدیم دادند سید را ناخوش
آمد بسید فرمودند که تعظیم شما بواسطه محبت رسول ست علیه الصلوة و السلام و تعظیم این مجذوب
بواسطه محبت حق سبحانه این قسم تفرقه را نیز اکابر مستقیم الاحوال تجویز نمی نمایند و غلبه محبت حق را سبحانه
بر محبت رسول او علیه الصلوة و السلام از سکر حال میدانند و جز فضولی نمی انگارند اما اینقدر هست

که در مقام کمال که مرتبهٔ ولایت ست محبت حق سبحانه غالب ست و در مقام تکمیل که نصیبی از مقام
نبوت ست محبت رسول غالب ثبتنا الله سبحانه علی اطاعة الرسول التی هی عین اطاعة الله سبحانه

مکتوب صد و پنجاه و سوم بمیان شیخ مزمل صدور یافته در بیان خلاصی تام از رقیت ماسوا
که مربوط بفنای مطلق ست

کتابی که ارسال داشته بودند رسید الحمد لله ذی الانعام والمنة
که طالبان خود را در طلب بیقرار و بی آرام میدارد و درین بی آرامی از آرام بغیر خود نجات می بخشد
اما خلاصی تام از رقیت اغیار وقتی میسر شود که بفنای مطلق مشرف شود و نقوش ماسوای را
بالکل از آئینهٔ دل محو سازد و تعلق علمی و حبی او را بهیچ چیز نماند و غیر از حق سبحانه وتعالی او را
مقصودی و مرادی نباشد دونه خرط القتاد هرچند گمان بی تعلقی دارد اما الظن لا یغنی
من الحق شیئا ع این کار دولت ست کنون تا کرا رسد + گرفتار احوال و مقامات گرفتار
غیرست از چیزهای دیگر چه گوید ۵ هرچه از دوست وامانی چه کفران حرف و چه ایمان + هرچه
از راه دور افتی چه زشت آن نقش و چه زیبا غربت شما بتطویل انجامید فرصت غنیمت ست
اگر یاران اهل اند در رخصت چون توقف خواهند و اگر نا اهل چه احتیاج رخصت مرضی حق
سبحانه را میباید ملاحظه کرد اهل عالم راضی باشند یا نباشند عدم رضای ایشان چه خواهد بود ع
طفیل دوست باشد هرچه باشد + مقصود حق را سبحانه باید دانست با او چه جمع شود اگر نشود گو نه
شود ع رخسار من اینجا و تو در گل نگری + والسلام

مکتوب صد و پنجاه و چهارم نیز بمیان
مزمل صدور یافته در بیان آنکه از خود باید گذشت و در خود باید رفت

حق سبحانه وتعالی با خود
دارد و یک لحظه با غیر خود نگذارد اللهم لا تکلنا الی انفسنا طرفة عین فنهلک ولا اقل منها یضیع
هر بلائیکه هست از گرفتاری بخود ست چون از خود خلاص شد از گرفتاری ما دون او سبحانه خلاص
شد اگر بت می پرستند فی الحقیقت خود را می پرستند که افرأیت من اتخذ الهه هواه ۵ از خود چو
گذشتی همه عیش ست و خوشی + ع نفسک و تعالی همچنانکه از خود گذشتن فرض ست در خود
رفتن هم لازم ست که یافت اینجاست در برون خود یافت نیست ۵ با تو در زیر گلیم ست
هرچه هست + هیچ نابینا مبر هر سوی دست + سیر آفاقی بعد در بعد ست و سیر انفسی قرب در قرب
گر شهود ست در خود ست و اگر معرفت ست هم از خود و اگر حیرت ست هم در خود برون خود قدم نگذار

نیست سخن یکجا رفت مبادا ساده دلی اینجا حلول یا اتحاد فهم کند و بورطهٔ ضلالت رود اینجا حلول بود
اتحاد هم پیش از تحقیق باین انتقام تفکر آن ممنوع است رزقنا الله سبحانه وایاکم الاستقامة علی الطریقة
المرضیة علی صاحبها الصلوة والسلام از احوال خود می نوشته باشند که دخل تمام دارد و با وجود علائق
صوریه آزاد باشند در وجود عدم آنرا مساوی دانند والسلام والاکرام مکتوب صد و پنجاه و پنجم نیز
بمیان شیخ مزمل صدور یافته در ترغیب رجوع باصل خود حق سبحانه وتعالی با خود دارد ع بلند
از خدای هرچه پرستند هیچ نیست + بی دولت ست آنکه بهیچ اختیار کرد + غره ماه جمادی الاولی
روز جمعه بطواف حضرت دهلی مشرف گشت و محمد صادق نیز همراه است چندروزه اگر اراده خداوندی
موافق ست اینجا بسر برده بسرعت متوجه وطن اصلی خواهد شد حب الوطن من الایمان
خبر صحیح ست بیچاره یکی رود ناصیه بدست او دارد و ما من دابة الا هو آخذ بناصیتها ان ربی علی صراط
مستقیم ابن المقر نگرآنکه فقر و الی الله گفته در وی بوی بگریزند بر حالی اصل را اصل دانسته فرع
را طفیلی ساخته رو باصل باید آورد ع هرچه جز عشق خدای احسن ست + گر شکر خوردن بود جانکندن
است مکتوب صد و پنجاه و ششم نیز بمیان مزمل صدور یافته در ترغیب بر صحبت اهل الله
کتابتی که بدست قاضی زاده جالندهر فرستاده بودند در دهلی رسانید الحمد لله والمنة که محبت
فقرا نقد وقت دارند و بحکم المرء مع من احب با ایشانند ماه رجب هرچند بجب او قلت دراز مانست
نزدیک ست اما نسبی دورست ع فراق دوست اگر اندک ست اندک نیست + درون دیده اگر نیم
موست بسیارست + چون بواسطه رعایت حقوق ارباب حقوق اینمعنی را اختیار کرده اند هان
طور بکنند فقیر هم تا ماه رجب شاید اینجا بماند والله سبحانه اعلم بالصواب والیه المرجع والمآب
بهر حال چند روز عمر را بفقرا می باید گذرانید واصبر نفسک مع الذین یدعون ربهم بالغداة
والعشی یریدون وجهه خود نص قاطع ست که حق سبحانه وتعالی حبیب خود را علیه الصلوة والسلام بآن
امر فرموده عزیزی سفر ما ید آلهی چیست آنکه دوستان خود را کردی که هر که ایشان را شناخت ترا یافت
و تا ترا نیافت ایشان را نشناخت رزقنا الله تعالی وایاکم محبة هذه الطائفة العالیة والشریعة
مکتوب صد و پنجاه و هفتم به حکیم عبد الوهاب صدور یافته در بیان آنکه چون کسی پیش درویشان
برود باید که خود را خالی کرده رود تا مملو باز گردد و در بیان آنکه اول تصحیح عقائد باید کرد و در مرتبه ثانیه

قدم رنجه فرموده آمده بودند و برخاسته رفتند فرصت آن نشده که بعضی از حقوق صحبت ادا کرده شود مقصود از ملاقات افاده است یا استفاده و چون مجلس ازین هر دو خالی باشد از اعتداد خارج است پیش این طایفه خالی شده باید آمد تا مملو باز گردد و اظهار افلاس خود باید نمود تا ایشان را بر وی شفقت آمد و راه استفاضه بگشاید سیر آمدن و سیر رفتن ثمره ندارد و امتلا را جز خلت بار نیست و استغنا را جز طغیان کار نه حضرت خواجه نقشبند قدس الله تعالی سره فرموده اند اول نیاز خسته بعد ازان توجه خاطر شکسته پس توجه را نیاز شرط آمد مع ذلک درین اوان که طالب علمی آمده طلب سفارش بجانب ایشان ظاهر ساخت بخاطر ریخت که چون مجرد آمدن ایشان را هم حقی هست پس از جانب خود حتی الامکان ادای حق باید نمود لاجرم بزبان قلم از جهت تدارک ما مضی و تلافی ما سبق چند کلمه بمقتضای وقت و حال املا نموده بجانب ایشان ارسال داشت والله سبحانه الملهم للصواب الموفق للسداد سعادت آثارا آنچه بر ما و شما لازم است تصحیح عقائد بمقتضای کتاب و سنت بر نهجیکه علمای اهل حق شکر الله تعالی سعیهم از کتاب و سنت آن عقائد را فهمیده اند و از انجا اخذ کرده فهمیدن ما و شما از حیز اعتبار ساقط است اگر موافق افهام این بزرگواران نباشد زیرا که هر مبتدع و ضال احکام باطله خود را از کتاب و سنت می فهمد و از انجا اخذ می نماید و الحال انه لا یغنی من الحق شیئا و ثانیا علم باحکام شرعیه است از حلال و حرام و فرض و واجب و ثالثا عمل بمقتضای این علم است و رابعا طریق تصفیه و تزکیه که مخصوص بصوفیه کرام است قدس الله تعالی اسرارهم تا تصحیح عقائد ننماید علم باحکام شرعیه فائده نمی دهد و تا این هر دو متحقق نشوند عمل نافع نیاید و تا این هر سه میسر نگردند حصول تصفیه و تزکیه محال است بعد ازین چهار رکن با متممات و مکملات آنها کالسنة مکملة للفرض هر چه هست از فضول است و داخل دائره ما لا یعنی و من حسن اسلام المرء ترکه ما لا یعنیه و اشتغاله بما یعنیه والسلام علی من اتبع الهدی والتزم متابعة المصطفی علیه الصلوة والتحیات

مکتوب پنجاه و هشتم بشیخ احمد بنگالی صدور یافته فی بیان تفاوت مراتب الکمال بحسب تفاوت الاستعداد

اعلم ان مراتب الکمال متفاوتة بحسب تفاوت الاستعداد والتفاوت فی الکمال قد یکون بحسب الکمیة وقد یکون بحسب الکیفیة وقد یکون بهما معا فکمال البعض مثلا التجلی الصفاتی کمال الآخرین بالتجلی الذاتی مع تفاوت فاحش بین افراد ذینک التجلیین وبین اربابهما یقینا

فکمال البعض بسلامة القلب وتخلص الروح وکمال الآخر بهما وبالشهود السری ایضا وکمال الثالث
ذلک الثلث بالحیرة المنسوبة الی الخفی وکمال الرابع بذلک الاربع الاتصال المنسوب الی الاخفی
ذلک فضل الله یؤتیه من یشاء والله ذو الفضل العظیم وبعد حصول الکمال فی ای مرتبة کانت من
المراتب المذکورة اما رجوع القهقری او ثبات واستقرار فی ذلک الموطن والاول هو مقام التکمیل والارشاد
والرجوع من الحق الی الخلق للدعوة والثانی هو موطن الاستهلاک والعزلة من الخلق والسلام
اولا وآخرا مکتوب پنجاه ونهم بشرف الدین حسین بدخشی صادر شده در تعزیه. هرچند آلام و
مصائب بظاهر تلخ است و مولم جسم لیکن بباطن شیرین است و لذت بخش روح زیرا که جسم و روح گویا
هر دو طرف نقیض واقع شده اند الم یکی مستلزم لذت دیگری است نیست نظر تنگ که در میان این دو
نقیض و لوازم آنها نیز نموده اند که از بحث خارج است و قابلیت ندارد و اولئک کالانعام بل هم اضل
؎ اگه از خویشتن چو نیست چنین * چه خبر دارد از چنان و چنین * شخصیکه روح او تنزل نموده در
جسم استقرار نموده باشد و عالم امر او تابع عالم خلق گشته سر این معما را چه شناسد تا روح بمقر اصلی خود
رجوع قهقری ننماید و امر از خلق جدا نشود جمال این معرفت جلوه گر نگردد حصول این دولت
وابسته بمولی است که پیش از دو اقل مسمی صورت می بندد و مشائخ طریقت قدس الله تعالی
اسرارهم آنرا بفنا تعبیر کرده اند ؎ خاک شو خاک تا بروید گل * که بجز خاک نیست مظهر گل وسیکی
بیش از مرون مرو جمعیت و باید داشت و عزا را بجا باید آورد خبر ارتحال والد مرحومی شما به نیکنامی
شهرت داشتند و شیوه امر معروف و نهی منکر را نیک رعایت میکردند مسلمانان را موجب حزن و
مستلزم اند و گفتند انا لله وانا الیه راجعون آن فرزند شیوه امر را پیش گرفته پیش زندگان را
بصدقه و دعا و استغفار مدد و معاون باشند که مولی را اشد احتیاج با مداد و احیا در حدیث نبوی
علیه وعلی آله الصلوة والتسلیمات والتحیات آمده است یا میت الا کالغریق المتغوث ینتظر
دعوة تلحقه من اب وام او اخ او صدیق فاذا لحقته کان احب الیه من الدنیا وما فیها وان
الله لیدخل علی اهل القبور من دعاء اهل الارض امثال الجبال من الرحمة وان هدیة الاحیاء الی
الاموات الاستغفار لهم بقیة التصحیح بدوامة الذکر وملازمة الفکر فان الفرصة قلیلة جدا ینبغی ان یصرف الی الاهم
الاهم والسلام مکتوب شصتم نامزد این کمترین بنده خود فرموده اند اعنی یار محمد البدخشی

الطائفانی در بیان آنکه مشایخ طریقت قدس الله تعالی اسرارهم سه طایفه اند با شرح احوال
هر کدام اینها و کمال نقصان هر طایفه از اینها مشایخ طریقت قدس الله تعالی اسرارهم سه طائفه اند طائفه
اولی قائل اند با آنکه عالم بایجاد حق سبحانه در خارج موجود ست و هر چه در دست اند از اوصاف و کمال
همه بایجاد حق ست سبحانه و خود را شیئی پیش نمی دانند بلکه شخصیت هم از وست عز شانه در بحر نیستی چنان
گم می گردند که از عالم خبر دارند و نه از خود در رنگ شخصی برهنه که جامه عاریت پوشیده باشد و بداند که
که این جامه عاریت ست و این دید عاریت بر وی چنان غالب می آید که درست جامه را باصل میدهد
و خود را برهنه می یابد اگر این چنین شخصی را از بی شعوری و سکر بشعور و بصحو آرند و به بقا بعد الفنا
مشرف سازند هر چند جامه را بر خود می یابد اما به یقین میداند که از دیگر ست چه آن فنا اکنون در علم
مندرج ست و گرفتاری و تعلقی که بآن جامه داشت هیچ نمی ماند و هم چنین ست حال شخصیکه اوصاف
و کمالات خود را در رنگ جامهٔ عاریت می انگارد اما میداند که این جامه در وهم ست در خارج هیچ
جامه ندارم برهنه ام این دید غالب می آید بحدیکه آن لباس وهمیه را درست می اندازد و خود
را برهنه می یابد و بعد از افاقت و صحو آن جامه وهمیه را نیز همراه خود می یابد لیکن فنا شخص
اول اتم ست و بقای مترتب بر آن اکمل کما سیجیئ عن قریب انشاء الله تعالی و این بزرگواران
در جمیع معتقدات کلامیه که بر وفق کتاب و سنت و اجماع ثابت شده اند بعلماء اهل سنت و جماعت
متفق اند و فرق نیست در میان متکلمین و ایشان الا آنکه متکلمین این معنی را علما و استدلالا
در می یابند و ایشان کشفا و ذوقا ایضا این بزرگواران عالم را بحق سبحانه بغایت تنزیه هیچ نسبت
اثبات نمی کنند و جمیع نسبت را سلب میکنند کالعینیة و الجزئیة تعالی شانه الا نسبت موالیت
و عبودیت صانعیة و مصنوعیة بلکه در غلبهٔ حال این نسبت را هم گم میکنند این زمان بعرفان حقیقی
مشرف شده قبول تجلیات ذاتیه پیدا میکنند و مظهر تجلیات بی نهایت میگردند طایفه دیگر عالم را
ظل حق سبحانه میدانند اما قائل اند با آنکه عالم در خارج موجود ست لیکن بطریق ظلیت نه
بطریق اصالیت و وجود اینها قائم بود حق ست سبحانه کقیام الظل بالاصل مثلا از شخصی سایه ممتد
شد و آن شخص از کمال قدرت خود صفات خود را نیز منعکس ساخت از علم و قدرت و اراده و غیره
حتی که لذت و الم پس اگر بالفرض آن سایه بر آتش افتد بآن متالم شود عقلا و عرفا نخواهند گفت

که آن شخص متألم شود چنانچه طایفهٔ ثالث بآن قائل اند علی هذا القیاس جمیع افعال ذمیمه که از مخلوق صادر میشوند نمیتوان گفت که فعل حق ست سبحانه چنانچه سایه باراده خود حرکت کند نمیتوان که شخص متحرک خند آری میتوان گفت که اثر قدرت و ارادت اوست یعنی مخلوق اوست و مقررست که خلق قبیح قبیح نیست بلکه فعل و کسب قبیح است طایفهٔ ثالث قائل اند بوحدت وجود یعنی در خارج یک موجود است و بس آن ذات است و عالم را در خارج اصلا تحققی نیست ثبوت علمی دارند میگویند الاعیان ما شمت رائحة الوجود هر چند این جماعه هم عالم را ظل حق سبحانه میگویند لیکن میگویند که وجود ظلی ایشان در مرتبه حس ست فقط در نفس الامر و خارج عدم محض ست و ذات حق را عز و جل متصف بصفات وجوبیه و امکانیه میدانند و مراتب تنزلات اثبات میکنند و در هر مرتبه همان ذات احد را باحکام لایقه این مرتبه متصف میسازند و متلذذ و متالم همان ذات عز شانه را میدانند لیکن در پرده این ظلال محسوسه متوهمه و محظورات عقلا و شرعیه اینجا بسیار وارد میشود که در جواب آنها تمحلات و تکلفات مینمایند هر چند این طایفه واصل و کامل اند علی تفاوت درجات الوصل و الکمال اما خلق را عنان اینها بضلالت و الحاد رهنمونی کرده بزندقه رسانید و طایفه اولی اکمل و اتم اند و اسلم و اوفق اند بکتاب و سنت اما اسلمیة و اوفقیة ظاهر است و اکملیة و اتمیة بنابر آنست که بعض مراتب وجود انسانی بغایت لطافت و تجرده بمبدا مشابهت و مناسبت تمام دارند کالخفی و الاخفی پس جماعه که با وجود فنای سیری این مراتب را از مبدا جدا نتوانستند کرد یا بجهت لادرآورده نفی آن کنند بلکه مبدا نزد ایشان ممتزج و مشابه ماند و خود را حق یافتند که در خارج حق ست سبحانه فقط و ما را اصلا وجودی نیست اما چون تعدد آثار خارجیه متحقق بود بضرورت بثبوت ظلی قائل شدند و از همین جاست که اعیان را برازخ بین الوجود و العدم میگویند چون بعض مراتب وجودات مخلوقات را از مبدا جدا ناختند قائل بوجوب وجود او نشده به برزخیت گو باشند در رنگ وجوب را در ممکن ثابت کردند و ندانستند که آن رنگ هم رنگ ممکن ست مشابه بواجب ولو فی الصورة و الاسم آن رنگ را جدا میکردند و تمام ممکن را از واجب جدا میساختند هرگز خود را حق عز و جل نمیدیدند و عالم را از حق جدا میساختند بیک وجود قائل نه گشتند و تا آنکه اثرے ازین کس باقی نماند خود را حق نداند هر چند بداند که اثرے از من باقی نمانده است

این نیز از کوته نظری او ست و طایفهٔ ثانیه هر چند این مراتب را هم از مبدأ جدا دیدند و به کلمهٔ لا
در آورده نفی آن نمودند اما بواسطهٔ ظلیت و اصالت یک چیزی از بقایای وجود اینها ثابت اند
و نسبت ظل را با اصل رشتهٔ تعلق بسیار قوی است این نسبت از نظر شان محو نشد اما طائفهٔ اولی بواسطهٔ
کمال مناسبت و متابعت حضرت رسالت خاتمه علیه من الصلوة اتمها و من التحیات اکملها
جمیع مراتب ممکن را از واجب جدا ساختند و همه را تحت کلمهٔ لا در آورده نفی نمودند و ممکن را با واجب
هیچ مناسبتی ندیدند و هیچ نسبت را با او اثبات نکردند و خود را غیر از عبد مخلوق عاجز نشناختند
و او را عز شانه خالق و مولای خود دانستند خود را مولی دانستن و باطل او انگاشتن پیش این
بزرگواران بسیار گران و دشوار می آید ما للتراب و رب الارباب این بزرگواران اشیا را
بواسطهٔ آنکه مخلوق حق اند سبحانه دوست میدارند و محبوب خود شان می دارند و همین اشیا را بواسطهٔ
که مصنوع حق اند و افعال اینها نیز مصنوع اوست جل شانه تمام منقاد و تسلیم اشیا میگردند و بر
افعال انکار نمیتوانند کرد الا بانکار الشریعة چنانکه ارباب توحید را بواسطهٔ مظهریت بلکه عینیت
اشیا نسبت بحق سبحانه را ازین قسم بحث و اشیا دوست میدارند ایشان را بحیرة و بمصنوعیت و
مخلوقیت آنها دوست میدارند ببین تفاوت ره از کجاست تا بکجا عین محبوب را اندک
محبت هم دوست میتوان داشت اما مصنوعات و مخلوقات و عبید او را تا بکمال محبت محبوب
پیدا نکنند دوست نمیدارند و محبوب نمی انگارند این طائفهٔ علیه را از مقام عبدیت که نهایت
جمیع مقامات ولایت است بهرهٔ تمام است و کدام دلیل بر صحت حال این برگزیدگان ازین تمام تر است
که تمام کشف ایشان موافق کتاب و سنت و ظاهر شریعت و سر موی از ظاهر شریعت مخالفت اینها
راه نیافته است اللهم اجعلنا من محبیهم و متابعیهم بحرمة محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم درویشی
که این سطور از وی مستفاد گشت اول معتقد توحید بود از زمان طلبی علم این توحید داشت
و بیقین پیوسته بود هر چند حال نداشت و چون درین راه در آمد اول راه توحید منکشف شد
و مدتی در مراتب این مقام جولان نمود و علوم بسیار که مناسب این مقام بودند فائض گشتند
و مشکلات دوائر که ارباب توحید وارد میشوند همه منکشف و علوم فائضه حل شدند بعد از
مدتی نسبت دیگر ازین درویش غلبه آورد در غلبهٔ آن در توحید توقف نمود اما این توقف بحسن ظن بود

بانکار وی متوقف بود آخر الامر بانکار انجامید و نمودند که این پایه پایانست رخت بمقام ظلیت
برد اما درین انکار بے اختیار بود و نمی خواست که ازان مقام برآید بواسطه آنکه مشائخ عظام
بآن مقام اقامت دارند و چون بمقام ظلیت رسید و خود را و عالم را ظل یافت چنانکه طائفه ثانیه
بآن قائل اند آرزوی آن شد که کاشکی ازین مقام نبرند که کمال در وحدت وجود میدانست
و این مقام فی الجمله با و مناسبت دارند اتفاقا از کمال عنایت و غریب نوازی ازان مقام
هم بالا بردند و بمقام عبدیه رسانیدند این زمان کمال این مقام در نظر آمد و علو آن واضح
گشت و از مقامات گذشته تائب و مستغفر شد و اگر آن درویش را باین طریق نمی بردند و فوقیت
بعض را از بعض نمی نمودند تنزل خود را درین مقام میدانست چه نزد او بالاتر از توحید مقامی
دیگر نیست نبوده والله یحق الحق و هو یهدی السبیل باید دانست که منشاء تفاوت علوم و
معارف جدا در مکتوبات و رسائل که این درویش بلکه از هر سالک که صادر شده است همین تفاوت
حصول مقامات متفاوتست هر مقام را علوم و معارف جداست و هر حال را قال علیحده
پس فی الحقیقت تدافع و تناقض در علوم نباشد و در رنگ نسخ احکام شرعیه است فلا تکن من
الممترین وصلی الله تعالی علی سیدنا محمد و آله وسلم مکتوب صد و شصت و یکم بملا صالح
بدخشی کولابی صدور یافته در بیان آنکه مقصود از طی منازل سلوک حصول ایمان حقیقی ست
که وابسته باطمینان نفس ست و مقصود از طی منازل سلوک حصول ایمان حقیقی ست که وابسته ست
باطمینان نفس ست تا نفس مطمئنه نگردد نجات متصور نیست و نفس بمرتبهٔ اطمینان نرسد تا سیاست
قلب بروی نه تابد و سیاست قلب وقتی میسر گردد که قلب از کاری که پیش خود داشت خارج گردد و
سلامتی از گرفتاری ما دون حق سبحانه حاصل کند و علامت سلامتی از گرفتاری نسیان ماسوای
اوست تعالی و تقدس و هر که از غیر آگاه است از سلامتی گمراه است فطوبی لمن سلم قلبه لربه
سبحانه لازم ست بسلامتی قلب مشرف گردد باطمینان نفس انجامد ذلک فضل الله یؤتیه من یشاء والله
ذو الفضل العظیم والسلام مکتوب صد و شصت و دوم بخواجه محمد صدیق صدور یافته
در بیان فضیلت ماه رمضان و بیان مناسبت او با قرآن مجید که سبب نزول آن درین ماه گشته
است و بیان جامعیت تمر که افطار بآن مستحب ست و ما یتعلق بذلک باسمه سبحانه شان کلام از جمله

شیونات ذاتیه است جامع جمیع کمالات ذاتی و شیونات صفاتی ست چنانکه در علوم سابق مذکور گشت و ماه مبارک رمضان جامع جمیع خیر و برکات ست و هر خیر و برکت که هست مفاض از حضرت ذات ست تعالی و تقدس و نتیجه شیونات او سبحانه و هر شر و نقص که بوجود می آید منشاء آن ذات و صفات محدثه است اما اصابک من حسنة فمن الله و ما اصابک من سیئة فمن نفسک خود نص قاطع ست پس جمیع خیرات و برکات این ماه مبارک نتیجه آن کمالات ذاتیه است که شان کلام جامع آنهاست و قرآن مجید حاصل تمام حقیقت آن شان جامع است پس این ماه مبارک را با قرآن مجید مناسبت تمام است که قرآن جامع جمیع کمالات ست و این ماه جامع جمیع خیرات نتائج و ثمرات آن کمالات اند و همین مناسبت باعث نزول قرآن درین ماه شد شهر رمضان الذی انزل فیه القرآن و شب قدر درین ماه خلاصه و زبدۀ این ماه ست آن لب ست و این ماه در رنگ قرآن پس هر که درین ماه بجمعیت گذراند و از خیرات و برکات این بهره مند شود تمام سال بجمعیت گذراند و بخیر و برکت مملو و محتوی باشد وفقنا الله سبحانه للخیرات والبرکات فی هذا الشهر المبارک و رزقنا الله سبحانه النصیب الاعظم حضرت رسالت خاتمیت علیه الصلوة والسلام والتحیة فرموده است اذا افطر احدکم فلیفطر علی تمر فانه برکة آن سرور افطار صوم بثمره کرده اند و در بودن آن ثمره برکت آنست که شجرۀ آن نخله است بعنوان جامعیت و صفت اعدلیت مخلوق ست در رنگ انسان لهذا حضرت پیغمبر صلی الله علیه و آله وسلم نخله را عمۀ بنی آدم فرموده که از طینت آدم مخلوق است کما قال علیه الصلوة والسلام اکرموا عمتکم فانها خلقت من بقیة طینة آدم و تسمیه او به برکت باعتبار همین جامعیت تواند بود پس افطار بثمرۀ آن که ثمر است جزو صاحب افطار میشود و حقیقت جامع آن باعتبار این جزئیه جزو حقیقت آکل آن میگردد آکل آن باین اعتبار جامع کمالات بی نهایت که در حقیقت جامع آن ثمر مندرج اند میشود و این معنی هرچند در اکل مطلق آن حاصل است اما در وقت افطار که اوان خلو صائم ست از شهوات بالغه و لذات فانیه بیشتر تاثیر میکند و آن معنی بر وجه اتم و اکمل ظاهر میشود و آنکه آن سرور فرموده علیه من الصلوات اتمها و من التحیات اکملها نعم سحور المؤمنین من التمر باعتبار آن داند که در غذا آن که جزو صاحب غذا میگردد دخیل حقیقت اوست نه حقیقت آن غذا و چون این معنی در صوم مقصود است از برای تلافی آن بسحور تمر ترغیب فرموده

که گوئیا اکل آن فائده جمیع ماکولات داده و برکت آن باعتبار جامعیت تا وقت افطار نمی ماند
و این فائده غذا که مذکور شد بر تقدیری مترتب میشود که آن غذا به تجویز شرعی واقع شود و
سر موی از حدود شرعیه متجاوز نباشد و ایضا حقیقت این فائده وقتی میسر شود که اکل
آن از صورت گذشته بحقیقت پیوسته باشد و از ظاهر بباطن آرمیده ظاهر غذا بر ظاهر
او باشد و باطن غذا اکل باطن او و الا بر امداد ظاهری مقصور است و اکل آن در عین
قصور است ~ سعی کن تا لقمه را سازی گهر + بعد ازان چندانکه میخواهی بخور + همین سر تکمیل غذا
است مر صاحب غذا در تعجیل افطار و تاخیر تسحیر والسلام مکتوب صد و شصت و سوم
بسیادت و نقابت پناهی شیخ فرید صدور یافته در بیان آنکه اسلام و کفر ضد یکدیگر اند
احتمال جمع شدن این محال ست و عزت دادن یکی را مستلزم خواری دیگریست الی آخر
ما قال سلمه الله فی تذلیل الکفار و عدم الاختلاط معهم مع بیان مضار هذا الاختلاط و در بیان آنکه
دنیا و آخرت نیز ضد یکدیگر اند الحمد لله الذی انعم علینا و هدانا الی الاسلام و جعلنا من امة محمد
علیه الصلوة والسلام نقد سعادت دارین و البته باتباع سید کونین ست ولبس علیه و علی آله من
الصلوة افضلها و من التسلیمات اکملها متابعت او علیه الصلوة والسلام باتیان احکام اسلامیه
است و رفع رسوم کفر بر چه اسلام و کفر ضد یکدیگر اند اثبات یکی موجب رفع دیگریست
احتمال جمع شدن این دو ضد محال ست و عزت دادن یکی را مستلزم خواری آن دیگریست
حق سبحانه و تعالی حبیب خود را میفرماید یا ایها النبی جاهد الکفار والمنافقین واغلظ علیهم پس
پیغمبر خود را که موصوف بخلق عظیم ست بجهاد کفار و غلظت بایشان امر فرمود معلوم شد که
غلظت بایشان داخل خلق عظیم ست پس عزت اسلام در خواری کفر و اهل کفرست کسیکه اهل کفر
را عزیز داشت اهل اسلام را خوار ساخت عزیز داشتن عبارت ازان نیست که البته
ایشان را تعظیم کنند و بالا نشانند در مجالس خود و جاے دادن و بایشان مصاحبت نمودن
و مهربانی کردن بایشان داخل اعزاز ست در رنگ سگان ایشان را دور باید ساخت و اگر غرضی از
اغراض دنیاوی بایشان مربوط باشد و بی ایشان میسر نشود شیوهٔ بی اعتباری را مرعی داشته
بقدر ضرورت بایشان باید پرداخت و کمال اسلام آنست که ازان غرض دنیاوی نیز باید گذشت

و با ایشان نباید پرداخت حق سبحانه در کلام مجید خود اهل را دشمن خود و دشمن پیغمبر خود فرموده است
پس اختلاط و موالفت با این دشمنان خدا و رسول او از اعظم جنایات باشد اقل ضرر مصاحبت و مخالطت
این دشمنان آنست که قدرت اجرای احکام شرعی و رفع رسوم کفری زبون میگردد و حیای موالفت
مانع آن می آید و این ضرر بسیار عظیم است دوستی و الفت با دشمنان خدا منجر بدشمنی خدای عز و جل
و دشمنی پیغمبر او علیه الصلوة والسلام میشود شخصی گمان میکند که او از اهل اسلام است و تصدیق
ایمان بالله و برسوله دارد اما نمیداند که این قسم اعمال شنیعه دولت اسلام او را پاک و صاف
می برد نعوذ بالله من شرور انفسنا ومن سیئات اعمالنا ○ خواجه پندارد که مرد واصل است
حاصل خواجه بجز پندار نیست + کار این نابکاران استهزا و سخریت است باسلام و اهل آن منتظر اند
اگر قابو بیابند ما را از اسلام برآرند یا همه را بقتل برسانند و بکفر باز بگردانند پس اهل اسلام را
هم شرمی درکار است که الحیاء من الایمان و ننگ مسلمانی ضروریست همواره در مقام خواری
اینها باید بود جزیه از اهل کفر که در هندوستان برطرف شده است بواسطه شومی مصاحبت اهل کفر است
باسلاطین این دیار و مقصود اصلی از جزیه گرفتن از ایشان خواری ایشان است و این خواری
بحدیست که از ترس جزیه جامه خوب نمیتوانند پوشید و بتجمل نمیتوانند بود و همیشه ترسان و لرزان میباشند
از اخذ اموال بادشاهان را چه میرسد که منع جزیه گرفتن کنند حق سبحانه و تعالی جزیه را از برای خواری
ایشان وضع کرده است مقصود رسوائی ایشان است و عزت و غلبه اهل اسلام جهود هر که
کشته شود اسلام است علامت حصول دولت اسلام بغض با اهل کفر و عناد است با ایشان حق
سبحانه و تعالی در کلام خود ایشان را نجس فرموده و در جای رجس فرموده پس در نظر اهل اسلام
میباید که اهل کفر نجس و پلید در آیند چون چنین ببینند و دانند لاجرم از صحبت ایشان پرهیز نمایند
و در مجالست ایشان متکره بودند چیزها از ایشان پرسیدن و بمقتضای حکم اینها عمل کردن از
کمال اعزاز این دشمنان است همتی که کسی از ایشان طلبد و دعائیکه بتوسط ایشان خواهد چه
خواهد بود حق سبحانه و تعالی در کلام مجید خود میفرماید و ما دعاء الکافرین الا فی ضلال دعای این
دشمنان باطل و بی حاصل است اجابت را در انجا چه احتمال این قدر فساد لازم می آید که اعزاز
این سگان می افزاید ایشان اگر دعا خواهند کرد بتان خود را وسیله خواهند آورد خیال باید کرد

ACKU

که کار تا بکجا میکشد و از مسلمانی بوی نمی ماند عزیزی فرموده است تا یکی از شما دیوانه نشود بمسلمانی
نرسد و دیوانگی عبارت از درگذشتن و نفع و ضرر خود بواسطه اعلای کلمه اسلام با مسلمانی
هرچه بشود گو بشود و اگر نشود و چون مسلمانی ست رضاے خدای عزوجل ست و رضای پیغمبر علیه
الصلوة والسلام والتحیة دولتی عظیم تر از خدای مولا نیست رضینا بالله سبحانه ربا و بالاسلام
دینا و بمحمد علیه الصلوة والسلام نبیا و رسولا همبر نعمه بدار کیم یا رب بحرمت سید المرسلین علیه
وعلی آله من الصلوة افضلها ومن التسلیمات اکملها والسلام اولا و آخرا عجالة الوقت انچه ضروری
و لابدی دانست بطریق اجمال نوشته فرستاد بعد ازین اگر توفیق گشت مفصل تر ازین نوشته
ارسال خواهد گشت همچنان که اسلام ضد کفر است آخرت نیز دنیا است دنیا و آخرت
جمع نشوند ترک دنیا بر دو نوع است نوعیست که از مباحات آن همه ترک کرده شود مگر بقدر
ضرورت این قسم اعلاے ترک دنیا است و نوعی دیگر آنست که از محرمات و مشتبهات آن اجتناب
کرده شود بامور مباحه آن تنعم نموده آید این قسم نیز خصوصا درین اوان بسیار عزیز الوجود ست
۵ آسمان نسبت بعرش آمد فرود + ورنه بس عالی ست پیش خاک تود + پس ناچار از استعمال
ذهب و فضه و لبس حریر و امثال آنها که شریعت مصطفویه علی مصدرها الصلوة والسلام والتحیه
آنرا محرم ساخته است اجتناب باید نمود اوانی ذهب و فضه را که برای تجمل کنند فی الجمله گنجایش دارد
استعمال اینها حرام است از آب و طعام خوردن در اینها و خوشبوی انداختن و سرمه دان ساختن
و جز آن القصه حق سبحانه دائره امور مباحه را بسیار وسیع ساخته است تنعمات و تمتعات باینها
در عیش و لذت زیاده از آن ست که در امور محرمه است در مباحات رضای حق ست سبحانه و در
محرمات عدم رضای او تعالی عقل سلیم هرگز تجویز نمیکند که کسی برای لذتی که بقا هم ندارد عدم رضای
مولای خود اختیار کند و حال آنکه در عوض آن لذت محرمه لذت مباحه هم تجویز فرموده است رزقنا
الله سبحانه و ایاکم الاستقامة علی متابعة صاحب الشریعة علیه وعلی آله الصلوة والسلام در معامله
حل و حرمت همواره بعلماء دیندار رجوع باید نمود از اینها استفسار باید کرد و بمقتضای فتوی ایشان
عمل باید نمود که راه نجات شریعت است و بی شریعت هرچه هست باطل ست و بی اعتبار فماذا بعد
الحق الا الضلال والسلام اولا و آخرا مکتوب صد و شصت و چهارم بحافظ بهاء الدین سرهندی

صدور یافته در بیان آنکه فیض حق سبحانه علی الدوام بر خواص و عوام وارد ست تفاوت قبول و عدم قبول آن ازین طرف ناشی ست و حق سبحانه و تعالی بر جادهٔ شریعت استقامت بخشد بمنه

اگرچه فیض حق سبحانه و تعالی علی الدوام بر خواص و عوام و کرام و لیام چه از قسم اموال و اولاد چه از جنس هدایت و ارشاد بی تفرقه وارد ست تفاوت ازین طرف ناشی ست در قبول بعضی فیوض را و عدم قبول را بعضی دیگر ما ظلمهم الله و لکن کانوا انفسهم یظلمون آفتاب تابستان بر گاذر و جامه یکسان می تابد روی گاذر سیاه میگردد جامهٔ او سفید این عدم قبول بواسطهٔ اعراض ست از جناب قدس خداوندی جل سلطانه معرض را او باد لازم ست و حرمان از نعمت واجب اینجا کسی نگوید که بسیاری از معرضان باشند که به تنعمات عاجله ممتاز اند و اعراض سبب حرمان ایشان نگشته است باید دانست که آن نقمت ست که بصورت نعمت ظاهر گردانیده اند بطریق استدراج از برای خرابی او تا در اعراض و ضلالت منهمک گردد قال الله سبحانه و تعالی یحسبون انما نمدهم به من مال و بنین نسارع لهم فی الخیرات بل لا یشعرون پس دنیا و تنعمات او با وجود اعراض عین خرابی ست الحذر الحذر والسلام

مکتوب صد و شصت و پنجم بسیادت و نقابت پناهی شیخ فرید صدور یافت در ترغیب بر متابعت صاحب شریعت و عداوت و بغض و غلظت با مخالفان شریعت او علیه الصلوة والسلام

شرفکم الله سبحانه بتشرف المیراث المعنوی من النبی الامی القرشی الهاشمی علیه و علی آله من الصلوة افضلها و من التسلیمات اکملها شرفکم به تشریف المیراث الصوری و یرحم الله عبدا قال آمینا میراث صوری آن سرور علیه و علی آله الصلوة والتسلیمات بعالم خلق تعلق دارد و میراث معنوی بعالم امر که آنجا همه ایمان و معرفت ست و رشد و هدایت شکر نعمت عظمی میراث صوری آنست که بمیراث معنوی متحلی گردند و التحلی بالمیراث المعنوی لا یتیسر الا بکمال الاتباع المصطفوی علیه الصلوة والسلام فعلیکم بالقیام والطاعة فی امره و نواهیه و کمال متابعت فرع کمال محبت ست بآنسرور علیه الصلوة والسلام

ع ان المحب لمن یهواه مطیع +

و علامت کمال محبت کمال بغض ست با عدای او صلی الله علیه و سلم و اظهار عداوت ست با مخالفان شریعت او علیه الصلوة والسلام در محبت مداهنت گنجایش ندارد محب دیوانهٔ محبوب ست تاب مخالفت ندارد و با مخالفت محبوب بهیچ وجه آشتی نمی نماید دو محبت متنافیه

جمع نشوند جمع ضدین را محال گفته اند محبت یکی مستلزم عداوت دیگریست نیک تامل باید فرمود که
هنوز کار از دست نرفته است تدارک مامضی میتوان نمود فردا که کار از دست برود غیر از ندامت
حاصل نخواهد بود ؎ بوقت صبح شود همچو روز معلومت * که با که باخته عشق در شب دیجور * متاع
دنیا غرور در غرور ساخت معامله آخرت ابدی بران مترتب ست زندگانی چندروزه اگر بمتابعت
سید اولین و آخرین علیه و علی آله الصلوة والتسلیمات بسر برده شود امید نجات ابدیست والا هیچ
در هیچ است هر که باشد و هر عمل خیر بکند ؎ محمد عربی کابروی هر دو سراست * کسیکه خاک
درش نیست خاک بر سر او * حصول این دولت عظمی متابعت موقوف بر ترک کلی دنیا دنیست
نیست تا دشوار نماید بلکه اگر زکوٰة مفروضه مثلا مودی شود حکم ترک کل دارد در عدم وصول حضرت
چه بال فرکی از ضرر برآمده بس معالجه و دفع ضرر از مال دنیاوی اخراج زکوٰة هست از آن اگرچه
ترک کلی اولی و افضل است اما ادای زکوٰة هم کاران میکند ؎ آسمان نسبت بعرش آمد فرود
ورنه بس عالی ست پیش خاک تود * پس لازم ست که همگی همت در اتیان احکام شریعت باید صرف
نمود و اهل شریعت را از علما و صلحا تعظیم و توقیر باید داشت و در ترویج شریعت باید کوشید و اهل
هوا و بدعت را خوار باید داشت من وقر صاحب بدعة فقد اعان علی هدم الاسلام و با کفار
دشمنان خدای عزوجل اند و دشمنان رسول وی اند علیه الصلوة والتسلیمات دشمن باید بود و
در ذل و خواری ایشان سعی باید نمود و بهیچ وجه عزت نباید داد و این بیدولتان را در مجلس
خود راه نباید داد و انس نباید نمود و راه شدت و غلظت را با ایشان پیش باید کرد و مهما امکن
در هیچ امری با ایشان رجوع نباید نمود و اگر فرضا ضرورتی افتد در رنگ قضاء حاجت انسانی
بکره و اضطرار قضاء حاجت از ایشان باید نمود راهی که بجناب قدس جد بزرگوار شما علیه و
علی آله الصلوة والتسلیمات میرساند اینست اگر باین راه رفته نشود وصول باین جناب قدس
دشوارست هیهات هیهات ؎ کیف الوصول الی سعاد و دونها * قلل الجبال و دونهن حتوف *
زیاده چه ابرام نماید ؎ اندکی پیش تو گفتم غم دل ترسیدم * که دل آزرده شوی ورنه سخن بسیارست

مکتوب صد و شصت و ششم بملا محمد امین صدور یافته در بیان آنکه مدار بر حیات بی ملال
چندروزه نباید نهاد و فکر ازالهٔ مرض قلبی درین فرصت یسیره که کثیر که از اهم مهام ست باید نمود

مخدوما تا چند بر خود چون باد مهرجان باید لرزید و تا کی بر خود از غصه و غم باید پیچید خود را و همه را
باید انگاشت و جماد بی حس و حرکت باید پنداشت انک میت و انهم میتون نص قاطع است
بلکه ازاله مرض قلبی درین فرصت میسر شود که از اهم مهام است و علاج علت معنوی درین
مهلت قلیل جاذب جلیل از اعاظم مقاصد دلی که گرفتار غیر است از وجه توقع خیر روحیکه مائل
بکثرت است نفس اماره ازو بهتر است آنجا همه سلامتی قلب می طلبند و خلاصی روح می جویند و ما کوته
اندیشان همه در فکر تحصیل اسباب گرفتاری روح و قلبیم هیهات هیهات چه توان کرد و ما ظلمهم الله
ولکن کانوا انفسهم یظلمون دیگر از ممر ضعف اندیشه نکنند انشاء الله تعالی بصحت و عافیت
تبدیل خواهد یافت خاطر این جانب ازین رهگذر جمع است جامه فقرا که طلب داشته بودند
پیراهن فرستاده شده خواهند پوشید و مترصد نتائج و ثمرات آن خواهند بود که کثیر البرکة
است ؎ هر کس افسانه بخواند افسانه است + و آنکه دیدش نقد خود مردانه است + والسلام
علی من اتبع الهدی والتزم متابعة المصطفی علیه وعلی آله الصلوات والتسلیمات مکتوب
صد و شصت و هفتم بهردے رام هندو که اظهار اخلاص این طایفه علیه نموده بود صدور
یافت در ترغیب بر عبادت پروردگار عالمیان که بیچون و بیچگونه است و اجتناب از عبادت
آلهه باطله هنود + دو کتاب شما رسید از هر دو محبت فقرا و التجا باین طایفه علیه مفهوم گشت چه نعمتی
است که کسی را باین دولت بنوازند ثانیا ؎ من آنچه شرط بلاغ است با تو میگویم + تو خواه از
سخنم پند گیر و خواه ملال + بدان و آگاه باش که پروردگار ما و شما بلکه پروردگار عالمیان چه
سموات چه ارضین و چه علیین و سفلیین یکیست بیچون و بیچگونه از شبه و مانند منزه است و از
تشکل و تمثل مبرا پدری و فرزندی در حق او تعالی محال ست کفوئت و تماثل را در آنحضرت
چه مجال شائبه اتحاد و حلول در شان او سبحانه مستهجن است و مظنه مکنونی و بروز در آن جناب
قدس مستقبح زمانی نیست او را که زمان مخلوق ست مکانی نیست که مکان مصنوع اوست وجود او را ابتدا
نیست و بقای او را نهایت نه هرچه از خیر و کمال ست با او سبحانه ثابت ست و هرچه از نقص و
زوال ست از و تعالی مسلوب پس مستحق عبادت او تعالی باشد و سزاوار پرستش
او سبحانه رام و کرشن و مانند آنها که از کمینه هنود اند از مخلوقات وی اند از مادر و پدر زائیده

اندرام پسر جسرت و برادر لچهمن و شوهر سیتا هرگاه رام زوجهٔ خود را نگاه نتوانند داشت غیری
را چه مدد نماید عقل دور اندیش را کار باید فرمود و بتقلید ایشان نباید رفت هزاران عار
است که کسی پروردگار عالمیان را باسم رام یا کرشن یاد کند در رنگ آنست که پادشاه عظیم الشان را
باسم اراذل کناس یاد کند رام و رحمن را یکی دانستن از نهایت بی عقلی ست خالق با مخلوق یکی نمیشود
و بیچون با چون متحد نمیگردد پیش از خلقت رام و کرشن باو سبحانه و تعالی اطلاق میکنند و یاد کرشن
و رام را یاد پروردگار رسیده اند حاشا و کلا ثم حاشا و کلا پیغمبران ما علیهم الصلوة و التسلیمات
که قریب یک لکهه و بست و چهار هزار گذشته اند خلایق را بعبادت خالق ترغیب فرموده اند
و از عبادت غیر منع نموده و خود را بنده و عاجز دانسته و از هیبت او و عظمت او تعالی ترسان
و لرزان بوده اند و آن هنود خلق را بعبادت خود ترغیب کرده اند و خود را آله دانسته هرچند پروردگار
قائل اند اما او را در خود حلول و اتحاد اثبات کرده اند و ازین جهت خلق را بعبادت خود میخوانند
و خود را آله گویانیده اند و در محرمات بی تحاشی افتاده بزعم آن که آله از هیچ چیز ممنوع نیست در
خلق خود هر تصرفی که خواهد بکند اقسام این تخیلات فاسده بسیار دارند ضلوا فاضلوا بخلاف
پیغمبران علیهم الصلوة و التسلیمات که خلایق را از آنچه منع فرموده اند خود را نیز از آن چیز باحتراز
داشته اند بروجه اتم و اکمل خود را بشر مثل سائر بشر میگفتند ؎ ببین تفاوت ره از کجاست
تا بکجا مکتوب صد و شصت و هشتم به مخدوم زاده امکنگی اعنی خواجه محمد قاسم صدور
یافته در بیان علو سلسله علیه نقشبندیه و شکایت از حال جماعه که محدثات و مخترعات درین
طریقه شریفه لاحق کرده اند و ما یناسب ذلک الحمد لله رب العالمین و الصلوة و السلام علی
سید المرسلین و آله الطاهرین اجمعین اما بعد دعوات موفوره و تحیات نامحصوره بعالی
جناب سلالة المشایخ الکرام نتیجة الاولیاء العظام خدمت مخدوم زاده مستقیم سلمه الله
تعالی سبحانه و ابقاه تبلیغ نموده اظهار اشتیاق و آرزومندی مینماید ؎
کیف الوصول الی سعاد و دونها + قلل الجبال و دونهن حتوف + معلوم شریف مخدوم
زادگی باد که علو این طریقه علیه در رعایت طبقه نقشبندیه بواسطه التزام سنت سنیه و اجتناب
از بدعت لهذا اکابر این طریقه علیه از ذکر جهر اجتناب فرموده اند و بذکر قلبی دلالت

نموده اند واز سماع ورقص وتواجد که در زمان آن سرور علیه الصلوة والسلام ودر زمان خلفاے
راشدین نبوده علیهم الرضوان منع فرموده وخلوت واربعین که در صدر اول نبوده بجای آن خلوت
در انجمن اختیار کرده لاجرم نتائج عظمی برین التزام مترتب گشته است وثمرات کثیره بران اجتناب
متفرع شده ازینجاست که نهایت دیگران در بدایت این بزرگواران مندرج ست ونسبت ایشان
فوق همه نسبتها آمده کلام ایشان دوای امراض قلبیه است ونظر شان شفای علل معنویه توجه جمیله
ایشان طالبان را از گرفتاری کونین نجات می بخشد وهمت رفیع شان مریدان را از حضیض
امکان بذروهٔ وجوب می برد ۵ نقشبندیه عجب قافلهٔ سالار اند + که برند از ره پنهان بحرم قافله را
از دل سالک ره جاذبه از صحبت شان + می برد وسوسهٔ خلوت وفکر چله را + لیکن درین آوان
که آن نسبت شریفه عنقاے مغرب گشته است ورو باستتار آورده جمعی ازهمین طبقه از نایافت
آن دولت عظمی واز فقدان آن نعمت قصوی دست وپا بهر سو زده اند واز جواهر نفیسه بخزف
ریزه چند خرسند گشته دو. برنگ طفلان بجوز ومویز آرام یافته از غایت اضطراب وحیرانی
طریق اکابر خود را گذاشته گاهی بجهر تسلی میجویند وزمانی بسماع ورقص وآرام می طلبند
وچون در انجمن ایشان را خلوت میسر نشده اربعین خلوت اختیار می نمایند عجب ترآنکه این
بدعت را متمم ومکمل این نسبت شریفه می انگارند واین تخریب را عین تعمیر می شمرند حضرت حق
سبحانه ایشان را انصاف دهاد وشمهٔ از کمالات اکابر این طریقه بمشام جانهاے ایشان رساناد
بالنون والصاد بحرمة النبی وآله الامجاد علیه وعلیهم الصلوة والتسلیمات وچون این محدثات
در آن دیار شیوعی پیدا کرده است بحدیکه طریق اصل اکابر را پوشیده ساخته ووضع وشریعت
آنجا وضع محدث وجدید را اختیار نموده اند واز طریق اصل وقدیم اعراض نموده بخاطر رسید
که شمهٔ ازین ماجرا بخادمان آن عتبه علیه اظهار نماید وباین وسیله در ذیل بیرون انداز ودمیده اند
که انیس مجلس خدمت مخدوم زادگی از کدام طائفه ست ومونس محفل از کدام فرقه ۵ خواهم لبشد
از دیده درین خلگجگر سوز + کاخوش که شد منزل آسایش خوابت + والمسئول من الله سبحانه ان
یعصم جناب قدسکم عن عموم هذه البلیة وان یحفظ عتبه شریفکم عن شمول هذا الابتلاء مخدوما مکرما
احداث وابداع را درین طریق علیه بجستی رواج داده اند که اگر مخالفان گویند که درین طریق التزام

بدعت است و اجتناب از سنت هم گنجایش دارد از تهجد را به جمعیت تمام ادا می نمایند و این بدعت
در رنگ سنت تراویح در مسجد رواج و رونق می بخشند و این عمل را نیک میدانند و مردم را بدان
ترغیب می کنند و حال آنکه ادای نوافل را بجماعت فقها شکر الله تعالی سعیهم مکروه گفته اند اشد
کراهت و جمعی از فقها که تداعی شرط کراهت در جماعت نفل داشته اند جواز جماعت نفل را مقید بناحیه
مسجد ساخته اند و زیادت از سه کس را باتفاق مکروه گفته اند و ایضا نماز تهجد را باین وضع سیزده
رکعت می انگارند که دوازده رکعت استاده میگذارند و دو رکعت نشسته که حکم یک رکعت پیدا
کنند از انجا گرفته اند که ثواب قاعد نصف ثواب قائم است و این علم و عمل نیز مخالف سنت است
علی صاحبها الصلوة والسلام والتحیة حضرت پیغامبر که سیزده رکعت ادا فرموده اند همراه وتر است
و فرد وتر دو رکعت نماز تهجد از فرد وتر رکعات وتر پیدا شده است لا کما زعم هؤلاء العظام ۵ اندکی
بیش تو گفتم غم دل ترسیدم ÷ که دل آزرده شوی ورنه سخن بسیار است ÷ عجب است که بلاد ما وراء النهر
که ماوای علمای اهل حق است این قسم بدعت ها رواج یافته و این نوع مخترعات شیوع پیدا
کرده و حال آنکه ما فقیران علوم شرعیه را از برکات ایشان استفاده مینمائیم والله سبحانه الملهم
للصواب ثبتنا الله سبحانه وایاکم علی جادة الشریعة المصطفویة علی صاحبها الصلوة والسلام
والتحیة و یرحم الله عبدا قال آمینا **مکتوب صد و شصت و نهم** بشیخ عبد الصمد سلطانپوری
صدور یافته در جواب سوال او از حال مریدی که به پیر خود گفته اگر در وقت خالص منکه باحق بی تو
باشد تو در میان ورای سر از تن جدا کنم پیر آن سخن او را پسندیده در کنار گرفت الحمد لله
رب العالمین والصلوة والسلام علی سید المرسلین و آله الطاهرین اجمعین حراسله شریفه و مفاوضه
لطیفه که از روی کرم صادر فرموده بودند رسید موجب فرحت گشت استفساری رفته بود مخدوما
مقصد اقصی و مطلب اسنی وصول بجناب قدس خداوندیست جل سلطانه لیکن چون طالب در ابتدا
بواسطه تعلقات شتی در کمال تدنس و تنزل و جناب قدس او تعالی در نهایت تنزه و
ترفع و مناسبتی که سبب افاضه و استفاضه است در میان مطلوب و طالب مسلوب است لاجرم از پیر
راه دان راه بین چاره نبود که برزخ بود و از هر دو طرف حظ وافر دارد تا واسطه وصول طالب
بمطلوب گردد و هر قدر که طالب را بمطلوب مناسبت پیدا میگردد همان قدر پیر خود را از میان می کشد

و چون طالب را بمطلوب مناسبت تمام پیدا شد پیر تمام خود را از میان برکشید و طالب را بمطلوب
بی توسط خود واصل گردانید پس در ابتدای در توسط مطلوب را بی آئینه پیر نمیتوان دید و در انتها
بی توسط آئینه پیر جمال مطلوب جلوه گر میگردد و وصل عریان حاصل میشود و آنکه گفته که پیر را اگر
درالوقت حاضر شود سر از تن جدا سازم از دیوانگی گفته ارباب استقامت چنین نگویند و براه
بی ادبی نپویند و مرادات را از برکات پیر جویند **مکتوب صد و هفتادم** بشیخ نور صدور یافته
در بیان آنکه آدمی را همچنانکه از امتثال اوامر و نواهی حق جل و علا چاره نیست از مراعات ادای
حقوق خلق و مواسات با ایشان نیز چاره نه و ما یناسب ذلک الحمد لله و سلام علی عباده الذین
اصطفی برادر ارشد آدمی را همچنانکه از امتثال اوامر حق جل و علا و انتها از نواهی چاره نیست از
مراعات ادای حقوق خلق و مواسات با ایشان نیز چاره نه العظیم لامر الله الشفقة علی خلق الله بیان
ادای این دو حقوق میفرماید و بمراعات هر دو سطر آن دلالت مینماید پس اختصار بر یکی از آن دو
امر قصور است و اکتفا بر جزو از کل از کمالیه دور پس تحمل ادای خلق ضروری آمد و حسن معاشرت
با ایشان واجب گشت بید ماغی نمی زیبد و ناپروائی نمی سزد ؎ هر که عاشق شد اگرچه نازنین عالم
است + نازکی کی راست آید بارها باید کشید + چون مدتها در صحبت بوده آید و مواعظ و نصائح
شنیده از اطالت سخن اعراض نموده بر فقره چند اختصار افتاد ثبتنا الله سبحانه و ایاکم علی
جادة الشریعة المصطفویة علی صاحبها الصلوة والسلام والتحیة **مکتوب صد و هفتاد و یکم** به ملا طاهر
بدخشی صدور یافته در بیان آنکه آنچه در فقر لازم است دوام ذل است و افتقار و ادای وظائف
عبودیت و محافظت حدود شرعیه و متابعت سنت نبویه علی صاحبها الصلوة والسلام و مشاهده
استیلاء ذنوب و خوف انتقام علام الغیوب و ما یناسب ذلک الحمد لله رب العالمین والصلوة والسلام
علی سید المرسلین و آله الطاهرین آنچه بر ما فقیران لازم است دوام ذل است و افتقار و انکسار و تضرع
و التجا و ادای وظائف عبودیت و محافظت حدود شرعیه و متابعت سنت سنیه و تصحیح نیات در تحصیل
خیرات و تخلیص بواطن و تسلیم ظواهر و رویت عیوب و مشاهده استیلاء ذنوب و خوف انتقام
علام الغیوب و قلیل پنداشتن حسنات خود را اگرچه بسیار باشد و کثیر انگاشتن سیئات خود را اگرچه اندک
باشد و ترسان و لرزان بودن از شهرت و قبول خلق قال علیه الصلوة والسلام بحسب امرئ من الشر ان یشار الیه

بالاصابع دین او دنیا الا من عصمه الله و متهم داشتن احوال و نیات خود را اگرچه مثل فلق صبح باشد
و عدم اعتنا باحوال و مواجید خود اگرچه صحیح و مطابق باشد اعتماد نباید کرد و مستحسن نباید پنداشت
مجرد تائید دین و تقویت ملت راه و ترویج شریعت و دعوت خلق را بحق جل و علا چه این قسم تائید
گاه هست که از کافر و فاجر هم آید قال علیه الصلوة والسلام ان الله لیؤید هذا الدین بالرجل الفاجر
مریدیکه بطلب آید و ارادهٔ مشغولی نماید آنرا در رنگ بر دشیر باید دانست و باید ترسید که مبادا ازین
راه خرابی او خواهند و استدراج او نمایند و اگر فرضا در قدوم مرید در خود فرحی و سروری یابند
آن را کفر و شرک دانند و تدارک آن بندامت و استغفار چندان نمایند که اثری از آن سرور
نماند بلکه بجای آن فرح او خوف نشیند و نیک تاکید نمایند که طمعی در مال مرید و توقع در منافع
دنیوی او پیدا نشود که مانع رشد مرید است و باعث خرابی هر چه آنها همه تن خالص می طلبند
الا لله الدین الخالص شرک را در آن حضرت هیچ وجه گنجایش نیست و بدانند که هر
ظلمتی و کدورتی که بر دل طاری گردد ازاله آن بتوبه و استغفار و ندامت و التجا باسهل وجوه
میسر است مگر ظلمتی و کدورتی که از راه محبت دنیای دنی بر دل طاری شود و مستعفن میگرداند و بهیج
میسازد و ازاله آن تعسر تام است و تعذر بر کمال صدق رسول الله تعالی صلی الله علیه وسلم
حب الدنیا راس کل خطیئة نجانا الله سبحانه و ایاکم عن محبة الدنیا ابناء و اربابها و الاختلاط
بهم و المصاحبة معهم فانها سم قاتل و مرض هالک و بلای عظیم و دای عمیم اخوی ارشدی شیخ حمید
باحسن وجوه متردد آن حدود اند استماع سخنان نو و تازه را از ایشان غنیمت دانند و الباقی
عند التلاقی **مکتوب صد و هفتاد و دوم** بشیخ بدیع الدین صدور یافته در بیان بعضی از اسرار
خاص که نصیب اقل قلیل است از خواص و بیان آنکه درین موطن عارف خود را از دائرهٔ شریعت
بیرون می یابد با ذکر سبب آن در تطبیق آن با ظاهر شریعت غراء ما یتعلق بذلک بعد الحمد و صلوة
معلوم اخوی اعزی باد که شریعت را صورتیست و حقیقتی صورتش آنست که علمای ظواهر بیان آن متکفل
اند و حقیقتش آنکه صوفیه علیه بآن ممتاز اند نهایت عروج صورت شریعت تا نهایت سلسله ممکنات ست
بعد از آن اگر در مراتب وجوب میسر واقع شود صورت با حقیقت ممتزج خواهد بود و این معامله
امتزاج نیز تا عروج ایشان العلم ست که مبدا تعین سید البشر ست علیه و آله الصلوة و التسلیمات

بعد ازان اگر ترقی واقع شود صورت وحقیقت هر دو وداع خواهند نمود معامله عارف بشان الحیاة
خواهد افتاد و این شان عظیم ایشان را بعالم هیچ مناسبتی نیست از شیونات حقیقت است که گرد
اضافت بآن نرسیده است تا تعلقی بعالم پیدا کند و این شان دروازهٔ مقصود ست ومقدمهٔ مطلوب
درین موطن عارف خود را از دائره شریعت بیرون می آید اما چون محفوظ ست دقیقه از دقائق
شریعت فرو نمیگذارد جماعه که باین دولت عظمی مشرف شده اند اقل قلیل اند اگر عدد آن را بیان
شاید که اقل قلیل قبول کند وجمعی کثیر از صوفیه اند که بظلال این مقام عالی رسیده اند چون مقام
عالی را در سافل ظلی ست از ظلال آن انگاشته اند که قدم از دائره شریعت بیرون نهاده اند و پوست
را گذاشته بمغز رسیده این مقام از مزلة اقدام صوفیه است جمعی از ناقصان ازین راه بالحاد
و زندقه رسیده اند وسر از ربقه شریعت غرا بر آورده ضلوا فاضلوا وجمعی از کاملان که بدرجهٔ
از درجات ولایت مشرف شده اند واین معرفت را در ظلی از ظلال آن مقام عالی حاصل
نموده هرچند باصل آن مقام نرسیده اند اما محفوظ اند و ادبی از آداب شریعت را فروگذاشت
تجویز نمی نمایند هرچند سر این معرفت را نمیدانند وحقیقت معامله را نمی فهمند وچون برین فقیر
به عنایت الله سبحانه وتعالی وصدقهٔ حبیب علیه وعلی آله الصلوة والسلام سر این معما
منکشف شده است وحقیقت کار کما ینبغی به وضوح پیوسته شمهٔ ازان ماجرا در معرض
بیان می آرد بحیل که ناقصان را براه آرد وکاملان را حقیقت معامله وا نماید باید دانست که
تکلیفات شرعیه مخصوص بقالب اند چه تزکیه نفس متفرع براینهاست وانچه او لطائف قدم از دائره
شریعت بیرون می نهند وما سوای اینهاست پس آنچه بشریعت مکلف ست همیشه مکلف ست وانچه
مکلف نیست هرگز مکلف نبوده غایت ما فی الباب پیش از سلوک لطائف با یکدیگر ممتزج بودند از
قلب جدائی نداشتند چون سیر وسلوک هر کدام را از دیگر جدا ساخته و بمقر اصلی خود رسانید معلوم
شد که مکلف بود وغیر مکلف کدام سوال اگر گویند دران مقام عارف قالب وقلب خود را نیز
بیرون دائره شریعت می یابد وجه آن چه باشد **جواب** گویم آن یافت تحقیقی نیست تخیلی ست
منشاء تخیل انصباغ قلب وقالب ست برنگ الطف لطائف که قدم بیرون نهاده اند اگر گویند که
اگرچه تکلیفات صورت شریعت مخصوص بقلب وقالب است اما حقیقت شریعت را در ماورے

قلب نیز گنجایش ست پس قدم از مطلق شریعت بیرون ماندن بچه معنی باشد گوئیم که حقیقت شریعت نیز از روح وسر می گذرد و بخفی واخفی نمی رسد و قدم بیرون ماندگان فی الحقیقت همین خفی واخفی اند والله سبحانه اعلم بحقیقة الحال ثبتنا الله سبحانه وایانا وجمیع المسلمین علی متابعة سید المرسلین علی آله الصلوة والتسلیمات اتمها واکملها مکتوب صد و هفتاد و سوم بمیر محمد نعمان صدور یافت در جواب سوالی که کرده بودند با بیان بعضی از اسرار غریبه که متعلق اند به نفی واثبات کلمه طیب لا اله الا الله + بعد الحمد والصلوة معلوم جناب سیادت پناهی باد که پرسیده بودند چون هرچه در دید و دانش در آید بکلمهٔ لا نفی آن ضروریست چه مطلب مثبت ماوراے دید و دانش ست پس ازینجا لازم می آید که مشهود محمد رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم نیز شایان نفی باشد و مطلوب مثبت در ماوراے آن متحقق بود اے برادر محمد رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم بآن علو شان بشر بود و بداغ حدوث وامکان یتیم بشیر از خالق البشر جل سلطانه چه در یابد و ممکن از واجب تعالی چه فرا گیرد و حادث قدیم را جلت عظمته چه طور احاطه نماید لا یحیطون به علما نص قاطع ست شیخ عطار فرماید ع نمی بینی که شاهی چون بمیر دنیافت او فقیر کل تو سخ کم بر + ای عزیزان اینمقام تفصیل میطلبد بگوش هوش باید شنید بدانکه کلمهٔ طیب لا اله الا الله را دو مقام ست نفی واثبات و هرکدام از نفی و اثبات را دو اعتبار اول آنکه نفی استحقاق عبادت آلههٔ باطله کرده شود واثبات استحقاق عبادت معبود بحق نموده آید و اعتبار ثانی آنکه نفی متعلق شود بمقصودات غیر مقصوده و متعلقات غیر مطلوبه و متعلق اثبات جز مطلوب حقیقی نباشد وراے مقصود اصلی نبود و کمال در اعتبار اول در ابتدا آنست که هرچه معلوم و مشهود شده است همه در تحت لا داخل شود و در جانب اثبات غیر از بکلمهٔ مستثنی هیچ چیز ملحوظ نبود بعد از چندگاه که بصیرت حدت پیدا کند و بکحل خاک راه مطلوب مکتحل گردد مستثنی نیز در رنگ مستثنی منه شود مع ذلک سالک خود را گرفتار ماوراے آن مشهود می یابد و مطلوب را در بیرون آن میطلبد چه در ابتدا این کمال هرچه در تحت لا داخل شده بود تمام از دائره ممکنات بود که استحقاق عبادت نداشت و ببرکت تکرار این کلمهٔ طیبه از معبودے که مستحق عبادت ست و بکلمهٔ الا مثبت گشته جدا شده بود لیکن از ضعف بصیرت مرتبهٔ وجوب را

کہ شایان عبادت جدا شده و بکلمۂ الا مثبت گشته نمی دید غیراز تکلم بکلمۂ مستثنی ازان مقام نصیب نداشت
اما بعد از قوت بصیرت مستثنی نیز در رنگ مستثنی منه مشهود گشت و چون مرتبۂ وجوب جامع اسما و صفات
الوہیت جل سلطانه و متعلق ہمت سالک احدیت مجرده است که استحقاق عبادت در راه مانده
است لاجرم مقصود خود را در ماورای اسما و صفات می طلبد و از گرفتاری بما دون آن تحاشی مینماید

ع چو دل با دلبری آرام گیرد + ز وصل دیگری کی کام گیرد + نهی صد دسته ریحان پیش بلبل +
نخواهد خاطرش جز نکہتِ گل + ز مہر آتش چو در نیلوفر افتد + تماشای فہش کی در خور افتد +
چه خواهد تشنه جانی شربتِ آب + نیفتد سود مندش شکر ناب + و کمال در اعتبار ثانی که
مقصود از ان نفی معبود ات غیر مقصود است آنست که شہود مرتبۂ وجوب نیز در رنگ شہود
مراتب امکانی در تحت لا داخل شود و در جانب اثبات ہیچ چیز ملحوظ نبود مگر لفظ کلمۂ مستثنی

ع چه گویم با تو از مرغی نشانه + که با عنقا بود ہم آشیانه + ز عنقا ہست نامی پیش مردم + ز مرغ
من بود آن ہم گم + والحق که فطرۂ علیا و ہمت معنوی ہمین قسم مطلب را خواہان ست که
ہیچ ازان در دست نیاید بلکه ہیچ گردی بدامن ادراک نرسد رویۂ اخروی حق ست اما تصور
آن مرا از جا می برد مردم بوعدۂ رویت اخروی مسرور محظوظ اند و گرفتاری من بحز غیب الغیب
ہمگی ہمت خواہان آنست که سری از مطلوب از غیب بشهادت نیاید و از گوش با آغوش نرسد درخت
از علم بعین نکشد چه توان کرد مرا چنین آفریده اند ع ہر کسی را بہرِ کاری ساختند + ہر چند در ینمقام

ع از دیوانگیہا بسیار دارم اما از ادب لب نتوانم جنبانید ع جنونی من حبیبِ ذی فنون ست
عمر بگذشت و حدیثِ درد ما آخر نشد + شب بآخر شد کنون کوته کنم افسانه را + والسلام علی من
اتبع الهدی والتزم متابعة المصطفی علیه و علی آله الصلوة والسلام مکتوب صد و ہفتاد و چہارم بخواجه
اشرف کابلی صدور یافته در بیان آنکه دیوانگان این راه باین معیت تسلی نمیگیرند و این بعد قرب نما
تسکین نمی یابند قربی میخواہند بعد نما و وصلی میجویند ہجر آسا در بیان آنکه واقع که نوشته بودند ظهور
جن بود و تصرف باطل او مکتوب مرغوب اخوی اعزی وصول یافت چون مبنی از محبت فقرا
والتجا باین طایفۂ علیا بود موجب فرحت گشت المرء مع من احب نقد وقت دانند اما بدانند
که دیوانگان این راه باین معیت تسلی نمی گیرند و باین بعد قرب نما تسکین نمی یابند قربی میخواہند که

بعد بنا باشد و وصلی بجویند که بجز آسا بود تصوف و مافیه را تجویز نمی یابند تعطیل و تجمیل را مستحسن
بی انکار اند نقد وقت بزخرفات بیهوده صرف میکنند و سرمایه عمر را به مموهات لاطائل تلف
نمی فرمایند از شریف بخسیس ننگیر داند و از مرضی بمغضوب التفات نمی نمایند بلقمهای چرب و
شیرین خود را می فروشند و بجامهای رقیق و فریب خط بندگی نمیدهند عار دارند ان آنکه تخت
شاهی را بقاذورات تعلقات ملوث دارند و ننگ دارند از آنکه در ملک خداوند جل سلطانه
لات و عزی را شرکت دهند ای برادر اینجا همه دین خالص می طلبند الا لله الدین الخالص
و غبارسی از شرکت تجویز نمی فرمایند لئن اشرکت لیحبطن عملک ساعتی بحال خود در روید اگر این
دین خالص میسر شده است بشری لکم و الا علاج واقعه پیش از وقوع باید کرد واقعه که نوشته بودند
ظهور جن بود و تصرف باطل و این قسم ظهور و تصرف او بر طالبان بسیار واقع میشود غم نیست
ان کید الشیطان کان ضعیفا و اگر باز ظهور کند تکرار کلمه تمجید لا حول و لا قوة الا بالله العلی العظیم
دفع آن کید نمایند والسلام علی من اتبع الهدی والتزم متابعة المصطفی علیه و علی آله الصلوة
والتسلیمات اتمها و اکملها مکتوب صد و هفتاد و هفتم بحافظ محمود صدور یافته در بیان آنکه
تلوینات احوال و حصول تمکین و معنی حدیث لی مع الله وقت مفاوضه شریفه برادری وصول
یافت شمه از تلوینات احوال خود نوشته بودند بدانند که سالکان را چه بدایت و چه در نهایت از
تلوینات احوال چاره نبود غایت ما فی الباب اگر آن تلوین بر قلب است سالک از ارباب قلوب
و مسمی باین الوقت و اگر قلب از تلوین برجست و از رقبت احوال خود آزاد گشت و بمقام تمکین
پیوست این زمان ورود احوال متلونه بر نفس است که بمقام قلب بخلاف آن نشسته است این تلوین
بعد از حصول تمکین است و صاحب این تلوین را اگر ابو الوقت گنجایش دارد و اگر بمحض فضل ایزدی
جل سلطانه نفس نیز از تلوینات برگذشت و بمقام تمکین و اطمینان پیوست این زمان ورود
تلوینات بر قالب است که از امور مختلفه ترکیب یافته است این تلوین دائمی است چه تمکین در حق
قالب مقصود نیست اگر چه منصبغ شده باشد برنگ الطف لطائف زیرا که تمکین که از راه این انصباغ
می آید بطریق تبعیت است و ورود احوال متلونه بطریق اصالت والعبرة للاصل لا التبع و صاحب این مقام
از اخص خواص است و فی الحقیقت ابو الوقت او تواند بود که معنی حدیث لی مع الله که از آن سرور

نقل کرده اند و جمعی از وقت مستمر مراد داشته اند و جمعی دیگر وقت تا در اجع باین بیان باشد چه نسبت بعضے لطائف استمرار است و نسبت ببعضی دیگر قدرة خلاخلاف بالجملہ ظاہر را بشریعت غرا متجلی داشته بتکرار سبق باطن مداومت نمایند ؎ اندرین بحر بے کرانه چو غوک ✦ دست و پائے بزن چه دانی بوک
اخوی اعزی مولانا محمد صدیق در آگره اند ملاقات ایشان را غنیمت دانند

مکتوب صد و ہفتاد و ششم

بملا محمد صدیق صدور یافته در بیان آنکه محافظت اوقات از ضروریات این راه است تا باموری لاطائل تلف نشود الحمد لله و سلام علی عباده الذین اصطفی من حسن اسلام المرء ترکه ما لا یعنیه و اشتغاله بما یعنیه و اعراضه عما لا یعنیه پس از محافظت اوقات خود چاره نبود باموری لاطائل تلف نشود شعر خوانی و قصه پردازی را نصیب اعدا دانسته بسکوت و حفظ نسبت باطن باید پرداخت اجتماع یاران درین طریق از برائے جمعیت باطن نه از برائے تشتت خاطر لہذا انجمن را بر خلوت اختیار کرده اند و جمعیت را از اجتماع حسنه اجتماعی که سبب تفرقه باشد تحاشی آن لازم است با جمعیت باطن هر چه جمع شود مبارک ست و هر چه جمع نشود شوم و نامبارک نوعی باید زندگانی نمود که جمعی را در صحبت این کس جمعیتی حاصل شود نه آنکه در تفرقه انداز در ورق خود را باید گردانید و از گفت بسکوت آمد وقت مشاعره نیست و هنگام محاوره ع چه وقت مدرسه و بحث کشف و کشاف ست

مکتوب صد و ہفتاد و ہفتم

بجمال الدین حسین بدخشی صدور یافته ترغیب بر تصحیح عقائد بمقتضای آرائے صائبه اهل سنت و جماعت شکر الله تعالی سعیهم خواجه جمال الدین حسین عنفوان شباب را غنیمت شمرند و مهما امکن صرف مرضیات حق نمایند جل و علا یعنی اولا تصحیح عقائد بمقتضای آرای صائبه اهل سنت و جماعت شکر الله تعالی سعیهم لازم دانند و ثانیا عمل بموجب احکام شرعیه فقهیه و ثالثا سلوک طریقه علیه صوفیه قدس الله تعالی اسرارهم و من وفق لهذا فقد فاز فوزا عظیما و من تخلف عن هذا خسر خسرانا مبینا خدمتگاری فرزندان خواجه محمد صالح را از سعادت عظمی دانند چه آن خدمت فی الحقیقت امداد و اعانت بخواجه مشار الیه است که از مقبلان ست ع دادیم ترا ز گنج مقصود نشان والسلام

مکتوب صد و ہفتاد و ہشتم

بمیرزا مظفر صدور یافته در سفارش شخصی و در ترغیب بر متابعت عالمیان و خلاصه آدمیان علیه و علی آله الصلوة و التسلیمات و عظم الله اجرکم و رفع قدرکم و یسر امرکم و شرح صدرکم بحرمة سید المرسلین علیه و علی آله الصلوة و السلام متخلقان اخلاق نبویه را علیه الصلوة و السلام

ACKU

چه احتیاج بآن که باکسی احسان و حسن معاشرت دلالت نماید بلکه نزدیک است که آن دلالت
داخل سوء ادب شود و غایت ما فی الباب آدمی در وقت احتیاج بهر حقیقت نسبت مینماید و از هر
ضعیف و نحیف تسلی خود می جوید بنا بر آن تصدیع داده گشته تسلی ارباب مسئله نموده آمد مخدوما
مکرما احسان در همه جا محمود است علی الخصوص نسبت بجماعت که قرب جوار دارند حضرت رسالت
خاتمیت علیه و علی آله الصلوة والسلام در اداء حقوق جوار آنقدر مبالغه میفرمودند که اصحاب کرام از آن
مبالغه گمان می بردند که شاید باهل جوار ارث هم بدهند مثنوی چون عنین باکدگر همسایه ایم +
تو چو خورشیدی و ما چون سایه ایم + چه بدی ای مایهٔ بی مایگان + گر نگه داری حق همسایگان
والسلام **مکتوب صد و هفتاد و نهم** بمیر عبد الله ابن میر نعمان صدور یافته در نصیحت فرزندی
اعزی لا زال کاسمه موفق باشند موسم جوانی را غنیمت دانسته بتحصیل علوم شرعیه و عمل بمقتضای
آن علوم اشتغال دارند و اهتمام نمایند که این عمر گرامی در ما لا یعنی صرف نشود و بلهو و لعب تلف
نگردد دیگر والد بزرگوار شما بعد از روز بشما ملحق خواهند شد انشاء الله تعالی تا رسیدن ایشان
از متعلقان بواقعی خبردار خواهند بود ع پدر خویش باش گر مردی **مکتوب صد و هشتادم**
بمخدوم زادهٔ انکنکی یعنی خواجه ابو القاسم صدور یافته در استفسار بعضی از اسامی پیران که در آن
تردد پیدا شده بود مخدوما مکرما آنچه از حضرت خواجه اعنی خواجه محمد باقی علیه الرحمة بما رسیده
است در تحقیق اسامی پیرانیکه با این حضرت مولانا خواجگی انکنکی و حضرت خواجه احرار گذشته اند
آنست که دو بزرگ اند یکی ازین دو بزرگ و آن بزرگوار حضرت مولانا است اعنی مولانا درویش محمد
و دیگری از ایشان مولانا محمد زاهد است که خال مولانا درویش محمد است درین نزدیکی مشیخت پناهی
خواجه محمود باین حدود تشریف آورده بودند در اول ملاقات سخن از حضرت مولانا مذکور ساختند و گفتند
که ایشان از کسی مجاز نبودند لهذا در اوایل مرید نمیگرفتند و در اواخر عمر شروع در سخن کردند گفته شد
که ایشان از بزرگ بودند و تمام ماوراء النهر به بزرگی ایشان قائل هرگز تجویز نمیتوان کرد که
بی اجازت ایشان مرید گرفته باشند در اواخر که این عمل داخل خیانت ست باو نامسلم
این ظن نمیتوان کرد تکلیف باکابر دین بعد از آن خواجه خاوند محمود گفته که یک روز مولانا پیش
خواجه کلان ده بیدی رفته بودند و ایشان خربزه می خوردند مولانا اظهار طلب فرمودند ایشان

گفتند کہ خربزہ شما تمام است مولانا فرمودند کہ شما گواہی میدہید کہ خربزہ با تمام ست فرمودند
کہ گواہی میدہم کہ خربزہ شما تمام است ازان وقت مولانا مرید گرفتن شروع نمودند این نقل ہم
بسیار مستبعد نمود کہ بمجرد این قول مولانا خود را شیخ بگیرند و در پے مرید گرفتن شوند بعد ازان
خدمت خواجہ خاوند محمود گفتند کہ این دو اسامی بزرگان کہ بمن حضرت مولانا و حضرت خواجہ احرار
نقل میکنند و مسمی باین دو اسم میدانند خطاست با جامی دیگر یاد کردند و نیز گفتند کہ مولانا درویش محمد را
از حال خود نسبتی نیست از شخصی دیگر است ازین سخنان ایشان تعجب بسیار حاصل شد بطریق ضرورت
تصدیع دادہ گشت کہ اسامی آن دو بزرگ را از روی تحقیق نویسند کہ مجال سخن نماند و حدیث اجازت
را چہ احتیاج است کہ نوشتہ شود بزرگی ایشان گواہ عدل ست مع ذلک اگر نویسند قطع لسان طاغیان
شود دیگر معلوم نشد کہ مقصود خدمت خواجہ خاوند محمود ازین سخنان پریشان چہ بود اگر مقصود
نفی بین فقرا بے بضاعت بود بالغ وجوہ چہ نفی پیر مستلزم نفی مرید است باکہ وجود پس نفی
این بے بضاعتان را طراق بسیار بود چہ احتیاج بہ آنکہ از برای این غرض نفی بزرگان نمودہ
آید واگر مقصود دیگر داشتہ باشد و نفی بزرگان بالاصالۃ خواستہ نیز مستحسن نیست کما لا یخفی
علی من لہ ادنی درایۃ ربنا لا تزغ قلوبنا بعد اذ ہدیتنا وہب لنا من لدنک رحمۃ انک انت الوہاب
بحرمۃ سید المرسلین علیہ و علی آلہ الصلوۃ والتسلیمات والسلام من اتبع الہدی

**مکتوب صد و ہشتاد و یکم بحضرت مخدوم زادہ اعنی محمد صادق سلمہ اللہ وابقاہ علی مفارق
المحبین صدور یافتہ در جواب استفسار آنکہ سبب چیست کہ جمعی از مشائخ را می بینیم کہ در مراتب قرب
الٰہی جل شانہ درجہ ادنی دارند مع ذلک در مقامات زہد و توکل و غیرہما ایشان را درجات
علیا است و جمعی دیگر از مشائخ می بینیم کہ در مراتب قرب تفوق دارند و در مقامات مذکورہ
تنزل و ما یناسب ذلک**

فرزندی ارشدی محمد صادق پرسیدہ کہ نسبت چیست کہ جمعی از مشائخ را
می بینیم کہ در مراتب قرب الٰہی جل سلطانہ درجہ ادنی دارند مع ذلک در مقامات زہد و توکل و ترک
و صبر و رضا ایشان را درجات علیا مفہوم میشود و جمعی دیگر از مشائخ را می بینیم کہ در مراتب قرب
درجہ علیا دارند و در مقامات زہد و توکل و غیرہما اقدام سفلی و مقرر ست کہ اکملیت این مقامات
باعتبار اتمیت یقین ست و اتمیت یقین بسبب اقربیت است بجناب قدس خداوندی جلشانہ پس از انکہ چند

خالی نیست یا نظر کشفی ما خطا میکند که قریب را بعید میداند و بعید را قریب یا سبب اکملیت آنمقام امر یست ورای یقین یا ترتب یقین بر قربت نیست در جواب گفتیم که ترتب یقین بر قرب سبب قرب بیشتر یقین زیاده ترسبب اکملیت آن مقامات نیز اتمیت یقین ست نه امر دیگر و نظر کشفی هم صحیح است غایت ما فی الباب حصول قرب مر الطف لطائف را است پس یقین نیز نصیب همینان باشد و اکملیت آن مقامات چون مترتب را تمیت یقین ست نیز ایشان را حاصل بود پس تواند بود که بزرگی با وجود قلت قرب در مقامی از مقامات الطف لطائف اقامت ورزیده باشد و با کشف لطائف رجوع ناکرده بود در مقامات مذکوره اکمل بود از بزرگی دیگر که قرب بیشتر دارد و با کشف لطائف که لطیفه قالب ست رجوع کرده چه لطیفه قالب چون از ان قرب محروم ست پس یقین نیز نصیب او نباشد پس اکملیت آن مقامات از کجا پیدا کند و در بزرگی رجوع او باین لطیفه افتاده است حکم این لطیفه پیدا کرده است و یقینیات لطائف دیگر که سابقا حاصل شده بود مستور گشته بخلاف بزرگی که بقالب رجوع او نیفتاده است حکم او حکم الطف لطائف است قرب و یقین در حق او استقامت دارد و استتار پیدا نکرده پس ناچار در مقامات مذکوره اتم و اکمل بود اما باید دانست که صاحب رجوع همچنانکه در قرب و یقین اکمل ست در مقامات لیکن این کمالات او را مستور ساخته اند و برای دعوت خلق و حصول مناسبت بخلائق که سبب افاده و استفاده است ظاهر او را همچو ظاهر عوام الناس گردانیده این مقام بالاصالة مقام انبیاء و مرسل ست علیهم الصلوة والتسلیمات لهذا حضرت ابراهیم خلیل الرحمن علی نبینا و علیه الصلوة والسلام طلب اطمینان قلب فرموده و در حصول یقین در رنگ عوام الناس محتاج بر رویت بصری گشت و حضرت عزیر علی نبینا و علیه الصلوة والسلام گفت انی یحی هذه الله بعد موتها و آنکه رجوع نکرده است از یقین خود گفته لو کشف الغطاء ما ازددت یقینا این کلام اگر ثابت شود که از حضرت امیر ست کرم الله تعالی وجهه پس حمل بران باید کرد که پیش از حصول رجوع فرموده باشند چه بعد از رجوع صاحب رجوع در رنگ عوام الناس در حصول یقین محتاج بدلائل و براهین ست این درویش از رجوع تمیز معتقدات کلامیه بدیهی شده بود و یقین آن معتقدات را زیاده محسوسات مییافت اما بعد از رجوع آن مستور شد

و در رنگ عوام الناس بدلائل محتاج و براهین گشت ع چنانکه بد در شیم بیند هر کریم والسلام

مکتوب صد و هشتاد و دوم بملا صالح کولابی صدور یافته در بیان حدیث نبوی علیه و علی آله الصلوة والسلام که فرموده اند و بعضی اصحاب خود را که شکایت از خواطر سوء خود نموده اند ذلک من کمال الایمان و ما یناسب ذلک جمعی از درویشان نشسته بودند سخنی از خطرات و وساوس طالبان درمیان آوردند درین ضمن حدیثی مذکور شد که روزی بعضی از اصحاب خیر البشر علیه و علیهم الصلوة والتسلیمات پیش آن سرور از خطرات سوء خود شکایت کردند آن سرور فرموده علیه الصلوة والسلام ذلک من کمال الایمان این فقیر را در آن وقت معنی این حدیث چنین بخاطر گذشت والله سبحانه اعلم بحقیقة الحال که کمال ایمان عبارت از کمال یقین ست و کمال یقین مترتب بر کمال قرب و هر چند قلب و ما فوق او را از لطائف قرب الهی جل شانه بیشتر پیدا شود ایمان و یقین زیاده تر خواهد بود و بے تعلقی او بقالب افزون تر خواهد گشت این زمان خطرات در قالب بیشتر ظهور خواهد یافت و وساوس نامناسب ترائی خواهد گشت پس ناچار سبب خطرات سوء کمال ایمان بود پس منتهی نهایت النهایت را هر چند خطرات بیشتر و نامناسب تر اکملیت ایمان زیاده تر چه کمال ایمان تقاضای بی مناسبتی تمام دارد الطف لطائف را به لطیفه قالب و این بی مناسبتی هر چند افزون تر قالب خالی تر و به ظلمت و کدورت نزدیک تر و ورود خواطر و وساوس در آن بیشتر بخلاف مبتدی و متوسط که این قسم خواطر ایشان را سم قاتل ست و زیادتی بخش باطن فلا تکن من القاصرین این معرفت از معارف غامضه این درویش ست والسلام علی من اتبع الهدی والتزم متابعة المصطفی علیه الصلوة والسلام

مکتوب صد و هشتاد و سوم بملا معصوم کابلی صدور یافته در نصیحت حضرت حق سبحانه و تعالی بر جاده شریعت مصطفویه علی صاحبها الصلوة والسلام والتحیة استقامت کرامت فرموده و کلیت گرفتار جناب قدس خود گرداند امید است که تعلقات شتی و توجهات پراگنده که بظاهر استیلا یافته اند تابع نسبت باطن نباشد مع ذلک سعی نمایند که تحقیقی گرد تفرقه ظاهر میسر آید مبادا که در باطن سرایت کند و از وصول بمطلب باز دارد عیاذا بالله سبحانه و من ذلک دنیا و ما فیها کرای آن نمیکند که کسی آنرا بعمر گرامی حاصل کند خبر شرط ست خواب خرگوش تا کی خواهد بود ع ای سرای و باغ تو زندان تو خان و مان تو

بلا ست جان تو + پیش از مرگ از کاری کرد و فیها والا خرابی در خرابی ست سبق باطن را عزیز باید داشت وهرچه منافی آن باشد آن را دشمن باید داشت ؎ هرچه جز عشق خدای احسن است + گر شکر خوردن بود جان کندن است + ما علی الرسول الا البلاغ **مکتوب صد و هشتاد و چهارم** بنعیم الله صدور یافته در ترغیب بر متابعت سید المرسلین علیه وعلی آله الصلوة والسلام والتحیة

مکتوب مرغوب فرزندی اعزی که از روی محبت واخلاص نوشته بودند میر سید خواجه رسانیدند موجب فرحت گشت حضرت حق سبحانه وتعالی بتوفیقات مرضیات خود رفیق گرداناد بحرمة النبی وآله الامجاد علیه وعلیهم الصلوة والتسلیمات انتهاها ای فرزند آنچه بکار خواهد آمد متابعت صاحب شریعت است علیه الصلوة والسلام والتحیة احوال ومواجید ومعارف واشارات ورموز اگر باآن متابعت جمع شوند فبها ونعمت والا جز خرابی واستدراج هیچ نیست الطائفه جنید را بعد از فوت شخصی بخواب دیده واز حالش پرسید جنید در جواب او گفت طاحت العبارات وفنیت الاشارات وما نفعنا الا رکیعات رکعناها فی جوف اللیل فعلیکم بمتابعة ومتابعة خلفاء الراشدین علیه وعلیهم الصلوة والسلام وایاکم ومخالفة شریعة قولا وعملا واعتقادا فان الاولی ایمن برکة وبرکة الثانیة شؤم وهلکه هذا دیگر رساله که فرستاده بودند رسید بعضی جاها که خوانده شد در نظر خوب درآمد اما کار دیگر از تصنیف اهم تر است وباو پرداختن انسب واولی ست والسلام **مکتوب صد و هشتاد و پنجم** بمنصور صدور یافته در سفارش شخصی حضرت حق سبحانه وتعالی بر جادهٔ شریعت مصطفویه علی صاحبها الصلوة والسلام والتحیة استقامت ارزانی داشته همگی همت متوجه جناب قدس خود گرداناد آنچه بر ما وشما لازم ست سلامتی قلب ست از گرفتاری ماسوای حق سبحانه واین سلامتی بر تقدیری میسر گردد که غیر او را سبحانه بر دل خطوری نماند اگر فرضا هزار سال حیات وفا کند غیر بر دل نگذرد بواسطه نسیانی که دل را از ماسوای او تعالی حاصل شده است

ع کار اینست غیر این همه هیچ + بقیة المرام آنکه مولانا فاضل سرهندی که بخدمت علیه قیام دارد پدر او در سرهند است آرزوی آن دارد که در پیری وضعف خود بملاقات پسر خود مبتهج ومسرور گردد بنابر علی ذلک فقیر را بتصدیع انمعنی متوسل ساخت والامر عندکم بل کل من عند الله والسلام **مکتوب صد و هشتاد و ششم** بخواجه عبدالرحمن مفتی کابلی صدور یافته در تحریض بر متابعت سنت واجتناب از بدعت

و در بیان آنکه هر بدعت ضلالت ست از حضرت حق سبحانه و تعالی بتضرع و زاری و التجاء و افتقار
و ذل و انکسار در سر و جهار مسألت مینماید که هرچه در دین محدث شده است و مبتدع گشته که در
زمان خیر البشر و خلفای راشدین او نبوده علیه و علیهم الصلوة و التسلیمات اگرچه آن چیز در روشنی
مثل فلق صبح بود این ضعیف را با جمعی که با او مستند اند گرفتار عمل آن محدث نگرداناد و مفتون حسن
آن مبتدع مکناد بحرمة سید المختار و آله الابرار علیه و علیهم الصلوة و السلام گفته اند که بدعت
بر دو نوع است حسنه و سیئه حسنه آن عمل نیک را گویند که بعد از زمان آن سرور و خلفاء راشدین
علیه و علیهم الصلوة اتمها و من التحیات اکملها پیدا شده باشد و رفع سنت ننماید و سیئه آنکه
رافع سنت باشد این فقیر در هیچ بدعتی از این بدعتها حسن و نورانیت مشاهده نمیکند و جز ظلمت
و کدورت احساس نمی نماید اگر فرضا عمل مبتدع را امروز بواسطه ضعف بصارت بطراوت و
نضارت بینند فردا که حدید البصر گردند دانند که جز خسارت و ندامت نتیجه نداشت بیت بوقت
صبح شود همچو روز معلومت ✦ که با که باخته عشق در شب دیجور ✦ سید البشر میفرمایند علیه و علی آله
الصلوة و التسلیمات من احدث فی امرنا هذا ما لیس منه فهو رد چیزیکه مردود باشد حسن از کجا پیدا
پیدا کند و قال علیه الصلوة و السلام اما بعد فان خیر الحدیث کتاب الله الهدی هدی محمد و شر
الامور محدثاتها و کل بدعة ضلالة و قال علیه الصلوة و السلام اوصیکم بتقوی الله و السمع و
الطاعة و ان کان عبدا حبشیا فانه من یعش منکم بعدی فسیری اختلافا کثیرا فعلیکم بسنتی و سنت
الخلفاء الراشدین المهدیین تمسکوا بها و عضوا علیها بالنواجذ و ایاکم و محدثات الامور فان کل
محدثة بدعة و کل بدعة ضلالة هرگاه هر محدث بدعت باشد و هر بدعت ضلالت پس حسن معنی در
بدعت چه بود ایضا آنچه از احادیث مفهوم میگردد آنست که هر بدعت رافع سنت ست تخصیص
ببعض ندارد پس هر بدعت سیئه بود قال علیه الصلوة و السلام ما احدث قوم بدعة الا رفع مثلها من السنة
فتمسک بسنة خیر من احداث بدعة و عن حسان قال ما ابتدع قوم بدعة فی دینهم الا نزع الله من
سنتهم مثلها لا یعیدها الیهم الی یوم القیمة باید دانست که بعضی از بدعتها که علماء و مشائخ آنرا حسنه
دانسته اند چون نیک ملاحظه نموده می آید معلوم میشود که رافع سنت اند مثلا در تکفین میت عمامه را
بدعت حسنه گفته اند با آنکه همین بدعت رافع سنت ست چه زیادتی بر عدد مسنون که سه ثوب باشد

نسخ سنت و نسخ عین رفع و همچنین مشائخ ارسال قمیص را بجانب دست چپ مستحسن داشته اند و سنت
در قمیص ارسال آن بین الکتفین است پر ظاهر است که این بدعت رافع سنت ست و همچنین است
آنچه علماء در نیت نماز مستحسن داشته اند که با وجود اراده قلب بزبان نیز باید گفت و حال آنکه از آن
سرور علیه و علی آله الصلوٰة والسلام ثابت نشده است بروایت صحیح و نه بروایت ضعیف و نه از اصحاب
کرام و تابعین عظام که بزبان نیت کرده باشند بلکه چون اقامت میگفتند تکبیر تحریمه میفرمودند پس نیت
بزبان بدعت باشد و این بدعت را حسنه گفته اند و این فقیر میداند که این بدعت چه جای رفع سنت
که رفع فرض مینماید چه در تجویز آن اکثر مردم بزبان اکتفا مینمایند و از غفلت قلبی باک ندارند پس
درین ضمن فرضی از فرائض نماز که نیت قلبی باشد متروک میگردد و بفساد نماز میرسانند علی هذا القیاس
سائر المبتدعات والمحدثات فانها زیادات علی السنة ولو بوجه من الوجوه والزیادة نسخ والنسخ رفع
فعلیکم بالاقتصار علی متابعة سنة رسول الله صلی الله تعالیٰ علیه و علی آله وسلم والاکتفاء علی اقتداء
اصحابه الکرام فانهم کالنجوم بایهم اقتدیتم اهتدیتم واما القیاس والاجتهاد فلیس من البدعة فی شئ
فانه مظهر المعنی النصوص لا مثبت امر زائد فاعتبروا یا اولی الابصار والسلام علی من اتبع الهدیٰ
والتزم متابعة المصطفیٰ علیه و علی آله الصلوٰة والتسلیمات مکتوب صد و هشتاد و هفتم بخواجه
محمد اشرف کابلی صدور یافته در بیان آنکه طریق رابطه اقرب طرق موصله است و در بیان آنکه
رابطه نافع تر است مرید را از ذکر گفتن او دکتابتی که بیاران نوشته بودند بنظر در آمد و خبر احوال
مستوره مطلع گشت بدانند که حصول رابطه شیخ مرید را بے تکلف و بے تعمل علامت مناسبت
تامه است درمیان پیر و مرید که سبب افاده و استفاده است و هیچ طریقی اقرب بوصول از
طریق رابطه نیست تا کدام دولتمند را که بآن سعادت مستسعد سازند حضرت خواجه احرار در فقرات
می آرند که سایهٔ رهبر به ماست از ذکر حق گفتن باعتبار نفع است یعنی سایه رهبر نافع تر است
مرید را از ذکر گفتن او چه مرید را در ینوقت بمذکور جل وعلا مناسبت کامل حاصل نیست تا براه ذکر نفع تمام
تواند گرفت والسلام اولاً و آخراً مکتوب صد و هشتاد و هشتم بخواجه محمد صدیق بدخشی
صدور یافته در بیان حل مسائل که پرسیده بودند مکتوب مرغوب اخوی اعزی اوصل یافت از احوال
مستفسرهٔ نموده بودند محبت آثار اختفای بعضی از لطائف در مرتبهٔ قلب مقصود بران لطائف نیست

که قلب متضمن آنهاست آن لطایف که در ماورای قلب تحقیق دارند که اختفای آنها در مرتبهٔ قلب معنی ندارد دیگر شخصی را که استعدادش تا مرتبهٔ قلب بار و حست پیر صاحب تصرف تواند او را بمراتب فوق رسانید اما اینجا دقیقه ایست که بحضور تعلق دارد به تحریر بیان آن متعسر است دیگر چون ظاهر برنگ باطن متلون شود و باطن بلون ظاهر منصبغ گردد رجه دشوار است که احکام ظاهر در باطن داخل باطن در ظاهر پیدا آید والسلام

مکتوب صد و هشتاد و نهم بشرف الدین حسین صدور یافته در بیان آنکه یاد فقرا با وجود گرفتاری های لاطائل اشد مناسبت ست با فقرا و بطراوت دنیای دنی فریفته نباشد و سبق باطن را عزیز باید داشت و در بیان آنکه از احکام شریعت سر نباید پیچید و بمنت وزرای تمام قبول باید نمود و ما یناسب ذلک الحمد لله رب العالمین والصلوة والسلام علی سید المرسلین و آله الطاهرین اجمعین مکتوب شریف فرزندی ارجمندی عزیزی ارشدی شرف الدین حسین وصول یافت موجب فرحت و باعث بهجت گردید چه نعمتی است که با وجود گرفتاری های لاطائل فقرا دوران کار از دیاد نرفته اند این معنی یاد از شدت مناسبت میدهد که سبب افاده و استفاده است بعضی از دقائق که اندراج یافته بود نیک و اصل است بر ارتباط معنوی ادل دلیل ای فرزند بطراوت دنیای دنی فریفته نشوی و بکر و فر همیچ او مفتون نگردی که بی مدار و بی اعتبار است امروز اگر این معنی معقول شما نشود فردا البته معقول خواهد شد و فائده نخواهد داشت ع گوش از بار زرگران خسته است + نشنود ناله و فغان مرا + باید که سبق باطن را از اجل نعم خداوندی جل شانه دانسته بتکرار آن موانع و حوائل باشند و بجوقت نماز را بجماعت بی کسل و فتور ادا نمایند و از جمیل یکی زکوة را بمنت بفقرا و مساکین رسانند و از محرمات و مشتبهات اجتناب دارند و بر خلائق مشفق و مهربان باشند طریق نجات و رستگاری اینست والسلام

مکتوب صد و نودم بیکی از فرزندان میر محمد نعمان بدخشی صدور یافته در تحریص بر دوام ذکر الهی جل سلطانه و در ترغیب بر اختیار نمودن طریقهٔ علیهٔ نقشبندیه قدس الله تعالی اسرارهم با بیان طرز و ذکر ما یناسب ذلک الحمد لله رب العالمین والصلوة والسلام علی سید المرسلین و آله الطاهرین اجمعین دانا و آگاه باش که سعادت تو بلکه جمیع بنی آدم و فلاح و رستگاری همه در ذکر مولای خود است جل شانه تا ممکن باشد جمیع اوقات را مستغرق ذکر الهی جل شانه باید ساخت و یک لحظه تجویز غفلت

نباید کرد والله سبحانه والمنة که دوام ذکر در طریقهٔ حضرات خواجگان قدس الله تعالی اسرارهم
در ابتدا میسر میگردد و بطریق اندراج النهایة فی البدایة حاصل میشود پس اختیار این طریقهٔ علیه
مر طالب را اولی و انسب باشد بلکه واجب و لازم پس ترا باید که قبلهٔ توجه را از همه روگردانیده بکلیت
بجناب عالی اکابر این طریقهٔ علیه اقبال نمائی و همتی از باطن شریف ایشان خواهی در ابتدا از ذکر
گفتن چاره نبود باید که متوجه قلب صنوبری گردی که آن مضغه ایست مر قلب حقیقی را و اسم
مبارک الله را بر آن قلب بگذرانی و درین وقت بقصد هیچ عضوی را حرکت ندهی و بکلیت متوجه
قلب نشینی و در متخیله صورت قلب را جا ندهی و بآن ملتفت نباشی چه مقصود توجه بقلب است نه
تصور صورت آن و معنی لفظ مبارک الله را به بیچونی و بیچگونی ملاحظه نمائی و هیچ صفتی را با آن
منضم نسازی و بخاطر ظاهر نیز ملحوظ نکنی تا از ذروهٔ حضرت ذات تعالی بحضیض صفات فرود نیائی
و از انجا بشهود وحدت در کثرت نیفتی و از گرفتاری همچون شهود بیچون آرام نگیری و هرچه در مرات
چون ظاهر شود بیچون نبود و هرچه در کثرت نمودار گردد واحد حقیقی نباشد بیچون را ورای دائره
چون باید جست بسیط حقیقی را بیرون محاوطهٔ کثرت باید طلبید اگر در وقت ذکر گفتن صورت پیری بی تکلف
ظاهر شود آن را نیز بقلب باید برد و در قلب نگاشته ذکر باید گفت میدانی که پیر کیست پیر آنکس است
که از و طریق وصول بجناب قدس خداوندی جل شانه استفاده نمائی و مددها و اعانت ها درین طریق
یابی مجرد کلاه و دامنی و شجره که عرف شده از حقیقت پیری و مریدی خارج است و داخل رسوم
و عادات مگر آن که جامهٔ تبرک از شیخ کامل و مکمل بدست آوری و با عتقاد و اخلاص
با و زندگانی نمائی احتمال ثمرات و نتائج درین صورت نیز قریب است و بدانی که منامات و واقعات
شایان اعتماد و اعتبار نیست اگر کسی خود را در خواب بادشاه دید یا قطب وقت یافت فی الحقیقت
همچنین است بیرون خواب و واقع اگر بادشاه شود یا قطب گردد مسلم است پس از احوال و مواجید هرچه
در بیداری و افاقت ظاهر شود گنجایش اعتماد دارد و الا فلا و بدانی که نفع ذکر و ترتیب آثار بر آن
مربوط باتیان شریعت است پس در ادای فرائض و سنن و اجتناب از محرم و مشتبه نیک احتیاط باید
کرد و در قلیل و کثیر بعلماء رجوع باید نمود و بمقتضای فتوی ایشان زندگانی نموده والسلام مکتوب صد
و نود و یکم بخانخانان صدور یافت در ترغیب بر متابعت انبیا علیهم الصلوة والسلام در

و در بیان آنکه در تکلیفات شرعیه مراعات یسر تمام نموده اند و تخفیف تمام فرموده اند الحمد لله
الذی هدانا لهذا وما کنا لنهتدی لولا ان هدانا الله لقد جاءت رسل ربنا بالحق سعادت ابدی
و نجات سرمدی مربوط بمتابعت انبیا صلوات الله تعالی و تسلیماته سبحانه علی جمیعهم عموماً و علی
افضلهم خصوصاً اگر فرضاً هزار سال عبادت کرده شود و ریاضات شاقه و مجاهدات شدیده بجا آورده
اگر بنور متابعت این بزرگواران منور نگردد بجوی نمی خرند و بخواب نیمروزی که سراسر غفلت و تعطیل است
که با برای این برگزیدگان واقع شود برابر نمی اندازند و مثل سراب بقیعة می شمرند کمال عنایت خدای
جل شانه آنست که در جمیع تکلیفات شرعیه و مامورات دینیه نهایت یسر و غایت سهولت را مراعات
فرموده است مثلاً در هشت پهر شبانروزی بهفده رکعت نماز تکلیف فرموده که وقت ادای
آن مجموع بیک ساعت نمی کشد مع ذلک در قرأت آن هرچه میسر شود کفایت نموده اگر قیام متعذر
شود بقعود تجویز فرموده و در وقت تعذر قعود باضطجاع اشارت فرموده و چون رکوع و سجود
متعسر شود بایماء اشارت دلالت نموده و در طهارت اگر قدرت بر استعمال آب متحقق نشود تیمم را
خلیفه آن ساخته و در زکوة از چهل یک حصه را بفقرا و مساکین تعیین فرموده و آن را نیز معتد
باموال نامیه و انعام سائمه داشته و در تمام عمر یک حج را فرض ساخته مع ذلک مشروط بزاد
و راحله و امن طریق گردانیده و دائره مباح را وسیع ساخته چهار زن بنکاح و از سراری هر قدر
که بخواهد مباح فرموده و طلاق را وسیله تبدیل فساد گردانیده و از اطعمه و اشربه و امتعه اکثر را
مباح ساخته و اندک را محرم و آنهم بواسطه مصالح عباد اگرچه یک شراب بیمزه پرضرر را حرام
گردانیده اما چندین اشربه خوشخور و خوشبوی چندان منافع را در عوض آن مباح ساخته عرق
قرنفل و عرق دارچینی با آن خوشخوری و خوشبوی چندان منافع و فوائد دارد که چه نویسد چیز
تلخ و بدمزه تندبوی بدخوی هوش ربای پرخطری را با آن عرق خوشبوی خوشخور چه مناسبت
شتان ما بینهما مع ذلک فرقی که از راه حل و حرمت میخیزد جدا است و تمیزیکه از رهگذر رضای
پروردگار جل شانه و عدم رضای او تعالی پیدا می شود علحده و بعضی از لباسهای ابریشم را
که محرم فرموده چه باک که چندین انواع جامهای مرغوب و قماشهای مزین در عوض آن
حلال گردانیده است و لباسهای پشمین که مطلقاً مباح ساخته بمراتب از لباسهای ابریشم بهتر است

مع ذلک لباس ابریشم بر زنان مباح فرموده که منافع آن نیز عائد بمردان ست و هم چنین است
حال ذهب و فضه که حلی زنان از برای تمتع مردان ست اگر بے التفاتی باین یسر و باین سهولت معسر
و متعذر دانند جز مرض قلبی مبتلا است و بعلت باطنی گرفتار بسیاری از کارها ست که اصحاب فضل آن
تمام دارند و بر ضعفا متعسر ست بعسر تمام مرض قلبی عبارت از عدم یقین قلب ست باحکام منزله
سماوی و تصدیقی که دارند صورت تصدیق ست نه حقیقت تصدیق علامت حصول حقیقت
تصدیق ثبوت یسر است در اتیان احکام شرعیه و بدونها خرط القتاد و قال الله تبارک و تعالی
کبر علی المشرکین ما تدعوهم الیه الله یجتبی الیه من یشاء و یهدی الیه من ینیب والسلام علی من اتبع
الهدی والتزم متابعة المصطفی علیه و علی آله الصلوة والسلام اتمها و اکملها مکتوب صد و نود
و دوم بشیخ بدیع الدین سهارنپوری صدور یافته در جواب استفساریکه نموده بود که از مقام رنگین
که بلند تر از مقام حضرت صدیق اکبر ست رفته بود اخوی اعزی ارشدی شیخ بدیع الدین استفسار
نموده بودند که در عریضه است یا نه هم که بحضرت خواجه قدس سره نوشته واقع شده است که بمقامی رنگین
وصول میسر گشت که بلند تر از مقام صدیق اکبر ست معنی این کلام چه باشد بدان ارشدک الله تعالی که لا نسلم که
این عبارت مستلزم تفضیل ست با آنکه لفظ هم نیز واقع شده است و لو سلم گوئیم این سخن و سخنان
دیگر که در آن عریضه ها است واقع شده است از جمله واقعات ست که بپیر خود نوشته و مقرر این
طایفه است که هر چه از وقایع رو میدهد صحیح باشد یا سقیم بے تحاشی به پیر خود اظهار می نمایند چه
در غیر صحیح نیز احتمال تاویل و تعبیر ست پس از اظهار آن چاره نبود و در ما نحن فیه بملاحظه این معنی
هیچ محظور لازم نمی آید و جل دیگر آنکه تجویز نموده اند که اگر در جزئی از جزئیات غیر نبی را بر نبی
فضل متحقق شود باکی نیست بلکه واقع ست چنانکه در ماده شهدا از زیادتها واقع شده است که در انبیا
نیست با آنکه فضل کلی مر نبی راست علیه و علی آله الصلوة والتسلیمات برین تقدیر اگر سیر غیر نبی
در کمالات آن جزئی واقع شود و خود را در آن مقام بلند تر یابد هم مجوز باشد هر چند حصول آن
مقام او را بواسطه متابعت نبی ست و نبی را نیز از آن مقام بحکم حدیث من سن سنة فله اجرها و اجر
من عمل بها نصیب تمام ست پس هرگاه فضل جزئی غیر نبی را بر نبی مجوز گشت بر غیر نبی بطریق اولی
مجوز خواهد بود فلا اشکال اصلا والسلام مکتوب صد و نود و سوم بسیادت پناهی شیخ فرید

ACKU

صدور یافته در ترغیب بر تصحیح عقائد بر وفق آرای اهل سنت و جماعت و تحریض بر تعلم احکام فقهیه از حلال و حرام و فرض و واجب و سنت و مندوب و در بیان غربت اسلام و اعزاز بر ترویج و تائید

ان الله تعالی ناصرکم و معینکم علی کل ما یعینکم و یشینکم نخستین ضروریات بر ارباب تکالیف تصحیح عقائد است بر وفق آرای علمای اهل سنت و جماعت شکر الله تعالی سعیهم که نجات اخروی وابسته باتباع آرای صواب نمای این بزرگواران ست و فرقه ناجیه هم ایشان و اتباع ایشان و ایشانند که بر طریق آن سرور و اصحاب آن سرور صلوات الله و تسلیماته علیه و علیهم اجمعین و از علومیکه از کتاب و سنت مستفاد اند همان معتبر اند که این بزرگواران از کتاب و سنت اخذ کرده اند و فهمیده زیرا که هر مبتدع و ضال عقائد فاسده خود را بزعم فاسد خود از کتاب و سنت اخذ میکنند پس هر معنی از معانی مفهومه ازینها معتبر نباشد و از برای تصحیح این عقائد حقه رساله امام اجل تورپشتی بسیار مناسب ست و قریب بفهم مذکور مجلس شریف بوده باشد اما رساله مذکوره چونکه مشتمل بر استدلال ست و طول و بسط بسیار دارند اگر رساله که متضمن مسائل صرف بوده باشد اولی و انسب خواهد بود درین اثنا بخاطر حقیر نیز مخطور کرده که درین باب رساله بنویسد که متضمن عقائد اهل سنت و جماعت باشد و سهل المأخذ اگر میسر شد نوشته متعاقب بخدمت خواهد فرستاد بعد از تصحیح این عقائد علم حلال و حرام و فرض و واجب و سنت و مندوب و مکروه که علم فقه متکفل آن ست و عمل بمقتضای این علم هم ضروریست بعضی از طلبه فرمایند تا از کتاب فقه که بعبارت فارسی بوده باشد در مجلس میخوانده باشند مثل مجموعه خانی و عمدة الاسلام و اگر عیاذا بالله سبحانه در مسئله از مسائل اعتقادیه ضروریه خلل رفت از دولت نجات اخروی محروم ست و اگر در عملیات مساهله بود محتمل که بتوبه هم در گذرانند و اگر مواخذه هم کنند آخر کار نجات ست پس عمده کار تصحیح عقائد است از حضرت خواجه احرار منقول ست که میفرمودند که اگر تمام احوال و مواجید را بدهند و حقیقت ما را بعقائد اهل سنت و جماعت متجلی نسازند جز خرابی هیچ نمیدانیم و اگر تمام خرابی های بر ما جمع کنند و حقیقت ما را بعقائد اهل سنت و جماعة بنوازند هیچ باکی نداریم ثبتنا الله سبحانه و ایاکم علی طریقتهم المرضیة بحرمة سید البشر علیه و علی آله من الصلوة و من التسلیمات اکملها درویشی از جانب لاهور آمده بود گفت که شیخ جیو در مسجد جامع نخاس کهنه از برای نماز جمعه حاضر شده بودند و میان رفیع الدین بعد از اظهار التفات ایشان گفتند که نواب

شیخ جیو در حویلی خود مسجد جامع بنا کرده اند الحمد لله سبحانه علی ذلک حضرت سبحانه و تعالی فرید را توفیق ارزانی فرماید این قسم اخبار که مخلصان می شنوند بغایت مسرور و متبهج میگردند سیادت پناها امروز اسلام بسیار غریب است اجنبیی که امروز در تقویت آن صرف میکند یک درم بهزار منجر میشود تا کدام شاهباز را باین دولت عظمی مشرف سازند ترویج دین و تقویت ملت در همه وقت از هر کس که بوقوع می آید زیباست و رعنا اما درین وقت که غربت اسلام است از امثال شما جوانمردان این بیت زیباتر و رعناتر است که این دولت خانه زاد خاندان بزرگ شماست از شما ذاتی ست و از دیگران عرضی حقیقت وراثت علیه و علی آله من الصلوة و التسلیمات در تحصیل این امر عظیم القدر است حضرت پیغامبر صلی الله علیه وسلم اصحاب را مخاطب ساخته فرمودند که شما در زمانی موجود شده اید اگر از اوامر و نواهی ده حصه را ترک کنید هلاک شوید و بعد از شما گروهی خواهند آمد که اگر ده حصه را از اوامر و نواهی بوقوع آرند خلاص شوند و بعد از شما این آن وقت است و این گروه آن گروه گوی توفیق و سعادت در میان افگنده اند هیچکس بمیدان در نمی آید سواران را چه شد درینولا وقت کشتن کافر لعین گوبند و دال بسیار خوب واقع شد و باعث شکست عظیم بر هنود مردود گشت بهر نیت که کشته باشند و بهر غرض که هلاک کرده خواری کفار خود نقد وقت اهل اسلام است این فقیر پیش از انکه این کافر را بکشند در خواب دیده بود که بادشاه وقت کله سر شرک را شکسته است والحق که آن گبر رئیس اهل شرک بود و امام اهل کفر خذلهم الله سبحانه و آن سرور دین و دنیا علیه الصلوة و السلام در بعضی ادعیه خود اهل شرک را باین عبارت نفرین فرموده اند اللهم شتت شملهم و فرق جمعهم و خرب بنیانهم و خذهم اخذ عزیز مقتدر عزت اسلام و اهل آن در خواری کفر و اهل کفر است مقصود از اخذ جزیه خواری کفار است و اهانت ایشان هر قدر که اهل کفر را عزت باشد ذلت اسلام بهمان قدر است این سررشته را نیک باید نگاهداشت و اکثر مردم این سررشته را گم کرده اند و از شومی دین را بر باد داده قال الله سبحانه یا ایها النبی جاهد الکفار و المنافقین واغلظ علیهم جهاد با کفار و غلظت بر ایشان از ضروریات دین ست بقایای رسوم کفر که در قرن سابق پیدا شده بود در وقتی که بادشاه اسلام را آن توجه باهل کفر نمانده است در دلهای مسلمانان بسیار گران ست بر مسلمانان لازم است که بادشاه اسلام را از زشتی رسوم آن بدکیشان اعلام بخشند و در رفع آن کوشند شاید بقایا

انہا متبنی باشد بر عدم علم بادشاہ بزشتی آنہا اگر فی الجملہ گنجایش وقت یابند بعضی از علمای اہل اسلام را اعلام بخشند کہ آمدہ بر شناعت رسوم اہل کفر اعلام نمایند کہ از برای تبلیغ احکام شرعی اظہار خوارق و کرامات ہیچ در کار نیست در قیامت عذر نخواہند شنید کہ بے تصرف تبلیغ احکام شرعی نکرد انبیا علیہم الصلوۃ والتسلیمات کہ بہترین موجودات اند تبلیغ احکام شرعی میکردند اگر ایشان معجزات می طلبیدند می فرمودند کہ معجزات از نزد خداست عز وجل بر ما تبلیغ احکام است و لتواند بود کہ دران اثنا شاید حق سبحانہ و تعالی امری ظاہر سازد کہ باعث اعتقاد حقیقت این جماعت باشد بہر حال از حقیقت مسائل شرعیہ اطلاع دادن ضروریست تا این واقع نشود عہد بر ذمہ علما و مقربان حضرت بادشاہ است چہ سعادت کہ گفتگو جمعی بآزار رسند انبیا علیہم الصلوۃ والتحیات در تبلیغ احکام شرعیہ چہ آزارہا کشیدہ اند و چہ محنتہا ندیدہ بہترین ایشان علیہم من الصلوۃ افضلہا ومن التحیات اکملہا فرمودہ ما اوذی نبی مثل ما اوذیت

ہ عمر بگذشت و حدیث درد ما آخر نشد ٭ شب بآخر شد کنون کوتہ کنم افسانہ را ٭ والسلام والاکرام

مکتوب صد و نود و چہارم بصدر جہان صدور یافتہ در تحریص بر ترویج ملت و تائید دین و ما یتعلق بذلک

سلمکم اللہ سبحانہ و عافاکم استماع سخنان ترویج احکام شرعیہ و تذلیل اعدای ملت مصطفویہ علی صاحبہا الصلوۃ والسلام والتحیۃ مسلمانان ماتم زدگان را فرح بخش و روح افزاست الحمد للہ سبحانہ والمنۃ علی ذلک و المسئول من اللہ سبحانہ الملک القدیر ازدیاد ہذا الامر الخطیر بحرمۃ النبی البشیر النذیر علیہ وعلی آلہ من الصلوۃ افضلہا ومن التسلیمات اکملہا یقین است کہ مقتدایان اسلام از سادات عظام و علمای کرام در خلا و ملا متصدی ازدیاد این دین متین و تکمیل این صراط مستقیم خواہند بودی سر دبر گے درین باب چہ دراز نفسی نماید شنیدہ شد کہ بادشاہ اسلام از حسن استعداد اسلامی خواہان علما اند الحمد للہ سبحانہ علی ذلک معلوم شریف است کہ در قرن سابق ہر فسادی کہ پیدا شد از شومی علمای سوء بظہور آمد درینباب تتبع تمام مرعی داشتہ از علمای دین در انتخاب نمودہ اقدام خواہند فرمود علمای سوء بخصوص دین اند مطلب ایشان حب جاہ و ریاست و منزلت نزد خلق است والعیاذ باللہ سبحانہ من فتنتہم آری بہترین ایشان بہترین اند کہ فردای قیامت سیاہی ایشانرا

بچون شهدای فی سبیل الله وزن خواهند کرد ونیز این سیاهی خواهد چه بد شر الناس شرار
العلماء وخیر الناس خیار العلماء وثانیاً ملتمس آنکه بعضی نیات بر آن آورد که خودرا به عسکر رساند
بتقریب ماه مبارک رمضان در حضرت دهلی توقف واقع شد انشاء الله تعالی بعد از مضی
این ماه مبارک بخدمت اعزا خواهد رسید

مکتوب صد و نود و پنجم بصدر جهان صدور
یافته در اغراء و تحریض بر ترویج شریعت و اظهار تأسف بر ضعف اسلام وآن اهل سلمکم الله سبحانه
وابقاکم احسان سلاطین چونکه نسبت بکافه حاصل ست بضرورت دلهای خلائق بحکم جبلت الخلائق
علی حب من احسن الیهم بجانب محسنان مائل ست پس ناچار بواسطهٔ این ارتباط حب اخلاق
واوضاع بادشاهان بعموم خلائق علی تفاوت درجات الاحسان ساریست از خیر وشر وصلاح
وفساد مانا که ازینجا گفته اند الناس علی دین ملوکهم کار وبار قرن سابق مصداق این سخن است
اکنون که انقلاب دول بظهور پیوسته وصورت عناد اهل ملل برهم شکسته برائمهٔ اسلام از صدور
عظام وعلماء کرام لازم ست که تمام همت خودرا مصروف رواج شریعت غرا ساخته در بدایت امر ارکان
اسلام منهدمه را برپا سازند که در تسویف خیریت ظاهر نمی شود ودلهای غریبان ازین تاخیر در اضطراب
شده است قرن سابق در دلهای مسلمانان متمکن ست مبادا تلافی آن نشود غربت اسلام
بتطویل انجامد هرگاه بادشاهان را گرمی ترویج سنت سنیهٔ مصطفویه علی صاحبها الصلوة والتحیة
نباشد ومقربان ایشان نیز درین باب خودرا معاف دارند و حیات چند روزه را عزیز شمرند کار
بر فقرای اهل اسلام بسیار تنگ وتیره خواهد بود انا لله وانا الیه راجعون عزیزی میفرماید
انچه از من گم شده گر از سلیمان گم شدی + هم سلیمان هم پری هم اهرمن بگریستی + شعر صبت علی
مصائب لو انها + صبت علی الایام صرن لیالیا + ازجمله شعائر اسلام تعیین قضاة ست در بلاد اسلام
که در قرن سابق محو شده بود سرهند که اعظم بلاد اسلام است چند سال است که قاضی ندارد وحامل
رقیمهٔ دعا قاضی یوسف آبائی او تا بنای سرهند است قاضی شده آمده اند چنانکه اسناد سلاطین
بدست دارد ومشار الیه بصلاح وتقوی متحلی ست اگر صلاح دانند این امر عظیم القدر را باو تفویض
فرمایند ثبتنا الله سبحانه وایاکم علی جادة الشریعة الحقة علی مصدرها الصلوة والسلام

مکتوب صد و نود وششم بمنصور عرب صدور یافته در بیان آنکه راهی که ما در صدد قطع آنیم همگی هفت گام

است و بهر گامی ازین گامها سالک از خود دور می افتد و بحق سبحانه نزدیک میگردد و صحیفهٔ مرحمت
و رقیمهٔ مکرمت در اعزاز منه ورود یافت بعد سبحانه الحمد سبحانه والمنة که خواص از دیاد و عوام خارج نمیشنیدند
و مهتران از غمخوارگی کهتران خالی نیند جزاکم الله سبحانه عنا خیر الجزاء مخدوما ع از هرچه میرود سخن دوست
خوشتر ست + این راه که ما در صدد قطع آنیم همگی هفت گام ست دو گام بعالم خلق تعلق دارد و پنجگام
بعالم امر بگام اول که سالک در عالم امر میزند تجلی افعال رو مید هد و بگام دوم تجلی صفات و بگام
سوم شروع در تجلیات ذاتیه می افتد ثم و ثم علی تفاوت درجاتها کما لا یخفی علی اربابها کل ذلک منوط
بمتابعت سید الاولین والآخرین علیه وعلی آله من الصلوة افضلها ومن التسلیمات والتحیات اکملها
آنکه گفته اند که این راه دو خطوه است مراد ازان عالم خلق و عالم امر داشته اند علی سبیل الاجمال
و تیسیر اللامر علی نظر الطلاب بهر گامی ازین گامی هفت گانه از خود دور می افتد و بحق سبحانه
نزدیک و بعد از طی این گامهای فنای اتم است که بقای اکمل بر آن مترتب ست و باین فنا و بقا
حصول ولایت خاصه محمدیه است علی صاحبها الصلوة والسلام والتحیة ع این کار دولت ست
کنون تا کرا رسد + با فقیران نامراد را با شغال این متمنان چه مناسبت ست غیر ازان که کام
و دهان بزلال اهل کمال سیراب و شیرین داریم رباعی گر نداریم از شکر جز نام بهر + این بسی
خوشتر که اندر کام زهر + آسمان نسبت بعرشش آمد فرود + ورنه بس عالیست پیش خاک تود +
والسلام اولا و آخرا مکتوب صد و نود و هفتم بپهلوان محمود صدور یافت در بیان آنکه سعادتمند
کسی ست که دلش از دنیا سرد شده باشد و بحرارت محبت حق سبحانه و تعالی گرم و ما ینا سب ذلک
ثبتکم الله سبحانه علی جادة الشریعة سعادتمند کسی ست که دلش از دنیا سرد شده باشد و بحرارت
محبت حق سبحانه تعالی گرم محبت دنیا سر گناهان ست و ترک آن سر جمیع عبادات چه دنیا مغضوبهٔ
حق ست تعالی آنرا تا آفریده است بسوی آن نظر نفرموده و اهل او بداغ طرد و لعن موسوم اند در
خبر ست که الدنیا ملعونة وملعون ما فیها الا ذکر الله چون ذکر آن بلکه هر ذره از ذات و وجود ایشان ذکر
الله سبحانه معلوم ست پس ذاکر آن حق سبحانه ازین وعید خارج باشند در شمار اهل دنیا نیایند زیرا که دنیا
چیزیست که دل را از حق سبحانه باز دارد و بغیر او مشغول سازد خواه اموال و اسباب باشد آنچیز و خواه
جاه و ریاست و خواه ننگ و ناموس فاعرض عن من تولی عن ذکرنا نص قاطع هرچه از دنیاست بلای

جان

جان ست اهل آن در دنیا همیشه در تفرقه اند و در آخرت از اهل ندامت و حسرت حقیقت ترک
آن عبارت در ترک رغبت در ان ست و ترک رغبت وقتی متحقق شود که وجود و عدم آن مساوی
شده باشد و حصول این معنی بی صحبت ارباب جمعیت متعسر ست صحبت این بزرگان اگر میسر شود مغتنم
باید شمرد و خود را باین باید سپرد و صحبت میان مزمل هرچند شما را مغتنم ست و امثال این عزیز عزیز
الوجود اعز من کبریت الاحمر اما شیوهٔ اهل کرم ایثار ست یعنی تقدیم حاجت غیر بر حاجت خود چند روز اگر
میان شیخ مزمل را رخصت فرمایند بمحل ست بعد از فراغ کار انشاء الله العزیز باز خواهند رفت
اخلاص غائبانه هم شما را کار حضور میکند زیاده تصدیعست رزقنا الله سبحانه و ایاکم الاستقامة علی
متابعت سید البشر علیه و علی آله من الصلوة اتمها و من التحیات اکملها و السلام و الاکرام مکتوب نود
و هشتم بخانخانان صدور یافته در بیان آنکه آشنائی فقرا با اغنیا درین زمان بسیار متعسر ست
و ما یناسب ذلک فتوحات مکیه مفتاح فتوحات مدنیه باد بحرمة النبی و آله الامجاد علیه و علیهم الصلوة
و التسلیمات التفات نامه گرامی که نامزد فقرا فرموده بودند وصول یافت موجب ازدیاد محبت گشت
بشری لکم ثم بشری لکم مخدوما فقرا را با اغنیا آشنائی گردن درین زمان بسیار متعسر ست اگر به فقرا
بگفتن یا نوشتن راه تواضع و حسن خلق که از لوازم فقر است پیش میگیرند گویند اغنیا ایشان از سوء
ظن خود می انگارند که طامع و محتاج اند لاجرم درین ظن خسر الدنیا و الآخرة میگردند و از کمالات
این بزرگواران محروم میمانند و اگر فقرا باستغنا که نیز از لوازم فقر است حرف میزنند قاصر
نظران از بدخلقی خود قیاس میکنند که متکبر و بدخلق اند نمیدانند که استغنا نیز از لوازم فقر است که جمع ضدین
اینجا از استغنا که برآمده است ابو سعید خراز میفرماید عرفت ربی بجمیع الاضداد هرچند ارباب
نظر این مقدمه را قبول نمی کنند و محال انگارند لیکن تخم نیست طور ولایت ورای طور نظر عقل است
باقی احوال را میر مولانا بتفصیل معروض خواهند داشت و السلام علی من اتبع الهدی مکتوب نود
و نهم بملا محمد امین کابلی صدور یافته در بیان قبول فرمودن آنچه او طلب نمود از درود
مشغولی صحیفه گرامی که مبنی بود از فرط محبت و اخلاص و مشعر از مودت و اختصاص ورود یافت
موجب فرحت گشت عافاک الله سبحانه اظهار طلب درودی از ورد نموده بودند بناء علی ذلک
اخوی ارشدی مولانا محمد صدیق را فرستاده شد تا بذکری ازین طریقه علیه مشغول سازد دائم

میفرمایند ودر امثال آن سعی بلیغ خواهند نمود امید است که مثمر نتایج گردد چون مجرد نوشتن کفایت
نمیگردد تعلق بحضور صحبت داشت بنابرآن تصدیع اخوی مشار الیه داده شد والسلام مکتوب دو صد و
بملا سکسی اصفهانی صدور یافته در حل عبارت نفحات که اشکال داشت و طلب شرح او نموده بود الحمد لله
رب العالمین والصلوة والسلام علی سید المرسلین وعلی آله الطاهرین اجمعین عبارت نفحات که فی الجمله اغلاق
داشت فرموده بودند که آنرا شرح باید کرد بنابراین این چند کلمه بعبارات نمود مخدوما عین القضات همدانی
میگوید در بیان حال جماعه که بی راهبر براه نا مسلوک رفتند بعضی از ایشان را مغلوبی در پناه خود
نگاهداشت و مستی سامان سر ایشان شد و هرکه با تمیز بود سر خویش برداشتند مراد از راه سلوک والله سبحانه
اعلم طریق سلوک است وطی مقامات عشره مشهوره بترتیب و تفصیل و درین طریق تزکیه نفس مقدم است
بر تصفیه قلب و انابت شرط هدایت است و راه نا مسلوک عبارت از طریق جذبه محبت است و تقدیم
تصفیه است بر تزکیه و راه اجتباست که مشروط بانابت نیست واین طریق طریق محبوبان و مرادان
است بخلاف طریق اول که طریق محبین است و راه مریدین بعضی از ایشان که قوت جذبه
داشتند واستیلای محبت که مغلوبی و مستی عبارت از آن است از شر شیاطین آفاقی و انفسی محفوظ
ماندند واز اغوا و اضلال ایشان مصئون هرچند راهبر نداشتند اما فضل ایزدی جل سلطانه رهنمونی
فرموده ایشان را به مطلوب حقیقی رسانید و هرکه از ایشان با تمیز بود یعنی قوت جذب نداشت
واستیلای محبت در حق وی مفقود بود چون راهبر نداشت اعدای دین او را از راه بردند
و هلاکش ساختند و بموت ابدی گرفتارش گردانیدند واز جمله مغلوبان آن دو ترکان بودند که
حسین قصاب برمزد اشارت از ایشان حکایت کرد که با کاروان عظیم در راهی میرفتم ناگاه دو
ترکان از میان آن کاروان بیرون شدند و راه نا مسلوک را در پیش گرفتند الی آخر القصه راهی که
کاروان عظیم با آن راه میرفتند راه سلوک است که بقطع مقامات عشره مشهوره بترتیب و تفصیل
صورت میبندد و چه اکثر مشایخ علی الخصوص از متقدمین بهمین طریق بمقاصد خود رسیده اند
و راه نا مسلوک که آن دو ترکان اختیار کردند و حسین قصاب با ایشان دران راه متابعت
نمود طریق جذبه و محبت است که نزدیکتر است بوصول آن راه سلوک معهود و مقدمه این طریق
التذاذ از آرام است که بسبب غیب است از حسن رباعیة فسا و ال است از شعور کتابت از انجا نشنیده است

و چون این غیبت و ذهول از خلق متضمن حضور و شعور بخالق ست و تعالی و تقدس آنحضور و شعور را
بماه اشارت فرموده این مقام بیان می طلبد بگوش هوش باز شنید که مدبر جسد روح ست و مربی
قالب قلب قوی جسدی مکتسب از قوت روحانی ست و حواس قالبی مستفاد از نورانیت قلبی
پس ناچار در وقت توجه قلب و روح بجناب قدس خداوندی جل شانه که لازم طریق جذبه است در
ابتدای حال که اوان نقص ست فتوری در تدبیر جسد و تربیت قالب راه می یابد که بسبب تعطیل حس
و ذهول از شعور میگردد و سستی قوی و جوارح میرساند و بی اختیار بر زمین میخواباند و این حالت را
شیخ اجل محیی الدین العربی قدس سره در فتوحات مکیه تعبیر بسماع روحی فرموده است و سماعی که
برقص و حرکت دور نیست آنرا سماع گفته و مبالغه بمنع آن نموده پس محقق شد که این غیبت صوری
متضمن حضور معنوی ست و این ذهول جسدی مشتمل بر شعور روحی که تعبیر ازان بماه مناسبت ست
برسر اصل سخن رویم باید دانست که پوشیدن روی ماه بابر سیاه کنایت از ظهور صفات بشریه است که
مبتدیان را باستتار آن حضور و آگاهی میرسانند و این استتار تا توسط احوال ست چه متوسطان این
استتار نیست هر چند بی استتار نیست تواند بود که بهمین معنی گفته باشد که چون نیم شبی شد دیگر باره ماه
از ابر بیرون واثر قدم آن دو جوانمرد باز یافتیم چه در حالت بسط که اوان حضور و آگاهی ست راه روشن
میگردد و قطع مسافت بیشتر نموده می آید چون صبح رسید یعنی آن غیبت و ذهول زائل شد و
حضور و آگاهی قوت گرفت با توجه خلق جمع گشت و کنایت ازین حضور بطلوع آفتاب کرده است
کوه عبارت از وجود بشریت ست که درین وقت بروی ظاهر ساخته اند که درین طریق تزکیه
نفس بعد از تصفیه قلب ست و چون آن دو ترکمان قوت جذب داشتند و استیلاء محبت لاجرم
مردوار پای بر بالای کوه بشریت نهادند و بیک ساعت بر آن بالا شدند بجوی از فنا مشرف
گشتند و حسین قصاب چون آن قوت جذب نداشت بمحنت تمام بالای آن بر آمد آن هم ببرکت
متابعت آن دو ترکمان میسر شد و الا سر رشته برمیداشتند لشکرگاه عبارت از مرتبه اعیان ثابته
است که جامع تعینات حقائق امکانی است و تعین علمی وجوبی که خیمهاء بی نهایت کنایت از آن
تعینات دوران خیمه بیان عظیم اشارت بتعین علمی وجوبی ست تعالی و تقدس که آنرا
خیمه سلطانی گفتند و چون حسین قصاب شنیده که آن خیمه سلطانی ست خیال کرده که به مطلب

رسیده خواست که از مرکب سکر و مستی که قطع ازین راه بی مدد آن مرکب میسر نیست فرود آید
بوصول مطلوب بپا ساید پای راست که عبارت از روح است چه درین راه تا سلوک بپای طلب
و روح میروند نه بپای علم و عمل که آن براه سلوک مناسبت دارد اول از مستی که فرود
می آید همان روح است و ثانیا قلب که پای چپ معبر از آنست از رکاب بیرون آورده بود که الهام
بگوشش رسیده که سلطان در خیمه نیست و الحق که چنین است حسین قصاب چون قوت جذب
نداشت باندک بشارت از مستی فرود آمد و آن دو ترکان چون جذب قوی داشتند و غلبه محبت
این بی شراب گول نشدند و مردوار بالا گذشتند حسین قصاب اگر هزار سال انتظار کشید سلطان را
هرگز در خیمه نخواهد یافت که او تعالی وراء الوراء است قوله بر نشسته است و بشکار شد یعنی بر
مجالی و مظاهر جمیله بر نشسته است و بصید دلهای عشاق شده و این آوازه و این معنی باندازه
فهم و درایت حسین قصاب بود که بطریق تنزل بادی سخن کرده اند و الا آنجا که اوست تعالی
و تقدس بر نشستن و بشکار شدن معنی ندارد بیت لا و هو زان سرای روز بهی + باز گشتند
جیب و کیسه تهی + و این عبارت را معنی دیگر نیز بخاطر فاتر میرسد که مناسب مقام تفرد کبریائی
است هر چند این معنی نیز شایان جناب قدس آنحضرت نیست جل سلطانه اما از معانی دیگر
ادنی و انسب است و این معنی آنست که بر وحدت که تعین اول است و فوق مرتبه واحدیت
بر نشسته است و چون در مرتبه وحدت اضمحلال و استهلاک تعینات علمی و عینی است شکار که سبب
هلاک وحوش و طیور است مناسب آن مقام دانسته بشکار شده فرموده شیخ محمد معشوق طوسی و امیر علی
عبوبه بشکارگاه سلطان رسیدند و صید او گشتند اما معشوق طوسی اقدم و اقرب است و حسین قصاب
بامید برگشتن سلطان در خیمه های واحدیت ماند والله سبحانه اعلم بحقیقة المراد و ما فیه من
الصواب و العیاذ مخدوما اکابر طریقه نقشبندیه قدس الله تعالی اسرارهم همین راه تا سلوک را اختیار
کرده اند و آن راه تا معهود در طریقه این بزرگواران راه معهود گشته است و عالم عالم را ازین راه بتوجه
و تصرف بمطلب میرسانند این طریق را وصول لازم است اگر مراعات آداب پیر مقتدا نموده آید چه درین
طریق پیر و جوان در وصول برابر اند و نساء و صبیان مساوی بلکه موتی نیز ازین دولت امیدوارند
حضرت خواجه نقشبند قدس سره فرموده اند که از حق سبحانه طریقی خواسته ام که موصل باشد

و حضرت خواجه علاء الدین عطار قدس سره که خلیفه نخستین ایشانست در همین معنی بیت میخوانده
گر نشستی دل و زبان راز + قفل جهان را همه بکشادمی + ثبتنا الله سبحانه علی طریقة هؤلاء الاکابر و
السلام مکتوب دو صد و یکم بکوچک بیگ حصاری صدور یافته در استفسار الحمد لله و سلام
علی عباده الذین اصطفی اخ جناب کوچک بیگ حصاری پرسیده اند که شخصی میگوید که علوم تمام
در دو سه حرف مندرج است این سخن را باور میتوان کرد یا نه در جواب گفته شد که ظاهرا ازان شخص
از روی علم و سماع و مطالعه کتب گفته باشد که از کبار متقدمین امثال این سخنان سر بر زده اند
حضرت امیر کرم الله تعالی وجهه فرموده اند که جمیع علوم در باره بسمله مندرج است بلکه در نقطه آنها
و گران شخص درین شخص دعوی کشف می کند پس امر از دو حال خالی نیست اگر گوید بر من
منکشف ساخته اند که تمام علوم در دو حرف مندرج است عام تر ازانکه دو سه حرف را بخصوص علوم
ادراک کرده باشند یا نه احتمال صدق دارد و اگر گوید که تمام علوم را در ضمن دو سه حرف بر من منکشف
گردانیده اند و در صفحه آن دو سه حرف تمام علوم را مطالعه میکنم دلیل مدعی کذاب است از و باور
نباید کرد والسلام علی من اتبع الهدی والتزم متابعة المصطفی علیه و علی آله الصلوة والتسلیمات
اتمها و اکملها مکتوب دو صد و دوم بمیرزا فتح الله حکیم صدور یافته در تاسف از حال جماعه
که خود را در سلک ارادت این اکابر داخل ساخته اند و بموجب قطع این بزرگواران نموده ثبتنا
الله سبحانه و ایاکم علی الطریقة المستقیمة المرضیة المصطفویة علی صاحبها الصلوة والسلام والتحیة روزی
سخنی از عزت مشایخ نقشبند قدس الله تعالی اسرارهم مذکور میشد دران اثنا مذکور شد که
حال آن جماعه چه خواهد شد که خود را در سلک ارادت این اکابر داخل ساخته اند و با در ضمن
انتما خود را در آورده اند و ایشان قبول فرموده و در ثانی الحال هیئت و بموجب قطع این بزرگواران
نموده اند و بطعن و تخمین منتسب اند بآل دیگران گشته درین ضمن نام و نشان نام قاضی
سنام مذکور شده بود و آن فدا کرده مسلم نیست که یک لمحه کشیده باشد و اینهم منبنی بر تعصب
بوده بعد ازان خدا نکند جلشانه که فقیری آزار مسلمانی را خواسته باشد یا در دل کینه نگاه داشته خاطر
شریعت آن رهگذر جمع باشد معلوم شما شده باشد که طریق ما طریق دعوت اسمانیست اکابر این طریقت
استهلاک در مسمای این اسما اختیار کرده اند از مبتدا توجه ایشان با حدیث صرف از اسم و وصف صرفات

نمی خواهند تعالی و تقدس لاجرم نهایت دیگران در بدایت ایشان مندرج گشته است ع قیاس
کن ز گلستان من بهار مرا + الحال چون آن تذکره بتوسط نقلهای متعدده هیئت دیگر پیدا کرده
شایان آن گشته که ازان جانب توهمات دیگر ناشی گردد از برای دفع آن باین چند کلمه اقدام نموده از
آشنائی شما هیچ نمی افزاید و از عدم آشنائی هیچ نقصی راه نمی یابد ملحوظ منظور خیر اندیشی شما بود الراضی
بالضرر لا یستحق النظر مثل مشهورست یقین دانند که این فقیر ضرر شما نخواسته و نخواهد خواست
ان شاء الله تعالی سخنی بود از روی غیرت که درویشانرا میباشد بتقریبی گفته بود بخاطر باز نهند دیگر
شخصیکه خود را در حضرت صدیق افضل داند از دو حال خالی نیست زندیق محض است یا جاهل
صرف این فقیر پیش ازین بچند سال مکتوبیکه بجناب شما نوشته بود در بیان فرقه ناجیه که اهل سنت
و جماعت اند عجب است که بعد از مطالعه آن این قسم سخنانرا تجویز مینمایند کسیکه حضرت امیر را
افضل از حضرت صدیق گوید از جرگه اهل سنت می بر آید تا بکسیکه خود را افضل داند و مقرر این
طایفه است اگر سالکی خود را از سگ کمترین بهتر داند از کمالات این بزرگواران محروم است اجماع
سلف بر افضلیت حضرت صدیق بر جمیع بشر بعد از انبیا منعقد گشته است احمقی باشد که توهم خرق
این اجماع نماید این فقیر در کتب و رسایل خود نوشته است که وحشی قاتل حضرت حمزه که یکبار به
صحبت خیر البشر رسیده از اویس قرنی که خیر التابعین است بهتر است پس در حق این طور
شخصی آن قسم سخنان تخیل نمودن از عقل دور و از اندیشه دور است عباراتیکه مردم این توهم را
از آنجا پیدا کرده اند باید دید و بحقیقت معامله وارسیده مجرد تقلید ارباب حسد نمودن چه مناسب
است با آنکه مشایخ در غلبه سکر چیزها می نامناسب گفته اند شیخ بسطام میگوید لوای ارفع من
لوای محمد از انجا بافضلیت نتوان برد که عین زندقه است و در عبارت فقیر حاشا و کلا که
این قسم کلام چیزی مذکور شده باشد والسلام مکتوب دو صد و سوم بملا حسینی صدور یافته
در تحریص بر محبت این طایفه علیه و در بیان آنکه جلیس ایشان از شقاوت محفوظ است و مناسب
ذلک احسن الله تعالی احوالکم و اصلح سبحانه اعمالکم و امالکم مکتوب شریف چون مبنی بر محبت فقرا
بود بر تعیین آن موجب فراوان روی داد حق سبحانه و تعالی محبت این طایفه علیه را روز بروز
زیاده گرداند و نیاز مندی نسبت بایشان سرمایه روزگار سازد بحکم المرء مع من احب محبان

ایشان با ایشانند و ایشانند که جلیس ایشان از شقاوت محفوظ است و در حدیث نبوی است که خدای
تعالی را فرشتگانند در پی کتبه اعمال در راهها و سرگذرها و طلب اهل ذکر می کنند تا آنکه یابند
این طائفه را که در ذکر اند و همدیگر ندا کنند که بشتابید بسوی حاجت خویش پس گیر در گیرند
ایشان را با جنحه خویش و از بسیاری تا آسمان رسند پس خداوند تعالی که داناتر است بحال
بندگان از ملائکه پرسید چون دیدید بندگان مرا فرشتگان گویند الٰهی حمد و ثنای تو می گفتند و
ترا ببزرگی یاد می کردند و ترا از جمله عیوب و نقصان منزه می نمایند خداوند تعالی میفرماید ایشان
مرا دیده اند گویند ندیده اند فرماید اگر ببینند چگونه باشند گویند بیشتر تحمید و تکبیر گویند خداوند
تعالی فرماید ایشان از من چه می طلبیدند گویند بهشت می طلبیدند خداوند تعالی فرماید ایشان
بهشت را دیده اند گویند ندیده اند فرماید اگر ببینند چگونه باشند گویند بیشتر طلبند و بیشتر حرص
آن نمایند ملائکه گویند یا رب آن طائفه از دوزخ می ترسیدند و بتو پناه می جستند حق سبحانه
تعالی فرماید ایشان دوزخ را دیده اند گویند ندیده اند فرمان آید که اگر ببینند چگونه باشند گویند
اگر ببینند بیشتر تعوذ نمایند در راه فرار از آن بیشتر اختیار کنند خداوند تعالی فرشتگان را فرماید
شما را گواه گرفتم ایشان را بیامرزیدم ملائکه گویند یا رب در آن مجلس فلان کس از برای ذکر نیامده
حاجت دنیاوی داشت برای آن آمده بود حق سبحانه فرماید ایشان جلیسانند یعنی جلیسان من اند
بحکم انا جلیس من ذکرنی همنشین ایشان بدبخت نباشد پس ازین حدیث و از حدیث سابق که المرء مع
من احب لازم می آید که محبان این طائفه با ایشانند و هر که با ایشانست بدبخت نباشد ثبتنا الله سبحانه
وایاکم علی محبته هؤلاء الکرام بحرمة النبی الامی والهاشمی علیه و علی آله الصلوة والتسلیمات والتحیات
کلما ذکره الذاکرون وکلما غفل عن ذکره الغافلون و آنچه از احوال خویش در مکتوب میان شیخ
اله داد قلمی نموده بودند این قسم عنایات و کرم شما طالبان را بسیار امید وار می سازد همت بلند دارند و هر چه
بدست افتد قناعت نکنند ؎ پس برنگشت بار دل خواه اید دل ٭ تا فتح نشوی برنگ ناکام اید دل
صحبت این طائفه از جمله ضروریات ست حق سبحانه و تعالی در صحبت ایشان اندازند ؎ گرد
مستان گرد اگر کم میرسد بوی رسد ٭ گرچه بوی هم نباشد رویت ایشان بس ست ٭ بهمان طریق
که از حضرت قبله گاهی یعنی خواجه عبدالباقی قدس سره اخذ کرده باشند دسم مبارک الله را یعنی

هیچ چونی و بیچگونگی بعد از توجه بالکلیه بقلب گذرانید و بمعنی خاطر و ناظر تصور نکنند هیچ صفت ملحوظ ندارند
همین اسم مبارک را بعد از توجه نیکو همواره در دل حاضر دارند بعضی امور ضروریه منوط بحقدیه و صحبت
است اگر ملاقات میسر شد مذکور خواهد شد تا زمان ملاقات احوال مجدوده نویسان باشند که مطالعه
آنها باعث توجه غائبانه میگردد والسلام مکتوب دوصد و چهارم بمیر محمد نعمان بدخشی صدور یافته
در بیان آنکه از تعرضات اهل خسران محنت نکشند و بکاری که در پیش دارند مشغول باشند و در جمعیت دوستان
و حصول ترقیات ایشان خدمت میر نعمان از سخنان پریشان ارباب خسران محنت نکشند یعمل على
شاکلته لایق آنکه بمکافات و مجازات متعرض نشوند دروغی را فروغ نیست باعث کسادت
بازار آنها کلمات متناقضه آنها خواهد بود و من لم یجعل الله له نورا فما له من نور شغلی که در پیش
دارند و همان کوشند و از غیر آن چشم بپوشند قل الله ثم ذرهم فی خوضهم یلعبون اخوی خواجه محمد
صادق بوقت رسیدند عشر اعتکاف باتفاق بجا آوردند و الفتوحات و ارادات مجدده مشرف
گشتند والحمد لله سبحانه که اوقات سائر دوستان نیز مقرون بجمعیت است و ترقیات پی در پی
ذلک فضل الله یؤتیه من یشاء والله ذو الفضل العظیم مکتوب دوصد و پنجم بخواجه محمد اشرف
کابلی صدور یافته در بیان متابعت صاحب الشریعة علیه و على آله الصلوة والسلام والتحیة
ملاک الامر ثبتکم الله سبحانه بکمال المتابعة المصطفویة على صاحبها الصلوة والسلام والتحیة
فانه ملاک الامر و منیة الصدیقین و ما سوی ذلک فاوهام باطلة و خیالات فاسدة نجانا الله سبحانه
وایاکم عنها والسلام على من اتبع الهدی والتزم متابعة المصطفى علیه و على آله الصلوة والسلام اتمها
مکتوب دوصد و ششم بملا عبد الغفور سمرقندی صدور یافته در مذمت دنیا و نکوهش گرفتاری
بمتمتعات آن اللهم نجنا منها قبل ان یبعثنا الموت بحرمة سید المرسلین علیه و على آله الصلوة والتسلیمات اتمها
وافضلها مفاوضه لطیفه و ملاطفه شریفه که نامزد این حقیر دور افتاده نموده بودند بوصول آن بتهیج
و مسرور گردید جزاکم الله سبحانه عنا خیر الجزاء ای برادر آدمی را از برای طعامهای مرغوب و لذیذ و
لباسهای مزین و نفیس نیاورده اند و از برای تمتع و لهو و لعب نیافریده مقصود از خلقت او
ذل و انکسار و عجز و افتقار اوست که حقیقت بندگیست اما آن انکسار و افتقار که شریعت مصطفویه
صلعم بآن اذن فرموده چه ریاضات و مجاهدات اهل باطل که موافقت شریعت ندارد جز خسارت و خذلان

نمی آرد و غیر از حسرت و ندامت نمی گمارد باید که بعد از تحلی و تزیین باتیان احکام شرعیه عملاً و اعتقاداً
بر وفق آرای علمای اهل سنت و جماعت شکر الله تعالی سعیهم باطن خود را بذکر الهی جل شانه معمور دارند
و سبقی که در طریقهٔ علیهٔ اکابر نقشبندیه قدس الله تعالی اسرارهم اخذ کرده اند تکرار فرمایند که در طریق این
بزرگان اندراج نهایت در بدایت ست و نسبت ایشان فوق نسبتهاست کوته اندیشان سخن را باور
دارند مایه مقصود ترغیب و تشویق دوستان ست مخالفان خارج از مبحث اند ؏ هر کس
افسانه بخواند افسانه است + و آنکه دیدش نقد خود مردانه است + بالجمله فلاح اخروی را مربوط بذکر
کثیر داشته اند کریمهٔ واذکروا الله کثیرا لعلکم تفلحون شاهد این معنی ست ذکر کثیر باید قرار داد و هر چه
این منافی دولت ست آنرا دشمن باید داشت علاج رستگاری اینست ما علی الرسول الا البلاغ
؏ ذکر گو ذکر تا ترا جان ست + پاکی دل ز ذکر رحمان ست + الا بذکر الله تطمئن القلوب قاطع
است المسئول من الله سبحانه التوفیق علی ذلک الثبات والاستقامة علیه فانه ملاک الامر والسلام
علی من اتبع الهدی والتزم متابعة المصطفی علیه وعلی آله الصلوة والتسلیمات اتمها و اکملها
جامه فرجی که در اوقات نیک بکر پوشیده است مرسل داشته خواهند پوشید عواقب جمیع امور
بخیر باد النبی و آله الامجاد علیه و علیهم الصلوة والسلام

مکتوب دو صد و هفتم بمرزا حسام الدین احمد

صدور یافته در بیان آنکه قرب ابدان را در قرب تاثیر عظیم است و در بیان آنکه وجه حلال را تا بمیزان
شرع نسنجند به نیم جیتل نمی خرند الحمد لله و سلام علی عباده الذین اصطفی مدتی ست اخبار
سلامتی جناب شما و حضرات مخدوم زاده ها فرزندی میان جمال الدین حسین و سائر اعزه خدمت
ملتبه علیه و علی الخصوص میان شیخ الهداد و میان شیخ الهدیا نرسیده مانع آن غیر از نسیان
دور افتادها نخواهد بود آری قرب ابدان را در قرب قلوب تاثیر عظیم ست لهذا هیچ ولی بمرتبه
صحابه نرسید و قرنی با آن رفعت شان که بشرف صحبت خیر البشر علیه و علی آله الصلوات
والتسلیمات نرسیده بمرتبه ادنی صحابی نرسد شخصی از عبد الله بن المبارک رضی الله تعالی عنه
پرسیده ایهما افضل معاویة ام عمر بن عبد العزیز در جواب فرموده الغبار الذی دخل انف فرس معاویة مع
رسول الله صلعم خیر من عمر بن عبد العزیز کذا مرة احوال و اوضاع این حدود مع لواحق و توابع مقرون بعافیت
ست لله الحمد والمنة علی ذلک جل علی علی جمیع النعماء والالاء و علی الخصوص علی نعمة الاسلام

ومتابعة سید الانام علیه و علی آله الصلوة والسلام فانه ملاک الامر و مدار النجات و مناط الفوز بسعادة
الدنیویة والاخرویة ثبتنا الله سبحانه و ایاکم علی ذلک بحرمة سید المرسلین علیه و علی آله الصلوة
اتمها و اکملها ع کار اینست غیر این همه هیچ از ترهات صوفیه چه میکشاید و از احوال ایشان چه می‌پرسید از وراء
آنجا وجد و حال را تا بمیزان شرع نه سنجند بنیم جیتل نمی‌خرند و کشوف و الهامات را تا بر محک کتاب و
سنت نزنند بنیم جوی نمی‌پسندند مقصود سلوک طریق صوفیه حصول ازدیاد یقین است بمعتقدات
شرعیه که حقیقت ایمان است و نیز حصول تیسر است در ادای احکام فقهیه نه امری دیگر ورای آن چه
رویت موعود بآخرت است در دنیا البته واقع نیست و مشاهدات و تجلیاتیکه صوفیه بآن خورسند اند
آرام بظلال است و تسلی بشبه و مثال او تعالی ورای الوراست عجائب کار و بار است اگر حقیقت مشاهدات
و تجلیات ایشان را کماهی گفته شود خوف آن دارد که فتوری در طلب مبتدیان این راه پیدا شود
و قصوری در شوق ایشان افتد و از آن نیز می‌ترسد که اگر نگوید با وجود علم تجویز التباس باطل
بحق کرده باشد یا دلیل المتحیرین دلنی بحرمة من جعلته رحمة للعالمین علیه و علی آله الصلوة والسلام
گاه گاه اگر از کیفیات احوال اعلام فرمایند موجب ازدیاد محبت است والسلام علی من اتبع الهدی
والتزم متابعة المصطفی علیه و علی آله الصلوة والتحیات والتسلیمات افضلها و اکملها مکتوب
دو صد و هشتم بحضرت مخدوم زاده اعنی میان محمد صادق سلمه الله سبحانه علی مفارق المحبین
صدور یافته در جواب سوالی که نموده بودند که سالک این طریق گاه هست که خود را در مقامات انبیا
می یابد علیهم الصلوة والتسلیمات بلکه در بعضی اوقات می‌بیند که از آن مقام نیز بالا رفته است
این معنی چیست فرزندی پرسیده بود که سالک این طریق در مقامات عروج گاه هست که خود را
در مقامات انبیا علیهم الصلوة والتسلیمات می یابد بلکه در بعضی اوقات میداند که از آن مقام نیز
بفوق رفته است مراد ازین معنی چیست و حال آنکه مقرر است و مجمع علیه که فضل انبیا راست علیهم الصلوة
اولیا هرچه می‌یابند و بکمالات ولایت میرسند بمتابعت ایشان میرسند جوابش آنست که آن مقامات
انبیا علیهم الصلوة والبرکات نهایت مقامات عروج ایشان نیست بلکه عروج این بزرگواران
بمراتب از آن مقامات بالا رفته است چه آن مقامات عبارت از اسمای الهی است که مبادی تعینات ایشان
است و وسائل فیوض از حضرت ذات تعالی و تقدس چه حضرت ذات را بی توسط اسما بالعالم مناسبتی نیست

ACKU

دغیر از عنا اموبج حاصل نه کریمه ان الله لغنی عن العالمین شاهد باین معنی ست وچون این بزرگواران
از مراتب عروج و نزول سفر نمایند و انوار بالا را با خود گرفته فرود می آیند درین اسما که علی تفاوت
مراتبها که مشابهت باختیار طبقه ایشان دارند اقامت سفر نمایند و لوطن بنیا سازند لهذا اگر کسی ایشان را
بعد از استقرار جدید درهمان اسما باید بیند بلند استعداد کرده متوجه حضرت ذات است تعالی و تقدس ناچار
در وقت عروج بآن اسما خواهد رسید و از انجا البته فوق خواهد گذشت الا ماشاء الله تعالی چون آن
سالکی را از بالا فرود آید و باسمیکه مبدای تعین وجودی اوست نزول نماید آن اسم البته پایان تر
از آن اسامی که مقامات انبیاست خواهد بود و تفاوت مقامات اینجا ظاهر خواهد شد که مناط
افضلیت ست هرکه مقام او بلند است افضل است و تا سالک باز باسم خود نگردد و اسم خود را
پایان تر از آن اسامی نیابد افضلیت آن بزرگواران را بطریق ذوق و حال نتواند دریافت
به تقلید ایشان را افضل میگوید و به یقین سابق حکم باولیت آنها میکند اما وجدان او تکذیب
حکم اوست درینوقت و تضرع و عجز و نیاز بحضرت حق سبحانه در کار است تا آنچه حقیقت کار است
ظاهر گردد و این مقام منزلة اقدام سالکان است این جواب را بمثالی واضح گردانیم ارباب معقول
گفته اند که دخان مرکب از اجزای ارضی و اجزاء ناریست وقتیکه دخان صعود نماید اجزاء
ارضی بمصاحبت اجزاء ناری بالا خواهند رفت و بحصول قسر قاسر عروج خواهند نمود گفته اند
اگر دخان قوی باشد عروج او تا کره نار متحقق میشود درین صعود اجزاء ارضی بمقامات اجزاء
آبی و هوائی که بالطبع تفوق دارند خواهند رسید و از انجا عروج نموده بالا خواهند رفت درین
صورت میتوان گفت که رتبه اجزاء ارضی بلند تر است از مرتبه اجزاء هوائی چه آن تفوق
باعتبار قاسر بوده است نه باعتبار ذات و بعد از وصول به کره نار چون آن اجزاء ارضی هبوط
نمایند و بمرکز طبیعی خود برسند هر آئینه مقام اینها فرود تر از مقام آب و هوا خواهد بود پس در ما
نحن فیه عروج آن سالک از آن مقامات باعتبار قاسر است که آن قاسر افراط از حرارت محبت
است و قوت جذب عشق و باعتبار ذات مقام تحت آن مقامات این جواب که گفته شد مناسب
حال منتهی ست اما در امید اگر این توهم پیدا شود خود را در مقامات اکابر بیابد وجهش آنست که هر مقام
را در ابتداء و توسط ظل و مثال است و مبتدی متوسط چون بظلال آنها میرسد خیال میکنند که

بحقیقت آن مقامات رسیده اند فرق درمیان ظلال حقائق نمیتوانند کرد وهم چنین شبهه احوال اکابر
را چون در ظلال مقامات ایشان یابند خیال میکنند که شرکتی با کابر در مقامات پیدا کرده اند نه چنین
است بلکه اینجا اشتباه ظل شیٔ ست بنفس شیٔ اللهم ارنا حقائق الاشیاء کماهی وجنبنا عن الافتتان
بالملاهی بحرمة سید الاولین والآخرین علیه وعلی آله الصلوة والتسلیمات اتمها واکملها مکتوب
دو صد و نهم بمیر سید محمد نعمان بدخشی صدور یافته در حل بعضی از عبارات متعلق رساله مبدا ومعاد
که پرسیده بودند وبعضی از عبارات دیگر که بتقریب مسطور گشته ودر جواب مکتوب وی که مشتمل است
بر بعضی ضروریات این را والحمد لله رب العالمین والصلوة والسلام علی سید المرسلین وآله الطاهرین
اجمعین سیادت پناهی اخوی اعزی سید محمد نعمان بجمعیت باشند احوال این حدود مستوجب حمد
است در وقت وداع ودر سرای فرخ شاه اخوی خواجه محمد اشرف علی البادرت که در اشارت مبدا ومعاد
واقع شده پرسیده بودند چون وقت مساعدت نکرد موقوف مانده بود الحال بخاطر رسید که در حل آن
عبارت چیزی نوشته شود که موجب تشفی احباب گردد عبارت آن رساله اینست که بعد از هزار چند سال
از زمان رحلت آنسرور ربانی می آید که حقیقت محمدی از مقام خود عروج فرماید وبمقام حقیقت کعبه متحد گردد
واین زمان حقیقت محمدی حقیقت احمدی یابد ومظهر ذات احد جل سلطانه گردد وهر دو اسم
مبارک بمسمی متحقق شود ومقام سابق از حقیقت محمدی خالی ماند تا زمانیکه حضرت عیسیٰ علی نبینا وعلیه
الصلوة والسلام نزول فرماید وعمل بشریعت محمدی نماید درآن وقت حقیقت عیسوی از مقام
خود عروج فرموده بمقام حقیقت محمدی که خالی مانده بود استقرار کند باید دانست که حقیقت
شخصی عبارت از تعین وجوبی ست که تعین امکانی آن شخص ظل آن تعین ست وآن
تعین وجوبی اسمیست که از اسماء الٰهی جل شانه کالعلیم والقدیر والمرید والمتکلم وامثالها وآن
اسم الٰهی جل سلطانه رب آن شخص ست ومبدأ فیوض وجودی وتوابع وجودی او واین
اسم را نسبت بحضرت ذات تعالی شانه مراتب شتی ست در مرتبه شان صفت که وجود
آن زائد ست بر وجود این اسم اطلاق بیابد ودر مرتبه شان که زیادتی آن بر ذات بمجرد اعتبار
است نیز این اسم صادق می آید وفرق درمیان صفت وشان در مکتوبیکه در بیان سلوک وجذبه
نوشته شده بتفصیل ذکر یافته است اگر حاجت باشد بآن رساله رجوع نمایند وشک نیست که حصول شان

اگرچه مجرد اعتبار است نیز ارضای آن میکند که فوق آن معنی زائد دیگر باشد بنا است آن شان که مبدأ
وجود اعتباری او گردد پس این اسم را ازان مرتبه نصیبی حاصل شده و در فوق آن معنی زائد
این لسان جاری است اما قوت بشری از ضبط آن عاجز است این فقیر کم بضاعت یک مرتبهٔ دیگر
راهم گذرانیده است اما در فوق آن مرتبه خبر از استهلاک و اضمحلال نصیب ندارد و فوق کل ذی علم علیم
ع هنیئا لارباب النعیم نعیمها ۞ وللعاشق المسکین ما یتجرع ۞ تفاصیل اقدام اهل الله باعتبار طی مراتب
شتی است علی تفاوت الاستعدادات والقابلیات والواصلون الی الاسم قلیلون من الاولیاء فان اکثرهم
واصلون الی ظل من ظلال ذلک الاسم بعد ان عرجوا من المراتب الامکانیة بأسرها بطریق
السلوک والسیر التفصیلی وقد یتوهم الوصول الی ذلک الاسم فی طریق الجذبة الصرفة ایضا
لکنه غیر معتبر ولا یعتد به والذین عرجوا من ذلک الاسم وقطعوا مراتبه الثلاثة قلة او کثرت فهو لاء
اقل قلیل برسر اصل سخن رویم و گوئیم که حقیقت شخص چنانکه تعین وجوبی را گویند تعین امکانی او را
نیز گویند چون مقدمات معلوم شد گوئیم که محمد رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم از زنگ کافه
انام مرکب از عالم خلق و عالم امر است و اسم الهی جل شانه که رب عالم خلق او ست شان العلیم است
و آنکه ترتیب عالم امر او منسوب باوست آن معنی است که مبدأ وجود اعتباری آن شان است کما مر حقیقت
محمدی عبارت از شان العلیم است و حقیقت احمدی کنایه ازان معنی که مبدأ آن شان است و
حقیقت کعبه سبحانی همان معنی است و نبوتی که پیش از خلق حضرت آدم علی نبینا و علیه الصلوة والسلام
آنسرور را حاصل بود و ازان مرتبه خبر داده و گفته کنت نبیا و آدم بین الماء والطین باعتبار
حقیقت احمدی بوده است که بعالم امر وارد و بدین اعتبار حضرت عیسی علی نبینا و علیه الصلوة و
السلام که کلمة الله بوده اند و بعالم امر بیشتر مناسبت داشته بشارت قدوم آنسرور علیه الصلوة والسلام
باسم داده فرموده و مبشرا برسول یأتی من بعدی اسمه احمد و نبوتیکه بنشاء عنصری تعلق دارد
باعتبار حقیقت محمدی است بلکه باعتبار حقیقتین است و رب او درین مرتبه آن شان و مبدأ آن شان است
لهذا دعوت این مرتبه اتم است از دعوت مرتبه سابق چه در آن مرتبه دعوت او مخصوص بعالم امر بوده است
و تربیت او مقصور بر روحانیان و درین مرتبه دعوت او شامل خلق و امر است و تربیت او مشتمل بر
اجساد و ارواح غایت ما فی الباب درین نشاء عنصری او را علیه و علی آله الصلوة والسلام

غالب ساخته بودند جز بسفارت ملکی ادنی مناسبت که بسبب افاده و استفاده است بشر پیدا نشود
بخلائق که جانب بشریت در ایشان غالب است حضرت حق سبحانه حبیب خود را باکه وجه اتم سفیر باید
باظهار بشریت خود کرد قال سبحانه تعالی قل انما انا بشر مثلکم یوحی الی ایتان لفظ متکلم از برای تاکید
بشریت است و بعد از ارتحال از نشاء عنصری جانب روحانیت او علیه الصلوة والسلام
غالب آمد و مناسبت بشریت رو بنقص آورد و نورانیت دعوت تفاوت پیدا کرد بعضی از اصحاب
کرام فرموده اند که هنوز از دفن آن سرور فارغ نشده بودیم که در دلهای خود تفاوت یافتیم یعنی
ایمان شهودی بایمان غیبی مبدل گشت و معامله از آغوش بگوش کشید و از دیدن بشنیدن آمد و از
زمان رحلت او علیه الصلوة والسلام چون هزار سال گذشت که مدت مدید است و ازمنه
متطاوله جانب روحانیت بر نهجی غالب آمد که جانب بشریت را باهتمام متلون بلون خود
ساخت که عالم خلق مضیع بعالم امر گردانید پس ناچار آنچه از عالم خلق او رجوع بحقیقت
خود نموده بود یعنی حقیقت محمدی عروج فرموده ملحق بحقیقت احمدی گشت و حقیقت محمدی
با حقیقت احمدی متحد شد مراد از حقیقت احمدی و حقیقت محمدی درینجا تعین امکانی و خلقی
اوست علیه و علی آله الصلوة والسلام نه تعین وجوبی که تعین امکانی او ظل آنست چه عروج
تعین وجوبی را معنی نیست و متحد گشتن بآن تعین معقول نه و چون حضرت عیسی نزول خواهد فرمود
و متابعت شریعت خاتم الرسل علیهما الصلوة والسلام خواهد نمود از مقام خود عروج فرموده
بتبعیت بمقام حقیقت محمدی خواهد رسید و تقویت دین او علیهما الصلوة والتحیات خواهد نمود
ازینجاست که نقل میکنند از شرائع ما تقدم که بعد از هزار سال از ارتحال پیغمبران اولو العزم از انبیاء
کرام و رسل عظام مبعوث می شدند که تقویت شریعت آن پیغمبران فرمایند و اعلاے
کلمه او نمایند و چون دوره دعوت شریعت او تمام می شد پیغمبر اولو العزم دیگر مبعوث می گشت
و تجدید شریعت خود میفرمود و چون شریعت خاتم الرسل از نسخ و تبدیل محفوظ است علمای
امت او را حکم انبیا داده کار تقویت شریعت و تائید ملت را با ایشان تفویض فرموده مع
ذلک یک اولی العزم را متابع او ساخته ترویج شریعت او نموده است قال الله سبحانه تعالی
انا نحن نزلنا الذکر و انا له لحافظون بدانند که بعد از هزار سال بعد از ارتحال خاتم الرسل علیه

وعلیهم الصلوة والسلام اولیاء امت او که بظهور آیند هر چند اقل باشند اکمل بودند تا تقویت
این شریعت بر وجه اتم نمایند حضرت مهدی خاتم الرسل علیه وعلیهم الصلوة والسلام از قدوم مبارک
او بشارت فرموده اند بعد از هزار سال بوجود خواهند آمد و حضرت عیسی علی نبینا وعلیه الصلوة والسلام
نیز بعد از هزار سال نزول بوجود خواهند فرمود بالجمله کمالات اولیاء این طبقه مشبه بکمالات
اصحاب کرام است هر چند از انبیاء را افضل مر اصحاب کرام ست علیهم السلام اما جاے آن
داد که از کمال تشابه یکی را بر دیگری فضل نتوان داد و ازین جا تواند که آنسرور فرموده علیه و
علی آله الصلوة والسلام لا یدری اولهم خیر ام آخرهم نفرمود ادری اولهم خیر ام آخرهم لعلمه بحال
کل من الفریقین لهذا قال خیر القرون قرنی اما چون از کمال مشابهت جای تردد بود فرمود
لا یدری اگر بپرسند که آنسرور علیه وعلی آله الصلوة والسلام بعد از قرن اصحاب قرن تابعین
را خیر ساخته است و بعد از قرن تابعین قرن تبع تابعین را پس خیریت این دو قرن نیز برین
طبقه متحقق باشد پس تشابه این طبقه در کمالات باصحاب کرام چه بود در جواب گوییم تواند بود
که خیریت آن قرن برین طبقه باعتبار کثرت ظهور اولیاء الله باشد و قلت وجود اهل بدعت و
ندرت فسق و معصیت و هو لا ینافی کون بعض الافراد من اولیاء الله فی هذه الطبقة خیر من
اولیاء ذینک القرنین لحضرة المهدی شلاث ؎ فیض روح القدس ار باز مدد فرماید + دیگران هم
بکنند آنچه مسیحا میکرد + اما قرن اصحاب از جمیع وجوه خیر است آنجا سخن کردن از فضولیست سابقان
سابقانند در جنب ایشم مقربان ایشانند اتفاق کوه ذهب دیگران بمد شعیر ایشان نرسد والله
یختص برحمته من یشاء باید دانست که از بیان سابق واضح گشت معنی آن عبارت که در رساله
مبدا و معاد فوق این مذکور مسطور گشته است که حقیقت کعبه ربانی مسجود حقیقت محمدی گشته
حقیقت کعبه ربانی بعینها حقیقت احمدیست که حقیقت محمدی فی الحقیقة ظل اوست پس جائز
مسجود حقیقت محمدی باشد اگر سوال کنند که کعبه مطاف اولیاء است او می آید و از ایشان برکات
میجوید و چون حقیقت او را تقدم باشد بر حقیقت محمدی این معنی چگونه جائز باشد در جواب گوییم که
حقیقت محمدی نهایت مقامات نزول محمدیست از اوج تنزلات ذات تقدس و حقیقت کعبه نهایت
مقامات عروج کعبه است مرتبه اول در عروج حقیقت محمدی را ابر مرتبه تنزلیه حقیقت کعبه است و نهایات عروجات

عروجات او را غیر از حق سبحانه اطلاع ندارد و چون اولیا را اکمل است او را از عروجات آنسرور علیه
وعلی آله الصلوة والسلام نصیب تام است اگر کعبه از برکات این بزرگواران دریوزه نماید چه عجب است
بیت زمین زاده بر آسمان تاخته * زمین و زمان را پس انداخته * و عبارت دیگر از آن رساله که در آن
مقام واقع شده بود نیز حل شد و آن عبارت اینست که صورت کعبه مسجود صور اشیاست حقیقت
کعبه نیز مسجود حقائق آن اشیاست چه از مقدمات سابق معلوم شده است که حقائق اشیا عبارت
از اسمای الهی است جل شانه که مبادی فیوض وجودی و توابع وجودی ایشان است و حقیقت کعبه
فوق الهی اسماست پس هر آئینه حقیقت کعبه متبوع حقائق اشیا باشد آری اگر اکمل اولیا را سیر بالاتر
از حقیقت کعبه واقع شود و انوار بالا را گرفته بمراتب حقائق خود که شبیه باجیا رسمی اشیاست در رنگ آب
عروج فرود آید کعبه از برکات ایشان توقع خواهد نمود کما مر سابقا و ایضا در رساله مبدا و معاد
چند فقره نوشته است در بیان فضیلت انبیا اولوا العزم یعنی افضلیت ایشان را از بعض دیگر و
چون مبنای آن بر کشف و الهام است که ظنی است از آن نوشتن و تفرقه نمودن در فضل آدم و استغفر
چه در این باب سخن جز بدلیل قطعی جائز نیست استغفر الله و اتوب الی الله من جمیع ما کره الله قولا و
فعلا در مکتوب خود نوشته بودند که در سرای فرخ پرسیده بودم که تعلیم طریقت مر طالبان را نسبت بمن
مرضیست یا نه تو در جواب گفته بودی که نه خاطر فقیر نمانده است که نفی مطلق کرده باشد بلکه گفته بود
که مشروط بشرائط است مطلقا مرضی نیست و الحال هم همین طور میدانند باید که در رعایت شرائط نیک
احتیاط نمایند مبادا مساهله کنند تا باستحیا را یقین نشود که باید گفت نگویند و اخوی مولانا یار محمد
قدیم را نیز همین دلالت نمایند و تاکید بگویند که در تعلیم طریقت سرعت ننمایند مقصود دکان آئین
کردن نیست مرضی حق را سبحانه باید ملاحظه نمود چه شرط است دیگر آنکه مرشدان خود گله نموده بودند
گله از وضع خود باید کرد که با آن جماعت برنجی زندگانی میکنند که البته عاقبت آن ابتر است گفته اند که
پیر باید که در نظر مرید خود را متحمل نماید نه آنکه در اختلاط بکشاید و مصاحبانه سلوک کند و بحرف و حکایت
هنگامه را گرم دارد والسلام مکتوب دو صد و دهم بملا شکیبی اصفهانی صدور یافته در حل عبارات
نفحات که پرسیده بود در ذکر بعضی از نصائح ضروریه که مساکه نموده بود مراسله شریفه و ملاحظه لطیفه که
از روی شفقت و مهربانی بنام این حقیر قلیل البضاعت فرموده بودند بمطالعه آن مشرف گشته بتهج

و مسرور گردید سلامت باشند و لبلاست بروند و تا باشند بر محبت فقرا باشند و چون بروند بر محبت ایشان را سرمایه برند و چون خیزند بمحبت ایشان خیزند بحرمة من افتخر بالفقر واتشرّه علی نبینا علیه و علی آله الصلوة والتسلیمات اتمها واکملها از روی کرم مرقوم فرموده بودند که حقیقت معامله آن حکایت چیست نفحات مذکورست از مرید شیخ ابن السکینه قدس سره که روزی در آب دجله بقریب غسل غوطه زده بود و سر از آب نیل برآورده بمصر درآمد و آنجا کدخدا شد و فرزندان بهم رسانید و تا هفت سال در مصر اقامت ورزید اتفاقاً روزی بتقریب غسل در آب نیل غوطه زده بود سر از آب دجله برآورد دید که در کنار دجله جامها ای او که در اول بر کنار دجله گذاشته بود بحال خود است جامها را پوشید و بخانه درآمد اهلیه او گفت طعامیکه از برای مهمانان فرموده بودی طیار است الی آخره القصه مخدوما مشکل ما اشکال این حکایت نه از آن رهگذرست که در یکساعت کار سنین چگونه میسر شود چه این قسم معامله بسیار بوقوع آمده است حضرت رسالت خاتمیت علیه الصلوة والسلام در شب معراج بعد از طی معارج و قطع منازل وصول که بالوف سنین میسر شود چون بوثاق خود رجوع فرمودند دیدند که هنوز حرارت بستر خواب زایل نشده است و حرکت آب که در ابریق برای طهارت جدا کرده بود تسکین نیافته و جهش همان است که در نفحات بعد از نقل این حکایت مذکورست که از قبیل بسط زمان است بلکه اشکال آن حکایت ازین رهگذرست که در بغداد آن یک باشد و در مصر همان آن استداد هفت سال پیدا کند مثلاً اهل بغداد در آن زمان در سال سه صد و شصت باشند از تاریخ هجری و اهل مصر در الوقت در سال سه صد و شصت و هفت عقل و نقل تجویز این معنی نمایند این معامله نسبت بیک شخص یا دو شخص مجوز است اما النسبت ببلاد مختلفه و امکنه متعدد محال آنچه بخاطر قلیل این حقیر میگذرد آنست که این حکایت نه از عالم تقیظ است بلکه از قبیل رویا و واقعات است که مستمع رو یا دیده مشتبه گشته است و قوم به تقیظ التباس یافته این قسم اشتباه بسیار واقع میشود بلکه از مظنه اشتباه است که در خواب دیده است و در خواب بپیر خود گفته و آورده و حکایتی که بعد ازین حکایت شیخ محی الدین بن العربی قدس سره نقل میکنند نیز ازین قبیل است والله سبحانه اعلم بحقائق الامور کلها نوشته بودند که شیخ این عبارت باید نوشت که مربی جسد روح است و مربی قالب قلب مخدوما مراد این هردو عبارت واحد است و آن تربیت عالم خلق انسان است از عالم امر او و چون لفظ جسد مقرون بلفظ روح در اطلاقات بسیار واقع میشود

ف شیخ عبارت کردن حسب رقم است و مربی قالب انسان است ۱۲

مناسبت لفظی در میان قالب و قلب بوده هر کدام را بمناسبت خود جمع کرده تعیین عبارت اختیار افتاده
است طلب نصائح رفته بود مخدوما عطوفت آثارا شرم می آید باوجود اینهمه خرابی و گرفتاری و
کم بضاعتی و بیحاصلی ازان باب چیزی نویسد و بتصریح یا باشارت ازان مقوله حرف زند لیکن ازان نیز می
گریز از قول معروف هم خود را معاف دارد مبادا کار بخست و قساوت بکشد و بلطفه و بجمل انجامد بناء علی
ذلک بچند کلمه جرأت مینماید مخدوما مدت بقای دنیا بسیار قلیل است و ازان قلیل هم اکثر تلف شده و
واقل مانده و مدت بقای آخرت خلود و دوام ست معامله خلود و دوام را به بقای چند روزه مربوط ساخته اند
بعد ازان یا تنعم دائمی ست یا عذاب سرمدی مخبر صادق ازان خبر داده است احتمال تلف ندارد عقل
دور اندیش را کار باید فرمود مخدوما اشرف عمر در هوا و هوس گذشت و بمرضی اعدای خدا جل شانه بسر آمد
و ارذل عمر مانده اگر امروز آنرا هم بمرضیات حق جل سلطانه صرف بکنیم و تلافی اشرف بارذل هم نمائیم و محنت
اقل را وسیلهٔ راحت مخلد نسازیم و کفایت سیئات کثیره را بحسنات قلیله هم نفرمائیم فردا بکدام روی پیش
او تعالی خواهیم رفت و کدام حیله را پیش خواهیم برد خواب خرگوش تا کی خواهد بود و پنبهٔ غفلت در گوش
تا چند آخر غشاوه از بصارت خواهند برداشت و پنبهٔ غفلت از مسامع ازاله خواهند نمود اما سود نخواهد
برداشت و جز حسرت و ندامت نقد وقت نخواهد بود پیش از ورود موت کار خود باید ساخت و اشوقا گویان
باید مرد اولا از درستی اعتقاد چاره نبود از تصدیق بانچه از دین معلوم شده است بطریق
ضرورت و تواتر گذر و ثانیا علم و عمل بانچه فقه متکفل آنست نیز ضروریست و ثالثا سلوک طریق
صوفیه هم در کار ست نه از برای آن غرض که صور و اشکال غیبی را مشاهده نمایند و انوار و الوان را
معاینه فرمایند این خود داخل لهو و لعب ست صور و انوار حسی چه نقصان دارد که کسی اینها را گذاشته
بریاضات و مجاهدات هوس صور و انوار غیبی نماید این صور و انوار و آن صور و انوار هر دو مخلوق
حق سبحانه و از آیات دالهٔ بر صانعیت او تعالی نور آفتاب و ماهتاب که از عالم شهادت ست بوجوه فوقیت
دارد بران انوار که در عالم مثال بینند اما چون این دید دائمی ست و خواص و عوام دران شرکت دارند
از نظر اعتبار ساخته هوس انوار غیبی مینمایند بلی ع آبیکه روز پیش در تیره نماید ٭ بلکه مقصود از
سلوک طریق صوفیه تحصیل ازدیاد یقین ست در معتقدات شرعیه تا از مضیق استدلال بفضای
کشف آیند و از اجمال بتفصیل گرایند مثلا وجود واجب الوجود تعالی و تقدس و وحدت او سبحانه

اول بطریق استدلال یا تقلید معلوم شده بود و باندازهٔ او یقین هم رسیده چون سلوک طریق صوفیه میسر شود آن استدلال و کشف و شهود مبدل میگردد و یقین اکمل حاصل میشود علی ہذا القیاس سائر الاعتقاد و ایضا مقصود تحصیل یسر است در اداء احکام فقهیه و ازاله عسر که از امارگی نفس می خیزد و یقین این فقیر آنست که طریق صوفیه فی الحقیقت خادم شرعیه است نه امرے مباین از شریعت و این معنی را در کتب و رسائل خود تحقیق نموده است و از برای حصول این غرض اعتبار طریق علیه نقشبندیه در میان سائر طرق اولی و انسب است چه این بزرگواران التزام متابعت سنت نموده اند و اجتناب از بدعت فرموده لهذا اگر دولت متابعت دارند و از احوال هیچ ندارند خرسند اند و اگر با وجود احوال متابعت فتور دارند آن احوال را می پسندند حضرت خواجه احرار قدس الله تعالی فرموده اند که اگر احوال و مواجید را بدهند و حقیقت ما را باعتقاد اہل سنت و جماعت نوازند جز خرابی هیچ نمیدانیم و اگر اعتقاد اہل سنت و جماعت را بدهند و از احوال هیچ ندهند غم نداریم و ایضا درین طریق اندراج نهایت در بدایت است پس در اول قدم آن می یابند که دیگران در نهایت یابند اگر فرق ست با جمال و تفصیل است و شمول و عدم شمول همین نسبت بعینها نسبت اصحاب کرام است علیهم الرضوان چه در اول صحبت خیر البشر آن یافته اند که اولیاء امت را معلوم نیست که در نهایت میسر شود ازینجا است که اویس قرنی که خیر التابعین ست بمرتبه وحشی قاتل حضرت امیر حمزه که یکبار به صحبت خیر البشر رسیده نرسید زیرا که فضل صحبت فوق جمیع فضائل و کمالات است چه ایمان ایشان بشهودی ست و دیگران را هرگز این دولت میسر نشده مصرع شنیده کی بود مانند دیده لهذا اتفاق مذ شیر دیشان است باتفاق کوه ذهب دیگران آمد و جمیع اصحاب درین فضیلت برابر اند پس همه را بنیرنگ باید داشت و به نیکی یاد باید کرد زیرا که صحابه همه عدول اند در روایت و تبلیغ احکام همه را برابر روایت یکی بروایت دیگر مزیتی نیست حاملان قرآن مجید ایشان بوده اند و آیات متفرقه را باعتماد عدالت ایشان از هر کدام و دا به هر ایه کم و بیش اخذ نموده جمع ساخته اند اگر در یکے از اصحاب کسی جرح نماید آن جرح منجر به قرآن مجید میگردد چه حامل بعضی آیات لفظ اند بوده که او باشد و مخالفات و منازعات که در میان آن بزرگواران گذشته بر محامل نیک صرف باید نمود و از هوا و تعصب دور باید ساخت قال الشافعی رحمه الله سبحانه و هو اعلم

بحال الصحابة علیهم الرضوان تلک دماء طهر الله عنها ایدینا فلیطهر عنها السنتنا ومثل این مقوله از امام اجل جعفر صادق نیز منقول ست والسلام اولا وآخرا مکتوب دو صد و یازدهم بملا یار محمد قدیم بدخشی صدور یافته در جواب سوال که کرده بود از مقوله مولوی علیه الرحمة ودر بیان شرائط ضروریه مقام تکمیل وارشاد مکتوب مرغوب اخوی اعزی مولانا یار محمد قدیم وصول یافت موجب فرحت گشت حضرت حق سبحانه بهزده کمال و تکمیل رسانا د بحرمة النبی المختار وآله الامجاد علیه وعلیهم الصلوة والتسلیمات از مقوله مولوی علیه الرحمة پرسیده بودند که گفته اند آن نازنینی که در کنار من بوده حق بوده است آیا این گفتن جائز است یا نه بدانند که این قسم امور درین راه بسیار واقع میشود بزبان می آید این نوع معامله تجلی صوریست که صاحب معامله آن صورت متجلی را حق می انگارد تعالی شانه سخن همان نست که شیخ اجل امام ربانی حضرت خواجه یوسف همدانی فرموده اند تلک خیالات نربی بها اطفال الطریقة دیگر چون نوعی از اجازت تعلیم طریقت بشما کرده شده است درین باب بعضی فوائد نوشته میشود بگوش هوش استماع نموده بعمل خواهند آورد بدانند که چون طالبی باراده پیش شما یاید در تعلیم طریقت او تامل بسیار باید کرد مبادا درین امر استدراج شما خواسته وخرابی منظور باشد علی الخصوص که در آمدن مرید فرحی وسروری پیدا شود باید که درین باب راه التجا و تضرع اختیار نموده استخارها وسعود نمایند تا آنکه بیقین بپیوندد که طریقه را باو باید گفت واستدراج وخرابی مراد نیست زیرا که در بندها حق سبحانه تصرف کردن ووقت خود را در عقب ایشان غارت نمودن بی اذن سبحانه مجوز نیست کریمه لتخرج الناس من الظلمات الی النور باذن ربهم دلالت برین معنی دارد عزیزی فوت کرد خطاب آمد که تو ئی که زره پوشیده بودی درین من بر بندهای من گفت بلی فرمود هلاکت خلقی الی قبلت بقلبک علی واجازتیکه بشما ودیگران کرده شده است مشروط بشرائط ست ومنوط ست بحصول علم برضی او تعالی هنوز آن وقت نیامده است که اجازت مطلق کرده شود تا در رود آن وقت شرائط را نیک مرعی دارند خبر شرط ست و بمیر نعمان هم این معنی نوشته است از انجا نیز معلوم خواهند نمود بالجمله سعی نمایند که آنوقت برسد واز تنگی شرائط برآیند والسلام مکتوب دو صد و دوازدهم بمولانا محمد صدیق بدخشی صدور یافته در جواب بعضے اسوله که پرسیده بود وحل واقعه که دیده بود نوشته دو مکتوب مرغوب پی درپی رسید فرحت

برفرحت فزود حضرت حق سبحانه وتعالی ترقیات بی نهایت کرامت فرماید بحرمت سید المرسلین علیه وعلی
آله الصلوة والتسلیمات اتمها واکملها رسیده بودند که پیر صاحب تصرف مرید مستعد را بتصرف خود
خود بمراتبی که فوق از استعداد اوست تواند رسانید یا نه بلی تواند رسانید اما بآن مراتب فوق که مناسب استعداد
اوست نه بمراتبی که متباین استعداد او باشد مثلا مریدیکه استعداد ولایت موسوی دارد و نهایت
فوت استعداد تا وصول بنصف راه آن ولایت است پیر صاحب تصرف او را خود تواند باقصای درجات
آن ولایت رسانید اما آنکه او را از ولایت موسوی بولایت محمدی آرد و درین ولایت او را ترقیات
بخشد معلوم الوقوع نیست والیضا پرسیده بودند که آن کدام مرتبه است اخفی که الطف لطائف انسانی
است دران مرتبه حکم نفس اماره دارد و در دنائت وخساست شبه او پیدا میکند معلوم اخوی باد که اخفی
هرچند الطف لطائف ست اما داخل دائره امکانست و بداغ حدوث متسم چون سالک پا از دائره
امکان بیرون نهد که در مراتب وجوب سیر فرماید و از ظلال وجوبی باصول آن برسد و از تقیید صفت وشان
وارهد ناچار ناممکن در نظر او خوار و بی اعتبار درآمد واخس والطف او را در دنائت وخساست برابر
بیند و نفس واخفی را در یکمقام تواند دید انکار در نوشته بودند که بواسطه یابی از تو شنیده ایم که در وقت
عبادت حق را سبحانه حاضر دیده عبادت کردن موجب تنزل اوست سبحانه بنده دار عبادت یاد کرد
آنکه او را سبحانه حاضر داشته عبادت کند سوی او بسبب محبت آثار این قسم مقوله معلوم نیست که از زبان
فقیر سر برزده باشد جای دیگر دیده باشند و واقعه که نوشته بودند و حضرت اکرم علی نبینا وعلیه
الصلوة والسلام را دران واقعه دیده بسیار نیک ست که اصالت دارد و آب کنایه از علم ست ودست
دران کردن حصول قدرتست در علم ومشارکت حضرت آدم در تمیمنی موکد حصول ست که آنحضرت
تلمیذ حضرت رحمن ست و علم آدم الاسماء کلها غایة ما فی الباب مراد ازدرین واقعه علم باطن ست
بلکه نوعی از علم باطن که مناسبت بنسبت اهل بیت دارد علیهم الرضوان والباقی عند التلاقی والسلام
مکتوب دوصد وسیزدهم بسیادت پناهی شیخ فرید صدور یافته در بیان مواعظ ونصائح و در
ترغیب بر متابعت علماء اهل سنت وجماعت که فرقه ناجیه اند و اجتناب از صحبت علماء سوء که علم را
وسیله اخطام دنیوی ساخته اند عصمکم الله سبحانه عما لا یلیق بجنابکم بحرمة جدکم الامجد علیه وعلی آله الصلوة
والتسلیمات قال الله سبحانه وتعالی هل جزاء الاحسان الا الاحسان شنیده اند که احسان شمارا بکدام احسان

مکافات نماید غیر از انکه در اوقات نیک بدعای سلامتی دارین رطب اللسان باشد الحمد لله سبحانه والمنة که
انمعنی بخیر است میسر است واحسان دیگر که لائق مکافاتست موعظت و تذکیر ست اگر در معرض قبول افتد
چه نعمتی ست نقابت و نجابت دستگاه خلاصهٔ مواعظه و زبدهٔ نصائح اخلاط و انبساط با این تدبیر دارباب
تشرع است تدین و تشرع بسلوک طریقه حقه اهل سنت و جماعتست که فرقه ناجیه اند درمیان سائر فرق
اسلامیه نجات بی متابعت این بزرگوان محال ست و فلاح بی اتباع آرای اینها ممتنع دلائل عقلی و نقلی و
کشفی بر نمعنی شاهد ست که احتمال تخلف ندارد و اگر معلوم نشود که شخصی برابر خردل از صراط مستقیم این بزرگواران
جدا افتاده است صحبت او را سم قاتل ست باید دانست و محال ست او را زهر افعی باید انگاشت طالبعلمان
بیباک از هر فرقه که باشند لصوص دین اند اجتناب از صحبت اینها نیز از ضروریاتست و اینهمه فتنه و فساد که در
دین پیدا شده است از شومی این جماعتست که بواسطه احکام دنیوی آخرت خود را برباد داده اند اولئک
الذین اشتروا الضلالة بالهدی فما ربحت تجارتهم وما کانوا مهتدین ابلیس لعین را شخصی دید که آسوده
و فارغ البال نشسته است و دست را از اغوار و اضلال کوتاه کرده سر آنرا پرسید لعین گفت علمای
این وقت کار مرا کفایت کرده اند متکفل اغوار و اضلال گشته از طلبه انجاے مولانا عمر نیک بنده
است بشرط آنکه او را در دل بدهند و در اظهار حق دلیر سازند و حافظ امام نیز جنون اسلام دارد
که در اسلام از ان جنون چاره نبود لن یومن احدکم حتی یقال انه مجنون معلوم شریف ست که فقیر
بگفتن و نوشتن در تحریص بر صحبت نیک تقصیر نکرده است و در مبالغه نمودن از اجتناب از مصاحبت
سوء خود را معاف نداشته که آنرا اصل عظیم میدانند والقبول عندکم بل کل من عند الله
طوبی لمن جعله الله سبحانه مظهر الخیر تذکر احسانهای شما برین گفت وگوی می آرد و ملاحظهٔ تصدیع
و ملال را از میان بر می اندازد والسلام مکتوب دو صد و چهارم بخانخانان صدور یافت در بیان آنکه
دنیا مزرعه آخرت ست و در جواب آن سوال مشهور که کفار را بواسطه کفر موقت عذاب
مخلد چون باشد و سفارش حاجتمندی طوبی لمن جعله الله سبحانه مظهر الخیر حضرت حق سبحانه
دنیا را مزرعه آخرت گردانیده بیدولت باشد کسیکه تخم را درست نخورد و بر زمین استعداد نیفشاند و از یک دانه
هفت صد دانه نستاند و از برای روزی که برادر از برادر گریزد و مادر بفرزند نیاید و ذخیره نکند خسارت
دنیا و آخرت نقد وقت ست و حسرت و ندامت دارین بر کفر دست اینها صاحب دولتان فرصت شمار غنیمت

می شمرند نه از برای آن غرض که دران فرصت تنعمات و تلذذات فرمایند که بعید از ثبات ست مع ذلک
احداث محن و عقبات بلکه تا دران فرصت کشف و کار فرمایند و از یکدانه عمل خیر کریمه والله یضاعف
لمن یشاء ثمرات بی نهایت حاصل کنند از ینجاست که اعمال صالحه چند روزه را به تنعمات مخلد جزا فرموده اند
والله ذوالفضل العظیم اگر پرسند که تضاعف اجر در حسنات ست و در سیئات جزا مثل ست پس کفار را بواسطه
سیئات معدوده عذاب مخلد چون باشد گوئیم که مماثلة جزاء هر عمل را مفوض بعلم واجب ست تعالی و تقدس
علم ممکن از ادراک آن قاصر است مثلاً در قذف محصنات جزاء مماثل آن هشتاد تازیانه فرموده و در حد سرقه
قطع یمین سارق جزاء آن نموده و در حد زنا در صورت بکر به یک صد تازیانه تعزیت عام تقدیر نموده و در
صورت شیخ و شیخه حکم برجم فرموده علم این حدود و تقدیرات از طوق بشر خارج ست ذلک تقدیر العزیز الحکیم
پس در ماده کفار حق سبحانه تعالی کفر موقت را عذاب مخلد جزاء وفاق فرموده معلوم شد که جزاء مماثل
هر کفر موقت را همین عذاب مخلد ست و کسیکه خواهد که جمیع احکام شرعیه را معقول خود سازد و با دله عقل
برابر نماید آنکس منکر طور نبوت ست علیه ما یستحق باو سخن کردن از بخیر دست بیت زان کس که بقرآن و خبر زو
نرهی هٔ آنست جوابش که جوابش ندهی ٭ بقیة المرام رافع رقیمه فقرا میان شیخ احمد والد مغفرت
پناهی شیخ سلطان تهانیسری ست الطاف و احسانهای بیشمار که نسبت بپدر بزرگوار او بود و یاد نموده
بخدمت متوسل این فقیر خود را رسانیده است و از جمله الطاف ایشان موضعی بود که در پرگنه
اندری کرم فرموده بودند والامر عندکم بل کل من عند الله السلام علیکم و علی سائر من اتبع الهدی
والتزم متابعة المصطفی و علی آله الصلوة والتسلیمات مکتوب دو صد و پانزدهم بمرزا داراب صدور
یافته در مذمت دنیا مکتوب شریف که از حسن نشاء استعداد فطری به نیاز تمام الفقرا ربی بضاعت ارسال
داشته بودند رسید جزاکم الله سبحانه عنا خیر الجزاء بصدقة حبیبه علیه و علی آله الصلوة والسلام ای فرزند
ارباب دنیا و اصحاب غنا ببلای عظیم گرفتار اند و با بتلای عظیم مبتلا زیراکه دنیا مبغوض حق ست سبحانه
و مراد ترین جمیع نجاسات در نظر ایشان مزین ساخته اند و فریب گردانیده در رنگ آنکه نجاستی را
زرا اندوده سازند و زهری را شکر آلود مع ذلک عقل دور اندیش را بشناعت این دنیه ممتد ساخته
بر قباحت این نامرضیه دلالت فرموده لهذا علما فرموده اند که اگر شخصی وصیت کرد که مال مرا با عقل زمانه بدهند
بزاهد بباید داد که از دنیا بی رغبت ست و آن بی رغبتی از کمال عقل او ست عهدا از کمال رحمت بیک

ف: جمیع احکام شرعیه را موافق عقل ساختن و برابر کردن انکار از نظر نبوت است

شاہد عقل کفایت نمی‌نمود شاہد دیگر از نقل نیز بآن ضم فرموده و بزبان رسل علیهم الصلوة والتحیات که
رحمت عالمیان اند بر حقیقت آن شایع کما ینبغی اطلاع بخشید و از محبت و گرفتاری آن قحبه منع بلیغ فرمود
باوجود این دو شاهد عدل هم اگر کسی بطمع شکر موهوم زهر بخورد و بامید زر متخیل نجاست اختیار
کند سفیه محض است و بلید بالطبع بلکه فی الحقیقت منکر اخبار رسل است علیهم الصلوة والتحیات
حکم منافق دارد که صورت ایمان در آخرت سودمندش نخواهد گشت و نتیجهٔ آن غیر از عصمت
دماء و اموال دنیوی چیز دیگر نخواهد بود امروز پنبهٔ غفلت از گوش باید برداشت که فردا
غیر از حسرت و ندامت سرمایه نخواهد ماند خبر شرط است **بیت** همه اندر زمن بتو اینست
که تو طفلی و خانه رنگین است ٭ والسلام **مکتوب دوصد و شانزدهم** بمیرزا حسام الدین احمد
صدور یافته در بیان سر کثرت ظهور خوارق از بعضی اولیاء و قلت ظهور آن از بعضی دیگر و در میان
اتمیت مقام تکمیل و ارشاد و ما یناسب ذلک الحمد لله رب العالمین والصلوة والسلام علی سید
المرسلین وآله الطاهرین اجمعین بخاطر فاتر میرسد که چون در میان احباب بعد صوری حائل گشته
است و ملاقات ظاهر متعذر شده اگر احیاناً بعضی از علوم و معارف بایشان نوشته شود
مناسب مینماید بنا بر علی ذلک گاه گاه ازین قسم چیزی مینویسد امید است که بملال نکشد مخدوما
چون مبحث ولایت در میان است و نظر عوام بر ظهور خوارق ازین مقوله سخنی چند مذکور میسازد
استماع خواهند فرمود ولایت عبارت از فنا و بقاست که خوارق و کشوف از لوازم آنست قلت
او کثرت لیکن نه هرکه خوارق بیشتر دارد ولایت او اتم بود بلکه بسیار است که خوارق کمتر ظاهر شود و ولایت
اکمل بود و مدار کثرت ظهور خوارق بر دو چیز است در وقت عروج بلندتر رفتن و در وقت نزول کمتر
فرود آمدن بلکه اصل عظیم در ظهور کثرت خوارق قلت نزول است از جانب عروج بهر کیف که باشد
زیرا که صاحب نزول بعالم اسباب فرود می آید وجود اشیا را مربوط باسباب مییابد و فعل مسبب
الاسباب را در پس پردهٔ اسباب می بیند و آنکه نزول نکرده است یا نزول کم کرده باسباب نرسیده
و نظر او بر فعل مسبب الاسباب است و بس زیرا که اسباب تمام از نظر او بر فعل مسبب الاسباب مرتفع
گشته است لاجرم حق سبحانه تعالی بمقتضای ظن با هر کدام علیحده معامله میفرماید و کار اسباب بین را
باسباب می اندازند و آنکه اسباب را نمی بیند کار او را بیتوسط اسباب مهیا میسازد حدیث قدسی انا عند ظن عبدی بی شاهد

این

این معنی است ماند تنها بخاطر می خلید که وجه چیست که اولیاء کمل این امت بسیار گذشته اند اما چندانکه
خوارق از حضرت محی الدین جیلانی قدس سره ظاهر گشته است از هیچ کدام ازیشان ظهور نیافته آخر الامر
حضرت حق سبحانه سر این معما را ظاهر ساخت و معلوم فرمود که عروج ایشان از اکثر بلندتر واقع شده
است و در جانب نزول تا مقام روح فرود آمده اند که از عالم اسباب بلندتر است مناسب این مقام
حکایت خواجه حسن بصری و حبیب عجمی است قدس سرهما منقول است که روزی خواجه حسن بصری
بر لب دریا ایستاده بودند و انتظار کشتی میبردند که بگذرند و درین اثنا حبیب عجمی رسید پرسید که چه
ایستاده بودید گفت انتظار کشتی می برم حبیب گفت چه احتیاج کشتی است شما یقین ندارید خواجه حسن گفت
تو علم نداری حبیب بی اعانت کشتی از آب گذشت و خواجه در انتظار کشتی ایستاده ماند حسن بصری چون
بعالم اسباب فرود آمده بود با او بتوسط اسباب معامله میفرمودند و حبیب عجمی چون اسباب را از پیش
از نظر انداخته بود بی توسط اسباب با او زندگانی میکردند اما فضل حسن راست که صاحب علم است
و عین الیقین را بالعلم الیقین جمع ساخته است و اشیا را چنانکه هست دانسته چه نفس الامر قدرت را
در پس حکمت مستور ساخته اند و حبیب عجمی صاحب سکر است یقینی بفاعل حقیقی دارد بی آنکه اسباب را
مدخلی بود و این دید مطابق نفس الامر نیست زیرا که توسط اسباب بحسب واقع کائن است اما علو
تکمیل و ارشاد بر عکس معامله ظهور خوارق است زیرا که در مقام ارشاد هر چند نازل تر کامل تر که در ارشاد
حصول مناسبت در میان مرشد و مسترشد در کار است که منوط به نزول است بدانند که اغلب آنست که
هر چند بالاتر رود پایان تر فرود آید لهذا حضرت رسالت خاتمیت علیه و علی آله الصلوة والسلام
از همه بالاتر رفت و در وقت نزول از همه پایان تر فرود آمد ازینجاست که دعوت او اتم گشت
و بکافه انام مرسل شد چه بواسطه نهایت نزول مناسبت بهمه پیدا کرده و راه تمام گشته و بسیارست
که از متوسطان این راه آنقدر افاده طالبان بوقوع آید که از منتهیان غیر مرجوع میسر نشود زیرا که
متوسطان بمبتدی مناسبت دارند بمبتدی پایان تر مرجوع ازینجاست که شیخ الاسلام هروی قدس سره
گفته اگر خرقانی و محمد قصاب بجای بودندی من شما را بوی فرستادمی نه به خرقانی که وی شما را سود نکند
بود از خرقانی یعنی خرقانی منتهی بود مرید از وی بهره کمتر یابی یعنی منتهی غیر مرجوع نه منتهی مطلقا که
عدم افاده تام در حق او غیر واقعست زیرا که محمد رسول الله صلی الله علیه وسلم منتهی بوده اند بهمه جا و انتها افاده اتم

از ہمہ زیادہ تر بود لیس مدار زیادتی افادہ و کمتر آن بر رجوع و نزول آمدہ نہ بر انتہا و عدم انتہا این جا
دقیقہ الیست باید دانست کہ ہمچنان کہ در حصول بنفس ولایت مر ولی را علم بولایت خود شرط نیست
چنانکہ مشہور ست علم بوجود خوارق خود ہم شرط نیست بلکہ بسیار ست کہ مردم از وی خوارق نقل کنند و او را
از ان خوارق اصلا اطلاع نہ و اولیا کہ صاحب علم و کشف اند جائز است کہ بر بعضی از خوارق خود
اطلاع پیدا نکنند بلکہ صور مثالیہ ایشان را در امکنہ متعددہ ظاہر سازند و در مسافات بعیدہ کارہا عجیبہ
از ان صور بظہور آرند کہ صاحب آن صور را از انہا اصلا اطلاع نیست ع از ما و شما بہانہ برساختہ اند
حضرت مخدومی قبلہ گاہی قدس سرہ می فرمودند کہ عزیزے میگفت عجائب کار و بار است
مردم از اطراف و جوانب می آیند بعضی میگویند کہ ترا در مکہ معظمہ دیدہ ام و در موسم حج حاضر بودہ
آید و باتفاق حج کردہ ایم و بعضی دیگر میگویند کہ ترا در بغداد دیدہ بودیم و اظہار آشنائی مینمایند و
من ہرگز از خانہ خود نہ بر آمدہ ام و ہرگز این قسم مردم را ندیدہ ام چہ تہمتی ست کہ بر من میکنند اللہ سبحانہ
اعلم بحقائق الامور کلہا زیادہ برین اطناب ست تعطش ایشان را معلوم ساخت زود تر و بیشتر
خواہد نوشت انشاء اللہ تعالی مکتوب دو صد و ہفتدہم بملا طاہر بدخشی صدور یافتہ در بیان آنکہ
در بیان آنکہ نسبت باطن ہر چند بجہالت و حیرت کشد زیبا تر ست و در بیان آنکہ سبب چیست
کہ در بعضی از کشوف اولیاء غلط واقع میشود و خلاف آن ظاہر میگردد فرق در میان قضاء
معلق و قضاء مبرم و حکم ہر کدام اینہا و در بیان آنکہ آنچہ قطعی ست و شایان اعتماد کتاب و سنت
است و در بیان آنکہ اجازت تعلیم طریقت بعضی مخلصان را علامت کمال و تکمیل نیست و ما یتعلق
بذلک الحمد للہ رب العالمین و الصلوۃ و السلام علی سید المرسلین و علی آلہ الطاہرین اجمعین مدتیست
کہ از احوال و اوضاع خود اطلاع نداده اند بہر حال استقامت مطلوب ست سعی نمایند کہ سر موی خلاف
شریعت اعتقادا و عملا بوقوع نیاید و محافظت نسبت باطن خود از اہم مہام ست و ہر چند بجانب
جہالت کشد زیبا تر بود و چندان کہ بجانب حیرت انجامد بہتر باشد کہ کشوف الہی و ظہورات اسمائی در
اثناء راہ است بعد از وصول اینہا ہمہ کوتہی میکنند و غیر از جہالت و عدم یافت مطلوب دیگر نمیماند از
نسبت کشوف چہ نویسد کہ آنجا مجال خطا بسیار ست و مظنہ غلط غالب وجود و عدم آنرا مساوی باید دانست
اگر پرسند سبب چیست کہ در بعضی از کشوف کہ از اولیاء اللہ صادر میگردد غلط واقع میشود و خلاف

آن بظهور می آید مثلاً خبر کردند که فلان بعد از آن بعد از یک ماه خواهد مرد یا از سفر بوطن مراجعت خواهد نمود اتفاقاً بعد از یک ماه ازین دو چیز هیچ کدام بوقوع نیامد در جواب گوئیم که حصول آن مکشوف و مخبر عنه مشروط بشرائطی بوده است که صاحب کشف را بوقت تفصیل آن شرائط اطلاع نیافته و حکم کرده بحصول آن شی مطلقاً تا آنکه احکام لوح محفوظ بر عارفی ظاهر شد که آن حکم فی نفسه قابل محو و اثبات است و از قبیل قضا معلق اما عارف را از تعلیق و قابلیت خود خبر نه درینصورت اگر بمقتضای حکم خود حکم کند ناچار احتمال تخلف خواهد داشت منقول ست که روزی حضرت جبرئیل علی نبینا و علیه الصلوة والسلام پیش حضرت پیغمبر ما علیه و علی آله الصلوة والسلام آمده اخبار کرد در حق شخصیکه این جوان فردا علی الصباح خواهد مرد حضرت پیغمبر ما بر حال جوان رحم آمد پرسیدند که از دنیا چه آرزو داری گفت دو چیز منکوحه بکر و حلوا فرمودند تا هر دو مهیا ساختند آن جوان شب با اهلیه خود در خلوت خانه نشسته بود و طبق حلوا در پیش اتفاقاً سائل محتاج بر در آمده اظهار احتیاج نمود این جوان طبق حلوا را در دست برداشته بآن فقیر داد چون صباح شد حضرت پیغمبر علیه الصلوة والسلام انتظار خبر فوت آن جوان بردند چون دیر شد فرمودند که خبر بیارید که آن جوان چه حال دارد خبر آوردند که خوش و خرم است متحیر ماندند درین اثناء حضرت جبرئیل علی نبینا و علیه الصلوة والسلام آمده گفت که تصدق حلوا دفع بلای آن جوان نمود زیرا که بر او مار کلانی یافتند که مرده و در دهن آن مار بقدر حلوا کوفته اند که از بسیاری حلوا جان داده است و این فقیر این نقل را نمی پسندد و تجویز خطا بر جبرئیل امین نمی نماید که حامل وحی قطعی اوست و احتمال خطا بر حامل وحی تجویز نمودن مستقبح می داند مگر آنکه گوئیم که عصمت و امانت و عدم احتمال خطا او مخصوص بوحی ست که به تبلیغ است از قبل حق سبحانه درین خبر از قسم وحی نیست بلکه اخبار ست از علمی و مستفاد از لوح محفوظ است که محل خود ثبات ست پس خطا را درین خبر مجال پیدا شد بخلاف وحی که مجرد تبلیغ ست فافترقا کالفرق بین الشهادة والاخبار فان الاول معتبر فی الشرع لا الثانی بدان ارشدک الله تعالی سبحانه که قضا بر دو قسم است قضای معلق و قضای مبرم در قضاء معلق احتمال تغیر و تبدیل ست و در قضای مبرم تغیر و تبدیل را مجال نیست قال الله سبحانه ما یبدل القول لدی این در قضای مبرم ست و در قضای معلق میفرماید یمحوا الله ما یشاء و یثبت و عنده ام الکتاب

حضرت قبله گاهی ام قدس سره میفرمودند که حضرت سید محی الدین جیلانی قدس سره در بعضی از رسائل
خود نوشته اند که در قضای مبرم هیچ کس را مجال نیست که تبدیل بدهد مگر مرا که اگر خواهم انجا هم تصرف
کنم و ازین سخن تعجب بسیار میکردند و استبعاد میفرمودند و این نقل مدتها در خزینه ذهن این فقیر
بود تا آنکه حضرت حق سبحانه باین دولت عظمی مشرف ساخت روزی در صدد دفع بلیه بودم که به بعضی از
دوستان نامزد شده بود و دران وقت التجا و تضرع و ابتهال و خشوع تمام داشتم ظاهر شد که در لوح محفوظ
قضای این امر معلق بامری نیست و مشروط بشرطی نه یک گونه یاس و ناامیدی دست داده
و سخن حضرت سید محی الدین قدس سره بیاد آمد مرة ثانیه باز ملتجی و متضرع گشتم و راه عجز و نیاز
پیش گرفته متوجه شده بمحض فضل و کرم ظاهر ساختند که قضای معلق بر دو گونه است که تعلیق او را
در لوح محفوظ ظاهر ساخته اند و ملائکه را بران اطلاع داده و قضای که تعلیق او نزد خدا است
جل شانه و بس و در لوح محفوظ صورت قضای مبرم دارد این قسم اخیر از قضای معلق نیز احتمال
تبدیل دارد در رنگ قسم اول از انجا معلوم شد که سخن سید مصروف باین قسم اخیر است که صورت
قضای مبرم دارد نه بقضائیکه بحقیقت مبرم است که تصرف و تبدیل دران محال است عقلا و شرعا کما
لا یخفی والحق که کم کسی را بحقیقت آن قضا را اطلاع است فکیف که در انجا تصرف نماید و بلیه که متوجه
آن دوست شده بود دران قسم اخیر یافت و معلوم شد که حضرت حق سبحانه و تعالی رفع آن بلیه فرموده
والحمد لله سبحانه علی ذلک حمدا کثیرا طیبا مبارکا فیه کما یحب ربنا و یرضی والصلوة والسلام والتحیة
علی سید الاولین والاخرین خاتم الانبیاء والمرسلین الذی ارسله رحمة للعالمین و علی آله واصحابه
علی جمیع اخوانه من النبیین والصدیقین والشهداء والصالحین والملائکة المقربین اجمعین اللهم ارزقنا
من محبتهم و متابعة آثارهم ببرکة هؤلاء الکبراء و یرحم الله عبدا قال آمینا بر سر اصل سخن رویم و گوئیم وقوع
بعضی اوقات خطای که در بعضی علوم الهامی واقع میشود بسبب آنست که بعضی از مقدمات
مسلمه که نزد صاحب الهام ثابت است و در نفس الامر کاذب با علوم الهامی مختلط میشود و بحیثیتی که صاحب
الهام نمی تواند تمیز نمود بلکه مجموع علوم را الهامی انگارد پس ناچار در مجموع خطا واقع شود بسبب خطا
بعضی اجزای آن و ایضا گاه هست که در کشف و واقعات امور غیبی را می بینند و خیال می کنند که محمول
بر ظاهر است و مقصود بر صورت باز از آن خیال حکم میکنند و خطا واقع میشود و نمیدانند که آن امور

مصروف از ظاهر ست و محمول بر تأویل و تعبیر این مقام از جملهٔ اغلاط کشفیه است بالجمله آنچه قطعی ست و
شایان اعتماد کتاب و سنت ست که بوحی قطعی ثابت شده است و به نزول ملک مقرر گشته و اجماع
علما و اجتهاد مجتهدین نیز راجع باین دو اصل ست و ماورای این چهار اصل شرعی هرچه باشد اگر موافق
است باین اصول مقبول و الا فلا اگرچه از علوم معارف صوفیه باشد و از الهام و ایشان بود انجاد و جد
و حال را تا بمیزان شریعت نسنجند به نیم جو نمی خرند و کشوف و الهام را تا بمحک کتاب و سنت نزنند به نیم
جیتل نمی پذیرند مقصود از سلوک طریق صوفیه حصول ازدیاد یقین ست بحقیقت معتقدات شرعیه که
حقیقت ایمان ست و حصول یسر است در ادای احکام شرعیه نه امری دیگر ورای آن چه رؤیت موعود بآخرت
است در دنیا واقع نیست و مشاهدات و تجلیات که صوفیه بآن خرسند اند آرام بظلال است و
تسلی بشبه و مثال او تعالی وراء الوراء است می ترسم که اگر حقیقت این مشاهدات و تجلیات را کماهی
بگویم فتوری در طلب مبتدیان این راه افتد و قصوری در شوق ایشان پیدا آید و از آن میترسم
که اگر نگویم با وجود علم تجویز التباس حق بباطل کرده باشم بضرورت اینقدر اظهار بنمایم که مشاهدات
و تجلیات این راه را بر محک تجلی و شهود کوه موسی کلیم الله باید زد اگر درست برآید ناچار بظلال
شبه و مثال باید برد البته درست نخواهد آمد چه دک و دکّ مقصود است و در دنیا از آن چاره نبود
اگر بر باطن متجلی شود و اگر بر ظاهر دک و فک البته باید خاتم الانبیاء علیهم الصلوة و التسلیمات
ازین وسمه مبراست او را در دنیا رؤیت میسر شد و سر موئی از جا نرفت و اکمل تابعان او را که
ازین مقام نصیب دارند گفته اند بی پرده ظلی از ظلال نخواهد بود صاحب تجلی فهمد یا نه هرگاه کلیم الله
را از مشاهدهٔ این حال بی آنکه تجلی شود صعقه در گرفت دیگران چه باشند دیگر بدانند که مقصود از
اجازت بعضی از مخلصان آن بود که درین ظهور گرداب ضلالت جمعی را براه حق جل و علا بنمونی
نمایند خود هم باتفاق آن طالبان مشغولی کنند و ترقیات نمایند این سررشته را نگاه داشته سعی
نمایند که بقای خود را برباد داده کوشش کنند که مسترشدان نیز باین دولت مشرف شوند نه آنکه
این اجازت در توهم کمال و تکمیل اندازد و از مقصود باز دارد و ما علی الرسول الا البلاغ مکتوب دو صد
و هفتم هم بملا داؤد صدور یافته در بیان رعایت پیر طریقت مکتوب شریف اخوی اعزی مولانا
داؤد رسید موجب بهجت گشت حضرت حق سبحانه تعالی ظاهر و باطن را بمرضیات خود متحلی و متزین دارد

بحرمة النبی وآله الامجاد علیه وعلیهم الصلوة والتسلیمات در تکرار سبق واستقامت بر طریقت اکابر
قدس الله تعالی اسرارهم باید که از توجهات متفرقه فتوری واقع نشود واگر فرضا ظلمتی وکدورتی
طاری شود علاج آن التجا وتضرع ونیاز وشکستگیست بجناب قدس خداوندی جل شانه وتوجه تام
است بجناب بزرگی خود که وسیلهٔ حصول این دولت اوست ودر حضور وغیبت رعایت آداب وپاس این دولت
عظمی را بلیغ نمایند ورضای این بزرگواران را وسیلهٔ رضای حق سازند سبحانه طریق نجات وفلاح
اینست والسلام مکتوب دوصد ونوزدهم بمیرزا ایرج صدور یافته در بیان آنکه آدمی از نادانی خود
در فکر ازالهٔ مرض ظاهر خود است واز امراض باطنی که عبارت از گرفتاری دل است غافل ونایاب
ذلک عصمکم الله سبحانه وحماکم عما شانکم بحرمة سید الاولین والآخرین علیه وعلی آله اجمعین
من الصلوات اتمها ومن التسلیمات اکملها سعادت ونجابت آثار آدمی را چون مرضی از امراض
ظاهری پیدا میگردد وعضوی از اعضای او را آفتی میرسد آنقدر سعی ومبالغه مینمایند که آن مرض
مندفع شود وآن آفت زائل گردد ومرض قلبی که عبارت از گرفتاریست بما دون حق جل وعلا هر
چند بحدی استیلا یافته است که نزدیک است که او را بموت ابدی رساند وبعذاب سرمدی گرفتارش
گرداند هیچ فکر ازالهٔ آن نمیمانند وسعی در دفع آن نمی فرمایند اگر این گرفتاری را مرض نمیدانند سفیه
محض است واگر میدانند یا که دانند بلید صرف ما ناکه از برای ادراک این مرض عقل معاد درکار است
عقل معاش از کوته اندیشی خود مقصود بر ظاهر بلنیست عقل معاش چنانچه آفات معنویه را بواسطه
تلذذات فانیه مرض نمی انگارد عقل معاد نیز امراض صوریه را بواسطه مثوبات اخرویه مرض نمیداند
عقل معاش قصیر النظر است وعقل معاد حدید البصر عقل معاد نصیب انبیا واولیاست وعقل
معاش مرغوب اغنیا وارباب دنیاست شتان ما بینهما واسبابیکه محصل عقل معاد است ذکر موت است و
تذکر احوال آخرت ومجالست با جماعه که بدولت در دار آخرت مشرف شده اند ؎ دادیم ترا ز
گنج مقصود نشان + گر ما نرسیدیم تو شاید برسی + باید دانست که مرض ظاهر چنانچه موجب تعسر
ادای احکام شرعیه است مرض باطن نیز مستلزم آن تعسر است قال الله تبارک وتعالی کبر علی المشرکین ما تدعوهم
الیه وقال سبحانه وانها لکبیرة الا علی الخاشعین در ظاهر ضعف قوی وجوارح مستلزم آن عسر است ودر
باطن ضعف یقین ونقص ایمان موجب عدم یسر والا در تکالیف شرعیه همه تخفیف است وتمام یسر وسهولت

کریمهٔ یرید الله بکم الیسر ولا یرید بکم العسر وکریمهٔ یرید الله ان یخفف عنکم وخلق الانسان ضعیفا هر دو شاهد
این معنی است مصرع خورشید نه مجرم ار کسی بینا نیست * پس مکرر ازالهٔ این مرض لازم آمد با اطبای
حاذق التجا آوردن فرض عین گشت ما علی الرسول الا البلاغ والسلام مکتوب صد و بستم
بشیخ حمید بنگالی صدور یافت در بیان بعضی از اغلاط صوفیه و منشای آنها الحمد لله رب العالمین
والسلام علی سید المرسلین وعلی آله واصحابه اجمعین احوال و اوضاع فقرای اینجا روز بروز موجب
ازدیاد شکر است همین توقع را در مادهٔ دوستان دور افتاده دارد ای عزیز درین راه غیب الغیب
مزلهٔ اقدام سالکان بسیار است سررشتهٔ شریعت را در اعتقادیات و عملیات نیک نگاهداشته زندگانی
فرمایند در حضور و غیبت نصیحت است مبادا غفلت واقع شود بعضی از اغلاط این راه را بنوسید
و منشاء غلط را تعیین مینماید بنظر اعتبار ملاحظه خواهند نمود و در ماورای جزئیات مذکوره
باندازهٔ آن کار خواهند فرمود بدانند که بعضی از اغلاط صوفیه آنست که گاه سالک در مقامات
عروج خود را فوق دیگران یابد که فی الحقیقت افضلیت آنها باجماع علما ثابت شده است و متیقین
مقام این سالک دون مقامات آن بزرگواران است بلکه این اشتباه گاه هست که نسبت بانبیا که
بهترین خلائق اند قطعا علیهم الصلوة والتسلیمات واقع شود عیاذا بالله سبحانه من ذلک منشاء غلط
جمعی از آن است که هر یکی از انبیا و اولیا را اولا عروج تا باسماست که مبادی تعینات وجود ایشان
است و باین عروج اسم ولایت متحقق میشود ثانیا عروج در آن اسماست و از آن اسما الی ماشاء الله
تعالی اما با وجود این عروج ماوای و منزل هرکدام ایشان همان اسم است که مدار تعین وجود
اوست لهذا در مقامات عروج هر که ایشان را جوید اکثر در همان اسما یابد چه مکان طبعی این بزرگواران
در مراتب عروج همان اسماست و عروج و هبوط از آن اسما بواسطهٔ عوارض است پس سالک بلند
فطرت چون سیر او از اسما بلندتر واقع شود لاجرم از آن اسما نیز بالاتر خواهد رفت و آن توهم پیدا
خواهد کرد عیاذا بالله سبحانه از آنکه آن توهم یقین سابق را زائل گرداند و در افضلیت انبیاء
و اولویت اولیا که باجماع افضل اند اشتباه پیدا آرد این مقام از مزال اقدام سالکان است و در آن وقت
سالک عتید اند که آن اکابر از آن اسما عروجات بی نهایت فرموده اند و بفوق فوق رسیده
و نیز بدانند که آن اسما امکنهٔ طبعیهٔ عروجی ایشان است و او را نیز در آنجا مکانی لیکن طبعی

که آوردن آن اسماست و انزل آنها چه افضلیت هر شخصی باعتبار اقدمیت اوست که مبداء تعین او گشته
است ازین قبیل است آنچه بعضی از مشائخ گفته اند که گاه هست که عارف در مقامات عروج برزخیت
کبری را حائل نمی یابد و بی توسط او ترقی فرماید حضرت خواجه ما میفرمودند که رابعه نیز ازین جماعه است
این جماعه در وقت عروج چونکه از اسمی که مبداء تعین برزخیه کبری است بفوق گذشته اند توهم کرده اند
که برزخیت کبری در میان حائل نمانده است و از برزخیت کبری حقیقت حضرت رسالت خاتمیت
او داشته اند و حقیقت معامله آنست که بالا گذشت و منشای آن غلط چیزی دیگر را آنکه چون سیر
سالک در اسمی واقع شود که مبداء تعین اوست و آن اسم جامع جمیع اسماست بر سبیل اجمال چه
جامعیت انسان بواسطه جامعیت آن اسم است پس ناچار درین ضمن اسمائیکه مبادی تعینات
مشائخ دیگرست بطریق اجمال نیز با آن سیر قطع خواهد کرد و از همگی گذشته بمنتهای آن اسم
خواهد رسید و توهم فوقیت خود پیدا خواهد کرد نمیداند که آنچه او دیده است از مقامات مشائخ
و از آنها گذشته انموذجی ست از مقامات ایشان حقیقت آن مقامات و چون در همه مقام خود را جامع
می یابد و دیگر آنرا اجزای خود می انگارد لاجرم توهم او در حق خود پیدا می آرد و در همین مقام شیخ بسطام
میگوید لوائی ارفع من لواء محمد از غلبه سکر نمیداند که ارفعیة لوای او نه از لوای محمد ست علیه و
علی آله الصلوة والسلام بلکه از انموذج لوای اوست که در ضمن حقیقت اسم او مشهود گشته است
ازین قبیل ست آنچه او گفته از وسعت قلب خود که اگر عرش و ما فیه در زاویه قلب عارف بنهد هیچ
محسوس نشود اینجا نیز اشتباه انموذج بحقیقت ست و الا عرش که حضرت حق سبحانه اورا عظیم
میفرماید قلب عارف را چه نسبت او چه اعتبار و چه مقدار ظهوری که در عرش عشیر آن در قلب نیست
اگرچه قلب عارف باشد رویت اخروی بظهور عرشی متحقق خواهد شد این سخن امروز هرچند بر بعضی از
صوفیه گران خواهد اما آخر ایشان معقول خواهد شد این سخن را بمثالی واضح گردانیم انسان را که
جامع عناصر و افلاک است هرگاه نظر بر جامعیت خود افتد عناصر و افلاک را اجزای خود بیند و چون
این دید غالب آید دور نباشد که بگوید که من از کره زمین کلان ترم و از سموات عظیم ترین و در آن وقت
غافلان می فهمند که عظمت و کلانی از اجزای خود مست و کره زمین و سموات فی الحقیقه اجزای او نیستند بلکه نموذجها
ازین اجزای او ساخته اند و کلانی او از آن انموذجات ست که اجزای وی اند نه از حقیقت کره ارضی

ومساوی و بهمین اشتباه انموذج بحقیقت شی صاحب فتوحات مکیه گفته است که جمع محمدی اجمع است
نمونه از جمع الهی چه جمع محمدی مشتمل بر حقائق کونی و الهی پس اجمع باشد نمیداند که اشتمال بر ظلی
از ظلال مرتبه الوهیت ست و انموذجی ست از انموذجات آن نه بر حقیقت آن مرتبه مقدسه بلکه
نسبت بآن مرتبه مقدسه عظمت و کبریائی از لوازم آنست جمع محمدی را هیچ مقداری نیست ما للتراب
ورب الارباب وهم درینمقام که سیر سالک در اسمیکه رب اوست واقع شود گاه هست که پندارد که بعضی
از اکابر که بیقین ازوی افضل اند بتوسط او بعضی از درجات فوق رسیده اند و بتوسل او ترقی
فرموده اینجا نیز مزال اقدام سالکان ست عیاذا بالله سبحانه که باین کمال خود را افضل داند و بخسارت
ابدی پیوندد و چه عجیب و کدام فضیلت اگر بادشاه عظیم الشان و تمام السلطان در نصرت زمینداری
که داخل مملکت اوست برود و بتوسط آن زمیندار بعضی از مقامات برسد و بتوسل آن فتح بعضی مواضع
نماید غایة مافی الباب اینجا احتمال فضل جزئی ست که خارج از مبحث ست چه هر حجام و حائک بعضی از
وجوه مخصوصه خود بر عالم ذو فنون و حکیم بوقلمون فضل دارد اما آن فضیلت از اعتبار خارج ست آنچه
معتبر است فضل کلی ست که عالم و حکیم را ثابت ست این درویش را نیز ازین اشتباهات بسیار واقع
شده بود ازین تخیلات بسیار ناشی گشته و تا مدتها این حالت در او بود و مع ذلک حفظ خداوندی شامل حال
او بوده که در یقین سابق سر موی تذبذب نرفت و در اعتقاد مجمع علیه فتوری راه نیافت لله سبحانه الحمد
والمنة علی ذلک و علی جمیع نعمائه و آنچه خلاف مجمع علیه ظاهر میشد در حیز اعتبار نمی آورد و به نیک صرف
میگردد و مجملا اینقدر میدانست که بر تقدیر صحت این کشف این زیادتی راجع بفضل جزئی خواهد بود
هر چند این وسوسه معارض میشد که مدار فضل بر قرب الهیست جل شانه و ازین زیادتی در آن قرب ست
پس جزئی چون باشد اما جنب یقین سابق وسوسه هباء منثور میگشت و هیچ اعتبار نداشت بلکه
استغفار و انابت التجا می آورد و بتضرع و زاری دعا میکرد که ازین قسم کشوف ظاهر نشود و خلاف
معتقدات اهل سنت و جماعت سر مو منکشف نگردد روزی این خوف غلبه کرد که مبادا برین کشوف
مؤاخذه نمایند و این توهمات مسامحه فرمایند و غلبه این خوف بیقرار و بی آرام ساخت التجا و تضرع را
بجناب قدس خداوندی جل سلطانه مضاعف گردانید و این حالت تا مدتی کشید اتفاقا درینوقت
گذر بر مزار عزیزی افتاد و درین معامله آن عزیز را ممد و معاون خود کرد و درین اثنا عنایت خداوندی

جل شانه در رسید حقیقت معامله را کما ینبغی وا نمود روحانیت حضرت رسالت خاتمیت علیه وعلی آله
الصلوٰة والسلام که رحمت عالمیان ست درین وقت حضور ارزانی فرمود وتسلی خاطر حزین وانمود معلوم
گشت که آری قرب موجب فضل کلی ست اما این قرب که ترا حاصل شده است قرب ظلی ست از ظلال
مراتب الوهیت که مخصوص باسمی ست که رب تست پس موجب فضل کلی نباشد وصورت مثالی این مقام
را بنحوی منکشف گردانیدند که جای ریب نماید ومحل این بالکلیه زائل گشت واین درویش بعضی
از علوم که محل اشتباه دارند وگنجائش تاویل وتوجیه در کتب ورسائل خود ونوشته بود سرگشته
خواست که منشاء اغلاط آن علوم راکه بمحل فضل خداوندی جل شانه لائح گشته است بنویسد وانتشار
دارکه گناه مشتهر را اشتهار توبه در کار ست تا مردم ازان علوم خلاف شریعت فهم نکنند وتقلید در ضلالات
نیستند تا به تعصب وتکلف تفضیل وتجهیل نورزند که درین راه عجیب العجیب این گلها بسیار می شگفتند
جمعی را بهدایت میبرد وجمعی دیگر را بضلالت رهنمونی می فرماید از والد بزرگوار خود شنیده ام
قدس سره میفرمودند که اکثر از گروهای هفتاد ودو ملت که بضلالت رفته اند وراه راست گم
کرده ملشاء آن ذول در طریق صوفیه است که کار بانجام نارسانیده غلطها کرده اند وبضلالت
رفته والسلام مکتوب دوصد وبست ویکم بسید حسین مانک پوری صدور یافته در بیان
خصائص وکمالات طریقه علیه نقشبندیه مثل افضلیت این طریق واندراج نهایت در بدایت آن
یا بیان نهایت طریق ومثل سفر در وطن وخلوت در انجمن وتقدیم جذبه بر سلوک وابتداء او
سیر از عالم امر بودن این طریق اقرب طرق البته موصل است وبودن این طریق بر نهجیکه در ابتداء
آن حلاوت ووجدان ست ودر انتها بیمزگی وفقدان که از لوازم یاس ست وهمچنین در ابتداء
این طریق قرب وشهود ست ودر انتها بعد وحرمان واکابر این طریقه احوال ومواجید را تابع
احکام شرعیه ساخته واذواق ومعارف را خادم علوم دینیه داشته ودرین طریق پیرے ومریدے
به تعلیم وتعلم طریقت ست بکلاه وشجره ودرین طریق ریاضات ومجاهدات با نفس اماره باتیان احکام
شرعیه والتزام متابعت سنت سنیه ودرین مقام تسلیک طالب مربوط بتصرف شیخ مقتدا است واین
بزرگواران همچنانکه قدرت کامله را اعطای نسبت دارند در سلب این نسبت نیز قدرت تامه دارند
ودرین طریق بیشتر افاده واستفاده بسلوک ست وآن سکوت از لوازم طریق ایشان هست

فهرست جلد ثانی مکتوبات امام ربانی حضرت مجدد الف ثانی

صفحه	مضمون
۳	مکتوب ۱ بشیخ عبد العزیز جونپوری در بیان تحریر مذهب شیخ محی الدین بن العربی در مسئلهٔ وحدت الوجود
۹	مکتوب ۲ بمیر شمس الدین خلخالی در بیان آنکه مرتبهٔ ذات او تعالی و مرتبهٔ صفات او سبحانه فوق از اعتبار وجود و وجوب است
[illegible]	مکتوب ۳ بمخدوم زاده حضرت خواجه محمد سعید در بیان معاملهٔ آفاق و انفس و الهیت صغری و کبری و کمالات نبوت
۱۴	مکتوب ۴ بمیر محمد نعمان در بیان علم الیقین و عین الیقین و حق الیقین که بعض صوفیه قرار داده اند
۱۵	مکتوب ۵ بمیر شمس الدین در بیان آنکه صفات او تعالی و اعداد در انند
۱۶	مکتوب ۶ بمخدوم زاده خواجه محمد معصوم در بیان بعضی علوم
۱۷	مکتوب ۷ بفقیر عبد الحی در بیان مراتب پنجگانه و محبوبیت و محبیت و حب و رضا و مرتبهٔ فوق آنها
۱۸	مکتوب ۸ بخانخانان در بیان فرق ایمان غیب اخص خواص و ایمان عوام و ایمان متوسطان
۱۹	مکتوب ۹ بملا عارف ختنی در بیان تفسیر کلمهٔ طیبهٔ لا اله الا الله
۲۰	مکتوب ۱۰ بحقائق آگاهی میان محمد صدر برادر حقیقی حضرت ایشان در بیان آنکه هر ظهوری که باشد متناسب ظلیت نیست بخلاف ظهور فوق عرشی
۲۱	مکتوب ۱۱ بمخدوم زاده خواجه محمد معصوم در بیان بعضی از خصائص ظهور فوق عرشی و معنی تاویل آیهٔ کریمه الله نور السموات والارض
۲۴	مکتوب ۱۲ براتب آگاهی میان غلام محمد برادر حقیقی حضرت ایشان در بیان فرق مشاهدهٔ ملک و انسان
۲۶	مکتوب ۱۳ بمیرزا شمس الدین در جواب کتابت او و در بیان آنکه نصیب علما از حضرت پیغمبر از جهت حیثیت نصیب نیست علمیه و نصیب علما اهل را تحقیق حیثیت
۲۷	مکتوب ۱۴ بمولانا احمد برکی در جواب استفسار او که صاحب منصب البته صاحب علم است
۲۸	مکتوب ۱۵ بسادات عظام و قضات و اهالی و موالی کرام بلدهٔ سامانه در نکوهش خطیب آنجا که در عید قربان ذکر خلفای راشدین نکرده
۱۹	مکتوب ۱۶ بشیخ بدیع الدین سهارنپوری در جواب استفسارهای او و در بیان عجائب و غرائب برزخ صغری و فضیلت مرگ طاعون
۳۰	مکتوب ۱۷ بمیرزا حسام الدین در بیان مصیبتهای این عالم که بظاهر جراحت اند اما فی الحقیقت باعث ترقیات اند
۳۱	مکتوب ۱۸ بشیخ جمال ناگوری در بیان آنکه نصیب علمای ظاهر حیثیت و علمای راسخین حیثیت
۳۲	مکتوب ۱۹ بمیر محب الله در اتباع سنت سنیه و اجتناب از بدعات نامرضیه

صفحہ	مضمون
〃	مکتوب ۲۰ بمولانا طاہر بدخشی در فضائل صلوٰۃ
۳۶	مکتوب ۲۱ بخواجہ محمد صدیق در بیان آنکہ مراد از قلب که در حدیث قدسی لا یسعنی الخ واقع شده مضغه است الخ
۳۷	مکتوب ۲۲ بمولانا صادق کشمیری در بیان شرافت سنت
۳۸	مکتوب ۲۳ بمخدوم زاده خواجه محمد عبد الله در بیان اتباع سنت سنیه و اجتناب از بدعت نامرضیه الخ
۴۱	مکتوب ۲۴ بحاجی محمد دکنی در جواب کتابت او
۴۲	مکتوب ۲۵ بخواجه شرف الدین در ہر عملی کہ موافق شریعت است محمود است الخ
〃	مکتوب ۲۶ بمیرزا حسام الدین در جواب کتابت او
۴۳	مکتوب ۲۷ بمولانا محمد طاہر بدخشی در جواب تشکیکات شیخ عبد العزیز جونپوری که در مکتوب رالکه نام او ست
۴۴	مکتوب ۲۸ بمولانا محمد صادق کشمیری در جواب استفسار او
۴۵	مکتوب ۲۹ بشیخ عبد الحق دہلوی در بیان آنکه بہتر ازین نشأه حزن و اندوه است
〃	مکتوب ۳۰ بخواجه محمد اشرف و حاجی محمد در جواب سؤال از درستی نسبت رابطه و حضور مشغولی
۴۷	مکتوب ۳۱ بخواجه شرف الدین حسین در بیان وعظ و نصیحت۔
〃	مکتوب ۳۲ بمیرزا فلیح الله در جواب عریضه او
۴۸	مکتوب ۳۳ بمولانا محمد صالح در بیان آنکه محبوب در نظر محب در همه حال محبوب است اگر انعام فرماید و اگر ایلام الخ

صفحہ	مضمون
۴۹	مکتوب ۳۴ بنور محمد تہاری در جواب عریضه او
〃	مکتوب ۳۵ به پیرزاده محمد عبد الله در جواب استفسار که نموده بودند از توحید و از عین الیقین۔
۵۰	مکتوب ۳۶ بخواجه احمد نقی در بحث امامت
۶۴	مکتوب ۳۷ بفقیر عبد الحی در بیان فضائل کلمه طیبه
۶۶	مکتوب ۳۸ بحاجی یوسف کشمیری در بیان آنکه اہل الله را در باطن برابر خردله تعلق بدنیا نیست۔
〃	مکتوب ۳۹ بسید عبد الباقی در بیان اصحاب یمین و شمال
۶۷	مکتوب ۴۰ بمولانا بدر الدین در بیان غرق محبت
۶۸	مکتوب ۴۱ بشیخ فرید در بیان آنکه بمراتب نهایة النهایة مرتبه نبی می آید الخ۔
〃	مکتوب ۴۲ بخواجه جمال الدین حسین در بیان اخص سیر در آفاق و انفس ما عجبات تخلیه و تجلیه الخ
۷۷	مکتوب ۴۳ بمولانا محمد افضل در تحقیق اندراج النهایة فی البدایة الخ
۸۰	مکتوب ۴۴ به محمد صادق در جواب استفسار او که از وحدت وجود پرسیده بود۔
۸۵	مکتوب ۴۵ بخواجه حسام الدین در بیان آنکه عالم به تمام مجالی اسما و صفات واجبی ست۔
۸۹	مکتوب ۴۶ بمولانا حمید بنگالی در بیان فضائل کلمه طیبه
۹۴	مکتوب ۴۷ بخواجه محمد قاسم در نصیحت و تنبیه۔
〃	مکتوب ۴۸ بخواجه محمد طالب در ترغیب بمقام رضا

صفحه	مضمون
۹۵	مکتوب ۴۹ بخواجه گدا در بیان آنکه نسیان ما سوا گام اول این طریق ست
۹۵	مکتوب ۵۰ بمیرزا شمس الدین در بیان آنکه شریعت صورت و حقیقت
۹۹	مکتوب ۵۱ بخواجه محمد صدیق در بیان او سبحانه
۱۰۰	مکتوب ۵۲ بخواجه مهدی علی کشمیری
〃	مکتوب ۵۳ به یکے از مشائخ صدور یافته۔
۱۰۱	مکتوب ۵۴ بسید شاه محمد در بیان آنکه متابعت آن سرور صلعم مراتب و درجات دارد
۱۰۴	مکتوب ۵۵ بمخدوم زاده خواجه محمد سعید و خواجه محمد معصوم در بیان آنکه قرآن مجید جامع جمیع احکام شرعیه است
۱۱۰	مکتوب ۵۶ بمولانا عبد القادر در بیان معامله عارف الخ
۱۱۱	مکتوب ۵۷ بملا غازسے نائب که ذکر اولی است از صلوة۔
۱۱۴	مکتوب ۵۸ بخواجه محمد تقی در جواب استفسار او از عالم مثال۔
۱۱۸	مکتوب ۵۹ بمیرزاده خواجه محمد عبد الله در بیان آنکه معقول و موهوم و مکشوف و مشهود وغیره داخل ماسواے ست
۱۱۹	مکتوب ۶۰ بمحمد تقی در جواب کتابت او۔
〃	مکتوب ۶۱ در عزاء مرحومی ملا احمد برکی۔
۱۲۱	مکتوب ۶۲ بخانخانان انسان مدنی الطبع مجبول ست
۱۲۲	مکتوب ۶۳ بنور محمد در جواب استفسار او الخ
〃	مکتوب ۶۴ بمحمد مومن در بیان تلون احوال الخ
۱۲۳	مکتوب ۶۵ بمولانا محمد هاشم در احتراز از امور لاطائل
〃	مکتوب ۶۶ بخانخانان در بیان دانائب ورع و تقوے
۱۲۵	مکتوب ۶۷ بخانخانان در بیان معتقدات اهل سنت و جماعت
۱۳۵	مکتوب ۶۸ بخواجه شرف حسین در بیان ستون نورانی الخ
۱۳۸	مکتوب ۶۹ بمحمد مراد بخشی در بیان تعدیل ارکان نماز الخ
۱۴۰	مکتوب ۷۰ بمولانا عبد الواحد در بیان اسرار کعبه معظمه الخ
۱۴۱	مکتوب ۷۱ بحضرت مخدوم زاده خواجه محمد سعید
۱۴۲	مکتوب ۷۲ بمخدوم زاده خواجه محمد معصوم در بیان معامله محبت الله
۱۴۳	مکتوب ۷۳ نیز بحضرت خواجه محمد معصوم در بیان ظاهر و باطن انسان کامل
۱۴۵	مکتوب ۷۴ بخواجه هاشم در بیان تاویل که فمنهم ظالم لنفسه الخ

صفحه	مضمون
۴۶	مکتوب ۷۵ بمیرزا مظفر در بیان آنکه محن و بلیات مرد دوستان را کفارت ست
۴۷	مکتوب ۷۶ بمولانا فرخ حسین در بیان حقیقت عرش الخ
۴۹	مکتوب ۷۷ بمولانا حسن برکی در جواب اعتراضات او که بر کلام صوفیه نموده بود
۱۵۱	مکتوب ۷۸ بدراب خان در بیان محبت و اخلاص الخ
۱۵۲	مکتوب ۷۹ بشیخ یوسف در جواب رساله او
۱۵۳	مکتوب ۸۰ بشیخ حامد بنگالی در بیان آنکه رسیده بود که علیم القضاة در تسبیحات می نوشت دشنام که خدا اسبیا اند نزد محمد ست
۵۳	مکتوب ۸۱ به محمد مراد در بیان اجتناب از زخرفات دنیاے دنیه
۵۴	مکتوب ۸۲ بخواجه شرف الدین حسین در اجتناب از دنیاے دنیه
۵۵	مکتوب ۸۳ بمیر محمود در محبت این طائفه علیه
״	مکتوب ۸۴ بشیخ حمید بنگالی در بیان شکایت عدم رسیدن پیام و سلام
۱۵۶	مکتوب ۸۵ بشیخ نور محمد صدور یافته
״	مکتوب ۸۶ بشیخ طاهر بدخشی در جواب کتابت او
۵۶	مکتوب ۸۷ بفتح خان افغان در نصائح

صفحه	مضمون
	صدور یافته
۵۷	مکتوب ۸۸ بملا بدیع الدین در رضا بقضا
״	مکتوب ۸۹ بسیادت پناه میر محب الله در نصیحت
۱۵۸	مکتوب ۹۰ بمیرزا عرب خان در سفارش کسی
״	مکتوب ۹۱ بخواجه محمد سعید در اسرار قاب و قوسین او ادنی
۱۵۹	مکتوب ۹۲ بمیر محمد نعمان در بیان آنکه ولایت عبارت از قرب الهی ست
۶۳	مکتوب ۹۳ بخواجه هاشم بدخشی در بیان آنکه هرکدام از لطائف عالم خلق و عالم امر هم ظاهر دارد و هم باطن
۶۴	مکتوب ۹۴ بمولانا عبد القادر در بیان حقیقت فنا و بقا و جدا شدن عدم از حقیقت و صورت عارف و نسبت مجاورت بهم رسانیدن
۱۶۵	مکتوب ۹۵ بمقصود علی تبریزی در سوال او از کفر حقیقی صدور یافت
״	مکتوب ۹۶ بخواجه ابو الحسن بدخشی صدور یافت در جواب اعتراضات شیعه
۱۷۴	مکتوب ۹۷ بخواجه هاشم کشمی در جواب کتابت او
۱۷۵	مکتوب ۹۸ بحضرت مخدوم زادها خواجه محمد معصوم و خواجه محمد سعید
۱۷۹	مکتوب ۹۹ بمیر محمد نعمان در جواب سوالها که کرده بودند

تمت

بنای صنایع معنوی و مکین مکان فضل و کمال خلاق زمین و زمان

شمع کاشانهٔ هدایات و عرفان مصقلهٔ آئینهٔ صفائی درونان منور دانوار الهامات یزدانی یعنی

از دفاتر

مکتوبات امام ربانی

جلد ثانی

از ارشادات علیه غوث ربانی حضرت مجدد الف ثانی مرتبه و مدونهٔ مریدان خاص الخاص حضرت

در مطبع نامی منشی نولکشور واقع کانپور بطبع مزین منطبع شد

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله حمدا كثيرا طيبا مباركا فيه وعليه كما يحب ربنا ويرضى والصلوة والسلام الاتمان الاكملان
على حبيبه محمد وآله واصحابه واهل بيته وكمل ورثته وسائر من اتبع الهدى وعلى جميع الانبياء
والمرسلين والملائكة المقربين كما يليق بعلو شانهم ويحرى اما بعد فهذه مكاتيب متضمنة لعلوم غريبة
ومعارف عجيبة واسرار لطيفة ودقائق شريفة ما تكلم بها احد من العرفاء وما اشار اليها واحد
من الاولياء مقتبسة من مشكوة انوار النبوة للامام الهمام قدوة العلماء الراسخين المشرف
بتشريفات المرسلين صاحب الولاية الاصلية مخزن الاسرار الالهية واقف دقائق
المتشابهات القرآنية الآية العجيبة من الآيات الرحمانية مجدد الف ثاني شيخنا وامامنا الشيخ احمد
الفاروقي سلمه الله تعالى سبحانه على رؤس العالمين چون جلد اول مکتوبات بعدد سیصد و سیزده
مکتوب رسید حضرت ایشان سلمهم الله تعالی فرمودند که برهمین عدد ختم کنند که موافق عدد
پیغامبران مرسل است صلوة الله تعالی علی نبینا و علیهم و نیز موافق عدد اهل بدر است رضوان
الله تعالی علیهم اجمعین تبرکا وتیمنا بران عدد ختم نموده آمد بعد ازان مکتوبات قدسی آیات دیگر
صدور یافتند معارف آگاهی حقائق دستگاهی مظهر فیض الهی مظهر اسرار نامتناهی جامع علوم ظاهره
و باطنه حضرت مخدوم زادگی شیخ مجدد الدین خواجه محمد معصوم سلمه الله تعالی وابقاه واوصله
الی غایة ما یتمناه باعث گشتند که این مکاتیب جمع شوند حسب اشاره شریفه ایشان کمترین
خاک روبان این درگاه اضعف عباد الله الباری عبد الحی چاکر حصاری غفر الله تعالی ذنوبه و
ستر الله سبحانه عیوبه و احسن الله تعالی خاتمته متصدی جمع این مکاتیب گشت هو الله الموفق وعلیه

التکلان

التکلان **مکتوب اول** بشیخ عبد العزیز جونپوری صدور یافته در بیان تحریر مذہب شیخ محی الدین بن العربی در مسئلہ وحدت وجود و آنچہ مختار حضرت ایشان ست سلمہ اللہ تعالی

بسم اللہ الرحمن الرحیم

الحمد للہ الذی جعل الامکان مراۃ للوجوب وصیر العدم مظہر الوجود والوجوب اظہاراً لکمالاتہ سبحانہ فہو تعالی وراء جمیع الاسماء والصفات وراء جمیع الشیون والاعتبارات و وراء الظہور والبطون و وراء البروز والکمون و وراء التجلیات والظہورات و وراء المشاہدات والمکاشفات و وراء کل محسوس ومعقول و وراء کل موہوم ومتخیل فہو سبحانہ وراء الوراء ثم وراء الوراء ثم وراء الوراء

چہ گویم با تو از مرغی نشانہ * کہ با عنقا بود ہم آشیانہ
ز عنقا ہست نامی پیش مردم * ز مرغ من بود آن نام ہم گم

فلا یصل احمد حامد الی جناب قدسہ ولا یبلغ منتہی جمیع المحامد دون سرادقات عزتہ فہو الذی اثنی علی نفسہ وحمد ذاتہ بذاتہ فہو سبحانہ الحامد والمحمود حامدا کان او محمودا عاجز عن اداء الحمد المقصود کیف وقد عجز عن حمدہ سبحانہ من ہو حامل لواء الحمد یوم القیمۃ آدم من دونہ وہو افضل البرایا واکملہم ظہوراً واقربہم منزلۃ واحبہم کمالاً واشملہم جمالاً واتمہم بدراً وارفعہم قدراً واعظمہم ابہۃ وشرفاً واقواہم دیناً واعدلہم ملۃ واکرمہم حسباً واشرفہم نسباً واعرقہم بیتاً لولاہ لما خلق اللہ سبحانہ الخلق ولما اظہر الربوبیۃ وکان نبیاً وآدم بین الماء والطین واذا کان یوم القیمۃ کان ہو امام النبیین وخطیبہم وصاحب شفاعتہم الذی قال نحن الآخرون ونحن السابقون یوم القیمۃ وانی قائل قولا غیر فخر وانا حبیب اللہ وانا خاتم النبیین ولا فخر وانا اول الناس خروجا اذا بعثوا وانا قائدہم اذا وفدوا وانا خطیبہم اذا انصتوا وانا مستشفعہم اذا حبسوا وانا مبشرہم اذا ایسوا والمفاتیح یومئذ بیدی

در قافلہ کہ اوست دانم نرسم * این بس کہ رسد ز دور بانگ جرسم

صلوات اللہ سبحانہ وتسلیماتہ تعالی وتحیۃ عز شانہ وبرکاتہ جل برہانہ علیہ وعلی جمیع اخوانہ من النبیین والمرسلین والملائکۃ المقربین وعلی اہل الطاعۃ اجمعین صلوۃ وسلاما وتحیۃ وبرکۃ ہو لہا اہل کلما ذکرہ الذاکرون وکلما غفل عن ذکرہ الغافلون وبعد الحمد والصلوۃ وتبلیغ الدعوات وارسال التحیات نمودہ می آید صحیفہ شریفہ کہ نامزد این فقیر ساختہ بودند اخوی اعزی شیخ محمد طاہر رسانیدند وخوشوقت ساختند چون متضمن حقائق ومعارف ارباب کشف وشہود بود فرحت بر فرحت افزود جزاکم اللہ سبحانہ خیرا نیز موافقت صحیفہ ایشان نمودہ از اذواق ومذاق این طائفہ سخنی درمیان آوردہ بچند کلمہ مصدع گشت

شر نفیست که وجود منشاء هر خیر و کمال است و عدم منشاء هر نقص و شرارت پس وجود مر واجب را ثابت
باشد جل سلطانه و عدم نصیب ممکن بود تا همه خیر و کمال عاید باو باشد و همه شر و نقص راجع باین ممکن را
ثابت کردن وجود و خیر و کمال راجع باو داشتن فی الحقیقة شریک کردنست او را در ملک و ملک حق جل سلطانه
و همچنین ممکن را عین واجب گفتن تعالی شانه و صفات و افعال او را عین صفات و افعال و تعالی ساحتن
سوء ادبیست و الحادیست در اسما و صفات او تعالی کناس خسیس که بنقص و خبث ذاتی متسم است
چه مجال که خود را عین سلطان الشان که منشاء خیرات و کمالات است تصور نماید و صفات و افعال ذمیمه خود
را عین صفات و افعال جمیله او توهم کند غایة ما فی الباب بنابر قضیه تشکیک علماء ظواهر ممکن را وجود
واجب تعالی و وجود ممکن را از افراد مطلق وجود داشته و در وجود واجب را تعالی اولی و اقدم گفته از توهم
موجب تشریک ممکن است بواجب تعالی در کمالات و فضائل که از وجود ناشی گفته اند حق عز ذلک علوا کبیرا
در حدیث قدسی آمده الکبریاء ردائی والعظمة ازاری اگر علماء ظواهر ازین دقیقه آگاه می گشتند
هرگز ممکن را وجود ثابت نمی کردند و خیر و کمال که مخصوص بآن حضرت است جل و علا باعتبار حصول آن
وجود ممکن را اثبات نمی نمودند ربنا لا تؤاخذنا ان نسینا او اخطانا اکثر صوفی علی الخصوص متاخران ایشان
ممکن را عین واجب تعالی دانسته اند و صفات و افعال آنرا عین صفات و افعال او تعالی انگاشته
میگویند ؎ همسایه و همنشین و همره همه اوست ٭ در دلق گدا و اطلس شه همه اوست ٭ در انجمن فرق
و نهانخانه جمع ٭ بالله همه اوست ثم بالله همه اوست ٭ این بزرگواران هرچند از تشریک وجود تنزه نموده
اند و از اثنینیت گریخته اما غیر وجود را وجود یافته اند و نقائص را کمالات گفته میگویند در هیچ چیز
شرارت و نقص ذاتی نیست اگر هست نسبتی و اضافی است سم قاتل نسبت بانسان شرارت دارد
که مزیل حیات اوست و نسبت بحیوانی که در آن سم مخلوق است آب حیات است و تریاق نافع مقتدای
ایشان درین امر کشف و شهود است هر قدر که ظاهر ساخته اند دریافته اند اللهم ارنا الحقائق الاشیاء
کماهی درین باب آنچه بر فقیر ظاهر ساخته اند بتفصیل وا مینماید اول مذهب شیخ محی الدین ابن العربی
امام و مقتدای متاخرین صوفیه است درین مسئله بیان میکند بعد ازان آنچه مکشوف گشته است در تحریر
می آرد تا فرق در میان دو مذهب بر وجه اتم حاصل گردد و از وقت بدیگری خلط نشود شیخ محی الدین عربی و
تابعان او میفرمایند که اسما و صفات واجب جل و علا عین ذات واجب اند تعالی و تقدس و همچنین عین یکدیگر اند مثلاً

علم و قدرت چنانچه چون ذات تعالی یکدیگر نیز پس در این موطن در هیچ اسم و رسم تعدد و تکثر نباشد
و تمایز و تباین نبود غایت ما فی الباب آن اسما و صفات و شیون و اعتبارات در حضرت علم تمایز و تباین پیدا
کرده اند اجمالاً و تفصیلاً اگر تمیز اجمالی است معبر بتعین اول است و اگر تفصیلی است مسمی بتعین ثانی تعین اول را
وحدت می نامند و آنرا حقیقت محمدی میدانند و تعین ثانی را واحدیت میگویند و حقائق سائر ممکنات می انگارند
و این حقائق ممکنات را اعیان ثابته میدانند این دو تعین علمی که وحدت و واحدیت اند در مرتبه وجوب
اثبات مینمایند این اعیان بوئی از وجود خارجی نیافته اند و در خارج غیر از احدیت مجرده هیچ موجودی نیست
و این کثرت که در خارج مینماید عکس آن اعیان ثابته است که در مرآت ظاهر وجود که جز او در خارج موجودی
نیست منعکس گشته است و وجود تخیلی پیدا کرده در رنگ آنکه در مرآت صورت شخص منعکس گردد و وجود
تخیلی در مرآت پیدا کند این عکس را وجودی جز در تخیل ثابت نیست و در مرآت روی حلول نکرده است
و در روی آن مرآت چیزی منتقش نگشته اگر انتقاش است در تخیل است که در روی مرآت متوهم
شده این متخیل و متوهم چون صنع خداوند است جل سلطانه که اتقان تمام دارد برفع وهم و تخیل مرتفع
نگردد و ثواب و عذاب ابدی بر آن مرتب باشد این کثرتی که در خارج نمودی پیدا کرده است
بسه قسم منقسم است قسم اول تعین روحی است و قسم دوم تعین مثالی و قسم سوم تعین جسدیکه بشهادت
تعلق دارد و این سه تعین را تعینات خارجیه میگویند و در مرتبه امکان اثبات می نمایند تنزلات
خمسه عبارت ازین تعینات پنجگانه است و این تنزلات خمسه را حضرات خمس نیز گویند چون علم
خارج غیر از ذات واجب است تعالی و غیر از اسما و صفات واجبی جل سلطانه که عین ذاتند تعالی و تقدس
نزد ایشان ثابت نشده است و صورت علمیه را عین این صورت دانسته اند نه سنخ و مثال آن
و همچنین صورت منعکسه اعیان ثابته را که در مرآت ظاهر وجود نمودی پیدا کرده است عین آن اعیان
تصور کرده اند نه شبح آن ناچار حکم باتحاد نموده اند و همه اوست گفته اینست بیان مذهب شیخ
محی الدین ابن العربی در مسئله وحدت وجود بر وجه اجمال همین علوم شد و امثال این علوم که شیخ
آنها را مخصوص بخاتم الولایت میداند و میگوید که خاتم النبوة این علوم را از خاتم الولایت
اخذ می نماید و شراح فصوص در توجیه آن تکلفات می نمایند بالجمله پیش از شیخ هیچ
یکی ازین طائفه باین علوم و اسرار زبان نکشاده است

و این حقیقت را بدین نهج بیان ننموده هرچند سخنان توحید و اتحاد در غلبات سکر از ایشان بظهور آمده اند و
انا الحق و سبحانی گفته اند اما وجه اتحاد را معلوم نساخته اند و منشاء توحید را در نیافته پس شیخ برهان متقدمان
این طائفه آمده و حجت متاخران ایشان گشته مع ذلک دقائق کثیره درین مسئله مخفی مانده است و اسرار نما
نهفته درین باب بر منصهٔ ظهور نیامده که فقیر باظهار آن توفیق یافته است و تحریر آن میسر گشته والله یحق الحق و
هو یهدی السبیل مخدوما صفات ثمانیه واجب الوجود تعالی و تقدس که نزد اهل حق شکر الله تعالی سعیهم در خارج
موجود اند ناچار در خارج از ذات تعالی و تقدس متمیز باشند تمیزیکه از قسم بیچونی و بیچگونگی بود و همچنین
این صفات از یکدیگر متمیز اند تمیز بیچونی بلکه تمیز بیچون در مرتبهٔ حضرت ذات تعالی و تقدس نیز ثابت
است لانه الواسع بالواسع المجهول الکیفیة و تمیزیکه فراخور فهم و ادراک ما باشد از آن جناب قدس
مسلوب است چه تبعض و تجزی در آنجا متصور نیست تحلیل و ترکیب را در آن حضرت جل سلطانه بار نه
و حالیت و محلیت را گنجایش نه بالجمله آنچه از صفات و اعراض ممکن است از ان جناب قدس مسلوب است
لیس کمثله شیء لا فی الذات ولا فی الصفات ولا فی الافعال با وجود این تمیز بیچونی دو دست یکی اسماء و
صفات واجبی جل سلطانه در خانهٔ علم نیز تفصیل و تمیز پیدا کرده اند و منعکس گشته و هر اسم و صفت متمیز را
مقابلی است در مرتبهٔ عدم تفصیت در آن موطن مثلاً صفت علم را در مرتبهٔ عدم مقابلی است و نقیضی که
عدم علم باشد که معبر به جهل است و صفت قدرت را مقابلی است عجز که عدم قدرت باشد علی هذا القیاس
و آن عدمات متقابله نیز در علم واجبی جل شانه تفصیل و تمیز پیدا کرده اند و مرایای اسماء و صفات متقابله
خود گشته و مجالی ظهور عکوس آنها شده و نیز فقیر ان عدمات با آن عکوس اسماء و صفات حقایق ممکنات
اند غایة ما فی الباب آن عدمات در رنگ اصول و مواد آن ماهیات اند و آن عکوس همچون صور حاله
در ان مواد پس حقائق ممکنات نزد شیخ محی الدین همان اسماء و صفات متمیزه اند در مرتبهٔ علم
و نزد فقیر حقائق ممکنات عدمات اند که نقائض اسماء و صفات اند با عکوس اسماء و صفات
که در مرایای آن عدمات در خانهٔ علم ظاهر گشته اند و با یکدیگر ممتزج شده و حق قادر مختار جل سلطانه
هرگاه خواسته که ماهیتی را از ان ماهیات ممتزج بوجود ظلی که پرتوی است از حضرت وجود بر
صفت گردانیده موجود خارجی ساخته بالجمله پرتوی از حضرت وجود با این ماهیت ممتزجه انداخته است
مبداء آثار خارجیه گردانیده پس وجود ممکن در علم و در خارج در رنگ سائر صفات او پرتو

از حضرت وجود و از کمالات تابعهٔ او مثل علم ممکن پرتویست از علم واجب تعالی و تقدس و ظلی است
از آنکه در مقابل خود منعکس گشته است و قدرت ممکن نیز ظلی ست که در عجز مقابل اوست منعکس شده
و همچنین وجود ممکن ظلی است از حضرت وجود که در مرآت عدم که مقابل اوست منعکس گشته است ۵ نیاوردم
از خانه چیزی نخست ۵ تو دادی همه چیز من چیز تست ۵ لیکن نزد فقیر ظل شی عین شی نیست بلکه شبحی است
و مثال آن شی و حمل یکی بر دیگری ممتنع ست پس نزد فقیر ممکن عین واجب ثابت نبود چه حقیقت ممکن
عدم است و عکسی که از اسما و صفات در آن منعکس گشته است شبح و مثال آن اسما و صفات است
نه عین آنها پس همه اوست درست نباشد بلکه همه از اوست چه آنچه واقعی ممکن ست عدم که شرارت
و نقص و خبث را منشا است و هر چه از جنس کمالات در ممکن پیداست از وجود و توابع آن همه
مستفاد از آن حضرت است جل سلطانه بنا بر آن پرتوی است از کمالات ذاتیهٔ او سبحانه پس ناچار او
تعالی نور آسمانها و زمین باشد و ماورای او سبحانه همه ظلمت بود کیف و العدم فوق جمیع الظلمات
تحقیق این بحث کما ینبغی در مکتوبی که بنام فرزندی اعظمی مرحومی در بیان حقیقت وجود و تحقیق
ماهیات ممکنات نوشته است طلب فرمایند پس عالم باسرها نزد شیخ محی الدین عبارت از اسما و صفات
ست که در خانهٔ علم تمیز پیدا کرده در مرآت ظاهر وجود در خارج نمودی حاصل کرده است و نزد فقیر
عالم عبارت از عدمات ست که اسما و صفات واجبی جل سلطانه در خانهٔ علم در آنجا منعکس گشته اند و در
خارج با یجاد حق سبحانه آن عدمات با آن عکوس بوجود شده پس در عالم خبث ذاتی پیدا شد و
شرارت جبلی ظاهر گشت و خیر و کمال همه عائد بجناب قدس او شد جل و علا کریمه ما اصابک من حسنة
ما اصابک من سیئة فمن نفسک مؤید این معرفت ست والله سبحانه الملهم پس ازین تحقیق معلوم
گشت که عالم در خارج موجود ست بوجود ظلی چنانچه حضرت حق سبحانه در خارج موجود است
بوجود اصلی بل بذاته ما فی الباب ازین خارج نیز ظل آن خارج ست در رنگ وجود و
صفات پس عالم را عین حق جل و علا سلطانه نمیتوان گفت و حمل یکی بر دیگری جائز نباشد
ظل شخص را عین شخص نمیتوان گفت بوجود التغایر بینهما فی الخارج الاثنین متغایران و اگر
کسی ظل شخص را عین شخص گوید بر سبیل تسامح و تجوز خواهد بود که خارج از مبحث ست اگر گویند
که شیخ محی الدین و تابعان او نیز عالم را ظل حق میدانند تعالی پس فرق چه بود گوییم ایشان وجود

آن ظل را نیز در وہم می انگارند و لیوی از وجود خارجی در حق آن تجویز نمی نمایند بالجملہ کثرت موہومہ را بلفظ ظل
وحدت موجودہ تعبیر می نماید و در خارج موجود واحد را میداند تعالی و تقدس شانہ ما بینهما الیس عشاوتحمل برابل
عدم آن حمل اثبات وجود خارجی گشت مر ظل را و عدم اثبات آن وجود ایشان و چون ظل وجود را وجود
خارجی اثبات نمی نمایند ناچار بر اصل محمول میسازند و این فقیر چون ظل را در خارج موجود میداند حمل بمبارزت
نمی نماید در نفی وجود اصلی از ظل فقیر ایشان شریک اند و در اثبات وجود ظل نیز متفق لیکن این فقیر وجود ظلی در
خارج اثبات می نماید و ایشانان وجود ظلی را در وہم و تخیل می انگارند و در خارج جز احدیت مجردہ را موجود نمیدانند
و صفات ثمانیہ را کہ آرای اہل سنت و جماعت رضی اللہ تعالی عنہم وجود اینہا در خارج ثابت شدہ است
نیز در علم اثبات نمی کنند علمای ظواہر ایشانان رضی اللہ تعالی عنہم دو طرف اقتصار را اختیار فرمودہ اند و
حق متوسط نصیب این فقیر بودہ کہ آن موافق گشتہ اگر ایشانان را نیز این خارج را ظل آن خارج پیدا نشد
از وجود خارجی عالم انکار نمی نمودند و بر وہم و تخیل اقتصار نمی فرمودند و انکار از وجود خارجی از صفات
واجب الوجود نیز نمی کردند و اگر علما را نیز آگاہی میگشتند ہرگز ممکن را وجود اصلی ثابت نمیکردند و بر وجود
ظلی اکتفا می نمودند و آنچہ فقیر در بعضی مکتوبات نوشتہ است کہ اطلاق وجود بر ممکن بطریق حقیقت است
نہ بطریق مجاز منافی این تحقیق نیست زیرا کہ ممکن در خارج بوجود ظلی بطریق حقیقت موجود است نہ بسبیل
توہم و تخیل کما زعم ** سوال ** صاحب فتوحات مکیہ اعیان ثابتہ را برزخ گفتہ است بین الموجود و المعدوم
پس عدم بطور او نیز داخل حقائق ممکنات گشت پس فرق در میان تحقیق و آن قول چہ بود
جواب برزخ باین اعتبار گفتہ است کہ صور علمیہ را در روا است از روی است کہ بوجود دارد
بواسطۂ ثبوت علمی و از روی است کہ بعدم دارد بواسطہ خارجی لان الاعیان ما شمت رائحۃ من الوجود
الخارجی عندہ و عدمی کہ درین تحقیق اندراج یافتہ است حقیقت دیگر دارد و ہمچنین آنچہ در
عبارات بعضی اعزہ کہ اطلاق عدم بر ممکن رفتہ است مراد از ان معدوم خارجی است نہ
عدمی کہ بالا تحقیق یافتہ و او تعالی از آن اسماء و صفات کہ در علم تفصیل و تمیز یافتہ اند و در مرا
یای عدمات و عکس گشتہ حقائق ممکنات شدہ اند و را و و را است پس با عالم او را سبحانہ ہیچ
وجہ مناسبت نباشد ان اللہ لغنی عن العالمین او را سبحانہ با عالم عین و متحد ساختن ملکہ نسبت دادن
برین فقیر بسیار گران است ؎ آن ایشانند و من چنینم یارب ٭ سبحان ربک

رب العزت عما یصفون و سلام علی المرسلین والحمد لله رب العالمین والسلام علیکم وعلی من لدیکم **مکتوب دوم**
بمیر شمس الدین خلخالی تحریر یافت در بیان آنکه مرتبهٔ ذات او تعالی و مرتبهٔ صفات او سبحانه
فوق از اعتبار وجود و وجوب است الحمد لله و سلام علی عباده الذین اصطفی صحیفهٔ شریفه که از روی
محبت و اخلاص صادر فرموده بودند رسید فراوان رسانید کثرت اخوان دین سبب امیدداری است
در آخر اللهم اکثر اخواننا فی الدین وثبتنا و ایاهم علی متابعة سید المرسلین علیه وعلیهم من الصلوات افضلها
ومن التسلیمات اکملها ۝ از هر چه نیز دوست سخن دوست خوشتر است ؎ محبت آثار صفات سبع یا ثمانی واجب
الوجود تعالی و تقدس اختلاف الآراء که صفات حقیقیه اند در خارج موجود اند و غیر از اهل حق شکر الله تعالی
سعیهم از فرق مخالفه هیچ یکی بوجود صفات واجبی جل سلطانه قائل نگشته است حتی که متاخرین صوفیه از
ایشان نیز انکار وجود صفات نموده اند و زیادتی صفات را بالعلم راجع داشته اند ۝ از روی نقل همه
غیر صفات ؎ با ذات تو از روی تحقق همه عین ؎ والحق که سخن اهل حق برحق است و مقتبس از
مشکات نبوت و موید است بنور کشف و فراست غایة ما فی الباب اشکالی که مخالفان در وجود صفات
دارند قوی است چه صفات اگر موجود باشند خالی نیستند ممکن باشند یا واجب اول امکان ملتزم
حدوث لان کل ممکن حادث عندهم و قول بتعدد واجب منافی توحید است وایضا بر تقدیر
امکان جواز انفکاک صفات ذات تعالی و تقدس لازم است و این معنی موجب جواز جهل و عجز است
مر واجب تعالی و تقدس را حل این اشکال آنچه برین فقیر ظاهر ساخته اند آن است که حضرت حق سبحانه و تعالی
بذات خود موجود است نه بوجود که عین باشد آن وجود یا زائد صفات واجب تعالی بذات تعالی
موجودند نه بوجود زیرا که در وجود در آن موطن گنجایش نیست شیخ علاء الدوله اشارتی باین مقام فرموده
است که گفته فوق عالم الوجود عالم الملک الودود پس نسبت امکان و وجوب نیز
در آن موطن متصور نباشد چه امکان و وجوب نسبتی است میان ماهیت و وجود بحیث لا وجود لا امکان
و لا وجوب این معرفت وراء طور نظر و فکر است محبوسان عقلیه عقل ازین معرفت چه دریابند
و غیر از انکار نصیب شان چه بود الا من اعصمه الله سبحانه دیگر سیادت پناه میر محب الله
چندگاه اینجا بودند الحال چون متوجه آن حدود شدند صحبت و خدمت ایشان را
مغتنم دانستند والسلام علیکم وعلی من لدیکم **مکتوب سوم** بمخدوم زادگی حقائق و معارف آگاهی

منظور فیض الهی خواجه محمد سعید سلمه الله تعالی صدور یافت و در بیان آنکه عالم آفاق و انفس داخل ظلال
و در بیان ولایت صغری و کبری و کمالات نبوت و تحقیق حقیقت تجلی افعال که بعضی صوفیه را دست داده اند
که آن ظل فعل حق ست نه عین فعل الصفات و ذات الحمد لله و سلام علی عباده الذین اصطفی هر چه
در مرایای آفاق و انفس ظاهر شود بداغ ظلیت متسم است پس سزاوار نفی بود تا اثبات نموده آید و
چون معامله از آفاق و انفس گذشت از قید ظلیت رست و شروعی در تجلی فعل و صفت میسر گشت و معلوم
شد که قبل ازین هر تجلی که رو داده بود سیر آفاقی و انفسی اگر چه آنرا تجلی ذات دانند همه متعلق بظلال
فعل و صفت داشت نه بنفس فعل و صفت بذات خود چه رسد تعالی و تقدس زیرا که دائره ظلیت
بنهایت انفس منتهی میگردد پس هر چه در آفاق و انفس ظهور کند داخل آن دائره است فعل و صفت
نیز هر چند فی الحقیقت ظلال حضرت ذات اند تعالی و تقدس اما داخل دائره اصل اند و ولایت این مرتبه ولایت
اصلی است بخلاف ولایت مرتبه سابق که بآفاق و انفس تعلق دارد که ولایت ظلی ست منتهیان دائره
ظل را با تجلی برقی که ناشی از مرتبه اصل است میسر است که یک ساعت از قید آفاق و انفس فارغ سازند و
جمعیکه از دائره آفاق و انفس درگذشتند و از ظل باصل پیوستند تجلی برقی در حق ایشان دائمی ست چه مسکن و
ماوای این بزرگواران دائره اصل است که تجلی برقی ناشی از آن ست بلکه معامله این بزرگواران از تجلیات و
ظهورات فوق است زیرا که هر تجلی و ظهور بهر مرتبه که تعلق کند از شائبه ظلیت بیرون نیست و گرفتاری اهل
الاصل ایشان را از ظل فارغ ساخته است و از زیغ البصر خلاف کرده نهایت مآل در ولایت ظلی که
ولایت صغری است به تجلی برقی حصول می پیوندد و این تجلی برقی قدم اول ست در ولایت کبری
که ولایت انبیاست علیهم الصلوة والتسلیمات و ولایت صغری و ولایت اولیاست قدس الله
تعالی اسرارهم ازینجا تفاوت ولایت اولیا و ولایت انبیا باید دریافت صلوات الله تعالی و تسلیماته
سبحانه علیهم که نهایت آن ولایت بدایت این ولایت ست از کمالات نبوة انبیا علیهم الصلوة والتحیات
چه گوید که بدایت نبوت نهایت این ولایت است مگر حضرت خواجه نقشبند قدس سره نصیبی از ولایت
انبیا علیهم الصلوة والتحیات به تبعیت و وراثت فرا گرفته اند که گفته ما نهایت را در بدایت درج میکنیم این
فقیر اینقدر رسیده اند که نسبت و حضور نقشبندیه چون بکمال برسد بولایت کبری می پیوندد و از کمالات
آن ولایت حظ وافر می گیرد بخلاف طرق دیگران که نهایت کمال شان تا تجلی برقی ست

باید دانست سیری که بعد از سیر آفاق و انفس میسر گردد سیر در اقربیت حق است سبحانه و تعالی زیرا که
فعل او تعالی نیز از ما بما نزدیک‌تر است و همچنین صفت او تعالی از ما و از فعل او تعالی بما نزدیک‌تر است
و ذات او تعالی هم از ما و هم از فعل و صفت او سبحانه بما نزدیک‌تر است سیر درین مراتب سیر در اقربیت است حقیقت
تجلی فعل تجلی صفت و تجلی ذات درین موطن متحقق میشود و از سلطنت وهم و دائرهٔ خیال اینجا نجاتی حاصل میگردد زیرا که
سلطنت وهم و خیال راه بیرون دائره آفاق و انفس سلطنت میسر نیست نهایت وهم تا غایت ظل است هر جا ظل نمود
وهم نمود نیست ناچار در ولایت ظلی خلاصی از قید وهم بعد مدت میسر نشود که وهم او بعدم آرد و در ولایت اصلی که ولایت
کبری است خلاصی از قید وهم و خیال درین نشاء میسر است با وجود وهم از قید وهم آزاد نیست انچه طائفه
اولی را در آخر ست طائفه آخری را اینجا میسر است در ولایت ظلی درین نشاء حصول مطلوب غیر از نحوت
وهم و خیال نیست و در ولایت اصلی مطلوب از علت تراش وهم منزه و مبرا است مانا که حضرت ملکه آدم از حیله وهم و قید
خیال هم تنگ آمده آرزوی موت مینماید تا بود که مطلوب را عریان از لباس وهم و خیال در کنار کشد و در مبادی
موت متاع عافاک الله نموده میفرماید ع من شوم عریان ز تن او از خیال + تا خرامم در نهایت الوصال
بشنو آنکه گفتیم در آفاق و انفس تجلیات ظلال افعال و صفات است نه تجلیات نفس افعال و صفات بیانش
آنست که تکوین از صفات حقیقیه است چنانچه مذهب علمای ماتریدیه است شکر الله تعالی سعیهم نه از صفات
اضافیه کما زعمه الاشعریه و درین صفت چون رنگ اضافه غالب است نظر بصفات دیگر آنرا از صفات
اضافیه گمان برده اند نه این چنین است بلکه آن صفت از صفات حقیقیه است که رنگ اضافت آن
ممتزج گشته است و این صفت تکوین پایان‌تر جمیع صفات است رنگ صفات عالیه دارد و شمول نصیبی از
علم و حیوة دارد و حظی از قدرت و ارادت نیز دارد و این صفت تکوین را جزئیات است که فی الحقیقت ظلال
وے اند همچون تخلیق و ترزیق و احیا و اماتت و انعام و ایلام و این جزئیات ظلال افعال اند که فی
الحقیقت ظلال آن صفت اند و از دائرهٔ صفات حقیقیه خارج و این فعل را دو وجه است وجهیست
بفاعل و وجهیست دیگر بمفعول و این دو وجه در نظر کشفی متمائز اند وجه اولی عالیست و وجه ثانیه سافل
و ایضا وجه اولی در نظر همچو اصل می در آید و وجه ثانیه در رنگ ظل آن اصل و ایضا وجه اول
رنگی از وجوب دارد و وجه ثانی رنگی از امکان و وجه ثانی مبادی تعینات
غیر انبیا است علیهم الصلوة و التسلیمات و از اولیاء کرام و سائر انام و

این فعل حق جل سلطانه چون باعتبار جهتین رنگی از وجوب دارد از امکان ناچار ممکن باشد زیراکه مرکب از
واجب و ممکن ممکن ست وایضاً این فعل چون باعتبار جهت فوقانی روی بقدم دارد و باعتبار جهت تحتانی روی
درحدوث ناچار حادث باشد زیراکه مرکب از قدیم و حادث حادث است و جمعیکه فعل حق را جل سلطانه
قدیم گفته اند نظر بجهت اولی است و جمعی دیگر حادث دانسته اند منظور ایشان همه آخری ست نظر طائفهٔ اولی
بلندست و نظر طائفهٔ ثانیه پست هرچند هردو فریق از حق دو طرف مانده است و حق متوسط است که این فقیر
بآن امتیاز یافته است ذلک فضل الله یؤتیه من یشاء والله ذو الفضل العظیم مثل این تحقیق در صفات حقیقیه
نیز در بعضی از مکاتیب تحقیق یافته است طلب نمایند باید دانست که وجه ثانیه در فعل عبارت از خلق خاص
است که تعلق بزید گرفته است و این خلق زید گویا جزئی ست از جزئیات مطلق خلق مثلاً این خلق خاص
که تعلق بزید گرفته است نیز جزئیات دارد در رنگ خلق ذات زید و خلق صفات زید و خلق افعال
زید و این جزئیات خلق زید در رنگ ظلال اند مرآن خلق زید را که همچو کلیست و خلق فعل زید را نیز ظلی
است و مظهری و آن کسب زیدست که تعلق بفعل نموده است این کسب را زید از خانهٔ پدر خود نیاورده
ست بلکه کسب او پرتوی است از خلق حق جل و علا پس ازین معارف معلوم گشت که فعل ظل تکوین ست و وجه ثانیه از
فعل ظل ست مر وجه اولی را چنانچه تحقیق یافته است و وجه ثانیه نیز ظلی ست که خلق زید بود مثلاً و خلق زید را نیز
ظلی ست که خلق فعل زید بود و این ظل را نیز ظلی ست که کسب زید باشد چون این علوم دانستی بدانکه در نظر سالکان
در وقت سلوک مثلاً چون نسبت کسب زید از زید منتفی گردد و اضافهٔ آن بزید مرتفع شود ناچار فاعل آن فعل
حق را دانند تعالی و تقدس بلکه افعال متکثره و متباینهٔ خلائق را فعل یک فاعل بینند و ظهور این معنی را تجلی افعالی
می انگارند الانصاف می باید داد که این تجلی تجلی فعل حق است سبحانه یا تجلی ظلی از ظلال آن فعل ست که
بمراتب تنزل نموده اسم خالقیت یافته است بر تجلی فعلی تجلیات دیگر را قیاس باید کرد که به ظلی از ظلال
کفایت نموده اصل اصل انگاشته اند و بجوز مویز آرام یافته باید دانست که وجوب وجود چونکه
نسبت و اضافت است ناچار در مرتبهٔ فعل یافته شود و چون نسبت بعالم مناسبت ندارد بلکه مخصوص حق
صانع عالم است تعالی و تقدس پس بوجه اولی از فعل که بالا ذکر یافته است مناسب باشد اگر گویند ازین بیان
لازم می آید که وجوب در مرتبهٔ ذات و صفات تعالی و تقدس ثابت نباشد و ذات و صفات او تعالی
و تقدس واجب گفته نشود پس وجوب از حضرت ذات صفات مسلوب بود چنانچه امکان و امتناع

ازان

از آنحضرت تعالیٰ مسلوب ست پس رابع پیدا شد سوای وجوب و امکان و امتناع و حال آنکه
انحصار علی ثابت شده است درین اشیاء ثلثه گوئیم که این انحصار مر ماهیت راست و وجود آن فحیث
للنسبة الماهیة الی الوجود لا انحصار کما فی ذات الواجب تعالیٰ وصفاته سبحانه فان ذاته تعالیٰ موجود بذاته
لا بالوجود حینا کان او زائد وصفاته تعالیٰ موجودة بذاته سبحانه من غیر ان یتخلل فیها وجود فذاته تعالیٰ وصفاته
سبحانه فوق هؤلاء الثلثة المحضرة غایة ما فی الباب انا نتصور ذاته تعالیٰ ونتعقل صفاته سبحانه بالوجود والاعتبار
ولا سبیل الی الکنه عرض لذاته سبحانه فی الوجود التصوری الظلی الوجوب لما هو المناسب والالیق بعنایته تعالیٰ
وعرض لصفاته سبحانه فی الوجود الذهنی الامکان لما هو المناسب لها حتیا حیا الی الذات فذاته تعالیٰ وسبحانه فی حد
انفسها فوق قریب الوجود والامکان بل فوق قریب الوجود ایضا وباعتبار الوجود التصوری الظلی الوجود یناسب
الذات تعالیٰ والامکان یناسب الصفات تعالت وتقدست فالصفات تعالت من حیث الوجود الخارجی لا واجبة
ولا ممکن بل فی فوق الوجوب والامکان وباعتبار الوجود الذهنی ممکن ولا یلزم من هذه الامکان الحدوث لما انه لیس
لذواتها کما فی الممکنات بل الوجوداتها الظلیة ویناسب هذه المعرفة ما قاله ارباب المعقول من ان الکلیة والجزئیة تعرضان
للماهیة باعتبار خصوصیة الوجود الذهنی فلا یوصف بها الماهیة حال الوجود الخارجی فزید الموجود فی الخارج مثلاً قبل التعقل
لیس بجزئی کما انه لیس بکلی بل عرض له الجزئیة بعد الوجود الذهنی الظلی فنقول جمیع النسب والاضافات والاحکام
والاعتبارات التی تحمل علیه تعالیٰ کالالوهیة والازلیة غیر الصفات الثمانیة الموجودات انما یصدق علیه سبحانه
باعتبار التصور والتعقل والا فالذات من حیث هو غیر متصف بصفة ولا مسمّی باسم ولا محکوم بحکم فصاحب الشرع
تعالیٰ انما اطلق علی ذاته اسما واحکاما باعتبار التناسب والتشابه لتکون قریبة الی افهام المخلوقات
ویکون التکلم منهم علی قدر عقولهم کما یقال لزید الموجود فی الخارج بدون ملاحظة موجوده
الذهنی انه جزئی علی سبیل التشبیه والتنظیر ویکون حکمهم بالجزئیة لزید انسب واشبه من
حکمهم بانه کلی فکذلک الحکم بالوجوب والوجود علی الذات الغنی العلی الاعلی اولی وانسب
من الحکم بالامکان والامتناع والا فلا یصل الی جناب قدسه تعالیٰ وجوب ولا وجود کما
یلیق بجناب تنزیهه تعالیٰ امکان وامتناع فافهم هذه المعرفة الشریفة المقدسة
فانها اساس الدین وخلاصة علم الصفات والذات تعالت وتقدست وما تکلم بها احد من
العظام والواحد من الکبراء استاثر الله سبحانه بها العبد بهذه المعرفة والسلام علی من اتبع الهدی

مکتوب چهارم بسیادت مآب میر محمد نعمان صدور یافته در بیان آنکه علم الیقین و عین الیقین و حق الیقین
که بعضی صوفیه قرار داده اند فی الحقیقة ده شطر اند از سه شطر علم الیقین و یک شطر علم الیقین در پیش است
تا بعین الیقین چه رسد و بیان آنکه صاحب این علوم مجدد این الف ست والحمد لله وسلام علی عباده الذین
اصطفی مدتیست که از احوال فقرای آن حدود اطلاع نبخشیده اند المسئول من الله سبحانه سلامتکم و استقامتکم
بدانند که علم الیقین عبارت از شهود آیات ست که افاده یقین علمی نماید این شهود فی الحقیقة استدلال
از اثر بموثر ست پس انچه از تجلیات و ظهورات در مرایای آفاق و انفس دیده شود از قبیل استدلال اثر بموثر است اگرچه
آن تجلیات را تجلیات ذاتیه نامند و آن ظهورات را بی کیف خوانند چه ظهور شی در مرآت حصول آخر ست از آثار آن
شی بحصول عین آن شی پس سیر آفاقی و انفسی بتمامه قدم از دائره علم الیقین بیرون نکشند و غیر استدلال از
اثر بموثر نصیب آن نباشد قال الله تبارک و تعالی سنریهم آیاتنا فی الآفاق و فی انفسهم حتی یتبین لهم انه الحق و دیگران
سیر آفاقی را از علم الیقین دانسته اند و عین الیقین و حق الیقین در سیر انفسی اثبات نموده اند و بیرون از نفس سیر نگفته ع
آن ایشانند و من چنینم یارب * باید دانست که حضرت حق سبحانه به بنده از بنده نزدیکتر ست پس اقرب بنده تا حق
جل و علا در جانب قربیت سیر دیگر متحقق است که وصول القطع آن منوط است از این سیر ثالث نیز فی الحقیقة شعبه
علم الیقین است هر دائره ظلیت بیرون نهاده تا از شائبه ظلیت پاک نمیرا نیست زیرا که اسماء و صفات و جمیع شیونات
فی الحقیقة ظلال حضرت ذات اند تعالی و تقدس و هر جا شوب ظلیت است داخل آثار و آیات است پس ایشان
از سه سیر علم الیقین یک سیر اول را مخصوص بعلم الیقین ساخته اند و سیر دوم آخر را محصل عین الیقین و حق الیقین
گردانیده اند و به سیر ثالث لب نگشاده تا دائره علم الیقین تمام شود و عین الیقین هنوز در پیش است ع قیاس کن
ز گلستان من بهار مرا * از عین و حق الیقین چه گوید اگر گوید که فهم کنند که دریابد این معارف از حیطه ولایت
ارباب ولایت و در رنگ علمای ظواهر در ادراک آن عاجزند و در ادراک آن قاصر این علوم مقتبس از مشکوة انوار
نبوت اند علی اربابها الصلوة والسلام والتحیة که بعد از تجدید الف ثانی به تبعیت و وراثت تازه گشته اند
و بطراوت ظهور یافته صاحب این علوم و معارف مجدد الف ست کما لا یخفی علی الناظرین فی علومه و
معارفه التی تتعلق بالذات والصفات والافعال و تتلبس بالاحوال والمواجید و التجلیات و
والظهورات فیعلمون ان هؤلاء المعارف والعلوم وراء علوم العلماء و وراء معارف اولیائه
بل علوم هؤلاء بالنسبة الی تلک العلوم قشر و تلک المعارف لب ذلک القشرة والله سبحانه تعالی

و بدل کنند که بر سر هر مائة مجددی گذشته است اما مجدد مائة دیگر است و مجدد الف دیگر چنانچه در میان مائة
و الف فرق است در مجددین اینها نیز همانقدر فرق است بلکه زیاده ازان و مجدد آنست که هرچه درین
مدت از فیوض بامتان برسد بتوسط او برسد اگرچه اقطاب و اوتاد آن وقت بودند و بدلا و نجبا باشند
خاص کند بندهٔ مصلحت عام را؛ و السلام علی من اتبع الهدی و التزم متابعة المصطفی علیه و علی آله الصلوة
و التسلیمات العلی و علی جمیع اخوانه من الانبیاء و المرسلین و الملائکة المقربین و عباد الله الصالحین
اجمعین **مکتوب پنجم** بمیر شمس الدین علی خلخالی صدور یافته در بیان آنکه صفات او تعالی
دو اعتبار دارند اول اعتبار حصول آنها است فی انفسها و دوم اعتبار قیام آنها است بذات
هر دو اعتبار متمیز و خارج اند؛ الحمد لله و سلام علی عباده الذین اصطفی محمد و ما صفات واجبی جل سلطانه که موجود
اند و قیام بذات دارند تعالی و تقدس دو اعتبار دارند اعتبار اول آنکه فی حدود ذاتها ثابت اند و اعتبار
دوم آنکه قیام بذات واجب دارند تعالی و تقدس باعتبار اول مناسبت بعالم دارند و مبادی تعینات اند
باعتبار دوم از عالم مستغنی اند و هیچ توجهی بعالم و عالمیان ندارند و ایضا در نظر کشفی باعتبار اول از
ذات تعالی و تقدس منفک مینمایند و اثبات ذات تعالی و تقدس ماورای اینها نموده می آید و باعتبار
ثانی نه اینچنین اند و انفکاک متصور نه و ایضا باعتبار اول حجاب دانند تعالی و تقدس و باعتبار ثانی
احتجاب مرفوع ست در رنگ آنکه بیاضی که قائم بجامه باشد حجاب جامه نیست غایة ما فی الباب بیاض را دو
اعتبار حصول نفسی و حصول قیامی حجاب ذات نیست هر چند محسوس همان بیاض ست اما حجاب مرفوع است
بخلاف صفات واجبی تعالی و تقدس باعتبار اول حاجب اند و اعتبار ثانی غیر حاجب فرق در میان این
دو اعتبار اندک خیال نکنی این فقیر با وجود جذب قوی و سرعت سیر مابین این دو اعتبار را نزدیک به پانزده
سال قطع کرده است علمای متقدمین بفرق این دو اعتبار مهتدی نگشته اند که حصول عرض فی نفسه همان
حصول قیام اوست در جواهر؛ از علمای متاخرین بعضی بفرق این دو اعتبار راه یافته اند و تحقیق نموده اند
که حصول نفسی عرض دیگرست و حصول قیامی دیگر لان العرض یقال فی حقه انه وجد فقام فی الوجود
غیر القیام این تحقیق متاخران که در عرض نموده اند گویا زینه بود از برای عروج مستمندی
و وسیله بود از برای حاجتمندی بسیاری از تحقیقات کلامی و فلسفی درین سیر و سلوک
مدد نموده است و واسطهٔ معارف الهی جل شانه گشته و السلام

علی من اتبع الہدی والتزم متابعۃ المصطفی وعلی آلہ واصحابہ من الصلوات اتمہا ومن التسلیمات اکملہا

مکتوب ششم بمخدوم زادگی جامع علوم عقلیہ ونقلیہ مجد الدین خواجہ محمد معصوم سلمہ اللہ تعالی صدور یافتہ در بیان بعضی از اسرار غامضہ واز آنجا وجہ امر اتباع پیغمبر ما مر ملت حضرت ابراہیم را علیہما الصلوۃ والسلام مفہوم میگردد الحمد للہ وسلام علی عبادہ الذین اصطفی ایہا المکارم کہ مقصود از آفرینش من آنست کہ ولایت محمدی بولایت ابراہیمی علیہما الصلوات والتحیات منصبغ گردد وحسن ملاحت این ولایت با جمال صباحت آن ولایت ممتزج شود وقد ورد فی الحدیث اخی یوسف اصبح وانا املح باین انصباغ وامتزاج مقام محبوبیت محمدیہ بدرجہ علیا رسید مانا کہ مقصود از امر اتباع ملت ابراہیم علی نبینا وعلیہ الصلوۃ والسلام حصول این دولت عظمی بودہ است واز طلب صلوۃ وبرکات مماثل صلوات وبرکات حضرت ابراہیم علی نبینا وعلیہ الصلوۃ والسلام برای این غرض بودہ ملاحت وصباحت ہر دو ناشی از حسن ذات اللہ تعالی اند بمزج صفات لیکن حسن صفات وافعال وآثار ہمہ مستفاد از حسن صباحت است کہ کثیر البرکۃ است ملاحت بحضرت اجمال مناسب تر است گویا ملاحت مرکزی است مر حسن را وصباحت دائرہ آن مرکز ودر حضرت تعالی وتقدس چنانچہ بساطت ست وسعت است تنزیہ آن مرتبت است و وسعت کہ در فہم ما درآید ونہ اجمال آن اجمال وتفصیل کہ مدرک گردد لا تدرکہ الابصار وہو یدرک الابصار وہو اللطیف الخبیر بساطت وسعت ذات تعالی اثبات نمائیم از یکدیگر جدا اند نہ آنکہ عین یکدیگر اند چنانچہ بعضی گمان بردہ اند اما تمیزی کہ در میان انہا در ان مرتبہ ثابت است خارج از حیطہ ادراک ما است وبیرون از دائرہ اوہام ما پس ملاحت وصباحت نیز در ان مرتبہ متمیز باشند واحکام یکدیگر از ہمدیگر جدا بودند وکمالاتی کہ با ہر یکی متعلق میشوند از ہمدیگر جدا باشند وانچہ مقصود از آفرینش خود میدانستم معلوم کہ بحصول پیوست وسؤال ہزار سالہ باجابت قرین گشت الحمد للہ الذی جعلنی صلۃ بین البحرین ومصلحا بین الفئتین اکمل الحمد علی کل حال والصلوۃ والسلام علی خیر الانام وعلی اخوانہ الکرام من الانبیاء والملائکۃ العظام چون صباحت نیز برنگ ملاحت ملون گشتہ است بمرتبہ لاجرم بمقام خلت ابراہیمی نیز وسعتی پیدا کردہ است ومحیط حکم مرکزیت یافتہ باید دانست کہ مقام محبت بمرتبہ ملاحت مناسبت دارد ودر مقام خلت بمرتبہ صباحت در محبت محبوبیت صرف نصیب خاتم الرسل است علیہ وعلیہم الصلوۃ والسلام خالص مخصوص بحضرت کلیم علی نبینا وعلیہ الصلوۃ والسلام وحضرت خلیل علی نبینا وعلیہ الصلوۃ والسلام نسبت یاری وندیمی دارد محبت ومحبوب دیگر است ویار وندیم دیگر ہر کدام نسبت علیحدہ است واین فقیر چون مربای ولایت محمدیہ ولایت موسویہ است

علی صاحبها الصلوة والسلام والتحیة متوطن و متمکن در مقام ملاحت دارد و بواسطهٔ غلبهٔ محبت ولایت محمدیه
علی صاحبها الصلوة والتحیة نسبت محبوبیت غالب است و نسبت محبیت مغلوب و مستور ای فرزند با وجود
اینمعامله که بخلافت مربوط بوده است کارخانهٔ عظیم دیگر بمن حواله فرموده اند و برای پیری و مریدی مرا نیاورده اند و
مقصود از خلقت من تکمیل و ارشاد خلق نیست معامله دیگر است و کارخانهٔ دیگر درین ضمن هر که مناسب دارد
فیض خواهد گرفت والا لا معامله تکمیل و ارشاد و نسبت بآن کارخانه امریست مهجور مطروح فی الطریق دعوت انبیا
علیهم الصلوة والتسلیمات نسبت بمعاملات باطنیهٔ ایشان همین حکم دارد هر چند منصب نبوت ختم یافته است اما از
کمالات نبوت و خصائص آن بطریق تبعیت و وراثت کمل تابعان انبیا را نصیب است علیهم الصلوة والتحیات مکتوب
بفقیر حقیر عبد الحی که جامع این مکتوبات شریف است صدور یافته در بیان مراتب پنجگانه محبوبیت و محبیت و محبت
و حب و رضا و مرتبهٔ آنها و خصوصیت هر کدام آنها به پیغمبری و ما یناسب ذلک الحمد لله و سلام علی عباده الذین اصطفی و
الحمد لله الذی انعم علینا و هدانا الی الاسلام و جعلنا من امة حبیبه محمد المصطفی علیه و علی آله الصلوة والسلام بدان
ارشدک الله تعالی در محبت ذاتیه که حضرت ذات تعالی و تقدس خود را دوست دارد سه اعتبار محبوبیت و محبیت
و محبت ظهور کمالات محبوبیت بخاتم الرسل علیه و علی آله و علیهم الصلوة والتسلیمات مسلم است غایة ما فی الباب در جانب
محبوبیت دو کمال است فعلی و انفعالی فعلی اصل است و انفعال تابع آن لیکن انفعال علت غائی است مر فعل را هر چند
در وجود متاخر است اما در تصور متقدم و ظهور کمالات محبیت نصیب حضرت کلیم الله است علی نبینا و علیه الصلوة
والسلام و اعتبار سوم که نفس محبت است ابو البشر حضرت آدم علی نبینا و علیه الصلوة والسلام اولا در انجا مشهود
گشت ثانیا حضرت ابراهیم نیز علی نبینا و علیه الصلوة والسلام همانجا مشهود شد و ثالثا حضرت نوح نیز در همان اعتبار
بنظر در آمد والامر الی الله سبحانه حضرت ذات تعالی و تقدس چنانچه خود را دوست میدارد کمالات
اسمائی و صفاتی و افعالی خود را دوست میدارد و ظهور این محبت حضرت تعالی و تقدس مر اسما و صفات
خود را در حضرت خلیل اتم است علی نبینا و علیه الصلوة والسلام و ظهور محبوبیت اسمائی و صفاتی و افعالی
در انبیاء دیگر محقق است علی نبینا و علیهم الصلوة والسلام والتحیات در رنگ ظهور محبیت اینها چون اسما و صفات
و افعال را ظلال است ظهور محبوبیت آن ظلال بتوسط اصول اینها نصیب اولیائی مرادان و محبوبان است در رنگ
محبیت آن ظلال که نصیب اولیای مریدین و محبین است و فوق مقام محبت ذاتیه مقام حب است که جامع اعتبارات
ثلثه است و اجمال آنها و مقام رضا فوق مقام محبت و حب است چه مرتبهٔ رضا فوق مرتبهٔ محبت است زیرا که

و محبت وجود نسبت است اجمالاً و تفصیلاً و در مقام رضا صرف نسبت که مناسب حضرت ذات است تعالی
و تقدس فوق مقام رضا قدمی نیست مگر خاتم الرسل علیه و علیهم الصلوة والتسلیمات ازان مقام خبر داده که فرموده علیه و
علی آله الصلوة والسلام لی مع الله وقت لا یسعنی فیه ملک مقرب ولا نبی مرسل در حدیث قدسی نیز باین خصوصیت اشارت
که وارد شده یا محمد انا وانت وما سواک خلقت لاجلک فقال محمد علیه و علی آله الصلوة والسلام اللهم انت و
ما انا وما سواک ترکت لاجلک محمد رسول الله را صلی الله علیه و علی آله وسلم امروز چه دریابند و عظمت و بزرگی
ایشان را درین نشاء چه شناسند که حق با مبطل درین دار ابتلا ممتزج است و حق با باطل مخلوط در روز قیامت
بزرگی ایشان معلوم خواهد گشت که امام پیغمبران باشند و صاحب شفاعت ایشان و آدم و من دونه همه تحت لوای ایشان
بوند علیه و علی جمیع الانبیاء والمرسلین من الصلوات افضلها ومن التسلیمات اکملها جائز است که درین موطن خاص که فوق مقام
رضا است خادمی را از خادمان اولش خود ایشان بوراثت و تبعیت جا دهند و بطفیل محرم آن بارگاه سازند ع
با کریمان کارها دشوار نیست ÷ این معنی مستلزم فوقیت غیر انبیا بر انبیا نیست علیهم الصلوة والتحیات چه خادم را
باهمگنان مخدوم چه مساوات و تابع را با همسران متبوع چه نسبت اصل مقصود نیست و تابع طفیلی نهایت معامله تابع
بفضل جزئی میکشد که دران محظور نیست چه هر جا یک وجهی باعتبار صنعت خود بر عالم ذی فنون فضل دارد که از خیر
اعتبار ساقط است کانها ارشادات و رموز و اشارات و کنوز لا نصیب منها للاکثر الا ان یرضوا بحسن الظن
لیستح ایمانهم ثمرات تنفع لهم والله سبحانه الموفق والسلام علی من اتبع الهدی والتزم متابعة المصطفی علیه و علی جمیع
اخوانه من الانبیاء والمرسلین والملائکة المقربین من الصلوات افضلها ومن التسلیمات اکملها مکتوب ہشتم
بخانخانان صدور یافت در بیان فرق ایمان غیب اخص خواص و ایمان متوسطان ÷ الحمد لله و سلام علی عباده
الذین اصطفی ع از هر چه میرود سخن دوست خوشتر ÷ قال الله تبارک و تعالی اذا سألک عبادی عنی فانی قریب
و قال الله تعالی ما یکون من نجوی ثلثة الا هو رابعهم ولا خمسة الا هو سادسهم ولا ادنی من ذلک ولا اکثر الا
هو معهم اینما کانوا قرب و معیت او تعالی همچو ذات او سبحانه بیچون و بیچگونه است زیرا که بیچون را به بیچون راه هست
پس هر چه از معنی قرب و معیت بعقل و فهم ما مدرک شود یا بکشف و شهود ما درآید او تعالی از همه منزه و مبرا است که
قدمی در مذهب مجسمه دارند ایمان آریم که او تعالی قریب با ما است اما معنی قرب و معیت ندانیم که چیست در یوم تشار
نهایت نصیب کمل ایمان بغیب است بذات و صفات او تعالی ع و در بنیان بارگاه است ÷ بیش ازین پی برده اند
که هست ÷ ایمان بغیب اخص خواص است در رنگ ایمان غیب عوام نیست عوام بسماع یا باستدلال ایمان بغیب

حاصل کرده اند و اخص خواص غیب الغیب را در پس پرده های ظلال جمال و جلال و ورای سیر اوقات تجلیات
و ظهورات مطالعه نموده ایمان بغیب حاصل نموده اند و متوسطان ظلال را اصل انگاشته و تجلیات را عین متجلی دانسته
بایمان شهودی خرسند اند و در حق ایشان ایمان بغیب نصیب اعدا است کل حزب بما لدیهم فرحون باعث تصدیع آنکه مولانا
عبد الغفور و مولانا حاجی محمد از یاران مخصوص اند هر چه قسم احسان در باب مشار الیهما بوقوع آید موجب امتنان فقیر است
با کریمان کارها دشوار نیست والسلام ۞ **مکتوب نهم** بملا عارف ختنی صدور یافت در بیان فضائل کلمهٔ طیبهٔ لا اله الا الله
و تحقیق مقام تنزیه و بیان آنکه ایمان بغیب وقتی متحقق شود که معامله باقربیت رسد چه آن معامله از ضبط وهم و خیال بیرون است
الحمد لله و سلام علی عباده الذین اصطفی مولانا محمد عارف ختنی نخست نفی آلههٔ باطله نموده اثبات معبود بحق جل سلطانه
نماید و هر چه بداغ چونی و چندی متسم است آنرا تحت لا داخل ساخته ایمان بخدای بیچون جل شانه حاصل کند تمامتر این
چه نفی و اثبات کلمهٔ طیبهٔ لا اله الا الله است قال علیه و علی آله الصلوة والسلام افضل الذکر قول لا اله الا الله و قال علیه
و علی آله الصلوة والسلام حاکیا عن الله سبحانه و ان السموات السبع و عامرهن غیری والارضین السبع فی کفة و لا اله الا
الله فی کفة لمالت بهن لا اله الا الله چرا افضل نباشد و راجح نیاید که یک کلمهٔ آن نفی جمیع ماسوای می نماید چه سموات و چه ارضین
چه عرش و چه کرسی و چه لوح و چه قلم و چه عالم و چه آدم و کلمهٔ دیگر آن اثبات معبود بحق میفرماید جل برهانه که خالق سموات
و ارضین و ماسوای حق جل و علا هر چه هست از آفاق و انفس همه بداغ چونی و چندی متسم است پس ناچار در رنگ آیات آفاق
و انفس متجلی شود بطریق اولی چند و چون خواهد بود که شایان نفی است پس معلوم و موهوم و مشهود و محسوس ما همه بچون و
چگونه متصف است و بعیب حدوث و امکان معیوب زیرا که معلوم و محسوس ما منحوت ماست و مجعول تنزیهی که در علم ما آن متعلق شود
عین تشبیه است و کمالی که باندازهٔ فهم ما بود عین نقص پس هر چه بما متجلی و مکشوف و مشهود گردد همه غیر حق است سبحانه و تعالی
و ورای او ورای او ست حضرت خلیل علی نبینا و علیه الصلوة والسلام فرمایند ما تعبدون و ما تنحتون و الله خلقکم و ما تعملون و منحوت ما خواه به تیشه تراشیده شود
خواه بعقل و وهم همه مخلوق است سبحانه و شایان عبادت نه شایان عبادت آن خدای بیچون و بیچگونه است که دست وهم ما از دامن
ادراک او تعالی کوتاه است و دیدهٔ کشف و شهود ما از شهود عظمت و جلال او سبحانه خیره و تباه پس ما ایمان باینچنین خدای بیچون و بیچگونه
جل شانه میسر نشود مگر بطریق غیب چه ایمان شهودی ایمان باو نیست تعالی بلکه ایمان است بمنحوت خود از مخلوقات او تعالی و تشریک
است ایمان بغیر او با ایمان او تعالی بلکه ایمان بغیر است و لیس عادتنا الله سبحانه عن ذلک ایمان بغیب وقتی میسر شود که وهم را هیچ سیر
آنجا جولانگاه نماند و هیچ چیز از آنجا در متخیله نقش نگردد و این معنی در اقربیت او تعالی متحقق است که از حیطهٔ وهم و خیال هر چه نزدیکتر است چند
دورتر بود و جولانگاه وهم آنجا بیشتر باشد و در سلطنت خیال زودتر داخل شود این دولت مخصوص انبیا است علیهم الصلوة و التسلیمات

و ایمان بغیب نصیب این بزرگواران علیهم الصلوة والتسلیمات در تبعیت و وراثت ایشان هر کرا باین دولت
مشرف سازند و ایمان بغیب که عامه مؤمنان را حاصل است از حیطهٔ وهم خارج نیست چه ورای الوراء نزد عوام جانب غیب
بعد است که جولانگاه وهم است و ورای الوراء نزد این بزرگواران علیهم الصلوة والتسلیمات والتحیات در جانب قرب که
وهم را آنجا مجال نیست تا دمانیکه دنیا برپاست او بحیات دنیا زنده است از ایمان بغیب چاره ندارد چه ایمان مشهود آنجا معلوم
است و چون نشأهٔ آخرت پرتوی ندارد و صورت وهم و خیال را شکنند ایمان شهودی مقبول بود و از علت جعل و بحث مبرا باشد
انکار رم که چون محمد رسول الله صلی الله علیه و آله وسلم در دنیا بدولت رؤیت مشرف گشت اگر ایمان شهودی در حق او علیه و علی
آله الصلوة والسلام اینجا اثبات کنیم محمود بود از علت جعل و بحث ازو باشد چه آنچه دیگران را فردا موعود است او را اینجا میسر است
علیه و علی آله الصلوة والسلام ذلک فضل الله یؤتیه من یشاء والله ذو الفضل العظیم باید دانست که کلمهٔ نفی را حضرت خلیل علی نبینا
و علیه الصلوة والسلام تمام کرد و هیچ ذره از دریای شرک نگذاشت که مسدود و لنا خت لهذا امام انبیا آمد علیهم الصلوة والسلام و پیش قدم ایشان گشت
علیه و علیهم الصلوة والتحیات چه نهایت کمال در نشأهٔ دنیا منوط بایمان نفی است زیرا که ظهور کمالات کلمهٔ طیبهٔ اثبات موقوت بنشأهٔ آخرت است غایة ما
الباب چون خاتم الرسل علیه و علیهم الصلوة والتسلیمات درین نشأه بدولت رؤیت مشرف گشت از کمالات کلمهٔ طیبهٔ اثبات
درین نشأه نیز نصیبی فرا یافته توان گفت که کلمهٔ اثبات باندازهٔ این نشأه بمبعث ایشان تمام گشت علیه و علی آله الصلوة
والسلام و بهمین معنی تواند بود که تجلی ذات در حق ایشان درین نشأه اثبات مینمایند و دیگران را موعود میسازند والسلام علی
من اتبع الهدی والتزم متابعة المصطفی علیه و علی آله من الصلوات افضلها و من التسلیمات اکملها مکتوب دهم بحقائق آگاه برادر حقیقی
حضرت ایشان میان محمد مودود صدور یافت در بیان آنکه ظهور بهر طوریکه باشد بی شائبهٔ ظلیت نیست بخلاف ظهور فوق عرشی و چون قلب بنهایت
خود رسد لمعهٔ انوار عرشی اقتباس مینماید شیخ ابو یزید بسطامی گوید اگر عرش و آنچه در عرش است در زاویهٔ قلب عارف
نهند عارف را از فراخی قلب هیچ احساس بآن نشود و شیخ جنید تائید این سخن مینماید و بدلیلی اثبات آن میکند میگوید که حادث
چون بقدیم مقرون گردد اثر او ثبات نماید یعنی عرش و ما فیه حادث است و قلب عارف که محل ظهور انوار قدم است چون آن حادث
را بآن قلب اقتران واقع شود مضمحل و متلاشی گردد و تکیف محسوس نشود عجب هزار عجب ازین سادات صوفیه که سلطان العارفین و سید
الطائفه باشند هرگاه چنین گویند و عرش مجید را در جنب قلب عارف هیچ اعتبار ننهند و عرش را خالی از ظهورات انوار قدم دانسته
حادث گویند و قلب را بواسطهٔ ظهور انوار قدم قدیم نامند از دیگران چه گوید و چه نویسند نزد این فقیر که مربای خدمت الهی است
آن ست که قلب عارف چون بمقتضای استعداد خاص خود بنهایة النهایه رسد کمال حاصل کند که فوق آن متصور نباشد
قابلیت آن پیدا کند که لمعات بی نهایت ظهور انوار عرشی بر وی فائض گردد و این لمعه نسبت بآن لمعات

قطره باشند نسبت بدریای محیط بل اقل ازین امر در عالم کبیر و جامع است هر دو طرف خلق و امر را قلب نیز برزخ است
میان عالم خلق و عالم صغیر و جامع است هر دو طرف خلق و امر آن عالم پس قلب را نیز بر سبیل تشبیه عرش میتوان گفت بشنو
بشنو قابلیت ظهور را انوار قدم که از شائبه ظلیت منزه و مبرا است مخصوص بعرش مجید است هیچکس از عالم خلق و نه از عالم امر
و نه از عالم صغیر این قابلیت دارد و غیر از عرش مجید قلب عارف کامل بواسطه علاقه جامعیت و برزخیت انسان این انوار اقتباس
مینماید و عرفی از بحر بدست می آرد بعد عرش و قلب عارف تمام المعرفه هر جا ظهوریست بداغ ظلیت متسم است دیگر از اصل نیافته
بایزید اگر از سکر اینچنین گوید میرسد اما از جنید که مدعی صحو است این سخن زیبا نیست چه کنند که از حقیقت معامله آگاهی
نیافته و از گرداب دریای ظلیت بساحل نشتافته اند این سخن هر چند امروز در نظر اکثر خلق مستبعد مینماید اما امروز و فردا نزدیک
است استعجال ننماید اتی امر الله فلا تستعجلوه سبحانه و تعالی عما یشرکون والسلام علی من اتبع الهدی و التزم متابعة
المصطفی علیه و علی آله الصلوات و التسلیمات العلی و علی جمیع الانبیاء و المرسلین و علی الملائکة المقربین و علی سائر الصالحین و علی
المومنین و المومنات اجمعین **مکتوب یازدهم** بمخدوم زادگی حقائق و معارف آگاهی مظهر فیض الهی مجد الدین خواجه محمد معصوم
یافته در بیان بعضی از خصائص ظهور فوق عرش و معنی تاویل کریمه الله نور السموات و الارض الآیه و بعضی از خواص کمالات
انسان فضائل خیر دارضی و عما یناسب ذلک بحمده و یصلی علی نبیه و یسلم علیه و علی آله الکرام عالم کبیر با وجود وسعت و تفصیل
چونکه هیئت وحدانی ندارد و قابلیت ظهور بسیط حقیقی که مجرد از نسبت اعتبارات و معرا از تفاصیل شیون و صفات است
ندارد و اشرف اجزای عالم کبیر حضرت عرش رحمن است که محل ظهور انوار حضرت ذات مستجمع الصفات است اجل سلطانه و ماورای عرش مجید
هرچه از عالم کبیر است ظهورات در آن شائبه ظلیت پیدا نیست لهذا رب العالمین سر استوا در میان اجزای عالم کبیر مخصوص
بعرش مجید گردانید که افضل اجزای آن عالم است زیرا که ظهور ظلی از ظلال فی الحقیقة مظهر او نیست تعالی بعبارت آن
استوا نموده آید و ایضا ظهوری که آنجاست دائمی است بی تخلل استتار هرچند نور آسمانها و زمین او است تعالی اما آن
نور مقرون بحجب ظلال است بی توسط و ظلیت در آنها ظهور نموده آنهمه ظهورات مقتبس از انوار ظهور عرش
است که بحجاب ظلی از ظلال محجب گشته ظهور فرموده است در رنگ آنکه از دریای محیط بتوسط ظروف آب را
هر جا برند و منتفع گردند و در آنکه از مشعل کلان چراغهای خرد را بر افروزند و اطراف و اکناف را بآن چراغها
روشن سازند - الله نور السموات و الارض مثل نوره کمشکوة فیها مصباح المصباح فی زجاجة الزجاجة کانها
کوکب دری یوقد من شجرة مبارکة زیتونة لاشرقیة و لاغربیة یکاد زیتها یضیئ و لو لم تمسسه نار ایمای است
باین معارف زیرا که در کریمه مثل برای آن اختیار افتاده تا ظهور آن نور را در بیتابی است و تفهیم

وظل را با اصل مشتبه نسازند ونور ظل را موقد ومقتبس از نور اصل دانند یهدی الله لنوره من یشاء الآیة الکریمة محمول علی مراد الله تعالی ونحن نأولها تأویلا یکشف علینا فنقول بعون الله تعالی سبحانه وحسن توفیقه تعالی الله نور السموات والارض نور آنست که اشیا باو روشن گردند آسمانها وزمین باو تعالی روشن گشته است چه او سبحانه اشیا را از ظلمات عدم برآورده است وبظلال وجود وتوابع وجود متصف گردانیده ومنور ساخته است آسمانها وزمین را که بآن نور اینها روشن گشته اند در رنگ مشکوة تصویر باید نمود وآن نور را بمثابهٔ مصباح باید دانست که در آن مودع است ودخول کاف تمثیل بر مشکوة بنابر اشتمال آن مشکوة است بر آن مصباح واز زجاجه پردهٔ اسمات وصفات ملاحظه باید نمود چه آن نور متلبس باسماء وصفات است نه معرا از شیون واعتبارات وزجاجه صفات عز سلطانه بحسن وخوبی وجمالی بکوکبی است درخشان وآن مصباح که در آن مشکوة مودع است از شجرهٔ مبارکهٔ زیتونهٔ ایقاد یافته است که کنایت از ظهور جامع عرشی ست که استوی رحمانیست آن ظهور چه ظهورات دیگر که با آسمانها وزمین تعلق دارد در رنگ اجزا اند مر آن ظهور جامع را وچون آن ظهور جامع الامکان ست وبی جهت ست لا شرقیة ولا غربیة آن را توان گفت یکاد زیتها یضیء ولو لم تمسسه نار صفة مادحه است مر آن شجرهٔ مبارکه را دربیان وصفا وتلألؤ زیت آن شجره است که مثل بنهایت نور یعنی آن پردهٔ زجاجیه از جهت صفا ودرخشندگی از دیاد آن نور نموده است ودر حسن وجمال آن افزوده چه کمالات صفات با کمال ذات تعالی وتقدس جمع گشته است وحسن صفات با حسن ذات تعالی مقرون شده با وجود تضاعف نور وکمال ظهور یهدی الله لنوره من یشاء ومن لم یجعل الله له نورا فما له من نور این ظهور جامع که بعرش انتساب یافته است منتهای مشاهدات ومعاینات ومکاشفات ست ونهایت تجلیات وظهورات است تجلی ذاتی ما تجلی صفات بعد از آن معامله بتجلی قرار یابد چنانچه شمهٔ از آن در بیان خواهد آمد ان شاء الله تعالی واین ظهور جامع هرچند مقرون بصفات است اما صفات درین موطن حجاب ذات نیستند حجابیت صفات مر ذات را تعالی وتقدس مخصوص بظهورات ظلیه است زیرا که ظهورات ظلیه در مرتبهٔ علم است وظهور اصل در مقام عین ودر علم صفات حجاب ذات اند در عین نمی بینی که زید را در مرتبهٔ علم چون تعقل کنی ظهور اولی علم بصفات خواهد بود مثل طویل یا قصیر یا عالم یا جاهل صغیر یا کبیر شاعر یا کاتب این همه صفات که تعقل کنی حجاب ذات او خواهد بود واین همه تقییدات کلیه مفید تشخص او نخواهند گشت وچون آن زید رخت از علم بعین کشد با وجود صفات مشهود گردد ومعامله از ظلیت بر اصالت قرار یابد چه صورت علمی زید ظلی است مر زید موجود خارجی را که اصل است

اینجا صفات حجاب ذات او نخواهد بود محسوس متشخص متجمع صفات خواهد گشت وهمچنین مفارقت از حضرت ذات
تعالی وتقدس و مراتب ظلال ست و در تصویرات مثال و چون وصول باصل میسر گشت صفات منفک از ذات
تعالی نخواهد یافت وشهود ذات منفک از شهود صفات نخواهد بود تجلی صفات که از تجلی ذات جدا ساخته اند و تجلی
افعال علیحده داشته اند وهمه در مقامات ظلال ست بعد از وصول باصل یک تجلی است که متضمن تجلیات ثلثه است مثلا
زید را گر ی بینی شهود ذات او از شهود صفات او منفک نیست در همانوقت که زید را می بینید می یابد که او عالم و فاضل است
علم وفضل چنانچه حجاب رویت نمیشوند منفک اند ونیز ازین اگر زید را تعقل کند وتصور ظلیت او را ادراک نماید
صفات از ذات او منفک خواهند بود وحجاب ذات خواهند بود وحجاب ذات خواهند گشت چنانچه گذشت
بینی که مرئی در آخرت ذات متجمع صفات ست تعالی وتقدس نه ذات معرا از اسما وصفات که آن مجرد اعتبار ست
زیرا که ذات را از صفات هرگز تجرد نیست وصفات را از ذات هرگز منفک نیستند تجرد باآن اعتبار گویند که
عارف کامل را چون گرفتاری ذات تعالی وتقدس استیلای باید ملاحظه اسما وصفات از نظر او ساقط میگردد
وغیر از ذات احدیت تعالی هیچ مشهود او نمی ماند پس تجرد ذات تعالی وتقدس از صفات باعتبار عارف گشت
نه اعتبار خارج ونفس امر کما سیجئ تحقیقه انشاء الله تعالی وایضا این ظهور جامع منتهای تصویرات مثال است کمال
که بعد از آن ره دهد در مرآت مثال تصور نمی تواند یافت چه در مثال امری را تصور نمایند که مشابهت ومناسبت
بخارج داشته باشد اگرچه آن مشابهت در اسم بود امریکه بهیچ چیز وبهیچ وجه در خارج مشابهت ندارد
تصویر آن در مثال محال است وکمالات فوق ازین قبیل اند که بهیچ چیز بهیچ وجه مشابه آنها نیست نا در مثال
تصویر آن نموده آید ازینجاست که دران موطن جهل همه وقت دامنگیر است وعدم ادراک نشانه ادراک است
درین نشان هرچند از ان مقام غیر از جهل یا علم یافت امری دیگر بحصول نه پیوسته اما امید است که
در آخرت قوتی بخشند ودلی دهند که در شعشعات نور متلاشی نگردد از حقیقه معامله آگاه بود ع تو مرا
دل ده و دلیری بین ۞ روبه خویش خوان وشیری بین ۞ آگاه باش که ظهور مو افق العرش در وهم نیندازد
که حضرت حق سبحانه وتعالی فوق العرش مستقر بود ومکان وجهت او را ثابت باشد تعالی عن ذلک و
عما لا یلیق بجناب قدسه تعالی ظهور صورت زید در مرآت مستلزم استقرار زید نیست در مرآت بهر حیث
بخیر دان در توهم افتند والله مثل الاعلی مومنان در آخرت حضرت حق سبحانه وتعالی
را در بهشت خواهند دید با آنکه بهشت وغیر بهشت نسبت بحق سبحانه برابر اند وهمه مخلوق

دے اند تعالی و تجلی کہ بکوہ طور واقع شدہ بود شائبہ حالیت و محلیت نداشت تا یہ مانی الباب بعضی تا مل قابلیت ظہور دارند بعضی دیگر را این قابلیت نیست مرآت قابلیت ظہور صور دارد و نعل مستور را این سر قابلیت نیست با آنکہ ہر دو از ان اند پس تفاوت در مظہر است نہ در ظاہر و نسبت بظاہر برابر اند قابل و ناقابل و ہمچنین الفاظے کہ موہم کلیہ و جزئیہ باشند و یا حالیت و محلیت از ان مفہوم میگردد از ظاہر معروف اند شایان جناب قدس او تعالی نیستند از تنگی عبارت ارتکاب این الفاظ نمودہ می آید ؎ این قاعدہ یاد دار کانجا کہ خداست + نی جزو نہ کل نہ ظرف نہ مظروف است ؛؛ و چون قلب انسان عرش عالم صغیر است و مشابہ عرش عالم کبیر تجلی کہ آن ذات ست بی شائبہ ظلیت نصیب از ہمان تجلی بی شائبہ نصیب آن قلب ست ہر چند باسمانہا و زمین از ہمان تجلی رسیدہ است اما در ظلی از ظلال آن مگر قلب در رنگ عرش از شائبہ ظلیت مبرا است اگرچہ ظہور باعتبار صغیر و کبیر متفاوت ست ؎ بقدر آئینہ حسن تو مینماید رو ؛؛ پس تجلی بی شائبہ ظلیت بعد از عرش مجید نصیب قلب کمال الکمال انسان ست و دیگر آنرا ظلیت دامنگیر است باید دانست کہ ظہور عرشی از شائبہ ظلیت مبرا است اما آنجا صفات با ذات تعالی و تقدس ممتزج ست و شیون و اعتبارات در ذات تعالی ثابت اگرچہ صفات و شیونات در المرتبہ حجاب ذات نباشند لیکن در دید و دانش مشارک اند و در محبت و گرفتاری سا ہم گرفتاران محبت احدیت مجردہ تعالت و تقدست بشرکت امری راضی نیستند و بحکم کریمہ الا للہ الدین الخالص دین خالص را خواہند عدم شرکت صفات علی تفاوت الدرجات نصیب ہیئۃ وحدانی مر انسان راست و کصیب ہیئۃ وحدانی قلب انسان ست و نصیب جز ارضی انسانست و فوق ہمہ اینہا ہیئۃ الست و حدانی مر انسان را کہ برنگ جزء ارضی او بر آمدہ است و حکم آن گرفتہ بالجملہ عمدہ این معاملہ جزء ارضی است امور دیگر در رنگ تحسینات زائدہ است در انسان دو جز اند کہ عرش ندارد و عالم کبیر را ازین نصیب نیست در انسان جزء ارضی ست کہ در عرش نیست و ہیئۃ وحدانی کہ در عالم کبیر نیست نیست و شعوریکہ بہ ہیئۃ وحدانی تعلق دارد نور علی نور است کہ مخصوص بعالم اصغر است پس انسان اعجوبہ الست کہ لیاقت خلافت پیدا کردہ است و بار امانت برداشتہ است از خصائص غریبہ انسان بشنو بشنو کہ معاملہ او بجائی میرسد کہ قابلیت مرآتیت حضرت احدیت مجردہ پیدا میکند و بی اقتران صفات و شیونات مظہر ذات احد میگردد تعالی شانہ حال آنکہ حضرت ذات تعالی و تقدس ہمہ وقت مستجمع صفات و شیونات است ہیچ وقت ذات را تعالی انفکاکی از صفات و شیونات نیست بیاش و آنکہ انسان کامل چون از گرفتاری ماسوای احدیت تعالی و تقدس آزاد گشتہ

گرفتاری بذات احد جل سلطانه پیدا کند و از صفات و شیونات هیچ ملحوظ و منظور و مقصود و مطلوب او نباشد
بحکم المرء مع من احب او را یک قسم اتصالی مجهول الکیفیه بحضرت احدیت مجرده پیدا میگردد و آن گرفتاری که
بذات احد جل سلطانه او را حاصل شده بود نسبت قرب بیچون بذات بیچون در وی اثبات نماید درینوقت
انسان کامل مرآت ذات احد میگردد بحیثیتی که از صفات و شیونات دران هیچ مشهود و مرئی نشود بلکه احدیت مجرده
تعالت و تقدست در وی ظاهر و متجلی باشد سبحان الله العظیم ذاتی که از صفات هرگز انفکاک نداشته در مرآت این
انسان کامل بحیثیت تجرد ظاهر و متجلی گشت و حسن ذاتی از حسن صفاتی ممیز باشد و این مرآتیت و مظهریت غیر از
انسان کامل احدی را میسر نشده است حضرت ذات تعالی و تقدس بی اقتران صفات و شیونات در هیچ چیز غیر از
انسان متجلی نگشته عرش مجید در عالم کبیر ذات مستجمع صفات است تعالی و تقدس و انسان کامل در عالم صغیر مظهر ذات
احدیت که بتجرد از اعتبارات است این مرآتیت از اعجوبهای انسان است والله سبحانه المعطی لا مانع لما اعطاه
ولا معطی لما منعه والسلام علی من اتبع الهدی والتزم متابعة المصطفی علیه و علی آله و اصحابه الصلوات والتحیات
العلی **مکتوب دوازدهم** بمراتب آگاهی برادر حقیقی حضرت ایشان سلمه الله تعالی میان غلام محمد صدور یافت
در بیان آنکه ملک هرچند مشاهد اصل است و شهود انسان در مرآت النفس است اما آن دولت را در انسان کالجزو
ساخته اند و بقائی بآن بخشیده و ما یناسب ذلک الحمد لله و سلام علی عباده الذین اصطفی ملائکه کرام علی نبینا و علیهم
الصلوة والسلام مشاهد اصل اند و متوجه اصل گرفتاری باصل دارند شائبه ظلیت در راه حق ایشان مفقود است آن
بیچاره درین تشابه کم است که از دائره ظلیت قدم بیرون نهد و بی توسط مرایای آفاق و انفس شهود دائمی پیدا
کند بعد از وصول باصل پرتوی از شعشعان انوار اصل را در مرآت تنزل و تجلی ساخت بعالمش باز میگردانند
و تربیت ناقصان ما بحواله میدارند و درین رجوع هم تربیت دیگران زیرا که آن پرتو انوار اصل که همچو جزو داد
ساخته اند در مدت رجوع اجزاء دیگر او را نیز منصبغ برنگ خود میسازد و متلون بلون خود مینماید چنانچه
دیگران را از نقص بکمال می آرد و از غیب بشهود دلالت میکند و چون مدت دعوت در رجوع تمام شود کتاب
باجل رسد شوق اصل پیدا شود و ندای رفیق اعلی از نهاد او سر بر زند و از تعلقات عنصری وارسته رخت از غیبت
بشهادت کشد و معامله را از گوش بآغوش آرد الموت جسر الحبیب الی الحبیب اینجا صادق می آید باید دانست
که ملک هرچند مشاهد اصل است و شهود انسان در مرآت النفس است اما آن دولت را در انسان کالجزو ساخته
اند و بقائی بآن بخشیده اند و متحقق بآن گردانیده بخلاف ملک که آن دولت را در وسع

کالجزو نگردانیده اند در بیرون نظارگی می‌کنند و بقای تحقیقی بآن حاصل نمی‌نمایند آن انصباغ و تلون که انسان را بجادو این
اصل میسر شده است ملک ندارد و اختصاصی که خاک را بزاد دست داده قدسیان را حاصل نه زیرا که از درون تا بیرون
تفاوت بسیار است اگرچه دولت درونی کالجزو بود و دولت بیرونی کالکل درون است و بیرون و بیرون و بیرون
کلاسنا اشارة و لبشارة لهذا خواص بشر از خواص ملک افضل گشتند و با وجود آنها استحقاق خلافت پیدا کردند والله
یختص برحمته من یشاء والله ذو الفضل العظیم ۞ زمین زاده بر آسمان ساخته + زمین و زمان را پس انداخته +
این دولت انسان را بواسطه جز ارضی میسر شده است و تحلیه عرش گشته است بدولت عنصر خاک است که جامع کمل است
و مرکز امکان یعنی زمین از پستی و بی سری آنچه علو و رفعت پیدا کرده است و فروتنی او را سر بلند ساخته من تواضع لله
سجانه رفعه الله تعالی بد و چون انسان بعد از تمامی مدت رجوع و عوت و بعد از انصباغ بصبغ اصل
رجوع باصل نماید و متوجه بجناب قدس گردد و اختصاصی انبساطی که او را آنجا میسر شود معین است که دیگری را
نشود و قرب منزلتی که او را حاصل گردد بغیری را نه چه او را اصل تمام گشته است و بقا که باصل پیدا کرده و تصبغ
برنگ اصل شده دیگری را چه مجال که با وی برابری جوید چه انصباغ دیگران اگرچه باعتبار تجرد و تنزه اکمل و اتم
بود اما از خارج آمده است حکم عارض دارد و انصباغ انسان چون و سعی است حکم ذاتی دارد شتان ما بینهما این
کمال مخصوص بانبیاست صلوات الله تعالی و تسلیماته علیه و علیهم اجمعین که مرادان خواص بشر ایشانند و بوراثت و تبعیت هر
کرا باین دولت عظمی مشرف سازند در اصحاب انبیا علیهم الصلوة والتحیات برکت صحبت این دولت بیشتر میسر بوده از
غیر اصحاب کرام هر کرا بنوازند هرچند قلیل بوند بل اقل ۞ اگر بادشه بر در پیرزن + بیاید تو اے خواجه سبلت مکن +
ربنا اتمم لنا نورنا واغفر لنا انک علی کل شیء قدیر بحرمة سید المرسلین علیه وعلیهم الصلوة والتحیات والتسلیمات
اکملها واتمها **مکتوب سیزدهم** بمیرزا شمس الدین صدور یافته در جواب کتابت او و در بیان آنکه نصیب علما ر
ظواهر چیست و نصیب صوفیه علیه چیست و نصیب علما ر اسخین چیست که ورثه انبیا اند ما نیا سف ک لمید الحمد لله
والصلوة وتبلیغ الدعوات میرساند صحیفه شریفه که از روی کرم صادر فرموده بودند اخوی اعزی شیخ محمد طاهر
رسانیدند و خوشوقت ساختند اندراج یافته بود که تا زمان حصول ملاقات بمکتوبات که مشتمله نصائح باشد
یاد می کرده باشد مخدوما مکرما النصیحة هی الدین و متابعه سید المرسلین علیه وعلیهم من الصلوة افضلها ومن التحیات
اکملها نصیب علما ظواهر از دین متابعت سید المرسلین بعد از تصحیح عقائد علم شرائع و احکام است و عمل
بمقتضای آن علم و نصیب صوفیه علیه یا آنچه علما دارند احوال و مواجید است و علوم

و معارف و نصیب علمای راسخین که ورثهٔ انبیا اند علیهم الصلوات والتسلیمات با آنچه علمای ظواهر دارند و با آنچه صوفیه
بآن ممتاز اند اسرار و دقائق است که در متشابهات قرآنی رمزی و اشارتی بآن رفته است و بر سبیل تأویل
اندراج یافته هم الکاملون فی المتابعة والمحقوقون بالوراثة ایشان بر سبیل تبعیت و وراثت شریک دولت خاص
انبیا اند علیهم الصلوات والتسلیمات و محرم بارگاه لاجرم بشرف کرامت علماء امتی کانبیاء بنی اسرائیل مشرف گشته اند
فعلیکم بمتابعة سید المرسلین و حبیب رب العالمین علیه و علی جمیع الانبیاء والمرسلین والملائکة المقربین و اهل الطاعات
اجمعین الصلوات والتحیات عملا و محلا و حالا و وجدا لتکون نسبتکم الی حصول الوراثة التی صاحبها ادرک السعادات

مکتوب چهاردهم بملا احمد برکی صدور یافته در جواب استفسار او که صاحب منصب البته صاحب علم است یا نه و استفسار
دیگر که فنا فی الله و بقا بالله تا اکنون بدست نیامده و در عدم اطلاع بر احوال خود بسم الله الرحمن الرحیم الحمد لله و سلام
علی عباده الذین اصطفی دو صحیفهٔ شریفه پی در پی رسید عزای مصائب نوشته اند انا لله و انا الیه راجعون یاران و
دوستان فرمایند که هفتاد هفتاد هزار بار کلمهٔ طیبه لا اله الا الله بروحانیت مرحومی خواجه محمد صادق و بروحانیت مرحومه همشیره
ام کلثوم بخوانند و ثواب هفتاد هزار بار را بروحانیت یکی بخشند و هفتاد هزار دیگر را بروحانیت دیگری و از دوستان
دعا و فاتحه مسئول است نوشته بودند که در مکتوب اندراج یافته است که صاحب منصب صاحب علم است مخدوما
قطب الاقطاب صاحب علم است و اقطاب دیگر در رنگ اجزای زهی دست و پای اند بعضی را علم بود بلوغ است خود و
بعضی دیگر را نبود نوشته بودند که فنا فی الله و بقا بالله تا اکنون بدست نیامده چه توان کرد که شما صحبت کم بوده اند بقدر محبت
نگردید که از حصول بعضی از احوال شما اطلاع داده شود لیکن از هندوستان بحسب نقل شما را مشاهده میکنیم و این دو کمال
که گفته اند در شما احساس مینمایم و شما انکار آن بعضی مینمائید مسافت بعیده در میان است تا ملاقات صوری میسر نشود اطلاع بر
احوال ملکوتیه متعسر است مشائخ در فنا و بقا سخنان گفته اند که همه بر قدر و اشارات است از خود کس چه در یابد و حضرت حق سبحانه
در همه علم و احوال نمی بخشند شخصی را علم با احوال عطا فرموده پیشوا ساخته و جمعی را با و مربوط ساخته بمرتبهٔ کمال و
تکمیل میرسانند ه خاص کند بندهٔ مصلحت عام را کاش شیخ را چند روز دیگر نگاهداشته اطلاع بر بعضی
احوال او داده بخدمت شما میفرستادیم الحال شما مشکل از یاران رشید قابل شما اگر کسی می آمد و چندی
اقامت میکرد و فهم سخن میساخت چه خوب بوده تاخیرهای ضروری نموده بیشتر مقصود آنست که احوال شما مطلع
بر احوال برادر دیگر است و الباقی عند التلاقی ان شاء الله الباقی والسلام و نصیحتی که لابد است کرده میشود آنست که علوم
بی هیچ خود صحیح خود را معاف ندارند اگر تمام وقت شما مستغرق بدرس و مسود هوس تو کل و فکر نکنند

ساعات شب اند برای ذکر و فکر فراغ ست شیخ را نیز سبق گفته بیا باشد و معطل نگذارند و چون آن حدود از علم
قلیل النصیب ست احیای علوم شرعیه نمایند زیاده چه مبالغه نماید اوراق وقایع خواجه اویس رسید اکثر جاها بنظر در
آمد بشرا تند از حضرت حق سبحانه و تعالی امیدوار باشند تا از قوة بفعل آرند والسلام **مکتوب پانزدهم**
بسادات عظام و قضاة و اهالی و موالی کرام بلده سامانه صدور یافته در نکوهش خطیب آنجا که در عید قربان ذکر خلفاء راشدین
رضی الله تعالی عنهم ترک کرده نخوانده و ما یناسب ذلک + الحمد لله وسلام علی عباده الذین اصطفی باعث
تصدیع خدام ذوی الاحترام سادات و قضاة و اهالی موالی کرام بلدهٔ سامانه آنکه شنیده شد که خطیب آن
مقام در خطبهٔ عید قربانی ذکر خلفاء راشدین رضی الله تعالی عنهم ترک کردہ و اسامی متبرکهٔ ایشانرا نخوانده و نیز
شنیده که چون جمعی باو تعرض نموده اند بسهو و نسیان خود اعتذار ناکرده بتهور پیش آمده و گفته چه شد اگر اسامی
خلفاء راشدین مذکور نشده و نیز شنیده که اکابر و اهالی آنمقام دریں باب مساهله ورزیده اند و بشدت و بغلظت
بآن خطیب بے انصاف پیش نیامده اند ع وای نه یکبار که صد بار وای ÷ ذکر خلفاء راشدین رضی الله تعالی عنهم اجمعین
اگرچه از شرائط خطبه نیست ولیکن از شعائر اهل سنت ست شکر الله تعالی سعیهم ترک نکند آنرا بعمد و تمرد مگر کسیکه دلش
بمرض و باطنش خبیث است اگر فرض کنیم که بتعصب و عناد ترک نکرده باشد وعید من تشبه بقوم فهو منهم را چه جواب
خواهد داد و از مظان تهم کر اتقوا مواضع التهم چگونه خلاص خواهد گشت اگر در تقدیم و تفضیل حضرات شیخین متوقف ست طریق
اهل سنت را رافض است و اگر در محبت حضرت ختنین مترددست نیز از اهل حق خارج و دور نیست که آن بی تحقیقت
که بکشمیر منسوب ست این خبیث را از مبتدعان کشمیر اخذ کرده باشد معقول او باید ساخت که افضلیت حضرات شیخین
باجماع صحابه و تابعین ثابت شده است چنانچه نقل کرده اند آنرا جماعه از اکابر ائمه که یکی از ایشان امام شافعی ست قال
شیخ الامام ابو الحسن الاشعری ان تفضیل ابی بکر ثم عمر علی بقیة الامة قطعی وقد تواتر عن علی رضی الله تعالی عنه فی
خلافته و کرسی مملکته و بین الجم الغفیر من شیعته ان ابا بکر و عمر افضل الامة وقال الذهبی ثم قال ورواه عن
علی رضی الله تعالی عنه سبعا و ثمانون نفسا عدد منهم جماعة ثم قال فقبح الله الرفضة ما اجهلهم وروی البخاری
الذی کتابه اصح الکتب بعد کتاب الله تعالی انه قال خیر الناس بعد النبی علیه و علی آله الصلوة و
والسلام ابوبکر ثم عمر ثم رجل آخر فقال ابنه محمد بن الحنفیه ثم انت فقال انما انا رجل من المسلمین و فی الشان فی ذلک عنه
وعن غیره من اکابر الصحابه والتابعین کثیرة شهیرة لا ینکرها الا جاهل او معاند و باکن بی انصاف باید گفت که بمحبت جمیع
صحابه پیغامبر علیه و علیهم الصلوة والتسلیمات مامور یم و از بغض و ایذای ایشان ممنوع حضرات شیخین

از اکابر صحابه اند و از اقارب آن سرور علیه و علیهم التحیات پس بمحبت و مودت احق باشند قال الله تعالی قل لا
اسئلکم علیه اجرا الا المودة فی القربی وقال علیه وعلی آله الصلوة والسلام الله الله فی اصحابی لا تتخذوهم غرضا من
بعدی فمن احبهم فبحبی احبهم ومن ابغضهم فببغضی ابغضهم ومن آذاهم فقد آذانی ومن آذانی فقد آذی الله ومن
آذی الله یوشک ان یاخذه این قسم گل بدار ابتدای اسلام تا این وقت معلوم نیست که در هندوستان شگفته باشد نزدیک
که ازین معامله تمام شهر متهم گردد بلکه اعتماد از هندوستان مرتفع شود سلطان وقت نصره الله سبحانه علی اعداء الاسلام
از اهل سنت و حنفی مذهب است در زمان او چنین بدعت بودن نهایت جرأت ست بلکه فی الحقیقت منازعه
کردن است با سلطان و خروج است از طاعة اولی الامر مع ذلک عجیب است که مخادیم علمای آن مقام درین واقعه خود
معارف دارند و مساهله فرمایند قال الله تعالی وتبارک فی ذم اهل الکتب لولا ینهاهم الربانیون والاحبار عن
قولهم الاثم واکلهم السحت لبئس ما کانوا یصنعون وقال الله تعالی ایضا کانوا لا یتناهون عن منکر فعلوه لبئس
ما کانوا یفعلون درین طور واقعات تغافل ورزیدن مبتدعان را دلیر ساختن است و رخنه در دین کردن
از مسامحات ست که جماعة مهدیه آنجا بر ملا اهل حق را بباطل خود دعوت مینمایند و در اندک مدتی دور را در رنگ
گرگان از رمه ربایند زیاده چه تصدیع دهد چون استماع این خبر وحشت انگیز در شورش آورد رگ فاروقیم را حرکت داد بچند کلمه
اقدام نمود معذور خواهند داشت والسلام علیکم وعلی سائر من اتبع الهدی والتزم متابعة المصطفی علیه وعلی آله الصلوة و
التسلیمات والتحیات والبرکات **مکتوب شانزدهم** بشیخ بدیع الدین سهارنپوری صدور یافته در جواب استفسارهای او و در بیان
عجائب و غرائب احوال برزخ صغری و فضیلت مرگ طاعون الحمد لله وسلام علی عباده الذین اصطفی صحیفه شریفه رسید اندراج یافته که
درین حدود دو حادثه قوی روداده است اول حادثه طاعون دوم حادثه قحط اعاذنا الله سبحانه وایاکم عن البلیات
نوشته بودند که با وجود این فتن شب و روز بعبادت و مراقبه صرف میگردد و باطن معمور است لله سبحانه الحمد والمنة
علی ذلک جواب اسوله که اندراج یافته بود در سنن اکثر اوقات قرأت چهار قل کرده میشود و کفن مسنون
رجال را سه ثواب است و دستار زائده است اقتصار بر مسنون نمائیم و جواب نامه نامی نویسیم که احتمال تلوث بقاذورات
دارد است البته صحیح بثبوت نه پیوسته و عمل علمای ماوراء النهر بر آنست و پیراهن تبرکی را اگر بر جای قمیص
کفن نهند گنجایش دارد و جامهای شهدا همان اکفان ایشان است و حضرت صدیق رضی الله عنه وصیت کرده
بودند کفنونی فی ثوبی هذین برزخ صغری چو از یک وجه از مواطن دنیوی است گنجایش ترقی دارد احوال
آن موطن نظر باشخاص متفاوت است تفاوت فاحش دارد الانبیاء یصلون فی القبور شنیده باشند و حضرت

پیغامبر ما علیه و علی آله الصلوة والسلام شب معراج چون بر قبر حضرت کلیم علی نبینا و علیه الصلوة والسلام گذشتند دیدند
که در قبر نماز میگذارد و همان لحظه چون بآسمان رسیدند حضرت کلیم را آنجا یافتند سبحانه الله موطن عجائب و غرائب است
و درین ایام چون بتقریب فرزندی اعظمی مرحومی نظر بآن موطن بسیار کرده میشود اسرار غریبه بظهور می آید اگر شمه
ازان گفته آید باعث فتنها گردد هرچند سقف جنت عرش مجید است اما قبر نیز روضه ایست از ریاض جنت
عقل کوته اندیش در تصور آن عاجز باشد چشم دیگر است که تماشای این عجائبها نماید مجرد ایمان اگرچه بعد اللتیا
والتی مغنی است اما رفع کلمه طیبه مربوط بالعمل صالح است دیگر گریختن از موت یا گناه کبیره است در رنگ فرار یوم
الزحف و کسیکه در زمین وبا با صبر بماند و بمیرد از شهدا است و از فتنه فرار مسون و آنکه صبر نماید و بمیرد از غازیان
است ان قال لی مت مت سمعا وطاعة وقلت للداعی الموت اهلا و مرحبا چند روزست که بغم و سرفه زبون
ساخته است و ضعف بدن بهم رسیده بضرورت اختصار بر اطویه نموده آمد والسلام

مکتوب نهم بمیرزا حسام الدین احمد صدور یافت در بیان آنکه مصیبتهای این عالم اگرچه بظاهر جراحت اند اما فی الحقیقة باعث ترقیات اند
و مراهم در فضیلت مرگ طاعون و ما یناسب ذلک بعد الحمد و الصلوة و تبلیغ الدعوات تصدیع میدهد که صحیفه شریفه که مخدوم
شیخ مصطفی در باب عزا و مصیبتها ارسال داشته بودند بمضمون آن مشرف گشت انا لله و انا الیه راجعون این
مصیبتها بظاهر جراحتها بوده است و فی الحقیقة ترقیات و مراهم لعنایات الله سبحانه نتائج و ثمراتی که درین نشأه بر آنها مترتب
است عشر عشیر آن ثمرات است که از عنایات او تعالی در آخرت متوقع و مأمول است پس وجود فرزندان عین رحمت
هم در حیوة ایشان منافع و فوائد است و هم بر ممات ایشان ثمرات و نتائج مترتب است امام اجل محیی السنة در حلیة الابرار آورده است
که در زمان عبد الله بن الزبیر رضی الله عنهما طاعون واقع شد و در ایام طاعون هشتاد و سه پسر از حضرت انس رض که
خادم حضرت پیغامبر ما بوده علیه و علی آله الصلوة والتسلیمات و آن سرور در حق او دعاء برکت فرموده فوت کردند و چهل
پسر از حضرت عبد الرحمن بن ابی بکر رضی الله عنهم فوت شدند هرگاه با اصحاب کرام خیر الانام علیه و علی آله الصلوة
والسلام این معامله فرمایند ما صیان در کدام حساب در خبر آمده است که طاعون امتان سابق را عذاب بوده
است و این امت را شهادت است و الحق جماعه که درین وبا می میرند عجیب حاضر و متوجه میروند هیچ
می کسی درین ایام با این جماعه ارباب بلا ملحق شود در رغبت از دنیا بآخرت بکشد این بلا درین امت
بظاهر غضب است و بباطن رحمت میان شیخ طاهر نقل می کردند که در لاهور در ایام طاعون
شخصی دیده بود که می گویند که هر که درین ایام بمیرد حضرت خواهد کشید بلی هرگاه که نظر

با احوال این گذشتگان سر داده میشود احوال غریبه و معاملات عجیبه مشاهده میگردد و دیگر شهدای فی سبیل الله باین
خصایص متمیز باشند مخدوما مفارقت فرزندی اعزی قدس سره از اعظم مصائب است معلوم نیست که کسی بمثل این
مصیبت مصائب شده باشد اما صبر و شکری که حضرت حق تعالی درین مصیبت این ضعیف قلب است را کرامت فرموده
از اجل نعم و اعظم انعامات است از حضرت حق سبحانه مسألت مینماید که جزای این مصیبت معد بآخرت باشد و در دنیا هیچ
از ان جز ظاهر نشود هرچند میداند که این مسئله از تنگی سینه است والا او تعالی واسع الرحمة فلهذا الآخرة
والاولی المسئول من الاخوان الامداد والاعانة والدعاء و سلامة الخاتمة والعفو من الزلات الازمنة
للانسانية التجاوز من التقصيرات الناشية من البشرية ربنا اغفر لنا ذنوبنا و اسرافنا فی امرنا و ثبت
اقدامنا وانصرنا علی القوم الکافرین والسلام علیکم و علی من اتبع الهدی مکتوب هشتاد و نهم بشیخ جمال ناگوری
صدور یافت در بیان آنکه نصیب علمای راسخین چیست و نصیب علمای ظواهر چیست و نصیب صوفیه چیست
در جواب التماس که نموده — الحمد لله و سلام علی عباده الذین اصطفی العلماء ورثة الانبیاء — در مداحی علمای
عظام کافیست علم وراثت علم شریعت است که از انبیاء باقی مانده علیهم الصلوة والتسلیمات و علم شریعت را
صورتی است و حقیقتی صورتش آنکه نصیب علمای ظواهر است شکر الله تعالی سعیهم که تعلق بمحکمات کتاب و سنت
دارد و حقیقتش آنکه نصیب علمای راسخین است رضی الله تعالی عنهم که متعلق بمتشابهات کتاب و سنت است و
محکمات هرچند امهات کتاب اند اما نتایج و ثمرات آن متشابهات اند که از مقاصد کتاب اند امهات وسائل پیش نیستند
از برای حصول نتایج پس لب کتاب متشابهات اند و محکمات کتاب قشر آن لب متشابهات اند که برمز و اشارت
بیان اصل مینمایند و از حقیقت آن معامله نشان میدهند علمای راسخین قشر و لب جمیع ساخته اند و مجموع
صورت و حقیقت شریعت را دریافته بزرگواران شریعت را در رنگ شخصی تصور نموده اند که قرو ب
تا آن از صورت شریعت و حقیقت شریعت را باشد علم شرائع و احکام را صورت شریعت دانسته اند
و علم حقائق و اسرار را حقیقت شریعت دریافته و جمعی بصورت شریعت گرفتار گشته از حقیقت آن انکار
نمودند و پیر و مقتدای خود را غیر از هدایه پیروی ندانسته و جمعی دیگر هرچند گرفتار آن حقیقت گشته
اما چون آن حقیقت را حقیقت شریعت ندانسته بلکه شریعت را مقصود بر صورت داشتند و قشر
انگاشته و لب را ورای آن تصور نمودند لاجرم از حقیقت آن حقیقت آگاهی نیافتند و از متشابهات
نصیبی قرآن گرفتند والعلماء الراسخون هم الوارثون فی الحقیقة جعلنا الله سبحانه وایاکم

من محبیهم ومقتفی آثارهم ثانیا آنکه اخوی میان شیخ نور محمد از جانب ایشان ظاهر ساختند که میفرمودند ما را از مشائخ
سلاسل اجازتهاست از جانب نقشبندیه نیز اجازت میخواهیم مخدوما مکرما پیری و مریدی در طریقه
نقشبندیه بتعلیم وتعلم طریقه است نه بکلاه و شجره که در سلاسل دیگر متعارف است طریق این بزرگواران صحبت است
وترتیب ایشان انعکاسی است لاجرم در بدایت ایشان نهایت دیگران اندراج یافته است و در راه اقرب گشته
ونظر ایشان شافی امراض قلبیه است وتوجه شان دافع علل معنویه ع نقشبندیه عجب قافله سالارانند
که برند از ره پنهان بحرم قافله را ◦ معذور خواهند داشت والعذر عند کرام الناس مقبول والسلام **مکتوب
نوزدهم** بمیر محب الله صدور یافته در اتباع سنت سنیه واجتناب از بدعت نامرضیه وما یناسب
ذلک ◦ بعد الحمد والصلوة وتبلیغ الدعوات بسیادت پناهی اخوی اعزی میر محب الله میرساند که احوال
واوضاع فقرای اینحدود مستوجب حمد است ◦ المسئول من الله سبحانه سلامتکم وثباتکم واستقامتکم در ین مدت
از کیفیت احوال اینحدود اطلاع نبخشیده اند بعد مسافت از موانع است النصیحة هی الدین ومتابعة سید
المرسلین علیه وعلیهم الصلوة والسلام واتیان السنة السنیة والاجتناب عن البدعة اللامرضیة لا کانت البدعة
ترى مثل فلق الصبح لانه فی الحقیقة لیس النور فیها ولا ضیاء ولا للعلیل منها شفاء ولا الداء منها دواء کیف والبدعة
اما رافعة للسنة او ساکتة عنها والساکتة لابد وان تکون زائدة علی السنة فتکون ناسخة لها فی الحقیقة ایضا لان
الزیادة علی النص نسخ فالبدعة کیف کانت تکون رافعة للسنة نقیضة لها فلا خیر فیها لیت شعری من این حکموا
بحسن البدعة المحدثة فی الدین الکامل والاسلام المرضی بعد تمام النعمة ولم یعلمون ان الاحداث بعد الاکمال
والاتمام وحصول الرضا بمعزل من الحسن فماذا بعد الحق الا الضلال ولو علموا ان الحکم بحسن المحدث فی الدین
الکامل یستلزم لعدم کماله وینبئ عن عدم تمام النعمة لم یجترؤا ربنا لا تؤاخذنا ان نسینا او اخطانا والسلام
علیکم وعلی من لدیکم **مکتوب بستم** بمولانا محمد طاهر بدخشی صدور یافته در فضائل صلوة وتحریض نمودن
بر آنکه ارکان وشرائط و آداب والتعدیل ارکان کما ینبغی بجا باید آورد وما یناسب ذلک
الحمد لله وسلام علی عباده الذین اصطفی مکتوب شریف که از نواحی جونپور نوشته بودند رسید
چون متضمن خبر ضعف بوده باعث بی آرامی گشت ترصد خبر صحت دست بدست اینجاها مرسل
دارند وکیفیات احوال نویسند محبت اطوار را چون این دار دار عمل و دار جزا دار آخرت است
سعی در اتیان اعمال صالحه باید فرمود وبهترین اعمال فاضلترین عبادات اقامت صلوة است

که عماد دین است و معراج مومن است پس باهتمام تمام در ادای آن مرعی باید داشت و احتیاط باید نمود که از ارکان و شرائط و سنن و آداب آن کما ینبغی ادا باید و در رعایت طمانیت و تعدیل ارکان تکرار مبالغه نمود و می آید نیک محافظت نمایند که اکثر مردم نماز را ضایع ساخته اند و طمانیت و تعدیل ارکان را برهم زده اند وعیدها در حق اینجماعه وارد شده اند و تهدیدها آمده و چون نماز درست شد امید عظیم از برای نجات میسر گشت چه دین بر باشد و معراج عروج باتمام رسید ؎ بر شکر غلطیدای صفرائیان + از برای کوری سودائیان + والسلام علیکم و علی سائر من اتبع الهدی والتزم متابعة المصطفی علیه و علی آله الصلوة والتسلیمات العلی

مکتوب بست و پنجم بخواجه محمد صدیق ملقب بهدایه صدور یافته در بیان آنکه مراد از قلب که در حدیث واقع شده است لایسعنی ارضی الخ مضغه است نه حقیقت جامعه که بعضی مشائخ از وسعت آن خبر داده اند اما مضغه که بعد سلوک و جذبه از تصفیه و تزکیه و بعد تمکین قلب اطمینان نفس از ترکیب اجزاء عشره صورت یافته و منبه وجدانی پیدا کرده و غریب این مضغه بر حقیقة جامعه وجوه در بیان آنکه اینهمه کمالات که مضغه را اثبات نموده شد در مقام قاب قوسین است او معامله ادنی در اواین است بسم الله الرحمن الرحیم الحمد لله و سلام علی عباده الذین اصطفی برسیده بودند که تو در مکتوبات در رسائل خود نوشته که ظهور قلبی اسیت از ظهور عرشی و فضل کلی مر ظهور عرشی راست و در حدیث آمده است لایسعنی ارضی ولا سمائی ولکن یسعنی قلب عبدی المومن ازین حدیث لازم می آید که ظهور قلبی اعلم بود و فضل مراد باشد محبت آثار را حل این معنی بر مقدمات است بدانکه ارباب ولایت قلب گویند و مراد حقیقة جامعه انسانی دارند که از عالم امر است و بلسان نبوة علی صاحبها الصلوة والسلام والتحیة قلب عبارت از مضغه است که بصلاح جسد مربوط است و بفساد آن جسد منوط کما ورد فی الحدیث النبوی علیه و علی آله الصلوة والتسلیمات ان فی جسد آدم لمضغة اذا صلحت صلح الجسد کله واذا فسدت فسد الجسد کله الا وهی القلب و وسعت قلب لازم اطلاق اول است ازینجاست که بایزید و جنید قدس الله تعالی اسرارهما از وسعت قلب خبر داده اند و عرش ماعنده را در جنب عظمت قلب مختصر انگاشته تنگی قلب لازم اطلاق ثانی است در مقام قلب را تنگی بر نهجی است که خبر لا یتجزی را اگر احقر دا صغر جمیع اشیاء است در آنجا گنجایش نیست در بعضی اوقات که تنگی قلب را بجزء لا یتجزی نسبت داده میشود آن جزء محقر در نظر در رنگ طبقات سموات و ارض ظاهر میگردد این معامله ورای طور نظر عقل است فلا تکن من الممترین هذا چون این مقدمه معلوم گشت بدانکه ظهوریکه بحقیقة جامعه مربوط است شک نیست که او نیست نه نسبته ظهور تام عرشی و فضل کلی درین مقام مر عرش راست

و شیخ بایزید و شیخ جنید که قلب را اوسع از همه گفته اند و عرش و ما فیها را در جنب آن مختصر دانسته از قبیل اشتباه
شی به انموذج است انموذجات عرش و ما فیها را در جنب جامعیت قلب مختصر دیده حکم بر حقائق عرش و ما فیها نموده اند
و منشاء این اشتباه را این فقیر در کتب و رسائل خود مکرر نوشته است و آنچه در حدیث قدسی آمده است موافق لسان انبیاست
علیهم الصلوات والتسلیمات مراد از ان قلب مضغه است و شک نیست که ظهور اتم اینجا است و مراتب احدیت ذات مجرده
تعالی مراد در مسلم ست عرش را هر چند از ظهور تام که ظهور اصل ست نصیب وافر است اما صفات را در موطن امتزاج
است و چون صفات فی الحقیقة ظلال حضرت ذات اند تعالی و تقدس آن ظهور از شائبه ظلیت پاک و مبرا آمد
از اینجاست که عرش را ازین ظهور انسانی که باصل صرف تعلق دارد توقعات ست و مرکز این معامله اوست سوال
از حدیث قدسی وسعت آن قلب مفهوم میگردد تو آنرا تنگ میگوئی جواب تنگی آن باعتبار عدم گنجایش ماسوی
است در وی و وسعت آن باعتبار ظهور انوار قدم ست فلا منافاة این فقیر در بعضی رسائل خود تعبیر از آن قلب
باعتبار این عبارت کرده است الضیق الاوسع البسیط الابسیط والاقل الاکثر سوال شایان فضیلت حقیقت
جامعه است که از عالم امر است مضغه که از عالم خلق است و مرکب از عناصر این فضیلت از کجا یافت جواب عالم
خلق را فضیلتی ست بر عالم امر که ادراک عوام بلکه ادراک اکثر خواص از ان فضیلت قاصر است این معنی را این فقیر در مکتوبی
که بنام مرحومی فرزندی اعظمی در بیان طریق نوشته است واضح ساخته اگر ترددی ماند از انجا تشفی طلبند حقیقت
این مضغه بشنو عوام را مضغه ایست که ترکیب عناصر اربعه بهم رسیده است و خواص را بلکه اخص خواص را مضغه ایست
که بعد از سلوک و جذبه و بعد از تصفیه و تزکیه و بعد تمکین قلب و اطمینان نفس بلکه بمحض فضل و کرم خداوندی جل سلطانه
از ترکیب اجزاء عشره صورت یافته است چهار جزو از عناصر دیگر جزو از نفس مطمئنه و پنج جزو از عالم امر این هر دو
عشره باوجود تضاد و تباین یکدیگر بقدرت کامله واجب الوجود تعالی و تقدس صورت تضاد و تباین اینها
زائل گشته جمع شده اند و هیئة وحدانی پیدا کرده این مجموعه را حاصل نموده اند جزو اعظم درین هیئة عنصر خاک
است این هیئة وحدانی نیز برنگ جزو ارضی بر آمده است و بخاک استقرار یافته ه خاک شو خاک تا بروید
گل ۞ که بجز خاک نیست مظهر گل ۞ ای برادر دست ارباب ولایت بدامان این علوم و معارف نرسد که
مقتبس از مشکوة انوار نبوة است علی صاحبها الصلوة والسلام والتحیة ذلک فضل الله یؤتیه من یشاء والله
ذو الفضل العظیم و قلبی که حضرت خلیل الرحمن علی نبینا و علیه الصلوة والسلام اطمینان آن
مسالت نموده همین مضغه است چه حقیقت جامعه او علی نبینا و علیه الصلوة والسلام تمکین یافته بود و نفس با طمینان

رسیده زیرا که این تمکین و این اطمینان در مرتبهٔ ولایت صورت می بندد که زینهٔ نبوت است علی ربابها الصلوة
والسلام والتحیة مناسب شان نبوت تقلب و اضطراب مضغه است تقلب جامعه که آن نصیب عوام است و حضرت
رسالت خاتمیت علی صاحبها الصلوة والسلام والتحیة که ثبات قلب نموده اند و گفته اللهم یا مقلب القلوب ثبت
قلبی علی طاعتک مقصود ثبات مضغه است و در بعضی احادیث که در باب تقلب قلب وارد گشته اند نظر با حوال
اگر از قلب معنی گرفته شود که شامل حقیقت جامعه و مضغه بود گنجایش دارد سوال این مضغه هرگاه بشرف
یعنی قلب عبد المومن مشرف شده باشد و شایان مراتب حضرت تعالی و تقدس گشته تقلب و اضطراب در وی
چرا بود و محتاج باطمینان برای چه باشد جواب ظهور هر چند اتمیت پیدا کند و از شائبهٔ شیون و صفات دارد جهل و حیرت
بیشتر پیدا کند و نکارت دنا یافت زیاده تر حاصل آید لبدا است که با وجود این ظهور و با وجود این گنجایش از کمال
جهل و حیرت طلب دلیل بر وجود صانع نماید و در رنگ عوام بی استدلال با تقلید تقلیین بوجود صانع تعالی
پیدا کنند پس تقلب و اضطراب مناسب حال آن باشد و طلب اطمینان مراد را ضروری بود این فقیر در بعضی از رسائل
خود نوشته است که عارف صاحب یقین را بعد از رجوع احتیاج باستدلال میگردد درینمقام معلوم شد که در
عین حصول و وصول احتیاج بدلیل است اینمقام موافق حال کمالات مرتبهٔ نبوت است علی صاحبها الصلوة
والسلام والتحیة و آن مقام مناسب حال ولایت و چون صاحب این قلب را رجوع بدعوت واقع شود قلق و
اضطراب و تقلب و تلون قلب او را بیشتر خواهد بود و هرگاه عین وصول بواسطه جهل و حیرت محتاج بدلیل است
در زمان فرقت اولی باستدلال محتاج بود تا بوسیلهٔ استدلال فی الجمله اطمینان پیدا کند با آنکه گوئیم که دوستی چند روز از دوست جدا شده
داشته اند و بداغ فرقت آن قسم ساخته جاری آن دارد که همواره تقلق و اضطراب بود و بر دوام بحزن
و اندوه باشندگان رسول الله صلی الله علیه و سلم متواصل الحزن دائم الفکر بعضی وجوه که فارق این دو
اطلاق قلب است بیان میکند بگوش هوش استماع باید نمود حقیقت جامعه که از عالم امر است بعد از
تصفیه و تزکیه تمکین تام هر دوام او را میسر است بخلاف مضغه که اطمینان او مربوط با دراک حواس است
تا زمانیکه شی را بحواس و ادراک نماید از قلق نه برآید لهذا حضرت خلیل علی نبینا و علیه الصلوة والسلام
و علی جمیع الانبیاء والمرسلین والملائکة المقربین از برای اطمینان قلب خود سوال کرد و گفت رب ارنی
کیف تحی الموتی فارق دیگر آنکه حقیقت جامعه بذکر متاثر میگردد و چون حال ذکر میسر شد بذکر متحد
میشود و تجویز بذکر میگردد و این مقام را صاحب عوارف قدس الله تعالی سره مقصد

اسمی گفته است این مجوّهر قلب را بذکر ذات تعالی بتعبیر فرموده بخلاف مضغه که ذکر را با وی از حیثیت تاثر او
کجا و تجوهر او کجا ظهور مذکور ست باصالت نه بظلیت نهایت عروج ما ذکرنا و ظهور مذکور است فرق دیگر آنکه
حقیقت جامعه چون بنهایت النهایت رسد و از مرآتیت خاطر نصیب وافر حاصل کند اگر نمایندگی مطلوب پیدا آورد ظاهر
در روی ظل مطلوب خواهد بود نه عین آن مطلوب و در رنگ مرآت ظاهر که ظاهر در روی شبح شخص
است نه عین شخص بخلاف مضغه که بر خلاف مرآت ظاهر در وی عین مطلوب ست نه ظل او لهذا فرموده لیسعنی
قلب عبدی المؤمن این معامله ورای طور نظر و فکر است زینهار از اینجا حلول و تمکین فهم نکنی که آن کفر و زندقه ست
هرچند عقل معاش باور نکند که عین یک شئ در شئ دیگر ظاهر شود و حلول و تمکین اینجا نباشد و این از قصور
عقل است و قیاس غائب است بر شاهد فلا تکن من القاصرین فرق دیگر آنست که حقیقت جامعه از
عالم امر است و مضغه از عالم خلق بلکه عالم خلق و عالم امر هر دو اجزای اویند خلق جزو اعظم اوست و امر جزو
اصغر او از اجتماع این هر دو جزئیه وحدانی ایجاد یافته است که اعجوبه روزگار گشته این اعجوبه هرچند از عالم
خلق و از عالم امر سبب و هیچ کدام بواسطه هیئت ترکیبی تناسب و تشابه ندارد اما معدود از عالم خلق است زیرا
که جزو ارضی درین معامله عمده است و پستی خاک باعث رفعت او فرق دیگر آنکه وسعت حقیقت جامعه باعتبار
ظهور که صور اشیا است در روی وسعت مضغه که بعد از تنگی آن مکشوف میگردد باعتبار گنجایش مطلوب است که محدود
و نامتناهی ست و آن تنگی دهلیز تنگ اوست که مانع دخول ماسوای است حتی که ذکر را نیز نمیگذارد که در داخل
سرادقات مذکور شود و شائبه ظلیت را نیز نمی ماند که گرد آن حریم مقدس گردد ایضا فراخی اول چون شائبه
چون وارد شایان گنجایش بیچون نبود فراخی ثانی چون نصیبی از بیچونی یافته است بیچون گنجایش ندهد
عجائب کار و بار است همین قلب را بعد از رجوع بدعوت ظلمت و عین تاریکی میگردد از اینجاست که سید البشر
علیه و علیهم الصلوة والتسلیمات فرموده اند انه لیغان علی قلبی تا چند بیان فرق نماید ما للتراب ورب الارباب ای برادر
این مضغه را بر چه گوشت لایعبأ به خیال نکنی که آن جوهر نفیس که خزائن و اسرار عالم خلق در وی مخزون
گشته است و دفائن و خفایای عالم امر در وی مدفون شده زیادتی معاملات خلاصه که بهیئت وحدانی
او منوط است اول اجزای عشره را به تصفیه و تزکیه و بجه به سلوک و بقا مزکی و مطهر ساخته اند
و از لوث تعلقات ماسوی آزاد گردانیده اند مثلا قلب را از تقلب گذرانیده به تمکین رسانیده
اند و نفس را از امارگی باطمینان آورده اند و جزو ناری را از سرکشی و نافرمانی باز داشته

وخاک را از پستی وپست فطرتی ارتفاع داده علی هذا القیاس جمیع اجزای ورا از افراط وتفریط بحد اعتدال و توسط آورده اند بعد بفضل وکرم این اجزا را ترکیب داده شخص معین ساخته اند وانسان کامل گردانیده قلب آن شخص را که خلاصهٔ اوست وهرگز وجود او بمضغه تعبیر نموده اند نسبت حقیقة مضغه که باندازه عبارات درگفت آمده است والا مرالی سبحانه اگر ناقصی گوید که هر انسان مرکب ازین اجزای عشره است واز ترکیب اینها هیئة وحدانی دارد گویم آری ازین اجزا مرکب است اما آن اجزای مزکی ومطهر نگشته اند وبجذبه وسلوک از رجس تعلقات ماسوا آزاد نگشته بخلاف اجزای انسان کامل که بفنا وبقا پاک وپاکیزه اند چنانچه گذشت ودر هر انسان چون این اجزا متباین ومتمائز اند وهر جزو را احکام واحوال متمائز است ناچار از هیئت وحدانی نصیبی ندارند واگر هیئتی پیدا کرده است اعتباری است نه حقیقی بخلاف اجزای انسان کامل که از تمائز وتباین برآمده ممتزج ومختلط گشته اند واحکام واحوال متمائز وایشان زائل گشته بیک حکم قرار یافته اند پس ناچار هیئت وحدانی درو حقیقی بود نه اعتباری در رنگ آنکه معجون را از ادویه مختلفه است سازند وبجوش نموده جمیع اجزای او را بایکدیگر خلط کرده هیئت وحدانی ثابته کنند واز احکام متباینه بیک حکم آرند فافهم والله سبحانه اعلم ای برادر آنچه کمالات که در مضغه را ثابت نموده است در مقام قاب قوسین است که در ظاهر رنگی از نظر متوهم است هر چند اینجا ظاهر اصل است از ظل آن که صورت باشد اما شخص ظاهر از رنگ مرآت پاک وسبز است پس قوسین ثابت باشد ماورای این مقام مقام او ادنی است که ظاهر از مظهر رنگی نگرفته است وامر زاید آنجا در تخیل نیامده پس قوسین آنجا مقصود اینجا باشند وجز یکرنگی در آنجا متصور نباشد که مناسب مقام او ادنی است ومعامله این مقام علیحده است تمام ورق باید گردانید تا از قوسین نیز ادنی رفت برداشته شود وکلام ما اشارات در رموز وبشارات وکمون والله سبحانه الملهم وصلی الله تعالی علی سیدنا محمد وصحبه وسلم وبارک

مکتوب بست ودوم

بمولانا محمد صادق کشمیری صدور یافته در بیان شرافت یافتن بلدهٔ سرهند بر اکثر بلاد بطفیل حضرت ایشان سلمه الله تعالی ومشاهده نمودن نوری که گردی از صفه وی راه نیافته در زمین سبکی خود آن زمین بعد از چندگاه روضهٔ مقدسه مخدوم زادهٔ کلان خواجه محمد صادق قدس سره گشتن الحمد لله وسلام علی عباده الذین اصطفی بعنایة الله سبحانه بصدقهٔ حبیبه تعالی علیه وعلی آله الصلوة والسلام والتحیة والبرکة بلدهٔ سرهند گویا زمین دعبای من است که برای من جا عمیق نازکی را بر وه صفه بلند ساخته اند وبر اکثر بلاد وبقاع آنرا ارتفاع داده نوری در آن زمین ودیعت گشته است که مقتبس از نور بی صنعتی وبی کیفی است در رنگ دری که از زمین مقدسه بیت الله ساطع ولامع است

پیش از ارتحال فرزندی اعظمی بچند ماه این نور را برین درویش ظاهر ساخته بودند در زاویهٔ زمین تنگنایی فقیر انرا
نشان داده نوری نموده ساطع که گردی از صفت شان نوری راه نیافته بود و از کیفیات منزه و مبرا از دی آن
شد که آن زمین مدفن من شود و آن نور بر سر قبر من لامع بود این معنی را بفرزندی اعظمی صاحب بوده ظاهر ساختم و آن
آن نور را از آن نور و از آن اثر زدی مطلع گردانیدم اتفاقاً فرزندی مرحومی باین دولت سبقت کرد و در پردهٔ
خاک در دریای نور مستغرق گشت ع هنیئاً لارباب النعیم نعیمها ۞ وللعاشق المسکین ما یتجرع ۞ از شرافت این بلده
معظم است که فرزندی اعظمی که از اکابر اولیاء الله است در انجا آسوده است و بعد از مدتی ظاهر شد که آن نور مودع لمعه ایست
از انوار قلبیه این فقیر که از ینجا اقتباس نموده در آن زمین افروخته اند در رنگ چراغی از مشعله بر افروزند قل کل من عند الله
الله نور السموات والارض سبحان ربک رب العزت عما یصفون وسلام علی المرسلین والحمد لله رب العالمین مکتوب
بست و سوم بمخدوم زاده خواجه محمد عبدالله سلمه الله تعالی وابقاه واوصل الی غایة ما یتمناه صدور یافته در بیان آنکه عمده کار
اتباع سنت سنیه است واجتناب از بدعت نامرضیه و مرتبه نقشبندیه بر سبیل و تکمیل بواسطه اتباع صاحب شریعت علیه وعلی
آله الصلوة والسلام والتحیة وعمل بعزیمت نمودن و مداحی این طریقه علیه وما یناسب ذلک بسم الله الرحمن الرحیم
الحمد لله وسلام علی عباده الذین اصطفی نصیحتی که بفرزندی اعزی سلمه الله سبحانه عما لا یلیق بجنابه و سائر احبا نموده
می آید اتباع سنت سنیه است علی صاحبها الصلوة والسلام والتحیة واجتناب از بدعت نامرضیه چون اسلام درین اوان
غربت پیدا کرده است و مسلمانان غریب گشته اند و تا میروند غریب تر میگردند بحدیکه الله گوی بر زمین نخواهد ماند و لا تقوم
الساعة علی شرار الناس سعادتمند کسی است که درین غربت احیای سنتی از سنن متروکه نماید و اماتت بدعتی از بدع مستعمله
فرماید این آن وقت است که هزار سال از بعثت خیر البشر علیه وعلی آله الصلوة والسلام گذشته است و علامات قیامت پرتو انداخته
و سنت بواسطه بعد عهد نبوت مستور شده و بدعت بعلت افشاء کذب جلوه گر گشته است شاهبازی باید که نصرت
سنت فرماید و هزیمت بدعت نماید ترویج بدعت موجب تخریب دین است و تعظیم مبتدع باعث هدم اسلام من
وقر صاحب بدعة فقد اعان علی هدم الاسلام شنیده باشند بهمگی و تمامی همت متوجه آن باید بود که ترویج سنتی از
سنن نموده آید و رفع بدعتی از بدع کرده شود همه وقت خصوصاً درین اوان ضعف اسلام اقامت مراسم
اسلام منوط بترویج سنت است و تخریب گذشتگان در بدعت حسنی دیده باشند که بعض افراد آنرا مستحسن داشته اند
این فقیر درین مسئله بایشان موافقت ندارد و هیچ فرد بدعت را حسنه نمیداند و جز ظلمت و کدورت دران احساس نمینماند قال
علیه وعلی آله الصلوة والسلام کل بدعة ضلالة میباید که درین غربت و ضعف اسلام و سلامتی منوط بایان

سنت و خرابی مربوط بتحصیل بدعت هر بدعت که باشد بدعت را در رنگ کلند میداند که هدم بنیاد اسلام مینماید
و سنت را در رنگ کوکب درخشان مینماید که در شب دیجور ضلالت میفرماید علماء وقت را حضرت حق سبحانه تعالی توفیق
دهاد که بحسن هیچ بدعت کب نکشایند و باتیان هیچ بدعت فتوی ندهند اگرچه آن بدعت در نظر ایشان در رنگ فلق صبح روشن
درآید چه تسویلات شیطان را در ماورای سنت سلطان عظیم است در ازمنهٔ ماضیه چون اسلام قوت داشت تحمل ظلمات
بدعت مینمود و شاید ظلمات بعض بدعتها در شعشعان نور اسلام نورانی متخیل میشد و باعث حکم بحسن آن می گشت اگرچه فی الحقیقة هیچ حسن و نورانیت نداشت بخلاف
این وقت که ضعف اسلام است تحمل ظلمات بدع صورت ندارد و اینجا فتوی متقدمین و متاخرین متمشی نباید ساخت
چه هر وقت را احکام علیحده است درین وقت عالم بواسطهٔ کثرت ظهور بدعت در رنگ دریای ظلمات بنظر می آید و نور
سنت با غربت و ندرت دران دریای ظلمانی در رنگ کرمکهای شب فروز محسوس میگردد و عمل بدعت از دیاد آن
ظلمت مینماید و تقلیل نور سنت مینماید و عمل سنت باعث تقلیل آن ظلمت است و تکثیر آن نور فمن شاء فلیکثر ظلمة البدعة
و من شاء فلیکثر نور السنة و من شاء فلیکثر حزب الشیطان و من شاء فلیکثر حزب الله الا ان حزب الشیطان
هم الخاسرون و الا ان حزب الله هم المفلحون و صوفیهٔ وقت نیز اگر بر سر انصاف بیایند و ضعف الاسلام و انتشار کذب را
ملاحظه کنند که در ماورای سنت تقلیف پیران خود نکنند و امور مخترعه را ببهانهٔ عمل شیوخ دیدن خود نگیرند اجتماع و سنت
البته منجی است و متمر خیرات و برکات و در تقلید غیر سنة خطر در خطر است و ما علی الرسول الا البلاغ پیران ما را حضرت
حق سبحانه تعالی از ما جزای خیر دهاد که ما و اپس ماندگان را باتیان امور مبتدعه و لالت نکردند و بتقلید خود ها در ظلمات
مهلکه نینداختند و جز متابعهٔ سنت راه نمودند و غیر از اتباع صاحب شریعت علیه و علی آله الصلوة و السلام و التحیة و غیر از
عمل بعزیمت هدایت نفرمودند لاجرم کار خانهٔ این بزرگواران بلند آمد و ایشان طاق و معامله ایشان بر تفع گشت ایشان اند که سماع
و رقص را پشت پا زده اند و وجد و تواجد را بانگشت شهادت و نیم ساخته مکشوف و مشهود دیگران نزد این بزرگواران
داخل ماسوا است و معلوم و متخیل آنها قابل نفی معامله این اکابر در ماورای دانش است و ماورای معلوم و متخیل است
را و تجلیات و ظهورات و در ماورای مکاشفات و معاینات است اهتمام دیگران در اثبات است و همت این بزرگواران در
در نفی ماسوای دیگران کلمهٔ نفی و اثبات برای آن میکنند تا دائرهٔ اثبات و سعت پیدا کند و تمام عالم که بعنوان غریب
پیدا است بتکرار کلمهٔ توحید بعنوان حقیقت منکشف گردد و همه را حق ببینند و حق یابند تعالی و تقدس بخلاف این بزرگواران
که مقصود شان از تکرار کلمهٔ طیبه لا اله الا الله سعت دائرهٔ نفی است تا هر چه مشهود و مکشوف و معلوم و متخیل شده بود
همه در تحت لا داخل شود و در جانب اصحاب هیچ چیز ملحوظ و منظور نبود اگر فرضاً در جانب اثبات

امری ظاهر شود آنرا نیز راجع بنفی باید ساخت و غیراز تکلم بکلمهٔ مستثنیٰ در مقام اثبات هیچ نصیب نبا شد پس ذکر نفی و
اثبات در طریق دیگران مناسب حال مبتدیان باشد و ذکر اسم الله که کلمهٔ اثبات محض است بعد از ان مناسب بود تا ثبت
مکشوف بتکرار این کلمهٔ اثبات استقرار و استمرار پیدا کند بخلاف طریق این اکابر که بر عکس است که اول اثبات هست و ثانی نفی آن
اثبات پس ذکر اسم الله درین طریق در ابتدای مناسب بود و ذکر نفی و اثبات بعد از ان صورت بندد اگر ناقصی سوال کند
و گوید که برین تقدیر اکابر این طریق را از مقام اثبات نصیب نباشد غیر از نفی نقد وقت شان نبود جواب گویم که اثبات
دیگران در اوائل حال این بزرگواران را میسر است اما بعد از همین با آن التفات نمی نماید بلکه شایان نفی دانسته
آنرا نفی می نمایند و مطلوب ثبت در ان آوان میدانند پس بدهم اثبات دیگران ایشان را میسر است و هم نفی آن اثبات
که مناسب مقام کبریای است ایشان را مسلم هر بی انجام پی بکار ایشان نبرد و هر بو الهوسی از حقیقت معامله
ایشان نبود و شمهٔ از عدم حصول اکابر که در آن متوطن نفس حصول است گفته شد که از حصول اکابر
اکابر ایشان لب کشاید خواص به عوام ملحق شوند و منتهیان در رنگ مبتدیان سبق الف و با اختیار
کنند شعر فریاد حافظ این همه آخر بهرزه نیست ؛ هم قصهٔ غریب و حدیث عجیب هست ؛
و مراقبهٔ ذات تعالی و تقدس که دیگران اختیار کرده اند نزد ایشان از حیز اعتبار ساقط است و اصل
مراقبه آنجا جز ظلی از ظلال هیچ نیست تعالی الله عما یقولون علوا کبیرا ذات او تعالی بلکه اسما و صفات
او سبحانه نیز بیرون از حیطهٔ فکر و مراقبهٔ ماست از ینمقام غیراز جهل و حیرت نصیبی نیست آن جهل و حیرت
که مردم آنرا جهل حیرت دانند که آن مذموم است جهل و حیرت متوطن عین معرفت و اطمینان است نه آن
معرفت و اطمینان که در فهم مردم گنجد که از قبل چون است و از بیچون بی نصیب در آن متوطن و هرچه اثبات کنیم
بیچون خواهد بود تعبیر از ان خواه بجهل کنیم و خواه بمعرفة ؛ من لم یذق لم یدر ؛ ایضا توجه این بزرگواران
باحدیث است تعالی و تقدس و از اسم و صفت جز ذات نمیخواهند تعالی و تقدس و در رنگ دیگران از
ذات بصفات فرود نمی آیند و از نزول به تخصیص نمیگردانند عجیب کاردیار است جمعی ازین طائفه
ذکر اسم الله اختیار نموده اند و بآن اکتفا نموده بصفات فرود می آیند و ملاحظه سمیع و بصیر و
علیم می نمایند و باز بر سبیل عروج از علیم و بصیر و سمیع باسم الله میروند چرا باسم الله تنها
کفایت نکنند و قبلهٔ توجه جز احدیت ذات تعالی نسازند الیس الله بکاف عبده نص قاطع است
و کریمهٔ قل الله ثم ذرهم مؤید این معنی ست بالجمله نظر همت بزرگواران این طریقهٔ علیه بلند

افتاده است بعراوانی و اقاصی نسبت ندارند لهذا نهایت دیگران در بدایت ایشان مندرج گشته و مبتدی
طریقه ایشان حکم منتهی طرق دیگر یافته و از ابتدای سفر ایشان در وطن مقرر شده و خلوت در انجمن بحصول پیوسته
و دوام حضور نقد وقت شان آمده ایشانند که تربیت طالبان مربوط بصحبت علیه ایشان است و تکمیل ناقصان منوط
بتوجه شریف شان شافی امراض قلبیه است والتفات شان دافع علل معنویه یک توجه ایشان کار صد اربعین میکنند
و یک التفات شان برابر ریاضات و مجاهدات سنین ؎ نقشبندیه عجب قافله سالارانند ٭ که برند از ره پنهان
بحرم قافله را ٭ سوادت آثار ازین بیان کسی توهم نکند که این اوصاف و شمائل جمع اساتذه و تلامذه طریقه
علیه نقشبندیه را حاصل است کلام بلکه این شمائل مخصوص باکابر این طریقه علیه است که کار را بنهایة النهایة
رسانیده اند و مبتدیان رشید باین اکابر نسبت ارادت درست کرده اند و مراعات آداب نموده اندراج
نهایت در بدایت در حق ایشان ثابت است بخلاف مبتدی اندراج طریق که بشیخ ناقص این برسد اندراج همان
نهایت در حق او متصور نیست چه شیخ او بنهایت نرسیده است در حق مبتدی بنهایت چگونه متصور شود ؎ از
کوزه همان برون تراود که در دست ٭ نجابت آثارا طریق این اکابر طریق اصحاب کرام است علیهم الرضوان و این اندراج
نهایت در بدایت اثر ان اندراج که در صحبت خیر البشر علیه و علی آله الصلوة والسلام زیرا که در اول
صحبت آنسرور علیه و علی آله الصلوة والسلام آن میسر میشد که در انتها کم است که دیگر آنرا میسر گردد این فیوض
برکات همان فیوض برکات است که در قرن اول بظهور می پیوست هر چند در ظاهر آخر از اول دور است اما نسبت
بواسطه اما فی الحقیقة آخر باول از وسط نزدیکتر است و منصبغ بصبغ آن متوسطان آنرا یاد دارند یا نه بلکه اکثری از
متاخران نیز معلوم نیست که بحقیقت این معامله دارسند والسلام علیکم و علی من اتبع الهدی والتزم متابعة
المصطفی علیه و علی آله الصلوة والتسلیمات العلی **مکتوب بست و چهارم** بحاجی محمد وکنی صدور یافته
در جواب کتاب او الحمد لله وسلام علی عباده الذین اصطفی مراسله شریفه که از کمال اخلاص و مودت
مرسل داشته بودند موجب فرحت فراوان گشت نسبت رابطه همواره شما را با صاحب رابطه میدارد و
واسطه فیوض انعکاسی میشود شکر این نعمت عظمی بجا باید آورد و قبض و بسط هر دو بازوی طیران
این راه اند بقبض دلگیر نشوند و به بسط خوشحال نگردند آرزوی آن نموده بودند که در جمیع ذرات
مشاهده جمال لایزال میسر شود محبت اطوار اینده را بار زوی او باندازه فهم قاصر او خواهد بود
جمال لایزال در مرآت مشاهده نمودن از قصور نظر است ذرات را چه مجال که مرایای

آن جا گم گردند انچه در مرایای ذرات مشهود میگردد ظلی از ظلال بی نهایت آن جمال ست او را تعالی وراء الوراء باید جست و بیرون دائره آفاق و انفس باید طلبید نسبتی که الحال شما دارید فوق تمنای شماست زنهار بتقلید مردم به پستی میل نکنند و تمنای نزول از اوج به حضیض ننمایند کارخانه اکابر بلند است ان الله سبحانه یحب معالی الهمم المسئول من الله سبحانه جمعیتکم الصوریة والمعنویة والسلام

مکتوب بست و پنجم بخواجه شرف الدین حسین در آنکه هر عملی که بر وفق شریعت غرا کرده آید داخل است اگرچه بیع و شری بود

الحمد لله و سلام علی عباده الذین اصطفی صحیفه شریفه که فرزندی اعزی مصحوب مولانا عبد الرشید و مولانا جان محمد ارسال داشته بودند رسیده است ومبلغ نذر نیز رسید جزاکم الله سبحانه نیز استماع خبر صحت شما فرحت فراوان رسانید ای فرزند فرصت غنیمت است و صحت و فراغ مغتنم همه اوقات را بذکر الهی جلشانه مصروف باید ساخت هر عملیکه بر وفق شریعت غرا کرده آید داخل ذکر است اگرچه بیع و شری بود پس در جمیع حرکات و سکنات مراعات احکام شرعیه باید نمود تا همه ذکر گردد تا چه ذکر عبارت از طرد غفلت است و چون مراعات اوامر و نواهی در جمیع افعال نموده آید از غفلت امر و نواهی نجاتی میسر شد و دوام ذکر او تعالی حاصل گشت این دوام ذکر ورای یادداشت حضرات خواجهاست قدس الله تعالی اسرارهم که آن مقصود بر باطن است و این در ظاهر نیز متمشی اگرچه متعسر است وفقنا الله سبحانه وایاکم بمتابعة صاحب الشریعة وعلی آله الصلوة والسلام والتحیة

مکتوب بست و ششم بعرفان پناهی مرزا حسام الدین احمد ارسال یافته در جواب کتابی که از انجا بوی جانب داری می آید و در آنکه تلقین ذکر در رنگ تعلیم الف و بی است مر صبیان را

بسم الله الرحمن الرحیم الحمد لله و سلام علی عباده الذین اصطفی صحیفه مکرمت که مصحوب حاجی صمد کشمیری کرم داده ارسال داشته بودند بمطالعه آن مشرف گشت چون متضمن خیریت حضرات آنجا بود بود فرحت بخشید جزاکم الله سبحانه خیرا اندراج یافته بود که مخدوم زاده کلان و خواجه جمال الدین حسین بواسطه شرم تکفین میان شیخ الهداد آنجا نتوانستند رسید مخدوما هنوز ازین قسم سخنان بوی جانب داری می آید و ازین طرح و وضع مباینت و مخالفت مفهوم میگردد انا لله و انا الیه راجعون مخدوم زاده کلان بایستی شرم وصیت والد بزرگوار میکردند و شرم توجه افاده که در حضور ایشان نسبت بهر دو مخدوم زاده بامر حضرت والد ایشان واقع شده بود نیز میکردند و میان شیخ الهدی و با وجود دعوی پیر پرستی بادی درین امر جرأت می نمودند ملاحظه وصیت و سبقت افاده میکردند انچه شما نوشته اند حق و ثواب خواهد بود اما مکتوبیکه مخدوم زاده کلان مصحوب برادر عزیز خود ارسال داشته بودند متضمن کمال تواضع بوده مشتمل بر فرط

طلب و شوق عبارتها در ان مکتوب اختیار نموده بودند که بے جنون طلب ایراد آن عبارات متصور نیست
بعد از ارسال مگر انحرافی راه یافته باشد ربنا لا تزغ قلوبنا بعد اذ هدیتنا وهب لنا من لدنک
رحمة انک انت الوهاب اما فقیر میداند که صحبت ایشان بحکمت نخواهد بود و امیدست که عاقبت محمود
خواهد داشت اما افسوس است که آن قسم طلب که شمهٔ از ان مکتوب ایشان مفهوم میگشت بر باد رود و صدد
آن بجاے آن نشیند بر دوستان و هوا خواهان این معنی بسیار گران است جای آنست که اهتمام آن دارند
بکرما اگر کار بمجرد تلقین تمام است مبارک شد نزد فقیر تلقین ذکر در رنگ تعلیم الف بی است مرصبیان را که مجرد همین تعلیم
بلکه مولویه است چه مضائقه متوقع از کرم التفات شما آنست که بلیهٔ طرف داری را بگذارند و بجمیع یاران بمساوات
آشنائی کنند زیاده چه مبالغه نماید والسلام **مکتوب بست و نهم** بمولانا محمد طاهر بدخشی ارسال یافته
در جواب تشکیکات شیخ عبد العزیز جونپوری در مکتوب اول که بنام او سکت دران نموده بوده بعد الحمد والصلوة
و تبلیغ الدعوات میرساند مکتوب شریف که بعد از مدت مدید ارسال داشته بودند رسیده فرحت رسانیده حضرت
حق سبحانه و تعالی بجمعیت ظاهر و باطن متحلی و متزین دارا د فقیر درین مدت سه مکتوب بشما نوشته است از ان جمله
یک مکتوب بشما رسیده است مسافة بعیده عذر مینماید و مکتوبیکه مشیخت مآب شیخ عبد العزیز نوشته بودند
بمصحوب مکتوب شما نیز رسید و آنچه اندراج نموده بودند بوضوح انجامید آنجا اندراج یافته بود که اگر حقائق
ممکنات که صور علمیه اند عدمات باشند که اضداد صفات لازم می آید حصول آن عدمات در ذات تعالی و
تقدس و هو سبحانه منزه عن ذلک عجب شد است میدانند که حضرت حق سبحانه اشیاء شریفه و کثیفه را میداند
و هیچ کدام انها در ذات تعالی حصول نیست و هیچ کدام اتصاف نه درینصورت حصول از کجا پیدا شود و نیز اندراج
یافته بود که حقائق ممکنات باید که وجودی و ثبوتی باشند نه عدمی که حقائق عبارت از ارواح و نفوس
ممکنات است بلی وجود و ثبوت علمی دارند که در حقائق در کار است باید که این اعتراض اول شیخ محی الدین
بکنند که گفته الاعیان ما شمت رائحة الوجود عجب کار است اینجا حقائق عبارات از ارواح و نفوس
ممکنات داشته و اعیان ثابت و معلومات اهمد گذاشته و نیز اندراج یافته که انبیاء علیهم الصلوة والتسلیمات
و اولیاء علیهم الرضوان و سائر افراد انسان که از ممکنات اند اگر حقائق انبیاء علیهم الصلوة والسلام و باشد
که شرف و کرامت ازین مرکه عاریه مسلوب و معدوم گردد چرا مسلوب و معدوم می گردد که او تعالی
بحکمت بالغه و قدرت کاملهٔ خود آن عدمات را بحسن تربیت خود مرایاے عکوس اسما

وصفات خویش میساخته بشرف نبوت و ولایت مشرف گردانیده و بطال کمالات خود متجلی گردانیده معزز
ومکرم ساخت چنانچه انسان را از مار جهین خالق کرده بدرجات علیا رسانید العجب شرف و کرامت انسان را
در نظر آورند و تنزیه و تقدس واجب را تعالی و تقدس از دست دادند میگویند همه اوست اشیا خسیسه و
رذیله را عین حق میگویند تعالی و تقدس از ان مقوله تحاشی نمی نمایند و حقائق عدمیه مر انسان را تجویز نمی نمایند
و از آن تحاشی وارند حضرت حق سبحانه تعالی الضاف وهاد و نیز اندراج یافته بود که سخن اجماعی را با بداع
ارتفاع نمیتوان نمود سخن مبدع مقوله همه اوست را میدانیم مقوله همه از دست مجمع علیه علماست تا این تا زن
که راه ملامت و شناعت بر صاحب فصوص مسلوک است بواسطه همین مقوله است که همه اوست میگوید و حاصل
معارف فقیر که نوشته است همه از دست که مقبول شرع و عقل است فکیف که موید بکشف و الهام گردد و شیخ
مشار الیه بعد از ذکر اعتراضات در مقام شفقت آمده نوشته اند که اگر حقائق ممکنات ارواح انسانی دارند
موافق جمهور است که از جمهور کدام صنف را مراد داشته باشند تا ازین زمان مسموع نشده است که حقائق ممکنات
را کسی ارواح انسانی گفته باشد العجب کل العجب شیخ خیال کرده که هر کسی سخن را بقیاس و تخمین میگوید و بفکر و
تخیل مییابد بکلام عارفی که بی کشف و الهام در گفت و نوشت آید بی شهود و مشاهده در تحریر و تقریر گنجد
بهتان و افتراست علی الخصوص که مخالف قوم گوید شیخ مشار الیه تا چه اعتقاد داشته باشد و این معارف
را از کدام قبیل فهمیده بود ربنا اغفر لنا ذنوبنا و اسرافنا فی امرنا و ثبت اقدامنا و انصرنا علی
القوم الکافرین والسلام مکتوب بست و هشتم بمولانا محمد صادق کشمیری در جواب استفسار
های او بعد الحمد و الصلوة و تبلیغ الدعوات میرساند مکتوب شریف رسید چون متضمن احوال
پسندیده بود موجب فرحت گشت نوشته بودند که در رو رایت معامله بجای رسیده است که حمل
صفات بروی تعالی و تقدس به تکلیف مینماید و دیر اسبحانه و را از همه میدانند سعی نمایند این حمل
هم بتکلف میسر نشود و بحیرت صرف انجامد پرسیده بودند که در رشحات از بابا آب ریز نقل کرده
است که گفته چون حق سبحانه تعالی روز ازل گل آدم می سرشت من آب بر آن گل میریختم
تا دیل این چگونه باشد بدانند که در خدمات طلبیه حضرت آدم علی نبینا و علیه الصلوة والسلام چنانچه ملائکه
کرام را علی نبینا و علیهم الصلوة والسلام داخل داده بودند روح او را قدس سره نیز دخل داده
باشند و خدمت آبریزی باو سپرده بعد از نشار عنصر او بلکه بعد از کمال او باین معنی

ادرا اطلاع داده باشند جائز است که حضرت حق سبحانه وتعالی ارواح مجرده قدرتی دهد که افعال اجسام صادر نمایند ازین قبیل است آنچه بعضی از اکابر از افعال شاقه خود خبر داده اند که پیش از وجود عنصری بقرون متطاوله صادر شده بودند آن صدور افعال از ارواح مجرده ایشان بوده واطلاع بر تعیین ایشان را بعد از وجود عنصری حاصل شده جمعی را صدور این افعال در توهم تناسخ می اندازد حاشا وکلا که بدنی دیگر را باو تعلق گرفته باشد روح مجرد است که باقتدار خداوندی جل سلطانه کار بدن میکند وارباب زیغ در خلاف می اندازد درینمقام مجال سخن بسیار است وتحقیقات غریبه فائض گشته اگر توفیق یافت جای ثبت خواهد نمود انشاء الله تعالی الآن وقت مساعدت ننمود وایضاً پرسیده بودند که در رشحات می نویسد که چون خواجه علاء الدین قدس سره از مولانا نظام الدین خاموش گران خاطر شده خواستند که از ایشان سلب نسبت کنند مولانا دران وقت التجا بروحانیت آن سرور آورد علیه وعلی آله الصلوة والسلام واز آنحضرت علیه وعلی آله الصلوة والسلام بحضرت خواجه خطاب رسید که نظام الدین آن ماست کسی را بروی مجال تصرف نباشد وجای دیگر درهمین کتاب می نویسد که در پیری حضرت خواجه احرار قدس سره از مولانا سلب نسبت نمودند مولانا میگفت که خواجه ما را پیر یافتند وهرچه داشتیم را بردند وآخر کار مفلس گردانیدند این چگونه بود که حضرت رسالت صلی الله علیه وعلی آله الصلوة والسلام کسی را که از آن خود ساخته باشند وفرموده کسی را بروی مجال تصرف نیست حضرت خواجه احرار قدس سره چگونه بروی تصرف کنند بدانند که حضرت خواجه ما قدس سره این نقل را نمی پسندیدند ودر سلب نسبت مولانا توقف داشتند وسفر نمودند که مولانا عبدالرحمن وغیر ایشان از مریدان مولانا سعد الدین کاشغری که مرید مولانا نظام الدین بسیارند وهیچ یکی این نقل را نکشاده است وهر دو قول پیش زیاده مولانا فخر الدین علی از کسی نوشته باشد اگر این خبر صدق میداشت متواتر نقل میشد لتواتر الدواعی علی نقله وچون متواتر منقول نگشت وبه خبر واحد قرار گرفت معلوم شد که صدق آن تردد داشت وبعضی از نقلهای دیگر که صاحب رشحات کرده است از صدق دور اند واهل این سلسله علیه دران نقلها تردد ها دارند وهو سبحانه اعلم ایضاً حضرت خواجه ما قدس سره می فرمودند که مفلس ساختن دلالت بر سلب ایمان دارد اعاذنا الله سبحانه واین معنی تجویز نمودن بسیار مشکل ربنا لا تزغ قلوبنا بعد اذ هدیتنا وهب لنا من لدنک رحمة انک انت الوهاب **مکتوب بست ونهم** بفضیلت پناهی شیخ عبدالحق دهلوی

صدور یافتہ در بیان آنکہ بہترین امتعہ این نثار حزن و اندوہ است وگوارا ترین نعم این مائدہ الم و مصیبت
الحمد للہ وسلام علی عبادہ الذین اصطفی مخدوما مکرما داد مصائب ہر چند تحمل آدمی است اما امید کرامتہا
است بہترین این نثار حزن و اندوہ است وگوارا ترین نعم این مائدہ الم و مصیبت این شکر پارہ بدار وے
تلخ خلاف رفیق فرمودہ اند و باین حیلہ راہ ابتلا و ا مودہ سعادتمندان نظر بر حلاوت آنہا انداختہ و آن تلخی
را در رنگ شکر می خایند و حرارت را بر عکس صفرا شیرین مییابند چرا شیرین نیابند کہ افعال محبوب ہمہ شیرین اند
علتی مگر آنرا تلخ یابد کہ بما سوای گرفتار است دولتمندان در ایلام محبوب آنقدر حلاوت و لذت
می یابند کہ در انعام او متصور نباشد ہر چند ہر دو محبوب اند ولیکن در ایلام لفنس محب را مدخلی نیست
و در انعام قیام بمراد نفس است ؎ ہنیئا لارباب النعیم نعیمہا ؛ اللہم لا تحرمنا اجرہم و
لا تفتنا بعدہم وجود شریف ایشان درین غربت اسلام اہل اسلام را مغتنم است سلمکم اللہ سبحانہ و
ابقاکم والسلام **مکتوب سی ام** بخواجہ محمد اشرف وحاجی محمد فرکتی در جواب کتاب ایشان و در
جواب دو سوال یکے از ورزش نسبت رابطہ و دیگری از فتور مشغولی خود بسم اللہ الرحمن الرحیم
الحمد للہ وسلام علی عبادہ الذین اصطفی صحیفہ گرامی کہ اخوین اشرفین ارسال داشتہ
بودند رسید و کیفیات احوال اندراج یافتہ بود بوضوح انجامید خواجہ محمد اشرف ورزش
نسبت رابطہ را نوشتہ بودند کہ بحدی استیلا یافتہ است کہ در صلوۃ آنرا مسجود خود میدانند و می بینند
داگر فرضا نفی کنند منتفی نمی گردد و محبت اطوار این دولت متمنای طلاب است از ہزاران یکے را
مگر بہ ہند صاحب این معاملہ مستعد تام المناسبتہ است تحمیل کہ باندک صحبت شیخ مقتدا جمیع کمالات
او را جذب نماید رابطہ را چرا نفی کنند کہ او مسجود الیہ است نہ مسجود لہ چرا محاریب و مساجد را نفی نکنند ظہور
این قسم دولت سعادتمندان را میسر او ست تا از جمیع احوال صاحب رابطہ را متوسط خود دانند
و در جمیع اوقات متوجہ او باشند نہ در رنگ جماعہ بیدولت کہ خود را مستغنی دانند و قبلہ توجہ را از شیخ
خود منحرف سازند و معاملہ خود را برہم زنند دیگر خبر فوت والدہ فرزندان خود نوشتہ بودند انا للہ
وانا الیہ راجعون خواندہ فاتحہ خواندہ شد و در اثنای خواندن اثر اجابت مفہوم گشت مولانا
حاجی محمد اظہار نمودہ بودند کہ قریب دو ماہ است کہ فتور در مشغولی رفتہ است و آن ذوق و
حلاوت کہ سابقا داشت نماندہ مودت اطوار غم نیست اگر درد و تمیز فتور نرفتہ باشد یکی از آن

دو چیز متابعت صاحب شریعت است علیه وعلی آله الصلوة والتسلیمات والتحیات دوم محبت و اخلاص
بشیخ خود با ثبوت این دو چیز اگر هزاران ظلمات طاری شود باک ندارد و آخر او را ضائع نخواهند گذاشت اگر
عیاذا بالله سبحانه یکی ازین دو چیز نقصان پیدا کرد و خرابی در خرابی است اگرچه بحضور و جمعیت باشد آن
استدراج است که عاقبت خرابی دارد و از حضرت حق سبحانه تعالی بتضرع و زاری ثبات این دو امر خواهند و استقامت
برین دو امر مسئلت نمایند فانما ملاک الامر و مدار النجاة والسلام علیکم و علی سائر الاخوان خصوصا علی المحب القدیم مولانا
عبد الغفور السمرقندی **مکتوب سی و یکم** بخواجه شرف الدین حسین صدور یافته در بیان وعظ و نصیحت الحمد لله
وسلام علی عباده الذین اصطفی فرزند عزیزا فرصت مغتنم است باید که تمام عمر بامور لاطائل صرف نشود
بلکه تمام بمرضی حق جل وعلا صرف یابد نماز پنجگانه بجمعیت و جماعت با تعدیل ارکان باید که ادا یابد و نماز
تهجد را از دست ندهند و استغفار سحر را رائیگان نگذارند و بخواب خرگوش محظوظ نباشند و بحظوظ عاجله هم
نگردند و تذکر موت و احوال آخرت نصیب عین دارند بالجمله از دنیا معرض باشند و بآخرت مقبل
بقدر ضرورت بدنیا پردازند و سائر اوقات باشتغال امور آخرت معمور دارند حاصل کلام آنکه دل باید
که از گرفتاری ماسوی آزاد باشد و ظاهر باحکام شرعیه متحلی و متزین سه کار این نیست غیر این
همه هیچ :: باقی احوال بخیر است والسلام **مکتوب سی و دوم** بمرزا قلیچ الله صدور یافت
در جواب عریضه او که شکایت از جمعیت باطن نوشته بود و ما یناسب ذلک بعد الحمد والصلوة و
تبلیغ الدعوات میرساند صحیفه شریفه که در باب عزا نوشته بودند رسید انا لله و انا الیه راجعون باهمه توفیق
الله سبحانه بقضاء او تعالی راضی شدیم شما راضی باشید و بدعا و فاتحه ممد و معاون گردید دیگر خبر
خلاصی شما باعث مسرت و فرحت گشت و از دو الم تسکین یافت لله سبحانه والحمد والمنة
علی ذلک شکایت از جمعیت باطن نوشته بودند بلی تشتت ظاهر را تاثیر عظیم است در تفرقه باطن
در باطن کدورت یابند تدارک آن بتوبه و استغفار نمایند و چون صورت هائله ظاهر شود بکلمه تمجید لاحول ولا
قوة الا بالله العلی العظیم بلفظ دفع آن بکنند و تکرار معوذتین در ان وقت مغتنم است باقی احوال مستوجب
حمد است لله سبحانه الحمد والمنة دائما علی کل حال واعوذ بالله سبحانه من حال اهل النار فقیر اثر ضعف
داشت بنا بران بتفصیل نپرداخت حضرت حق سبحانه و تعالی باد شما را بر جادهٔ شریعت مصطفویه علی
صاحبها الصلوة والتحیة استقامت کرامت فرماید والسلام **مکتوب سی و سوم** بمولانا محمد صالح

کولابی صدور یافته در بیان آنکه محبوب در نظر محب در همه حال محبوب ست اگر انعام فرماید و اگر ایلام نماید بلکه
نزد اقل ایلام ازدیاد محبت بخش است از انعام او مزیت حمد بر شکر و ما یناسب ذلک الحمد لله و سلام
علی عباده الذین اصطفی اخوی اعزی مولانا محمد صالح معلوم فرمایند که محبوب در نظر محب بلکه در نفس امر همه
وقت محبوب است و همه حال محبوب اگر ایلام فرماید محبوب است و اگر انعام نمایند محبوب نیز و اکثر مردم که بدولت
محبت مشرف گشته اند در وقت انعام ازدیاد محبت محبوب است از وقت ایلام ازدیاد هر دو درخت مساوات
است و نزد اقل عکس این معامله است و ایلام ازدیاد محبت بخش است از انعام او مقدمه این دولت عظمی حسن ظن
است محبوب حتی که اگر محبوب بر حلقوم محب ابرار سگین نماید و هر عضو او را از عضو دیگر جدا سازد محب در آن عین
صلاح خود داند و بهبود خود تصور کند و چون بحصول این حسن ظن کراهت فعل محبوب از نظر محب برخاست بدولت
محب ذاتی که مخصوص حبیب رب العالمین است علیه و علی آله الصلوة و التسلیمات و معرا است از جمیع نسبت و
اعتبارات مشرف گشت در ایلام زیاده از انعام محبوب التذاذ و فرح یافت الکارم که این بمقام فوق مقام رضا است چه
در رضا دفع کراهت فعل ایلام محبوب است و اینجا التذاذ باین فعل زیرا که هر چند از جانب محبوب جفا بلند
بیشتر بود از جانب محب فرح و سرور زیاده تر باشد شتان ما بینهما و چون محبوب در نظر محب بلکه در نفس امر
همه وقت و همه حال در نظر او محبوب است لاجرم محبوب در همه وقت و همه حال بلکه در واقع و نفس امر محمود و ممدوح
نیز خواهد بود و محب در وقت ایلام و انعام او مادح و ثنا خوان او نیز بصدق اندا المحب الصادق
ان یقول صادقا و مصدقا الحمد لله رب العالمین علی کل حال و بصیر هذا المحب من الحامدین له سبحانه فی
السراء و الضراء حقیقة ما فاکه مزیت حمد بر شکر ازین رهگذر است که در شکر انعام منعم ملحوظ ست که راجع
بصفت بلکه بفعل است و در حمد ملحوظ حسن و جمال محمود است سوا ر کان ذاتیا آد و صفیا و فعلیا و سواء کان انعاما
و ایلاما فان ایلامه سبحانه حسن کانعامه تعالی فیکون الحمد ابلغ فی الثناء و راجع المراتب الحسن و الجمال و التی فی
حالتی الیسراء و الضراء بخلاف الشکر فانه مع قصوره سریع الزوال و علی شرف للهلاک بزوال الانعام
و هلاک الاحسان سوال تو در بعضی از مکتوبات خود نوشته که مقام رضا فوق مقام محبت و مقام حب ذات است
و اینجا مینویسی که این مقام محبت فوق مقام رضا است توفیق در میان دو سخن چیست جواب آن مقام محبت و آن مقام
محبت و مقام حب چه آن مقام مشتمل بر نسب اعتبارات است اجمالا و تفصیلا اگر چه آن محب را محب ذاتی گویند و این محب را
حب ذات تصور کنند زیرا که آنجا قطع نظر از ملاحظه شیون و اعتبارات نیست بخلاف این مقام که از نسب و

اضافات متغیر است کما مر آنچه در بعضی مکتوبات اندراج یافته است که فوق مقام رضا قدمگاهی نیست الا خاتم الرسل
را علیه و علیهم و علی آله کل الصلوة والتسلیمات مگر عبارت ازین مقام است که مخصوص اوست علیه و علی آله الصلوة
والسلام والله سبحانه اعلم بحقائق الامور باید دانست که کرامت ظاهر منافی رضا باطن نیست و مرآت صورت ثانی
حلاوت حقیقت نه زیرا که ظاهر و صورت عارف کامل را بر صفات بشریت واگذاشته اند تا قباب کمالات او
گردد و ابتلا و آزمایش پیدا کند و محق یا مبطل ممتزج گردد و این ظاهر و صورت عارف و کامل را نسبت بباطن
وحقیقت او در رنگ جامه ملکنا تصور باید نمود و نسبت بشخص لابس آن جامه معلوم است که جامه را نسبت بآن
شخص چه مقدار است همچنین است قدر صورت نظر بحقیقت او این صورت عارف ابی بطرف در رنگ کوه می انگارند و شکل
صورت حقائق خود خیال میکنند لاجرم در مقام انکار می آیند و حرمان کسب مینمایند والسلام علی من اتبع الهدی والتزم متابعة
المصطفی مکتوب سی و چهارم بنور محمد تهاری صدور یافته در جواب عریضه او که از توارد احوال نوشته بود الحمد لله وسلام علی عباده
الذین اصطفی مکتوب شریف رسید از توارد احوال بوضوح انجامید بدانند که حضرت حق سبحانه و تعالی چنانچه داخل عالم نیست خارج عالم
هم نیست و چنانچه منفصل از عالم نیست متصل بعالم هم نیست او تعالی هست اما همه صفات دخول و خروج او اتصال و انفصال
از وی سبحانه مسلوب است خالی ازین صفات او را سبحانه باید جست و بیرون ازین صفات او را تعالی باید گرفت اگر رنگی
ازین صفات ممتزج است گرفتاری ظلال و مثال حاصل است بلکه بصفت بیچونی که گردی از ظلمت نداشته باشد او را
تعالی باید طلبید و اتصال بیچونی بآن مرتبه پیدا باید کردن این دولت نتیجه بصحبت است بگفتن نوشتن راست
نمی آید و اگر بنویسد که فهم کند که در یابد بکار خود سرگرم باشند و تامین ملاقات کیفیات احوال را نویسان باشند والسلام
مکتوب سی و پنجم به پیرزادگی خواجه محمد عبدالله سلمه الله تعالی صدور یافته در جواب استفسارهای که نموده بودند از
توحید و عین الیقین و ما یناسب ذلک بسم الله الرحمن الرحیم بعد الحمد والصلوة و تبلیغ الدعوات بجناب مخدوم زاده
میرساند صحیفه شریفه رسید از مطالعه آن فرحت فراوان بحصول انجامید از شمول نسبت حضور استیلائی آن
اندراج یافته بود نیک و مبارک است این دولت که شما را در سه ماه میسر شده است در سلاسل دیگر اگر
در ده سال میسر گردد نعمت عظمی شمرند از شائبه عجب است اظهار این نعمت نموده آید لئن شکرتم لازیدنکم نفس
شما بلند است و به تحسین این قسم احوال از شائبه عجب مبراست اظهار این نعمت نموده آید لئن شکرتم لازیدنکم
نفس قاطع است نوشته بودند که پیشگاه توحید ظهور کردن گرفته است این دولت نیز مبارک باشد باد ب قبول
این دار دنمایند اما در غلبه این حال آداب شریعه را نیک مراعات فرمایند و حقوق بندگی را کما ینبغی

بجا آرند و بدانند که این شعبده بر تقدیر صدق و صحت بواسطهٔ استیلای محبت محبوب ست که محب هرچند بیند و داند
غیر از محبوب نه بیند و نداند و از هر کدام لذت و ذوق بگیرد آنرا منسوب بمحبوب دارد و درین صورت مشهود محب
کثرت است لیکن بعنوان وحدت پس فنا درینموطن متحقق نباشد زیرا که فنا رفع شهود کثرت است بالکل بواسطهٔ استیلای
شهود واحد این فنا نیز نسبت بعدم شهود کثرت ممکنات گفته اند حقیقت فنا وقتی متحقق شود که کثرت اسما و صفات و
شیون و اعتبارات نیز تماما از نظر مخفی گردند و جز احدیت ذات مجرده تعالی هیچ چیز ملحوظ منظور نباشد حقیقت
تمامی سیر الی الله اینجا جلوه گر گردد و خلاصی از گرفتاری ظلال بالکلیه درین مقام صورت بندد و این زمان
معامله باصل الاصول افتد و از زوال بمدلول رسیده شود و از علم بعین و از گوش بآغوش عروج نموده آید و وصل
عریان متحقق گردد و کذا و کذا ثم کذا و کذا بغیر از رمز و اشارات و آن هم مبهم و مستور کم ازان موطن لب نمیتوان
کشاد مخدوم زاده از ما بیان آن عین الیقین میطلبند و میخواهند که آن عین الیقین در علم گنجد مشکل کار
است چه کنند و چه گویند و چه بیان و انمایند و معقول سازند مگر مخدوم زاده از کرم معذور دارند و از طلب علم بطلب
حال گرایند دو سوالی که مخدوم زاده کردند هر دو سوال از بلند فطرتی خبر داد یک سوال از بیان عین الیقین بطرز
خاص بوده چنانچه گذشت و سوال دیگر از بیان تاویل متشابهات قرآن بوده که علم آن نصیب علمای
راسخین است جواب سوال دوم از جواب سوال اول هم دقیق تر است و پوشیده تر نزد ایشان استتار است
و منافی ظهور و اظهار علم تاویل متشابهات کنایات از معاملات ست که مخصوص برسل است علیهم الصلوة
والتسلیمات از امتان مگر اقل قلیل را بتبعیت و وراثت ازین علم نصیبی ارزانی دارند و درین نشأ برقع
از جمال شان بر ایشان نگشایند اما امید است که از نشاء جم غفیر از امتان نیز بتبعیت باین دولت ممتاز گردند
این قدر بقلم می درآید که درین نشا نیز بعضی دیگر را ورای آن اقل روا است که باین دولت مشرف سازند اما
علم بحقیقت معامله نه دهند و تاویل را منکشف نسازند بالجمله جائز ست که تاویل متشابهات حاصل آن بعض
بود اما نداند که چه حاصل دارد زیرا که متشابهات کنایات از معاملات ست روا بود که معامله حاصل شود
و علم بآن معامله میسر نگردد و این معنی در یک فردی از منتسبان خود مشاهده نموده است بدیگری تا چه رسد
سوال شما ازین معامله امیدوار ساخته ست اللهم اتمم لنا نورنا واغفر لنا انک علی کل شیء قدیر والسلام

مکتوب سی و ششم بخواجه محمد تقی صدور یافته در بیان بحث امامت و حقیقت
مذهب اهل سنت و جماعت و مذهب مخالفان و در بیان آنکه اهل سنت متوسط اند در

درمیان

در میان افراط و تفریط که روافض و خوارج اختیار کرده اند و مداحی اهل بیت آنسرور صلی الله علیه وسلم و ما یناسب
ذلک بسم الله الرحمن الرحیم بعد الحمد والصلوة و تبلیغ الدعوات میرساند محبت درویشان و ارتباط و الفت
با ایشان و رغبت استماع سخنان این طایفه علیه دلیل با وضاع و اطوار این طبقه از اجل نعم خداوندیست
جل سلطانه و از اعظم نوال او تعالی مخبر صادق فرموده است علیه وعلی آله الصلوة والسلام المرء مع من احب
پس محبت ایشان با ایشان است و در حرم حریم قرب طفیلی ایشان توفیق آثار سعادت اطوار فرزندی خواجه
شرف الدین حسین ظاهر ساختند که این اوصاف حمیده در ایشان با وجود تعلقات شتی جمع است و اینمعنی پسندیده
با وجود گرفتاریهای لاطائل مجتمع بود سبحانه الحمد لله والمنة علی ذلک صلاح ایشان موجب صلاح جم غفیر است
و فلاح ایشان مستلزم فلاح جمیع کثیر مشار الیه ظاهر ساختند که ایشان بسخنان تو آشنا اند و رغبت باستماع
علوم تو دارند اگر چند کلمه بجناب ایشان بنویسی بهتر باشد اجابة للملتمس چند کلمه نوشته شد چون درین ایام از بحث
امامت بسیار مذکور میشود و هر یکی درین باب بظن و تخمین سخن میراند بضرورت درین بحث چند سطر نوشته آمد و تحقیق
مذهب اهل سنت و مذهب مخالفان بیان نموده شد نجابت آثارا من علامات اهل السنة والجماعة تفضیل الشیخین و
محبة الختنین تفضیل شیخین که محبت ختنین جمع شود از خصائص اهل سنت و جماعت است تفضیل شیخین باجماع صحابه رض
و تابعین ثابت شده است چنانچه نقل کرده اند از اکابر ائمه که یکی از ایشان امام شافعی است و شیخ ابو الحسن اشعری
میفرماید که تفضیل ابوبکر و عمر بر باقی امت قطعی است و از حضرت امیر نیز بتواتر ثابت شده است که در زمان خلافت
و آوان مملکت خود در حضور جم غفیر خود میفرمود که ابوبکر و عمر بهترین این امت اند چنانچه امام ذهبی گفته امام
بخاری روایت کرده است که حضرت امیر فرموده است که بهترین مردم بعد از پیغمبر علیه وعلی آله الصلوة والسلام
ابوبکر است پستر عمر پستر مرد دیگر پس گفت پسر او محمد بن الحنفیه پستر توئی فرمود نیستم مگر یک مرد از مسلمانان
از کثرت روات ثقات بحد شهرت و تواتر رسیده است انکار آن یا از راه جهل است یا از راه تعصب و دین مجال انکار
نیافت عبد الرزاق که از اکابر شیعه است بی اختیار بتفضیل قایل گشت و گفت که چون علی شیخین را بر خود تفضیل داده من هم
بتفضیل او ایشانرا بر وی تفضیل میدهم و اگر او تفضیل نمیداد من هم تفضیل نمیدادم گناهست که من
دعوی محبت علی نمایم و باو مخالفت کنیم و چون در زمان خلافت حضرت ختنین ظهور فتن و اختلال در امور مردم بسیار شده
بود و بیگانگی مردم از این راه کدورت بجد پیدا گشته و عداوت و کینه در میان مسلمانان استیلا یافته بضرورت محبت ختنین
نیز از جمله شرائط سنت و جماعت اعتدا نموده اند تا جاهلی از این راه سوء ظن باصحاب خیر البشر

علیه و علی آله الصلوة والسلام پیدا نکند و بجانشینان پیغمبر علیه و علیهم الصلوة والسلام بغض و عداوتی حاصل ننماید
پس محبت حضرت امیر شرط تشیع آمد و آنکه این محبت ندارد از اہل سنت خارج گشت و خارجی نام یافت و
آنکه در محبت امیر طرف افراط اختیار کرد و زیاده از انچه شاید بوقوع آورد و غلو دران محبت نمود و بسبب و طعن
اصحاب خیر البشر علیه و علیهم الصلوة والسلام زبان کشود و ترک طریق صحابه و تابعین و سلف صالحین رضوان الله تعالی
علیهم اجمعین کرد رافضی نام یافت پس اہل سنت متوسط اند در میان افراط محبت امیر و در میان تفریط آن
محبت که روافض و خوارج اختیار کرده اند و شک نیست که حق در وسط است و افراط و تفریط هر دو مذموم چنانچه
امام احمد حنبل از حضرت امیر روایت کرده که گفت حضرت پیغمبر علیه و علی آله الصلوة والسلام فرمود که ترا مثلے
است از عیسی دشمن داشتند او را یہود تا آنکه بر مادر او بهتان بستند و دوست داشتند او را نصاری تا آنکه
فرود آوردند او را بمنزلی که او نداشت یعنی ابن الله گفتند پستر امیر فرمود هلاک کردند در من دو مرد یکے آنکه در
محبت من افراط نماید و انچه در من نیست مرا اثبات کند و دیگری آنکه با من دشمنی نماید و بعداوت بر من
بهتان بندد پس حال خوارج را بحال یہود تشبیه فرمود و حال روافض را بحال نصاری که هر دو از حق وسط
دو طرف افتاده اند حیلے جاہلی باید که اہل سنت و جماعت را از محبان حضرت امیر ندارند و محبت امیر را مخصوص
برفضه دارد محبت امیر رفض نیست تبری از خلفاء ثلثه رفض است و بیزاری از اصحاب کرام مذموم و ملام امام
شافعی گفته است بیت لو کان رفضا حب آل محمد ٭ فلیشهد الثقلان انی رافض ٭ یعنی حب آل محمد رفض
نیست چنانچه گمان میبرند و اگر همین حب را رفض گویند پس رفض مذموم نیست زیرا که ذم رفض از راه تبری دیگران
می آید نه از راه محبت ایشان پس محبان اہلبیت رسول علیه و علی آله الصلوة والتسلیمات اہل سنت باشند و
فی الحقیقة گروه اہلبیت هم ایشان اند شیعه که دعوی محبت اہل بیت رسول علیه الصلوة والسلام مینمایند و خود را گروه
اہلبیت میگیرند اگر بر محبت اہل بیت اقتصار نمایند و تبری از دیگران نکنند و تعظیم و توقیر جمیع اصحاب پیغمبر
علیه الصلوة والسلام والتحیات بجا آرند و مشاجرات ایشان را بر محامل نیک محمول دارند داخل اہلسنت باشند
و از خوارج و روافض بیرون بوند زیرا که عدم محبت اہلبیت خروج و تبری از اصحاب رفض محبت اہلبیت
با تعظیم و توقیر جمیع اصحاب کرام تسنن بالجمله بنای خروج و رفض بر بغض مصاحبان پیغمبر است علیهم الصلوة والتحیات
و بنای تسنن بر حب مصاحبان او علیه و علیهم الصلوة والتسلیمات والتحیات عاقل منصف هرگز بغض اصحاب را بر
حب ایشان نخواهد گزید و بدوستی پیغمبر همه را دوست خواهد داشت علیه و علیهم الصلوة والتحیات قال علیه

الصلوٰة والسلام من احبہم فبحبی احبہم ومن ابغضہم فببغضی ابغضہم بر اصل سخن رویم وگوییم چگونه عدم محبت اہلبیت
برحق اہل سنت گمان برده شود که آن محبت نزد این بزرگواران جزو ایمان است وسلامتی خاتمہ برسوخ
آن محبت مربوط ساخته اند والد بزرگوار این فقیر که عالم بودند بعلم ظاہری وبعلم باطنی در اکثر اوقات ترغیب
بمحبت اہل بیت میفرمودند و میفرمودند که این محبت را در سلامتی خاتمه دخلی است عظیم نیک رعایت آن
باید نمود در مرض صورت ایشان این فقیر حاضر بود چون معامله ایشان بآخر رسید وشعور باینعالم کم ماند فقیر آن
وقت سخن ایشان را بیاد ایشان داد ازین محبت استفسار نمود در آن بیخودی فرمودند که غرق محبت اہل بیتم شکر خدا
عزوجل دران وقت بجا آورده شد محبت اہل بیت سرمایۂ اہل سنت است مخالفان ازین معنی اند واز محبت
متوسط ایشان جاہل جانب افراط را خود اختیار کرده اند وماوراء افراط را تفریط انگاشته حکم
بخروج نموده اند ومذہب خوارج انگاشته اند ندانسته اند که درمیان افراط وتفریط حدیست وسط
که مرکز حق است وموطن صدق که نصیب اہل سنت گشته است شکر الله تعالی سعیہم عجیب است که خارج
را اہل سنت گشته اند واستیصال دشمنان اہلبیت ایشان نموده اند از رفضه در آن وقت اثری و
نشانی نبوده اگر بوده حکم داشته مگر بزعم فاسد خود محبان اہل بیت را رفضه تصور کنند واہل سنت را
روافض گویند عجیب معامله است گاہی اہل سنت را از خوارج می شمرند که افراط محبت ندارند وگاہی
نفس محبت را ازین بزرگواران احساس نموده ایشان را روافض میدانند لہذا ایشان ان از جہالت
خود اولیاء عظام اہل سنت را که دم از محبت اہلبیت میزنند واظہار حب آل محمد مینمایند علیه وعلیہم الصلوٰة
والتسلیمات روافض می انگارند وبسیاری را از علماء کرام اہل سنت که منع از افراط آن مینمایند
ودر تعظیم وتوقیر حضرت خلفاء ثلثه می کوشند خوارج میدانند وانی ہزار وائی اندین چه انتہای مناسب
ایشان واعاذنا الله سبحانه من افراطتلک المحبة ومن تفریطہا از افراط محبت است که تبری از خلفاء
ثلثه وغیر ایشان را شرط محبت اہلبیت داشته اند انصاف باید نمود که این چه محبت است
که شرط حصول آن بیزاری از جانشینان پیغمبر بود علیه وعلیہم الصلوٰة والسلام وسب
وطعن اصحاب خیر البشر باشد علیه وعلیہم الصلوٰة والتحیات گناه اہل سنت ہمین است که
با محبت اہل بیت توقیر وتعظیم جمیع اصحاب آنسرور مینمایند علیه وعلیہم الصلوٰة والتسلیمات وہیچ
یکی را از اینها با وجود منازعات ومخالفات یکدیگر ببدی یاد نمی کنند واز ہوا وتعصب دور می دارند

از جهت تعظیم صحبت پیغمبر علیه وعلی آله الصلوة والسلام وتکریم مصاحبان وعلیه وعلی آله الصلوة والسلام مع ذلک
الحق را محق میگویند ومبطل را مبطل اما مبطلان او را از هوا وهوس دور میدارند وبرای اجتهاد حواله مینمایند و
روافض از اهل سنت وقتی خوشنود گردند که اهل سنت نیز در رنگ ایشان از دیگر اصحاب کرام تبری نمایند وسوء ظن
این اکابر دین حاصل کنند چنانچه خوشنودی خوارج مربوط بعداوت اهل بیت است ومنوط ببغض آل محمد علیه و
علیهم الصلوة والبرکات ربنا لا تزغ قلوبنا بعد اذ هدیتنا وهب لنا من لدنک رحمة انک انت الوهاب نزد اکابر
اهل سنت شکر الله تعالی سعیهم اصحاب پیغمبر علیه وعلیهم الصلوة والتسلیمات در وقت منازعات ومحاربات
یکدیگر سه گروه بودند جمعی بدلیل واجتهاد حقیقت جانب امیر را معلوم نموده بودند وجمعی دیگر نیز بدلیل واجتهاد
حقیقت جانب دیگر را یافته وطائفه دیگر متوقف بودند وهیچ جانب را بدلیل ترجیح نداده پس بر طائفه اولی
نصرت جانب امیر واجب آمد که موافق اجتهاد ایشان است وبر طائفه دوم نصرت جانب مخالف امیر لازم که مؤدی
اجتهاد ایشان است وبر طائفه سوم توقف لازم آمد ترجیح یکی بر دیگری خطا پس هر سه فرقه بمقتضای اجتهاد
خود عمل نمودند وآنچه بر ایشان لازم وواجب بود بجا آوردند پس ملامت چه گنجایش دارد وطعن چه مناسب
بود امام شافعی فرماید ونیز منقول از عمر بن عبد العزیز است تلک دماء طهر الله تعالی عنها ایدینا فلیطهر عنها السنتنا
ازین عبارت مفهوم میشود که بحقیقت یکی وخطای دیگری هم لب نباید گشود وهمه را بخیر ونیکی یاد باید کرد وهمچنین
در حدیث نبوی آمده است علیه وعلی آله الصلوة والسلام اذا ذکر اصحابی فامسکوا یعنی چون اصحاب من مذکور
گردند واز منازعات ایشان یاد کرده شود شما خود را نگاهدارید ویکی را بر دیگری اختیار نکنید لیکن
جمهور اهل سنت بدلیلی که بر ایشان ظاهر شده باشد بر آنند که حقیت در جانب امیر بوده ومخالف او را در
خطا رفته لیکن این خطا چون خطای اجتهادی است از ملامت وطعن دور است واز تشنیع وتحقیر
پاک ومبرا از حضرت امیر منقول است فرموده برادران ما بر ما باغی گشتند اینها کافر اندن ونه
فاسقان زیرا که ایشان را تاویلی است که منع کفر وفسق میکند پس اهل سنت در قضیه هر دو تخطئه محاربان
امیر مینمایند وهر دو بحقیت جانب امیر قائل لیکن اهل سنت زیاده از اطلاق لفظ خطا که ناشی از
تاویل در حق محاربان امیر تجویز نمیکنند وزبان را از طعن وتشنیع نگاه میدارند ومحافظت حق صحبت
خیر البشر مینمایند علیه وعلیهم الصلوة والتسلیمات آن سرور فرموده علیه وعلیهم الصلوة والسلام
الله الله فی اصحابی لا تتخذوهم غرضا یعنی خدا بترسید جلشانه از خدا بترسید جل سلطانه در حق اصحاب

منزه

من از برای تأکید این کلمه را تکرار فرموده بگیرید اصحاب مرا نشانهٔ تیر ملامت خویش و نیز فرموده اصحابی کالنجوم بایهم
اقتدیتم اهتدیتم یعنی اصحاب من همچو ستارها اند بهر کدام ایشان که اقتدا کنید راه یابید و احادیث دیگر هم در
باب تعظیم و توقیر جمیع صحابه بسیار آمده اند پس همه را معزز و مکرم باید داشت و زلات ایشان را بر محامل نیک
حمل باید نمود اینست مذهب اهل سنت درین مسئله و رفضه درین باب غلو مینماید و محاربان امیر را تکفیر میکنند و
بانواع طعن و اقسام شتم ایشان زبانهای خود را آلوده میسازند اگر مقصود ظهور حقیقت جانب امیر است و اظهار خطای
محاربان او پس آنچه اهل سنت اختیار کرده اند کافی است و بر حد اعتدال است سب و طعن اکابر دین نمودن از دیانت
و تدین دور است که رفضه آن اختیار نمودن و شتم اصحاب پیغمبر علیه و آله الصلوة والسلام دین و ایمان خود تصور کرده
عجب دینی است که سب جانشینان پیغمبر علیه و علی آله الصلوة والتسلیمات جزو اعظم اوست طوائف مبتدعان هر کدام
بدعتها اختیار کرده اند و از اهل سنت جدا گشته در میان جمیع آن طوائف فرقهٔ خوارج و روافض دور از معامله اند
و از حق بعید افتاده اند جمعی که سب و طعن اکابر دین را جزو اعظم ایمان خود تصور کنند از حق چه نصیب خواهند داشت
روافض دوازده فرقه اند تکفیر اصحاب پیغمبر علیه و علیهم الصلوة والسلام مینماید و سب خلفای راشدین را عبادات
میدانند این جماعت از اطلاق لفظ رفض بر خود تحاشی مینمایند و روافض غیر خود ها را میدانند که در احادیث
وعید بسیار در حق رفضه آمده است کاشکی از معنی رفض هم اجتناب مینمودند و تبری از اصحاب پیغمبر علیه و علیهم الصلوة
والتحیات نمی کردند هندوان هندوستان نیز خود را هندو می گویانند و از لفظ کفر تحاشی میکنند و خود را کفار
نمیدانند و کفار ساکنان دار حرب را می انگارند فهمیده اند هر دو صفت کفارند بتحقیق کفر متحقق اینها
مگر اهل بیت پیغمبر را علیه و علیهم الصلوة والتسلیمات در رنگ خود ها تصور کرده اند و ایشان را نیز دشمنان
ابی بکر و عمر خیال نموده اند و این جماعت بحکم تقیه کردارند اکابر اهلبیت را منافق و مخادع انگاشته اند و حکم کرده اند که
حضرت امیر سی سال بحکم تقیه با خلفای ثلثه صحبت نفاق داشته اند و بناحق تعظیم و توقیر ایشان نموده اند عجب نموده
عجب معامله است اگر محبت اهلبیت رسول الله بواسطه محبت رسول است علیه و علیهم الصلوة والتسلیمات باید
که دشمنان رسول نیز دشمن باشند و سب و لعن اینها بیشتر از سب و طعن دشمنان اهلبیت کنند هرگز ابوجهل را دشمن
رسول است علیه و علی آله الصلوة والتحیات و انواع آزار و جفاهای بیشمار بآن سرور رسانیده علیه و علی آله الصلوة
والسلام ازین جماعه کسی نشنیده است که سب و لعن او کرده باشند و مساوی او زبان کشوده ابوبکر صدیق را
که احب الرجال الی رسول الله است علیه و علی آله الصلوة والتسلیمات بزعم فاسد خود دشمن اهلبیت

تصور نموده بسب و طعن او و زبان درازی مینمایند و امور نامناسب باو منتسب میسازند این چه دیانت و تدین است خدا نکند جلشانه که ابوبکر و عمر و سائر صحابه کرام باهل بیت رسول علیه و علی آله الصلوٰة والسلام دشمن بودند و بغض و عداوت باآل محمد داشته باشند این بی انصافان کاشکی دشمنان اهل بیت را سب کنند و تقیین اسامی کائه صحابه ننمایند و سوء ظن بزرگان دین پیدا انسازند این زمان درین باب مخالف ایشان باهل سنت مرتفع میگردد چه اهل سنت نیز دشمنان اهل بیت را دشمن اند و بطعن و تشنیع ایشان قائل از خوبی اهل سنت است که شخص معین را که بانواع کفر مبتلا بود باحتمال اسلام و توبه جهنمی نمیگویند و اطلاق لعن تجویز کنند بر کافران علی الاطلاق لعنت تجویز میکنند اما بر کافر معین تجویز لعن نمیکنند تا زمانیکه سوء خاتمه او بدلیل قطعی معلوم شود و روافض تحاشی ابوبکر و عمر رضی الله تعالیٰ عنهما لعن می کنند و اکابر صحابه را سب و طعن مینمایند هداهم الله سبحانه علی سواء الصراط درین بحث در دو مقام اختلاف عظیم است میان اهل سنت و مخالفان مقام اول آنکه اهل سنت بحقیت خلافت خلفاء اربعه قائل اند و هر چهار را خلفاء برحق میدانند زیراکه در حدیث صحیح آمده است که اخبار از مغیبات است الخلافة بعدی ثلثون سنة و این مدت بخلاف حضرت امیر تمام شده پس مصداق این حدیث هر چهار خلیفه باشند و ترتیب خلافت برحق باشد و مخالفان انکار حقیقت خلافت خلفاء ثلثه مینمایند و خلافت ایشان را بتعصب و تغلیب منتسب می سازند و امام برحق غیر از امیر دیگری را نمیدانند و بیعتی که از امیر بخلفاء ثلثه واقع شده بود بر تقیه حمل میکنند و در میان اصحاب کرام خیر الانام علیه و علیهم الصلوٰة والسلام صحبت نفاق می انگارند و دریکدیگر را مخادع تصور مینمایند زیراکه بزعم اینها موافقان امیر نیز مخادعان او بحکم تقیه البته صحبت نفاق داشتند و خلاف آنچه در دلهای ایشان بوده بر زبان ظاهر ساختند و مخالفان نیز چون بزعم ایشان اعدای امیر و اعدای دوستان امیر بودند با ایشان بنفاق آشنائی میکردند و معاشرت را بموالات وا مینمودند پس بزعم ایشان جمیع اصحاب پیغمبر علیه و علی آله الصلوٰة والتسلیمات منافق و مخادع بودند و بظاهر خلاف آنچه در باطن بود ظاهر می کردند پس باید که نزد اینها بدترین این امت اصحاب کرام باشند و بدترین صحبتها صحبت خیر البشر بود علیه و علی آله الصلوٰة والسلام که این اخلاق ذمیمه از انجا ناشی شده است و بدترین قرون قرن اصحاب باشد که پر از نفاق و عداوت و بغض و کینه بوده و حال آنکه حضرت حق سبحانه و تعالیٰ در کلام مجید خود ایشانرا رحماء بینهم میفرماید اعاذنا الله سبحانه عن معتقداتهم السوء هرگاه سابقان این امت را باین اخلاق ذمیمه متصف سازند و لاحقان چه خیریت

صحابه

خواهند یافت این طائفه منکر آیات قرآنی و احادیث نبوی را که در فضل صحبت خیر البشر علیه و علیهم الصلوة و السلام و در افضلیت اصحاب کرام او علیه و علی آله الصلوة والسلام را و در خیریت این امت وارد شده اند ندیده یا ندیده اند یا آن ندارند قرآن و احادیث بتبلیغ اصحاب کرام بما رسیده است چون اصحاب مطعون باشند دینی که از راه ایشان بما رسیده است نیز مطعون خواهد بود نعوذ بالله سبحانه من ذلک مقصود این جماعت مگر ابطال دین است و انکار شریعت او علیه و علی آله الصلوة والتسلیمات بصورت اظهار محبت اهلبیت رسول می نمایند و حقیقت ابطال شریعت او علیه و علی آله الصلوة والتسلیمات میکنند کاشکی امیر و موافقان امیر را مسلم میداشتند و بداغ تقیه که از صفت مکر و نفاق است متسم نمی ساختند جماعت از موافقان امیر و یا از مخالفان او که سی سال با یکدیگر صحبت بنفاق داشته اند و بمکر و خداع زندگانی نمایند چه خیریت در آنها خواهد بود و اینها چگونه شایان اعتماد خواهند بود ابو هریره رضی الله تعالی عنه را که طعن میکنند و نمیدانند که در طعن او نصف احکام شرعیه مطعون میگردد زیرا که علمای مجتهدین فرموده اند که مدار احکام سه هزار احادیث وارد شده است یعنی سه هزار احکام شرعیه بسنت ثابت شده است از ان سه هزار یکهزار یا نصد بروایت ابو هریره به پیوسته است پس طعن او طعن نصف احکام شرعیه باشد و امام بخاری گوید که راویان ابو هریره زیاده از هشتصد اند اصحاب کرام و تابعین یکی از ایشان ابن عباس است و ابن عمر از وی روایت کند و همچنین جابر ابن عبد الله و انس بن مالک از رواة او است و حدیثی از حضرت امیر رض نقل میکنند در طعن ابی هریره آن حدیث مفتری است چنانچه علماء تحقیق آن فرموده اند و حدیث دعاء آنسرور علیه و علی آله الصلوة والسلام مر ابی هریره بفهم در علماء معروف است قال ابو هریره حضرت مجلس الرسول صلی الله علیه و علی آله و سلم فقال من یبسط منکم رداءه حتی افیض فیه مقالتی فیضمها الیه ثم لا ینساها فبسطت بردة کانت علی فافاض رسول الله صلی الله علیه و علی آله و سلم مقالته فضممتها الی صدری فما نسیت بعد ذلک شیئا پس بمجرد زعم خود شخصی بزرگ دین را دشمن امیر دانستن و سب و طعن و لعن در حق او جائز داشتن از انصاف دور است اینهمه کلها افراط محبت است که نزدیک است که سر از ربقه ایمان بیرون ندارد اگر فرضا تقیه در حق امیر تجویز نموده آید چه خواهند گفت در اقوال امیر که بطریق متواتر افضلیت شیخین منقول گشته اند و همچنین کلمات قدمها و که در عین خلافت و مملکت خود در حقیقت خلافت خلفاء ثلثه صادر شده چه تقیه همین قدر است که بر حقیقت خلافت خود نماید و به بطلان خلافت خلفاء ثلثه لب ظاهر نسازد اما اظهار حقیقت خلفاء ثلثه و بیان فضیلت شیخین در بیست علحده ماورای تقیه که محلی غیر از صدق و صواب ندارد و به تقیه رفع آن صورت نه بندد ایضا احادیث صحاح که بحد شهرت رسیده اند بلکه متواتر المعنی گشته

که در فضیلت حضرات خلفاء ثلاثه وارد گشته و جمعی را از ایشان مبشر بجنت ساخته آن حدیث را چه جواب خواهند گفت زیرا
که تقیه در حق حضرت پیغمبر علیه و علی آله الصلوة والسلام مجوز نیست چه تبلیغ بر پیغمبران لازم است علیهم الصلوات والتسلیمات و ایضا آیات
قرآنی که در جناب ایشان نازل گشته اند تقیه آنجا متصور نیست حضرت حق سبحانه و تعالی ایشانرا انصاف دهاد و معلوم ارباب معقول است
که تقیه از صفات جبانت است باسد الله نسبت دادن نامناسب است بحکم بشریت صفت تقیه در یکساعت یا دو ساعت
یا یک روز یا دو روز اگر تجویز نموده آید گنجایش دارد تا سی سال در اسد این صفت جبانت اثبات نمودن و مصر بر تقیه داشتن
بسیار مستکره است و اصرار بر صغیره کبیره گفته اند اصرار بر صفتی از صفات ارباب شقاق اصحاب نفاق چه خواهد بود کاش
قباحت این امر را بفهمند از تقدیم شیخین گریخته اند که مستلزم اهانت امیر است و تقیه اختیار کرده اند اگر شناعت صفت
تقیه را که از صفات ارباب نفاق است می فهمیدند هرگز تجویز آن نمیکردند و آن دو بلیه اهون را اختیار مینمودند بلکه گوییم
تقدیم شیخین هیچ اهانت امیر نیست حقیقت خلافت امیر بحال خود است و درجه ولایت و رتبه هدایت و ارشاد و کرم
الله تعالی وجهه بحال خود در اثبات تقیه تنقیص و توهین لازم است که این صفت از خصائص ارباب نفاق است
و از لوازم اصحاب مکر و خداع مقام دوم آنکه اهل سنت شکر الله تعالی سعیهم مشاجرات و منازعات اصحاب
خیر البشر را علیه و علیهم الصلوة والتسلیمات بر محامل نیک محمول میدارند و از هوا و تعصب دور میدانند زیرا که نفوس
ایشان در صحبت خیر البشر علیه و علیهم الصلوة والتحیات تزکی شده بود و سینهای ایشان از عداوت و کینه پاک
گشته غایة ما فی الباب چون هرکدام را رای و اجتهاد بوده و هر مجتهد را عمل بموافق رای خود واجب لضرورت در بعض
امور بسبب مخالفت الآراء مخالفت و مشاجرت لازم گشت و هر یکی را تقلید رای خود صواب آمد پس مخالفت ایشان
در رنگ موافقت برای حق بوده نه برای هوا و هوس نفس اماره مخالفان و محاربان حضرت امیر تکفیر میکنند و انواع
تشنیع در حق محاربان تجویز مینمایند هرگاه اصحاب کرام در بعض امور اجتهادیه با آن سرور علیه و علی آله الصلوة
والتسلیمات مخالفت کردند بخلاف رای آن سرور علیه و علی آله الصلوة والسلام حکم نموده اند و آن
اختلاف ایشان مذموم و ملام نبوده و منع آن با وجود نزول وحی نیامده مخالفت با امیر در امور
اجتهادیه چرا کفر باشد و مخالفان چرا مطعون و ملام باشند محاربان جم غفیر اند از اهل اسلام
و از اجلای اصحاب اند و بعضی از ایشان مبشر بجنت تکفیر و تشنیع ایشان مراسان نیست کبرت کلمة تخرج
من افواههم قریب بضعف دین و شریعت را نزدیک است که ایشان تبلیغ کرده باشند اگر ایشانان مطعون
باشند اعتماد از شطر دین می خیزد و چگونه این بزرگواران مطعون باشند که روایت هیچکدام اینها را هیچکس رد

نکرده نه امیر و نه غیر صحیح بخاری که اصح کتب است بعد کتاب الله تعالی و شیعه نیز بر آن اعتراف دارند فقیر از احمد تبتی
که از اکابر شیعه بوده شنیده ام که می گفت کتاب بخاری که اصح است کتاب الله آنجا روایات هم از موافقان امیر آمده است
و هم از مخالفان امیر و بموافقت و مخالفت راجح و مرجوح ندانسته است چنانچه از امیر روایت کند از معاویه نیز روایت دارد
اگر شائبه طعن در معاویه و در روایت معاویه بودی هرگز در کتاب خود روایت او درج نکردی و همچنین در سلف که نقاد احادیث
بوده اند هیچ یکی با این همه در روایت حدیث فرق نکرده است و مخالفت امیر را منشاء طعن نساخته باید دانست لازم نیست
که امیر در جمیع امور خلافیه بحق باشند و مخالف ایشان بر خطا هر چند در امر محاربه حق بجانب امیر بوده زیرا که بسا است که در
احکام خلافیه صدر اول علماء تابعین و ائمه مجتهدین مذهب غیر امیر اختیار کرده اند و حکم بمذهب نکرده اگر حق بجانب
امیر متعین بودی بخلاف آن حکم نکردندی قاضی شریح که از تابعین و صاحب اجتهاد بوده است بمذهب امیر حکم نکرده
و شهادت امام حسن را علیه الرضوان بواسطه نسبت نبوت منظور نداشته و مجتهدین بقول قاضی شریح عمل نموده اند و
شهادت پسر را برای پدر تجویز نکرده اند و در مسائل دیگر هم اختیار اقوال غیر امیر که مخالف رای امیر بوده است بسیار است بر متتبع
منصف مخفی نخواهد بود تفصیل آن اطالت می طلبید پس مخالفت امیر گنجایش اعتراض نباشد و مخالفان مطعون و ملام
نباشند حضرت عائشه صدیقه رضی الله تعالی عنها که حبیبه حبیب رب العالمین بوده است و تا آخر عمر مقبوله و منظوره
او علیه الصلوة والسلام بوده حضرت پیغمبر مرض موت را به حجره او بسر برده و در کنار او جان داده و در حجره
مطهره او مدفون گشته مع ذلک اشرف حضرت صدیقه عالمه و مجتهده بوده است و پیغمبر علیه و علی آله الصلوة والسلام
بیان شطر دین را با او حواله داشته و اصحاب کرام در مشکلات احکام رجوع بوی می نمودند و حل متعلقات از وی در یافتند
اینچنین صدیقه مجتهده را بواسطه مخالفت حضرت امیر مطعون ساختن و اشیاء ناشایسته را بوی منتسب نمودن بسیار نامناسب است
و دور از ایمان به پیغمبر است علیه و علی آله الصلوة والسلام امیر اگر اولاد حضرت پیغمبر است و پسر عم است حضرت
صدیقه زوجه مطهره اوست علیه و علی جمیع اهل بیته الصلوة والسلام و حبیبه مقبوله او علیه و علی آله الصلوة
والسلام پیش ازین بچند سال دأب فقیر آن بوده که اگر طعام می پخت مخصوص بروحانیات مطهره اهل عبا
می ساخت و بآن سرور حضرت امیر و حضرت فاطمه و حضرت امامین را ضم میکرد علیهم الصلوة والتسلیمات شبی در خواب
می بینند که آنسرور حاضر است علیه و علی آله الصلوة والسلام فقیر بر ایشان عرض سلام میکند متوجه فقیر نمی شوند
و رو بجانب دیگر دارند درین اثنا بفقیر فرمودند که من طعام در خانه عائشه میخورم هر که مرا طعام فرستد بخانه
عائشه فرستد درین زمان فقیر دریافت که سبب عدم توجه شریف ایشان بود که فقیر حضرت صدیقه را در آن طعام

شریک نمی ساخت بعد از ان حضرت صدیقه را بلکه سائر ازواج مطهرات را که همه اهلبیت اند شریک میساخت و بجمیع اهلبیت توسل مینمود پس آزار وایذا که بحضرت پیغمبر علیه وعلی آله الصلوة والسلام از راه صدیقه برسد زیاده از ان آزار وایذا است که از راه حضرت امیر برسد بر عقلای صاحب انصاف این معنی مخفی نیست آری این بر تقدیریست که محبت حضرت امیر و تعظیم او بواسطه محبت و تعظیم حضرت پیغمبر باشند علیه وعلی آله الصلوة والسلام و بواسطه قرابت او علیه وعلی آله الصلوة والسلام و اگر کسی محبت امیر را استقلالا اختیار کند و حب حضرت پیغمبر را دران مدخل نه نهد از محبت خارج ست و قابل مخاطبه نه غرضش ابطال دین است و هدم شریعت میخواهد که بی توسط حضرت پیغمبر علیه وعلی آله الصلوة والسلام راهی اختیار کند و از محمد تعالی گراید و هو عین الکفر و محض الزندقة و علی از وی بیزار است و از کردار او در آزار و دوستی اصحاب پیغمبر علیه وعلی آله الصلوة والتسلیمات بواسطه دوستی پیغمبر است علیه وعلی آله الصلوة والتحیات و تعظیم و تکریم او علیه وعلی آله الصلوة والسلام قال علیه وعلی آله الصلوة والسلام من احبهم فبحبی احبهم و همچنین کسی که با ایشان دشمن است بدشمنی پیغمبر دشمن است کما قال علیه الصلوة والسلام من ابغضهم فببغضی یعنی محبتی که باصحاب من متعلق شده است همان محبت است که بمن تعلق گرفته است و همچنین بغض ایشان همان بغض است که بمن متعلق گشته است طلحه و زبیر رضی الله تعالی عنهما از کبار اصحاب اند و در عشره مبشره بجنت طعن و تشنیع ایشان نامناسبست و طعن در ایشان عائد باکابر است و همان طلحه و زبیر اند که حضرت فاروق خلافت را بعد از خود در میان شش نفر شوری گذاشت و طلحه و زبیر را داخل آنها ساخت و بر ترجیح یکی بر دیگری دلیل واضح یافت و طلحه و زبیر باختیار خود نصیب خلافت را گذاشتند و هر یکی ترکت خطبه گفته و همان طلحه است که پدر خود را بواسطه سوء ادب که نسبت بآن سرور علیه وعلی آله الصلوة والسلام از وی بوجود آمده بود کشته است و سر او را در ملازمت آنسرور آورده بود و در قرآن مجید حق تعالی او را بریں فعل ستوده و همان زبیر است که مخبر صادق علیه وعلی آله الصلوة والسلام قاتل او را وعید بدوزخ فرمود حیث قال علیه وعلی آله الصلوة والسلام قاتل زبیر فی النار طاعن و لاعن زبیر از قاتل او هیچ کمی ندارد فالحذر ثم الحذر عن طعن اکابر الدین و ذم کبراء الاسلام الذین بذلوا جهدهم فی اعلاء کلمة الاسلام و نصرة سید الانام و انفقوا اموالهم لتائید الدین باللیل والنهار و فی السر والجهار و ترکوا لحب الرسول عشائرهم و قبائلهم و اولادهم و ازواجهم و اوطانهم و مساکنهم و عیونهم و زروعهم و اشجارهم و انهارهم و آثروا نفس الرسول علیه وعلیهم الصلوة والسلام علی انفسهم و اختاروا محبته علی محبتهم و اموالهم و ذریاتهم و هم الذین نالوا شرف الصحبة و فازوا بنفحة الصحبة برکات النبوة و شاهدوا الوحی و تشرفوا بحضور الملک و رأوا الخوارق والمعجزات حتی صار غیبهم شهادة و علمهم عینا و اعطوا من الیقین ما لا یعطی احد بعدهم حتی لا یبلغ انفاق غیرهم مثل احد ذهبا مبلغ انفاق مد شعیر منهم ولا نصیفه و هم الذین اثنی الله تعالی علیهم فی القرآن المجید رضی الله عنهم و

ایں

رضوا عنه ذلک مثلهم فی التوراة ومثلهم فی الانجیل کزرع اخرج شطأه فآزره فاستغلظ فاستوی علی سوقه یعجب الزراع
لیغیظ بهم الکفار سمی الله تعالی غائظهم کفار علیکم بحذر عن غیظهم کما تحذر عن الکفر والله سبحانه الموفق جماعه که اینچنین نسبت
را با آنسرور علیه وعلیهم الصلوة والتسلیمات درست کرده باشند و مقبول و منظور او علیه وعلیهم الصلوة والتحیات گشته
اگر در بعض امور با یکدیگر مخالفت کنند و مشاجرت نمایند و به رای او اجتهاد خود عمل فرمایند محل طعن و اعتراض نیست
بلکه حق و صواب در مواطن اختلاف است و مقلد مقلد رای خود است امام ابی یوسف را لابد از عمل بمدعی اجتهاد و تقلید امام
ابی حنیفه رضی الله عنهما خطاست و صواب تقلید خود است امام شافعی قول صحابه را هر صحابی که باشد خواه صدیق باشد خواه امیر
ترک را خود و تقدیم نمیده و عمل برای خود اگرچه مخالف قول صحابی باشد صواب میداند هرگاه مجتهد است لاگنجایش مخالفت آرای اصحاب
گذشت اگر اصحاب با یکدیگر مخالفت نمایند چرا مطعون باشند یا آنکه گوییم اصحاب کرام در امور اجتهادیه با آن سرور علیه وعلی آله
الصلوة والسلام والتحیات خلاف کرده اند بر خلاف رای آنسرور علیه علیهم الصلوة والتحیات حکم نموده باوجود نزول وحی ذم ایشان
نیامده و بر اختلاف ایشان منع وارد نگشته چنانچه گذشت اگر این اختلاف نامرضی و نامعقول حق بودی از جانب الله منع
آن آمدی و بر اختلاف کنندگان وعید نازل گشتی نمی بینی جماعه که در مکالمه آنسرور علیه وعلی آله الصلوة والسلام رفع صوت مینمودند چگونه
منع آن صورت آمد و وعید آن بر آن رفع مترتب گشت قال الله تبارک و تعالی یا ایها الذین آمنوا لاترفعوا اصواتکم
فوق صوت النبی ولا تجهروا له بالقول کجهر بعضکم لبعض ان تحبط اعمالکم وانتم لاتشعرون و در اساری بدر اختلاف عظیم واقع شده
بود حضرت فاروق و سعد و معاذ حکم بقتل آن اساری نموده بودند و دیگران تخلیص و فدیه حکم کرده بودند و مقبول رای
آنسرور علیه وعلیهم الصلوة والتحیات حکم تخلیص و فدیه بود و مواضع اختلافات دیگر بسیار است از این قبیل است اختلافیکه در
اتیان قرطاس نموده بودند آنسرور علیه وعلی آله الصلوة والتسلیمات در مرض موت طلب فرموده بودند تا از برای ایشان چیزی بنویسد
جمعی گفتند قرطاس باید آورد و جمعی دیگر منع اتیان قرطاس نمودند حضرت فاروق از آن جماعه بود که باتیان قرطاس
راضی نشده و گفت حسبنا کتاب الله طاعنان ازین راه بر حضرت فاروق اعتراض کرده اند و زبانهای طعن و تشنیع
گشاده اند فی الحقیقة محل طعن نیست زیرا که حضرت فاروق دانسته بود که زمان وحی منقطع گشته است و احکام سماوی
تمام شده و غیر رای و اجتهاد در اثبات احکام گنجایش نمانده و در نبوت آنسرور علیه وعلی آله الصلوة والسلام هرچه خواهند داشت از امور
اجتهادیه خواهد بود که دیگران را در آن شرکت است بحکم فاعتبروا یا اولی الابصار پس صلاح در آن دید که درین طور جماعه و جمیع
ایشان تصدیع نباید داد و برای اجتهاد دیگران کفایت باید نمود حسبنا کتاب الله یعنی قرآن مجید که ماخذ قیاس و اجتهاد است مر ایشان را
کافیست احکام را از آنجا استنباط خواهند نمود و تخصیص ذکر کتاب الله تواند بود که برای آن باشد که بقرآن معلوم

کرده باشند این احکام که در صحف نوشته اند ماخذ آنها در کتاب و سنت نه درست تا ذکر سنت نموده آید پس منع حضرت فاروق از جهت شفقت و مهربانی بوده که آن حضرت در شدت وجع ماموری تصدیع نکنند چنانکه امر اتیان آنسرور علیه و علی آله الصلوة والسلام نیز برای امتحان بوده نه وجوب تا دیگران از رنج استنباط آن آسوده باشند واگر امر اتیان از برای وجوب بودی در تبلیغ آن مبالغه فرمودی و بمجرد اختلاف اعراض از آن ننمودی سوال حضرت فاروق در آن وقت که گفته اهجر استفهموه مراد از آن چه باشد جواب حضرت فاروق شاید در آن وقت فهمیده باشد که این کلام از ایشان بواسطه وجع بقصد و اختیار واقع نشده است چنانچه از لفظ کتب متوهم میشود چه آن سرور گاهی چیزی نوشته است و ایضا فرمود لن تضلوا بعده هرگاه دین کامل شد و نعمت تمام گشته و رضا مولی باو پیوسته ضلالت بعد آن چه صورت خواهد داشت و در یکساعت چه خواهند نوشت که دفع ضلالت آنچه در بست و سه سال نوشته شده است مگر کافی نیست و دفع ضلالت نمیکند و در یکساعت با وجود شدت مرض چیزی نویسند که رفع ضلالت نماید ازینجا حضرت فاروق دانسته باشد که این کلام بنابر بشریت بی‌قصد ایشان بر زبان رفته است تحقیق این معنی بکنید و بتجدید استفسار آن نماید درین اثنا سخن اختلاف بلند گشت حضرت پیغمبر فرمودند که برخیزید و مخالفت نکنید که نزاع در حضور پیغمبر مستحسن نیست دیگر از آن مقوله سخن نفرمودند و از دوات و قرطاس یاد نکردند باید دانست که اختلاف اصحاب کرام در امور اجتهادیه با آنسرور علیه و علیهم الصلوة والتسلیمات می‌نمودند اگر عیاذا بالله سبحانه منشاء آن هوا و تعصب میداشت بزمره اهل ارتداد میکشید و سر از ربقه اهل اسلام بیرون می انداخت سوء آداب و سوء معاشرت با آن سرور کفر است علیه و علیهم الصلوة والتحیات اعاذنا الله سبحانه منه بلکه این اختلاف بنابر امتثال امر فاعتبروا بوده است زیرا که شخصی که پایه اجتهاد داشته باشد در احکام اجتهادیه او را تقلید اجتهاد در رای دیگری نمودن خطاست و منهی عنه آری در احکام منزله که رای اجتهاد را در آن مدخلی نیست غیر تقلید گنجایش ندارد و ایمان و انقیاد آنها واجب غایت فی الباب اصحاب قرن اول از تکلیفات بری بودند و از آرایش عبارات مستغنی اهتمام ایشان باصلاح باطن بوده است و ظاهر ایشان از نظر ایشان مطروح و غیر ملحوظ بوده و مراعات آداب در آن قرن باعتبار حقیقت و معنی بود نه باعتبار صورت لفظ امتثال امر رسول علیه و علی آله الصلوة والسلام کار ایشان بود و اجتناب از مرضیات آنسرور علیه و علیهم الصلوة والتسلیمات معامله ایشان آباء و امهات و اولاد و ازواج خود را فدای آن سرور نموده بودند علیه و علیهم الصلوة والتسلیمات و از کمال اعتقاد و اخلاص لعاب مبارک آن سرور علیه و علیهم الصلوة والتحیات نمیگذاشتند که بر زمین افتد بلکه در رنگ آبحیات آنرا فرو میبردند و قصد خوردن خون مبارک او را بعد از فصد از کمال اخلاص مشهور و معروف است اگر عبارتی که موهم سوء ادب است نزد این اهل قرون که بری از کذب و خداع است از آن بزرگواران صادر شود نسبت با آنسرور علیه و علی آله الصلوة والسلام بر ظن نیک فرود باید آورد و بحاصل عبارت باید رفت الفاظ هر قسم که باشد مخلوط باید ساخت

طریق سلامتی اینست واللہ سبحانہ الموفق سوال چون در احکام اجتہادیہ احتمال خطا را گنجایش شد وثوق در جمیع احکام شرعیہ کہ از آن
سرور منقول است علیہ وعلی آلہ الصلوۃ والسلام چگونہ نمودہ آید جواب احکام اجتہادیہ ثانی الحال نیز کہ سماوی گشتہ است زیرا کہ
بر خطا مقرر داشتن انبیا جائز نیست علی نبینا وعلیہم الصلوۃ والتسلیمات پس در احکام اجتہادیہ از ثبوت اجتہادیہ مستنبطان اختلاف
داری ایشان حکمی از نزد حق جل وعلا نازل میگردد کہ صواب را از خطا جدا سازد و اعتبار مجموع از مبطل نماید پس احکام اجتہادیہ در
زمان آنسرور علیہ وعلی آلہ الصلوۃ والسلام بعد از نزول وحی کہ تمیز صواب از خطا نمود قطعی الثبوت بودند و احتمال خطا نداشتند پس جمیع
احکام کہ در زمان آنسرور علیہ وعلی آلہ الصلوۃ والسلام کہ بہ ثبوت پیوستند قطعی اند و از احتمال خطا محفوظ زیرا کہ بوحی قطعی
ثابت گشتہ اند ابتدا و انتہا مقصود از استنباط اجتہاد این احکام آن بود کہ مجتہدان و مستنبطان ایشان حکمی از نزد حق جل و علا
نازل میگردد کہ صواب را از خطا جدا سازد و اختیار درجات کرامت حاصل آید و مخطی و مصیب علی تفاوت الدرجات ثواب یابند پس در احکام
اجتہادیہ ہم درجات مجتہدان بلند گشت و ہم قطعیت آن احکام بعد از نزول وحی ثابت شد اے بعد از انقراض زمانہ نبوت
اجتہادیہ ظنی اند کہ مفید عمل اند نہ مثبت اعتقاد کہ منکر انہا کافر گردد مگر اجتماع مجتہدان بر آن حکم منعقد شود و این زمان
مثبت اعتقاد نیز باشند و نختم المکتوب بالخاتمۃ الحسنۃ فی فضائل اہلبیت رسول علیہ وعلی آلہ وعلیہم الصلوۃ والسلام
والبرکات والتحیات روی ابن عبد البر انہ قال علیہ وعلی آلہ الصلوۃ والسلام من احب علیا فقد احبنی ومن ابغض
علیا فقد ابغضنی ومن اذی علیا فقد اذانی ومن اذانی فقد اذی اللہ واخرج الترمذی والحاکم وصححہ عن بریدہ
قال قال رسول اللہ صلی اللہ علیہ وعلی آلہ وسلم ان اللہ امرنی بحب اربعۃ واخبرنی انہ یحبہم قیل یا رسول اللہ
سمہم لنا قال علی منہم یقول ذلک ثلثا و ابو ذر والمقداد وسلمان اخرج الطبرانی والحاکم عن ابن مسعود رضی اللہ
تعالی عنہم انہ قال النبی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم النظر الی علی عبادۃ اسنادہ حسن واخرج الشیخان عن البراء رأیت رسول اللہ صلی
اللہ علیہ وآلہ وسلم والحسن علی عاتقہ وہو یقول علیہ وعلی آلہ الصلوۃ والسلام اللہم انی احبہ فاحبہ واخرج البخاری عن
ابی بکرۃ قال سمعت رسول اللہ صلی اللہ تعالی علیہ وآلہ وسلم علی المنبر والحسن جنبہ ینظر الی الناس مرۃ والیہ مرۃ و
یقول ان ابنی ہذا سید ولعل ان یصلح بہ بین فئتین من المسلمین اخرج الترمذی عن سلمۃ بن زیاد قال رأیت
النبی صلی اللہ تعالی علیہ وعلی آلہ وسلم وحسن وحسین علی ورکہ فقال ہذان ابنای وابنا بنتی اللہم انی احبہما فاحبہما واحب
من یحبہما اخرج الترمذی عن انس قال سئل رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم ای اہل بیتک احب الیک قال الحسن والحسین
وروی المسور بن المخرمۃ ان رسول اللہ صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم قال فاطمۃ بضعۃ منی فمن اغضبہا اغضبنی وفی روایۃ یریبنی
ما رابہا ویؤذینی ما اذاہا واخرج الحاکم عن ابی ہریرۃ ان النبی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم قال لعلی فاطمۃ احب

الی منک وانت اعز علی منها وعن عائشة رضی الله تعالی عنها قالت ان الناس یتحرون بهدایاهم یوم عائشة
یبتغون بذلک مرضاة رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم وقالت ان نساء رسول الله علیه وعلی آله وسلم کن حزبین فحزب فیه عائشة و
حفصة وصفیة وسودة والحزب الآخر ام سلمة وسائر نساء رسول الله علیه وعلی آله وسلم فکلم حزب ام سلمة فقلن لها کلمی رسول الله
صلی الله علیه وسلم یکلم الناس فیقول من اراد ان یهدی الی رسول الله صلی الله علیه وسلم فلیهده الیه حیث کان فکلمته
فقال لها لا تؤذینی فان الوحی لم یاتنی وانا فی ثوب امرأة الا عائشة قالت اتوب الی الله سبحانه من ذلک یا رسول الله ثم
انهن دعون فاطمة فارسلن الی رسول الله صلی الله علیه وسلم فکلمته فقال یا بنیة الا تحبین ما احب قالت بلی قال فاحبی هذه و
عن عائشة رضی الله تعالی عنها قالت ما غرت علی احد من نساء رسول الله صلی الله علیه تعالی علیه وآله وسلم ما غرت علی خدیجة وما را
یتها ولکن کان یکثر ذکرها وربما ذبح شاة ثم یقطعها اعضاء ثم یبعثها فی صدائق خدیجة فربما قلت له کان لم یکن فی الدنیا امرأة
الا خدیجة فیقول انها کانت وکانت وکان لی منها ولد وعن ابن عباس رضی الله تعالی عنهما قال قال رسول الله صلی الله
تعالی علیه وآله وسلم العباس منی وانا منه واخرج الدیلمی عن ابی سعید ان رسول الله صلی الله علیه وآله وسلم قال اشتد غضب الله
علی من آذانی فی عترتی واخرج الحاکم عن ابی هریرة رضی الله تعالی عنه ان رسول الله صلی الله تعالی علیه وعلی آله وسلم قال
خیرکم خیرکم لاهلی من بعدی اخرج ابن عساکر عن علی کرم الله تعالی وجهه ان رسول الله صلی الله تعالی علیه وعلی آله وسلم قال
من صنع الی اهل بیتی یدا کافأته علیها یوم القیمة اخرج ابن عدی والدیلمی عن علی رضی الله تعالی عنه ان رسول الله صلی الله
تعالی علیه وعلی آله وسلم قال اثبتکم علی الصراط اشدکم حبا لاهل بیتی ولاصحابی ۔ الهی بحق بنی فاطمه * که بر قول ایمان کنم خاتمه
اگر دعوتم رد کنی ور قبول * من و دست و دامان آل رسول * صلی الله تعالی علیه وعلیهم وعلی جمیع اخوانه من الانبیاء والمرسلین والملائکة
الکرام المقربین وعلی سائر عباد الله الصالحین اجمعین **مکتوب سی و هفتم** بفقیر حقیر عبد الحی که جامع این مکتوبات شریفه است صدور
یافته در بیان فضائل کلمه طیبه لا اله الا الله و ما یناسب ذلک بسم الله الرحمن الرحیم لا اله الا الله هیچ چیز در تسکین غضب رب
جل وعلا سلطانه ازین کلمه طیبه نافع تر نیست هرگاه این کلمه طیبه تسکین غضب دخول نار فرماید غضبهای دیگر فرو دون او است
بطریق اولی تسکین آنها نماید چرا تسکین ننماید که بنده بتکرار این کلمه طیبه نفی ما سوی نموده از همه روگردانیده است و قبله توجه معبود به
حق را ساخته منشاء غضب توجهات متشتی بوده که بنده بآن مبتلا گشته بود و نیز فلیس این معنی را در عالم مجاز مشاهده نمائی چون
مالکی از مملوکی در آزار باشد و بروی غضب نماید بنده از حسن تنبه که دارد توجه خود را از ماسوای مالک خود گردانیده تمام خود را متوجه او گرداند
این زمان ناچار مالک را شفقت و مرحمت در حق مملوک خود پیدا گردد و غضب و آثار آن مرتفع شود و این کلمه طیبه کلید خزینه بود و ننه رحمت که
برای آخرت ذخیره فرموده است بیاید رسیده اند که شفیع تری از برای دفع ظلمات کفر و کدورات شرک ازین کلمه طیبه دیگری نیست کسیکه تصدیق

باین کلمه کرده باشد و ذره ایمان نموده مع ذلک برسوم کفر در رذائل شرک مبتلا گشته امید است که بشفاعت
این کلمه از عذاب بیرون آید و از خلود دوزخ نجات یابد چنانچه در دفع عقوبات سائر کبائر این امت محمد رسول الله صلی
الله تعالی علیه و علی آله و سلم انفع و اداخل است و آنکه گفتم کبائر این امت زیرا که امم سابقه ارتکاب کبائر کمتر است بلکه امتزاج
برسوم کفر و رذائل شرک نیز اندک بیشتر محتاج شفا این امت است در امم سابقه جمعی بر کفر مصر بودند و جمع دیگر ایمان باخلاص
آوردند و امتثال اوامر نمودند هلاک میگشت این امت بر گناه اگر مثل کلمه طیبه شفیع ایشان نبود و مثل خاتم الرسل علیه و علیهم الصلوات
والتحیات شفاعت نمی نمودند انه ورب غفور آنقدر عفو غفران حق جل و علا که در شان این امت بکار خواهد رفت معلوم نیست
که در شان جمیع امم ماضیه بکار رود و لو دو نه رحمت را گویا برای این امت بر ذنوب ذخیره ساخته اند که تحقیق کرامت گناه
و چون حق سبحانه و تعالی عفو مغفرت را دوست میدارد و هیچ ماده از برای عفو مغفرت برابر این امت بر تقصیر نیست
لاجرم این امت خیر الامم گشت و کلمه طیبه که شفاعت کنند ایشان است افضل الذکر آمد و پیغمبر شفیع ایشان سید
الانبیا خطاب یافته علیهم الصلوة والتحیات اولئک یبدل الله سیاتهم حسنات وکان الله غفورا رحیما بلی ارحم الراحمین
چنین باشد و اکرم الاکرمین بود ☙ با کریما کارها دشوار نیست ❁ وکان ذلک علی الله یسیرا ربنا اغفر لنا ذنوبنا
واسرافنا فی امرنا وثبت اقدامنا وانصرنا علی القوم الکافرین ❁ و نیز از فضائل این کلمه بشنود قال رسول الله صلی الله
تعالی علیه و علی آله و سلم و بارک من قال لا اله الا الله دخل الجنة کوته نظران تعجب دارند که بیک کلمه گفتن لا اله الا الله
دخول جنة میسر شود و از برکات این کلمه طیبه واقف نیستند محسوس این فقیر شده است اگر تمام عالم بیک گفتن این کلمه طیبه
بیامرزند و بهشت فرستند گنجایش دارد مشهود میگردد که برکات این کلمه مقدسه را اگر تمام عالم قسمت کنند تا ابد الآباد همه را کفایت
کند همه را سیراب گرداند فکیف که باین کلمه طیبه مقدسه محمد رسول الله جمع شود و تبلیغ بتوحید انتظام یابد و رسالت با ولایت قرین
گردد مجموعه این دو کلمه جامع کمالات ولایت و نبوت است و هادی سبیل این هر دو سعادت اوست که ولایت را از ظلمات
ظلال پاک سازد و نبوت را بدرجه علیا رساند اللهم لا تحرمنا من برکات هذه الکلمة الطیبة وثبتنا علیه وثبتنا علی تصدیقها
واحشرنا مع المصدقین وادخلنا الجنة بحرمتها وبحرمة مبلغها علیه الصلوة والتحیات والتسلیمات والبرکات
ایضا چون نظر و قدم واپس ماند و پر و بال همت فرو ریزد و معامله بغیبت صرف افتد در آن موطن جز جای کلمه طیبه
لا اله الا الله محمد رسول الله نتوان رفت و جز در کنار این کلمه مقدسه قطع آن مسافت نتوان نمود بیک گفتن کلمه طیبه
روندهٔ آن موطن هم بامداد و اعانت حقیقت این کلمه مقدسه یک گام راه ازان مسافت قطع مینماید و از خود دور و بحق
جل و علا نزدیک می افتد و هر جزوی ازان مسافت باضعاف زیاده است تمام دائره عالم امکان پس از

از اینجا فضیلت این ذکر باید دریافت که تمام دنیا را در جنب آن هیچ مقداری و احساسی نیست کالشی حکم قطره دارد
نسبت بدریای محیط عظمت این کلمهٔ طیبه باعتبار درجات گوینده است هر چند درجه گوینده بیشتر سو، این عظمت
بیشتر برید که وجه حسنا اذا ما زونه نظرا آرزوی در دنیا معلوم نیست که برابر این باشد که کسی در گوشه خزیده
باشد و بتکرار این کلمهٔ طیبه متلذذ و محظوظ بود اما چه توان کرد جمیع آرزوها میسر نیست و از غفلت و اختلاط
خلق چاره نه ربنا اتمم لنا نورنا واغفر لنا انک علی کل شیء قدیر سبحان ربک رب العزت عما یصفون وسلام علی
المرسلین والحمد لله رب العالمین مکتوب سی و هشتم بحاجی یوسف کشمیری صدور یافته در بیان آنکه اهل الله در باطن
برابر خردلی تعلق بدنیا نیست هرچند ظاهر ایشان بدنیا و اسباب دنیاوی نسبت نماید و ما یناسب ذلک الحمد لله وسلام علی
عباده الذین اصطفی معرفت خدا جل سلطانه بر آنکس حرام که برابر خردله در باطن او محبت دنیا بود و یا باطن او را آن
قدر تعلق بدنیا باشد و باین مقدار خاطری از دنیا در باطن او خطور کند که ظاهر او که از باطن بمراحل جدا
افتاده است و از آخرت بدنیا آمده و اختلاط بمردم پیدا کرده از محصول المناسبة المشروطة فی الافادة
والاستفادة اگر سخن از دنیا گوید یا باسباب دنیوی تشبث نماید گنجایش دارد و هیچ مذموم نبود بلکه محمود بود تا
حقوق عباد معطل نشود و طریق افاده و استفاده مسدود نگردد پس باطن این شخص بهتر از ظاهر اوست حکم جو نما
گندم فروش دارد مردم ظاهر بین در رنگ خودها او را گمان می نمایند و جو فروش تصور می نمایند و ظاهر او را از ظاهر باطن
او بهتر میدانند و خیال کنند که بظاهر نیز تعلق دارد و می نماید و بباطن گرفتار است ربنا افتح بیننا و بین قومنا بالحق و انت
خیر الفاتحین والسلام علی من اتبع الهدی والتزم متابعة المصطفی علیه و علی آله الصلوات والتسلیمات العلی
مکتوب سی و نهم بسید عبد الباقی سارنگپوری صدور یافته در بیان اصحاب یمین و اصحاب شمال و ما
یناسب ذلک بسم الله الرحمن الرحیم الحمد لله وسلام علی عباده الذین اصطفی بدان ارشدک الله تعالی که
اصحاب شمال اصحاب حجب ظلمانی اند و اصحاب یمین اصحاب ارباب حجب نورانی سابقان آنند که از این حجب
و از آن حجب برآمده و یک قدم بر شمال و قدم دیگر بر یمین نهاده گوی سبقت بمیدان اصل برده اند و از ظلال
امکانی و ظلال وجوبی بالا گذشته و از اسم و صفت شان و اعتبار جز ذات نخواسته تعالی و تقدس
اصحاب شمال ارباب کفر شقاوت اند و اصحاب یمین اهل اسلام و ارباب ولایت اند و سابقان
بالاصالة انبیا اند علیهم الصلوة والتسلیمات و بتبعیت هر کرا باین دولت مشرف سازند این دولت بتبعیت
بتبعیت و اکابر اصحاب انبیا است علیهم الصلوة والتحیات بر سبیل قلت و ندرت در غیر اصحاب

نیز متحقق است و فی الحقیقة این شخص نیز از زمرهٔ اصحاب است و ملحق بکمالات انبیا علیهم الصلوة والبرکات و رحمتی
او مگر فرموده علیه وعلی آله الصلوة والسلام خیر القرون قرنی هرچند فرموده علیه وعلی آله الصلوة والسلام لا یدری
اوله خیر ام آخره این را باعتبار قرون گفته و آنرا باعتبار اشخاص والله سبحانه اعلم لیکن اجماع اهل سنت بر افضلیت
شیخین و بعد از انبیا علیهم الصلوة والتسلیمات کسی نیست که بر ابوبکر سبقت کرده باشد سبق سابقان این امت
اوست و اقدام مشتاقان این ملت حضرت فاروق بتوسل او بدولت افضلیت مشرف گشته است و بتوسط او از
دیگران بالا گذشته ازینجاست که فاروق را خلیفه صدیق میگفتند و در خطبه خلیفه محمد رسول الله میخواندند شهسوار
اینمعامله حضرت صدیق است و حضرت فاروق ردیف اوست خوش ردیفی که بشهسوار مرافقت نماید با خص اوصاف و مشارکت
فرماید بر سر اصل سخن رویم و گوییم که سابقان از احکام یمین و شمال خارج اند و از معاملات ظلمانی و نورانی فوق کتاب ایشان
و از کتاب یمین و کتاب شمال است و محاسبهٔ شان وراء وراء محاسبه اصحاب یمین و اصحاب شمال کار و بار ایشانان علیحده
است و غنیج و دلال بانیان و اصحاب یمین در رنگ اصحاب شمال از کمالات شان در یابند و ارباب ولایت در رنگ
عامهٔ مومنان از اسرار ایشان چه فراگیرند حروف مقطعات قرآنی رموز اسرار شان است و متشابهات فرقانی
کنوز مدراج وصول ایشان حصول باصل ایشان را از ظل فارغ ساخته است و ارباب ظلال را از
حریم ایشان دور داشته مقربان ایشانند و روح و ریحان نصیب شان ایشانند که بفرح اکبر اند و لیکن
می گردند و با اهوال قیامت در رنگ دیگران از جا نمیروند اللهم اجعلنا من محبیهم فان المرء مع من احب بصدقة
سید المرسلین علیه وعلی آله وعلیهم الصلوة والتسلیمات والتحیات والبرکات مکتوب [illegible] بمولانا بدر الدین صدور
یافته در بیان فرق حجب که باعتبار شهود شهود است نه باعتبار وجود و ما یناسب ذلک الحمد لله و سلام علی
عباده الذین اصطفی خرق حجب اسماء و صفات و شیون و اعتبارات از حضرت ذات تعالی و تقدس دو قسم است
خرقی است که باعتبار شهود است باعتبار وجود خرق وجودی ممتنع است و خرق شهودی ممکن بلکه واقع
هرچند نصیب اقل قلیل و اخص خواص بود و آنچه در خبر آمده است ان لله سبعین الف حجاب من نور و ظلمة لو کشف
لاحرقت سبحات وجهه ما انتهی الیه بصره من خلقه مراد ازین کشف و خرق خرق وجودی ست که ممتنع است و آنچه
این حقیر در بعضی رسائل خود نوشته است از خرق جمیع حجب از حضرت ذات تعالی و تقدس مراد ازان خرق خرق
شهودیست چنانچه حضرت حق سبحانه و تعالی شخصی را بصارت کرامت فرماید که ماورای حجب دانسته در اشیای مستوره را ببیند
و حجابه ببیند درینجا خرق حجب و استتار باعتبار شهود است هکذا ازینجا معلوم شد که آنچه این فقیر نوشته است از جواز خرق منافی

جز عدم جواز خرق محب نیست آن خرق دیگر است این خرق دیگر فلا تکن من الممترین والسلام علی من اتبع الہدی
والتزم متابعۃ المصطفی علیہ وعلی آلہ الصلوٰۃ والتسلیمات العلی

مکتوب چہل و ہفتم بشیخ فرید لقا میسری صدور یافتہ در بیان

آنکہ بمراتب نہایت النہایۃ مرتبہ پیش می آید کہ ہر ذرہ آنموطن باضعاف ومضاعف زیادہ از تمام دائرہ امکان بود
وما یناسب ذلک بعنایۃ اللہ سبحانہ وبصدقہ حبیبہ علیہ وعلی آلہ الصلوٰۃ والسلام در وقت عروج بمراتب نہایت
النہایۃ مرتبہ پیش آمد کہ ہر ذرہ آنموطن باضعاف مضاعف زیاد از تمام دائرہ امکان بودہ پس اگر ذرہ از ان
موطن سلوک نمودہ قطع کردہ شود گویا زیادہ از اضعاف دائرہ امکان قطع میسر شدہ باشد نکیف کہ کسی مسافۃ
طویلہ را از ان مرتبہ طی کردہ باشد پس معلوم شد کہ دائرہ امکان را نسبت بمراتب وجوب فما فوقہا ہیچ مقداری نیست
کاشکی حکم قطرہ داشت بستہ بدریائی پس ناچار بقوت پای خویش بکوی دوست نتوان رسید بخشیم اورا عینتوان
دید لا بکل عطایا الملک الا مطایاہ

مکتوب چہل و دوم بخواجہ جمال الدین حسین ولد مرزا حسام الدین احمد در بیان انحصار

نمودن صوفیہ سیر در آفاق و انفس و اثبات نمودن تخلیہ و تحلیہ را در ان سیر و منع نمودن حضرت ایشان قدس سرہ
الاقدس این را و نہایت النہایۃ را بیرون انفس و آفاق اثبات فرمودن بعنایتہ اللہ سبحانہ بسم اللہ الرحمن الرحیم

الحمد للہ رب العالمین والصلوٰۃ والسلام علی سید المرسلین وعلی آلہ الکرام واصحابہ العظام الی یوم القیام فرزند
عزیز اسعدک اللہ تعالی فی الدارین بگوش ہوش بشنو کہ چون سالک بعد از تصحیح و تخلیص نیست بذکر الٰہی
جل سلطانہ اشتغال نماید در ریاضات شاقہ ومجاہدات شدہ پیش گیرد تزکیہ حاصل کند و اوصاف رذیلہ باخلاق
حسنہ تبدیل یابد و لتو بہ انابت او را میسر گردد وحب دنیا از دل او بیرون رود وصبر و توکل و رضا
حاصل آید و این معانی حاصلہ خود را بتدریج و ترتیب در عالم مشاہدہ نماید و خود را از کدورت بشریہ
از رذائل صفات آن پاک مصفا بیند ہر آئینہ سیر آفاقی را تمام کردہ باشد جمعی ازین طائفہ درین مقام احتیاط
ورزیدہ اند و ہر لطیفہ را از لطائف سبعہ انسانی را در عالم مثال بصورت نوری از انوار مناسبہ آن قرار
دادہ اند و علامت صفائی ہر لطیفہ آن ظہوری و نوری از ان انوار مثالی مقرر داشتہ اند و این
سیر را از لطیفہ قلب ابتدا نمودہ بتدریج و ترتیب تا لطیفہ اخفی کہ منتہاے لطائف است رسانیدہ اند
مثلاً علامت صفائی قلب سالک را ظہور آن قلب داشتہ اند و در مثال صورت نور سرخ علامت صفاے
روح را بصورت نور زرد قرار دادہ علی ہذا القیاس پس حاصل سیر آفاقی آن شد کہ سالک تبدیل اوصاف و تغیر
اخلاق خود را در مرایای عالم مثال مشاہدہ نماید و زوال ظلمات و کدورت خود را در انعام احساس

ACKU

کند تا یقینی صفائی خود او را حاصل آید و علمی تزکیه خود را ثابت گردد چون سالک درین سیر ساعة فساعة احوال
واطوار خود را در عالم مثال که از جمله آفاق است مشاهده مینماید وانتقال خود را درین عالم از شئی بشئی می بیند
گویا سیر دور آفاق دارد هرچند این سیر فی الحقیقة سیر در انفس سالک است و حرکت کیفی است در اوصاف و اخلاق او اما چون از
دور بینی مطمح نظر او آفاق است نه انفس سیر نیز بآفاق منتسب گشت بتمامی این سیر که آفاق منسوب است تمامی سیر الی الله
قرار داده اند و فنا را مربوط باین سیر داشته و تعبیر سلوک باین سیر بعد ازین سیری که واقع شود آنرا سیر انفسی مینامند
وآنرا سیر فی الله نیز گویند و بقای بالله در نیموطن اثبات مینمایند و درین مقام جذبه بشربیت سلوک میدانند
چون لطائف سالک در سیر اول تزکیه یافته اند و از کدورات بشریت وارسته و قابلیت آن پیدا کرده اند که
ظلال و عکوس اسم جامع که رب وست در مرایای این لطائف ظاهر کردند و این لطائف مورد تجلیات و ظهورات جزئیات
آن اسم جامع باشند این سیر را سیر انفسی برای آن نامند که انفس مرایای ظلال و عکوس اسما گشته است وآنکه سیر سالک در انفس است
چنانچه در سیر آفاقی گذشت باعتبار مراتب آنرا سیر آفاقی گفته اند نه آنکه سیر در آفاق است درین سیر فی الحقیقة
ظلال اسماست در مرایای انفس لهذا این سیر را سیر فی الله باین معشوق در عاشق گفته اند ؎ آئینه سوز از سقر
دور است ؛ کان پذیرائی صورت از نور ساست ؛ این سیر را سیر فی الله باین اعتبار توان گفت که گفته اند سالک
درین سیر متخلق باخلاق الله میگردد و از خلقی بخلقی دیگر انتقال مینمایند زیرا که مظهر را از بعضی اوصاف ظاهر نصیب است ولو فی الجمله
پس گویا در سیر اسما او تعالی متحقق گشت نیست نهایت تحقیق این مقام و تصحیح این کلام صاحب مقام تا چه حال داشته باشد و متکلم کلام را تا چه مراد
بود هر کس باندازه فهم و دریافت خود چیزی میگوید متکلم از کلام خود اراده معنی می نماید و سامع از همان کلام معنی دیگر می فهمد
ایشان سیر انفسی را بی تکلف سیر فی الله میگویند و بی تحاشی آنرا بقا بالله می نامند و مقام وصال و اتصال
می انگارند و این اطلاقات برین فقیر بسیار گران می آید لاجرم در تصحیح و توجیه آن ارتکاب بمحل تکلف نموده
می آید که پاره از آن بمحل از کلام ایشان ماخوذ است و پاره از راه افاضه و الهام آمده در سیر آفاقی گویا تخلیه
از رذائل حاصل شده بود و درین سیر انفسی تحلیه اخلاق حمیده است چه تخلیه مناسب مقام است و تحلیه مناسب
مقام بقا و این سیر انفسی را نهایت دانسته اند و بعدم انقطاع آن اگرچه عمر ابدی میسر شود حکم نموده و گفته اند که
شمائل و اوصاف محبوب را نهایت نیست پس لایزال در مرآت سالک متخلق تجلی صفائی از صفات او و فوائد بود
الی ما از کمالات او و فوائد شد پس انقطاع کجا بود و نهایت چگونه مجوز باشد گفته اند ؎ ذره گر بس نیک ور بس بد بود ؛
گرچه عمری تگ زند در خود بود ؛ و این فنا و بقا بسیر آفاق و سیر انفسی حاصل شده اطلاق اسم ولایت مینمایند

و نهایت کمال را تا انتجا میدانند بعد از آن اگر سیر شد نزد ایشان سیر رجوعی است که معبر است بسیر عن الله بالله و همچنین
سیر رابع را که آنرا سیر فی الاشیاء بالله گفته اند نیز بزوال تعلق دارد و این دو سیر را برای تکمیل و ارشاد قرار داده
چنانچه آن دو سیر برای حصول نفس ولایت کمال است و جمعی گفته اند که هفتاد هزار حجب که در خبر آمده است ان لله سبعین الف
حجاب من نور و ظلمة در سیر آفاقی خرق می یابد چه در هر لطیفه از لطائف سبع ده ده هزار حجب خرق میگردد چون آن
سیر بتمامی برسد حجب بتمامها مرتفع گردد و سالک بسیر فی الله متحقق شود و بمقام وصل برسد اینست حاصل سیر و سلوک ارباب ولایات
و نسخهٔ جامع کمال و تکمیل ایشان و درینباب آنچه برین فقیر بمحض فضل و کرم خداوندی جل سلطانه ظاهر ساخته اند و آ
آن تسلیک فرموده اظهار النعمة و شکر للعطیة نشوید مینماید فاعتبروا یا اولی الابصار بدان ارشدک الله تعالی و هداک
الصراط حضرت حق سبحانه و تعالی که بیچون و بیچگون است چنانچه ورای آفاق است ورای انفس است نیز پس سیر آفاقی را
الی الله گفتن و سیر انفسی فی الله نامیدن معنی ندارد بلکه هر دو سیر آفاقی و انفسی داخل سیر الی الله است سیر فی الله سیریست
که بمراحل از آفاق و انفس بعید است و وراء الوراء اینها است عجب معامله ایست سیر فی الله که سیر انفسی قرار داده اند و
و آن سیر را بی نهایت گفته اند و بعمر ابدی قطع آن مجوز نداشته چنانکه گذشت و چون انفس در رنگ آفاق دائره امکان
است برین تقدیر قطع دائره امکان ممکن نباشد فلاجرم یکون الحرمان دائما و الخسران سرمدا و لا تحقیق الفناء ابدا و لا یتصور
البقاء رحبید فکیف الوصل و الاتصال و کیف القرب و الکمال سبحان الله بزرگان از آب بسراب کفایت کنند و ای
الله را فی الله انگارند و امکان را وجوب تصور کنند و چون را بیچون تعبیر فرمایند از خردان و پست فطرتان چه گله نماید
و اظهار شکایت کند چه بلا شد انفس را بکدام اعتبار حق گفته اند جل و علا که سیر آنرا با وجود حدوث نهایت بی نهایت انگاشته
ظهور اسما و صفات واجبی جل سلطانه در مرآت سالک که درین سیر انفسی قرار داده اند آن ظهور ظهور ظلی از ظلال اسما و
صفات است نه ظهور عین اسما و صفات چنانچه تحقیق آن عنقریب در آخر این مکتوب تحریر خواهد یافت ان شاء الله تعالی چگونه و
چگونه این سوء ادب را با وجود علم و تمیز بجناب قدس او تعالی جائز دارم و در ملک او تعالی غیر او را سبحانه
شریک سازم هر چند این حقوق اکابر قدس الله تعالی اسرارهم بر ذمه خود لازم دارم که یا نواعز نیز بهمت
مربی ایشانم اما حقوق حضرت واجب الوجود جل سلطانه فوق جمیع حقوق ایشان است و تربیت او تعالی فوق
تربیتهای دیگران بحسن تربیت او تعالی ازین ورطه نجات یافته ام و در ملک قدس او تعالی غیر او را سبحانه شریک نساخته
الحمد لله الذی هدانا لهذا و ما کنا لنهتدی لولا ان هدانا الله او تعالی بیچون و بیچگونست و هر چه بما ابداع چون و چندین متسم است از جناب
او تعالی مسلوب است پس مرایای آفاق و مجالی انفس و را سبحانه گنجایش نباشد و هر چه درینها ظاهر گردد و در رنگ مظاهر چند و

چون بود پس از آفاق و انفس باید گذشت و او را سبحانه ماورای آفاق و انفس باید جست و همچنین در دائرۂ
امکان چه آفاق و چه انفس چنانچه ذات او سبحانه گنجائی نیست اسما و صفات او تعالی نیز گنجایش نه هرچه در آنجا
ظاهر ست ظلول و عکوس اسما و صفات است تعالت و تقدست و شبح و مثال اینها بلکه ظلیت اسما و صفات و مثالیت اینها نیز
آفاق و انفس است اینجا بیش از تعبیه نیست و زیاده از انتقاش قدرت نه ظهور کرا و تجلی کجا زیرا که اسما و صفات او
سبحانه در رنگ ذات او تعالی بیچون و بیچگونه اند و بی شبه و نمونه تا از آفاق و انفس بر و بروی معنی ظلیت اسما و
صفات او سبحانه تعالی ندانی فکیف الوصول الی الاسماء والصفات تعالت و تقدست عجائب کاروباری است اگر سخنی از معلومات کشفی
یقینیه خود بگوید موافق مذاق مشائخ نباشد و مطابق مکتوبات ایشان نبود از من که باور دارد و کرقبول کند و اگر نگویم نستر تمام
تجویز التباس حق بباطل کرده باشم و جواز اطلاق ما لا یجوز علی الحق تعالی و تقدس نموده بضرورت آنچه حق است و شایان
جناب قدس او ست تعالی اظهار مینمایم و آنچه نامناسب جناب قدس او ست سبحانه و تعالی اسلب میکنم و از خلاف دیگران باک
ندارم و غم نخورم از مخالفت دیگران و حق تحقیق شود که در معامله خود تذبذب دارم و در مکشوف خود مشتبه باشم هرگاه در
رنگ فلق صبح حقیقت کار را وانمایند و در رنگ قمر لیلة البدر معامله اصل را واضح سازند و از ظلال تمام بگذرانند و از شبیه و
مثال بالا برند اشتباه کجا بود و تذبذب کرا باشد حضرت خواجه ما قدس سره میفرمودند که علامت صحت احوال حصول
یقین است بر کمال و ایضا تذبذب و اشتباه چگونه صورت بندد که بعنایت بیغایت او تعالی اطلاع بر تفصیل احوال مقرره
این بزرگواران میسر شده است و معارف این توحید ذاتی و احاطه و سریان مکشوف گشته و حقیقت مکشوف
و مشهود ایشان بحصول پیوسته و دقائق و معارف ایشان بوضوح انجامیده نامد تها در مقام اتحاد رسیده و تفصیل و کیفیت
آن الا ما شاء الله تعالی وا رسیده آخر الامر بتفصیل خداوندی جل سلطانه ظاهر گشت که اینهمه شعبده‌های ظلال است و گرفتار
شبه و مثال مطلوب ما وراء اینهاست مقصود ما سوای اینهاست ناچار روز و از همه رافته متوجه جناب اقدس بیچون گشت
و از هرچه بداغ چند و چون متسم است ابرا باشد انی وجهت وجهی للذی فطر السموات و الارض حنیفا و ما انا من المشرکین
اگر معامله نه این چنین بودی هرگز بخلاف مشائخ لب نگشادی و بظن و تخمین با ایشان مخالفت نکردی ایضا این خلاف
اگر بذات و صفات و افعال واجبی جل سلطانه تعلق داشتی و سخن از تقدس و تنزیه او تعالی نبودی البته اظهار خلاف
مکشوف این اکابر بوقوع نیامدی و سخن از مخالفه عزم ایشان بحصول نه پیوستی که من کمینه خوشه چین خرمنها و دل ایشانم و نیز ریزه چین
از دله بردار خوانهای نعم ایشان کرد اظهار مینمایم که ایشان اند که با نواع تربیت مرا مربی ساخته اند و بامنافع
کرم و احسان مرا ممتنع گردانیده اما چه توان کرد که حقوق خداوندی جل سلطانه حقوق ایشان نیست

چون بحث بذات و صفات او تعالی افتد معلوم شد که اطلاق بعضی امور شایان جناب قدس اوست و در نیموطن سکونت ورزیدن واز خلاف دیگران نترسیدن از دین و دیانت و دور از دوست مقام بندگی آنرا بر نیاید خلاف علما و مشائخ رحمهم الله سبحانه در امور خلافیه مسئلة التوحید وغیره ها از راه نظر و استدلال است خلاف این فقیر با ایشان نادرین امور از راه کشف و شهود علما بتقبیح این امور قائلند و این فقیر بحسن این امور بشر عبور خلاف شیخ علاء الدوله در مسئله وحدت وجود بظهور علما معلوم میشود و بتقبیح آن ناظر است هر چند راه کشف در آمده است چه صاحب کشف آنرا قبیح نداند زیرا که این مسئله متضمن احوال غریبه است و مشتمل بر معارف عجیبه غایة ما فی الباب اقامت در نیموطن مستحسن نیست و اکتفا باین احوال و معارف زیبا نه سوال برین تقدیر مشائخ بر باطل باشند و حق ماورای مکشوف و مشهود ایشان بود جواب باطل آنست که محملی از صدق ندارد و در ما نحن فیه منشاء این احوال و معارف غلبه محبت حق است سبحانه و استیلاء حب و تعالی نهجیکه نام و نشان ماسوا را از نظر بصیرت شان نگذارد و اسم و رسم غیر و غیریت را محو و متلاشی سازد و در نیوقت ناچار بواسطه سکر و غلبه حال سوی را معدوم خواهد دانست و موجود جز حق را نخواهد دید تعالی اینجا باطل چیست و بطلان کجا در نیموطن استیلاء حق است و بطلان باطل این بزرگواران در محبت حق جل و علا خود را و غیر خود را در باخته اند و از خود و غیر خود نام ایشان نگذاشته نزدیکست که باطل از شائبه ایشان بگریزد و اینجا همه حق است و برای حق است علماء ظاهر بی نیاز حقیقت ایشان چه دریابند و هم از مخالفت صوری چه فهمند و از کمالات ایشان چه فرا گیرند سخن در این است که ماورای این احوال و معارف کمالات دیگر است که این احوال و معارف نسبت باین کمالات حکم قطره دارد نسبت بدریای محیط ؎ آسمان نسبت بعرش آمد فرود ؛ ورنه بس عالیست پیش خاک تود ؛ بر سر اصل سخن رویم و گوئیم که آنچه در خرق حجب گفته اند که بسیر آفاقی حجب ظلمانی و نورانی بتمامها مرتفع میگردند چنانچه گذشت نزد فقیر این سخن خدشه است بلکه خلاف آن ثابت شده و مشهود گشته که خرق حجب ظلمانی منوط بطی جمیع مراتب امکان است که بسیر آفاقی و بسیر انفسی بدست و خرق حجب نورانی بسیر اسماء الهی است تعالی و تقدس حتی لا یبقی فی نظره اسم ولا صفة ولا شان ولا اعتبار فحینئذ یتیسر خرق الحجب النورانی بتمامها فیتشرف بالوصل العریانی والکان هذا الوصل اقل حصولا و هذا الوصل اعز وجودا پس در سیر آفاقی معلوم نیست که نصف حجب ظلمانی خرق شده باشد و خرق حجب نورانی آنجا چه صورت دارد غایة ما فی الباب در حجب ظلمانی مراتب متفاوتند که بسبب اشتباه میگیرند چه حجب نفسانی در ظلمت فوق حجب قلبی است مثلا پس قلیل الظلمة اگر غرور العیون نورانیت نسبتی و انماید و ظلمانی و نورانی متخیل شود و فی الحقیقة ظلمانی ظلمانی است و نورانی نورانی حدید البصر کی را بدیگری خلط نکند و منشاء اشتباه را دریافته ظلمت را بتوهم نزول ذلک فضل الله یؤتیه من یشاء والله ذو الفضل العظیم

وطریقی که این حقیر را بتسلیک آن مشرف اند راهیست که جامع جذبه و سلوک است و تخلیه و تجلیه آنجا باهم جمع اند و تصفیه و تزکیه در راه موطن باکدیگر مقترن و سیر النفس در انمقام متضمن بسیر آفاق است در عین تصفیه تزکیه و در تخلیه تجلیه و نفس جذبه بحصول سلوک است و انفس شامل آفاق لیکن تقدم ذاتی مر تجلیه و جذبه راست و تصفیه مر تزکیه سبقت ذاتی است نظر النفس است نه آفاق پس ناچار درین طریق راه اقرب گشت و بوصول نزدیکتر شد بلکه گوئیم که این طریق البته موصل است و احتمال عدم وصول آنجا مفقود است از حضرت حق سبحانه و تعالی استقامت مسالت باید نمود و فرصت باید طلبید و آنکه گفتم که این طریق البته موصل است زیراکه اول قدم این راه جذبه است که بدهلیز وصول ست و مواقع توقفات با منازل سلوک است یا مواطن جذبانی که متضمن سلوک نباشند و درین طریق هر دو مانع مرتفع است زیراکه طفیلی است که در ضمن جذبه بحصول میپیوندد و پس اینجا سلوک خالص است و نه جذبهٔ ابتر نا مسدر راه گردد این طریقی است که شاه انبیاست علیهم الصلوة والتسلیمات این بزرگواران این راه بمنازل وصول علی تفاوت مراتب درجاتهم رسیده اند از آفاق و انفس را بیکگام قطع کرده گام دیگر بما وراء آفاق و انفس نهاده اند و معامله را از سلوک و جذبه فوق برده زیراکه نهایت سلوک تا نهایت سیر آفاقی است و نهایت جذبه تا نهایت سیر انفسی و چون سیر آفاقی و انفسی بنهایت رسیده معامله سلوک و جذبه بتمام گشت بعد از ان نه سلوک نه جذبه باین معنی فراخور فهم هر مجذوب سالک و سالک مجذوب نیست زیراکه نزد اینها ماوراء آفاق و انفس قدم گاهی نیست اگر بالغرض عمر ابدی یابند در سیر انفس صرف نمایند و هنوز آن را تمام ندانند بزرگی گوید ؎ ذره گر لیس نیک در بس بد بود ✿ گرچه عمری تگ زند در خود بود ✿ چنانچه گذشت و دیگری فرماید والتجلی من الذات لایکون الا بصورة المتجلی له فالمتجلی له ماورای صورته فی مرآت الحق وما ورای الحق ولا یمکن ان یراه باید دانست که پیران من و بخدار رهنمایان من که متوسل ایشان درین راه چشم وا کرده ام و بتوسط شان ازین مقوله گشاده در طریقت سبق الف با از ایشان گرفته ام و ملک مولویت از توجه شریفه شان حاصل کرده ام اگر علم دارم طفیل ایشان است و اگر معرفت است هم اثر التفات ایشان طریق اندراج النهایة فی البدایة ازین بزرگواران آموخته ام و نسبت انجذاب بجهت قبولیت از ایشان اخذ نموده و بیک نظر ایشان آن دیده ام که مردم در اربعین نه بینند و بیک کلام شان آن یافته ام که دیگران در سنین نیابند ؎ آنکه تبریز یافت یک نظر شمس دین ✿ طعنه زند بر دهم سخره کند بر چله ✿ خوشش گفت آنکه گفت ؎ نقشبندیه عجب قافله سالارانند ✿ که برند از ره پنهان بحرم قافله را ✿ از علو فطرت و سمو همت ابتدای طریقت را از سیر انفسی قرار داده اند و سیر آفاقی را

درضمن آن سیر قطع نموده سفر در وطن در عبارت ایشان کنایت از سیر است و طریق این بزرگواران قرب است وصول
نزدیکتر و نهایت سیر دیگران بدایت سیر ایشان است لهذا فرموده اند ما نهایت را در بدایت درج می کنیم بالجمله طریق این
بزرگواران میان سائر طرق مشائخ قدس اسرارهم جمیعهم بسیار عالی است و حضور آگاهی ایشان توان گفت که فوق آگاهی های
اکثر زمان است ازینجاست که فرموده اند نسبت ما فوق همه نسبتها است و از نسبت حضور آگاهی مراد داشته اند لیکن
چون در ماورای آفاق و انفس که ورای سلوک و جذبه ولایت اولیا را قدمگاهی و گذرگاهی نه ناچار این بزرگواران
نیز بیرون از آفاق و انفس خبر نداده اند و از ماورای سلوک و جذبه نیز آمده باندازه کمالات ولایت می فرمایند
اهل الله بعد از فنا و بقا هرچه می بینند در خود می بینند هرچه می شناسند در خود می شناسند و حیرت در ایشان در
وجود خود است و فی انفسکم افلا تبصرون سبحانه الحمد والمنة که این بزرگواران هرچند از بیرون انفس خبر داده
اما گرفتار انفس هم نمی شوند میخواهند که نفس را نیز در رنگ آفاق تحت لا سازند و بعلت غیریت نفی آن نمایند
حضرت خواجه بزرگ قدس سره میفرماید هرچه دیده شد و شنیده شد و دانسته شد آن همه غیر است بحقیقت
کلمه لا نفی آن باید کرد ع نقشبندند ولی بند بر نقش نبند ✿ هردم از بوالعجبی نقش دگر پیش آرند ع نقشبند
الی ولیک از نقش پاک ✿ نقش ماهم گرچه پاک از لوح خاک ✿ اینجا سریست باید دانست که نفی غیریت دیگر است
و انتفای غیریت دیگر آن ما بینهما و آنکه گفتم که ولایت را بیرون جذبه و سلوک و آفاق و انفس قدمگاهی
نیست زیراکه ماورای این ارکان اربعه ولایت مبادی کمالات نبوت است که ولایت را از ان
شجره بلند بالا دست کوتاه است اکثر از اصحاب انبیا علیهم الصلوة والتسلیمات و اقلی از سائر امم بتبعیت
و روایت انبیا علیهم الصلوة والتحیات باین دولت مستعد گشته اند و باین راه جامع جذبه و سلوک قطع
منازل بعد نموده در راه سلوک و جذبه قدم نهاده آمد از دائره ظلال تمام بیرون رفته نفس را
در رنگ آفاق واپس گذشته اند درین تجلی ذاتی برقی که دیگران را کالبرق الخاطف است و ایشان
را دائمی است بلکه معامله این بزرگواران فوق تجلی است چه برقی و چه غیر برقی زیراکه نحو از ظلیت می طلبند
و نقطه از ظلیت برین بزرگواران از گروه عظیم است هدایت کار این بزرگواران جذب و به انوار الهی است
جل سلطانه و چون بعنایت بی غایت خداوندی جل سلطانه و عظم شانه محبت ساعة فساعة
استیلا می یابد و قوت و غلبه پیدا می کند ناچار محبت ما سوای درجه بدرجه رو بزوال می آرد و تعلق
گرفتاری اغیار بتدریج مرتفع می گردد و چون دولتی را باستیلای محبت خداوندی

جلسلطانه محبت ماسوای بالکل زائل گشت وبحث وگرفتاری جناب قدس خداوندی جلسلطانه بجای آن گشت ناچار اوصاف رذائل اخلاق رذیه او تمام مرتفع شد ومتجلی باخلاق حمیده گشت وبمقامات عشره آمد وآنچه بسیر آفاقی تعلق داشت بی مؤنت سلوک تفصیل وبی ریاضات ومجاهدات میسر شد زیراکه محبت تقاضای اطاعت محبوب مینماید محبت بکمال رسید اطاعت بتمام حاصل آمد چون اطاعت محبوب بروجه اتم یافته شد قرب بشری حاصل گشت مقامات عشره میسر شد وهمین سیر محبوبی چنانچه سیر آفاقی بدست آمد سیر انفسی نیز بانجام رسید زیراکه مخبر صادق فرموده علیه وعلی آله الصلوة والسلام المرء مع من احب وچون محبوب ماورای آفاق وانفس است محب را نیز بحکم معیت از آفاق وانفس باید گذشت پس ناچار سیر انفسی نیز درآمیز گذارد ودولت معیت حاصل کند پس این بزرگواران بدولت محبت به آفاق کار دارند ونه بانفس بلکه آفاق وانفس تابع کار ایشان است وسلوک وجذب بطفیلی معاملهٔ شان سرمایه این بزرگواران محبت است که اطاعت محبوب آنرا لازم است واطاعت محبوب مربوط باتیان شریعت است علی صاحبها الصلوة والسلام والتحیة کردین مرضی اوست تعالی پس علامت کمال محبت کمال اتیان شریعت واتیان کمال شریعت منوط بعلم وعمل واخلاص است اخلاصی که در جمیع اقوال و اعمال صورت بندد ودر جمیع حرکات وسکنات متصور باشد که نصیب خاص است بفتح لام بمخلصان بکسور اللام ازین معامله دریابند والمخلصون علی خطر عظیم شنیده باشند بر سر اصل سخن رویم وگوئیم که مقصود از سیر وسلوک وجذبه وتصفیه تطهیر النفس است از اخلاق ردیه واوصاف رذیله که رئیس آن همه ونائم گرفتاری است بانفس وحصول مرادات وهواهای نفس است از سیر انفسی چاره نبود واز اوصاف ذمیمه بصفات حمیده رفتن گذر نه وسیر آفاق خارج از مقصود است وغرض معتد برآن متعلق نیست زیراکه گرفتاری آفاق بواسطه گرفتاری انفس است چه هر چیز را که کسی دوست میدارد بواسطه دوستی خود دوست میدارد واگر فرزند ومال را دوست میدارد وبرای تمتع وانتفاع خود دوست میدارد وچون در سیر انفسی دوستی خود بواسطه استیلای محبت حق جل وعلا زائل گشت دوستی فرزند ومال در ضمن آن فرزند زائل شد پس سیر انفسی ضروری آمده وسیر آفاقی بطفیل در ضمن میسر گشت لهذا سیر انبیا علیهم الصلوة والتسلیمات بانفس مقصود گشت وآفاقی بطفیل وضمن منقطع شد بلی سیر آفاقی هم نیک است اگر فرصت قطع آن بدهند وبی تخلل توقفات بانجام آن رسانند واگر فرصت قطع آن ندهند وبتوقفات مبتلا سازند نزدیک است که سیر آفاقی را داخل مالایعنی شمرده شود واز موانع حصول مطلوب اعتداد نموده آید سیر انفسی

هر قدر که قطع کرده شود مغتنم است که از سینه بجنه رفتن است نعمت عظیم است که این سیر را بانجام رساند و بیرون دائره
انفس خرامد چه در کار است که کسی تلوینات انفس را در مرآت آفاق مشاهده نماید و تغیرات خود را در آفاق
معاینه کند چنانچه صفای قلب خود را مثلا در کائنات مثالی معلوم سازد و آن صفا را بصورت نور مشرق
ببیند چرا وجدان خود را کار نفرماید و بفراست خود صفای آنرا حواله نکند مثلی مشهور است که دوازده ساله
را بطبیب چه حاجت چه بوجدان صحیح خود تلوینات احوال خواهد دریافت و تمیز صحت و سقم خود معلوم خواهد
ساخت آری سیر آفاقی علوم و معارف و تجلیات و ظهورات بسیار دارد اما جمیع آنها راجع بظلال است
و متسلی بشبه و مثال هرگاه سیر انفسی بظلال تعلق داشته باشد چنانچه در رسائل و مکاتیب تحقیق آن نموده است
سیر آفاقی باید که بظل الظل متعلق شود چه آفاق همچون ظل است مر انفس را مرآت است
مر ظهور او را سبحانه باید دانست که انفس در مرآت آفاق مشاهده مینماید و صفا و تجلیه را
از آنجا معلوم میسازند در رنگ آنست که کسی در خواب یا در واقعه در عالم مثال خود را پادشاه
بیند یا خود را قطب وقت آنجا مشاهده نماید فی الحقیقت نه پادشاه است و نه قطب
است پادشاه و قطب آنست که در خارج باین منصب مشرف گردد غایة ما فی الباب ازین خواب
وازین واقعه استعداد پادشاهیت و قابلیت قطبیت را معلوم میگردد جائی باید کند تا معامله از قوة بفعل
آید و از گوش بآغوش رسد و ما نحن فیه نیز تزکیه و تجلیه منوط بسیر انفسی است آنچه در سیر آفاقی دیده است
استعداد و قابلیت تزکیه و تجلیه است پس در خارج بسیر انفسی خود را مزکی و مجلی نه بیند و بوجدان
خود را مصفی نیابد فی الحقیقت از فنا بی نصیب است و از تحقیق بمقامات بی بهره است و از اطوار سبعه
بجز پوست بدست نیاورده پس ناچار سیر انفسی داخل سیر الی الله گشت و تمامی سیر که الی الله مقام فنا است
مربوط بتمامی سیر انفسی شد و سیر فی الله بمراحل بعد از سیر انفسی صورت می بندد ع کیف الوصول
الی سعاد و دونها قلل الجبال و دونهن حتوف سعادت آثارا چون در سیر انفسی تعلق علی حده که
بذات سالک منسوب بوده زائل میگردد و گرفتاری که بخود داشت مرتفع میشود و گرفتاری
دیگران در ضمن زوال گرفتاری ذات او نیز زائل می گردد چه گرفتاریهای دیگران بواسطه گرفتاری
خود است چنانچه تحقیق آن بالا گذشت پس راست آمد که سیر آفاقی در ضمن سیر انفسی
قطع گشت و سالک بهمین تکمیر هم از گرفتاری دیگران نجات یافت پس

باندازهٔ آن تحقیق معنی سیر انفسی و معنی آفاقی بے تکلف راست آمده فی الحقیقت سیر انفسی است و قطع تعلقات
و هم سیر در آفاق است چه قطع تعلقات نفس بتدریج در انفس است و قطع تعلقات که در ضمن سیر انفسی صورت بسته است سیر
در آفاق است بخلاف سیر آفاقی و سیر انفسی بطور دیگران که محتاج به تکلف است چنانچه گذشت بلی هر جا حقیقت است از تکلف آزاد است
والله سبحانه الموفق لیشنو شنیز ظهور اسما و صفات واجبی جل سلطانه در مرآت سالک که در سیر انفسی گفته اند و آنرا تجلیه
بعد تخلیه دانسته اند فی الحقیقت آن ظهور ظهور اسما و صفات نیست و تجلیه بعد تخلیه نه بلکه ظهور ظلی از ظلال اسما و صفات
است که محصل تجلیه است و مسمی بتزکیه و تصفیه بیانش آنست که سبقت از آن طرف است که مناسب مبتدی است
است اول ظهور ظلی از ظلال مطلوب در مرآت طالب بحصول می پیوندد و ناظلمات و کدورات طالب را زائل
گرداند و تصفیه و تزکیه او را حاصل کند بعد از زوال ظلمات و حصول تزکیه و تصفیه که مربوط بتمامی
سیر انفسی است تجلیه صورت می بندد و استعداد تجلیه پیدا میشود و شایان ظهور اسما و صفات واجبی جل سلطانه
میگردد در سیر انفسی تحصیل تجلیه است که منوط تزکیه است و تجلیه که در سیر آفاقی متوهم شده بود صورت تجلیه بود نه
حقیقت تجلیه تا در سیر انفسی حصول تجلیه و ظهور متصور شد چنانچه گفته اند ازین بیان لازم آمد که پیوستن ظلی بر گشتن مقدم
است تا ظلی از ظلال مطلوب در مرآت سالک منعکس نشود از گشتن غیر مطلوب متصور نباشد اما پیوستن باصل بعد
از حصول گسستن است پس از مشائخ هر که پیوستن را مقدم داشته است مراد از آن پیوستن ظلی باید داشت و هر که
گسستن را بر پیوستن مقدم ساخته است مراد از آن پیوستن باصل باید نمود تا نزاع فریقین بلفظ راجع گردد
و شیخ ابو سعید خراز قدس سره درین مقام متوقف است میگوید تا رهی نیابی تا نیابی رهی ندانم کدام پیش
بوده معلوم گشت که یافت ظل از رهیدن است و یافت اصل بعد از رهیدن فلا اشتباه و چنانچه در وقت
صبح پیش از طلوع آفتاب ظهور ظلال اشعه آفتاب است تا عالم را از ظلمات خالی سازد و صفا بخشد بعد
از زوال ظلمات و حصول صفا طلوع نفس آفتاب است پس ظهور ظل آفتاب از زوال ظلمات سابق است
و طلوع نفس آفتاب از زوال لاحق طلوع بادشاهان بعد از حصول تجلیه و تصفیه زیبا است هر چند و تصفیه بی تقدیم
طلوع شان متصور نیست لیظهر الحق و یرتفع النزاع و زال الاشتباه والله سبحانه اعلم مکتوب چهل و سوم
بمولانا محمد افضل صدور یافته در بیان معنی آنکه گفته اند در آن حضرت ذوق یافته است نیافت و در تحقیق
اندراج النهایة فی البدایة که خاصه این طریقه علیه است و بیان فضیلت این طریقه بر طرق دیگر و مناسب
ذلک الحمد لله و سلام علی عباده الذین اصطفی در عبارات مشائخ این طریقه علیه قدس الله تعالی

اسرار هم واقع شده است که دران حضرت جل سلطانه ذوق یافت است نه یافت این سخن مناسب مقام اندراج
نهایت در هدایت است که موطن جذبه خالص این بزرگواران است دران مقام حقیقت یافت نیست که مخصوص
بانتها است لیکن چون چاشنی از نهایت در هدایت درج کرده اند ذوق یافت آنجا میسر است و چون از جذبه
صحابه بیرون رود از ابتدا بتوسط آید ذوق یافت نیز در رنگ یافت رو بعدم آرد نه یافت باشد نه ذوق یافت است
و چون کار بنهایت رسد یافت میسر گردد و ذوق یافت مفقود بود و چون ذوق یافت در منتهی مفقود
ناچار التذاذ و حلاوت در حق وی کمتر است منتهی ذوق و حلاوت را در قدم اول گذاشته است و در آخر محمول
زاویه بی حلاوتی و بی مزگی گشته کان رسول الله تعالی علیه و علی آله و صحبه وسلم و بارک متواصل الحزن دائم الفکر سوال
چون منتهی را یافت مطلوب میسر شد ذوق یافت چرا مفقود گشت و مبتدی چون از یافت بی نصیب است ذوق
یافت از کجا یافت جواب دولت یافت نصیب باطن منتهی است که بعد از انقطاع تعلق او که بظاهر خود داشت
باین دولت مشرف گشته است و چون باطن او را بظاهر او تعلق کمتر مانده است ناچار نسبت باطن بظاهر سرایت
نکند و از یافت باطن ظاهر ذوق نگیرد و ملتذ نشود پس باطن منتهی را یافت مطلوب حاصل بود ظاهر او را
ذوق آن نیافت نباشد باقیمانده ذوق باطن که یافت نصیب اوست چون باطن نصیبی از بیچونی یافته است لهذا
ذوق او نیز از عالم بیچونی خواهد بود و در درک ظاهر که سراسر چون است نخواهد در آمد پس ناچار است که بظاهر نفی ذوق
از باطن نماید و باطن را نیز در رنگ خود بی حلاوت انگارد چه ذوق چون دیگر است و ذوق بیچون دیگر و چون
دیگر ظاهر منتهی از ذوق باطن او خبر ندارد عوام ظاهر بین از باطن منتهی چه خبر خواهند داشت و غیر از انکار
نصیب شان چه خواهد بود ذوقی که بفهم شان در آید ذوق ظاهر است که از عالم چون است از اینجاست که سماع و رقص
و صیحه و اضطراب و امثال اینها که از احوال ظاهر است و از اذواق صورت خورد ایشان عزیز الوجود است و عظیم القدر
بلکه بسیار است که اذواق و مواجید را منحصر درین امور دانند و کمالات ولایت را در غیر این امور نه انکار زنند هداهم الله
سبحانه سواء الصراط احوال ظاهر نسبت باحوال باطن حکم چون دارد نسبت به بیچون پس ثابت شد که باطن منتهی هم
یافت دارد و هم ذوق یافت غایة مافی الباب چون آن ذوق از عالم بیچونی نصیبی دارد بدرک ظاهر او نمی آید
بلکه ظاهر بنفی آن ذوق حاکم است هرچند بیافت باطن ظاهر اطلاع دارد اما ذوق آن یافت را
نمی دریافت پس ذوق بظاهر توان گفت که منتهی را یافت میسر است اما ذوق یافت مفقود است و در کلام
رشید شیخ طریق عالی که ذوق یافت اثبات می نماید با وجود فقدان یافت بواسطه آنست این بزرگواران

در ابتدا چاشنی از انتها در وی می‌نمایند و بطریق انعکاس پرتوی از نهایت در باطن مبتدی رشید می‌اندازند و چون
ظاهر مبتدی بباطن او مرتبط است و قوت تعلق در میان ظاهر و باطن او ثابت است ناچار آن پرتو نهایت و آن
چاشنی ولایت از باطن بظاهر مبتدی میرسد و ظاهر را برنگ باطن او منصبغ میسازد ذوق و یافت بی اختیار در
ظاهر او پیدا میگردد و بس راست آمد که مبتدی حقیقت یافت مفقود است و ذوق و یافت حاصل است ازین
بیان علو طریقهٔ اکابر نقشبندیه قدس الله تعالی اسرارهم و رفعت نسبت علیهٔ ایشان معلوم میشود و حسن تربیت
کمال اهتمام این بزرگواران در حق مریدان و طالبان مفهوم میگردد و در قدم اول آنچه خود دارند باندازهٔ حوصله
مرید رشید و طالب صادق عطا می‌فرمایند و بعلاقهٔ ارتباطی بالتفات و انعکاس تربیت او می‌نمایند بعضی
از مشائخ سلاسل دیگر قدس الله تعالی اسرارهم از سخن اندراج النهایة فی البدایة که ازین بزرگواران صادر
شده است در اشتباه اند و در حقیقت این سخن تردد دارند و تجویز نمی‌کنند که مبتدی این طریق برابر
منتهی طریق دیگر باشد عجب است که مساوات مبتدی این طریق با منتهی طرق دیگر از کجا فهمیده اند
بیش از اندراج نهایت در بدایت ازین بزرگواران سر بر نزده است و این عبارت دلالت بر مساوات
ندارد مقصود ایشان آنست که درین طریق شیخ منتهی بتوجه و التوجه و تصرف خود چاشنی از دولت نهایت خود
بطریق انعکاس بمبتدی رشید عطا میفرماید و در بدایت او نمک نهایت خود امتزاج می‌نماید مساوات کجا است
و محل اشتباه کدام و در حقیقت آن چه گنجایش تردد است و این اندراج دولتی ست پس عظیم مبتدی این طریق
هرچند حکم منتهی ندارد اما از دولت نهایت بی نصیب نیست فرضا اگر این مبتدی را فرصت قطع طریق و وصول
و طی منازل آن ندهند از دولت نهایت بی نصیب نخواهد رفت و آن ذره نمک کلیت او را ملیح و نمکین خواهد
ساخت مبتدیان بخلاف طرق دیگر که از نهایت دور از کارند و در قطع منازل مسافات زیر بار و آهزار
دای اگر ایشان را فرصت این قطع ندهند و طی مسافات در حق ایشان تجویز ننمایند و چون در میان مبتدی
این طریق و مبتدیان طریق دیگر فرق واضح گشت و مزیت این مبتدی بر دیگر مبتدیان لائح شد باید دانست که در میان منتهیان
این طریق و طرق دیگر همین قدر فرق است و مزیت این منتهی بر منتهیان طریق دیگر همان مقدار ثابت است بلکه نهایت این
طریقهٔ علیه ورا ورای نهایات سائر طرق مشائخ است این سخن را از من باور دارند یا نه اگر سر انصاف آیند شاید باور
دارند نهایتی که بدایت و نهایت آمیز باشد از نهایات دیگران البته امتیاز خواهد داشت و ناچار نهایت آن
نهایات خواهد بود ــه مثالی که نکوست از بهارش پیداست ؛ جمعی از متعصبان سلاسل دیگر تمام میگویند که نها

با وصول بحق سبحانه و آن را شما نهایت خود می گویید پس از حق کجا خواهد رفت و نهایت شما ورای حق چه خواهد بود گوییم که ما
از حق بحق میرویم جل سلطانه و از شائبهٔ ظلیت گریخته باصل الاصل می پوییم و از تجلیات اعراض نموده متجلی را میجوییم و
ظهورات را واپس گذشته ظاهر را و ابطن بطون میخواهیم و چون در ابطنیت مراتب متفاوت است از یک ابطنیت با ابطنیت
دیگر میرویم و از آن ابطنیت دیگر با ابطنیت ثالث قدم می نهیم الی ماشاء الله تعالی حضرت حق سبحانه و تعالی
هرچند بسیط حقیقی است اما واسع است نیز نه بآن وسعت که طول عرض دارد که از امارت مکان و علامات حدوث
است وسعت او تعالی در رنگ او سبحانه بیچون و بیچگونه است و سیری که در ان وسعت واقع میشود نیز بیچون و
بیچگونه است و صاحب سیر نیز با وجود چونی و چندی بقوت بیچونی و بیچگونی قطع آن منازل بیچونی مینماید و از
چون بیچون بیچارگان بی سروبرگ از حقیقت معامله چه دریابند دیگر نظاران عالم چون از بیچون چه خبر دارند
نارسائی خود را اعتراض می انگارند و نادانی خود مباهات می نمایند ۝ بیخبری چند نه خود بیخبر ز غیب پسند ند بزعم
این قدر نمی فهمند که نهایت انبیا علیهم الصلوة والتسلیمات بلکه نهایت خاتم الرسل علیه و علیهم الصلوة والتحیات
نیز حق است سبحانه و نهایت ایشان با نهایت این بزرگواران علیهم الصلوة والتحیات متحد نیست بلکه با یکدیگر
هیچ مناسبت ندارد پس تواند که جمعی را نهایتی میسر شده باشد که ورای نهایت ایشان بود و دون نهایت
بزرگواران علیهم الصلوة والتحیات باشد پس راست آمد که نهایت همه حق است سبحانه و تفاوت در میان
طوائف علی تفاوت درجاتهم ثابت است یا آنکه گوییم که همه نهایت خود را وصول بحق میدانند جل سلطانه لیکن
بسیاری هستند که ظلال و ظهورات حق را هم میدانند تعالی و تقدس با وجود تفاوت درجات آن ظلال و ظهورات
پس نهایات جمیع ارباب نهایت نفس الامر وصول بحق نشد تعالی و تقدس بلکه بزعم هر یکی منتهای او حق
است سبحانه پس اگر ابتدا یکی ظلال و ظهورات حق باشند تعالی و تقدس که نهایت دیگری است بزعم
حقانیت است و نهایت آن یکی وصول بحق باشد تعالی که ماورای آن ظلال و ظهورات است چه مستبعد بود و چه محل
انکار و اشتباه باشد ۝ قاصری گر کند این طائفه را طعن قصور ۝ حاش لله که برآرم بزبان این گله را ۝ همه شیران
جهان بستهٔ این سلسله اند ۝ روبه از حیله چسان بگسلد این سلسله را ۝ ربنا اغفر لنا ذنوبنا و اسرافنا
فی امرنا و ثبت اقدامنا وانصرنا علی القوم الکافرین **مکتوب چهل و چهارم** به محمد صادق ولد حاجی محمد من
صدور یافته در جواب استفسار او که از وحدت وجود پرسیده بود و تطبیق دادن آن را بعلوم شرعیه
نیز ایضا پرسیده بود قال احب الله سبحانه عبدا الخ بچه معنی است و مناسب ذلک الحمد لله

وسلام علی عباده الذین اصطفی پرسیده بودند که صوفیه بوحدت وجود قائل اند و علما آنرا کفر و زندقه میدانند و هر
دو طائفه از فرقه ناجیه اند حقیقت این معامله نزد تو چیست محبت آثارا تحقیق این محبت را این فقیر در مکتوبات و
رسائل صوفیه بتفصیل نوشته است و نزاع فریقین را بلفظ راجع داشته مع ذالک چون پرسیده اند سوال را از جواب چاره
نبود بضرورت چند کلمه نوشته اند بدانند که صوفیه علیه هر که بوحدت وجود قائل ست و اشیا را عین حق می بیند تعالی و
حکم همه اوست میکند مرادش این نیست که اشیا با حق جل و علا متحد اند و تنزیه به تنزل نموده تشبیه گشته است و واجب
ممکن شده بیچون آمده که اینهمه کفر و الحاد ست و ضلالت و زندقه آنجا اتحاد است نه عینیه نه تنزل ست نه تشبیه
فهو سبحانه الآن کما کان فسبحان من لا یتغیر بذاته ولا بصفاته ولا فی اسمائه بحدوث الاکوان او سبحانه و تعالی بر همان
صرافت اطلاق خود است از اوج وجوب بحضیض امکان میل نفرموده بلکه معنی همه اوست که اشیا نیستند
موجود اوست تعالی و تقدس منصور که انا الحق گفت مرادش آن نیست که من حقم و با حق متحدم که آن کفر است
و موجب قتل او بلکه معنی قول او آنست که من نیستم موجود حق است سبحانه غایة ما فی الباب صوفیه اشیا را ظهورات
حق میدانند تعالی و تقدس و مجالی اسما و صفات او سبحانه می انگارند بے شائبه تنزل و بے مظنه تغیر و تبدیل در
رنگ آنکه ظل از شخص ممتد شود نمیتوان گفت که آن ظل با آن شخص متحد ست و نسبت عینیت دارد یا آن شخص
تنزل نموده بصورت ظل ظاهر شده است بلکه آن شخص بر صرافت اصالت خود است و ظل از وی بوجود
آمده است بلا شائبه تنزل و تغیر هر چند در بعضی اوقات جمعی را بواسطه کمال محبت که بوجود آن شخص پیدا کرده اند
وجود سایه از نظر شان مختفی گردد و غیر از شخص هیچ چیز مشهود ایشان نباشد که بگویند که ظل عین شخص ست یعنی
ظل معدوم است و موجود همان شخص است و پس ازین تحقیق لازم آمد که اشیا نزد صوفیه ظهورات حق اند تعالی
نه عین حق جل سلطانه پس اشیا از حق باشند تعالی نه حق جل شانه پس معنی کلام ایشان که همه اوست همه از وست
باشد که مختار علماء کرام ست و نزاع در میان علماء کرام و صوفیه عظام کثرهم الله سبحانه الی یوم القیام فی الحقیقة
ثابت نباشد و مآل قولین یکی بود اینقدر فرق است که صوفیه اشیا را ظهورات حق میگویند تعالی و علما
ازین لفظ نیز تحاشی می نمایند از جهت تحرز نمودن از توهم حلول و اتحاد و سوال صوفیه اشیا را با وجود
ظهورات معدوم خارجی میدانند و موجود خارج جز حق را نمی بینند سبحانه و علماء اشیا را موجودات خارجیه
می گویند پس نزاع فریقین در معنی ثابت شد جواب صوفیه هر چند عالم را معلوم خارجی میدانند اما در خارج
وجود وهمی آنرا اثبات مینمایند و ارادت خارجی میگویند و از کثرت وهمیه خارجیه انکار نمیکنند مع ذالک

میگویند که این وجود وهمی که در خارج نمود پیدا کرده است نه از قسم آن وجودات وهمیه است که بارتفاع وهم مرتفع گردد و ثبات و استقرار ندارد بلکه این وجود وهمی و این نمود خیالی چونکه صنع حق است سبحانه و اتقانش قدرت کامله اوست تعالی از زوال محفوظ است و از خلل مصئون معامله این نشاء و آن نشاء بآن مربوط است سوفسطائی که عالم را اوهام و خیالات میدارند ارتفاع اشیا را بارتفاع وهم و خیال می انگارند و میگویند که وجود اشیا تابع اعتقاد ماست نفس امر تحقیقی ندارند اگر آسمان را از زمین اعتقاد کنیم زمین است و زمین باعتقاد ما آسمان و شیرین را اگر تلخ کنیم تلخ است و تلخی باعتقاد ما شیرین بالجمله این بیخردان انکار ایجاد صانع مختار جل سلطانه مینمایند و اشیا را باو تعالی مستند نمیدارند ضلوا فاضلوا پس صوفیه اشیا را در خارج وجود وهمی که ثبات و استقرار دارد و بارتفاع وهم مرتفع نمیگردد اثبات مینمایند و معامله این نشاء که مخلد و موبد است بآن وجود مربوط میدارند و علما اشیا را در خارج موجود میدانند و احکام خارجی ابدی را بر اشیا مرتب میدانند مع ذلک وجود اشیا را در جنب وجود حق جل و علا ضعیف و نحیف تصور مینمایند و وجود ممکن را نسبت بوجود واجب تعالی و تقدس هالک میدانند پس نزد فریقین اشیا را در خارج وجود ثابت گشت که احکام این نشاء و آن نشاء بدان مربوط است و بارتفاع وهم و خیال مرتفع است و غبار ترتفع النزاع و زوال الخلاف غایة ما فی الباب صوفیه آن وجود را وهمی میگویند بواسطه آنکه در وقت عروج وجود اشیا از نظر ایشان مختفی میگردد و غیر از وجود حق جل شانه در نظر شان نمی نماید و علما را از اطلاق لفظ وهم بران وجود تحاشی مینماید و وجود وهمی نمیگویند تا قاصر نظری بارتفاع آن حکم نکنند و از ثواب و عذاب آن انکار ننمایند **سوال** صوفیه که اشیا را وجود وهمی اثبات مینمایند مقصود شان آنست که این وجود با وجود ثبات و استقرار نفس امری نیست وجودی جز در وهم ندارد و غیر از نمود نصیب او نیست و علما اشیا را در خارج موجود میدانند با وجود نفس امری فالنزاع باق **جواب** وجود وهمی و نمود خیالی چون بارتفاع وهم و خیال مرتفع نشد نفس امری گشت زیرا که اگر فرض کنیم زوال وهم جمیع واهمان این وجود ثابت است بر زوال آنها هرگز زائل نمیگردد و لا معنی للواقع و نفس الامر الا هذا اینقدر هست که این نفس امریکه در وجود ممکن اثبات نموده می آید در جنب نفس امریکه در وجود واجب تعالی ثابت است حکم لاشی دارد و نزدیک است که از افراد موهومات و متخیلات شمرده شود در رنگ افراد کلی مشکک که با یکدیگر تفاوت فاحش دارند چنانچه وجود ممکن که نسبت بوجود واجب تعالی حکم لاشی دارد نزدیک است که آنرا از معدومات شمرده اند فلا نزاع فی الحقیقة **سوال** وجود وهمیه اشیا چون نفس امری گشت لازم آمد که در نفس امر موجودات متعدد باشد نفس الامریه موجود بود و این منافی

وحدت وجود است که معتقد صوفیه وجودیه است ج۱ب هر دو نفس امریست وحدت هم نفس امری و تعدد
وجود هم نفس امری لیکن چون جهت و اعتبار مختلف است توهم اجتماع نقیضین مرفوع است این مبحث بمثالی
روشن گردد صورت زید مثلاً که در مرآت مینماید نفس امر در مرآت هیچ صورت کائن نیست زیرا که آن صورت نه در
سطح مرآت است و نه در روی آن مرآت بلکه وجود آن صورت در مرآت باعتبار توهم است و پیش از راه خیالی
آن را در مرآت حصولی نیست و این وجود وهمی و اراءة خیالی که صورت را در مرآت پیدا شده است نیز نفس امریست
لهذا اگر کسی گوید که من صورت زید را در مرآت دیده ام عقلا و عرفا او را درین کلام صادق میدانند و محق می انگارند
و چون بنای ایمان بر عرف است اگر شخصی سوگند خورد و گوید که والله صورت زید را در آئینه دیده ام بیاید که حانث
نشود پس درینصورت هم عدم حصول آن صورت زید در مرآت نفس امریست و هم حصول آن صورت در مرآت
باعتبار تخیل و توهم نفس امری اما نفس امر سابق مطلقا نفس امر است و نفس الامر لاحق بتوسط توهم و تخیل است عجب معامله
است اعتبار توهم و تخیل که منافی نفس امر است اینجا همان اعتبار محصل نفس امر گشته است اذ لولاه لما حصل ثم نفس
الامر مثال دیگر لفظ حواله است که باعتبار توهم و تخیل بصورت دائره در خارج ثبوتی پیدا کرده است درینجا هم عدم حصول
دائره در خارج نفس امریست و هم حصول آن دائره باعتبار توهم و تخیل نفس امری لیکن عدم حصول دائره مطلق
نفس امریست و حصول آن دائره بملاحظه توهم و تخیل نفس امریست پس اول مطلق است و ثانی مقید است
پس در ما نحن فیه وحدت وجود مطلقا نفس امری باشد و تعدد وجود باعتبار توهم و تخیل نفس امری گشته پس
بملاحظه اطلاق و تقیید در میان این دو نفس امر تناقض نباشد و اجتماع نقیضین ثابت نبود س۱ل
چون زوال وهم جمیع واهمان فرض کرده شود وجود وهمی و نمود خیالی چگونه ثابت باشد ج۲ب این وجود
وهمی مجرد اختراع وهم حاصل نشده است تا بزوال وهم زائل گردد بلکه بصنع حق جل و علا در مرتبه وهم
حاصل گشته است و ایقان پیدا کرده است ناچار بزوال وهم خلل نپذیرد وجود وهمی باین اعتبار گویند
که حق سبحانه و تعالی آنرا در مرتبه حس و وهم خلق فرموده است ناچار نفس امری گشته در هر مرتبه که باشد از زوال و
خلل محفوظ است و حضرت حق سبحانه و تعالی چون آنرا خلق فرموده است ناچار نفس امری گشته در هر مرتبه که خلق
کرده باشد هر چند آن مرتبه نفس امری نباشد و مجرد اعتبار بود اما مخلوق در آن مرتبه نفس امریست و آنکه گفتیم که
حضرت حق سبحانه و تعالی آنرا در مرتبه حس و وهم خلق فرموده است یعنی اشیا را در مرتبه ایجاد فرموده است که آن مرتبه را
حصول و ثبوتی نیست مگر در حس و توهم در رنگ آنکه شعبده بازی چیزهای غیر واقع را نماید و یک چیز را ده چند نماید اما

ده چیز حصولی نیست مگر در حس و وهم در نفس امر چیزیک موجود نیست واین ده چیز را که نموده است اگر بقدرت
کامله خداوندی جل سلطانه ثابت واستقرار پیدا کنند واز خلل وسرعت ازدال محفوظ باشند نفس امری میگردند
پس آن ده چیز هم در نفس امر هستند وهم نیستند لیکن بدو اعتبار اگر قطع نظر از مرتبه حس ووهم کرده شود نیستند وبملاحظه
حس ووهم هستند قصه مشهور ست که در یکی از بلاد هندوستان شعبده بازان پیش سلطانی بنیاد شعبده بازی نموده
بودند درین اثنا به طلسم وشعبده باغ درختهای انبه بنظر آوردند ونمودنی بود اینها را ظاهر ساختند ودر همان مجلس
نمودند که آن درختهای کلان شدند وبار آوردند واهل مجلس ازان بارها تناول نمودند درین وقت آن سلطان
حکم کرد شعبده بازان بقتل رسانند چه او شنیده بود که بعد از ظهور با گر شعبده باز را بکشند آن شعبده بقدرت
خداوندی جل سلطانه بحال خود ماند اتفاقا چون شعبده بازان کشتند آن درختهای انبه بقدرت خداوندی
جل سلطانه بحال خود ماندند وشنیده ام که آن درختها تا این زمان بحال خودند ومردم از میوهٔ آنها میخورند
وما ذلک علی الله بعزیز پس در صورت متنازع فیه حضرت حق سبحانه وتعالی که جز واو در خارج ونفس الامر
موجودی نیست بقدرت کامله خود کمالات اسمائی صفاتی خود را در پرده صور ممکنات در مرتبهٔ حس ووهم
ظاهر ساخت وبوجود وهمی ثبوت خیال آن کمالات را در مجالی اشیا رجلوه گر گردانید یعنی اشیا را بر طبق آن
کمالات در مرتبه حس ووهم ایجاد فرموده تا بنمود وهمی وثبوت خیالی پیدا کردند پس بود اشیا باعتبار نمود
خیالی است لیکن چون حضرت حق سبحانه وتعالی این نمود را استقرار وثبات کرامت فرموده است
ودر صنع اشیا اتقان مرعی داشته ومعامله ابدی با بنها مربوط ساخته ناچار وجود وهمی وثبوت
خیالی اشیا نیز نفس الامر گشته است واز خلل محفوظ شده پس توان گفت که اشیا در خارج باعتبار نفس
الامر هم وجود دارند وهم وجود ندارند لیکن بدو اعتبار چنانچه مکرر گذشت حضرت والد بزرگوار این فقیر
که از علمای محققین بودند قدس سره میفرمودند که قاضی جلال الدین اگری که از علمای متبحر بود از من پرسید
که نفس الامر وحدت است یا کثرت اگر وحدت است شریعت که بنای آن بر احکام متباینه ومتمائزه است
باطل می گردد واگر نفس الامر کثرت است قول صوفیه که بوحدت وجود قائلند باطل میشود حضرت ایشان
را در جواب او فرمودند که هر دو نفس الامر یست وآنرا بیان فرموده بخاطر فقیر نمانده است که در بیان
آن چه فرمودند آنچه درین وقت بخاطر فقیر ریختند در تسوید آورده والامر الی الله سبحانه پس صوفیه که بوحدت
وجود قائل اند وعلما که بکثرت وجود حاکم اند نیز محقق مناسب احوال صوفیه بلکه وحدت است

ACKU

ومناسب احوال علما کثرت زیرا که مبنای شرائع بر کثرت است وتغائر احکام بکثرت مربوط است دعوت انبیا
علیهم الصلوة والتسلیمات وتنعیم وتعذیب اخروی بکثرت تعلق دارد وچون حضرت حق سبحانه وتعالی بحکم فاحببت
ان اعرف کثرت میخواهد وظهور را دوست میدارد ابقاء این مرتبه نیز ضروریست چه ترتیب این مرتبه فرضی و
محبوب رب العالمین است ذی شان را خدم وحشم باید وعظمت وکبریائی او را ذل وافتقار وانکسار درکار است
معامله وحدت وجود هرچند کالحقیقة است ومعامله کثرت نسبت باو در رنگ مجاز لهذا آن عالم را عالم حقیقت گویند
واین عالم را عالم مجاز اما ظهورات چونکه محبوب او تعالی گشته است وبقای ابدی اشیا را اعطا فرموده است وقدرت
را در لباس حکمت آورده واسباب را روپوش فعل خود ساخته آن حقیقت کالمهجور شده است واین مجاز
متعارف گشته نقطه جواله هرچند کالحقیقت است ودائره که ناشی از آن نقطه است کالمجاز اما حقیقت آنجا
مهجور است وآنچه متعارف ست مجاز است پرسیده بودند معنی این قول اذا احب الله عبدا لم یضره ذنب بدانند که یعنی
دوست دارد حق تعالی وسبحانه بنده را ذنب از وی صادر نشود که اولیاء حق جل وعلا از ارتکاب ذنوب
محفوظ اند اگرچه جائز است که ذنب از ایشان صادر شود بخلاف انبیا علیهم الصلوة والسلام که از ذنوب معصوم
اند چه امکان صدور ذنب هم از ایشان مسلوب است وچون ذنب از اولیا صادر نشود یقین است که ضرر ذنب
هم نخواهد بود پس در صورت عدم صدور ذنب لا یضره ذنب درست است کما لا یخفی علی ارباب العلم
ونیز میتواند بود که مراد از ذنب ذنب سابق باشد که پیش از وصول بدرجهٔ ولایت صادر شده بود فان
الاسلام کان یجب ما کان قبله وحقیقة الامر عند الله سبحانه ربنا لا تواخذنا ان نسینا او اخطانا والسلام علیکم
وعلی سائر من اتبع الهدی والتزم متابعة المصطفی علیه وعلی آله الصلوة والتسلیمات اتمها مکتوب چهل وپنجم
بحقائق آگاهی معارف دستگاهی خواجه حسام الدین احمد صدور یافته در بیان آنکه عالم بتمام مجالی اسما و
صفات واجبی است جل سلطانه بخلاف ذات که ممکن از آن دولت بی نصیب ست وتمامی نمود در حق وی ارزانی
نداشته وتمامی عرض است بوی از جهت ربیت نیافته و ما یناسب ذلک الحمد لله وسلام علی عباده الذین اصطفی
مخدوما مکرما ع از هرچه میرود سخن دوست خوشتر است * از معارف غریبه نوشته میشود واستماع فرمایند
وطریق مراقبه اخص خواص نموده می آید توجه بلیغ نمایند باید دانست که عالم بتمامه مجالی ومظاهر
اسما وصفات واجبی است تعالی وتقدس اگر در ممکن حیات است مرآت حیات واجب است
تعالی وتقدس واگر علم است مرآت علم اوست سبحانه واگر قدرت است هم مرآت قدرت اوست

ACKU

تعالی علی هذا القیاس و ذات او را تعالی در عالم مظهری نیست و مرآتی نه بلکه ذات او را تعالی با عالم هیچ مناسبتی نیست
و در هیچ چیز اشتراکی نه اگرچه آن مناسبت در اسم بود و آن مشارکت در صورت باشد ان الله لغنی عن العالمین
بخلاف اسما و صفات که با عالم مناسبت اسمی دارند و مشارکت صوری در میان اینها ثابت است چنانچه در
واجب تعالی علم است در ممکن نیز صورت آن علم ثابت است و چنانچه آنجا قدرت است اینجا نیز صورت
آن قدرت است بخلاف ذات که ممکن ازان دولت بی نصیب است او قیامی بخود ندارد در حق وی ارزانی نداشته
اند بلکه ممکن چون بر صور اسما و صفات او تعالی مخلوق است بتمام عرض است و بوی از جوهریت نیافته و قیام
او بذات واجبی است تعالی و تقدس و ارباب معقول که ممکن را بجوهر و عرض تقسیم نموده اند از ظاهر بینی است
و قیام بعض ممکن ببعض دیگر که ثابت است از قبیل قیام عرض است نه از قبیل قیام عرض بجوهر بلکه
فی الحقیقت آن هر دو عرض بذات واجبی قیام دارند تعالی جوهریتی در میان اینها ثابت نیست
قیوم جمیع ممکنات اوست تعالی و تقدس پس ممکن را فی الحقیقت ذات نبود که صفات او قائم بآن ذات
باشد بلکه ذات مر واجب راست تعالی که صفات او تعالی و همچنین جمیع ممکنات باو قائم اند اشارتی
که هر یک بذات خود بلفظ انا می نماید آن اشارت فی الحقیقت راجع بهمان یک ذات است که همه را قیام
باوست اشارت کننده دارند یا ندارند هرچند ذات تعالی مشار الیه بهیچ اشارت نیست و با هیچ چیز متحد نه
این معارف خاسته را کوته نظران با معارف توحید وجودی خلط نکنند دست و گریبان یکدیگر نسازند ارباب
توحید وجودی جز یک ذات تعالی و تقدس موجود نمیدانند و اسما و صفات او را تعالی نیز اعتبارات علمی
می انگارند و حقایق ممکنات را می گویند که بوی از وجود باینها نرسیده است الاعیان ما شممت رائحة
الوجود کلام ایشان است و این فقیر صفات او را تعالی نیز موجود بوجود زائد میداند چنانچه علمای اهل حق فرموده
اند و ممکنات را که مجالی اسما و صفات اوست تعالی نیز وجودی اثبات مینماید نهایة ما فی الباب ممکنات را عرضی
از اعراض که قیامی بخود ندارند نمیداند و جوهریتی که قیام بخود دارد در ممکنات اثبات نمیکند و همه را قیام
بذات او تعالی یقین مینماید **سؤال** ازین تحقیق معلوم میشود که ذات عین ذات واجب است تعالی و ممکن
با واجب متحد است جل شانه و این محال است که مستلزم قلب حقائق است **جواب** گوئیم که ذات ممکن بمعنی
ماهیت و حقیقت از همان اعراض متعدده است مخصوصه است که مجالی اسما و صفات واجب تعالی اند و این اعراض را
با ذات واجب تعالی و تقدس هیچ عینیتی نیست اتحادی تا قلب حقائق لازم آید بیش ازین نیست که قیام این اعراض

ACKU

بآن ذات است تعالی و قیوم جمیع اوست سبحانه **سوال** چون اشارت هر یک که بذات خود بلفظ انا مینماید راجع بذات واجب تعالی باشد لازم می آید که ذات ممکن یعنی ماهیت و حقیقت او عین ذات واجب بود تعالی چه اشارت هر کس بلفظ انا بماهیت و حقیقت خود است و این مستلزم قلب حقیقت است و بعینه سخن ارباب توحید وجود است **جواب** آری اشارت هر کس بلفظ انا هر چند بحقیقت خود است اما حقیقت او چون اعراض مجتمعه است قابلیت این اشارت ندارد چه اعراض بالاستقلال و بالاصالة قابل اشارت حسی نیست و چون حقیقت او قبول این اشارت نکرد ناچار آن اشارت راجع به مقوم آن حقیقت گشت پس ماهیت ممکن همان اعراض مجتمعه است هر چند اشارت انای او بواسطه عدم قابلیت حقیقت او راجع بمقوم او گشته است که ذات واجب است تعالی و تقدس پس قلب حقیقت نشد و ممکن واجب نگشت تعالی و تقدس دورای سخن ارباب توحید شد عجب معامله است انای ممکن الی الواجب تعالی رجوع نماید و ممکن بحال خود ممکن ماند و بقول سبحانی و انا الحق تکلم نکند بلکه نتوان کرد که صاحب تمیز است **سوال** قیام ممکن بذات واجب تعالی مستلزم قیام حوادث است بذات او تعالی و آن ممتنع است **جواب** امتناع قیام حوادث بمعنی حلول حوادث است در ذات او تعالی که محال است لیکن قیام اینجا بمعنی حلول نیست بلکه بمعنی ثبوت و تقرر است و یعنی ثبوت و تقرر ممکن بذات واجب است تعالی **سوال** چون ثبوت ممکن بذات واجب است بنا مه عرض باشد از محل او را چاره نبود که قائم باو باشد و آن محل کدام است ذات واجب نیست تعالی و همچنین ممتنع محل او نتواند بود **جواب** عرض آنست که او را قیام بذات خود نباشد بلکه قائم بغیر بود و چون ارباب معقول در قیام عرض بغیر غیر از معنی حلول نفهمیده اند ناچار عرض را اثبات محل نموده اند و بغیر محل ثبوت او را محل دانسته اند و چون قیام را بمعنی دیگر پیدا شود چنانچه گذشت محل هیچ در کار نباشد محسوس و مشاهد ما است که قیام جمیع اشیا بذات واجب است تعالی هیچ حلولی و محلی در میان نیست ارباب معقول آن را باور دارند یا نه تشکیک ایشان مصادم بداهت نمی شود و یقین ما بشک اینها زائل نمی گردد و این مبحث را بمثالی واضح گردانیم ارباب طلسم و اصحاب سیمیا چیزها مینمایند از جنس اجسام غریبه و اعراض عجیبه درین صورت همه کس میدانند که این اجسام را در رنگ اعراض بخود قیامی نیست بلکه قیام این هر دو بذات صاحب طلسم است و هیچ محل اینها را ثابت نیست و نیز میدانند که درین قیام شائبه حالیت و محلیت نیست بلکه ثبوت و تقرر اینها بذات صاحب طلسم است سبب توهم حلول و در ما نحن فیه نیز همین تصویر است چه حضرت

حق سبحانه وتعالی اشیا را در مرتبهٔ حس و وهم خلق فرموده واتقان واحکام در صنع اینها مراعات نموده ومعاملهٔ ابدی
از تنعیم وتعذیب سرمدی باینها مربوط ساخت پس این اشیا را قیامی بخود نیست بلکه قائم بذات حق اند بی
شائبهٔ حلول وبی مظنهٔ حال ومحل وتمثیل دیگر صورت کوه یا صورت آسمان که در آئینه ظاهر شود
ابلهی باید که آن صور را اجسام دانسته جواهر انگارد وآن تماثیل را جواهر انگاشته قائم بخود داند
واگر فرضًا شخصی آن صور را اعراض داند وقائم بغیر تصور نماید وبعلت عرضیت طالب محال آنها بود
وبی محال ثبوت آنها را محال داند آن شخص نیز سفیه است که بتقلید مردم انکار بداهت خود مینماید
چه هر که تمیز دارد ببداهت می یابد که آن صور اصلا محال ثابت نیست بلکه احتیاجی بمحال ندارند
همچنین نزد ارباب کشف وشهود تمام ممکنات در رنگ آن صورند وبیش از تماثیل نیستند
غایة ما فی الباب حضرت حق سبحانه وتعالی آن صور تماثیل را بصنع کامل خود بنهج اتقان
واحکام داده است که از خلل مصئون اند واز زوال محفوظ ومعاملهٔ اخروی ابدی را باینها مربوط ساخت
که امر غیر مرتفع است از متکلمین نظام که از علمای معتزله است بحکم رمیة من غیر رام عالم را مجموع اعراض دانسته
است واز جواهر خالی انگاشته بلی آن الکذوب قد یصدق چون از کوتهٔ نظری قیام این اعراض
را بذات واجب الوجود جل سلطانه ندانسته مورد طعن وتشنیع عقلا گشته است چه عرض را از قیام تغیر چاره
نبود وجوهر قائل نیست تا قیام را باو مستند سازند واز صوفیه صاحب فتوحات مکیه عالم را اعراض
مجتمعه در عین واحد دانسته وعین واحد را عبارات از ذات احدیت داشته جل سلطانه لیکن بعدم بقای این
اعراض در دو زمان حکم کرده است وگفته عالم در هر آنی بعدم میرود ومثل آن بوجود می آید نزد این فقیر
این معامله شهودیست نه وجودی چنانچه در حواشی شرح رباعیات تحقیق این مبحث نموده است سالک
را در توسط احوال پیش از آنکه ماسوی از نظر او مطلقا مرتفع گردد ورای چنان می بیند که عالم معدوم
گشته است ودر آن ثانی می یابد که عالم موجود است ودر آن ثالث باز معدوم مییابد ودر آن رابع موجود
می انگارد تا آنکه بفنای مطلق مشرف گردد وهمیشه ماسوای را معدوم یابد وزین زمان در شهود او عالم
مستمر العدم است وهمچنین در توسط حصول بقا ورجوع بعالم گاهی عالم بنظر می در آید وگاهی مختفی می گردد
واز انجا نیز حالت تجدد امثالی متوهم میگردد وهمو عارف را معاملهٔ بقا ورجوع بعالم بانجام میرسد و
در مقام تکمیل وارشاد استقرار فرماید بار عالم بنظر او خواهد در آمد وعالم را مستمر الوجود خواهد یافت

پس این معامله راجع بشهود سالک گشت نه بوجود عالم که وجود او همیشه یکنواخت است اگر نه بذهب است و شهود او است
والله سبحانه الملهم للصواب و حکم بعد بقاء اعراض ورد و زبان که بعضی از متکلمین گفته اند مدخول است و به ثبوت
نه پیوسته و اولی که بر عدم بقاء اعراض آورده اند ناتمام اند این معارف غامضه گویا سبقی است مر اکثر یاران
آنجائی را التفات نموده نقل آنرا هر که شوق کند التفات فرمایند چون در فقیر کسلی بود به هر کدام از یاران
کتاب علیحده نوشته نشد و اکتفا بهمین معارف نموده آمد والسلام علیکم و علی من لدیکم **مکتوب چهل و ششم**
بمولانا حمید بنگالی صدور یافته در فضائل کلمه طیبه که متضمن طریقت حقیقت شریعت است و در بیان آنکه کمالات
ولایت را در جنب کمالات نبوت هیچ مقداری نیست و در بیان آنکه ولایت را از شریعت چاره نیست
و همیشه بشریعت مکلف است و باطن گرفتاران ده یناسب ذلک لا اله الا الله محمد رسول الله این کلمه طیبه
متضمن طریقت و حقیقت و شریعت است تا زمانیکه سالک در مقام نفی است در مقام طریقت است و چون
از نفی بتمام فارغ شود و جمیع ماسوی از نظر او منتفی گردد طریقت را تمام کرده باشد و بمقام فنا رسیده بود و چون
بعد از نفی در مقام اثبات آید و از سلوک بجذبه گرآید و بمرتبه حقیقت متحقق شده باشد و ببقا موصوف گشته و باین
نفی و اثبات و باین طریقت حقیقت و باین فنا و بقا و باین سلوک و جذبه باسم ولایت صادق می آید و نفس
از اماره گی باطمینان میگراید و مزکی و مطهر میگردد پس کمالات ولایت مربوط بجزو اول این کلمه طیبه
گشت که نفی و اثبات است باقی ماند جزو دوم این کلمه مقدسه که مثبت رسالت خاتم الرسل است علیه
و علی آله و علیهم الصلوات والتسلیمات این جزو اخیر محصل و مکمل شریعت است آنچه در ابتدا و وسط
از شریعت حاصل شده بود صورت شریعت بود و اسم و رسم او بود حصول حقیقت شریعت درین
موطن است که بعد از حصول مرتبه ولایت بحصول می پیوندد و کمالات نبوت که بکمل تابعان از تبعیت
و وراثت انبیا علیهم الصلوة والتحیات حاصل میگردد نیز درین موطن است طریقت و حقیقت که محصله ان
ولایت اند گویا شرائط اند از برای تحصیل حقیقت شریعت و تحصیل کمالات نبوت و ولایت را همچون
طهارت باید داشت و شریعت را همچون صلوة در طریقت گویا ازاله نجاسات حقیقیه است و در حقیقت ازاله
نجاسات حکمیه بعد از طهارت کامله شایان اتیان احکام شرعیه گردد و قابلیت ادای نمازی که از ابتدا
قرب است و ستون دین است و معراج مومن است پیدا کند جزو اخیر این کلمه مقدسه را از کجا یابیم
بلکه ان جزو اول در جنب آن قطره می نمود نه یلی کمالات ولایت را در جنب کمالات نبوت

مقداری نیست ذره را در جنب آفتاب چه مقدار بود سبحان الله جمعی از کج فهمی ولایت را از نبوت افضل دانسته اند و شریعت را که لب لباب است پوست انگاشته چه کنند نظر ایشان مقصور بر صورت شریعت و از مغز خبر پوست نیاورده اند نبوت را بعلت توجه بخلق قاصر انگاشته اند و این توجه را در رنگ توجه عوام ناقص دانسته و ولایت را توجه بحق دارد جل و علا بر آن توجه ترجیح داده اند و ولایت را افضل از نبوت گفته نمیدانند که در کمالات نبوت نیز در وقت عروج رو بحق است سبحانه چنانچه در مرتبه ولایت بلکه در مرتبه ولایت صورت آن کمالات عروجی است که در مقام نبوت حاصل است چنانچه شمه از ان ذکر خواهد یافت و در وقت نزول نبوت در رنگ ولایت رو بخلق است از ینقدر فرق است که در ولایت بظاهر متوجه خلق است و بباطن بحق است سبحانه و در نزول نبوت بظاهر و باطن متوجه خلق است و بکلیت خود ایشان را بحق جل شانه دعوت مینمایند و این نزول اتم و اکمل است از نزول ولایت چنانچه در کتب و رسائل تحقیق آن نموده است و این توجه ایشان بخلق نه در رنگ توجه عوام است چنانچه گمان برده اند بلکه عوام بخلق از جهت گرفتاری ایشان است که بماسوای دارند و توجه اخص خواص بخلق نه بواسطه گرفتاری است بماسوی چه این بزرگواران گرفتاری ماسوی را در اول قدم وداع نموده اند و گرفتاری بخالق خلق جل سلطانه بجای آن گزیده بلکه توجه بخلق این بزرگواران را برای ابدای هدایت و ارشاد است تا خلایق خلق جل سلطانه ایشان را رهنمونی فرمایند و بر رضای مولای ایشان تعالی و تقدس دلالت نمایند و شک نیست که این قسم توجه بخلق که مقصود از ان تخلیص ایشان است از رقیت ماسوی فاضل تر است از ان توجهی که برای نفس خود بحق نماید جل و علا مثلا شخصی بذکر الهی جل سلطانه اشتغال دارد و درین اثنا نابینائی پیدا شد که پیش راه او چاه است که اگر قدم دیگر بردارد در چاه رود درین صورت آن شخص را ذکر گفتن بهتر است یا نابینا را از چاه خلاص کردن بهتر شک نیست که تخلیص نابینا بهتر است از ذکر گفتن او چه تعالی غنی است از وی و از ذکر او و نابینا بنده ایست محتاج که دفع ضرر از وی ضروریست علی الخصوص که باین تخلیص مامور شود این زمان تخلیص هم ذکر است که امتثال امر است در ذکر ادای یک حق است که حق مولا باشد جل شانه و در تخلیص که بامر واقع شود ادای دو حق است حق عبد و حق مولای تعالی بلکه نزدیک است و ذکر گفتن در ان وقت داخل ذنب نموده آید چه همه وقت ذکر گفتن مستحسن نیست در بعضی اوقات ذکر ناگفتن مستحسن است و در ایام منهی و در اوقات مکروهه روزه

تمام داشتن و نماز ناگذاردن از روزه داشتن و از نماز گذاردن بهتر است باید دانست که ذکر عبارت
از طرد غفلت است بهر وجه که میسر شود نه آنکه ذکر مقصود بر تکرار کلمهٔ نفی و اثبات است یا تکرار اسم ذات تعالی
چنانچه گمان برده میشود پس آنچه از امتثال اوامر و انتهاء از نواهی شرعیه نموده آید داخل ذکر است
بیع و شرے با مراعات حدود شرع ذکر است و همچنین نکاح و طلاق با این مراعات ذکر
چه در جمیع مباشرت این امور با مراعات مذکور امر و ناهی جل سلطانه نصیب عین
مباشر این امور است پس غفلت را گنجایش نباشد لیکن ذکرے که باسم و صفت مذکور واقع
شود سریع التاثیر است و محبت بخش مذکور است و قریب الایصال است بمذکور بخلاف ذکری با امتثال
اوامر و انتهاء از نواهی واقع شود که از این صفات قلیل النصیب است هرچند از این صفات در
بعضے افراد که ذکر شان با امتثال اوامر و انتهاء از مناهی شرعیه است بر سبیل ندرت
یافته شود حضرت خواجه نقشبند می فرمودند قدس سره که حضرت مولانا زین الدین
تایبادی قدس سره از راه علم بخدا رسیده است جل سلطانه و ایضا ذکری که باسم واقع شود وسیله
ایست مر ذکری را که بمراعات حدود شرعیه حاصل شود زیرا که در جمیع امور مراعات احکام شرعیه
نمودن بے محبت تام مناسب شرع میسر نیست و این محبت تام مربوط بذکر و صفت اوست
تعالی پس اول آن ذکر باید تا بدولت این ذکر مشرف گردد و معامله عنایت دیگر است آنجا نه
هیچ شرط و نه هیچ وسیله الله یجتبی من یشاء پرسید اصل سخن روئیم و گوئیم که ورای این معامله
سه گانه طریقت و حقیقت و شریعت معامله دیگر است دگار رد بار دیگران نتوان گفت که این
معامله را در جنب آن معامله هیچ اعتدادی و اعتباری نیست آنچه در مرتبهٔ حقیقت حاصل شده
بود و باثبات تعلق داشت صورت این معامله بود و این معامله حقیقت آن صورت است
در رنگ صورت شریعت که در ابتدا بمرتبهٔ عوام بحصول پیوسته بود و بعد از حصول طریقت
و حقیقت حقیقت آن صورت میسر گردد و خیال باید کرد معامله صورت او حقیقت باشد مقدمه
او ولایت بود در گفتگو چگونه در آید و در بیان چگونه گنجد و اگر فرضا بیان کرده شود که در باید
وجه در یابد این معامله وراثت انبیاے اولی العزم است علیهم الصلوة و التسلیمات و التحیات
و البرکات که نصیب اقل قلیل است هرگاه اصول درین معامله قلیل فروع ناچار اقل خواهند بود

سوال ازین معارف لازم می آید که در بعضی مراتب عارف قدم از شریعت بیرون می نهد و پا ورای
شریعت عروج مینماید جواب جواب شریعت اعمال ظاهر است و آن معامله درین نشاه بباطن متعلق است
ظاهر همیشه بشریعت مکلف است و باطن گرفتار آن معامله و چون نشاه دار عمل است باطن را از اعمال ظاهر
بده عظیم است و ترقیات باطن مربوط باتیان شریعت است که بظاهر تعلق دارد پس همه وقت درین نشاه ظاهر و
باطن از شریعت چاره نبود کار ظاهر عمل شریعت است و نصیب باطن نتایج و ثمرات پس شریعت ام جمیع
کمالات آمده و اصل جمیع مقامات گشت نتایج و ثمرات شریعت مقصور برین نشاه دنیوی نیست کمالات
اخروی و تنعمات سرمدی نیز از ثمرات نتایج شریعت است پس شریعت شجره طیبه آمد که درین نشاه و در آن نشاه
از ثمرات و فواکه آن عالم منتفع است و جهان جهان فوائد از آنجا ماخوذ است سوال ازین بیان لازم آید
که در کمالات نبوت نیز باطن بحق است سبحانه و ظاهر بخلق و خود در مکتوب در رسائل خود نوشته و بالا نیز گذشته
است که در مقام نبوت که محل دعوت است تمام رو بخلق است وجه توفیق چیست جواب آن معامله بعروج
تعلق دارد و مقام دعوت مربوط بهبوط است پس در وقت عروج باطن بحق باشد سبحانه و ظاهر بخلق تا بوفق
شریعت غرا اداے حقوق ایشان نماید و در وقت هبوط تمام بخلق متوجه باشد و بکلیت خود خلق را بحق جل وعلا دلالت
فرماید فلا منافاة و تحقیق این مقام آنست که توجه بخلق عین توجه بحق است سبحانه فاینما تولوا فثم وجه الله
نه باین معنی ممکن عین واجب است سبحانه یا مرآت واجب است تعالی ممکن حقیر را چه یارا که
عین واجب تعالی و تقدس باشد یا قائل مرآتیت او تعالی تواند بود بلکه توان گفت
که واجب تعالی و تقدس مرآت ممکن است و اشیاء در مرآت واجب تعالی چنان
متوهم میشود که صور اشیا در مرآت صورت چنانچه آن صور را در مرآت صورت حلولی و سریانی نیست
همچنین اشیا را در مرآت واجب تعالی حلول و سریانی نه چگونه حلول متصور شود که در مرتبه مرآت صور را وجودے
نیست وجود صور در مرتبه توهم و تخیل است پس آنجا که مرآت ست صور نیست و آنجا که صورست مرآت را
از انجا خبر ازار حارست زیرا که صور را بیش از نمود خیالی ثبوتی نیست و غیر از تحقیق وهمی بود نه اگر مکانی دارند
در مرتبه توهم دارند و اگر زمان دارند در مرتبه تخیل دارند لیکن این نمود بجا بود و اشیا چون بصنع خداوندے
بسلطانند از تخلل مصئون است و از عرض زوال محفوظ و معامله ابدے بانها مربوط است و عذاب و ثواب سرمدی بایشان منوط
بدانند که در مرآت صورت ملحوظ اولا صورت است والتفات ثانی از برای شهود مرآت در کارست و در مرآت واجب تعالی ملحوظ اولا آن

مرآت است والتفات ثانی از برای شهود اشیا در کار است و ایضا در مرآت صورت صور نیز مرایای احکام و آثار
مرآت اند اگر مرآت طولانی است مثلا صور نیز طولانی ظاهر میشوند و مرایای طول مرآت میگردند و همچنین اگر مرآت
صغیر است آن صغیر در مرایای صور ظاهر میگردد بخلاف مرآت ذات واجب تعالی که اشیا مرایای احکام و آثار او نمیتوانند شد چه
بجناب آن مرتبه هیچ حکمی و اثری نیست بلکه جمیع نسبت آنجا مسلوب است اشیا اگر مرایای احکام چیزی توانند
آمد در مراتب تنزل که موطن ثبوت اسما و صفات است اگر اشیا مرایای صور احکام واجبی باشند گنجایش دارد چه
سمع و بصر و علم و قدرت مثلا که در مرایای اشیا ظاهر اند صور سمع و بصر و علم و قدرت مرتبه وجوب اند که مرآت آن
اشیاست اینها احکام مرآت اند که در مرآت اشیا ظاهر شده اند و آنکه گفتیم که در مرآت واجب تعالی ملحوظ او
همان مرآت ست والتفات ثانی از برای شهود اشیا که کالتصویر اند در آن مرآت در کار است حالا بعد از
رجوع است که صور بنظر در آمده اند بعد از آنکه از نظر تمام مرتفع شده بودند و چون معامله رجوع بآخر رسد
و مرور اشیا و رود و دور از واقع شود و استقرار در مرکز دائره امکان میسر گردد ناچار شهود بغیبت مبدل
خواهند شد و ایمان شهودی ایمان غیبی خواهد شد تا آنکه معامله دعوت تمام شود و ندای الرحیل در زنند آن
وقت غیب نخواهد ماند و جز شهود نخواهد بود اما این شهود اتم و اکمل خواهد بود بعد از آن شهودیکه قبل
رجوع حاصل شده بود چه شهودی که باخرت تعلق دارد و اکمل است از آن شهودی که بدنیا متعلق است
ع هنیئا لارباب النعیم نعیمها * وللعاشق المسکین ما یتجرع * باید دانست که از تحقیق سابق
لائح گشت که صورت شی ما که در مرآت منماید هیچ در تخیل ثبوتی نیست مرآت بر صرافت
تجرد خود است از حصول آن صورت این صورت را توان گفت که آئینه قریب اوست
و نیز توان گفت که آئینه محیط آن صورت است و با آن صورت است این قریب و احاطه
و معیت نه از قبیل قرب و احاطه جسم با جسم یا جوهر بعرض بلکه آنجا قرب و احاطه است که عقل در تصویر
آن عاجز است و در ادراک کیفیت قاصر پس درین صورت قرب و معیت و احاطه ثابت بود و کیفیت
هیچ معلوم نبود و لله المثل الاعلی همچنین است قربی که حضرت حق را سبحانه با عالم است و همچنین احاطه
و معیت او تعالی معلوم الانیت است و مجهول الکیفیت ایمان آریم که او تعالی قریب و محیط است
و با عالم است اما کیفیت قرب و احاطه و معیت او تعالی ندانم که چیست چه این صفات از
صفات اشیا جدا است و از سمات امکان و حدوث علیحده هرچند تنظیری و تشبیهی آنرا در عالم مجاز

گو قطرهٔ حقیقت است آورده است و به آئینه وصورت ایمای فرموده تا بهتر بینان بعنایت او تعالی از مجاز بی حقیقت برند و از صورت بمعنی گرایند والسلام علی من اتبع الهدی **مکتوب چهل و هفتم** بخواجه محمد قاسم بدخشی صدور یافته در نصیحت و تنبیه بسم الله الرحمن الرحیم بعد الحمد والصلوة وتبلیغ الدعوات میرساند نقد سبحانه الحمد لله والمنة که از کلمه و کلام آن اخوی حرارت طلب مفهوم میشود و بوی از جمعیت می آید این دولت اثر قرب صحبت است گر نه تا بهای لاطائل شما را نگذاشته که یکهفته صحبت دارند مجموع ایام صحبت شما معلوم نیست که بیک عشره کشیده باشند از خدا شرم باید داشت جلسه طانه که از هزار روز یک روز را هم برای خدای عز وجل انتخاب نمیکنند و از تعلقات شتی خود را جمع نمایند حجت بر شما درست شده است و به وجدان خود دریافته آید که یک ساعت این صحبت به آزار بغایت مجاهده است مع ذلک ازین صحبت گریزانند و به حیلهای خود را دور می اندازند جواهر استعداد شما نفیس است اما چه فائده که از قوت بفعل نیامده استعداد شما بلند افتاده است لیکن شما پست در رنگ طفلان از جوهر نفیس بخزف ریزه خسیس آرام گرفته اند ع بوقت صبح شود همچو روز معلومت + که با که باخته عشق شب دیجور + بحالا هم هیچ نرفته است فکر بر اصل باید نمود عمده این کار صحبت ارباب جمعیت است و اگر این دولت میسر نشود اوقات خود را بذکر الهی جل که ما خوذ از صاحب دولت است مشغول باید داشت و هرچه منافی ذکر است از آن اجتناب باید نمود در حل و حرمت شرعی نیک احتیاط باید فرمود و مسامحه نباید گذارند و نماز پنج وقت بجماعت التزام نمایند و در تعدیل ارکان سعی بلیغ مرعی دارند و محافظت نمایند که نماز در اوقات مستحبه ادا یابد اتمم لنا نورنا واغفر لنا انک علی کل شیء قدیر **مکتوب چهل و هشتم** بخواجه محمد طالب بدخشی صدور یافته در ترغیب نمودن بمقام رضا بسم الله الرحمن الرحیم الحمد لله وسلام علی عباده الذین اصطفی خواجه محمد طالب همواره خواهان مطلوب باشند خبر فوت قرة العین محمد صدیق نوشته بودند انا لله وانا الیه راجعون برادر عزیز حضرت حق سبحانه وتعالی نزد مومنان از همه چیز عزیز و محبوب تر است چه اموال و چه انفس و احیا و امانت فعل اوست تعالی که دیگری را در آن مدخل نیست پس ناچار فعل او تعالی نیز عزیز تر و محبوب تر خواهد بود جای آنست که مهمان از فعل محبوب لذت بگیرند و عیش نمایند بصیرتی چه دلالت کند که ایمای بکراهت دارد و مقام رضا هر چند از محبت و سرور خبر میدهد اما مرتبه التذاذ امری دیگر است ع عشق آن شعله است که چون برفروخت + هرچه جز معشوق ۲۰۱

باقی جمله سوخت * تیغ لا در قتل غیر حق براند * دیگر از آن کز بعد لا چه ماند * ماند الا الله باقی جمله رفت *
شاد باش ای عشق شرکت سوز رفت * والسلام علی من اتبع الهدی مکتوب چهل و نهم بخواجه گدا
صدور یافته در بیان آنکه نسیان ماسوی گام اول این طریق است سعی کنند که ازین گام کوتهی نشود بحمده و نصلی
علی نبیه و نسلم علیه و علی آله الکرام نصیحتی که باخوی خواجه محمد گدا نموده می آید بعد تصحیح عقائد کلامیه و بعد اتیان احکام
فقهیه دوام ذکر الهی است جل سلطانه بنهجیکه یاد گرفته اند باید که ذکر آن قدر استیلا یابد که غیر مذکور را در باطن نگذارد
و تعلق علمی و حبی را از ماسوی مذکور زائل گرداند این زمان قلب را نسیان از ماسوا حاصل گردد و از دید و
دانش غیر فارغ شود که اگر بتکلف و تعمل اشیا را بوی یاد دهند یاد نکند و نشناسد و همواره مستهلک و مستغرق
مطلوب بود چون معامله تا باینجا رسد یک گام درین راه باشد سعی نمایند که از یک گام هم کوتهی نکنند و بدید و دانش
غیر گرفتاری نمایند * گوی توفیق و سعادت افگنده اند * کس بمیدان در نمی آید سواران را چه شد * بظاهر تعلقات
شما کم می نماید اما بشوق تعلق خود را بارباب تعلق محشور مسازید الراضی بالضرر لا یستحق النظر مسئله مقرر است
والسلام مکتوب پنجاهم بمرزا شمس الدین صدور یافته در بیان آنکه شریعت را صورت است و حقیقت و در
بیان آنکه از ابتدا تا انتها از شریعت چاره نبود و در بیان تمکین قلب و اطمینان نفس و اعتدال اجزاء قالب که در
مرتبه نبوت است و ما یناسب ذلک الحمد لله و سلام علی عباده الذین اصطفی شریعت را صورت است و حقیقت
صورت شریعت عبارت از اتیان احکام شرعیه است بعد از ایمان بالله و رسوله و بما جاء من عنده سبحانه
با وجود منازعت نفس اماره و با وجود سرکشی و طغیان و انکار که در جبلت او مودع است در نفس اگر ایمان
است صورت ایمان است و اگر نماز است صورت نماز است و اگر روزه است صورت روزه و علی هذا القیاس
سائر الاحکام الشرعیه زیرا که نفس که عمده وجود انسان است و مشار الیه هر فرد بقول انا هم اوست بر کفر و انکار
خود است و حقیقت و ایمان و حقیقت اعمال صالحه چگونه متصور شود رحمت خداوندی است جل شانه که مجرد
صورت را قبول فرموده بشارت بدخول جنت که محل رضای اوست تعالی نموده است و هم احسان اوست
تعالی که در نفس ایمان بتصدیق قلب کفایت فرموده است و با ایمان نفس تکلیف نموده بلی جنت را هم صورت
راست و هم حقیقت اصحاب صورت از صورت جنت محظوظ خواهند شد و ارباب حقیقت از حقیقت جنت اصحاب
صورت و ارباب حقیقت از یک فاکهه جنت تناول نمایند صاحب صورت از آن لذتی یابد و صاحب
حقیقت لذتی دیگر ازواج مطهرات امهات المومنین با آن سرور علیه و علی آله الصلوة والسلام در یک

جنب باشند واز یک فاکهه تناول فرمایند اما اللذ از و قسم هرکدام علیحده است و اگر علیحده نباشد لازم آید فضل
امهات المومنین بر جمیع بنی آدم بعد از پیغمبران علیه و علیهم الصلوة والسلام و نیز لازم آید که هرکه افضل باشد از شخص
زوجه او نیز از ان شخص افضل بود که زوجه بان زوج ممتزج است این صورت شریعت بشرط استقامت
فلاح است و مستلزم نجات اخروی و مصحح دخول جنت چنانچه گذشت و چون صورت شریعت درست کرد ولایت
عامه حاصل نمود الله ولی الذین آمنوا و این زمان بعنایت سبحانه سالک مستعد ان گشت که قدم در طریقت
نهد و روبولایت خاصه آرد و نفس را از امارگی بتدریج باطمینان کشد لیکن بداند که طے منازل و حصول
آن ولایت نیز مربوط باعمال شریعت است ذکر الهی جل شانه که عمده این راه است از مامورات شرعیه است
و اجتناب از مناهی شرعیه نیز از ضروریات این راه است و اداء فرائض از اقربات است و طلب پیر راه
این راه نماید که وسیله تواند شد نیز امور شرعی است قال الله تعالی وابتغوا الیه الوسیلة بالجمله از شریعت چاره نبود
چه صورت شریعت و چه حقیقت زیرا که امهات جمیع کمالات ولایت و نبوت احکام شرعیه است کمالات ولایت
نتائج صورت شریعت است و کمالات نبوت ثمرات حقیقت شریعت کما سیجئ آنفا ان شاء الله تعالی مقدمه ولایت
طریقت است که آنجا نفی ماسوی مطلوب است و رفع غیر و غیریت مقصود و چون بفضل خداوندی جل شانه ماسوی
بکلیت از نظر مرتفع گشت و در دید نامی و نشانی از اغیار نماند فنا حاصل گشت و مقام طریقت بانجام رسید و سیر
الی الله تمام شد بعد از ان شروع در مقام اثبات است که معبر بسیر فی الله است و همین است مقام بقا که موطن
حقیقت که مقصد اقصی است از ولایت یعنی آن طریقت و حقیقت که فنا و بقا است اسم ولایت صادق می آید و اماره
مطمئنه میگردد و از کفر و انکار خود باز می نماید و از مولای خود جل سلطانه راضی میگردد و مولای نیز از وی
راضی میشود و کراهتی که جبلت خود داشت زائل میشود گویند هرچند نفس در مقام اطمینان برسد از سرکشی
خود باز نیاید ؎ هرچند که نفس مطمئنه گردد ٭ هرگز ز صفات خود نگردد ٭ جهاد اکبر که آنسرور علیه و علی آله الصلوة
والسلام در حدیث رجعنا من الجهاد الاصغر الی الجهاد الاکبر فرموده است مراد از ان جهاد با نفس گفته اند
و آنچه بکشف فقیر در آمده است و بوجدان خود یافته است خلاف این حکم متعارف است
بعد از حصول اطمینان در نفس هیچ سرکشی و طغیان نمی یابد و در مقام انقیاد متمکن می بیند
بلکه آنرا در رنگ قلب متمکن که نسیان ماسوے نموده است می یابد که از دید و دانش غیر و غیریت
گذشته است و از حب جاه و ریاست و از لذت و الم وا رسته فالفت کجا ست و سرکشی کرا

پیش از حصول اطمینان اگرچه سرمو تفاوت کند هرچه گویند از طغیان و سرکشی گنجایش دارد بعد از حصول اطمینان
مخالفت و طغیان را مجال نیست درین باب این فقیر هرچند بامعان نظر مطالعه نموده است و در حل این معاوده رو در
رفته که تا الآن مقرر قوم است اما بعنایت الله سبحانه برابر سرمو در نفس مطمئنه مخالفت و سرکشی نیافته و خبر اسلاک و
احتمال چیزی دارد ندیده هرگاه نفس خود را اگر خدای مولای جل سلطانه ساخته باشد مخالفت چه گنجایش دارد
و چون نفس از حضرت حق سبحانه تعالی راضی گشت و حضرت حق سبحانه و تعالی از وی راضی شد طغیان چه صورت دارد که
منافی رضا است مرضی حق جل شانه هرگز نامرضی نمی گردد و مراد از جهاد اکبر والله سبحانه بحقیقة الحال تواند بود که جهاد با قالب
بود که مرکب از طبائع مختلفه است و هر طبیعت او خواهان امری است و گریزان از امری دیگر اگر قوت شهویه است از
قالب ناشی است و اگر غضبیه است هم از آنجا هویدا است نمی بینی سائر حیوانات که نفس ناطقه ندارند این صفات
رذیله در آنها کائن است و شهوت و غضب و شره و حرص متصف اند ازین جهاد همیشه بپاست طغیان
نفس بتسکین این جهاد نمی نماید و تمکین قلب رفع این قتال نمیفرماید در ابقاء این جهاد فوائد کثیره است که متضمن تصفیه
و تطهیر قالب است اما کمالات این نشاه و معامله آخرت باصالت او توانند مربوط گشت چه در کمالات این نشاه
قالب تابع است و متبوع آنجا کار برعکس است قلب تابع و قالب متبوع و چون نشاه خلل پذیرد دوام آن
نشاه پی تواند ازد این جهاد منقضی گردد و این تمام بانجام رسد و چون بتفضیل الله سبحانه نفس در مقام
آمد و منقاد حکم الٰهی جل شانه گشت اسلام حقیقی میسر شد و حقیقت ایمان صورت گرفت بعد از آن هرچه عمل
خواهد در آمد از حقیقت خواهد بود اگر نماز ادا یافت حقیقت نماز خواهد بود و اگر صوم است حقیقت صوم است
و اگر حج است حقیقت حج علی هذا القیاس سائر اتیان الاحکام الشرعیه پس طریقت و حقیقت درمیان
صورت شریعت و حقیقت شریعت متوسط گشت تا بولایت خاصه مشرف نشود از اسلام مجازی باسلام حقیقی
و چون بمحض فضل خداوندی جل سلطانه بحقیقت شریعت متحلی گشت و اسلام حقیقی میسر شد مستعد آن گشت که از
کمالات نبوت به تبعیت و وراثت انبیاء علیهم الصلوة والتسلیمات بهره تام یابد و نصیب وافر گیرد چنانچه صورت شریعت
همچون شجره طیبه است مر کمالات ولایت که گویا ثمرات اویند حقیقت شریعت نیز گویا شجره مبارکه است
مر کمالات نبوت را که همچون ثمرات اویند و کمالات ولایت همچون ثمرات صورت اند و کمالات نبوت ثمرات
حقیقت آن صورت ناچار کمالات ولایت صور باشد مر کمالات نبوت را که حقائق آن صور اند باید دانست که
فرق درمیان صورت شریعت و حقیقت شریعت از راه نفس آمده بود که در صورت نفس اماره طغیان داشت

و حقیقت شریعت بر انکار خود بوده و حقیقت نفس مطمئنه گشته است و مسلمان همچنین فرق در میان کمالات
ولایت کالتصور اند و در میان کمالات نبوت که کالحقائق اند از راه قالب است در مقام ولایت اجزای قالب از طغیان
که باز نمانده اند مثلاً جزء ناری او با وجود اطمینان نفس از دعوی اخیریت و تکبر خود باز نمانده است و جزء خاکی از خفت
و پستی باز نگشته علی هذا القیاس سائر الاجزاء و در مقام کمالات نبوت اجزاء قالب نیز باعتدال آمده است و از افراط و تفریط
باز گشته از اینجا تواند بود آنچه آنسرور فرموده علیه و علی آله الصلوة والسلام اسلم شیطانی چنانچه در آفاق است در
انفس است نیز و آن جزء ناری است که مدعی خیریت خود است و خواهان تکبر و ترفع خود که بدترین صفات
رذیله است و السلام او کنایه از رفع این از دل رذائل است پس در کمالات نبوت هم تمکین قلب است و هم اطمینان
نفس و هم اعتدال اجزاء قالب و در ولایت همین تمکین است و بعد اللتیا و التی اطمینان نفس و آنکه گفتم بعد اللتیا و التی
اطمینان نفس زیرا که اطمینان مر نفس را بعد کمال و بی تکلف بعد از اعتدال اجزاء قالب است لهذا ارباب ولایت بواسطه
عدم اعتدال اجزاء قالب رجوع مطمئنه را بصفات بشریت تجویز نموده اند چنانچه بالا گذشت و اطمینانی که بعد از
اعتدال اجزاء قالب مر نفس را حاصل میگردد از رجوع بصفات رذیله پاک و مبرا است پس اختلاف رجوع نفس برذائل و عدم
رجوع آن مبنی بر اختلاف معاملات نفس بر دو انظار است هریکی از مقام خود خبر داده است و از یافت خود سخن رانده

سوال هرگاه اجزاء قالب نیز بحد اعتدال آیند و از طغیان و سرکشی باز مانند جهاد با اینها چه صورت دارد و در رنگ
نفس مطمئنه جهاد از اینها نیز مرتفع گردد **جواب** فرق است در میان مطمئنه و این اجزاء چه مطمئنه صاحب استهلاک و
اضمحلال است و ملحق بعالم امر است که بکمال استهلاک و سکر متصف است و این اجزا بواسطه اتیان احکام شرعیه که بنای
آن بر صحو است مناسبت باستهلاک و سکر ندارند و در مستهلک گنجایش مخالفت نیست و آنکه صحو دارند بواسطه
بعضی مصالح و منافع اگر در بعضی امور صورت مخالفت نماید گنجایش دارد امید است که این مخالفت بفضل خداوند
جل سلطانه از ترک استحباب بالا تر نرود و از ارتکاب کراهت تنزیه بپایان فرود نیاید پس جهاد در مرتبه قالب وجود
اعتدال اجزای او متصور شود و در مطمئنه جهاد مجوز نباشد تحقیق این بحث در مجلد مکتوبات اول در مکتوب بیان
طریق که باسم فرزندی اعظمی مرحوم نوشته شده است بتفصیل اندراج یافته است اگر خفائی مانده باشد آنجا
رجوع نمایند و اگر بمحض فضل خداوندی جل سلطانه کمالات نبوت که نتائج و ثمرات حقیقت شریعت
اند نیز بانجام رسند و ترقیات آنجا منوط باعمال نباشند معامله از آن موطن بمحض فضل خداوندی
و احسان حضرت رحمن است جل سلطانه اعتقاد را آنجا اثر نیست و حکم و عمل را حکم

بفضل

ACKU

فضل در فضل و کرم در کرم است این مقام نسبت بمقامات سابق پس حالی ست و وسعت تمام دارد و نور شعشعی دارد
و از سابق اثری از ان نبود این مقام باصالت مخصوص به انبیا اولی العزم ست علیهم الصلوات والتسلیمات
و به تبعیت هر کرا بنوازند و بوراثت هر کرا مشرف سازند ﴿ با کریمان کارها دشوار نیست ﴾ اینجا کسی غلط
نکند و نگوید که درین موطن از صورت و حقیقت شریعت استغنا حاصل میگردد و احتیاج باتیان احکام شرعیه نمی ماند زیرا
که گوئیم شریعت اصل اینکارست و بنیاد این معامله است و درخت هر چند بالا رود و سر فراز گردد و دیوار هر چند بلند
برآید و کوشکهای عالی بر وی راست شود از اصل و بنیاد مستغنی نباشد و احتیاج ذاتی او از ایشان زائل نگردد و مثلا
خانه علو هر چند رفعت پیدا کند و از پستی دور تر رود از خانه سفل او را چاره نبود و احتیاج او از خانه سفل هرگز
زائل نشود اگر فرضا در خانه سفل خللی راه یابد آن خلل در خانه علو نیز تاثیر خواهد نمود و در زوال سفل بزوال علو
خواهد رسانید پس شریعت همه وقت و همه حال در کارست و باتیان احکام آن همه کس محتاج و چون بعنایت
خداوندی جل شانه معامله ازین موطن نیز بالا رود و کار از تفضل بمحبت آید مقامی پیش خواهد آمد بس عالی که بالاصالت مخصوص
بخاتم الرسل است علیه و علیهم و علی آل کل الصلوة والتسلیمات والتحیات والبرکات و بتبعیت و وراثت تا کرا
باین دولت مشرف سازند آن کوشک عالی که از غایت رفعت بنظر تنگ می درآید حضرت صدیق را در انجا
بطریق وراثت تا ناف داخل مییابد و حضرت فاروق نیز باین دولت ممتاز است و از امهات المومنین
حضرت خدیجه و حضرت صدیقه را با آنسرور علیه و علی آله و اصحابه الصلوة والسلام بعلاقه ازواج آنجا
نیز می بیند والامر الی الله سبحانه مکتوب پنجاه و یکم بخواجه محمد صدیق صدور یافته الحمد لله و سلام
علی عباده الذین اصطفی اعلم ایها الاخ الصدیق ان کلامه سبحانه مع البشر قد یکون شفاها و ذلک للافراد
من انبیا علیهم الصلوة والتسلیمات وقد یکون ذلک لبعض المکمل من متابعیهم بالتبعیة والوراثة ایضا اذا کثر هذا
القسم من الکلام مع واحد منهم سمی محدثا کما کان امیر المومنین عمر رضی الله تعالی عنه و هذا غیر الالهام و غیر
الالقاء فی الروح و غیر الکلام الذی مع الملک انما یخاطب بهذا الکلام الانسان الکامل الجامع بعد اولی الامر
والخلق والروح والنفس والعقل والخیال والله یختص برحمته من یشاء والله ذو الفضل العظیم ولا یلزم
من کون الکلام شفاها ان یکون المتکلم مرئیا للسامع لجواز ان یکون السامع ضعیف البصر لا یتحمل شعشعان انواره
کما قال علیه و علی آله الصلوة والتسلیمات فی الجواب سوال الرویة عنه نور انی اراه و
لان فی شفاهه فرق الحجب الشهودی والوجودی فافهم فان هذه معرفة شریفة فلما تکلم بها

اعدو السلام علی من اتبع الهدی مکتوب پنجاه و دوم بخواجه محمد علی کشمیری صدور یافته در ترغیب این
طائفه علیه الحمد لله و سلام علی عباده الذین اصطفی صحیفهٔ شریفه که از کمال محبت و اخلاص صدور یافته بود مع
بها یا رسید حضرت حق سبحانه و تعالی بر محبت این طائفه استقامت کرامت فرماید و با ایشان محشور داناد هم
قوم لا یشقی جلیسهم و لا یحرم انیسهم و لا یخیب جلیسهم هم جلساء الله و هم اذا رأوا ذکر الله و هم من هم
وجد الله نظرهم دواء و کلامهم شفاء و صحبتهم ضیاء و بهار هم من رای ظاهرهم خاب و خسر و من رأی باطنهم
فرخ گفت الٰهی چیست اینکه دوستان خود را کردی که هر که ایشان را شناخت ترا یافت و تا ترا نیافت
ایشان را نشناخت یعنی شناخت ایشان و یافت تو از یکدیگر منفک نیستند تقدم ذاتی بیک اعتبار شناخت
راست و بیک اعتبار یافت را و مختار قائل تقدم المعرف است لانه المبدأ فمنه البدایة اولی و اخری
والسلام علیکم و علی من لدیکم مکتوب پنجاه و سوم بیکی از مشائخ نواحی صدور یافته در جواب
استفسار او که اگر عبادت کنم نفس را استغنا حاصل میشود و اگر زلت خلاف شرع از من صادر میشود
ندامت و شکستگی پیدا می آید الحمد لله و سلام علی عباده الذین اصطفی پرسیده بودند اگر در ریاضت
خود راهی آرم نفس را استغنا پیدا میشود و میداند که من صالح نیست اگر چیزی خلاف شرع واقع میشود خود
را محتاج و فروتر خیال میکند علاج این چیست توفیق آثار احتیاج و فروتنی که ناشی از ندم است
در شق ثانی که پیدا میشود نعمت است عظیم عیاذاً بالله سبحانه اگر بعد از ارتکاب محظور شرعی ندامت هم
که از شعب توبه است پیدا نشود و با تیان ذنب متلذذ محظوظ بود که التذاذ بذنب اصرار بر ذنب است
اگر اصرار بر سیئه صغیره است بکبیره میرساند و اصرار بکبیره دهلیز کفر است شکر این نعمت عظمی نمایند تا ازدیاد
در ندم پیدا شود و از ارتکاب خلاف شرع باز دارد قال الله سبحانه تبارک و تعالی لئن شکرتم لازیدنکم
حاصل شق اول حصول عجب است بعد از اتیان اعمال صالحه و این عجب سمی است قاتل و مرضی
است که اعمال صالحه را نابود میگرداند چنانچه آتش حطب را ناچیز میسازد و منشاء
عجب آنست که اعمال صالحه در نظر عامل مزین می درآیند و مستحسن مینمایند فالعلاجه
بالاضداد باید که حسنات خود را متهم دارد و قبائح ضمنیه حسنات در نظر آرد تا خود را و اعمال خود را
قاصر دانند بلکه شایان لعن و طرد باید قال علیه و علی آله الصلوة والتسلیمات رب قاری للقرآن والقرآن
یلعنه و کم من صائم لیس له من صیامه الا الظماء و الجوع خیال نکنند که حسنه او قبح ندارد

اگر اندکی متوجه شود بعنایت الله سبحانه همه فتح یابد و بوی و از حسن احساس نکند عجب کجا و استغنا کرا بلکه از استیلای دید قصور اعمال باید که از اتیان حسنه منفعل و شرمنده بود نه معجب و مستغنی و چون دید قصور اعمال پیدا شود اعمال را قیمت افزاید و بقبول سزاوار بود و سعی نماید که این دید پیدا شود داء عجب نه دید و نه جز التفات دوالا اندیشان بی شعار جمعی را که این دید قصور اعمال بوجه کمال میسر گردد چنان می انگارند که کاتب یمین معطل و بیکار است و حسنی نیست که در او کتاب درآید و کاتب شمال همیشه در کار است که همه قبیح و سوء هاست و چون معامله عارف تا باین سر حد میرسد عمل همه ما عمول ـه قلم اینجا رسید سر بشکست ✽ والسلام علی من اتبع الهدی

مکتوب پنجاه و چهارم بسید شاه محمد صدور یافته در بیان آنکه متابعت آنسرور علیه و آله الصلوة والسلام مراتب و درجات دارد و آن هفت درجه است و بیان تفصیل هر درجه و ما یناسب ذلک الحمد لله و سلام علی عباده الذین اصطفی متابعت آنسرور علیه و علی آله الصلوة والسلام که سرمایه سعادت دینیه و دنیویه است درجات متفاوت دارد درجه اولی مر عوام اهل اسلام راست از اتیان احکام شرعیه و متابعت سنت سنیه بعد از تصدیق قلب و پیش از اطمینان نفس که بدرجه ولایت مربوط است و علماء ظواهر و عباد و زهاد که معامله شان با اطمینان نفس نپیوسته است همه درین درجه متابعت شریک اند و در حصول صورت اتباع برابر اند و چون نفس درین مقام از کفر و انکار خود نارسته است لاجرم این درجه مخصوص بصورت متابعت باشد این صورت متابعت در رنگ حقیقت متابعت موجب فلاح و رستگاری آخرت است و منجی از عذاب نار است و مبشر بدخول جنت از کمال کرم انکار نفس را اعتبار نانموده بتصدیق قلب کفایت فرموده است و نجات را مربوط بآن تصدیق ساخته ـه میتوانی که دهی اشک مرا حسن قبول ✽ ای که در ساخته قطره بارانی را ✽ درجه دوم از متابعت اتباع اقوال و اعمال اوست علیه و علی آله الصلوة والسلام که بباطن تعلق دارد از تهذیب اخلاق و دفع رذائل صفات و ازاله امراض باطنیه و علل معنویه که بمقام طریقت متعلق اند این درجه اتباع مخصوص بارباب سلوک است که طریقه را از شیخ مقتدا اخذ نموده بوادی و مفاوز سیر الی الله را قطع مینمایند و درجه سوم از متابعت اتباع احوال و اذواق و مواجید آن سرور است علیه و علی آله الصلوة والسلام که بمقام ولایت خاصه تعلق دارند و این درجه مخصوص بارباب ولایت است که مجذوب مستسالک باشند یا سالک مجذوب چون مرتبه ولایت بانجام رسد نفس مطمئنه گشت و از طغیان و سرکشی باز ماند و از انکار باقرار و از کفر باسلام آید بعد ازین هر چه متابعت کوشد حقیقت متابعت خواهد بود اگر نماز ادا می نماید حقیقت متابعت

بجا می آرد و اگر صوم است همین حکم است و اگر زکوة است همین نمط است و علی هذا القیاس در تیان جمیع
احکام شرعیه حقیقت اتباع کامل است سؤال حقیقت نماز و روزه بچه معنی است نماز و روزه افعال مخصوصه است
اگر آن افعال چنانچه فرموده است ادا یابد حقیقت ادا یافته باشد صورت چه بود و حقیقت ورای آن چه باشد جواب
مبتدی چون نفس اماره دارد که بالذات منکر احکام شرعیه است ایتان احکام شرعیه از وی باعتبار صورت است و
منتهی را چون نفس مطمئنه گشته است و برضا و رغبت قبول احکام شرعیه نموده ایتان احکام از وی باعتبار
حقیقت است مثلا منافق و مسلم هر دو ادای نماز مینمایند منافق چون انکار باطن دارد صورت نماز بجا می آرد
و مسلم بواسطه انقیاد باطن بحقیقت نماز متحلی است پس صورت و حقیقت باعتبار انکار و اقرار باطن است و این
درجه چهارم درجه ایست از متابعت بدرجه اولی صورت این متابعت بوده و اینجا حقیقت اتباع است این
درجه چهارم از اتباع مخصوص بعلماء راسخین است شکر الله تعالی سعیهم که بعد از اطمینان نفس دولت تبعیت
تحقیق نیز اند و اولیاء الله را قدس الله تعالی اسرارهم هر چند نحوی از اطمینان نفس بعد تمکین قلب حاصل
است اما کمال اطمینان مر نفس را در تحصیل کمالات نبوت حاصل است که علماء راسخین را از آن کمالات
بطریق وراثت نصیب است پس علماء راسخین بواسطه کمال اطمینان نفس بحقیقت شریعت
که حقیقت اتباع است متحقق باشند و دیگران چون این کمال ندارند گاهی بصورت شریعت متلبس اند
و گاهی بحقیقت شریعت ملاقی از برای علماء راسخین بیان کنم تا هر ظاهر دانی دعوی رسوخ ننماید و
اماره خود را مطمئنه نه انگارد عالم راسخ کسی است که او را از تاویل متشابهات کتاب و سنت نصیب است
و از اسرار حروف مقطعات اوائل سوره قرآنی بهره دارد و تاویل متشابهات از جمله اسرار غامضه است
خیال نکنی که در رنگ تاویل ید بقدرت است و تاویل وجه بذات آن ناشی از علم ظاهر است یا سر
کار ندارد و اصحاب این اسرار پیغمبران اند علیهم الصلوات و التسلیمات و این رسوخات اشارات معاملات
ایشان است و به تبعیت و وراثت این بزرگواران هر کرا باین دولت عظمی مسعد سازند حصول این درجه
متابعت که منوط باطمینان نفس است و وصول بحقیقت متابعت صاحب شریعت است علیه و علی آله الصلوة
والسلام گاهست که بتوسط فنا و بقا و بتوسل سلوک و جذبه میسر گردد تواند بود که از احوال و مواجید و
از تجلیات و ظهورات هیچ در میان نباشد و این دولت نقد وقت بود لیکن از راه ولایت باین دولت
رسیدن اقرب است از آنکه براه دیگر برسد و آن راه دیگر بزعم این فقیر التزام متابعت سنت

سنیه است علی صاحبها الصلوة والسلام والتحیة و اجتناب از رسم و رسم بدعت از بدعت حسنه در رنگ بدعت
سیئه احتراز نماید بوئی ازین دولت بمشام جان او نرسد و این معنی امروز متعسر است که عالم در دریای
بدعت غرق گشته است و بظلمات بدعت آرام گرفته کرا مجال است که دم از رفع بدعت زند و باحیای
سنت لب کشاید اکثر علمای این وقت رواج دهندهای بدعت اند و محو کنندهای سنت بدعتهای
پهن شده را تعامل خلق دانسته بجواز بلکه باستحسان آن فتوی میدهند و مردم را به بدعت دلالت مینمایند
میگویند اگر ضلالت شیوع پیدا کند و باطل متعارف شود تعامل گردد مگر نمیدانند که تعامل دلیل استحسان نیست تعاملی
که معتبر است همان است که از صدر اول آمده است یا باجماع جمیع مردم حاصل گشته کما ذکر فی الفتاوی
الغیاثیة قال الشیخ الاسلام الشهید رحمه الله سبحانه لا ناخذ باستحسان مشائخ بلخ وانما ناخذ بقول اصحابنا
المتقدمین رحمهم الله سبحانه لان التعامل فی بلدة لا یدل علی الجواز وانما یدل علی الجواز ما یکون علی
الاستمرار من الصدر الاول لیکون ذلک دلیلا علی تقریر النبی علیه وعلی آله الصلوة والسلام ایاهم
علی ذلک فیکون شرعا منه علیه وعلی آله الصلوة والسلام واذا لم یکن کذلک لا یکون فعلهم حجة الا اذا
کان ذلک من الناس کافة فی البلدان کلها لیکون اجماعا والاجماع حجة الا تری انهم لو تعاملوا علی بیع الخمر
وعلی الربوا لا یفتی بالحل و شک نیست که علم تعامل کافه انام و عمل جمیع قری و بلدان از حیطه بشر خارج است
باقی ماند تعامل صدر اول که فی الحقیقة تقریر است از آن سرور علیه وعلی آله الصلوة والسلام و راجع است
بسنت او علیه وعلی آله الصلوة والسلام بدعت کجاست و حسن بدعت کدام اصحاب کرام را در حصول جمیع کمالات
صحبت خیر البشر کافی بوده علیه وعلیهم الصلوة والتسلیمات و از علمای سلف هر که بدولت رسوخ مشرف گشته است بی آنکه اختیار
طریق صوفیه نماید و بسلوک و جذبه قطع مسافت کند بواسطه التزام متابعت سنت سنیه است علی صاحبها الصلوة والسلام
والتحیة و اجتناب از بدعت نامرضیه اللهم ثبتنا علی متابعة السنة وجنبنا عن ارتکاب البدعة بحرمة صاحب السنة علیه و
علی آله الصلوة والسلام که علم و عمل را در حصول آن کمالات مدخلی نیست بلکه حصول آنها بمحض فضل و احسان خداوند است
جل سلطانه و این درجه کمالیست که درجات سابق را با آن مناسبتی نیست این کمالات بالاصالة مخصوص بانبیای
اولو العزم است علیهم الصلوة والتسلیمات و بتبعیت و وراثت اگر ابا این دولت مشرف سازند درجه ششم از متابعت
اتباع آن سرور است علیه وعلی آله الصلوة والسلام در کمالی که مخصوص بمقام محبوبیت آن سرور است علیه وعلی آله
الصلوة والسلام چنانچه در درجه پنجم اشاره نمود کمالات بمجرد فضل و احسان بوده درین درجه ششم افاضه

درجه پنجم از درجات اتباع متابعت کمالات آن سرور است علیه الصلوة والسلام ۱۲

کمالات آن بمجرد محبت است وفوق بفضل و احسان ست ازین درجه متابعت نیز اقل قلیل را نصیب ست ازین پنج درجه متابعت غیر از درجه اولی همه بمقامات عروج تعلق دارند وحصول اینها بصعود مربوط است درجه هفتم از متابعت ست که تعلق بنزول وهبوط دارد واین درجه شائع از متابعت جامع جمیع درجات سابق است زیراکه درین موطن نزول هم تصدیق قلب ست وهم تمکین قلب ست وهم اطمینان نفس است وهم اعتدال اجزاء قالب که از طغیان و سرکشی بازمانده اند درجات سابق گویا اجزاء متابعت بوده اند واین درجه هم چون کل ست مر آن اجزا را ودرین مقام تابع به متبوع خود بحدی شباهت بهم میرساند که گویا اسم تبعیت از میان میخیزد وامتیاز تابع ومتبوع زائل میگردد چنانکه متوهم میشود که تابع در رنگ متبوع هرچه میگیرد از اصل میگیرد گویا هردو از یک چشمه آب میخورند وهردو هم آغوش یک کنارند وهردو در یک بستر اند وهردو در رنگ شیر وشکر اند تابع کجا و متبوع کدام وتبعیت کرا واتحاد ونسبت تغایر گنجائش ندارد عجب معامله است درین مقام هرچند بامعان نظر مطالعه مینماید نسبت تبعیت هیچ ملحوظ و منظور نمیگردد و امتیاز تابعیت ومتبوعیت اصلا مشهود نمیشود اینقدر هست که خود را طفیلی میداند ووارث نبی خود میباید علیه وعلی جمیع الانبیاء من الصلوات افضلها ومن التسلیمات اکملها که تابع دیگر است وطفیلی دیگر و وارث دیگر هرچند همه در قطار تبعیت اند ظاهراً او را تابع میگویند که متبوع در کار است ودر طفیلی و وراثت هیچ یاد لتی در کار نیست تابع ازلش خورست وطفیلی جلیس ضمنی بالجمله هر دولتی که آمده است ازبراے انبیا آمده است علیهم الصلوة والتحیات سعادت امتان انست که بطفیل انبیا علیهم الصلوة والتسلیمات از ان دولت بهره یابند وازاو لش ایشان تناول نمایند ؎ در قافله که اوست دانم نرسم ؛ این بس که رسد ز دور بانگ جرسم ؛ تابع کامل کسی است که باین هفت درجه متابعت متحلی شود وانکه بعضی از درجات متابعت دارد وبعضی ندارد تابع فی الجمله است علی تفاوت الدرجات علماء ظواهر بدرجه اولی خرسند اند کاش آن درجه را هم سرانجام بدهند متابعت را مقصود بر صورت شریعت داشته اند ورای آن امرے دیگر انگاشته طریقهٔ صوفیه را که وسیلهٔ حصول درجات متابعت است بیکار تصور نموده اند واکثر شان پیرو مقتدای خود را غیر از بدایت و بزودی ندانسته ؎ چو آن کرمی که در سنگی نهان است ؛ زمین وآسمان او همان است ؛ حققنا الله سبحانه وایاکم بحقیقة المتابعة المرضیة المصطفویة علی صاحبها الصلوة والسلام والبرکة والتحیة وعلی جمیع اخوانه من الانبیاء الکرام والملائکة العظام وعلی جمیع اتباعهم الی یوم القیام

مکتوب پنجاه و پنجم بمخدوم زاده هاے عالی درجات اعنی خواجه محمد سعید و خواجه محمد معصوم سلمهما الله تعالی صدور یافته در بیان آنکه قرآن مجید جامع جمیع احکام شرعیه است ودر مناقب امام اعظم ابی حنیفه ودر بیان آنکه اصل این کار

شریعت است مداحی صوفیه علیه آنکه احکام الهامیه همه وقت ثابته و ما یناسب ذلک بسم الله الرحمن الرحیم الحمد
لله وسلام علی عباده الذین اصطفی قرآن مجید جامع جمیع احکام شرعیه بلکه جامع جمیع شرائع ما تقدم است رزقنا الله
فی الباب بعضی از احکام این شریعت از آن قسم اند که بعبارت نص و اشارت نص و دلالت نص و اقتضاء نص مفهوم میگردد
عوام و خواص از اهل لغت درین فهم برابر اند و قسم دیگر از احکام از آن قبیل اند که بتوسط اجتهاد و استنباط مفهوم میگردد این
فهم مخصوص بائمه مجتهدین است که آن سرور باشند بقول جمهور و اصحاب کرام آن سرور مجتهدان سائر امت آن سرور باشند
علیه و علیهم الصلوة والتسلیمات لیکن احکام اجتهادیه در زمان آن سرور که آوان وحی بوده علیه و علی آله الصلوة
والسلام درمیان خطا و صواب متردد نبودند بلکه بوحی قطعی حق از خطای مخطی متمیز می گشت این باب اصلا مفتوح
نمیماند که تقریر و تثبیت نبی بر خطا مجوز نیست بخلاف احکامیکه بعد از انقراض زمان وحی بطریق استنباط مجتهدان
حاصل گشته درمیان صواب و خطا متردد اند لهذا احکام اجتهادی که در زمان وحی مقرر گشته اند موجب
یقین اند که مفید عمل و اعتقاد است و بعد از زمان وحی ناچار موجب ظن باشند که مفید عمل است نه موجب
اعتقاد و قسم ثالث از احکام قرآن از آن نوع اند که طاقت بشری در فهم آن عاجز است تا اعلامی از جانب
منزل احکام جل سلطانه حاصل نشود فهم آن احکام متصور نبود حصول این اعلام مخصوص به پیغمبر است علیه و
علی آله الصلوة والسلام غیر پیغمبر این اعلام نکنند این احکام هرچند ماخوذ کتاب اند اما چون مظهر آن احکام پیغمبر
است علیه و علی آله الصلوة والسلام ناچار این احکام را منسوب بسنت داشته که مظهر آن سنت است در رنگ
آنکه احکام اجتهادیه را بقیاس نسبت کنند باعتبار آنکه قیاس مظهر آن احکام است پس سنت و قیاس
هر دو مظهر احکام باشند اگرچه درمیان این دو مظهر فرق بسیار است که یکی مستند برای است که
مجال خطا دارد و دیگری موید باعلام حق جل و علا که خطا را آنجا گنجایش نیست قسم اخیر کمال مشابهت باصل
دارد گویا مثبت احکام است هرچند فی الحقیقت مثبت جمیع احکام همان کتاب عزیز است پس باید دانست که در
احکام اجتهادیه غیر پیغمبر را علیه و علی آله الصلوة والسلام مجال خلاف هست اگر آن غیر بپایه اجتهاد برسد و احکامی که
بعبارت و اشارت و دلالت نص ثابت شده اند و همچنین احکامیکه مظهر آنها سنت است آنجا راه دادن مجال مخالفت
نیست بلکه بر جمیع امت اتباع آن احکام ملازمت است پس مجتهدان امت را در احکام اجتهادیه متابعت
پیغمبر لازم نیست علیه و علی آله الصلوة والسلام بلکه صواب دران موطن متابعت رای خود است اینجا دقیقه ایست باید
دانست پیغمبر اینکه متابعت شرائع پیغمبران اولو العزم مینمایند علیهم الصلوة والسلام واجب برایشان همان اتباع

احکام سنت که از کتب وصحف ایشانان بعبارت واشارت ودلالت ثابت شده اند نه آن احکام که باجتهاد وسنن
ایشانان ظاہر گشته زیراکه در احکام اجتہادی ہرگاه مجتہد است را متابعت لازم نبوده چنانچه گذشت پیغمبر متابع را چگونه متابعت
لازم باشد واحکامیکه مظہر آنہا سنت است چنانچه پیغمبر اولوالعزم را آن احکام باعلام حاصل اند وپیغمبر غیر اولوالعزم
رانیز احکام باعلام او تعالی ثابت اند متابعت چه بود بلکه متابعت را گنجایش نیست زیراکه باندازه ہر وقت ومناسب
ہرگروه احکام علیحده است گاہی حل مناسب است وگاہی حرمت پیغمبر اولی العزم را باعلام بحل امری شده بود وپیغمبر غیر
اولی العزم را باعلام بحرمت آن واین حل وحرمت ہر دو ماخوذ از صحیفه منزله است چنانچه دو مجتہد از یک ماخذ دو حکم
مختلف اخذ مینمایند یکی از انجا حل می فہمد ودیگری حرمت سوال این اختلاف در اجتہاد گنجایش دارد که مدار آن بر
رای است که ہم احتمال صواب دارد وہم احتمال خطا یعنی در اعلام او تعالی گنجایش ندارد زیراکه آنجا تردد
در صواب وخطا جائز نیست بلکه نزد حق جل وعلا یک است اگر حل است حرمت گنجایش ندارد واگر حرمت است
حل را مجال نیست جواب روا است که نسبت بیک قوم حل باشد ونسبت بقوم دیگر حرمت پس حکم خدا جل وعلا در
یک واقعه متعدد باشد نسبت بتعدد قوم ولا محذور در آرای در راست خاتم الرسل یعنی ہمه است نمی آید که کافه
انام در دین شریعت بیک حکم محکوم اند در یک واقعه نزد خدا عز وجل سلطانه اتحاد وحکم نیست سوال پیغمبر اولی
العزم ہرگاه حکم بحل امری کرده باشد وپیغمبر دیگر متابع او در ان امر حکم بحرمت نماید لازم می آید که حکم ثانی ناسخ
حکم اول باشد واین جائز نیست که نسخ مخصوص به پیغمبر اولی العزم است غیر او ناسخ نمیتواند شد جواب
نسخ وقتی لازم می آید که حکم ثانی عام بود نسبت بکافه انام تا رفع حکم اول که نسبت بگروہی واقع شده بود نماید حکم
ثانی عام نیست بلکه نسبت بیک گروہی حکم بحرمت کرده است بحکم اول جنگ ندارد نمی بینی که در یک واقعه مجتہدی حکم بحل
میکند ومجتہد دیگر در ہمان واقعه حکم بحرمت مینماید وہیچ نسخ نیست ہرچند در میان این وآن تفاوت فاحش است که اینجا
رای است وآنجا اعلام در رای تعدد حکم گنجایش دارد ودر اعلام گنجایش ندارد واما تعدد قوم علاج آن مینماید چنانچه
گذشت پس در شرائع ماتقدم احکامیکه از کتب وصحیفه پیغمبران اولی العزم بحسب بعثت مفهوم میگردند پیغمبران متابع رانیز در آنہا
مجال مخالفت نیست وآن احکام نسبت بکافه انام وارد گشته اند ہر پیغمبر متابع ہر قوم که دعوت کند خلاف آن
احکام تبلیغ نخواہد کرد واگر حل است ہمه را حل است واگر حرمت است ہمه حرمت است تا زمانیکه پیغمبر دیگر از
اولی العزم بیاید ورفع آن حکم فرماید این زمان نسخ متصور است پس نسخ باعتبار آن احکام باشد که بحسب بعثت
از صحیفه منزله ماخوذ اند واحکامیکه باجتہاد اعلام ثابت شده اند نسبت واجتہاد منسوب اند نسخ

در اثنا متصور نیست که این احکام نسبت ببعض سنت نه ببعض دیگر پس اجتهاد پیغمبری و همچنین سنت و اجماع و اجتهاد در سنت
پیغمبر دیگر نمی تواند شد که آن نسبت بقومی او است این نسبت بقوم دیگر و اگر اختلاف نسبت بکافه انام یا نسبت بیک گروه
باشد البته نسخ است چنانچه درین شریعت که حکم به نسبت کافه انام است حکم ثانی ناسخ است حکم اول را پس سنت لاحق
پیغمبر ما علیه و علی آله و جمیع الانبیاء والمرسلین الصلوة والتحیات ناسخ باشد مر سنت سابق او را علیه و علی آله الصلوة والسلام
و حضرت عیسی علی نبینا و علیه الصلوة والسلام بعد از نزول که متابعت این شریعت خواهد نمود و اتباع سنت آن سرور
علیه و علی آله الصلوة والسلام خواهد کرد نسخ این شریعت مجوز نیست نزدیک است که علماء ظواهر مجتهدات او را علی نبینا و
علیه الصلوة والسلام از کمال دقت و غموض ماخذ انکار نمایند و مخالف کتاب و سنت دانند مثل روح الله مثال امام اعظم
کوفی است که ببرکت ورع و تقوی و بدولت متابعت سنت درجه علیا در اجتهاد و استنباط یافته است که دیگران در فهم آن
عاجز اند و مجتهدات او را بواسطه دقت معانی مخالف کتاب و سنت دانند و او را و اصحاب او را اصحاب رای پندارند
کل ذلک لعدم الوصول الی حقیقة علمه و درایته و عدم الاطلاع علی فهمه و فراسته امام شافعی یکبر شمه از دقت فقاهت
او علیه الرضوان دریافت که گفت الفقهاء کلهم عیال ابی حنیفة وای اجترای قاصر نظران که قصور خود را به اسلاف
نسبت نمایند

قاصری گر کند این طائفه را طعن قصور ❊ حاش لله که بر آرم بزبان این گله را
همه شیران جهان بسته این سلسله اند ❊ روبه از حیله چسان بگسلد این سلسله را

و بواسطه همین مناسبت که بحضرت روح الله دارد تواند بود آنچه خواجه محمد پارسا در فصول سته نوشته است که حضرت عیسی علی نبینا و علیه الصلوة والسلام
بعد از نزول بمذهب امام ابی حنیفه عمل خواهد کرد یعنی اجتهاد حضرت روح الله موافق اجتهاد امام اعظم خواهد بود نه آنکه
تقلید این مذهب خواهد کرد علی نبینا و علیه الصلوة والسلام که شان او علی نبینا و علیه الصلوة والسلام از آن بلندتر است
که تقلید علماء امت فرماید بی شائبه تکلف و تعصب گفته میشود که نورانیت این مذهب حنفی بنظر کشفی در رنگ دریای
عظیم مینماید و سائر مذاهب در رنگ حیاض و جداول بنظر می درآیند و بظاهر هم که ملاحظه نموده می آید سواد
اعظم از اهل اسلام متابعان ابی حنیفه اند علیهم الرضوان و این مذهب با وجود کثرت متابعان در اصول و فروع
از سائر مذاهب متمیز است و در استنباط طریق علیحده دارد و این معنی منبی از حقیقت است عجب
معامله است امام ابو حنیفه در تقلید سنت از همه پیش قدم است و احادیث مرسل را در رنگ احادیث
مسند شایان متابعت میداند و بر رای خود مقدم میدارد و همچنین قول صحابه را بواسطه شرف صحبت خیر البشر علیه و علیهم
الصلوات والتسلیمات برای خود مقدم میدارد و دیگران نه چنین اند مع ذلک مخالفان او را صاحب رای میدانند

والفاظ ایشان را منسوب بسوء ادب اند با قلت مبالات نسبت میسازند با وجود آنکه همه بکمال علم و وفور ورع و تقوی معترف اند حضرت
حق سبحانه و تعالی ایشان را توفیق دهاد که از رئیس دین و رئیس اسلام نرنجانند و سواد اعظم اسلام را ایذا نکنند یریدون ان یطفئوا
نور الله بافواههم جماعه که این اکابر دین را اصحاب رای میدانند اگر این اعتقاد دارند که ایشانان برای خود حکم میکردند و
متابعت کتاب و سنت نمی نمودند پس سواد اعظم از اهل اسلام بزعم فاسد ایشان ضال و مبتدع باشند بلکه از جرگه اهل اسلام
بیرون بوند این اعتقاد نکند مگر جاهلی که از جهل خود بیخبر است یا زندیقی که مقصودش ابطال شطر دین است ناقصی چند
احادیث را یاد گرفته اند و احکام شریعت را منحصر دران ساخته ما ورای معلوم خود را نفی مینمایند و آنچه نزد ایشان
ثابت نشده منتفی میسازند ع چون آن کرمی که در سنگی نهان است ❊ زمین و آسمان او همان است ❊ وای هزار وای از
تعصبهای بارد ایشان و از نظرهای فاسد ایشان بانی فقه ابو حنیفه است و سه حصه از فقه را باو مسلم داشته اند و در ربع باقی
همه شرکت دارند در فقه صاحب خانه اوست و دیگران همه عیال وی اند با وجود التزام این مذهب مرا با امام شافعی گویا محبت ذاتی
است و بزرگ میدانم لهذا در بعضی اعمال نافله تقلید مذهب او مینمایم اما چه کنم که دیگران را با وجود وفور علم و کمال ورع در جنب
امام ابی حنیفه در رنگ طفلان می یابم والامر الی الله سبحانه بر سر اصل سخن رویم و گوئیم که بالا گذشته است
و اختلاف احکام اجتهادیه اگرچه آن اختلاف از پیغمبر صادر شود مستلزم نسخ نیست بخلاف اختلاف
در احکام کتاب و سنت که موجب نسخ است کما مر ایضا بحقیقته پس مقرر شد که معتبر در اثبات احکام شرعیه کتاب
و سنت است و قیاس مجتهدان و اجماع امت نیز بحقیقت مثبت احکام است بعد ازین چهار ادله شرعیه
هیچ دلیلی مثبت احکام شرعیه نمیتواند شد الهام مثبت حل و حرمت نبود و کشف ارباب باطن اثبات فرض و
سنت ننماید ارباب ولایت خاصه با عامه مومنان در تقلید مجتهدان برابر اند کشوف و الهامات ایشان را فضیلتی نمی بخشد و
از ربقه تقلید نمی برآورد ذوالنون و بسطامی و جنید و شبلی با زید و عمرو و بکر و خالد که از عوام مومنان اند در
تقلید مجتهدان در احکام اجتهادیه مساوی اند آری فضیلت این بزرگواران در امور دیگر است اصحاب کشوف و
مشاهدات ایشانند و ارباب تجلیات و ظهورات هم ایشانند که بواسطه استیلای محبت محبوب حقیقی جل سلطانه از ماسوای
او تعالی گسسته اند و از دید و دانش غیره عریت آزاد گشته اگر حاصل دارند او را دارند و اگر واصل اند او را واصل اند در
در عالم بی عالم اند با خود بی خود اند اگر میرند برای او میرند و اگر زیند برای او زیند بتدریج ایشان مطلوب را
بواسطه غلبه محبت در مرآت هر ذره از ذرات عالم مشاهده مینمایند و هر فرد را جامع جمیع کمالات
اسمائی و صفاتی آدمی یابند از منشیان ایشان چه نشان دهد که بی نشان اند

قدم اول ایشان ماسوی است از قدم ثانی ایشان چه دانا نماید که بیرون آفاق و انفس است کدام ایشان راست و کلام با ایشان نیست
اکابر ایشان علوم و اسرار بی توسط از اصل اخذ مینمایند و در رنگ مجتهد که تابع رای اجتهاد خود است ایشان نیز در معارف
و مواجید تابع الهام خاص خود اند حضرت خواجه محمد پارسا قدس سره نوشته اند که در افاضه علوم لدنی روحانیت حضرت
خضر متوسط است علی نبینا و علی جمیع الانبیاء الصلوة والسلام ظاهرا این سخن نسبت با ابتدا و توسط خواهد بود و معامله انتهی دیگر است
عالیشهده الکشف الصریح و مؤید این تحقیق است آنچه از حضرت شیخ عبد القادر جیلانی قدس الله تعالی سره منقول است
که روزی بر سر منبر بیان علوم و معارف مینمودند درین اثنا گذر حضرت خضر واقع شد شیخ فرمود ای اسرائیلی بیا کلام
محمدی بشنو ازین عبارت شیخ مفهوم میشود که حضرت خضر خواجه محمدیان نیست از ملل سابقه است چون چنین باشد
محمدیان را چگونه واسطه بود پس محقق شد که علوم و معارف دیگر اند ماورای احکام شرعیه که اهل الله بآن مخصوص اند هرچند آن
معارف ثمرات و نتائج این احکام اند مقصود از درخت نشاندن حصول ثمرات اوست تا زمانیکه درخت بر پاست ثمرات
متوقع است و چون در اصل درخت خلل رفت ثمرات معدوم گشت عقلی باشد که درخت را ببرد و ثمرات را توقع دارد
هرچند درخت را نیک ترتیب کنند ثمرات وا فزآرد ثمره اگرچه مقصود است اما فرع شجره است ملتزم شریعت
و مداهن شریعت را بر همین قیاس باید کرد آنکه التزام دارد صاحب معرفت است هرچند التزام بیش معرفت بیش و آنکه
مداهن است از معرفت بی نصیب است و بالفرض آنچه بزعم فاسد خود دارد و اگرچه هیچ ندارد و از قبیل استدراج است
که جوگیه و براهمه را در ان شرکت است کل حقیقة ردته الشریعة فهو زندقة و الحاد پس روا است که مواجید الله در
معارف ذات و صفات و افعال او تعالی بعضی از اسرار و دقائق فهم کنند که ظاهر شریعت از ان معارف ساکت است و در
حرکات و سکنات اذن و عدم اذن او تعالی دریابند و مرضی و غیر مرضی دانند بسیار است که در بعضی اوقات ادای بعضی
از عبادات نافله را غیر مرضی یابند و بترک آن ماذون گردند گاهی قوم را به از نغط فهمند احکام شرعیه
باوقات موقتند و احکام الهامیه همه وقت ثابت اند و چون حرکات و سکنات این بزرگواران مربوط باذن
است ناچار نوافل دیگران نیز فرائض ایشان باشند مثلا یک فعل نسبت بیک شخص بحکم شریعت نفل است
و همان فعل نسبت بشخص دیگر بحکم الهام فرض پس دیگر گاهی ادای نوافل مینمایند و گاهی مرتکب امور مباحه میگردند
و این بزرگواران چون کار را بامر و اذن مولی جل سلطانه میکنند همه از فرائض ادا می یابد مستحب و مباح دیگران
فرض ایشان است ازینجا علو شان این بزرگواران باید دریافت علمای ظواهر در امور دینی انبیا غیبیه را
مخصوص باخبار پیغمبران میدانند علیهم الصلوة والتسلیمات و دیگری را در ان اخبار شرکت نمیدهند اینجا بعضی

منافی وراثت نیست و نفی بسیاری از علوم و معارف صحیحه را که بدین متین تعلق دارند و از احکام شرعیه
مربوط باد و را لازم آید آری الهام را در اثبات احکام گنجایش نیست اما امور دینیه ماورای احکام شرعیه بسیار است که اصل خامس در آنجا
الهام است بلکه توان گفت که اصل ثالث الهام است بعد کتاب و سنت این اصل تا انقراض عالم باقی است پس دیگران را با این بزرگواران
چه نسبت بود بسیار است که دیگران در بعضی اوقات عبادت کنند و آن عبادت غیر مرضی باشد و این بزرگواران در بعضی احوال
ترک عبادت کنند و آن ترک مرضی بود پس نزد حق جل و علا ترک ایشان به از فعل دیگران شد و عوام بخلاف این حاکم اند آن را عبادت
میدانند و این را بیکاری شمرند سوال چون دین بکتاب و سنت کامل گشت بعد از کمال بالهام چه احتیاج بود و چه
نقصان مانده که بالهام کامل گردد جواب الهام مظهر کمالات خفیه دین است نه مثبت کمالات زائده در دین چنانچه
اجتهاد مظهر احکام است الهام مظهر دقائق و اسرار است که فهم اکثر مردم از آن کوتاه است هرچند در اجتهاد و الهام فرق
واضح است که آن مستند بجانب رأی است و این بخالق رأی جل سلطانه پس در الهام یک قسم اصالت پیدا شد که در اجتهاد نیست الهام
شبیه اعلام نبی است که ماخذ سنت است چنانچه بالا گذشت اگرچه الهام ظنی است و آن اعلام قطعی ربنا آتنا من
لدنک رحمة وهیئ لنا من امرنا رشدا والسلام علی من اتبع الهدی **مکتوب پنجاه و ششم** بمولانا
عبدالقادر انبالگی صدور یافته در بیان آنکه معامله عارف بجائے میرسد که سیئات دیگران در حق
او حکم حسنات پیدا میکند بسم الله الرحمن الرحیم قال الله تبارک و تعالی اولئک یبدل الله سیئاتهم حسنات
معامله درویش بعنایت الله سبحانه و بصدقه حبیب علیه و علی آله الصلوة والسلام تا بجائی میرسد که
سیئات دیگران حسنات او میگردد و رذائل ایشان حمیده او میشود مثلا ریا و سمعه از سیئات است و از رذائل اوصاف
در حق او حسن پیدا میکند و حکم حمد و شکر میگیرد زیرا که درویش جمیع اقسام عظمت و کبریائی را از خود مسلوب
ساخته بجناب قدس خداوندی جل سلطانه منسوب داشته است و جمیع انواع حسن و جمال و خیر و
کمال را از خود دور داشته باو تعالی مخصوص گردانیده است خود را غیر از شر و نقص هیچ نمی یابد و در خود غیر از
ذل و افتقار و انکسار هیچ نمی بیند اگر فرضا فردی از افراد عظمت و کبریائی بظاهر متوجه او شود [illegible]
خواهد یافت که از راه او بعروج خواهد گذشت و بجنابی که شایان عظمت و کبریائی است خواهد رسید
و همچنین حالت حسن و جمال و خیر و کمال که پیش از نسبت بودن ازینها نصیب او نیست اما نا تمامیات
اما ماعدا راجع است پس در صورت ریا و سمعه مقصود او اشتهار و افشای رفعت و عظمت او نیست بلکه اظهار نعمت
حق است سبحانه و اعلام احسان او است تعالی که نسبت باو وقوع آمده است پس ریا و سمعه عین حمد و شکر حق باشد جل

تعالی و تقدس که از ذات بحضرت آمده است و علی ہذا القیاس سائر الصفات اولئک یبدل الله سیئاتہم
حسنات وکان الله غفورا رحیما **مکتوب پنجاه و نهم** بملا غازی صدر یافته در بیان آنکه ذکر حق جل و علا شانه
اولی است از صلوة فرستادن بخیر البشر علیه و علی آله من الصلوات افضلها و من التسلیمات اکملها اما ذکری که شایان
قبولیت داشته باشد یا ذکری که طالب از شیخ مقتدا اخذ نموده باشند و ما یناسب ذلک چندگاه بصلوة خیر البشر علیه و علی
آله الصلوة والسلام اشتغال داشتم و بانواع و باقسام صلوة درود میفرستادم و نتائج و ثمرات عاجله بر آن
مترتب مییافتم و بر دقائق و اسرار ولایت خاصه محمدیه علی صاحبها الصلوة والسلام والتحیة مهتدی میگشتم چون مدتی برین عمل گذشت
اتفاقا فتوری درین التزام پیدا گشت و توفیق این اشتغال زائل شده بر صلوة موقتة اقتصار افتاده و در آن وقت
خورشی می آمد که بجای صلوة به تسبیح و تقدیس و تهلیل اشتغال نمایم گفتم حکمتی درین امر خواهد بود تا چه ظاهر سازند
آخر بعنایت الله سبحانه معلوم گشت که درین وقت ذکر گفتن به از درود فرستادن است هم مرسل را و هم مرسل
الیه را به دو وجه یکی آنکه در خبر قدسی آمده است من شغله ذکری عن مسألتی اعطیته افضل ما اعطی السائلین وجه دوم
آنکه چون ذکر ماخوذ از حضرت پیغمبر است علیه و علی آله الصلوة والسلام ثواب آن ذکر چنانچه بذاکر میرسد بآن سرور نیز
مثل آن ثواب میرسد قال علیه و علی آله الصلوة والسلام من سن سنة حسنة فله اجرها و اجر من عمل بها و همچنین هر
عملی نیک که از امتان بوجود می آید اجر آن چنانچه بعامل میرسد به پیغمبر که واضع آن عمل است نیز همانقدر اجر
واصل میگردد بی آنکه از اجر عامل چیزی نقصان کنند و هیچ در کار نیست که عامل به نیت پیغمبر عمل نماید
چه آن عطای حق است جل سلطانه عامل را در ان صنعی نیست آری اگر از عامل نیت پیغمبر نیز بوجود آید باعث
ازدیاد اجر عامل خواهد بود و این زیادتی نیز به پیغمبر عائد خواهد گشت ذلک فضل الله یؤتیه من یشاء والله ذو
الفضل العظیم و شک نیست که مقصود اصلی از ذکر یاد حق است سبحانه و طلب اجر طفیلی او ست و در درود مقصود
اصلی طلب حاجت است شتان ما بینهما پس فیوضی که از راه ذکر به پیغمبر برسد با ضعاف زیاده خواهد بود از ان
برکاتی که از راه درود باو برسد علیه الصلوة والسلام باید دانست که هر ذکر این رتبه ندارد ذکری که شایان قبول است
باین مزیت مخصوص است ذکری که باین چنین است درود را بر دیگر مزیت است و وصول برکات از درود خیر متوقع است لیکن ذکر یکه
طالب از شیخ کامل مکمل اخذ نماید و بشرائط طریقه بران مداومت کند از درود گفتن افضل است چه این ذکر وسیلهٔ آن ذکر است تا این فکر نکنند
بآن ذکر نرسد از ینجاست که مشائخ طریقت قدس الله تعالی اسرارهم مبتدی را غیر از ذکر کردن تجویز نکرده اند و در حق او
اقتصار بر فرائض و سنن نموده اند و از نوافل منع ساخته اند ازین میان لائح گشت که هیچ ذکری از امت

اگرچه در کمالات بدرجه علیا برسد به پیغمبر خود مساوات پیدا نکنند زیرا که آنچه کمالات که او را حاصل شده است بواسطه متابعت
شریعت آن پیغمبر است علیه الصلوة پس آنچه کمالات خود آن پیغمبر را نیز ثابت باشند با کمالات متابعان دیگر با کمالات
مخصوص او علیه الصلوة والسلام و همچنین آن فرد کامل بمرتبه هیچ پیغمبری نرسد اگرچه آن پیغمبر را هیچ یکی متابعت نکرده باشد و
دعوت او را قبول ننموده بود هرچند هر پیغمبر را باصالت صاحب دعوت است و به تبلیغ شریعت باموراند کار امتان در دعوت
و تبلیغ قصور پیدا نکنند و بر ظاهر است که هیچ کاملی بمرتبه دعوت و تبلیغ نرسد فان احب عباد الله الی الله من یحبب الله
الی عباده و حبب عباد الله الی الله و هو الداعی والمبلغ شنیده باشد که در خبر آمده است فردای قیامت سیاهی علما را
با خون شهداء فی سبیل الله وزن کنند و پله آن سیاهی بر پله آن خون راجح آید و امتان را این دولت میسر شده است
هرچه طفیلی و ضمنی است اصل را حاصل است و فرع مستنبط ازینجا افضل اعیان و مبلغان است باید دریافت هرچند در
دعوت و تبلیغ درجات است اعیان و مبلغان در درجات متفاوتند علما به تبلیغ ظاهر مخصوص اند و صوفیه بباطن اهتمام دارند
آنکه عالم صوفی کبریت احمر است و شایان دعوت و تبلیغ ظاهر و باطن و نائب و وارث پیغمبر است علیه و علی آله الصلوة
والسلام جمعی محدثان این امت را که تبلیغ احادیث نبوی مینمایند علیه و علی آله الصلوة والسلام افضل این امت
دانسته اند اگر مطلقا افضل دانسته اند محل خدشه است و اگر نسبت بمبلغان ظاهر گفته اند گنجایش دارد
و فضل مطلق مر مبلغ جامع راست که هم تبلیغ ظاهر نماید و هم تبلیغ باطن و هم بظاهر دعوت کند و هم بباطن لان
فی الاقتصار قصوراً بیناً فی اطلاق الفضل فافهم فلا تکن من القاصرین بلی ظاهر هرچند عمده است و مناط نجات و
کثیر البرکة و عموم المنفعة اما کمال او مربوط بباطن است ظاهر بی باطن ناتمام است و باطن بی ظاهر ناتمام آنکه
باطن را بظاهر جمع سازد کبریت احمر است ربنا اتمم لنا نورنا واغفر لنا انک علی کل شیء قدیر والسلام علی من اتبع الهدی

مکتوب پنجاه و هشتم بخواجه محمد تقی صدور یافته در جواب استفسار او که از عالم مثال بود از دو جماعه

که به تناسخ قائل و جماعه دیگر که بنقل روح میگویند و بیان مکون و بروز و مناسب ذلک بسم الله الرحمن الرحیم
الحمد لله رب العالمین والصلوة والسلام علی سید المرسلین وآله الطاهرین بن صحیفه شریفه که از
حسن نشاء و علو فطرت التفادت فرموده بودند بمطالعه آن مشرف گشت سلمکم الله تعالی
نوشته بودند که شیخ محی الدین عربی قدس سره در فتوحات مکیه حدیثی نقل میکند
که آن سرور فرموده علیه و علی آله الصلوة والسلام ان الله مائة الف آدم و حکایتی
می آرد در بعضی مشاهدات عالم مثال که در وقت طواف کعبه معظمه چنین ظاهر شد که همراه

جمعی طواف میکنند که من ایشان را نمی شناسم و در اثنای طواف ایشان دو بیت عربی خواندند که یکی از آن دو بیت
اینست ؎ لقد طفنا کما طفتم سنینا ٭ بهذا البیت طرا اجمعینا ٭ چون این بیت شنیدم در خاطر گذشت که اینها
ابدال عالم مثال اند و مقارن این خطور یکی از اینها بجانب من نگاه کرد و فرمود که من از جمله اجداد توام من پرسیدم
که چند سال است از فوت تو فرمود که از فوت من زیاده از چهل هزار سال است من از روی تعجب گفتم که از ابتدای خلقت
آدم ابی البشر علی نبینا و علیه الصلوة والسلام تا ایندم هفت هزار سال تمام نشده است فرمود تو از کدام آدم میگوئی این آدم
که در اول دوره هفت هزار سال خلق شده است شیخ فرمود در آن وقت آن حدیث نبوی علیه و علی آله الصلوة والسلام
که سابق تحریر یافته است بخاطر گذشت که مؤید آن قول است مخدوما مکرما درین مسئله بعنایت الله
سبحانه برین فقیر ظاهر گشته است آنست که اینهمه آدم که پیش از وجود حضرت آدم علی نبینا و علیه الصلوة
والسلام گذشته اند وجود شان در عالم مثال بوده است نه در عالم شهادت همین حضرت آدم است که در عالم شهادت
موجود گشته است و در زمین خلافت یافته و مسجود ملائک شده صلوات الله تعالی و تسلیماته علی نبینا و علیهم
اجمعین غایت ما فی الباب آدم چون بر صفت جامعیت مخلوق گشته است و در حقیقت خود لطائف و دقائق
بسیار دارد و پیش از وجود او بقرون متطاوله در هر وقتی از اوقات صفتی از صفات یا لطیفه از لطائف او بایجاد
خداوندی جل سلطانه در عالم مثال موجود گشته است و بصورت آدم ظاهر شده مسمی باسم او گشته و کار و بار
آدم منتظر از وی بوقوع آمده حتی که توالد و تناسل که مناسب عالم مثال است نیز بظهور پیوسته و کمالات صوری
و معنوی مناسب آن عالم نیز یافته و شایان عذاب و ثواب گشته بلکه در حق او قائم شده بهشتی به بهشت و دوزخی
بدوزخ رفته بعد از آن در وقتی از اوقات بمشیة الله سبحانه صفتی یا لطیفه دیگر از صفات و لطائف او علی نبینا و علیه
الصلوة والسلام در همان عالم بمنصه ظهور آمده و کار و باریکه از ظهور اول بوجود آمده بود از ظهور ثانی نیز بوجود
آمده چون دوره نیز تمام شد و ظهور ثالث از آن صفات و لطائف او علی نبینا و علیه الصلوة والسلام
بحصول پیوسته و چون آن ظهور نیز دوره خود را تمام کرد ظهور رابع به ثبوت پیوسته الا ماشاء الله تعالی
و چون دوائر ظهورات مثالیه او که تعلق بصفات و لطائف او داشت تمام گشته آخر الامر آن نسخه جامعه در
عالم شهادت بایجاد خداوندی جل سلطانه بوجود آمده و بفضل خداوندی جل سلطانه متعزز و مکرم گشته
اگر صد هزار آدم باشد اجزای همین آدم اند و دست و پای او بند و مبادی و مقدمات او بند چون شیخ
بزرگوار که زیاده از چهل هزار فوت او گذشته است لطیفه بوده است در مثال از لطائف حضرت شیخ

که بعالم شهادت وجود داشته است و طواف بیت الله که میکرده در عالم مثال میکرده چه کعبه معظمه را نیز در عالم مثالی صورتی و شبیهی بوده است که اهل آن عالم را قبله بوده این فقیر درین باب نظر را دور رسانیده و تعمق بسیار نموده در عالم شهادت آدم دیگر بنظر نیامده و غیر از شعبده های عالم مثال نیافته و آنکه بر در مثال گفته که من جد توام و زیاده از چهل هزار سال از فوت من گذشته است اصل دلیل است برآنکه آدم های پیش از ظهورات صفات و لطائف این آدم بوده اند نه آنکه خلقت علیحده داشتند ازین آدم مباین بودند چه مباین را باین آدم چه نسبت و چرا جد بود و از خلقت این آدم هفت هزار سال تمام اند چهل هزار را چه گنجایش دارد و جماعه که در دلهای ایشان مرض است ازین حکایات تناسخ می فهمند و نزدیک است که بقدم عالم قائل گردند و از قیامت کبری انکار نمایند و می انکارند بعضی از ملاحده که بباطن خود را منسوب به شیخی گرفت حکم بجواز تناسخ می نمایند و می انکارند که نفس تا زمانه که بحد کمال رسید از تقلب ابدان او را چاره نبود میگویند چون بحد کمال رسید از تقلب ابدان بلکه از تعلق ابدان فارغ گشت و مقصود از خلقت او کمال اوست میسر شده این سخن کفر صریح است و انکار است از آنچه از دین بتواتر ثابت شده است هرگاه در آخر کار جمیع نفوس بحد کمال برسند دوزخ کرا باشد و معذب کدام بود این انکار دوزخ است و انکار عذاب اخروی است و نیز انکار حشر اجساد است چه بزعم اینها نفس را احتیاجی بجسد که آلت کمالات اوست نمانده است تا بجسد حشر نموده آید اعتقاد این جماعت موافق اعتقاد فلاسفه است که از حشر اجساد انکار دارند و عذاب و ثواب روحانی دانند بلکه اعتقاد ایشان از اعتقاد فلاسفه هم بدتر است که آنها نه تناسخ می نمایند و عذاب روحانی اثبات میکنند و اینها هم اثبات تناسخ مینمایند و عذاب روحانی اثبات می کنند و اینها هم اثبات تناسخ مینمایند و هم از عذاب آخرت انکار دارند و عذاب نزد اینها عذاب دنیاست که از برای تهذیب نفوس اثبات سوال از حضرت امیر کرم الله تعالی وجهه و بعضی دیگر از اولیاء الله نیز منقول است که بعضی از اعمال غریبه و افعال عجیبه پیش از وجود عنصری بقرون متطاوله از ایشان در عالم شهادت بوقوع آمده است صحت آن بی تجویز تناسخ چگونه است جواب صدور آن اعمال و افعال ارواح این بزرگواران است که بمشیت الله سبحانه خود متجسد با جساد گشته مباشر افعال عجیبه گشته اند چه تناسخ نیست که با آن تعلق گیرند تناسخ آنست که روح پیش از تعلق باین جسد بجسد دیگر که مباین و مغایر آن روح است تعلق گرفته باشد و چون خود متجسد بجسد گردد تناسخ چه بود جنیان که

بدنی

تشکل باشکال میگردند و متجسد باجساد میشوند و درین اثنا احوال عجیبه که مناسب این اشکال و اجساد است بوقوع
می آرند هیچ تناسخ نیست و هیچ حلولی نه هرگاه جنیان را بتقدیر الله سبحانه این قدرت بود که متشکل باشکال
گشته اعمال غریبه بوقوع آرند ارواح کمل را اگر این قدرت عطا فرمایند چه محل تعجب است و چه احتیاج ببدن
دیگر ازین قبیله است آنچه از بعضی اولیاء نقل می کنند که دریکساعت در امکنه متعدده حاضر میشوند
و افعال متناسبه بوقوع می آرند اینجا نیز لطائف ایشان متجسد باجساد مختلفه و متشکل باشکال متباینه
عزیزیکه مثلا در هندوستان توطن دارد و از آن دیار بر نه آمده است جمعی از حضرت مکه معظمه می آیند و میگویند
که آن عزیز را در حرم کعبه دیده ام و چنان و چنین در میان ما و آن عزیز گذشته است و جمعی دیگر نقل میکنند
او را در روم دیده ایم و جمعی دیگر از بغداد دیده اند اینهمه تشکل لطائف آن عزیز است باشکال مختلفه و گاه
هست که آن عزیز را از ان تشکلات اطلاع نبود لهذا در جواب آن جماعت گاه میگویند اینهمه بر من تهمت است
من از خانه بر آمدم و حرم کعبه را ندیده ام در روم و بغداد را نمی شناسم و نمیدانم که شما چه کسانید و همچنین
ارباب حاجات از اعزه احیا و اموات در ان مخاوف و مهالک مدد ها طلب می نمایند و می بینند که آن
صور اعزه حاضر شده دفع بلیات از ایشان نموده است گاه هست که آن اعزه از دفع آن بلیه اطلاع بود و گاه
ے از ما شما بهانه بر ساخته اند این نیز تشکل لطائف اعزه است و این تشکل گاه در عالم شهادت
بود و گاه در عالم مثال چنانچه در یک شب هزار کس آن سرور را علیه و علی آله الصلوة و السلام بصور مختلفه
در خواب می بینند و استفاده ها می نمایند اینهمه تشکل صفات لطائف اوست علیه و علی آله الصلوة
والسلام بصور متعدده مثالی و همچنین مریدان از صور مثالی پیران استفاده ها مینمایند و حل مشکلات
میفرمایند کمون و بروز که از بعضی مشائخ گفته اند و تناسخ پیران مساس ندارد زیراکه تناسخ تعلق نفس
ببدن ثانی از برای ثبوت حیات است و برای سلوک حس و حرکت آن نسبت و در بروز تعلق نفس
ببدن دیگر از برای حصول این غرض نیست بلکه مقصود ازین تعلق حصول کمالات مر آن بدن را و
وصول بدرجات نسبت مراورا چنانچه جنی بفرد انسانی تعلق پیدا کند و در شخص او بروز نماید این تعلق نیز برای
حیات آن فرد نیست چه آدمی حساس و متحرک پیش ازین تعلق است چیزیکه ازین تعلق در وی حادث
میشود ظهور صفات و حرکات و سکنات آن جن است و مشائخ مستقیم الاحوال بعبارت کمون
و بروز لب نمی کشایند و ناقصان را در فتنه نمی اندازند نزد فقیر کمون و بروز هیچ درکار نیست

کاملی اگر تربیت ناقصی خواهد بی آنکه دروی بروز نماید باید که باقتدار خداوندی جل سلطانه صفات کامله خود را در مرید ناقص منعکس سازد وبتوجه والتفات آن انعکاس را ثبات واستقرار دهد تا مرید ناقص از نقص بکمال آید واز صفات رذیله بصفات حمیده گرآید وهیچ کون و بروز درمیان نبود ذلک فضل الله یؤتیه من یشاء والله ذو الفضل العظیم وبعضی دیگر بنقل ارواح قائل اند میگویند روح را بعد از کمال قدرتی پیدا میشود که اگر خواهد بدن خود را بگذارد وبیدن دیگری داخل شود نقل میکنند عزیزی که این کمال واین قدرت را داشت در جوار او جوانی فوت کرد این عزیز بدن خود را که پس در کبر رسیده بود گذاشت ودربدن آن جوان داخل شد تا آنکه بدن اول او میت گشت وبدن ثانی زنده گشت این قول مستلزم تناسخ ست که تعلق ببدن ثانی را از برای حیات آن بدن است اینقدر فرق است که قائل متناسخ به نقص نفس حاکم است و تناسخ از برای تکمیل نفس اثبات مینماید وآنکه بنقل روح قائل است روح را کامل می انگارد و بعد از کمال روح اثبات نقل مینماید نزد فقیر قول بنقل روح او قول متناسخ هم ساقط تر است زیراکه تناسخ را از برای تکمیل نفوس اعتبار کرده اند اگرچه این اعتبار باطل است ونقل روح بعد از حصول کمال گمان برده اند اگر هیچ کمال نیست هرگاه تبدل ابدان از برای تحصیل کمالات قرار داده باشند بعد از حصول کمال نقل ببدن ثانی برای چه بود اهل کمال تماشائی نیستند همت ایشان بعد از حصول کمال تجرد از ابدان است نه تعلق با بدن زیراکه آنچه مقصود از تعلق بوده است بحصول پیوسته والیضا در نقل روح اماتت بدن اول ست واحیاء بدن ثانی ست پس بدان اول را از حصول احکام برزخ چاره نبود واز عذاب وثواب قبر گذرنه وبدن ثانی را چون حیات ثانی اثبات مینماید حشر در حق او در دنیا ثابت گشت انکارم که معتقد آن نقل روح معلوم نیست که بعذاب وثواب قبر قائل باشند وبحشر ونشر معتقد بینه افسوس هزار افسوس این قسم بطالان خود را بمسند شیخی گرفته اند ومقتدای اهل اسلام گشته ضلوا فاضلوا ربنا لا تزغ قلوبنا بعد اذ هدیتنا وهب لنا من لدنک رحمة انک انت الوهاب بحرمة سید المرسلین علیه وعلیهم الصلوة والتسلیمات تذنیل دربیان بعضی از علوم ومعارف که بعالم مثال تعلق دارند باید دانست که عالم مثال از جمیع عوالم فراخ تر است هرچه در جمیع عوالم است صورت او در عالم مثال است معقولات ومعانی همه آنجا صورت دارند گفته اند حق را جل وعلا سلطانه مثلی نیست اما مثال هست ولله المثل الاعلی این فقیر در مکاتیب خود نوشته است که در مرتبه تنزیه صرف چنانچه مثل نیست مثال نیز نیست

فلا نضرب لله الامثال و در عالم صغیر نمونهٔ عالم مثال خیال ست چه جمیع اشیا را در خیال صورتیست متصور کیفیات
احوال و مقامات سالک چنان ست اشیا را که تصویر کرده مینماید و از ارباب علم میسازد و اگر خیال نبود یا که هیچ کند و
جهل لازم بود ازینجاست که فوق مرتبهٔ ظلال جهل و حیرت ست چه رنگ و بوی خیال مراتب ظلال ست هر جا ظل نیست خیال را
آنجا گنجایش نیست هرگاه صورت نیز نبود در مثال نبود چنانچه گذشت در خیال که پرتویست از مثال چگونه صورت نیز نبود متصور
بود فلا جرم لا یکون ثمة الجهل الا الحیرة و هرجا علم نبود گفت نبود من عرف الله کل لسانه نشان آنست و هرجا علم بود
گفت و گو بود من عرف الله طال لسانه بیان آنست پس درازی لسان در ظلال بوده گنگی زبان فوق مراتب
ظلال ست فعل بود یا صفت اسم بود یا مسمی پس هرچه منحوت خیال است چون از ظلال است معلول است و علت
جهل مجهول بیش ازین نیست که چون از آثار و علامات مطلوب ست مفید علم الیقین ست عین و حق ورای
ظلال و خیال است خلاصی از محنت خیال وقتی میسر گردد که سیر انفسی را نیز در رنگ سیر آفاقی واپس اندازد و
در ماورای آفاق و انفس جولان نماید این معنی اکثر اولیا را بعد از مرگ میسر میگردد تا حیات ست خیال دامنگیر
شان ست قلیلی را از اکابر این دولت درین نشأه میسر میگردد با وجود حیات دنیوی از تصرف سلطان خیال بیرون
می آیند و مطلوب را بی محنت و جهل او در کنار میگیرند درینوقت تجلی ذاتی برقی حق این بزرگواران دائمی میگردد و
وصل عریانی پرتو می اندازد شعر هنیئا لارباب النعیم نعیمها ∴ و للعاشق المسکین ما یتجرع سوال جمعی در واقعات
و منامات در مثال و خیال می بینند که بادشاه شده ایم و حشم در امعائنه مینمایند و نیز می بینند که ما قطب
شده ایم و عالم رو بما آورد در عالم تیقظ و اقامت که عالم شهادت ست هیچ ازین کمالات بظهور نمی آید
این رویت هیچ صدقی دارد یا باطل محض ست جواب این رویت محلی از صدق دارد بیانش آنست
که معنی بادشاهت و قطبیت در ان جماعه کائن ست لیکن این معنی در انها ضعیف ست شایان آن نیست که
که عالم شهادت ظهور یابد بعد از ان از دو حال خالی نیست اگر این معنی بعنایت الله سبحانه قوت پیدا کرد
و شایان آن گشت که در عالم شهادت ظهور پیدا کند بقدرت الله سبحانه هم بادشاه و هم قطب وقت میشوند و
اگر این معنی آن قدر قوت پیدا نکرد که در عالم شهادت ظاهر گردد و همان ظهور مثالی که از ضعف ظهورات ست
کفایت می افتد و بقدر قوت ظهور می یابد ازین قبیل ست واقعاتی که طالبان این راه می بینند و
خود را در مقامات عالیه می بینند که بمناسب ارباب ولایت سرفراز گشته اند اگر در شهادت
این معنی ظهور کند دولت ست عظیم و اگر بظهور مثال کفایت شد فی ماحصل است و جای مصیبت ست

و هر حائک و حجام در خواب خود را بادشاه می بینند و هیچ حاصل ندارد جز حسنات نقد وقت او نیست لیس بر واقعات
اعتبار نباید کرد و در هر چه شهادت میسر شود از آن اوست ع چو غلام آفتابم همه ز آفتاب گویم نه شبم و
نه شب پرستم که حدیث خواب گویم از اینجاست که اکابر نقشبندیه بواقعات اعتباری نمی نهند و به تعبیر همان است که
در افاقت و یقظه میسر گردد لهذا دوام شهود را اعتبار نموده اند و استمرار حضور را دولت دانسته اند حضوری که
غیبت در قفای آن باشد نزد این بزرگواران از حیز اعتبار ساقط است که نسیان ماسوی در حق ایشان دائمی
گشته است و خطور غیر از قلب شان بهمه وجه منتفی شده بلی کسیکه نهایت در بدایت او مندرج گردد این کمالات از وی
چه مستبعد بود ربنا اغفر لنا ذنوبنا و اسرافنا فی امرنا و ثبت اقدامنا و انصرنا علی القوم الکافرین و السلام

مکتوب پنجاه و نهم به میرزادگی خواجه عبد الله سلمه الله تعالی صدور یافته در بیان آنکه معقول و موهوم و
مکشوف و مشهود همه داخل ماسوی است و ما یناسب ذلک الحمد لله و سلام علی عباده الذین اصطفی صحیفه شریفه که
قرة العین ارسال داشته بودند وصول یافت اندراج یافته بود که بکرم حضرت حق سبحانه و تعالی آن شعبده بازی
برطرف شده است و از آن مقوله هیچ نمانده است حیرت پیران معروف است که از اثبات هیچ چیز بدست
نیاید معقول و موهوم همه در تحت لا داخل است کذا و کذا نوشته اند انما المعنی بتکلف است امید است
که بی تکلف نصیب شود نجابت آثارا معقول و موهوم بلکه مشهود و مکشوف چه آفاقی و چه انفسی همه داخل
دائره ماسوی است و از جمله لعب و لهو است و بیش از گرفتاری بشعبده بازی نیست زوال این گرفتاری
اگر بتکلف است داخل طریقه است و از جمله علم الیقین است بعد اللتیا و التی اگر این دولت بی تکلف میسر گردد و از
تکلف نفی بانتفای ماسوی بر سر ضمن طریقت وارید و از کوچه علم بیرون جهد و بفنا مشرف گردد یعنی بگفتن آسان
است برسیدن دشوار الا من یسره الله سبحانه کار و باری که بحقیقت تعلق دارد و در پیش است و در گذر
نفی بلکه انتفا مقام اثبات است و بیرون علم عین است بدانند که طریقت را در جنب حقیقت هیچ اعتداد
نیست و نفی را نسبت با اثبات هیچ اعتباری نه چه متعلق نفی ممکنات است و متعلق اثبات واجب است
تعالی در جنب اثبات همچون قطره در نظر می درآید در پهلوی دریای بیکران و بحصول این نفی
و اثبات بولایت خاصه رسیده میشود و بعد حصول الولایة الخاصة اما العروج و اما النزول
و ان کان النزول لکنه کذلک المعروج لازما ایضا ربنا اتمم لنا نورنا و اغفر لنا ذنوبنا انک علی
کل شیء قدیر السلام علیکم و علی سائر من اتبع الهدی و التزم متابعة المصطفی علیه الصلوة و السلام

مکتوب شصتم به محمد تقی صدور یافته در جواب کتابت او و در بیان آنکه از فضولیات دین عنان معطوف ساخته
بضروریات دین باید پرداخت وما یناسب ذلک الحمد لله وسلام علی عباده الذین اصطفی مطالعهٔ صحیفهٔ شریفه
گشت دلائلی که ایشان مهتدی گشته اند واندراج یافته در باب حقیقت خلافت حضرت صدیق رضی الله تعالی عنه باجماع
اهل حل وعقد صدر اول که خیر القرون است ودر باب فضیلت خلفاء راشدین رضوان الله تعالی علیهم اجمعین که بر ترتیب
نوبت خلافت ایشان مترتب است ودر باب سکوت ورزیدن از منازعات ومشاجرات اصحاب خیر البشر علیه
وعلیهم الصلوة والتسلیمات فرحت فراوان رسانید اعتقاد در بحث امامت کل است وموافق اهل سنت وجماعت است
شکر الله تعالی سعیهم مخدوما شفقت آثارا بحث امامت از فروع دین است نه از اصول شریعت ضروریات دین
دیگر است که باعتقاد وعمل تعلق دارد که علم کلام وعلم فقه متکفل آنست ضروریات را گذاشته بفضولیات پرداختن وتضییع
عمر خود را صرف مالایعنی کردن است ودر علامت اخیر آمده است علامة اعراضه تعالی عن العبد اشتغاله بما لا یعنیه
اگر بحث امامت از ضروریات دین واز اصول شریعت میبود چنانچه شیعه گمان برده اند بایستی حق سبحانه وتعالی
در کتاب مجید خود تعیین استخلاف میفرمود وتشخیص خلیفه مینمود وحضرت پیغمبر نیز علیه وعلی آله الصلوة والتسلیمات
امر خلافت یکی میگردد به تنصیص وتصریح یکی را خلیفه میساخت ودر کتاب وسنت چون اهتمام این امر مفهوم
نشد معلوم شد که بحث امامت از فضول دین است نه از اصول دین فضولی باید که بفضول اشتغال نماید آن قدر
ضروریات دین در پیش است که نوبت بفضول نمیرسد اول از تصحیح اعتقاد چاره نبود که بذات وصفات وافعال واجب
جل سلطانه تعلق دارد اعتقاد باید نمود که پیغمبر علیه وعلی آله الصلوة والسلام از نزد حق جل وعلا آورده است وبضرورت
وتواتر از وی معلوم گشته است از حشر ونشر وعذاب وثواب اخروی دائمی وسائر سمعیات همه حق است واحتمال
تخلف ندارد اگر این اعتقاد نبود نجات نبود ثانیا از اتیان احکام فقهیه هم چاره نبود از اداء فرائض وواجبات
بلکه از اداء سنن ومستحبات نیز نگذرند رعایت حل وحرمت شرعیه نیک باید نمود ودر حدود شریعت احتیاط باید کرد
تا فلاح ورستگاری از عذاب آخرت متصور شود چون اعتقاد وعمل را درست کند نوبت بطریق صوفیه رسد
وامید ورود کمالات ولایت گردد بحث امامت نسبت بضروریات دین کالمطروح فی الطریق است غایة
ما فی الباب چون مخالفان درینباب غلو نموده اند وطعن در اصحاب خیر البشر علیه وعلیهم الصلوة والتسلیمات
کرده بضرورت در رد ایشان مقدمات طویل الذیل ایراد نموده می آید که از دم فساد از دین متین دفع نمودن
از ضروریات دین است والسلام مکتوب شصت ویکم در تعزیه مرحومی مولانا احمد برکی صدور یافت

از نصیحت یاران مولانا حسن را سر حلقه آنها ساختن و ما ینا سب ذلک بسم الله الرحمن الرحیم بعد الحمد و الصلوة و تبلیغ
الدعوات می رساند و غزای مغفرت پناه مولانا احمد علیه الرحمة می نماید وجود شریف مولانا درین وقت مر مسلمانان را آیتی بود از آیات
حق جل و علا و رحمتی بود از رحمتهای او تعالی اللهم لا تحرمنا اجره و لا تفتنا بعده و از یاران و دوستان امداد و اعانت مر گذشتگان را
ماٴمول و مسئول است و خدمتگاری و دلجوئی فرزندان و متعلقان مرحومی بر محبان و مخلصان لازم است سعی نمایند که
فرزندان مرحومی بخوانند و بعلوم شرعیه متحلی گردند احسان مرحومی را مکافات باحسان فرزندان او نمایند هل جزاء الاحسان
الا الاحسان و اطوار و اوضاع مرحومی را مراعات نمایند و احوال و اوقات او را مرعی دارند و در طریقه و ذکر و حلقه
مشغولی باید که قصور واقع نشود و یاران جمع شده بنشینند و در یکدیگر فانی باشند تا اثر صحبت ظاهر شود و این فقیر
قبل ازین بر سبیل اتفاق نوشته بود که اگر مولانا سفری اختیار کند باید که شیخ حسن بجای خود نصب کند قضا را این سفر او را
بود و بهیت الحال هم که مکرر ملاحظه مینمایم شیخ حسن را تعیین این امر می یابم اینمعنی بر بعضی یاران گران نباید که باختیار
او و ایشان نیست انقیاد لازم است طریق شیخ حسن بطریق مولانا مناسبت بیشتر دارد و در آخر مولانا نسبتی که
ازینجانب گرفته بودند شیخ حسن را هم دران نسبت شرکت است و یاران دیگر ازینمعنی قلیل الحظ اند هر چند کشف و
شهود پیدا کنند و بتوحید و اتحاد متحلی گردند اما این دولت دیگر است و این کار و بار دیگر است کشوف را
اینجا بجوی نمی خرند و از توحید و اتحاد مستغفر اند بالجمله باید که یاران در تقدیم شیخ توقف نکنند و او را سر حلقه
دانسته بکار خود مشغول باشند اخوی خواجه دلیس اینمعنی را معقول یاران ساخته بحلقه مشغولی دلالت نماید و
مر شیخ حسن تربیت فرماید و حسن را هم باید که محافظت خاطر هم پیرگان نماید و حقوق برادری بجا آورد و مطالعه
کتب فقه از دست ندهد و نشر احکام شریعت فرماید و بمتابعت سنت سنیه ترغیب کند و از بدعت تحذیر نماید و
طریق اتحاد تضرع و زاری را از دست ندهد و مبادا نفس اماره از راه ریاست و تقدم بر اقران در مهلکه اندازد و خراب
و ابتر سازد و همه وقت خود را قاصر و ناقص داند و طالب کمال خود باشد و نفس و شیطان دو دشمن قوی
در کمین اند که نشود که از راه بیندازند و خایب و خاسر سازند ع همه اندرز
من بتو اینست ؛ که تو طفلی و خانه رنگین است ؛ هندوستان از شما دور است و در سالی یک قافله
می آید و خبر می آرد و می برد احوال را نویسان باشند اگر نتوانند رسید از نوشتن غافل نباشند میان
شیخ یوسف بما نزدیک اند و تا مدتی اینجا بودند و فوائد بسیار اخذ نمودند و بحقیقت فنا اطلاع یافتند
و در میعاد باز آمدن بخانه رفتند مستعد و صادق الاخلاص است والله سبحانه الموفق چون ۲۶۰

شما در افتاده آید در نصیحت مبالغت نموده می آید هوشیار باشید در ریاست را بلای جان خود دانید ...
لرزان مبادا درین ریاست لذتی پیدا شود و بهلاکت ابدی رساند ربنا اغفر لنا ذنوبنا و اسرافنا فی امرنا
وثبت اقدامنا وانصرنا علی القوم الکافرین سبحان ربک رب العزت عما یصفون وسلام علی المرسلین والحمد لله
رب العالمین مکتوب سی و دوم بخانخانان صدور یافته در بیان آنکه انسان مدنی الطبع مجبول است
در تمدن و تعیش خود به بنی نوع خود محتاج است و خوبی انسان هم درین احتیاج است و ما یناسب ذلک الحمد لله وسلام
علی عباده الذین اصطفی ترقیات صوری و معنوی شما از حضرت حق سبحانه و تعالی مسالت مینماید که خیریت و صلاح
متضمن جمعیت و رفاهیت جم غفیر از مسلمانان است و دعا شما گویا دعا جمیع ایشان است سلمکم الله سبحانه عما
لا یلیق بجنابکم بحرمة سید المرسلین علیه وعلیهم وعلی آل کل من الصلوات افضلها ومن التسلیمات اکملها
چون نسبت محبت و ارادت و اخلاص شما با کابر سلسله علیه نقشبندیه قدس اسرارهم میدانند که بر وجه اتم
و اکمل است بنابر آن تصدیع میدهد که محمد و ما مکرما اهل این سلسله علیه درین دیار غریب افتاده اند و اهل این
دیار را بواسطه شیوع بدعت بطریقه این اکابر که ملتزم سنت اند قلت مناسبت است انجاست که بعضی از اهل
سلسله بواسطه قصور نظر درین طریقه علیه نیز بدعتها اختیار نموده اند دلهای مردم را بعلاقه ارتکاب بدعت بجانب
خود کشیده و این عمل را مروج تکمیل این طریقه علیه گمان برده حاشا و کلا بلکه اینجماعت در تخریب و تضییع این طریقه
کوشیده اند و بحقیقت معامله اکابر این طریقه نرسیده هداهم الله سبحانه سواء الصراط و چون اهل این سلسله
علیه درین دیار عزیز الوجود مریدان و محبان این سلسله امداد و اعانت این اکابر و طلبه این طریق که
آدمی فی الطبع مجبول است در تمدن و تعیش به بنی نوع خود محتاج است قال الله تبارک و تعالی یا ایها
النبی حسبک الله ومن اتبعک من المؤمنین هرگاه در کفایت مهمات خیر البشر علیه وعلی آله الصلوة والسلام
مومنان را داخل داده باشند دیگران چه مضایقه اکثر اغنیا اینوقت درویشی را عبارت از عدم احتیاج میدانسته اند
کلا احتیاج ذاتی انسان است بلکه ذاتی جمیع ممکنات است بلکه خوبی انسان همین احتیاج است و ذل و بندگی
او ازین راه ناشی است چه اگر فرضا احتیاج از انسان زائل گردد و استغنا پیدا کند غیر از عصیان و سرکشی و
طغیان و نافرمانبرداری نقد وقت او نخواهد بود قال الله سبحانه ان الانسان لیطغی ان راه استغنی نهایة
ما فی الباب فقرا که از گرفتاری ما سوی وارسته اند احتیاجی که باسباب دارند آن احتیاج را بمسبب الاسباب
حواله مینمایند و دولت تعین شده را از اخوان نعمت الحق تعالی میدانند و معطی و مانع فی الحقیقت

او را سبحانه بقصور منسوب نماید و چون اسباب را بواسطهٔ حکم و مصالح در میان آورده اند و حسن و قبح را با اسباب
منتسب ساخته این بزرگواران نیز شکر و شکایت را با اسباب راجع میگردانند و نیک و بد را بظاهر از ایشان میدانند
اگرچه اسباب را دخل نمیدهند کارخانهٔ عظیم را باطل سازند ربنا ما خلقت هذا باطلا سبحانک و وجود شریف سیادت پناه
حقائق و معارف آگاه اخوی اعزی میر محمد نعمان در آنحدود مغتنم است وجاه و توجه ایشان کبریت احمر انکارم که برکات
و فیوض توجهات ایشان توأم دولت شما اند و در حضور و غیبت ایشان را حامی و معاون شما میدانیم زیاده از
یکسال شده است که ایشان از خوبیهای شما غائبانه بفقیر نوشته بودند و محبت و اخلاص که شما را نسبت بفقرا
حاصلست و رانجا درج نموده و خواهر ساخته بودند که صوبه داری اینجا را بدیگری تفویض نموده اند وقت توجه و
دستگیری است فقیر از اول انتها در مطالعهٔ آن مکتوب توجهی در بنباب حاصل گشت و شما را در انوقت رفیع
القدر یافت ظاهرا در همان ساعت شخصی راهی بود در جواب آن باین عبارت نوشت که خانخانان در نظر
رفیع القدر می در آید والسلام عند الله سبحانه والسلام مکتوب شصت و سوم به نور محمد انبالی صدور یافت در جواب استفسار
او که پرسیده بود که با وجود حیات پیر اگر طالبی پیش شخصی دیگر برود و طلب حق جل و علا نماید مجوز هست یا نه بسم الله
الرحمن الرحیم بعد الحمد و الصلوة و تبلیغ الدعوات میرساند مکتوبی که ارسال داشته بودند رسید پرسیده بودند که با وجود حیات
پیر اگر طالبی پیش شیخ دیگر برود و طلب حق جل و علا نماید مجوز هست یا نه باید دانست که مقصود حق است و پیر وسیله
است بوصول جناب حق تعالی اگر طالب رشد خود را پیش شیخ دیگر بیند و دل خود را در صحبت او با حق سبحانه
جمعیت یابد روا است که در حیوة پیر بی اذن پیر طالب پیش آن شیخ برود و طلب رشد از وی نماید اما باید از پیر اول انکار نکند و
جز به نیکی یاد نماید علی الخصوص پیری مریدی این وقت که بیشتر از رسم و عادت نمانده است اگر پیران این وقت از
۵ خبر ندارند و ایمان را از کفر جدا نمیتوانند کرد از خدا جل شانه چه خبر خواهند داشت و مرید را کدام راه خواهند نمود
آنکه از خویشتن چو غیبست چنین ست کی خبر دارد از چنان و چنین ست و اینرسم مریدی که برین طور اعتقاد کرده شنیده
و بدیگری رجوع نکنند در راه خدا جل شانه معلوم نسازند خطرات شیطانی است که از راه حیات پیر ناقص
آمده طالب را از حق سبحانه باز میدارد و بیچاره شد و جمعیت دل یافته شود بی توقف رجوع باید کرد و از
وسواس شیطانی پناه باید جست مکتوب شصت و چهارم به محمد مومن ولد مرحوم خواجه علی خان صدور
یافته در بیان آنکه از تلون احوال و از عدم حصول آمال دنیاسی دینی دل تنگ نباشد
بسم الله الرحمن الرحیم عافاکم الله سبحانه عما لا یلیق بجنابکم الدنیا سجن المومن و نیاز زندان مومن است

مناسب حال زندان درد و الم و اندوه و مصیبت است از تلون احوال دل تنگ نباشند و از علوم حصول آمال دلگیر نگردند فان مع العسر یسرا ان مع العسر یسرا یک تنگی و فراخی مقرون فرموده است مانا که تنگی دنیا و فراخی آخرت خواسته‌اند ۵ باکریما کارها دشوار نیست ۵ باقی احوال انجد و در اسیادت مآب توفیق آثار میر سید عبد الباقی بالمشافهه خواهند گفت مشار الیه مراعات اشفاق و حقوق شمار انموده بملاقات گرامی متوجه است

مکتوب شصت و پنجم بمولانا محمد هاشم خادم صدور یافته در احتراز از امور لاطائل بسم الله الرحمن الرحیم

بعد الحمد و الصلوة و تبلیغ الدعوات میرساند درین مدت از احوال باطن محمد و تحریر معتد به نوشته آید تا باعث فرحت باشد امور لاطائل است دنیا و ما فیها اکرای آن نمی‌کند که تذکر احوال آخرت را گذاشته کسی بخشویات اشتغال نماید حسنات شما بخیر خواهد بود اما حسنات الابرار سیئات المقربین شنیده باشند بهر حال متوجه احوال باشند و تعلقی را بقدر ضرورت دارند و الضرورة تتقدر بقدرها الله سبحانه الحمد لله و المنة که فقرای اینجای هرچند رزق معلوم ندارند اما بی سعی و بی کوشش بفراغت و وسعت میگذرانند زیاده از قدر کفاف میرسد و رزق که نقد وقت است باقی احوال انجد ودستو جیب حمد است درین چند ماه وبا عود کرده بود کسیکه اجل او رسیده بود مرده حالا برطرف شده است لله سبحانه الحمد و المنة علی جمیع النعماء و السلام

مکتوب شصت و ششم بخانخانان صدور یافت در بیان توبه و انابت و تقوی و ما یناسب ذلک بسم الله الرحمن الرحیم

الحمد لله و سلام علی عباده الذین اصطفی چون عمر گرامی در سهو و زلات و تقصیرات و هفوات گذرانیده خوش می آید که از سخن توبه و انابت گوید و دوام از ورع و تقوی زند قال الله تبارک و تعالی و توبوا الی الله جمیعا ایها المؤمنون لعلکم تفلحون و قال الله تعالی یا ایها الذین آمنوا توبوا الی الله توبة نصوحا عسی ربکم ان یکفر عنکم سیئاتکم و یدخلکم جنات تجری من تحتها الانهار و قال الله تعالی و ذروا ظاهر الاثم و باطنه فالتوبة من الذنوب واجبة و فرض عین فی کل شخص لا یتصور ان یستغنی عنه احد من البشر کیف و الانبیاء علیهم الصلوة و السلام لم یستغنوا عن التوبة قال خاتمهم و سیدهم علیه و علیهم صلوات الله و التحیات انه لیغان علی قلبی و انی لاستغفر الله فی الیوم و اللیلة سبعین مرة فان کانت المعاصی تتعلق بحق الله تعالی و سبحانه و لا یتعلق الحقوق بمظالم العباد کالزنا و شرب الخمر و سماع الملاهی و النظر الی غیر محرم و مس المصحف بغیر وضوء و اعتقاد بدعة فتوبته عنها بالندم و الاستغفار و التحسر و الاعتذار الی الله عز و جل و ان ترک فرضا من الفرائض لا بد فی توبته من ادائه و ان کانت المعاصی تتعلق بمظالم العباد فتوبتها برد المظالم و الاستحلال منهم و الاحسان الیهم و الدعاء لهم و ان کان صاحب المال او العرض میتا فالاستغفار له و الاحسان برد المال الی اولاده و ورثته و ان لم یعلم له وارث بتصد

ق

بقدر المال والجنایۃ علی الفقراء والمساکین تتبعہا صاحب المال او الذی اخذہ بغیر حق قال علی کرم اللہ تعالی وجہہ
ابابکر رضی اللہ تعالی عنہ یقول وہو الصادق قال رسول اللہ صلی اللہ تعالی علیہ وآلہ وسلم ما من عبد اذنب ذنبا فقام
فتوضأ وصلی واستغفر اللہ من ذنبہ الا کان حقا علی اللہ ان یغفر لہ لانہ یقول جل وعلا ومن یعمل سوءا او یظلم نفسہ ثم یستغفر اللہ یجد اللہ
غفورا رحیما وقال علیہ وعلی آلہ الصلوۃ والسلام فی حدیث آخر من اذنب ذنبا ثم ندم علیہ فہو کفارتہ فی الخبر ان الرجل
اذا قال استغفرک واتوب الیک ثم عاد ثم قالہا ثم عاد ثلث مرات کتب فی الرابعۃ من الکبائر وفی الحدیث النبوی
انہ قال علیہ وعلی آلہ الصلوۃ والسلام ہلک المسوفون یقولون سوف نتوب اوصی لقمان الحکیم لابنہ یا بنی
لا تؤخر التوبۃ الی اذ فان الموت یاتیک بغتۃ قال مجاہد من لم یتب اذا اصبح وامسی فہو من
الظالمین قال عبد اللہ بن المبارک رحمہ اللہ سبحانہ رد فلس من الحرام افضل من مائۃ فلس تصدق
بہ قیل رد دانق من فضۃ افضل عند اللہ من ستمائۃ حجۃ مبرورۃ ربنا ظلمنا انفسنا وان لم تغفر لنا وترحمنا
لنکونن من الخاسرین عن النبی صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم انہ قال ان اللہ تعالی یقول عبدی
اد ما افترضت علیک تکن من اعبد الناس وانتہ عما نہیتک عنہ تکن اورع الناس واقنع بما
رزقناک تکن اغنی الناس وقال صلی اللہ تعالی علیہ وآلہ وسلم لابی ہریرۃ رضی اللہ عنہ کن ورعا تکن
اعبد الناس وقال حسن البصری رحمۃ اللہ سبحانہ مثقال ذرۃ من الورع خیر من الف مثقال من الصوم و
الصلوۃ وقال ابو ہریرۃ رضی اللہ تعالی عنہ جلساء اللہ تعالی غدا اہل الورع والزہد اوحی اللہ تعالی
الی موسی علی نبینا وعلیہ الصلوۃ والسلام لا یتقرب الی المتقربون بمثل الورع قال بعض العلماء لا یتم
الورع الا ان یری عشرۃ اشیاء فریضۃ علی نفسہ اولہا حفظ اللسان عن الغیبۃ والثانی الاجتناب عن
سوء الظن والثالث الاجتناب عن السخریۃ والرابع غض البصر عن المحارم والخامس صدق اللسان والسادس
ان یعرف منۃ اللہ تعالی علیہ کیلا یعجب نفسہ والسابع ان ینفق مالہ فی الحق ولا ینفقہ فی الباطل والثامن
ان لا یطلب لنفسہ العلو والکبر والتاسع المحافظۃ علی الصلوۃ والعاشر الاستقامۃ
علی السنۃ والجماعۃ ربنا اتمم لنا نورنا واغفر لنا انک علی کل شیء قدیر مخدوما مکرما
شفقت ومرحمت آثارا اگر توبہ از جمیع ذنوب میسر شود و ورع وتقوی از جمیع محرمات ومشتبہات
حاصل آید نعمتی است عظمی ودولتی است قصوی والا توبہ از بعض ذنوب و ورع از بعضی محرمات ہم غنیمت است
شاید برکات وانوار این بعض در ابعاض دیگر سرایت کند وتوفیق توبہ و ورع از سائر معاصی نیز میسر گردد

ما لا یدرک کله لا یترک کله اللهم رزقنا مرضاتک و ثبتنا علی دینک و علی طاعتک بحرمة سید المرسلین و قائد الغر المحجلین
علیه و علیهم و آل کل من الصلوة افضلها و من التسلیمات اکملها مکتوب شصت و هفتم بجهان خان صدور
یافته در بیان عقائد اهل سنت و جماعت رضوان الله تعالی علیهم اجمعین با بیان خمسه ارکان اسلام
و تحریض نمودن بر آنکه کلمه حق یعنی کلمه اسلام گوش زد سلطان وقت نماید بسم الله الرحمن الرحیم الحمد لله و سلام
علی عباده الذین اصطفی صحیفه شریفه که از روی کرم و التفات نامزد فقرای نامراد ساخته بودند رسید
حمد الله سبحانه که درین اوان پر شبهه و اشتباه اعتقاد سعادتمند را از حسن نشاه که دارند با وجود مناسبتها
با فقرا و درکار سرنیاز است و ایمانی باین طائفه حاصل است چه نعمتی است که تعلقات سنی مانع حصول این دولت
نگشته است و توجهات پراکنده از محبت ایشان باز نداشته شکر این عظمی بجا باید آورد و امیدوار باید بود که المرء
مع من احب حدیث نبوی است علیه و علی آله الصلوة و السلام سعادت و بجانب آثار آدمی را از تصحیح اعتقاد
بموجب آرای فرقه ناجیه اهل سنت و جماعت رضوان الله تعالی علیهم اجمعین که سواد اعظم و جم غفیر اند
چاره نبود تا فلاح و نجات اخروی متصور شود نسبت اعتقاد که مخالف معتقدات اهل سنت است سم قاتل
است که بموت ابدی و عذاب سرمدی رساند مداهنت و مساهلت در عمل امید مغفرت دارد اما مداهنت اعتقادی گنجایش
مغفرت ندارد ان الله لا یغفر ان یشرک به و یغفر ما دون ذلک لمن یشاء معتقدات اهل سنت را بلسان اجمال
و اختصار ایراد می نماید بمقتضای آن تصحیح اعتقاد باید فرمود از حضرت حق سبحانه و تعالی استقامت برین
دولت بتضرع و زاری مسألت باید نمود باید دانند که الله تعالی بذات قدیم خود موجود است و سائر اشیا به
ایجاد او سبحانه موجود گشته اند و بتخلیق او تعالی از عدم بوجود آمده پس او تعالی قدیم و ازلی باشد و
اشیا همه حادث و نو پدید باشند و هر که قدیم و ازلی است باقی و ابدی است و هر چه حادث و نو آمده است فانی و
مستهلک است یعنی قابل صرف و زوال است و او سبحانه یگانه است شریک ندارد در وجوب وجود و نه
در استحقاق عبادت وجوب وجود غیر او را تعالی نشاید و استحقاق عبادت سوای او را سبحانه نسزد و مراو را
تعالی صفات کامله است از انجمله حیات و علم و قدرت و ارادت و سمع و بصر و کلام و تکوین است که بقدم و ازلیت
متصف اند و بحضرت ذات جل سلطانه قائم اند تعلقات حوادث در قدم صفات خلل نکنند و حدوث
متعلق مانع از ازلیت ایشان نگردد و فلاسفه از بیخردی و معتزله از کوری از حدوث متعلق بحدوث
متعلق پی برده نفی صفات کامله نمایند و عالم بجزئیات ندانند که مستلزم تغیر است که امارت حدوث است

نمیدانند که صفات ازلی باشند و تعلقات صفات بمتعلقات حادثه حادث باشند و صفات نقائص در جناب
قدس او تعالی مسلوب است و او تعالی از صفات و لوازم جواهر و اجسام و اعراض منزه است زمان و مکان و جهت
را در حضرت او تعالی گنجایش نیست اینها همه مخلوق اویند که او را سبحانه فوق العرش اند و جهت فوق اثبات کنند
عرش و ما سوی آن همه حادث اند و مخلوق اویند تعالی و مخلوق و حادث را چه مجال که مکان خالق قدیم گردد و مستقر او شود
اینقدر هست که عرش اشرف مخلوقات اوست تعالی و نورانیت و صفا از همه ممکنات در وی بیشتر است ناچار حکم
مرآتیت دارد که ظهور عظمت و کبریائی خالق جل و علا آنجا پیدا و هویدا است باین علاقه ظهور آنرا عرش الله نامند و الا عرش
و غیره نسبت باو تعالی برابر اند که همه مخلوق اویند تعالی اما عرش را قابلیت نمایندگی هست و دیگران را نیست
آئینه که صورت شخص را مینماید نمیتوان گفت که آن شخص در آئینه است بلکه نسبت شخص با آئینه و سائر اشیا
متقابله برابر است تفاوت از جانب قابل است آئینه قبول صورت شخص مینماید و دیگر اشیا را این قابلیت نیست
و او تعالی جسم و جسمانی نیست جوهر و عرض محدود و متناهی نیست طویل و عریض نیست دراز و کوتاه نیست
پهن و تنگ نیست بلکه واسع است نه بآن وسعت که بفهم ما در آید محیط است نه بآن احاطه که مدرک ما شود
قریب است نه بآن که متعقل ما گردد و با ماست نه معیت متعارفه ایمان آریم که واسع است و محیط
است و قریب است و با ماست اما کیفیت این صفات را ندانیم که چیست و هر چه دانیم دانیم که قدمی در
مذهب مجسمه دارد او تعالی با هیچ چیز متحد نشود و هیچ چیز با وے متحد نگردد و نیز هیچ چیز در وے تعالی حلول
نکند و او تعالی در هیچ چیز حال نشود و تبعض و تجزی در جناب قدس او تعالی محال است و ترکیب و تحلیل
دران حضرت جلت عظمته ممنوع است و او را سبحانه مثل و کفو نیست زن و فرزند نیست ذات و صفات او
تعالی هیچگونه و بیچون اند بے شبه و بی نمونه اند اینقدر میدانیم که او تعالی هست و باسما و صفات کامله خود که آن
ستوده است متصف است اما هر چه از ان در فهم و ادراک ما در آید و متعقل و متصور ما شود او تعالی
از ان منزه و متعالی است چنانچه گذشت لا تدرکه الابصار ۝ و در بنیان بارگاه انست نه پیش ازین زید بے
بهره اند تنبیه باید دانست که اسما الله تعالی توقیفی اند یعنی موقوف بر سماع اند از صاحب شرع هر اسمی که اطلاق
آن در شرع بر حضرت حق سبحانه آمده است اطلاق باید کرد آنچه نیامده است اطلاق نباید کرد اگر چه دران اسم
معنی کمال مندرج باشد جواد اطلاق باید کرد که آمده است و سخی نباید گفت که نیامده است قرآن
کلام خداست جل سلطانه که بلباس حرف و صوت در آورده بر پیغمبر ما علیه و علی آله الصلوة والسلام

منزل ساخته است و عباد را بآن امر و نهی فرموده چنانچه ما کلام نفسی خود را بتوسط کام و زبان در لباس حرف و
صورت در آورده ظاهر میسازیم و مقاصد خفیه خود را در عرصه ظهور می آریم همچنین حضرت حق سبحانه کلام نفسی خود را بی توسط
کام و زبان بقدرت کامله خود لباس حرف و صورت عطا فرموده بر عباد فرستاده است و اوامر و نواهی خفیه خود
را در ضمن حرف و صورت آورده بر منصه ظهور جلوه داده است پس هر دو قسم کلام کلام حق باشند و علا نفسی و لفظی و
اطلاق کلام بر هر دو قسم بطریق حقیقت باشد چنانچه هر دو قسم کلام را نفسی و لفظی بطریق حقیقت کلام خدا دانند نه آنکه اول
قسم اول حقیقت است و ثانی مجاز زیرا که مجاز را نفی جائز است و کلام لفظی را نفی کردن و کلام خدا ناگفتن کفر است
و همچنین کتب و صحف دیگر که بر انبیاء متقدم علی نبینا و علیهم الصلوة و التسلیمات انزال فرموده است همه کلام حق
سبحانه و آنچه در قرآن و در آن کتب و صحف مندرج است احکام خداوندیست جل سلطانه که موافق هر وقت
عباد را بآن تکلیف فرموده است و دید مومنان مر حضرت حق سبحانه را در بهشت بیجهت و بیمقابله و بی کیف
و احاطه حق است ایمان آریم باین رویت اخروی و بکیفیت آن مشغول نشویم زیرا که رویت او تعالی
بیچون است و درین نشاء حقیقت آن بر ارباب چون ظاهر نشود و غیر از ایمان نصیب ایشان نبود وای
بر فلاسفه و معتزله و سائر فرق مبتدعه که از حرمان و کوری انکار رویت اخروی نمایند و قیاس غائب بر شاهد
کنند و بدولت ایمان آن هم مشرف نگردند او تعالی چنانچه خالق عباد است خالق افعال ایشان است نیز خیر باشد
آن فعل یا شر همه بتقدیر اوست تعالی اما از خیر راضی است و از شر راضی نیست هر چند هر دو بارادت
و مشیت اوست سبحانه لیکن باید دانست که شر تنها را باو سبحانه ادب باو تعالی نسبت نباید کرد خالق الشر
نباید گفت خالق الخیر و الشر باید گفت چنانچه گفته اند حضرت حق را سبحانه خالق کل شیء باید گفت و
خالق القاذورات و الخنازیر نباید گفت از جهت رعایت ادب جناب قدس او تعالی معتزله از ثنویه
که دارند خالق افعال بنده را او دانند و خیر و شر فعل را باو نسبت کنند شرع و عقل تکذیب ایشان می فرماید
آری علمای حق قدرت بنده را در فعل او دخل داده اند و کسب در بنده اثبات نموده زیرا که فرق واضح
است در میان حرکت مرتعش و حرکت مختار قدرت و کسب بنده را در حرکت ارتعاش هیچ مدخلی نیست
و در حرکت اختیاری مدخل است همین قدر فرق باعث مواخذه میگردد و اثبات ثواب و عقاب بینهما
اکثر مرحوم در قدرت و اختیار عبد تردد دارند و بنده را مضطر و عاجز دانند ایشان مراد علما را نفهمیده اند اثبات
قدرت و اختیار در بنده نه بآن معنی ست که بنده هر چه خواهد بکند و هر چه نخواهد نکند این خود را از بندگی دور است

بلکه بآن معنی است که بنده بانچه مکلف شده است از عهده آن تواند برآمد مثلاً نماز پنج وقت تواند ادا کرد و زکوة
چهل و یکی تواند داد و در دوازده ماه یکماه روزه تواند داشت و در عمر خود بزاد و راحله یکحج تواند ادا نمود و
علی هذا القیاس باقی احکام شرعیه است که حضرت حق سبحانه و تعالی از کمال مهربانی و سهولت آسانی در رعایت
فرموده است از جهت ضعف و قلت توانائی بنده قال الله تعالی یرید الله بکم الیسر ولا یرید بکم العسر یعنی خدا تعالی
بشما آسانی میخواهد و دشواری نمیخواهد و نیز فرموده است جل سلطانه یرید الله ان یخفف عنکم وخلق الانسان ضعیفا
یعنی میخواهد خدا تعالی که تخفیف بکند از شما گرانی تکلیفات شاقه را و مخلوق گشته است انسان ضعیف و صبر از
شهوات نمیتواند کرد و تکلیفات شاقه را نمی تواند برداشت انبیا علیهم الصلوة والتسلیمات فرستادها حق اند جل سلطانه
بسوی خلق تا ایشان را بجوع دعوت کنند تعالی و از ضلالت برده اند هر که دعوت ایشانرا قبول کند او را بهشت دهند
و هر که انکار نماید بعذاب دوزخ تهدید کنند هرچه ایشان از حق تبلیغ نموده اند و اعلام فرموده همه حق است
و صدق که شائبه تخلف ندارد و خاتم انبیا محمد رسول الله است صلی الله علیه و علی آله و سلم و دین او ناسخ
ادیان سابق است و کتاب او بهترین کتب ماتقدم است و شریعت او را ناسخی نخواهد بود بلکه تا قیام
قیامت خواهد ماند و عیسی علی نبینا و علیه الصلوة والسلام که نزول خواهد نمود عمل بشریعت او خواهد کرد و بعنوان امتیت
امت خواهد بود و آنچه او علیه و علی آله الصلوة والتسلیمات از احوال آخرت خبر داده است
همه حق است از عذاب گور و ضغطهٔ آن و سؤال منکر و نکیر در آن و فنای عالم و انشقاق سموات
و انتثار کواکب و برداشتن زمین و کوهها و پاره پاره شدن اینها و حشر و نشر و
اعادهٔ روح بجسد و زلزلهٔ ساعت و هول قیامت و محاسبهٔ اعمال و شهادت جوارح باعمال
مکلف و طیران نمودن نامهای حسنات و سیئات به یمین و شمال و وضع میزان حسنات و سیئات
را تا آن وزن کنند و کمی و زیادتی حسنه و سیئه معلوم سازند اگر پلهٔ حسنات گران آمد علامت نجات است
و اگر خفت ظاهر شد علامت خسران است ثقل و خفت آن میزان بر خلاف میزان دنیا است آنجا
پله که بالا رود ثقیل است و آنکه پست باشد خفیف و شفاعت انبیا و صلحا علیهم الصلوة والتسلیمات اولا
و ثانیاً مر عصاة مومنان را باذن مالک یوم الدین جل سلطانه ثابت است قال علیه و علی آله الصلوة والسلام
شفاعتی لاهل الکبائر من امتی و پل صراط که بر پشت دوزخ نهند حق است مومنان از آن پل عبور کرده
بهشت روند و کافران پایها لغزیده در دوزخ افتند و بهشت که معد از برای تنعیم مومنان است

دوزخ که بعده از برای تعذیب کافران است هر دو مخلوق اند و ابدالآباد باقی خواهند ماند و فانی نخواهند
گشت بعد از محاسبه مومنان چون به بهشت روند در بهشت دائم خواهند بود و از بهشت بیرون نخواهند آمد
و همچنین کفار چون به دوزخ روند و همیشه در دوزخ خواهند بود و ابدالآباد معذب خواهند ماند تخفیف در عذاب حق ایشان
تجویز نیست قال الله تعالی لا یخفف عنهم العذاب ولا هم ینظرون و هر که در دل او ذره از ایمان خواهد بود اگر او بواسطه
افراط معاصی اگر بدوزخ برند بقدر عصیان معذب خواهد بود و او را از دوزخ خواهند برآورد و نیز روی او را سیاه نخواهند
کرد چنانچه کفار را سیاه کنند و نیز حل و زنجیر نخواهند کرد چنانچه کفار را کنند از جهت حرمت ایمان و ملائکه بندگان
خداوند جل و علا که مکرم اند و عصیان از امر خدا جل شانه در حق ایشان جائز نیست و بانچه مامور اند بفعل می آرند
و از زنا شوئی پاک اند و توالد و تناسل در حق ایشان مفقود است بعض ایشان را حضرت حق سبحانه و تعالی
برسالت برگزیده است و به تبلیغ وحی مشرف ساخته مبلغان کتب و صحف انبیا را علیهم الصلوات والتسلیمات
ایشانند که از خطا و خلل محفوظ اند و از کید و مکر دشمن معصوم هر چه ایشان از حضرت حق سبحانه
تبلیغ نموده اند همه صدق و صواب است و شائبه احتمال و اشتباه ندارد و این بزرگواران عظمت و
جلال او سبحانه ترسانند و غیر از امتثال او امر کار دیگر ندارند ایمان تصدیق قلبی است و اقرار لسانی بانچه از دین
و ضرورت بما رسیده است اجمالا و تفصیلا اعمال جوارح از نفس ایمان خارج اما در ایمان کمال می افزایند
و حسن پیدا میکنند امام اعظم کوفی علیه الرحمة میفرماید که ایمان قبول زیادتی و نقصان نمیکند زیراکه تصدیق
قلبی عبارت از یقین و اذعان قلب ست که تفاوت کمی و زیادتی دران گنجایش ندارد و آنچه قبول تفاوت
کند داخل دائره ظن و وهم است کمال و نقصان در ایمان باعتبار طاعات و حسنات است هر چند طاعات
بیش کمال ایمان بیش ایمان عامه مومنان مثل ایمان انبیا نباشد علیهم الصلوات والتسلیمات که آن
ایمان بواسطه اقتران طاعات بذروه علیا آن کمال رسیده است که ایمان عوام مومنان
بگرد آن نرسد هر چند این هر دو ایمان در نفس ایمان شرکت دارند اما آن ایمان بواسطه طروق طاعات
حقیقت دیگر پیدا کرده است ایمان دیگران گویا فرد آن ایمان نیست و در میان اینها تماثل و
مشارکت مفقود است عوام انسان هر چند بانبیا علیهم الصلوات والتسلیمات در نفس انسانیت
شریک اند اما کمالات دیگر انبیا را علیهم التسلیمات بدرجات علیا رسانیده است و حقیقت دیگر ثابت کرده
گویا از حقیقت مشترکه عالی و برتر اند بلکه انسان ایشانند و عوام حکم نسناس دارند امام اعظم

علیه الرحمة فرماید انا مومن حقا و امام شافعی گوید علیه الرحمة مومن ان شاء الله تعالی هرکدام را وجهی است
باعتبار ایمان حال توان گفت انا مومن حقا و باعتبار مآل و خاتمه توان گفت انا مومن ان شاء الله تعالی
اما هر وجه که گویند از صورت استثنا اجتناب بهتر است مومن بارتکاب معاصی اگرچه کبائر باشند
از ایمان بیرون نرود و داخل دائره کفر نگردد منقول است که روزی امام اعظم با جمعی از علما نشسته
بودند شخصی آمده پرسید که چه میگویند در حق مومن فاسقی که پدر خود را بناحق بکشد و سر او را از تن او جدا سازد و
در کاسه سر او شراب انداخته بخورد و بعد شراب خوردن با مادر خود زنا کند آیا مومن است یا کافر هرکدام از
علما در حق او غلطها نمودند و دور از صواب ساختند امام اعظم درین اثنا فرمود که او مومن است و بارتکاب
این کبائر از ایمان بیرون نیامده است این سخن امام بر علما گران آمد و زبان طعن و تشنیع ایشان دراز ساخت
آخر چون سخن امام برحق بود همه قبول نمودند و اعتراف فرمودند اگر مومن عاصی پیش از غرغره توفیق توبه
یافت امید نجات عظیم است که وعده قبول توبه است و اگر بتوبه و انابت مشرف نگشت امر او بخدای است
جل سلطانه اگر خواهد عفو کند به بهشت فرستد و اگر خواهد بقدر معصیت عذاب کند بآتش و غیر آتش اما آخر کار
او نجات است و مآل او به بهشت زیراکه در آخرت حرمان از رحمت خداوندی جل سلطانه مخصوص بجاهل کفر
است و هرکه ذره ایمان دارد امیدوار رحمت است اگر بواسطه علت معصیت رحمت در ابتدا نرسد در انتها
بعنایت الله سبحانه میسر است ربنا لا تزغ قلوبنا بعد اذ هدیتنا وهب لنا من لدنک رحمة انک انت الوهاب
بحث خلافت و امامت نزد اهل سنت شکر الله تعالی سعیهم هرچند از اصول دین نیست و باعتقاد تعلق ندارد
اما چون شیعه درین باب غلو نموده اند و بافراط و تفریط گرویده بضرورت علمای اهل سنت حق رضی الله تعالی
عنهم این بحث را ملحق بعلم کلام ساخته اند و حقیقت حال را بیان فرموده اند امام برحق و خلیفه مطلق بعد
حضرت خاتم الرسل علیه و علیهم الصلوات والتسلیمات حضرت ابوبکر صدیق است رضی الله تعالی عنه بعد
ازان حضرت عمر فاروق است رضی الله تعالی عنه بعد ازان حضرت عثمان ذو النورین است رضی الله تعالی
عنه بعد ازان حضرت علی بن ابی طالب است رضوان الله تعالی علیهم و افضلیت ایشان بترتیب خلافت است
افضلیت حضرت شیخین باجماع و تابعین ثابت شده است چنانچه نقل کرده اند آن را اکابر ائمه
که یکی ازیشان امام شافعی است شیخ ابو الحسن اشعری که رئیس اهل سنت است فرماید که افضلیت
شیخین بر باقی امت قطعی است انکار نکند مگر جاهل یا متعصب حضرت امیر کرم الله تعالی وجهه میفرماید

کسیکه مر ابی بکر و عمر فضل دهد مفتری است او را تازیانه زنم چنانکه مفتری را بزنند حضرت شیخ عبد القادر جیلانی
قدس سره در کتاب غنیه که از مصنفات ایشان است میفرماید و حدیثی نقل میکند که آنسرور فرموده است علیه و
علی آله الصلوة والسلام که مرا عروج واقع شد از پروردگار خود مسالت نمودم که خلیفه از من علی بود ملائکه گفتند که ای محمد
آنچه خدا خواهد آن شود خلیفه از تو ابوبکر است و نیز حضرت شیخ میفرمود که حضرت امیر گفته است که بیرون نیامد پیغمبر صلی الله
دنیا تا آنکه عهد کرد که بمن خلیفه بعد از فوت من ابوبکر خواهد بود و بعد از آن عمر بعد از آن عثمان بعد از آن تو خلیفه خواهی
بود رضی الله تعالی عنهم اجمعین و حضرت امام حسن افضل است از امام حسین رضی الله تعالی عنهما و علما اهلسنت در
علم و اجتهاد حضرت عائشه را رضی الله تعالی عنها بر حضرت فاطمه رضی الله تعالی عنها فضیلت میدهند فاطمه را بتول
میگفتند که صیغه مبالغه است در انقطاع و حضرت شیخ عبد القادر جیلانی قدس سره در کتاب غنیه حضرت عائشه را
تقدیم میدهد و آنچه معتقد این فقیر است آنست که حضرت عائشه در علم و اجتهاد بیش قدم است و حضرت
فاطمه در زهد و انقطاع بیش لهذا فاطمه را بتول میگفتند که صیغه مبالغه است در انقطاع و حضرت عائشه
مرجع فتاوی اصحابه است رضوان الله تعالی علیهم اجمعین هیچ مشکلی در علم بر اصحاب پیغمبر علیه وعلیهم الصلوة والتسلیمات
پیش نمی آمد مگر آنکه حل آن نزد عائشه بود رضی الله تعالی عنها و محاربات و منازعات که در میان اصحاب کرام
علیهم الرضوان واقع شده اند مثل محاربه جمل و محاربه صفین بر محامل نیک صرف باید نمود و از هوا و تعصب دور باید داشت
چه نفوس این بزرگواران در صحبت خیر البشر علیه وعلیهم الصلوة والتسلیمات از هوا و هوس تزکیه شده بودند و از حرص
و کینه پاک گشته اگر مصالحه دارند برای حق دارند و اگر منازعت و مشاجرت برای حق است هر گروهی بمقتضای
اجتهاد خود عمل نموده اند و مخالف را بی شایبه هوا و تعصب از خود دفع کرده اند هر که در اجتهاد خود مصیب است
او دو درجه و بقولی ده درجه از ثواب دارد و آنکه مخطی است یکدرجه ثواب او را نقد وقت است پس
مخطی در رنگ مصیب از ملامت دور است بلکه امید درجه از درجات ثواب دارد علما فرموده اند که در آن
محاربات حق بر جانب امیر بوده است کرم الله تعالی وجهه و اجتهاد مخالفان از صواب دور بوده مع ذلک
مورد طعن نیستند و گنجایش ملامت ندارد چه جای آنکه نسبت کفر یا فسق کرده شود امیر کرم الله تعالی وجهه فرموده
است برادران ما بر ما باغی گشتند ایشان نه کافرانند نه فاسق زیرا که ایشان را تأویل است که
منع کفر و فسق مینماید حضرت پیغمبر ما فرموده است علیه وعلی آله الصلوة والسلام ایاکم وما شجر بین اصحابی پس
جمیع اصحاب پیغمبر را علیه وعلیهم الصلوة والتسلیمات به بزرگی باید داشت و همه را به نیکی یاد باید کرد و در صحابه هیچ

یکی ازین بزرگواران هم نباید بود و گمان بد نباید کرد و منازعت ایشان را به او و مصالحه دیگران باید داشت طریق خلاص
و نجات اینست چه دوستی اصحاب کرام بواسطه دوستی پیغمبر است علیه و علیهم الصلوات والتسلیمات بزرگی فرماید ما
امن برسول الله من لم یوقر اصحابه علامات قیامت که مخبر صادق علیه و علی آله الصلوة والتسلیمات ازین خبر داده است احتمال
تخلف ندارد که طلوع آفتاب از جانب مغرب بر خلاف عادت و ظهور حضرت مهدی علیه الرضوان و نزول حضرت روح الله علی نبینا
و علیه الصلوة والسلام و خروج دجال و ظهور یاجوج و ماجوج و خروج دابة الارض و دخانی که از آسمان پیدا شود و تمام مردم را
فروگیرد و عذاب دردناک کند مردم از اضطراب گویند ای پروردگار ما این عذاب را از ما دور کن که ما ایمان می آریم
و آخر علامات آتشی است که از عدن خیزد جماعه از نادانی گمان کنند شخصی را که دعوی مهدویت نموده بود از اهل
هند مهدی موعود بوده است پس بزعم ایشان مهدی گذشته است و فوت شده و نشان میدهند که قبرش در فراه است
و احادیث صحاح که بحد شهرت بلکه بحد تواتر معنی رسیده اند تکذیب این طائفه است چه آن سرور علیه
و علی آله الصلوة والسلام مهدی را علامات فرموده است که در حق آن شخص که معتقد ایشان است آن علامات
مفقود اند در حدیث نبوی آمده است علیه و علی آله من الصلوة والسلام که موعود بیرون آید و بر سر وی
پاره ابر بود و دران ابر فرشته باشد که ندا کند این شخص مهدیست او را متابعت کنید و فرمود علیه و علی آله
الصلوة والسلام که تمام زمین را مالک شدند چار کس دو کس از مومنان و دو کس از کافران ذوالقرنین و سلیمان
از مومنان و نمرود و بخت نصر از کافران مالک خواهد شد آن زمین را شخص پنجم از اهل بیت من یعنی مهدی
فرموده علیه و علی آله الصلوة والسلام و نیا نرود تا آنکه بعث کند خدا تعالی مردی را از اهل بیت من که
نام او موافق نام من بود و نام پدر او موافق نام پدر من باشد پس پر سازد زمین را بداد و عدل چنانچه پر شده بود
بجور و ظلم و در حدیث آمده است که اصحاب کهف اعوان مهدی خواهند بود و حضرت عیسی علی نبینا و علیه الصلوة
والسلام در زمان وی نزول خواهد کرد و او موافقت خواهد کرد با حضرت عیسی علی نبینا و علیه الصلوة والسلام
در قتال دجال و در زمان ظهور سلطنت او در چهاردهم شهر رمضان کسوف شمس خواهد بود و در
اول آن ماه خسوف قمر بر خلاف عادت زمان و بر خلاف حساب منجمان بنظر انصاف باید دید که این علامات در آن
شخص میت بوده است یا نه و علامات دیگر بسیار است که مخبر صادق فرموده است علیه و علی آله الصلوة
والسلام شیخ ابن حجر رساله نوشته است در علامات مهدی منتظر که به دویست علامت میکشد نهایت جهل است
که باوجود وضوح امر مهدی موعود جمعی در ضلالت مانند هداهم الله سبحانه سواء الصراط پیغمبر فرموده

علیه و علی آله الصلوة والسلام که بنی اسرائیل هفتاد و یک فرقه شده بودند که همه ایشان در نار اند مگر یکی از ایشان
و ورود است که امت من هفتاد و سه فرقه متفرق شوند که همه ایشان در آتش باشند مگر یک فرقه پرسیدند
که آن فرقه ناجیه چه کسان اند فرمود علیه و علی آله الصلوة والسلام آنان اند که باشند بر شکل آنچه من بر آنم و اصحاب من
بر آنند علیه و علی آله الصلوة والسلام و آن یک فرقه ناجیه اهل سنت و جماعت اند که ملتزم متابعت آنسرور علیه الصلوة
والسلام و متابعت اصحاب آنسرور علیه و علیهم الصلوة والتسلیمات اند اللهم ثبتنا علی معتقدات اهل السنة والجماعة
وامتنا فی زمرتهم واحشرنا معهم ربنا لا تزغ قلوبنا بعد اذ هدیتنا وهب لنا من لدنک رحمة انک انت الوهاب
بعد از تصحیح اعتقاد و امتثال اوامر و انتهاء از نواهی شرعیه بعمل تعلق دارد و نیز چاره نبود پنج وقت بی فتور
با تعدیل ارکان و با جماعت ادا باید نمود که فارق در میان اسلام و کفر همین نماز است چون ادای صلوة
بر وجه مسنون میسر شد حبل متینی از اسلام بدست آمد زیرا که نماز اصل دوم است از اصول پنجگانهٔ اسلام
اصل اول ایمان بخدا و رسول او ست جل شانه و اصل دوم نماز است و اصل سوم ادای زکوة است و اصل چهارم روزه
ماه رمضان است و اصل پنجم حج بیت الله است اصل اول با ایمان تعلق دارد و اصول اربعه باعمال تعلق دارد و جامع ترین
جمیع عبادات و فاضل ترین انها نماز است در روز قیامت ابتدا محاسبه از نماز خواهد بود و اگر نماز درست آمد دیگر بعنایت
الله جل شانه سبحانه نیز بسهولت خواهد گذشت و مهما امکن از محظورات شرعیه اجتناب باید نمود و نامرضیات مولی را چون سموم
مهلکه باید دانست و مواد تقصیرات خود را در نظر باید داشت و از ارتکاب آن خجل و منفعل باید بود و ندامت و حسرت
باید کشید طریق بندگی اینست والله سبحانه الموفق و آنکه بی تحاشی از ارتکاب نامرضی مولای خود نماید جل شانه و از ان عمل خود در
تشویر و انفعال نبود بار و متمرد است اصرار در کفر او نزدیک است که او را از ربقهٔ اسلام بیرون کرده در دائرهٔ اعدا
داخل سازد ربنا آتنا من لدنک رحمة وهیئ لنا من امرنا رشدا و دولتی که حق سبحانه و تعالی شما را بآن ممتاز ساخته است
و مردم اکثر از آن دولت غافل اند بآن نزدیک است که شما هم اقرار در یابید آنست که بادشاه وقت که
بمعرفت نشست مسلمان آمده است و از اهل سنت است و حنفی مذهب هرچند چند سال است درین اوان
که اوان قرب قیامت است و بعد عهد نبوت بعضی از طلبهٔ علوم شومی طمع که ناشی از خبث باطن است با امرا
و سلاطین تقرب جسته براه خوشامد ایشان در آمدند و در دین متین تشکیکات نمودند و شبهات پیدا کردند و ساده
لوحان را از راه بردند اکنون چنین بادشاه عظیم الشان هرگاه سخن شما را بحسن استماع میشنود باید و
بقبول تلقی مینماید چه دولت است که بصریح یا باشارت کلمهٔ حق یعنی کلمهٔ اسلام که موافق معتقدات

اهل سنت و جماعت ست شکر الله تعالی سعیهم گرفتن نزد ایشان نمایند و هرچند که گنجایش دانند سخن اهل حق عرضه
دارند بلکه همواره مترصد و منتظر باشند که تقریبی پیدا شود و سخن مذهب و ملت در میان آید تا اظهار حقیقت
اسلام نموده آید و بیان بطلان او شناخت کفر و کافری کرده شود که کفر خود ظاهر البطلان است هیچ
عاقل آنرا نپسندد و بطلان آنرا بی تحاشی باید ظاهر ساخت و آلهه باطله ایشان را بی توقف نفی باید کرد و آله
برحق جل سلطانه بی تردد و بی شبهه خالق سموات است هیچ شنیده آید که باطله ایشان پشه را آفریده باشند اگرچه همه
جمع آیند و اگر پشه را نیش زنند و آزار رساند خود را محافظت نتوانند نمود چه جای آنکه دیگری را محافظت کنند کفره گویا
شناخت این امر را ملاحظه نموده میگویند که این آلهه شفعاء ما خواهند بود نزد حق جل و علا ما را بخدای جل شانه
نزدیک خواهند ساخت بی عقلان نمیدانند که این جمادات را مجال شفاعت خواهد بود و حضرت
حق سبحانه و تعالی شفاعت کفار را که فی الحقیقت دشمنان ویند و رجوع عبده دشمنان خود قبول خواهد کرد در
رنگ آنست که یاغیان بر سلطان خروج نمایند و جمعی از ابلهان امداد یاغیان نمایند بزعم فاسد آنکه در وقت
تنگ این یاغیان نزد سلطان شفعاء خواهند بود و بوسیله آنها این تقرب سلطان خواهیم یافت زهی
بیخبران خدمت یاغیان کنند و بشفاعت یاغیان عفو از سلطان خواهند و تقرب او جویند چرا
خدمت سلطان برحق نکنند و یاغیان را شکست ندهند تا از اهل قرب اهل حق باشند و این نادانی بود
بیعقلان سنگی را بگیرند و بدست خود بتراشند سالها آنرا پرستش نمایند و توقعات از وی امیدوارند با بجاد این کفرهم
ظاهر بطلان است و از مسلمانان هر که از راه حق و طریق مستقیم دور افتاده است اهل هوا و بدعت
است و آن طریق مستقیم طریق آن سرور است علیه و علی آله الصلوة والسلام و طریق خلفاء راشدین
اوست علیه و علیهم الصلوة والتسلیمات حضرت شیخ عبدالقادر جیلانی قدس سره در کتاب غنیة میفرماید که
و بنیادهای مبتدعان که اصول آنها نه طائفه اند خوارج و شیعه و معتزله و مرجیه و مشبهه و جهمیه و ضراریه و نجاریه و کلابیه
و در زمان آنسرور نبودند علیه و علی آله الصلوة والسلام و در زمان خلافت ابی بکر و عمر و عثمان و علی رضی الله
تعالی عنهم اجمعین نیز نبودند اختلاف این طوائف و تفرق اینها بعد از سالها از موت صحابه و تابعین موت
فقهای سبعه رضی الله تعالی عنهم اجمعین حادث شده است خبر آنسرور فرموده علیه و علی آله الصلوات
والتسلیمات کسیکه بعد از من خواهد زیست اختلاف بسیار خواهد دید پس لازم گیرید سنت مرا و سنت
راشدین مرا آنرا بدندان خود محکم بگیرید و دور دارید خود را از محدثات امور زیرا که هر بدعت ضلالت است

و هر چه بعد از من پیدا شود مردود است پس مذهبی که بعد از زمان آنحضرت و خلفای راشدین علیه و علیهم
الصلوات و التسلیمات حادث شود از حیز اعتبار ساقط است و شایان اعتبار نیست شکر این دولت عظمی بجا باید آورد
که از کمال فضل و کرم ما را داخل فرقهٔ ناجیه ساخت که ایشان اهل سنت و جماعت اند و از فرق اهل هوا و بدعت نگردانید و
بمعتقدات فاسدهٔ ایشان مبتلا نکرد و از آن جماعت نساخت که بنده را در اخص صفات مولی جل شانه شریک
گردانند و خالق افعال خود بنده را گویند و منکر رویت اخروی باشند که سرمایه دول و مثوبه اخرویه است
و نفی وجود صفات کاملهٔ ذات واجب تعالی نمایند و نیز از آن دو طائفه نساخت که باصحاب کرام خیر البشر علیه و علیهم
الصلوات و التسلیمات برنجند و با اکابر دین سوء ظن نمایند و ایشان را مساوی یکدیگر تصور کنند و بغض و کینه منسوب
سازند حق سبحانه و تعالی در حق این بزرگواران رحماء بینهم می فرماید و این دو طائفه تکذیب کلام حق جل و
علا مینمایند و اثبات عداوت و بغض و کینه در میان این بزرگواران میکنند الله تعالی ایشان را توفیق و با
و بصراط مستقیم هدایا گرداناد و نیز از آن جماعت نگردانید که حق را سبحانه بجهت و مکان اثبات کنند و جسم و
جسمانی انگارند و امارات حدوث و امکان در واجب قدیم جل سلطانه ثابت گردانند بر سر اصل سخن رویم و گوییم
که معلوم ایشان است که سلطان کالروح است و سائر انسان کالجسد اگر روح صالح است بدن صالح است و اگر روح فاسد
است بدن فاسد پس در صلاح سلطان کوشیدن در اصلاح جمیع بنی آدم کوشیدن است و اصلاح در اظهار اسلام است
بهر روشی که گنجایش وقت باشد و انمود گذشت کلمهٔ اسلام معتقدات اهل سنت و جماعت نیز گاه و بیگاه گوش
زد باید ساخت و رد مذهب مخالف باید نمود اگر این دولت میسر گردد وراثت عظمی از انبیا علیهم
الصلوات و التسلیمات بدست آید شما را این دولت مفت بدست آمده است قدر آنرا بدانند زیاده چه مبالغه
نماید هر چند مبالغه و ابرام مستحسن است والله سبحانه الموفق **مکتوب شصت و هشتم** بخواجه شرف الدین حسین
صدور یافت در بیان ستون نورانی و ستارهٔ ذنب دار که از جانب مشرق طلوع نموده بود و در علامات قیامت و ما یناسب
ذلک بسم الله الرحمن الرحیم الحمد لله الذی هدانا لهذا و ما کنا لنهتدی لولا ان هدانا الله لقد جاءت رسل ربنا
بالحق علیهم الصلوات و التحیات صحیفهٔ شریفه که فرزندی اعزی مصحوب مولانا ابوالحسن فرستاده بودند
رسانیده خوشوقت ساخت از ستون نورانی که بجانب مشرق حادث شده است بکرات استفسار
نموده بودند که در خبر آمده است که چون پادشاه عباسی که از مقدمات ظهور حضرت مهدی
موعود است علیه الرضوان بخراسان برسد طلوع کند در جانب مشرق قرن ذو دانستن در

حاشیه سینو السید یعنی عمود نکه دو سر داشته باشد واول طلوع آن در وقت هلاک قوم حضرت نوح بوده است علی نبینا و علیه الصلوة والسلام و در زمان حضرت ابراهیم علی نبینا وعلیه الصلوة والسلام طلوع نموده بود وقتیکه او را در آتش انداختند و در وقت هلاک فرعون وقوم او بوده است و در زمان حضرت یحیی بوده پس نه بینند از حضرت حق سبحانه تعالی استعاذه میکنند از شر فتنها این جا فهم که در جانب شرق حادث شده بود اول بصورت عمود منور بوده بعد ازان کجی پیدا کرده مشابهت بصورت قرن که شاخ ست حاصل نموده و نیز باین اعتبار فرموده باشند که هر دو طرف آن شاخ باریک گشته بود که شباهت بدندان داشت پس هر دو طرف را دو سر اعتبار نموده آنچنانچه نیزه که هر دو طرف آن باریک باشد آنرا دو سر اعتبار کنند اخوی شیخ محمد طاهر بدخشی از جونپور آمده است میگوید که این ستون نیز بجانب فوق دو سر داشته شبیه بدو دندان که درمیان آنها اندک فاصل بوده در صحرا تشخیص یعنی نموده شد باو جمعی دیگر نیز همین طور خبر دادند این طلوع ورای آن طلوع است که در وقت قدوم حضرت مهدی حادث خواهد شد زیرا که قدوم او علیه الرضوان بر سر مایه خواهد بود و درین وقت از زمانه بیست و هشت سال گذشته است و نیز در خبر آمده است در علامات حضرت مهدی علیه الرضوان که در جانب شرق ستاره طلوع کند که آن را ذنب باشد نورانی این ستاره نیز طالع شده است اوست یا مثل او این ستاره را ذنب دار تواند بود که برای آن گویند که گفته اند سیر کواکب ثوابت از مغرب بمشرق است پس روی آن ستاره بسیر خود بجانب مشرق است و پشت آن بجانب مغرب پس این درازی بیاض در پس پشت اوست که مناسب ذنب هست نه از مشرق که بجانب مغرب هر روز بلند می برآید بسیر قسری اوست که مربوط بسیر فلک اعظم است والله سبحانه اعلم بحقیقة الحال بالجمله وقت ظهور حضرت مهدی نزدیک است تا سر مایه که اوان ظهور اوست چه مقدمات و مبادی بظهور آیند این مقدمات و مبادی ظهور را او علیه الرضوان در رنگ ارهاصات پیغمبر ماست علیه وعلی آله الصلوة والتسلیمات که پیش از ظهور نبوت او علیه وعلی آله الصلوة والسلام بظهور آمده بود چنانچه گفته اند که چون نطفه عبدالله که صورت حضرت محمد رسول الله بود علیه وعلی آله الصلوة والسلام در رحم آمنه قرار گرفت چه بتهاے روی زمین نگونسار شدند که همه شیاطین از کار خود باز ماندند تا آنکه تخت ابلیس را سرنگون کردند و دیر در دریا انداختند وچهل روز عقوبت کردند و در شب ولادت آن سرور علیه وعلی آله الصلوة والسلام ایوان کسری بجنبید و چهارده کنگره ازان بیفتاد و آتش فارس که هزار سال بود که بر افروخته بودند

و مرده بود و فرد فرد چون حضرت مهدی بزرگ خواهد بود و تقویت عظیم بسبب او باسلام و مسلمانان خواهد گشت و
در ظاهر و باطن ولایت او تصرف عظیم خواهد داشت و صاحب خوارق و کرامات بسیار خواهد بود و آیات عجیبه در زمان
او بظهور خواهد آمد روا است که پیش از وجود او چیزی از خوارق عادت در رنگ ارهاصات نبی علیه الصلوة والسلام
بظهور آیند و مبادی ظهور او باشند چنانچه از احادیث مفهوم میگردد و وارد اند که در خبر آمده است که مهدی ظاهر نشود
تا زمانیکه کفر استیلا پیدا نکند و برملا کفر کافری کنند پس متوقع در این وقت استیلای کفر و کافریست و زبونی اسلام
و مسلمانی است این آن وقت است که غربای اهل اسلام را آن سرور علیه و علی آله الصلوة والسلام طوبی فرموده است
و بشارت داده فرموده علیه و علی آله الصلوة والسلام العبادة فی الهرج کهجرة الی یعنی عبادت در زمان فتنه
در رنگ هجرت است بسوی من معلوم شما است که سپاهیان در وقت استیلای فتنه و فساد اگر اندک جرأت
بنمایند اعتبار بسیار پیدا می کنند و در وقت تسکین فتنه اگر غزاها نمایند بی اعتبارند پس وقت کار کردن
و قبول افتادن همین وقت در فتنها است تمام خود را بمرضیات حق جل و علا در بازند و غیر از متابعت سنت سنیه
علی صاحبها الصلوة والسلام والتحیة هیچ چیز اختیار نکنند اگر خواهند که بمقبولان محشور شوند اصحاب کهف یک
هجرت که در وقت استیلای فتنه از ایشان بوجود آمده بود بدرجه علیا رسیدند شما خود هم بیابید و داخل حزب الله معظم آیید
وقت خود را بلهو و لعب از دست ندهید و جوز و مویز در رنگ طفلان گول نگردید ما و شما هم تر از گنج و
مقصود نشان اگر باز رسیدیم تو شناید بس است و عمود نورانی که پیش از ظهور این کوکب ذنب‌دار طالع شده
بود ظلمتی و کدورتی در آن مفهوم نمیشد و غیر از خیر در نظر نمی در آمد اما ستاره ذنب دار شائبه کدورت
داشت اما بالنفع و المضار هو الله سبحانه در هیچ ستاره موت شخصی و حیات احدی ودیعت نفرموده اما آنچه
از کلام مجید مفهوم میشود از اغراضی که بستاره‌ها متعلق وارد سه چیز است فرموده و بالنجم هم یهتدون
بستاره در راه می یابند در سفرهای بر و بحر فرموده و لقد زینا السماء الدنیا بمصابیح و جعلناها رجوما للشیاطین
آسمان دنیا را بستارها مزین ساخته غرض سوم رجم شیاطین بآنها مربوط است تا استراق
سمع ننمایند ماورای این سه غرض هرچه گویند به ثبوت نه پیوسته است و داخل اوهام و خیالات است
ان الظن لا یغنی من الحق شیئا بل نقول ان بعض الظن اثم فرزند عزیز مکرر می نویسید که وقت نور [illegible]
و هنگام تبتل و انقطاع که زمان ورد تمنا است و نزدیک است که در رنگ باران نیسان فتنها بریزد عالم
در گیرند مخبر صادق فرموده است علیه و علی آله الصلوة والسلام ان بین یدی الساعة فتنا کقطع اللیل المظلم یصبح الرجل

فیها مؤمنا ویمسی کافرا ویمسی مؤمنا ویصبح کافرا القاعد فیها خیر من القائم والماشی فیها خیر من الساعی فکسروا
قطعوا فیها اوتارکم واضربوا سیوفکم بالحجارة فان دخل علی احد منکم فلیکن کخیر ابنی آدم وفی روایة قالوا فیما تامرنا
قال کونوا احلاس بیوتکم وفی روایة والزموا جوف بیوتکم معلوم شما شده باشد که درین روزها کفار
دار الحرب نواحی نگرکوت بر مسلمانان و بر بلاد اسلام چه ستمها نموده اند چه اهانتها رسانده اند خذلهم الله سبحانه این
قسم کلمهای بد بو مقتضای آخر الزمان بسیار خواهد شگفت ثبتنا الله سبحانه وایاکم وجمیع المؤمنین علی متابعة سید
المرسلین علیه وعلیهم الصلوة والسلام و آل کل وعلی الملائکة المقربین **مکتوب شصت و نهم** به محمد مراد بدخشی صدور یافت
در بیان تعدیل ارکان نماز وطمانینت وتسویه صفوف و در بیان آنکه چون بجهاد کفار رفته اند تصحیح نیت و نماز تهجد ادا
نمودن واحتیاط در لقمه نمودن و ما یتعلق به بسم الله الرحمن الرحیم الحمد لله وسلام علی عباده الذین اصطفی صحیفهٔ شریف
که ارسال داشته بودند رسید چون متضمن ثبات واستقامت یاران بوده است فرحت فراوان رسانید زادکم الله سبحانه
ثباتا واستقامة اندراج یافته بود امری که بآن مامور است یا جمعی از یاران که داخل طریقه شده اند امر مداومت
نماید وخواندن پنج وقت با جماعت بجماعه و شصت کس ادا میکنند حمد الله سبحانه علی ذلک چه نعمتی است که
باطن بذکر الهی جل شانه معمور باشد وظاهر باحکام شرعی متحلی شود چون اکثر مردم درین ایام در ادای نماز
مساهلت مینمایند ودر طمانینت وتعدیل ارکان تقیدی نمی ورزند بضرورت راسان درینباب تاکید ومبالغه میشود
استماع نمایند مخبر صادق فرموده است علیه وعلی آله الصلوة والسلام دزدترین دزدان کسی است که از نماز
خود بدزدد گفتند یا رسول الله از نماز خود چگونه میدزدد فرمود علیه وعلی آله الصلوة والسلام تمام نکند رکوع نماز
را و نه سجود نماز را ونیز فرموده است علیه وعلی آله الصلوة والسلام نظر نکند خدای جل شانه بنماز بنده که ثابت ندارد
صلب خود را در رکوع وسجود خود ونیز آن سرور علیه وعلی آله الصلوة والسلام دید مردی را که نماز میگذارد ودر رکوع
ارد و تمام نمی آرد فرمود اما تخاف لو مت علی ذلک لمت علی غیر دین محمد ونیز آن سرور فرموده است علیه
وعلی آله الصلوة والسلام اتمام نشود نماز یکی تا بعد از رکوع تمام نه ایستد وصلب خود ثابت ندارد ودیگر
عضو او بمحل خود قرار نگیرد و همچنین فرموده علیه وعلی آله الصلوة والسلام درمیان سجدتین ننشیند وصلب
خود را درست نکند و ثابت ندارد و نماز او تمام نشود حضرت رسالت علیه وعلی آله الصلوة والسلام یکی از نماز گزاران
میگذشت دید که احکام و ارکان و قومه وجلسه بجا نمی آرد فرمود که اگر تو برین بمیری روز قیامت از امتان
ترا نگویند ودر جای دیگر فرموده است که اگر همبرین بمیری نه در دین محمد مرده باشی ابو هریره رضی الله عنه

فرموده

فرموده است کسی باشد که شصت سال نماز گذارد و یک نماز او را نپذیرند آنکس باشد که رکوع و سجود تمام بجا نیارد گفته اند زید بن وهب مردی را دید که نماز می گذارد و رکوع و سجود تمام بجا نمی آرد آن مرد را بخود طلبید و گفت چند گاه است که تو اینچنین نماز میکنی گفت چهل سال است گفت تو درین چهل سال نماز نکرده اگر بمیری نه بر سنت محمد رسول الله صلی الله علیه و آله و صحبه و سلم بمیری منقول است که بنده مومن چون نماز نگذارد و نیکو تمام کند رکوع و سجود او را آن نماز را بشاشت بود و نورانی فرشتگان آن نماز را باسمان میبرند و نماز گذارنده را دعای نیکو میکنند و میگویند حفظک الله بما حفظتنی خدای عز و جل تو را نگاه دارد چنانکه مرا نگاه داشتی و اگر نماز نیکو نگذارد و آن نماز ظلمانی بود فرشتگان را کراهت آید و نماز را باسمان نبرند و نماز گذارنده را دعای بد میکنند و میگویند ضیعک الله تعالی کما ضیعتنی یعنی خدای عز و جل ضایع گرداند ترا چنانکه تو مرا ضایع گردانیدی پس نماز تمام میباید گذارد و تعدیل ارکان باید نمود و رکوع و سجود و قومه و جلسه نیک بجا باید آورد و دیگران را نیز تنبیه بر نماز و دلالت باید کرد و بطمانینت و تعدیل ارکان راه باید نمود که اکثر مردم ازین دولت محروم اند و این عمل متروک گشته است احیاء این عمل از اهم مهام اسلام است آنسرور فرموده است علیه و علی آله الصلوة والسلام کسیکه سنت مرا احیا نماید بعد ازان که آن سنت مرده باشد آنکس را ثواب صد شهید بود و نیز بدانند که در نماز بجماعت صفها برابر باید کرد هیچکس از مصلیان پیش و پس نایستد سعی باید نمود که همه برابر یکدیگر باشند آن سرور علیه و علی آله الصلوة والسلام اول تسویه صفوف میفرمود بعد ازان تحریمه می بست و فرمود علیه و علی آله الصلوة والسلام تسویة الصفوف من اقامة الصلوة است ربنا اتنا من لدنک رحمة و هیئ لنا من امرنا رشدا سعادت آثارا عمل به نیت درست می شود چون بجهاد کفار دار الحرب رفته اند اول تصحیح نیت نمایند تا نتیجه بران مترتب شود باید که مقصود ازین جنگ و جدال اعلای کلمه اسلام باشد و توهین و تخریب اعدای دین بود که با آن ماموریم و مقصود و مرام جهاد اهم همین است باید دیگر نیت خود را باطل نسازند علوفه غازیان از بیت المال مقرر است که جهاد نیست و در اجر غازیان نقصان نمی آرد و غنیمتهای بد ابطال عمل بنمایند تصحیح نیت بکنند و از بیت المال علوفه خود و جهاد نمایند امید وار اجرهای غازیان و شهیدان باشند بحال شما غبطه می آید که در باطن بحق مشغول اید حالا و عملا و در ظاهر نماز به جماعت کثیره ادا مینمائید مع ذلک بدولت جهاد کفار دار الحرب مشرف گشته اید هرکه سلامت می ماند غازی است و مجاهد آنکه هلاک شود شهید پاک است اما المهم بعد تصحیح نیت مقصور اگر حقیقت نیت متحقق نشود بتکلف خود را برین نیت باید آورد و بحضرت

حق سبحانه ملتجی و متضرع باید بود تا حقیقت نیت میسر گردد ربنا اتمم لنا نورنا واغفر لنا انک علی کل شیء قدیر نصیحت دیگر که بیان آن نموده می آید التزام نماز تهجد است که از ضروریات طریق است در حضور هم شما هم گفته بود که اگر احیانی معتبر نباید و بیداری خلاف معتاد میسر نشود جمعی از متعلقان را برین امر باید گماشت تا در آن وقت شما را بالطوع یا بکره بیدار سازند و نگذارند که شما در خواب غفلت افتاده باشید چون چند روز چنین کنند امید است که بی تکلف مداومت دولت میسر گردد و نصیحت دیگر احتیاط در لقمه است چه در کار است که هر چه از هر جا کسی بیاید باید خورد و ملاحظه حل و حرمت شرعی نباید کرد این کس بسر خود نیست تا هر چه داند بکند مولای دارد جل سلطانه که بامر و نهی تکلیف فرموده است و رضا و عدم رضای خود را بتوسط انبیا که رحمتهای عالمند علیهم الصلوة والتسلیمات بیان نموده است بی سعادت بنده باشد که خلاف مرضی مولای خود را تقاضا نماید و بی اذن مولا در ملک مولی تصرف کند شرم باید داشت رعایت رضای صاحب مجازی مینمایند و نمیخواهند که دقیقه درین باب فروگذاشت شود و مولای حقیقی بتاکید و مبالغه از امور نامرضی نهی میفرماید و زجر بلیغ مینماید هیچ التفات بآن نمی نمایند این اسلام است یا کفر نیک تفکر کنید و هنوز هیچ نرفته است و تدارک ما سبق ممکن است که التائب من الذنب کمن لا ذنب له بشارت است و معتذر از اسمع ذلک اگر کسی مصر بر ذنب بود و بآن خورسند باشد منافق است صورت اسلام دفع عقوبت او ننماید و منع عذاب او نکند زیاده چه تاکید و مبالغه نماید العاقل تکفیه الاشاره دیگر در مواضع مخوف و در محال استیلاء اعدا از برای امن و رفاهیت قراءه سوره لایلاف مجرب است اقل هر روز و هر شب یازده بار بخوانند و در حدیث مصطفویه علیه و علی آله الصلوة والسلام آمده است من نزل منزلا ثم قال اعوذ بکلمات الله التامات من شر ما خلق لا یضره شیء حتی ارحل من منزله ذلک والسلام علی من اتبع الهدی

مکتوب هفتاد دوم بمولانا عبدالواحد لاهوری صدور یافته در بیان اسرار و حقائق کعبه معظمه که چنانچه در انسان نمونه عرش است نمونه کعبه هم است و مناسب ذلک در انسان چنانچه قلب او نمونه عرش رحمن است جل سلطانه و ظهور قلبی او انموذج ظهور عرشی است از بیت الله نیز در انسان نشانه است که میانه است در از یمین و شمال بیگانه است و بحسن سبقت یگانه است ارباب این عظیم دولت بالاصالت انبیا اند علیهم الصلوات والتسلیمات و بتبعیت و وراثت این بزرگواران از امتان ایشان هر کرا باین دولت مشرف سازند و اصحاب انبیا علیهم الصلوة والتحیات ببرکت صحبت انبیا علیهم الصلوة والتسلیمات این دولت بیشتر بوده است و بعد از زمان اصحاب قلت پیدا کرده بعد از قرون متطاوله اگر یکی را باین دولت بوراثت و تبعیت مشرف سازند

مستقیم بود که نسبت احمری باشد و این شخص داخل زمرهٔ اصحاب کرام است علیهم الرضوان و از سابقان است و صاحب
این نسبت علیه بدولت مرکزی مطلوب متمیز است هرچند در نفس مرکز هم مراتب است اما بدولت سبقت مشرف است
زیاده ازین چه نوشته آید و بیش ازین مرموز چه شرح دهد و چون بفضل الله سبحانه این نسبت علیه سر بر زد دلبستگی
بیش بهمرسد و زوال آن دو نامی و انتفای آن از آن نماید چه نسبت قلب بنسبت غیر قلب اذا جاء نهر الله بطل نهر معقل است آن
آن باطن است اصحاب این دولت بصراط مستقیم اند که بوصول مطلوب سبحانه نزدیک افتاده است و آنانکه ازین طرف
یمین و شمال است وصول او نظر از ظلال است اگرچه در ظلال مراتب متفاوت اند اما همه از ظلامیت متهم اند
شعر فراق دوست اگر اندک است اندک نیست ❊ درون دیده اگر نیم موست بسیار است ❊ و مرکز احمر را صراط مستقیم
برابر افتاده جدا جدا است تا دیگر میروند و دورتر میروند و از وصول مطلوب بعیدتر میروند شعر ترسم نرسی بکعبه ای
اعرابی کین ره که تو میروی بترکستان است ❊ ثبتنا الله سبحانه علی الصراط المستقیم والسلام علی من اتبع
الهدی مکتوب هشتادم بحضرت مخدوم زادگی جامع علوم عقلی و نقلی خواجه محمد سعید سلمه الله تعالی
صدور یافته در بیان لا اله الا الله محمد رسول الله کلمهٔ اولی متضمن اثبات مرتبهٔ ذات است تعالت و تقدست
ظهور مرتبهٔ وجوب در صورت مثالی بصورت نقطه اقرب است از ظهور آن مرتبه در صورت طولی و عرضی مشهود گردد و هرچند
در آن مرتبه نه نقطه را گنجایش است و نه دائره را نه آنجا طول را مجال است و نه عرض و عمق را لاجرم در صورت
کشفی کلمهٔ مثبت در رنگ نقطه ظاهر شد و کلمهٔ محمد رسول الله که منبئ از دعوت خلق است که با اجسام و جواهر تعلق دارد
و طول و بسط را آنجا قدم راسخ است ناچار صورت مثالی این مقام در نظر کشفی طویل و عریض می در آید و در مقام
سالک بواسطهٔ بقیهٔ سکر که در وی مانده است کلمهٔ ثانیه را در رنگ دریای محیط مییابد و کلمهٔ اولی را در رنگ نقطه
در جنب آن دریا خیال میکند ازینجا است که این فقیر نیز بواسطهٔ بقیهٔ سکر که مانده بود حکم کرده است و نوشته که
کلمهٔ ثانیه دریای است که در جنب آن کلمهٔ اولی کالنقطه است و درین مقام صاحب فتوحات مکیه گفته است که
جمع محمدی است بی پایان آری جل سلطانه و چون العظمة لله سبحانه وسعت بیچونی مرتبه و چون تعالت و تقدست
نتوانند داد احاطهٔ بی کیفی آن مرتبهٔ مقدسه ظاهر گردد و عالم بتمامه با این طول و عرض حکم جزء لا یتجزی که
پیدا کند نسبت بدریای بی پایان چیزی را که اول نقطه مییافت اینوقت دریای بی پایان مییابد و دریای
محیط را از جزء لا یتجزی خردتر می بیند ازینجا کسی گمان نکند که ولایت افضل از نبوت باشد زیرا که
ولایت مناسب کلمهٔ اولی است و نبوت ملائم کلمهٔ ثانیه زیرا که گوئیم نبوت عبارت از حصول

هر دو کلمهٔ مقدسه است عروج نبوت بکلمهٔ اولی تعلق دارد و نزول آن بکلمهٔ ثانیه پس مجموع جنسیتین حاصل مقام نبوت
باشد نه آنکه کلمهٔ ثانیه حاصل مقام نبوت است چنانچه جمعی گمان برده اند و کلمهٔ اولی را مخصوص بولایت داشته اند
نه چنین است بلکه هر دو کلمه هم حاصل مقام ولایت اند باعتبار عروج و نزول و هم حاصل مقام نبوت اند بعروج و نزول غایة
ما فی الباب مقام ولایت ظل مقام نبوت است و کمالات ولایت ظلال اند مر کمالات نبوت را در مقام سکر هر چه بگویند
معذور اند و این فقیر نیز در سکریات بایشان شریک است ولهذا در بعض مکاتیب خود کلمهٔ اولی مناسب مقام
ولایت نوشته است و کلمهٔ ثانیه را مناسب مقام نبوت شکر هم نعمت عظمی است اگر بصحو رسانند و از کفر طریقت
باسلام حقیقت برند ربنا لا تؤاخذنا ان نسینا او اخطأنا بصدقة حبیبک محمد علیه وعلی آله الصلوة والسلام
ورحم الله عبدا قال آمینا **مکتوب** نود و دوم بمخدوم زادگی خواجه محمد معصوم صدور یافته در بیان آنکه معامله
بیت الله المقدس فوق تجلیات و ظهورات است و فوق ظهور عرشی است و در بیان الحاق و وصل تحقیقهٔ کعبه
زیارت صورت کعبهٔ معظمه + الحمد لله وسلام علی عباده الذین اصطفی ظهور عرشی هر چند فوق همه ظهورات است
اما معامله که به بیت الله المقدس مربوط است فوق ظهورات و تجلیات است آنجا نام ظهور و تجلی بیرون ننگ است
تجلیات و ظهورات حکم محیط دائره دارند و این معامله در حکم مرکز آن دائره است و شک نیست که محیط دائره
باوجود وسعت ظل مرکز دائره است زیرا که همان نقطهٔ مرکز ظل خود را ایمنی ساخته است و برنگ صد نقطه بر آمده
محیط دائره گشته است و در ما نحن فیه تعبیر نقطه از قبیل تعبیر باقرب اشیا است والا آنجا نقطه نیز در رنگ دائره مفقود
است نه ظاهر آنجا مجال است و نه مظهر را دوران متوطن نه اصل گنجایش دارد و نه ظل چه اصل نیز از ان دولت
در رنگ ظل در راه مانده است ؎ چگویم با تو از مرغی نشانه + که با عنقا بود هم آشیانه + ز عنقا است نامی پیش
مردم + ز مرغ من بود آن نام هم گم ‌ کعبهٔ بنای بنی اسرائیل علی نبینا و علیهم الصلوات والتحیات که صخرهٔ بیت المقدس
است کمالات ظهورات آن آخر رجوع بکمالات این کعبهٔ معظمه دارند و ملحق باین میگردند چه اطراف را غیر از
لحوق بمرکز چاره نیست طریق بمرکز نرسد که طریق مستقیم است بمطلب راه نیاید و اشوقاه
الی لقاء الکعبة المعظمة قال الله تبارک و تعالی ان اول بیت وضع للناس للذی ببکة مبارکا و هدی
للعالمین فیه آیات بینات مقام ابراهیم ومن دخله کان آمنا ولله علی الناس حج البیت من استطاع
الیه سبیلا ومن کفر فان الله غنی عن العالمین هر چند بفضل سبحانه الحاق بحقیقت کعبه میسر شده است
و ترقیات بی اندازه بعد از عروج بوصول پیوسته است الا شوق ملاقات صورت بصورت است

حج فرض اگر بست دامن طریق هم بواسطهٔ علیه سلامت متحقق شده است و شوق ادای آن فرض هم بر وجه
کمال است لیکن تسویف در کمال تسویف است استخاره بغیر مساعدت کم می‌نماید و هرچند نیک متوجه مشود
راه رفتن نمیگشاید و وصول بکعبه بنظر نمی‌در آید چه توان کرد در تاخیر ادای فرض این همه عذر ها سودمند نیست بهر حال بقصد
ادای فرض حج بتوفیق الله سبحانه از خانه بر آمده باید و قطع مراحل باید نمود اگر وصول میسر شد نعمتی است عظمی و اگر در راه
ماند امیدواری انقدر وقت است ربنا اتمم لنا نورنا واغفر لنا انک علی کل شیء قدیر و صلی الله تعالی علی سیدنا محمد
و آله و صحبه و بارک و سلم مکتوب هفتاد و سوم بحضرت مخدوم زادگی مجد الدین خواجه محمد معصوم سلمه الله تعالی
صدور یافت در بیان ظاهر و باطن انسان کامل و ما یناسب ذلک الحمد لله و سلام علی عباده الذین اصطفی
انسان عبارت از مجموع خلق و عالم امر است و عالم خلق را صورت و ظاهر انسان تصور می‌نمایند و عالم
امر را حقیقت و باطن انسان میدانند و اعیان ثابته را که حقائق ممکنات گفته اند باین اعتبار است که
ممکنات ظلال آن اعیان اند و آن اعیان اصول اینها است چه حقیقت و ماهیت همان ظلال اعیان
است که ممکنات بآن ظلال ممکنات گشته اند و وجود ظلی پیدا کرده بخلاف اعیان تعینات وجوبیه آنجا اثبات
می‌نمایند و فوق مراتب امکان آنرا میدانند زیرا که تعین وحدت و تعین واحدیت را که مرتبه اعیان ثابت
است تعین وجوبی گفته اند و سه تعین دیگر را که تعین روحی و تعین مثالی و تعین جسمی باشد تعین امکانی
دانسته اند پس تعین وجوبی را که حقیقت تعین امکانی گویند بر سبیل تجوز خواهد بود که حقیقت امکانی از
عالم امکان خواهد بود که از مرتبه وجوب حصل شی گویا حقیقت شیء است پس آنچه گفته اند که صوفی کائن و
بائن است یعنی بظاهر با خلق است و بباطن ایشان جدا است که با حق است سبحانه مراد از ظاهر عالم
خلق او داشته اند و از باطن عالم امر او را خواسته اند و این مقام که جمع بین التوجهین است پس
عالی گفته اند و مقام تکمیل و ارشاد دانسته اند و مرتبه دعوت و این فقیر را درین متوطن معرفت
خاصه است و آن آنست که شخصی باشد از اخص خواص که نسبت باو مجموع عالم خلق و عالم امر صورت
و ظاهر بود و حقیقت و باطن او همان اسم بود که مبدأ تعین او است با اسماء و شیونات دیگر که کالاصل اند
مر آن اسم را حتی انتهت الی حضرة الذات المجردة عن الشیون والاعتبارات این عارف
تام المعرفة چون جمیع مراتب امکانیه را طی کرده وصول بآن اسم که قیوم است ورا میسر شده است
و از الی او از مراتب امکانیه کم شده باسم منطبق گشته است و نزد تب بر حسب عروج اناً فاناً تجرد فوق

آن اسم که کالاصل اند مر آن اسم را انطباق یافته است را بر همین نحو تا حدیث مجرده رسیده پس اینهمه مراتب ظلیه
اسمای او حقیقت وگشته است که عالم امر او در رنگ عالم خلق او در صورت آن حقیقت شده و این صورت در
در رنگ جامه است مر آن حقیقت را که همچون شخص لابس است مر آن جامه را چون دیگران را اطلاق آنا مقصور بر عالم
خلق و عالم امر است لاجرم صورت و حقیقت اینها همین عالم خلق و عالم امر باشد و آن اسما که مبادی تعینات ایشانند بیش
از قیوم ایشان نباشد سوال عارف هرچند کمال معرفت پیدا کند از جمله ممکنات است و از امکان بوجوب منقلب
نمی گردد پس اسمی که قیوم اوست و از مرتبه وجوب است چگونه حقیقت او بود و جزو او باشد جواب گویم که این
حقیقت باعتبار شهود است نه باعتبار وجود تا محذور لازم آید چنانکه بقا بالله گفته اند این شهود مجرد تخیل نیست
ثمرات و نتائج بران متفرع است ع فریاد حافظ اینهمه آخر بهرزه نیست + هم قصه غریب و حدیث عجیب هست +
پس محقق شد که آنچه مجموع صورت و حقیقت دیگران است صورت این عارف است که نسبت بحقیقت
این صورت همچون جامه تنگیاست نسبت بشخص لابس آن جامه پس دیگران از حقیقت آنچه دریابند و چه فهم
کنند و غیر از حقائق صور و حقائق خود با چه متصور نمایند معرفت این عارف مستلزم معرفت حق است سبحانه
اذا رأوا ذکر الله سبحانه نشانشان نشانست آری چیست آنکه دوستان خود را کردی که هر که ایشان را شناخت ترا یافت
و تا ترا نیافت ایشان را نشناخت و آنچه فقیر در بعضی کتب و رسائل نوشته است که عارف تام المعرفة بعد از رجوع
بدعوت بی تکلیف خود متوجه عالم میگردد نه آنکه ظاهرش بخلق است و باطنش بحق جل سلطانه مراد از آن کلیت
عالم خلق و عالم امر اوست چنانچه متعارف قوم یعنی بعالم خلق و عالم امر هر دو متوجه دعوت میگردد نه آن
حقیقت و باطن که این فقیر در بالا نوشته است و آن قیوم و مافوق آن مراد دانسته توجه او بحق جل و علا
سلب ندارد که از عالم وجوب است چنانچه گذشت پس بهر تقدیر در وقت رجوع توجه عارف کامل
بتمام بجانب خلق است و آنکه یکرو بخلق دارد و روی دیگر بحق جل و علا دارد و در توسط سیر است لیکن
از آن شخص سالک بلندتر است که روی بتمام بحق است جل و علا سلطانه زیرا که این شخص در ادای
حقوق عباد ناقص است و آنکه ادای هر حق در حق خالق جل و علا و حق مخلوق مهما امکن بجای آرد و خلق
را بجانب خالق میخواند جل سلطانه پس نسبت او اکمل باشد باید دانست که توجه بحق جل سلطانه بعد
می طلبید و بعد در حق این عارف نصیب دیگران گشته است که بتوجه محتاج اند هیچکس ندیده که بخود
متوجه باشد فکیف که از خود نزدیکتر باشد که توجه بوی صورت ندارد این عدم توجه

از خصائص بکمالات آن عارف است و در جنیان نزدیک است که آنرا نقص انگارند و توجه را از عدم توجه کمال قصور نمایند حضرت حق سبحانه وتعالی ایشان را انصاف دهاد که بجهل مرکب خود حکم نکنند و هنر را عیب نمانند

مکتوب هفتاد و چهارم بخواجه هاشم صدور یافته در تاویل فمنهم ظالم لنفسه الآیة و در بیان کریمه انا عرضنا الامانة الآیة و در بیان خلافت انسان کامل که معامله او بجای میرسد که او را قیوم جمیع اشیا میسازند آن ظالم النفسه و مقتصد ابتدئم و خلیل تعبیر نموده اند و سابق بالخیرات را محب و محبوب سرحلقه آن محمد رسول الله علیه و علی آله الصلوة والسلام قال الله تبارک و تعالی و تعاظم ثم اورثنا الکتاب الذین اصطفینا من عبادنا فمنهم ظالم لنفسه ومنهم مقتصد ومنهم سابق باذن الله تعالی و قال الله تعالی انا عرضنا الامانة علی السموات والارض والجبال فابین ان یحملنها واشفقن منها وحملها الانسان انه کان ظلوما جهولا مرار الایتین ما اراد الله سبحانه و الملهم باوابها ربنا لا تواخذنا ان نسینا او اخطانا باید دانست که ان الله خلق آدم علی صورته او تعالی از صورت منزه و متعالی است پس خلق آدم بر صورت او سبحانه بایں معنی تواند بود که اگر مرتبه تنزیهیه را در عالم مثال صورتی فرض کرده شود هر آئینه این صورت جامع خواهد بود که انسان جامع برای صورت موجود گشته است صورت دیگر را قابلیت آن نیست که تمثال آن مرتبه مقدسه تواند بود مرآت آن تواند گشت ازینجاست که انسان شایان خلافت او تعالی گشته است زیرا که تا بر صورت شی مخلوق نگردد شایان خلافت آن شی نباشد چه خلیفه شی خلف شی است و نائب مناب آن شی است و چون انسان خلیفه رحمان گشت تعالی ناچار تحمل بار امانت را متعین شد لایحمل عطایا الملک الامطایاه سمٰوٰتها و زمین ها و کوه ها جامعیت از کجا یابند تا بصورت او تعالی مخلوق گردند و شایان خلافت او تعالی باشند و تحمل بار امانت او سبحانه نمایند و محسوس میگردد که اگر این بار امانت را فرضاً بآسمان و زمین و کوه حواله نمایند پاره پاره گردند و هیچ اثرے از انها باقی نماند و آن امانت بزعم این حقیر قیومیت جمیع اشیا است بر سبیل نیابت که مخصوص بکمل افراد انسان است یعنی معامله انسان کامل تا بجائے میرسد که او را قیوم جمیع اشیا بحکم خلافت میسازند و همه را افاضه وجود و بقائے سائر کمالات ظاهری و باطنی متوسط او میرسانند اگر ملک است باو متوسل است و اگر انس و جن است باو متشبث و فی الحقیقت توجه جمیع اشیا بجانب او است و همه نگران اویند آنمعنی را دانسته باشد فرموده انه کان ظلوما جهولا کثیر الظلم علی نفسه بحیث لا یبقی من وجوده ولا من توابع وجوده

اشد الاحکام و تاب بر خود چنین ظلم نماید شایان تحمل بار امانت نبود و جهلا کثیر التحمل بحیث لا یکون له علم ولا ادراک
بالمطلوب بل عجز عن الادراک و جهل عن العلم بالمقصود و این عجز و جهل در آن موطن کمال معرفت
است لان اجهلهم اعرفهم به ولا شک ان اعرفهم الیق بتحمل الامانة این دو صفت گویا علت اند از برای حمل
بار امانت والا این عارفی که بمنصب قیومیت اشیا مشرف گشته است حکم وزیر دارد که مهمات مخلوقات
را با او رجوع داشته اند هر چند انعامات از سلطان است اما وصول آنها مربوط بتوسط وزیر است
رئیس این دولت ابو البشر حضرت آدم است علی نبینا و علیه الصلوة والسلام و این منصب عالی بالاصالة
مخصوص بانبیاء اولی العزم است علیهم الصلوات والتحیات و بتبعیت و وراثت بزرگواران هر کرا باین
دولت مشرف سازند ع با کریمان کارها دشوار نیست و طائفه اولی از وارثان کتاب که برگزیدگان از
عباد او تعالی اند همین ظالم لنفسه است که بمنصب وزارت و قیومیت مشرف است و طائفه ثانیه این
برگزیدگان که تعبیر بمقتصد فرموده است آنانند که بدولت خلت مشرف گشته اند و صاحب سر و اهل مشورت اند
هر چند معامله کار و بار بادشاهت بوزیر مربوط است اما خلیل ندیم است و صاحب انس و الفت
است این از برای فرحت خود است و آن از برای مهمات دیگران است سلطان این مقام و سر حلقه این مقام
عالی حضرت ابراهیم خلیل الرحمن است علی نبینا و علیه الصلوة والسلام و هر کرا باین مقام عالی مشرف سازند و فوق
مقام اجانب مقام محبت است که طائفه ثالث که سابق بالخیرات اند بآن مقام اعلی مشرف گشته اند
یار و ندیم دیگر است و محب و محبوب دیگر اسرار و معاملات که محب و محبوب میگذرد یار و ندیم را آنجا چه دخل
هر چند در وقت کمال انس و الفت اسرار حقیقت محبت را بخلیل خلیل الله در میان نمیتوان آورد و اورا
محرم اسرار محب و محبوب نمیتوان ساخت سر حلقه محبان حضرت کلیم الله است علی نبینا و علیه الصلوة
والسلام و سر گروه محبوبان خاتم الرسل است و علیه و علیهم الصلوة والتحیات والتسلیمات و بتبعیت
و وراثت این صاحب دولتان هر کرا باین دو مقام مشرف سازند و مقاماتیکه مقام محبت اند در
مکتوبی از مکتوبات این فقیر ذکر کرده شده اند و صدر نشین آنجا نیز محمد رسول الله است علیه و علی آله
الصلوة والسلام همه داخل مقام عالیشان است که بطفیل محبت مناسبت است از وارثان کتاب ربنا آتنا
من لدنک رحمة و هیئ لنا من امرنا رشدا والسلام علی من اتبع الهدی مکتوب شصت و ششم بمیرزا مظفر
جمعدار یافت در بیان آنکه محن و بلیات مردو شان را کفارات است که تیغ شرع و زاری کمتر غنیمت

باید طلبید سلمکم الله سبحانه الا ملیق بجنابکم در دو فن و طلبات دنیویه بسر و دستار اکتفا است هر زمان که فرصت یابند [illegible]
تضرع وزاری و بالتجا و انکسار عفو و عافیت از جناب قدس او تعالی باید طلبید تا زمانیکه آثار اجابت مفهوم شود
وتسکین فتن معلوم گردد هر چند دوستان و غیر ایشان در همین کار اند اما صاحب معامله حق باین کار است
وازو بودن در بر سر نمودن کار صاحب مرض است دیگران بیش از معاونان نیستند در ازاله مرض حقیقت
معامله آنست که هرچه از محبوب حقیقی برسد با کشادگی جبین و فراخی سینه او را بمنت قبول باید کرد بلکه با آن
متلذذ باید گشت رسوائی و بی ناموسی که مراد محبوب است نزد محب بهتر از ناموس و ننگ و نام
است که مراد نفس اوست اگر این معنی در محب حاصل نگردد در محبت ناقص است بلکه کاذب ع گر طمع
خواهد ز من سلطان دین * خاک بر فرق قناعت بعد ازین * جناب شریعت مآب چون از خدمت برگشته
آمدند از احوال سفر و تنگی احوال مسافران بیان نمودند فاتحه سلامت و عافیت ایشان خوانده شد
ربنا لا تؤاخذنا ان نسینا او اخطأنا ربنا ولا تحمل علینا اصرا کما حملته علی الذین من قبلنا ربنا ولا تحملنا
ما لا طاقة لنا به واعف عنا واغفر لنا وارحمنا انت مولانا فانصرنا علی القوم الکافرین سبحان ربک
رب العزة عما یصفون وسلام علی المرسلین والحمد لله رب العالمین

مکتوب هفتاد و ششم

بمولانا فرخ حسین صدور یافته در بیان حقیقت عرش که برزخ است در میان عالم خلق و امر و از هر دو رنگی
از جنس ارض و سماء نیست و بیان کرسی و وسعت آن الحمد لله وسلام علی عباده الذین اصطفی عرش مجید از عجائب
مصنوعات حق است سبحانه برزخی است میان عالم خلق و عالم امر و در عالم کبیر که هم رنگی از این دارد و هم رنگی از آن
و عالم خلق که در شش روز خلق شده است و از زمین و کوهها و آسمانها که در کریمه خلق الارض فی یومین الخ واقع
شده است ایجاد عرش بر خلق اینها مقدم است چنانچه فرموده تعالی و تقدس هو الذی خلق السموات والارض
فی ستة ایام و کان عرشه علی الماء بلکه تقدم خلق نیز از این کریمه مفهوم میگردد پس عرش مجید چنانچه از جنس ارض
نیست از جنس سموات هم نیست چه او خارج از عالم امر هم دارد و اینها ندارند غایة ما فی الباب چون او را
بسموات مناسبت بیشتر است نسبت بزمین تا جا معدود در سموات است و الا فی الحقیقت چنانچه
او از عرض نیست از سماء هم نیست پس لاجرم آثار و احکام ارض و سماء جدا باشند باقیمانده معامله کرسی از کریمه وسع
کرسیه السموات والارض مفهوم میشود که کرسی نیز از سموات جدا است و ارسع جمیع اینها است و شک نیست که کرسی از عالم ام
نیست خواه و نه عرش گفته اند و معامله عالم او فوق عرش است و چون عالم خلق بود [illegible] از سموات جدا باشد باید که خلق ا

در ماوراء این شش روز بود در نیمی هیچ محظور لازم نمی آید چه تمام عالم خلق را درین شش روز خلق فرموده است
تعالی که خلق نار که از عالم خلق است در ماورای این شش روز است و تقدم دارد برین شش چنانچه گذشت و چون
معامله کرسی نیک مکشوف نشده است تحقیق آنرا بوقت دیگر انداخته ام که از کرم حق جل و علا امیدوار بهادارم رب
زدنی علما ازین تحقیق دو اعتراض قوی دفع گشت یکی آنکه چون زمین و آسمانها نبوده تعیین و تخصیص شش روز از کجا
بوده و یوم الاحد از یوم الاثنین چگونه جدائی داشته و یوم الثلثاء از یوم الاربعاء چه نوع ممتاز بوده و یوم الخمیس از
یوم الجمعه چگونه متمیز گشته و چون سبقت خلق عرش بر خلق ارض و خلق سموات معلوم گشت حصول زمانه مقصود
شد و ثبوت ایام بو منوع انجا رسید و اعتراض مندفع گشت چه در کار است که امتیاز ایام مخصوص بطلوع و غروب
آفتاب بود چه در بهشت این طلوع و غروب نیست و امتیاز ایام ثابت است کما ورد فی الاخبار اعتراض دوم
که مندفع شد و مخصوص بعلوم این فقیر است آنست که در حدیث قدسی آمده است جل سلطانه
لا یسعنی ارضی ولا سمائی ولکن یسعنی قلب عبدی المؤمن ازین حدیث مفهوم میشود که ظهور اتم مخصوص
بقلب عبد مومن است و غیر او را این دولت میسر نشده است و تو در مکتوبات خود خلاف آن نوشته
که ظهور اتم عرش مجید است و ظهور قلبی شمه ایست از ظهور عرشی و از تحقیق سابق معلوم شد که
که آثار و احکام عرش مجید از آثار و احکام ارض و سموات علیحده است در ارض و سموات گنجایش نبود و
در عرش بود آری زمین و آسمان با آنچه در میان است قابلیت آن وسعت ندارند بخلاف قلب عبد مومن که مستعد
این دولت است پس حصر وسعت قلبی باعتبار ارض و سموات شد نه نسبت بجمیع مصنوعات که شامل عرش مجید هم بود تا خلاف
مفهوم حدیث قدسی متصور باشد فاندفع الاعتراض الثانی ایضا باید دانست عرش مجید که محل ظهور تام است چون
ارض و سموات را با آنچه در میان است در مقابل آن می اندازم بی توقف ناچیز و مضمحل میگردند تا اثری ازینها باقی نمیماند الا
انسانی که مصبغ برنگ اوست باقی میماند و لاشی محض میگردد و همچنین ظهوریکه در جانب فوق ماورای عرش تعلق
دارد که از عالم امر صرف است عرش را نسبت بآن مرتبه همین حکم است که ارض و سموات را نسبت بعرش
بوده است و همچنین هر فوق را نسبت بآن مرتبه همین حکم است الی ان ینتهی عالم الامر بعد از تمامی این دایره
معامله بحیرت و بجهل دیگر موقوف است هم مجهول الکیفیه است که فراخور عقل و فهم حادث نیست شمه از
کمالات انسانی و قلب انسان نیز بگویم ع عیب می جمله بگفتی هنرش نیز بگوی ـ عرش مجید هر چند اوسع و مظهر اتم
است اما علم بحصول این دولت خود ندارد و شعور باین کمال هر او حاصل نیست بخلاف قلب انسانی که

صاحب شعور و بعلم معرفت خود معمور قربت دیگر قلب را آنست که میان میتام نیک استجماع نهائی مجموع انسان کل
آن را عالم اصغر نامند هرچند مرکب از عالم خلق و عالم امر است اما آن ترابیت وجدانی حقیقی حاصل است که آثار
و احکام بران هیئت مرتب است و عالم کبیر را این هیئت حاصل نیست اگر هست اعتباری است
پس فیوضی که از راه این هیئت وجدانی بانسان و بتوسط او بقلب انسان میرسد عالم کبیر و عرش مجید
که همچون قلب است ازان عالم را ازین فیوض و برکات قلیل النصیب است و ایضا جزو ارضی که فی الحقیقت خلاصهٔ
مخلوقات است و با وجود دوری اقرب ظهورات است کمالات آن در مجموعهٔ عالم صغیر سرایت نموده است
و در عالم کبیر فی الحقیقت چونکه مجموعه نیست این سرایت آنجا مفقود است پس قلب انسان این کمالات
را نیز دارد بخلاف عرش مجید باید دانست این فضائل و کمالات که در قلب اثبات نموده می آید چون
نیک ملاحظه نماید داخل فضل جزئی است فضل کلی فرطهٔ عرشی را می باید مثل عرش و مثل
قلب چنان می باید که گویا آتشی است وسیع که دشت و صحرا منور ساخته است و ازان آتش
مشعلی گیر آمده اند که بواسطهٔ لحوق بعضی امور نورانیت دیگر پیدا کرده است که دران آتش نیست
و شک نیست که این زیادتی جز فضل جزئی اثبات نمی نماید والله سبحانه اعلم بحقائق الامور کلها ربنا اتمم لنا
نورنا واغفر لنا انک علی کل شیء قدیر وصلی الله تعالی علی سیدنا محمد وآله واصحابه اجمعین وبارک وعلی جمیع الانبیاء و
المرسلین والملائکة المقربین اجمعین **مکتوب هفتاد و هفتم** بمولانا حسن برکی صدور یافته
در جواب عریضهٔ او که اعتراضات بر طور کلام صوفیه نموده و در آخر مکتوب نوشته بود که گویا هر حکمی
از احکام شرعیه دریچه ایست که موصلست بشهر مقصود و دو استفسار های دیگر که نموده شد الحمد لله و
سلام علی عباده الذین اصطفی صحیفهٔ شریفهٔ اخوی شیخ حسن احسن الله تعالی حاله رسید چون بوی از
شرع و استقامت داشت گردانید نوشته بودند که سلوکی که مشهور است و معتقد سالکان که مفهوم ما است
این ست که بلندی را ذکر باید گفت تا وقتیکه دل گویا شود و باز تا وقتیکه از ذکر گفتن باز ایستد و محل الهامات
و تجلیات شود و سالک بمقام فنا رسد که اول قدم ولایت است و گفته اند که فنا آنست که از دیده و دانش سالک
آنچه مسمی بالغیر است رخت بربندد و بغیر از واجب تعالی و تقدس در دیده و دانش سالک نماید که انرا شهود
و مشاهده و غیرها گفته اند مقصود آنکه بزعم خود حق را می بینه تعالی و مسمی بالغیر نمی بیند در دین را شترک الحقیقت
می نامند و نوشته اند که فقیر را این معارف و مانند این معارف از جا میبرد بر آنکه اگر مقصود ایشان نیست که

حق را جل وعلا سلطانه در دنیا به بصر یا به بصیرت دیده شهود اگر با این شهود و رؤیت شهود دارند پس ایشان نیز شریک
در لقیت باشند و اگر این معنی شهود ندارند پس آنچه خبر میدهند نوشته اند که آنچه می بینند بکل وجه من الوجوه
خواه تجلی صوری باشد خواه معنوی و خواه نوری و غیر الشیان و آن مرئی را که ذات حق سبحانه جل وعلا من حیث
هی کذا آنچه مسمی است بالغیر است ضرور دسیانهند نزد این فقیر بیحاصل و دور از کار است و خلاف نفس الامر لیس
کمثله شی و کریمه لا تدرکه الابصار شاهد این معنی است پس این قوم چه می بینند و چه میدانند که میگویند که غیر حق نمی بینیم جل وعلا
و نمیدانیم که آنرا عبارت از شهود و مشاهده کرده اند و آنچه اندیشه ها که در تحت ابنیه اهل اعتیال خود نیاید غیر است
یا نه بدانید و آگاه باشید که آنچه در از نفسیها و اعتراضات ناملائم که بر مشایخ طریقت کرده اند قدس الله
تعالی اسرارهم منشای آن نارسائی است بمراد این بزرگواران از توحید شهودی که یکی را دیدن است
مربوط بنسیان ماسوای است از ضروریات طریقت این بزرگواران است تا این نشود از گرفتاری
خلاصی نگردد شما باین دولت و بارباب این دولت سخریت مینمائید شهود در دید که در عبارت اکابر
مشایخ قدس الله تعالی اسرارهم واقع شده کنایت از حضور بحوثه اوست تعالی و تقدس که مناسب
مرتبه تنزیه است و از حیطه ادراک که از عالم چون است بیرون است و این دولت حضور را در دنیا
مخصوص بباطن داشته اند ظاهر را همه وقت از دریچه چاره نیست لمؤلفه گفته اند و در عالم کبیر چنانچه شرک در موجود
است هم در عالم صغیر شرک موجود است باطن کامل همه وقت موحد است و ظاهر آن مشرک پس باطن کامل مجذبا باشد
اما ظاهر او متردد بملل و تعلقات بود و هیچ محظور لازم نیاید با اعتراض نامحمید است زنهار این قسم سخن نگفتند
و از غیبت غنا و ندهی جل سلطانه نپسندید جهان امیدوقت فلیر اسمار را در شورش می آرند ملاحظه بزرگان
ضروری است اگر بر محدثات و محرمات سخن کنند گنجایش وارد اما آنچه مقرر قوم است فنا و بقا این راه را
گنجایش سخن گفتن باضعاف سبب است نادر رسائل و مکتوبات فقیر دیده اند که از توحید شهودی چه قدر
نوشته است و آنرا از ضروریات راه قرار داده بایستی این معنی را استفسار می نمودید و حسن ادب
را مسلوک میداشتید بسگه و بدایم گلیست که از مفارقت مرحومی مولانا احمد علیه الرحمة شگفته است در حیوة مولانا
هم من از شما انتظار غمی آید نیک واقع شد که نوشتند و تنبیه با تقید و بتیسیر هم آنچه رود نوشتند در جلد خطه
صحت و سقم نکنند اگر صحیح است باعث مسرت است و اگر سقیم است سبب تنبیه است بهر حال از نوشتن
اباء نکنند حمد الله تعالی که نسبت شما همراه فاقه می آید در رسائل بیاد هم نصائح ضروریه ضروریست

تا ازان ننویسند و چیزها پرسند را گفتگو نمیکنند پرسیده بودند که قلب ازین جمله ظاهر است یا از جملهٔ باطن ظاهر
و باطن معارف را در مکتوبی بتفصیل نوشته است بملا عبدالحی خواهم گفت که نقل آن بشما فرستد انجا باز جستند
و ایضا پرسیده بودند طریقیکه بی تجلیات و کشفیات طریق شناختن متوسط و منتهی این طریق چیست بدانند اگر
این سالک که علم بر احوال خود ندارد و در صحبت شیخ کامل مکمل راه و آن راه بین است علم آن شیخ بحال او
کافی است و علامات او توسط و آنها را خواهد دانست و نیز اگر آن شخص را یک نوع اجازت ارشاد خلق داده اند احوال مرید
او مریدیکه کمالات او خواهد گشت و از انجا مطالعهٔ نقص و کمال خود خواهد نمود و علامت از برای معرفت انتهاء
که سالک را غیر از حق سبحانه تعالی هیچ بالیقین نماند و سینه از جمیع مالیتهای ماسوا خالی و صاف شده نهایت را
مراتب بسیار است بعضها فوق بعض و قدم اولی در نهایت همین است که ذکر یافته والله سبحانه الموفق
نوشته بودند معارفیکه این بی بضاعت را تسلی میدهد معارف شرعیه است گویا هر حکمی از احکام شرعیه
دریچه ایست که موصل است بسر مقصود نشانه است ازان شاه بی نشان و همین بیت نصب العین است
تو بسفر میروی و عزم تماشا کراست + ما بدر دامیروی و هم گز همه عالم دراست + انهمه معرفت شما بسیار اصلی
است و بسی حالی است و امید داری بخشش است مطالعهٔ این معرفت بسیار محظوظ ساخت و تامل است اول مکتوب
زائل گردانید حضرت حق سبحانه و تعالی از همین راه بمقصود رسانا د و پرسیده بودند بعضی که از رجال و نساء
آمده و طریقه التماس مینمایند و از اکل حیوانات که بر ایشان حاصل میگردد پرهیز نمیکنند و میگویند با جمیانه
شرعی التمسه میکنیم امر بقبول طریقه هست یا نه طریقه را بایشان بگویند و ترغیب باجتناب محرم نمایند شاید ببرکت
طریقه ازان اشتباه برآیند دیگر ازان دو علم سفید که جانب مشرق حقیقت بیگر ظاهر شده بودند استفسار
نموده بودند بعد از استفسار یاران ورقیاب مکتوبی نوشته است بملا عبدالحی خواهد گفت انشاء الله تعالی
که نقل آنرا نیز بشما فرستد و ایضا پرسیده بودند که ختم کلام الله کردن و نماز نفل گزاردن و تسبیح و تهلیل
گفتن و ثواب آن بوالدین یا بادشاهان یا با خوان دادن بهتر است یا بکسی نا دادن بهتر باشد که
دادن بهتر است که هم نفع بغیر است و هم نفع بخود و در نادادن نفع مخصوص بخود است و نیز شاید بطفیل
دیگران آن عمل را قبول نمایند والسلام مکتوب شصت و دوم بملا عبدالخالق صدر یافته در بیان محبت
و اخلاص این طائفه علیه که آن محبت و اخلاص رتبهٔ فنا فی الله و بقا بالله است + حمد و ثنا حسب ذلک
الحمد لله و سلام علی عباده الذین اصطفی دولت است خوش شگرف که از خاندان شما احساس نموده می آید

باوجود اسباب غنا و با حصول مراد مستغنا نیازمند نیست بفقر اند شکار نیست این حلیه علیا که مبنی از محبت
واخلاص این طائفه علیه است ومشعر از مودت واختصاص این فرقه ناجیه محبان این طائفه را بشارت
المرء مع من احب کافی ست وجل بیان این طبقه را نوید هم قوم لا یشقی جلیسهم وافی چون عنایت اعتنای
سبحانی این محبت استیلا پیدا کند وغالب آید بر نهجی که غیر این محبت را در دل نگذارد و گرفتاریهای دیگر تمام
دل رخت بندد و لازم محبت که اطاعت محبوب است و بمراد او بر پا بودن است و باخلاق و اوصاف
او متخلق شدن است ظاهر گردد این زمان فنا در محبوب حاصل میشود و تشبیه بفنا فی الشیخ که زینه اول است
درین راه واین فنا فی الشیخ ثانیا وسیله فنا فی الله میگردد که بقا بالله بران مرتب است که محصل ولایت است
بالجمله اگر در ابتدا بی توسط احدی محبت وانجذاب محبوب حقیقی میسر گردد دولتی ست که محصل فنا و بقا است
والا از متوسط کامل مکمل چاره نبود و اول مراد خود را در مرادت او باید دریافت ودر وی فانی باید گشت تا
آن فنا وسیله فنا فی الله گردد و از گرفتاریهای ماسوای تمام خلاص گردد و بدرجات ولایت رساند ه
بر شکر غلطیدی صفرائیان + از برای کوری سودائیان + امثال این سخنان از برای تنور و تشویق طالبان
و مبوسان ایراد نموده می آید والله سبحانه الموفق لبقیة المرام رافع رقیمه فقرا محمد قاسم بزرگ زاده است دود
خدمت فقرا بوده اما در مجربت سیادر کلان نیاز لئیم کلان شده است و محنتهای روزگار کم دیده و شوق
ملازمت شما دارد اگر داخل ملازمان سرکار خود ساخته بحال او التفات مرعی دارند کرم بعید نخواهد بود زیاده چه
تصدیعه دهد والسلام **مکتوب هفتاد و نهم** بشیخ یوسف برکی صدور یافته در جواب رساله او که نوشته بود
مشتمل بر اعراض از کفر حقیقی و مشعر از اقبال باسلام حقیقی و بیان مناسب ذلک الحمد لله و سلام علی عباده الذین
اصطفی که نوشته حواله مولانا عبد الحی نموده بودند که بخواند درین مدت نمود در روزی که مولانا بی بابور آمی شد
آن رساله را آورده ساخت چون مطالعه نموده شد باعث فرحت گشت که مشتمل بر اعراض
از کفر بوده است و مشعر از اقبال باسلام چنانچه اسلام مجازی به از کفر مجازیست اسلام طریقت
نیز به از کفر طریقت است در کفر طریقت همه سکر است و در اسلام طریقت همه صحو چنانچه صحو مجازی به از سکر
مجازی است صحو طریقت نیز بهتر از طریقت سکر است ثمره کفر طریقت تشبیه است و نتیجه اسلام طریقت
تنزیه هر قدر فرق که درمیان تشبیه و تنزیه است همانقدر فرق درمیان کفر و اسلام طریقت است اوطائفه
که جمع میان تشبیه و تنزیه اختیار کرده اند وآنرا کمال دانسته اند وآن تنزیه از جمله تشبیه است

که در نظر شان تنزیه در آمده است و الا تشبیه را چه یارا که با تنزیه حقیقی شود و در شعشعان انوار آن مضمحل و ناچیز
نگردد ٥ یکی هر جا شود مهر آشنا کار ما را ٭ مهار ما جز نهان بودن چه یارا ٭ حضرت حق سبحانه و تعالی بحقیقت اسلام
حقیقی مشرف گرداناد بالنبی و آله الامجاد علیه و علیهم الصلوة و التسلیمات مولانا بابو جیو که بر سر راه بود چند
کلمه اختصار افتاد والسلام علیکم و علی من لدیکم **مکتوب هشتادم** بشیخ حامد بنگالی صدور یافت در بیان
آنکه پرسیده بود که در تمهیدات عین القضاة می نویسد شما که خدا میدانید جل شانه نزد ما محمد است علیه الصلوة
والسلام و شما که محمد میدانید نزد ما خدا است جل سلطانه الحمد لله و سلام علی عباده الذین اصطفی صحیفه شریفه که
از کمال محبت و اخلاص و وفور مودت و اختصاص نوشته ارسال داشته بودند رسیده فرحت فراوان رسانید
حضرت حق سبحانه و تعالی برین دولت استقامت کرامت فرماید که عجب هر طائفه با آن طائفه است المرء
مع من احب حدیث نبویست علیه و علی آله الصلوة والسلام معنی عبارت تمهیدات عین القضاة استفسار
نموده بودند که میگویند شما که خدا میدانید جل و علا نزد ما محمد است علیه و علی آله الصلوة والسلام شما که
محمد میدانید علیه و علی آله الصلوة والتحیات نزد ما خدا است جل سلطانه محمد و ما مثل این عبارت که مبنی از
توحید و اتحاد است در غلبات سکر که مرتبه جمع است و معبر بکفر طریقت از مشائخ قدس الله تعالی اسرارهم
صدور مییابد و امتیاز و اثنینیت از نظر شان مرتفع میگردد ممکن را عین واجب می یابند تعالی بلکه ممکن را
نمی یابند و جز واجب تعالی مشهود شان نمی ٭ برین تقدیر معنی آن عبارت این بود که امتیازی
و اثنینیتی که نزد شما در میان خدا جل و علا و میان محمد علیه و آله الصلوة والسلام حاصل است نزد ما امتیاز
ثابت نیست و مغایرت بلکه آن یکی که منزه یکی ست نیز عین دیگر است هر گاه بجمیع ممکنات نسبت
مغایرت مرتفع میگردد محمد رسول الله تعالی علیه و علی آله الصلوة و سلم که مظهر اتم کمالات اوست تعالی نسبت
امتیاز او چگونه ثابت بود این دید مخصوص بمرتبه جمع است و سالک ازین مقام بلند تر رود و چشم از
افراط سکر باز گشاید محمد را بنده یابد و رسول او و الله تعالی چنانچه در ابتدا می یافت النهایة هی
الرجوع الی البدایة شنیده باشند بدانند که اشتراک در میان مبتدی و منتهی در صورتست موجب ثبات منتهی
والا ع چه نسبت خاک را با عالم پاک ٭ هرگاه متوسط را با منتهی نسبت نبود مبتدی دور از معامله او چه نسبت
بود ربنا اتمم لنا نورنا و اغفر لنا انک علی کل شیء قدیر والسلام علیکم و علی من لدیکم **مکتوب هشتاد و یکم**
به محمد مراد نو بیگی صدور یافته در اندرز و نصیحت و اجتناب از مزخرفات دنیاوی دنیه و نامناسب ملک

الحمد لله وسلام علی عباده الذین اصطفی استرهام مهمان یاران نیک فرجام مزخرفات دنیای دنیه که بظاهر طراوت و حلاوت دارد در رنگ طفلان فریفته گردند و بدلالت دشمن لعین از مباح بشتبهه و از مشتبهه بمحرم گردانیده و از مولای خود جل سلطانه خجل و شرمنده مانند و در توبه و انابت قدم راسخ باید داشت و منهیات شرعیه را سم قاتل باید انگاشت ؎ همه اندرز من بتو اینست * که تو طفلی و خانه رنگین است * حضرت حق سبحانه و تعالی بکرم خویش دائره مباح را بر عباد وسیع ساخته است بید و لیتی باشد که تنگی سینه احیه وسعت را تنگ انگاشته و ما ورای این دائره وسیع قدم نهد و از حدود شرعیه تجاوز نماید و در مشتبه و محرم افتد التزام حدود شرعیه باید نمود و سر موی ازان حدود تجاوز نباید نمود نمازگزاران و روزه داران برسم و عادات بسیار اند اما پرهیزگاران که محافظت حدود شرعیه نمایند اقل قلیل اند و فارقیکه محق را از مبطل جدا سازد همین پرهیزگاریست چه صوم و صلوة بصورت از هر دو بوجود می آید قال علیه وعلی آله الصلوة والسلام ملاک دینکم الورع وقال علیه وعلی آله الصلوة والسلام لا تعدل بالورع شیئا یاران هرچند طعامهای پر تکلف میخورند و لباسهای پر تکلف میپوشند اما اخذ و انتفاع در طعام و لباس نه در است ؎ آنکه آن داد بشاهان بگدایان این داد * از آنان تا ایشان فرق بسیار است چه آن از رضای مولی جل سلطانه بعید است و این برضای او تعالی نزدیک نیز محاسبه آن ثقیل است و محاسبه این خفیف ربنا آتنا من لدنک رحمة وهیئ لنا من امرنا رشدا برخورداری سلطان مراد توفیق توبه و انابت یافته است و جریان را اخذ نموده از حضرت حق سبحانه و تعالی اثبات و استقامت مسئول است والسلام علیکم وعلی سائر الاخوان

مکتوب هشتاد و دوم بخواجه شرف الدین حسین صدور یافته اجتناب از دنیای دنیه و تحریص نمودن بر شریعت غرا و ما یناسب ذلک

اللهم صغر الدنیا باعیننا وکبر الاخرة فی قلوبنا بحرمة حبیبک علیه وعلی آله الصلوة والسلام فرزند عزیز باتمیز زنهار بمزخرفات دنیه راغب نشوی و بطمطراق فانیه فریفته نگردی و سعی نمائی که در جمیع حرکات و سکنات بمقتضای شریعت غرا عمل نموده آید و در حق ملت زهر زندگانی کرده شود اول تصحیح اعتقاد بمقتضای آرای علمای اهل سنت و جماعت شکر الله تعالی سعیهم ضروریست بعد ازان احکام معامله فقهیه عملیه است و ادای فرائض اهتمام تمام باید نمود و در ادا و حرمت احتیاط باید فرمود و عبادات نافله واجب عبادات فرائض کالمطروح فی الطریق اند و از اعتبار ساقط اند اکثر مردم امروز همت در ترویج نوافل اند و در تخریب فرائض [illegible] نوافل عبادات اهتمام دارند و فرائض را خوار و بی اعتبار شمرند مبلغ کلی تقریب

وبی تقریب مستحق و غیر مستحق میدهند اما یک جیتل در ادای زکوٰة ایشان را بمصرف دادن متعسر است منید ترند که
یک جیتل در زکوٰة ایشان را بمصرف دادن از لکها صدقهٔ نافله است و در ادای زکوٰة مجرد امتثال امر مولی است
جل سلطانه و در صدقهٔ نافله بسیار است که منشای آن هوای نفسانی بود لهذا در فرض ریا را گنجایش نیست و در
نفل جولانگاه ریاست اینجاست که در ادای زکوٰة اظهار اولی است که نفی تهمت نماید و در صدقهٔ نافله اخفا بهتر است
که اینجا اقرب بقبول است بالجمله از التزام احکام شرعیه چاره نیست تا از نفرت دنیا رستگاری متصور شود اگر بحقیقت ترک
دنیا میسر نگردد باری ترک حکمی دنیا کوتاهی نکنند و آن التزام شریعت در اقوال و افعال والله سبحانه الموفق والسلام
علی من اتبع الهدی **مکتوب هشتاد و سوم** بمیرزا محمود صدور یافته در محبت این طائفهٔ علیه که سرمایه
جمیع سعادتها است و ما یناسب ذلک الحمد لله وسلام علی عباده الذین اصطفی احوال و اوضاع فقرا انجید و د
مستوجب حمد است المسئول من الله سبحانه سلامتکم و عافیتکم و ثباتکم و استقامتکم علی جادة الشریعة المصطفویة
علی صاحبها الصلوٰة والسلام والبرکة والتحیة طریقه که اخوی اعزی ارشدی از این فقیر اخذ نموده بود هر چند
هرچند بواسطهٔ قلت دریافت صحبت که اصل عظیم است نزد این بزرگواران برکات و ثمرات آن طریقه را اخفی
نیافته باشد اما اگر شمه از ارتباط که از لوازم طریقه است مانده باشد بدولتی است عظیم لان المرء مع من احب
برکت اولی که در صحبت اولی هند کی رسید این طریقه علیه را الحصول می پیوندد و دوام توجه قلب است بمطلوب حقیقی
جل سلطانه و دورانند کی فرصت این دوام توجه بنسیان ماسوای میرساند که اگر فرضا عمر طالب هزار سال وفا کند غیر حق
سبحانه در دل خطور نکند بواسطهٔ نسیانیکه او را از ماسوای حاصل شده است اگر بتکلف و تعمل ماسوی را بیاد دهند
یاد نکند و چون این نسبت حاصل شود قدم اول درین راه زده باشد از قدم ثانی و ثالث و رابع الی ما شاء الله
تعالی چه نویسد القلیل یدل علی الکثیر والقطرة تنبئ عن البحر الغدیر مقصود ترکیب جبا است حضرت حق
جل وعلا نافع گرداناد میان عبد العظیم کیفیات اخبار محبت و اخلاق ایشان را از زبانی بیان نموده برین
گفتگو آورده والسلام علیکم وعلی سائر من اتبع الهدی والتزم متابعة المصطفی علیه وعلی آله الصلوٰة والسلام **مکتوب**
هشتاد و چهارم بمیر بنگالی صدور یافته بسم الله الرحمن الرحیم الحمد لله وسلام علی عباده الذین اصطفی اخوی ارشدی
میان شیخ محب نزاد اخلصا رعنوی ندکه سلام و پیام هم آنجا گنجایش کمتر است درین هفت هشت سال یک کتابت
از جانب شما رسیده آنهم ناتمام و بی سر انجام که کتابتها اگر از اینجانب میرود معلوم نیست که بشما میرسد یا نه اخوی اعزی شیخ عبد الحی
چون متوجه وطن خود بوده باد گفته که یکبار خود را بشما رساند و بر احوال شما مطلع گردد شیخ عبد الحی نزدیک

که پنجسال در خدمت بوده است و اکثر خدمات باو تعلق داشتند از علوم و معارف فقیر سیراب است و از احوال
جذبه و سلوک آگاه است مشار الیه گفته است که چند روز در منزل شما اقامت نماید و از علوم و معارف اسرار مناسب
وقت و حال بود در میان آرد احوال گذشته و آنچه تقدیر وقت بوده باشد از احوال و مواجید مشار الیه را
نمایند و آنچه نصیحت کند بار روانه باقی احوال را مشار الیه بشما نه شما خواهد گفت ان شاء الله تعالی والسلام علیکم
و علی سائر من اتبع الهدی **مکتوب هشتاد و پنجم** بشیخ نور محمد صدور یافته الحمد لله و سلام علی عباده الذین
اصطفی احوال و اوضاع فقرا اینجا حمد و مستوجب حمد است و المسئول من الله سبحانه استقامتکم اخوی میان
شیخ عبدالحی هم شهری شما است و بجوار شما آمده است نسخه علوم و معارف غریبه است و چیزهای غریبه این راه
نزد او موجود است ملاقات او و یاران و درا افتاده را مغتنم است که نو آمده است و چیزهای نو آورده از فنا و بقا
او نشان است و از جذبه و سلوک نزد او بیان بلکه از ماورای فنا و بقا معارف دارد گذشت جذبه و سلوک
مقرر نیز او آگاه است بلکه توان گفت که او را در آنجا گذرگاه است بسیاری از معارف غریبه مکتوبات
گوش زد او شده است و مهما امکن استفسار نموده در یافته است والله سبحانه الموفق احوال تفصیل مشار الیه
معلوم خواهند ساخت بزوائد چه پردازد والسلام **مکتوب هشتاد و ششم** بشیخ طاهر بدخشی صدور یافته در
جواب کتابت الحمد لله و سلام علی عباده الذین اصطفی صحیفه شریفه اخوی اعزی رسید احوال معارف که اندراج یافته بود
بوضوح انجامید مسرور گردانید چه دولت است که محبان و مخلصان دست از همه کشیده متوجه جناب قدس او گردند
و ماسوای او را پشت پا زده بکلیت باو سبحانه اقبال نمایند باقی کیفیات اخوی و اخوی شیخ عبدالحی شاید بتفصیل
وانماید صوم و معارف ربانی و کتابتی نزد مشار الیه بباعث ازان معقوله نوشت عواقب جمیع امور بخیر باد
بالنبی و آله الامجاد علیهم الصلوة و التسلیمات اتمها و اکملها **مکتوب هشتاد و هفتم** بفتح خان افغان صدور یافته
الحمد لله و سلام علی عباده الذین اصطفی مکتوب شریف که مبنی از کمال محبت و اخلاص بود رسید
حضرت حق سبحانه و تعالی بر محبت ایشان استقامت بخشاد و نصیحتی که بدوستان سعادتمند نموده
می آید اتباع سنت سنیه علی صاحبها الصلوة و السلام و التحیة است و اجتناب از بدعت نامرضیه
است هرکه احیای سنتی از سنن نماید که متروک العمل گشته است آنکس را ثواب صد شهید است فکیف که
احیای فرضی از فرائض یا احیای واجبی از واجبات نماید پس تعدیل ارکان در نماز که نزد اکثر علمای حنفیه واجب
است نزد امام ابو یوسف و امام شافعی فرض است نزد بعضی علمای حنفیه سنت است و بیش اکثر مردم این عمل

متروک گشته است اجر احیای این یک عمل زیاده از ثواب صد شهید فی سبیل الله خواهد بود و علی هذا القیاس سائر الاحکام
الشرعیة من الحل والحرمة والکراهة وغیرها فرموده اند که دادن نیم دانگ را بکسی که از آن کس بجهت شرعی
گرفته باشد بهتر است از آنکه دویست درم تصدق نماید فرموده اند اگر شخصی را عمل صالح در نامه عمل تحریر بوده
و بر آنکس نیم دانگ از حق کسی مانده باشد آنکس را به بهشت نبرند تا آن نیم دانگ را ادا نماید بالجمله ظاهر را
باحکام شرعیه متحلی ساخته باطن باید بود تا بغفلت آلوده نشود تحلی باحکام شرعیه بے امداد باطن متعذر است
علمای فتوی میدهند و کار اهل الله مسکینه اهتمام در باطن مستلزم اهتمام ظاهر است
و هر که بباطن پردازد و از ظاهر وا ماند ملحد است و احوال باطن استدراج اوست علامت صحت حال باطن
اهتمام تحلی ظاهر است باحکام شرعیه طریق استقامت اینست والله سبحانه الموفق **مکتوب هشتاد و دوم**
بملا بدیع الدین صدور یافته در رضا بقضا الحمد لله و سلام علی عباده الذین اصطفی بنده مقبول آنست
که بفعل مولای خود راضی باشد و آنکه تابع رضای خود است بنده خود است اگر مولی بر حلقوم بنده اجرای کارد نماید
باید که بنده در آنوقت شادان و خندان باشد و همان فعل مولی را مرضی خود یابد بلکه بآن فعل متلذذ بود و
اگر عیاذا بالله سبحانه او را ازین فعل کراهت پیدا آید و سینه او تنگی آرد از دائره بندگی دور است و از
قرب مولی مطرود و مهجور چون طاعون مراد اوست تعالی باید که او را مراد خود دانسته شادان و خرم باشند و از
استیلای طاعون بیجا ابروی نشوند و تنگ نباشند بلکه چون فعل محبوب است بآن متلذذ باشند هر کسی را اجل مسمی است که
احتمال زیادتی نقصان ندارد پس اضطراب چیست نهایت از بلاها عافیت طلبند و از سخط پناه جویند که مرضی او تعالی
در دعا و سوال بنده است قال ربکم ادعونی استجب لکم مولانا عبدالرشید آمده احوال آن بقعه را بیان نمود عصمهم الله
سبحانه عن البلیات الظاهرة والباطنة **مکتوب هشتاد و سوم بسیادت پناه میر محب الله در نصیحت صدور یافته**
ثبتنا الله سبحانه و ایاکم علی جادة الکرام بصدقة حبیبه سید الانام علیه و علیهم الصلوة والسلام احوال و
اوضاع فقرای اینجا مستوجب حمد است لله سبحانه الحمد لله والمنة و اجداد علی علیه الصلوة والتحیة مدارا والمسئول من الله
سبحانه سلامتکم و عافیتکم و استقامتکم مخدوما مکرما شفقت آثار وقت کار گذشته میرود هر آنی که میگذرد لختی از عمر گرامی
میکاهد و اجل مسمی را قریب میسازد امروز اگر سنه نشر فردا از آن غیر حسرت و ندامت وقت نخواهد بود اهتمام باید کرد
که درین روز حیات بر وفق شریعت غرا زندگانی نموده آید تا نجات متصور شود اینوقت وقت عمل است وقت عیش
در پیش است که کثرت این عمل است در وقت عمل عیش کردن زراعت خود را سبز خوردن از ثمر او

باز داشتن زیاده چه تصدیع دهد دولت صوری و معنوی حاصل باد **مکتوب نودم** بمیرزا داراب خان در سفارش
صدور یافته ایدکم الله سبحانه و نصرکم علی الاعداء الآفاقیه والانفسیه و نجاکم عن البلیات الصوریه والمعنویه
قال رسول الله صلی الله علیه و سلم الخلق عیال الله فاحب الخلق الی الله من احسن الی عیاله حضرت حق سبحانه
تعالی متکفل ارزاق خلائق گشته است پس خلائق در رنگ عیال او باشند تعالی چه هر که بعیال کسی
مواسات کرده باشد و بار او را بر داشته باشد هر آئینه اینکس محبوب صاحب آن عیال خواهد بود که او را
سبکسار ساخته و سرنشت او را بر خود گرفته بنا بر علی ذالک بتصدیع جرأت مینماید که حافظ حامد مرد صالح و حامل
قرآن مجید است کثرت عیال او را مشوش میدارد که از عهده شان نمی تواند بر آمد مسئول از کرم ایشان امداد
و اعانت مشار الیه دست گیری ایشان را از کرم بهانه کافی ست والسلام **مکتوب نود و یکم** بحضرت مخدوم زادگی
خواجه محمد سعید در اسرار قاب قوسین او ادنی استفسار نموده الحمد لله و سلام علی عباده الذین اصطفی حضرت
عظیم در مقام قاب قوسین او ادنی بشنو که چون انسان کامل بعد از تمامی سیر الی الله سیر فی الله متحقق
شود و متخلق باخلاق الله گردد و باجمال این سیر را نیز تمام کند دائره ظهور عکوس اسما و صفات
را که مربوط بسیر فی الله بود بانجام رساند شایان آن می گردد که معشوق باصالت بی شائبه ظلیت و بی توهم
عالیت و حملیت در وی ظهور فرماید و چون صفات ذاتیه معشوق را از ذات او تعالی انفکاک نیست
ناچار ظهور ذات مع الصفات در عین عاشق خواهد بود و قوس حصول خواهد پیوست که قوس صفات و
قوس ذات بود و انمقام اعلا از مقام قاب قوسین است که متعلق بظهور اصلی ست بی شائبه ظلی و گر بعنایت
الله سبحانه عاشق صادق را کمال گرفتاری بذات معشوق پیدا شود بحدیکه از اسم و صفت هیچ نخواهد درین
وقت بفضل خداوندی جل سلطانه اسم و صفات تمام از نظر او بخیزد و جز ذات هیچ چیز ملحوظ و مشهود او نشود
هر چند صفات موجود باشند اما مشهود او نشوند درین حال سر او ادنی بظهور می آید و از قوسین اثری نماند این مقام علی
چون هبوط واقع شود قدم اول در عالم خلق خواهد افتاد بلکه در عنصر خاک خواهد نشست که آن عنصر پاک
وجود و رکیک و مهجوری اقرب موجودات ست بعالم قدس عجب کار و بار است اگر عروج و صعود را اعتبار کنیم
عالم امر را اقرب موجودات میدانیم بلکه اخفای عالم امر را از همه اقرب میابیم بعالم قدس و چون نیز دل و هبوط
نظر می اندازیم دولت قرب نصیب عالم خلق میابیم بلکه نصیب عنصر خاک میدانیم یعنی نقطه اولی از دائره
بجهت جانب عروج او را ملاحظه نمائیم قریب نقطه با آن جانب عروج نقطه ثانیه است از ان دائره

و در جانب هبوط که ملاحظه نموده می آید اقرب نقطه اولی نقطه اخیر آن دائره است بقدر فرقیست که آن نقطه
ثانیه در عروج معرض از نقطه اولی است و این نقطه اخیر مقبل و متوجه آن نقطه اولی است نسبتان ما بین المعرض
والمقبل نقطه ثانیه میل بظهورات نقطه اولی دارد و خیر نسبت ظهورات نموده ذات ظاهر را خواهان است
خارج هو من ذلک ربنا آتنا من لدنک رحمة وهیئ لنا من امرنا رشدا والسلام علی من اتبع الهدی **مکتوب**
نود و دوم بمیر محمد نعمان صدور یافته. بیان آنکه ولایت از قرب الهی است و خوارق و کرامات شرط آن نیست
و در بیان حکم بعد تحیت و سلاطین را ما یناسب ذلک الحمد لله وسلام علی عباده الذین اصطفی سیادت مآب اخوی
اخوی میر محمد نعمان خوشوقت باشند و بدانند که ظهور خوارق و کرامات شرط ولایت نیست چنانچه علما مکلف بظهور
خوارق نیستند اولیا نیز بظهور خوارق مکلف نیستند چه ولایت عبارت از قرب الهی است جل سلطانه که بعد از نسیان
ماسوای باولیا خود کرامت میفرماید شخصی را ازین قرب این عطا فرمایند و از احوال مغیبات محدثات هیچ ندهند
و شخصی دیگر باشد که او را هم این قرب دهند و هم اطلاع بر مغیبات بخشند و شخصی ثالث را از قرب هیچ ندهند و
اطلاع بر مغیبات بخشند شخص ثالث از اهل استدراج است نفس او را بکشف مغیبات مبتلا ساخته است و در
ضلالت انداخته کریمه یحسبون انهم علی شیء الا انهم هم الکاذبون استحوذ علیهم الشیطان فانساهم ذکر الله
اولئک حزب الشیطان الا ان حزب الشیطان هم الخاسرون نشان حال شان است شخص اول و شخص ثانی
که بدولت قرب مشرف اند از اولیا اند کشف غیبیات نه در ولایت شان می افزاید و عدم کشف
انها نه در ولایت شان نقصان می آرد تفاوت انها باعتبار درجات قرب است بسا است که صاحب کشف
غیبی از صاحب کشف آن صدور افضل بود و بیش مقدم باشد بواسطه مزیت قربی که او را حاصل شده است
صاحب عوارف که شیخ الشیوخ است و مقبول جمیع طوائف در کتاب عوارف خود تصریح باین معنی فرموده که اگر کسی این
سخن را ازمن باور نکند بآن کتاب رجوع نماید آنجا مذکور است بعد ذکر کرامات و خوارق که اینهمه کرامات و خوارق
مواهب حق است جل سلطانه گاهست که قومی را بآن مکاشف مشرف سازند و برابر دولت را بدهند و گاه
کس در مرتبه فوق آن مقام باشد شخصی ازین طائفه که او را هیچ از کرامات و خوارق ندهند زیرا که اینهمه کرامات
از برای تقویت یقین عطا میفرمایند و کسی را که صرف یقین داده شده است او را بآن کرامات حاجت
نبود و اینهمه کرامات دون ذکر ذات است و دون ذکر ذات نمودن تجویز قلب است بذکر که بالا ذکر رفته
است انتهی و امام این طائفه خواجه عبد الله انصاری که ملقب بشیخ الاسلام است در کتاب منازل السائرین

فرموده است که فراست بر دو نوع است فراست اهل معرفت است و فراست اهل جوع و اهل ریاضت فراست اهل معرفت متعلق بشناختن استعداد طلاب است و شناختن اولیاء حق است سبحانه که بحضرت جمع واصل گشته اند و فراست اهل ریاضت و ارباب جوع مخصوص بکشف صور و احوال مغیبات است که بمخلوقات تعلق دارند و چون اکثر از خلائق اهل انقطاع اند از جناب قدس حق جل و علا و اشتغال بدنیا دارند لهذا ایشان بکشف صورت و باخبار مغیبات مخلوقات است اهمیتی نزد شان عظیم است و گمان میبرند که اینها اهل الله اند و خواص آن سبحانه و اعراض مینمایند از کشف اهل حقیقت و متهم میسازند اهل حقیقت را در آنچه از حضرت حق سبحانه اخبار مینمایند و میگویند که اینها اگر از اهل حق میبودند چنانچه گمان میبرند هر آئینه این جماعه خبر میدادند از احوال غیبیه ما و از احوال غیبی سائر مخلوقات و چون ایشان را قدرت بر کشف احوال نیست چگونه قدرت خواهد بود بر کشف امور یکه اعلا است از احوال مخلوقات و تکذیب مینمایند فراست اهل معرفت را که بذات و صفات و افعال واجبی جل سلطانه تعلق دارد باین قیاس فاسد خود محروم ماندند این جماعه از علوم و معارف صحیح این بزرگان و ندانسته اند که حضرت حق سبحانه و تعالی حمایت این بزرگواران فرموده است از ملاحظه خلق و مخصوص گردانیده است ایشانرا بجناب اقدس خود جل و علا مشغول ساخته است ایشانرا ماسوای خود از جهت حمایت ایشان و غیرتی که بر ایشان دارد اگر ایشان باحوال خلق متعرض میشدند صلاحیت حضور جناب قدس در ایشان نمی ماند انتهی کلامه و امثال این سخنان دیگر هم فرموده است و من از حضرت خواجه خود قدس سره شنیده ام که میفرموده که شیخ محی الدین ابن العربی نوشته است که بعضی اولیاء را که کرامات و خوارق از ایشان بسیار بظهور آمده است در آخر نفس از ظهور این کرامات نادم بودند و تمنی میکردند که کاش انهمه خوارق از ما بظهور نمی آمد و اگر تفاضل باعتبار کثرت ظهور خوارق بودی ندامت بر ظهور معنی نداشتی سؤال چون ظهور خوارق در ولایت شرط نبود ولی از غیر ولی چگونه متمیز شود و محق از مبطل چه نوع جدا گردد جواب گو متمیز نشود که محق و مبطل ممتزج بود اختلاط حق با باطل لازم این نشاه دنیوی است علم بولایت ولی همچنان در کار نیست بسیاری از اولیا را بوده اند که بولایت خود اطلاع ندارند علم دیگری را اطلاع بر ولایت شان لازم نبود و نبی از خوارق چاره نبود تا نبی از غیر نبی متمیز شود که علم به نبوت نبی واجب است و ولی چون بشریعت نبی خود دعوت مینماید معجزه نبی او را کافیست و اگر ولی بما ورای شریعت نبی دعوت مینمود از خوارق چاره نبود و چون دعوت او

او مخصوص بشریعت نبی است علیه السلام هیچ در کار نیست علما دعوت بظاهر شریعت مینمایند اولیا هم دعوت بظاهر
شریعت مینمایند و هم بباطن شریعت میفرمایند اول مریدان و طالبان حق را بتوبه و انابت دلالت مینمایند
باتیان احکام شرعیه ترغیب میفرمایند و ثانیا بذکر حق جل و علا سلطانه راه مینمایند و تاکید میفرمایند که جمیع
اوقات خود را مستغرق ذکر الهی جل سلطانه دارند و بحدیکه ذکر استیلا فرماید و غیر مذکور هیچ چیز را در دل نگذارد و
تا آنکه نسیانی از جمیع ماسوای مذکور حاصل گردد که اگر بتکلیف یاد اشیا بیاورند بیاد نیاید یقین است که کسی را
از برای این دعوت که بظاهر شریعت و بباطن شریعت متعلق است خوارق چه در کار است پیری و مریدی
عبارت ازین دعوت است که بخوارق کار ندارد و کرامت او را مساس نیست یا آنکه گوئیم مرید رشید
و طالب مستفید هر ساعت در سلوک طریق خوارق و کرامات پیر احساس مینماید و در معاملهٔ غیبی هر زمان
از وی مدد می خواهد و میباید و ظهور خوارق نسبت بدیگران در کار نیست اما نسبت بمریدان کرامات
در کرامات و خوارق در خوارق است چگونه مرید احساس خوارق پیر نکند که پیر دل مردهٔ آنرا زنده گردانیده است
و بمشاهده و مکاشفه رسانیده نزد عوام احیای جسدی عظیم الشان است و نزد خواص احیای قلبی و روحی و
برهان رفیع الشان است خواجه محمد پارسا قدس سره در رساله قدسیه میفرماید که احیای جسدی پیش اکثر مردم
چون اعتبار داشت اهل الله از ان احیا اعراض نموده باحیای روحی پرداخته اند و متوجه احیای دل مرده
طالب گشته اند والحق که احیای جسدی نسبت باحیای قلبی و روحی کالمطروح فی الطریق است و نظر باین
داخل عبث است چه این احیا سبب حیات چند روزه است و آن احیا وسیلهٔ حیات دائمی است بلکه گوئیم که فی
الحقیقة وجود اهل الله کرامتی است از کرامات و دعوت ایشان خلق را بحق جل سلطانه رحمتی است از رحمتهای حق
جل سلطانه و احیای قلوب اموات آیتی است از آن آیتهای عظمی ایشان امان اهل الارض اند و غنیمت روزگار اند
بهم یمطرون و بهم یرزقون در شان شان نازلست کلام شان شفا است و نظر شان صفا هم جلساء الله و هم
قوم لا یشقی جلیسهم و بجنب انیسهم علامتی که صحت این طائفه از مبطل این جماعه باشد آنست اگر شخصی باشد
استقامت بر شریعت داشته باشد و در مجلس او دل را بحضرت حق سبحانه و تعالی میلی و توجهی پیدا می گردد
و رغبت از ما سوی مفهوم میشود و آن شخص شخص محق است و در عداد اولیاست علی تفاوت الدرجات این همه
نظر بارباب مناسبت است بی مناسبت محض محروم مطلق است ﴿ هر که را در وی به بهبود نداشت ﴾ دیدن روی
نبی سود نداشت در مکتوب شریف شمه از حسن نشاء خدا طلبی سلطان عهد اندراج یافته بود

که رقم زده از عدالت و التزام احکام شرعیه رفته بود مطالعه آن فرحت فراوان حاصل گردانید و ذوقی پیدا گشت
حضرت حق سبحانه و تعالی چنانچه عالم را بنور عدل و عدالت بادشاه وقت منور ساخته است شریعت و ملت محمدیه
را نیز بحسن اهتمام ایشان نصرت و عزت بخشد محبت آثار الحکم الشرع تحت السیف رواج شریعت غرا مربوط بحسن اهتمام
سلاطین عظام است و این معنی چندگاه است که ضعف پیدا کرده است ناچار اسلام ضعیف گشته کفار هند بی‌تحاشی
هدم مساجد مینمایند و در آنجا تعمیر معبدهای خود میسازند در تانیسر درون حوض کرکهیت مسجدی بود و مقبره
عزیزی آنرا هدم کرده و بجای آن دیره کلان را مست ساخته اند و نیز کفار برملا مراسم کفر بجای آرند و مسلمانان
در اجرای اکثر احکام اسلام عاجزاند روز ایکادشی هنود که ترک اکل و شرب مینمایند اهتمام دارند که دران روز در
بلاد اسلام هیچ مسلمانی نان نپزد و نفروشد و در ماه مبارک رمضان برملا نان و طعام می‌پزند و
میفروشند هیچ کس از زبونی اسلام منع آن نمیتوان نمود افسوس صد هزار افسوس بادشاه وقت از ماست
و ما فقیران باین زبونی و خرابی باکرام و در فراغ این صاحب دولتان اسلام رونق داشت و
علما و صوفیه عزیز و محترم بودند و بتقویت اینها در ترویج شریعت میکوشیدند شنیده ام که روزی
صاحبقران امیر تیمور علیه الرحمة بکوچه بخارا می‌گذشت اتفاقاً درویشان خانقاه حضرت خواجه نقشبند
قدس سره در آن کوچه گلیمهای خانقاه خواجه را می‌افشاندند و از گرد پاک میکردند امیر از حسن نشأ اسلامی که
داشت دران کوچه توقف فرمود تا گرد خانقاه را عبیر و صندل خود ساخته ببرکات فیوض درویشان
مشرف گردد بگمر باین تواضع و فروتنی که باهل الله نموده بود بحسن خاتمه مشرف گشت منقول است که حضرت
خواجه نقشبند قدس سره بعد از وفات امیر میفرمودند تیمور مرد و ایمان برد میدانند که در خطبه روز جمعه
نام سلاطین را که در زینه پایان فرود آمده میخوانند وجه چیست این تواضعیست که سلاطین غلام
نسبت بآن سرور و خلفای راشدین او علیه و علیهم الصلوات والتسلیمات نموده اند و جائز نداشته اند
که اسامی ایشان با اسامی اکابر دین در یک درجه مذکور شود شکر الله سعیهم تذلل ای برادر سجده
که عبارت از جبین بر زمین نهادن است متضمن نهایت تذلل انکسار است مشتمل بر کمال تواضع و فروتنی
است لهذا این قسم تواضع مخصوص بعبادت واجب الوجود جل سلطانه داشته اند و غیر او سبحانه
تجویز نموده منقول است که حضرت پیغمبر علیه و علی آله الصلوة والسلام روزی براهی میرفتند اعرابی
معجزه طلبید تا ایمان آرد آن سرور فرمود علیه و علی آله الصلوة والسلام آن درخت را بگو که پیغمبر ترا

میطلبید آن درخت از جای خود جنبیده متوجه خدمت آنحضرت شد علیه وعلی آله الصلوة والسلام اعرابی چون
اینحال را مشاهده نمود اسلام آورد بعد ازان گفت یا رسول الله اگر فرمایی ترا سجده کنم فرمود غیر خدا را جل شانه
سجده جائز نیست غیر حق را جل سلطانه اگر سجده تجویز مینمودم میگفتم که زن شوهر خود را سجده کند بعضی مشائخ
هر چند سجده تحیت بسلاطین تجویز نموده اند اما لائق حال سلاطین عظام آنست که درین امر بحضرت حق سبحانه
وتعالی تواضع نمایند واین نهایت تذلل وانکسار را بغیر او تعالی تجویز نکنند حضرت حق سبحانه وتعالی
عالمی را مسخر ایشان گردانیده است ومحتاج ایشان ساخت شکر این نعمت عظمی بجا آورده تواضع نمایند
که منبی از کمال عجز وانکسار است آنجناب قدس او تعالی مسلم دارند ودرین امر باو شرکت بجو سینا هرچند
جمعی از تجویز اینمعنی نمایند اما حسن وتواضع ایشان باید که تجویز نکنند هل جزاء الاحسان الا الاحسان
چون بادشاه وقت از ممالک خود مراجعت فرموده بدار الخلافه آمده است تخیل کرد این فقیر بمشیت
حق سبحانه درین نزدیکی بدار الخلافه خود را رساند والباقی عند التلاقی والسلام علی من اتبع الهدی
والتزم متابعة المصطفی علیه وعلی آله الصلوة والتسلیمات العلی

مکتوب نود وسوم

بخواجه هاشم بدخشی
سمی در بیان آنکه هر کدام از لطائف عالم خلق وعالم امر هم ظاهر دارد وهم باطن ولحوق این باطن
باسم قیوم عارف ودر بیان آنکه عارف در وقت نزول بقالب ظاهر وطن متوجه دعوت عبادت است
عالم خلق وعالم امر عارف تا علم بمعرفت هرچند هر دو داخل ظاهر وصورت اند نسبت باسم قیوم که وجه خاص او است
که فی الحقیقت باطن وحقیقت آن عارف چنانچه تحقیق آن در مکتوبی تحریر یافته است ما چون این ظاهر
این ظاهر وصورت را بجدت نظر که بمحض خداوندی جل سلطانه موهبت گشته است ملاحظه مینمائیم اینجا نیز ظاهر
باطن پیدا میگردد در صورت وحقیقت نمودید میشود نه آنکه عالم خلق را بتمام ظاهر یابیم وعالم را باطن چنانچه
جمعی گمان برده اند بلکه در هر لطیفه از لطائف عالم خلق وعالم امر هم صورت است وهم حقیقت عنصر
خاک هم ظاهر دارد وهم باطن وهمچنین اخفا را هم ظاهر است وهم باطن واین باطن که بعالم خلق وعالم امر تعلق
دارد روز بروز نه بتوسل اعمال صالحه بلکه بمحض موهبت خداوندی جل سلطانه کم کم بآن اسم قیوم مربوط است
ملحق میگردد تا بجدیکه ازین باطن هیچ اثر نمی ماند وبجز ظاهر صرف هرچه بود مختفی میگردد والحاق این باطن
باسم قیوم نه باین معنی است که این باطن دران اسم حال میگردد یا بآن اسم اتحاد پیدا میکند که آن تعالی
سبحانه من لا یتغیر بذاته ولا بصفاته ولا فی اسمائه بحدوث الاکوان بلکه این باطن را باین اسم نسبتی

پیدا میشود و مجهول الکیف که موهم حلول واتحاد میگردد فی الحقیقت نه حلول است نه اتحاد که مستلزم تلبس
حقیقت امکان است بحقیقت وجوب تعالت وتقدست که محال عقلی است و در شریعت زندقه است و آن شأن
صرف که باقی میماند هرچند که از عالم شهادت است که مشهود و مرئیست اما منصبغ برنگ باطن است اگرچه باطن از حیطه
ادراک برآمده است و ملحق بغیب گشته در رنگ پیدا کرده زیرا که چون تا رنگ بیچونی پیدا نکند و از حیطه ادراک چون
بیرون نرود و رخت از شهادت بغیب نکشد از بیچونی حقیقی نصیبی نیابد و از غیب الغیب مطلع نگردد باید دانست
که این طائفه باقی مانده را اتمام و تخلق است و طاعات و عبادات شرعیه بآن مربوط است و معامله دعوت و تکمیل نیز
بآن منوط و باطن این عارف صاحب تکمیل خواه تعلق بمراتب امکانی دارد و خواه متعلق بمقامات وجوب بود بتمام متوجه
ظاهر است و بهرچه ظاهر رو دارد روی نیز همان سوی است از جهت تکمیل و تربیت و تتمیم عبادت
چه این دارد و از عمل است و این موطن موطن دعوات است حقیقت شهود و مشاهده در آخرت است و معامله
کشف و معاینه در پیش است عبادت معبود جل سلطانه درین موطن به از استغراق در معبود است تعالی و انتظار
مطلوب بجا که ناشی از محبت است به از استهلاک در مطلوب است ارباب سکر این را باور ندارند و اینتوجه
ظاهر و باطن که عارف صاحب تکمیل را بجانب خلق پیدا شده است تا زمان بلوغ اجل است که منتهای
مقام دعوت است و چون اجل رسید بر جسر موت آمده قدم در کوی وصال محبوب خواهد نهاد و بدولت
وصل واتصال بی مزاحمت اغیار مشرف خواهد گشت هنیئا لارباب النعیم نعیمها + وللعاشق المسکین
ما یتجرع + ربنا اتمم لنا نورنا واغفر لنا انک علی کل شیء قدیر + والصلوة والسلام والتحیة والبرکة علی خیر
خلق الله وعلی اخوانهم الکرام وصحبه العظام الی یوم القیام مکتوب نود و چهارم بمولانا عبد القادر
انبالی صدور یافت در بیان حقیقت تن فنا و بقا و جدا شدن عدم از حقیقت و صورت حقایق و نسبت
مجاورت بهم رسانیدن بسم الله الرحمن الرحیم الحمد لله رب العالمین والصلوة والسلام علی سید المرسلین حقائق ممکنات
بعلم این فقیر چنانچه در بعض مکاتیب نوشته است عبارت از عدمات است که منشاء هر شر و نقص است
با عکوس علمیه اسما و صفات الهی جل شانه که دران عدمات ظهور یافته اند غایت ما فی الباب آن
عدمات در رنگ هیولی اند و آن عکوس بآن عدمات متمیز و این قیام در رنگ قیام عرض بجوهر نیست
عکوس ظاهر است و قیام آن عکوس بآن عدمات متمیز و این قیام در رنگ قیام عرض بجوهر نیست
بلکه در رنگ قیام بصورت است که بر هیولی گفته اند و تشخیص هیولی را بصورت داشته اند و چون بتوفیق

بالکلیه سالک متوجه جناب قدس خداوندی جل شانه بذکر و مراقبه میگردد و ساحه از ما سوای اغراض مینماید و
آن عکوس صور علمیه صفات واجبی جل سلطانه در مرآن قوت و غلبه پیدا میکنند و بر قرین خود که عدمات
است استیلا و تسلط مییابد الا ان حزب الله هم الغالبون معامله تا بجای میرسد که نمایات نه همچون اصل و هیولی
بوده آن عکوس را در حیز استتار می آرند بلکه تمام نظر سالک مختفی میگردند و غیر از عکوس با اصول و اصل خود
در نظر او نمی ماند بلکه عکوس که مرایای اصول خوداند نیز از نظر مختفی میگردند چه مرایا را اختفا چاره نبود همین مقام
مقام فنا است و لبس بلبد است و اگر این سالک فانی را بقا بالله بخشند و بعالم باز گردانند عدم خود را در رنگ
پوست تنگ کوتاه بدن است خواهد یافت و نزدیک است که از غایت بی مناسبتی که بعدم پیدا کرده
است تعبیر از آن به پیراهن شعر نماید و از خود مباین یابد اما فی الحقیقت در موطن عدم از وی
مباین نشده است و داخل مظان انای اوست بالجمله عدم درین مقام حبذ و مغلوب و مقهور اوست
و از حالتی که داشت فرود آمده است و تابع بلکه قائم آن عکوس که باو قیام داشته اند گشته است
و این فقیر سالها درین مقام بوده است و عدم خود را در رنگ پیراهن شعر از خود جدا می یافته و بعد القیا و التی
چون عنایات بیغایات خداوندی جل سلطانه شامل حال او گشت دید که آن حبذ و مغلوب نیز ترک انحلال
یافته مفارقت گزید و تشخصی که بحصول آن عکوس پیدا کرده بود مفقود ساخت و بعدم مطلق گویا ملحق گشت
در رنگ آنکه صورتی را بر کالبد راست سازند و قیام آن بآن کالبد دهند و چون صورت درست
شود و ثبات و رسوخ پیدا کند آن کالبد را بشکنند و قیام او را کالبد دور ساخته بخود قائم دارند
دور ما نحن فیه نیز این عکوس که قیام را داشتند یافت که خود بلکه باصول خود پیدا کردند این دم اطلاق
لفظ انا جز بر عکوس و اصول آن عکوس نماید و حبذ و عدم گویا با و مساس نداشت و یافت که حقیقت
فنا درین موطن صورت بست فنای سابق گویا صورت این فنا بوده است و ازین مقام چون
بقا آورند و بعالم باز گردانیدن نه آن عدم را که نسبت حرسیت داشت و اصالت و غلبه هم
او را بود باز گردانید و مجاور و قرین او ساختند و از حقیقت و صورت او مباین گردانید اطلاق
انا بیرون کردند و برای حکم و مصالح آنرا باز در رنگ پیراهن شعر پوشانیدند درینحالت اگرچه
عدم را باز آوردند اما قیام آن عکوس طوبان و البته نساختند بلکه عدم را با آن عکوس تیا بخشند چنانچه
در بقای سابق گذشت هرگاه دران بقا این نسبت باشد اینجا حقیقت بقا است این نسبت

به وجه اتم خواهد بود و عمامه نافی الطبیب چنانچه تلبد از لباس بر صاحب جامه تأثیر است چه اگر جامه گرم است
لابس بگرمی متاثر میگردد و اگر سرد است بسردی متاثر میگردد و همچنین این عدم مانند جامه را در خود
تاثیری یافت و اثر او را در تمام بدن ساری دید اما میداند که این تاثیر و سرایت بیرونی است نه درونی
عرضی است نه ذاتی از مجاور خارج آمده است و از مجالس داخل اگر شر و نقص است که از آن عدم ناشی
گشته هم عرضی است و خارجی نه ذاتی اصلی صاحب این مقام هرچند با سائر مردم در بشریت مشارکت دارد و در
صدور صفات بشریت با دیگران سهم از وی و از ابنای جنس وی ظهور صفات بشریت عرضی است که
از مجاور آمده است و دیگر ذاتی و اصلی شان تا بنها عوام مشارکت صوری را ملاحظه نموده خواص بلکه
اخص خواص را در رنگ خود با تصور کرده در مقام انکار و اعتراض می‌آیند محرم مینمایند کریمه فقالوا
ابشر یهدوننا فکفروا و کریمه و قالوا ما لهذا الرسول یاکل الطعام و یمشی فی الاسواق نشان حال شان است
بعنایت الله سبحانه هرچه از صفات بشریت در خود می‌بیند میباید که حامل آن صفات آن عدم مجاور است
که در کلیت و دیده است و سرایت کرده و خود را بتمام و کمال از من صفات پاک و مبرا می‌یابد و شمه از آن در
خود حساس نمیکند سبحانه الحمد و المنة علی ذلک این صفات که نسبت مجاور ظاهر میشود در رنگ آن نسبت
شخص لابس لباس سرخ است بسرخی لباس مجاور سرخ مینماید ابلهان چون تمیز ندانند سرخی مجاور شخص را سرخی آن
شخص دانسته حکمهای خلاف واقع منتسب میسازند ۵ افسانه بخوانند افسانه است بد و آنکه دید نقش نقد خود
مردانه ست + آب نیل است و بقبطی خون نمود + قوم موسی را نه خون بود آب بود + ربنا لاتزغ قلوبنا بعد اذ هدیتنا و هب لنا
من لدنک رحمة انک انت الوهاب والسلام علی من اتبع الهدی **مکتوب نود و پنجم**
بمقصود علی تبریزی در سوال از کفر حقیقی صدور یافت بسم الله الرحمن الرحیم الحمد لله و سلام علی عباده
الذین اصطفی صحیفه شریفه رسید استفسار بعضی از سخنان صوفیه رفته بود مخدوما وقت و مکان هرچند
انقضای گفت و نوشت نمیکند اما سوال از جواب چاره نبود بضرورت چند کلمه نوشته آمد محمل کلام در حل
آن مسائل آنست که در شریعت چنانچه کفر و اسلام است در طریقت نیز کفر و اسلام ثابت است و چنانچه در شریعت
و مطلوبش رفع دعوت انبیا که رحمت عالمیانند علیهم الصلوة و التحیات لیس این کلمات خلافیه هم از محو و فنا در
بشنوند و هم مبطل محق را آب حیات اند و مبطل را هم قاتل در رنگ آب نیل که نبی اسرائیل را آب خوشگوار بوده و
قبطی را خون ناگوار این مقام مزلة الاقدام است جم غفیر از اهل اسلام بتقلید سخنان اکابر ارباب سکر از صراط مستقیم

جز مظاهر و ظلال آن وحدت نمی یابد لاجرم انکار که ناشی از تمیز است در حق او معدوم است ناچار همه در مقام
صلح است و همه را بر صراط مستقیم می یابد و با این کریمه قریب تر می نماید و ما من دابة الا هو آخذ بناصیتها ان ربی
علی صراط مستقیم و گاهی مظهر را عین ظاهر دانسته خلق را حق می انگارد و مربوط را عین رب میداند اینهمه
گلها است که از مرتبهٔ جمع میشگفد منصور در همین مقام گوید ؎ کفرت بدین الله والکفر واجب + لدی و
عند المسلمین قبیح + این کفر طریقت بکفر شریعت مناسبت تمام دارد هر چند کافر شریعت مردود است
مستحق عذاب و کافر طریقت مقبول است و مستوجب درجات چه این کفر و استتار از غلبهٔ محبت محبوب حقیقی
ناشی شده است غیر محبوب همه را فراموش کرده است پس مقبول بود و آن کفر از استیلای جهل و نمرودیت ناشی گشته
ناچار مردود باشد و اسلام طریقت عبارت از مقام فرق بعد الجمع است که موطن تمیز است و حق را از باطل و خیر
و شر اینجا متمیز است این اسلام طریقت را با اسلام شریعت مناسبت تمام است بلکه چون اسلام شریعت بکمال
میرسد نسبت اتحاد با این اسلام پیدا میکند بلکه هر دو اسلام اسلام شریعت اند فرق در میان اینها بظاهر
شریعت و باطن شریعت است و بصورت شریعت و حقیقت شریعت مرتبهٔ کفر طریقت از اسلام صورت
شریعت بلند تر است هر چند نسبت باسلام حقیقت شریعت پشت پا دادن است ؎ آسمان نسبت بعرش آمد فرود
ورنه بس عالیست پیش خاکتود + و از مشائخ قدس الله تعالی اسرارهم که بشطحیات تکلم نموده است و سخنان
مخالف ظاهر شریعت گفته هم در مقام کفر طریقت بوده است که موطن سکر و بی تمیزی است بزرگانی که
بدولت اسلام حقیقت مشرف گشته اند از امثال این سخنان پاک و مبرا اند و بظاهر و باطن اقتدا با نبیا
دارند و متابع ایشان اند علیهم الصلوة والتسلیمات پس شخصی که تکلم بشطحیات نماید و همه در مقام صلح یابد و همه
را بر صراط مستقیم انگارد و در میان خلق و حق اثبات تمیز نکند و بوجود اثنینیة قائل نبود و اگر آن بمقام
جمع رسیده است و بکفر طریقت متحقق گشته است و نسیان ماسوی فرموده مقبول است سخنان ناشی از سکر
اند از ظاهر مصروف و اگر آن شخص بی حصول این حال و وصول بدرجهٔ دلی از کمال با این سخنان متکلم است و همه را
حق و بر صراط مستقیم میداند و تمیز باطل از حق نمی نماید از زنادقه و ملاحده است که مقصودش ابطال شریعت است
و مطلوبش رفع دعوت انبیا که رحمت عالمیان اند علیهم الصلوات والتحیات لیس این کلمات خلافیه هم در حق جماعه
میشوند و هم مبطل محق را آب حیات اند و مبطل را سم قاتل در رنگ نیل که بنی اسرائیل را آب خوشگوار بوده و
قبطی را خون ناگوار این مقام مزلة الاقدام است جم غفیر از اهل اسلام بتقلید سخنان اکابر ارباب سکر از صراط مستقیم

منحرف گشته بسبب کوته‌بینی در تیه ضلالت و خسارت افتاده‌اند و دین خود بر باد داده‌اند نمیدانند که قبول
سخنان مشروط بشرائط است که درباب سکر موجود اند و در ایشان مفقود و معظم این شرائط نسیان ماسوای حق
سبحانه که دلیل بر آن قبول است مصداق امتیاز محق از مبطل استقامت بر شریعت است و عدم استقامت شریعت
آنکه محق است با وجود سکر و مستی و بی‌تمیزی سر موی ارتکاب خلاف شریعت نخواهد بود منقول است با وجود قول انا الحق
در شب در زندان با زنجیر گران پانصد رکعت نماز نافله ادا میکرد و طعامیکه از دست ظلمه بآن میر رسیده اگرچه
از وجه حلال بوده نمیخورد و آنکه مبطل است اتیان احکام شرعیه بروی چون کوه قاف گران است کبر علی
المشرکین ما تدعوهم الیه نشان حال ایشان. ربنا آتنا من لدنک رحمة وهیی لنا من امرنا رشدا والسلام علی من اتبع
الهدی. مکتوب نود و ششم بخواجه ابوالحسن بدخشی در حل آنکه پیغمبر صلی الله تعالی علیه وسلم در مرض موت طلب
قرطاس فرمودند تا چیزی بنویسند و حضرت فاروق با جمعی از صحابه منع آن نمودند صدور یافته الحمد لله وسلام
علی عباده الذین اصطفی سوال حضرت رسالت خاتمیت علیه وعلی آله الصلوة والسلام والتحیة در مرض موت
قرطاس طلبیدند و فرمودند ائتونی بقرطاس اکتب لکم کتابا لن تضلوا بعدی و حضرت فاروق رضی الله
تعالی عنه با جمعی دیگر از اصحاب کرام رضی الله عنه تعالی عنهم منع ایتان قرطاس نمودند و گفت حسبنا کتاب
الله و گفت اهجر استفهموه و حضرت رسالت علیه وعلی آله الصلوة والسلام والتحیة هرچه پیغمبر میفرمودند از روی
وحی میفرمودند کما قال الله تعالی وما ینطق عن الهوی ان هو الا وحی یوحی و منع نمودن وحی کفر است کما قال
الله تعالی ومن لم یحکم بما انزل الله فاولئک هم الکافرون و الفاظ تجویز هجر بر زبان پیغمبر مستلزم رفع اعتماد از
احکام شرعیه و آن کفر و الحاد و زندقه است حل این شبه و توجیه بیان ارشاد کنند ارشدک الله تعالی و بدانک سواء الصراط
این شبه و امثال این شبه را که جمعی بر حضرت خلفاء ثلثه رضی الله تعالی عنهم و بر سائر صحابه کرام رضی الله تعالی
عنهم ایراد مینمایند و باین تشکیکات رد ایشان میخواهند اگر بر سر انصاف بیایند و شرف صحبت خیر البشر را علیه وعلی
آله الصلوة والسلام مقبول نمایند و دانند که نفوس ایشان در صحبت خیر البشر علیه وعلی آله الصلوة والسلام
از هوا و هوس مزکی شده بودند و سینهای شان از عداوت و کینه پاک گشته و دانند که ایشان اکابر دین و
کبرای اسلام که بذل نموده اند طاقتهای خود را در اعلای کلمه اسلام و در نصرت سید انام و اتفاق فرموده اند
اموال خود را در اعلای کلمه اسلام از برای تائید دین متین در لیل و نهار و در سر و جهار و گذاشته اند
عشائر و قبائل خود را و اولاد و ازواج خود را و اوطان و مساکن خود را و عیون و زروع خود را

وا شب روز و نهار خود را از جهت صحبت رسول علیه و علیهم الصلوة و التسلیمات ایثار نموده اند نفس رسول الله را بر
نفوس خویش و اختیار کرده اند محبت رسول را بر محبت خویش و بر محبت و زیارت و اموال خویش او ایشان مشاهدات
وحی و ملک بینندهای معجزات و خوارق تا آنکه غیب ایشان شهادت گشته است و علم شان عین شده و ہم
الذین اثنی الله تعالی علیهم فی القرآن المجید رضی الله عنهم در شان ایشان ذلک مثلهم فی التورات و مثلهم فی الانجیل
هرگاه جمیع اصحاب کرام درین کرامات شریک باشند از اکابر صحابه که خلفای راشدین باشند از بزرگیهای ایشان
چه توان نمود همان فاروق است که حضرت حق سبحانه و تعالی در شان او رسول خود را فرموده یا ایها النبی حسبک الله
و من اتبعک من المؤمنین ابن عباس رضی الله تعالی عنهما فرموده که سبب نزول این آیت کریمه اسلام
حضرت فاروق است رضی الله تعالی عنه بعد از حصول نظر انصاف و بعد قبول شرف صحبت خیر البشر علیه
و علی آله الصلوة و التحیات و بعد از دانستن بزرگیها و علو درجات اصحاب کرام علیهم الرضوان اجماعه
اعتراض کنندگان و تشکیک پیدا آرندگان نزدیک است که این شهادت را در رنگ مغالطهای سوفسطائیه از
اندوده تصویر نمایند و از درجه اعتبار ساقط کنند اگر چه ماده غلط را در شبهها تشخیص نکنند و محل سفسطه یقین
ننمایند لا اقل مجملا اینقدر شاید دانند که مودی این تشکیکات و حاصل این شبهات نفی ما حصل است بلکه مصادم
بداهت و ضرورت اسلامیه است و مردود و مطرود بکتاب و سنت است مع ذلک در جواب آن سوال و در تعین مواد
غلط آن شبهه چند مقدمه بعون الله سبحانه نوشته می آید استماع نماید حل این اشکال بر وجه کمال مبتنی بر چند مقدمه
است هر چند هر مقدمه جوابیست علحده اول آنکه جمیع منطوقات و معقولات آنحضرت علیه و علی آله الصلوة و التحیة
واجب وحی نبوده و کریمه و ما ینطق عن الهوی مخصوص بمنطوق قرآنی است کما قال اهل التفسیر و نیز اگر
جمیع منطوقات او علیه و علی آله الصلوة و السلام موجب وحی بودی بر بعض معقولات او علیه و علی آله الصلوة
و السلام از نزد حق جل شانه اعتراض وارد نگشتی و عفو آنرا گنجایش نداشتی قال الله تعالی خطابا لنبیه
علیه و علی آله الصلوة و السلام عفی الله عنک لم اذنت لهم مقدمه دوم آنکه در احکام اجتهادیه و در امور عقلیه
بموجب کریمه فاعتبروا یا اولی الابصار و کریمه و شاورهم فی الامر اصحاب کرام را با آن سرور علیه و
علیهم الصلوات و التسلیمات گنجایش گفتگو بوده است و رد و مجال داشته چرا که باعتبار و امر مشوره
بے حصول رد و بدل صورت ندارد و در قتل و فدیه اساری بدر که اختلاف واقع شده بود و حضرت
فاروق بقتل حکم کرده بود وحی موافق رای فاروق آمده باخذ فدیه وعید نازل گشت آنسرور

فرمود علیه وعلی آله الصلوة والسلام از نزول العذاب لما نجا الا عمر عموماً وسعد بن معاذ سعد نیز اشارت بقتل آن
اساری نموده بود مقدمه سوم آنکه سهو ونسیان بر نبیا جائز است بلکه واقع علیه وعلی آله الصلوة والسلام
در حدیث ذی الیدین آمده که آن سرور علیه الصلوة والسلام در نماز فرض رباعی بر دو رکعت سلام داد ند
ذوالیدین عرض کرده اقصرت الصلوة ام نسیت یا رسول الله بعد از ثبوت صدق ذی الیدین آن سرور
علیه الصلوة والسلام برخاسته دو رکعت دیگر بآن منضم ساختند وسجدۂ سهو کردند هرگاه سهو ونسیان
درحالت صحت وفراغت بمقتضای بشریت جائز باشد صدور کلام بقصد وبی اختیار در مرض موت
در وقت استیلای وجع بمقتضای بشریت ازان سرور علیه وعلی آله الصلوة والسلام چرا جائز نباشد
واعتماد از احکام شرعیه برای چه مرتفع شود زیرا که حضرت حق سبحانه وتعالی بوحی قطعی آنسرور را علیه و
علی آله الصلوة والسلام اطلاع بر سهو ونسیان او فرموده وصواب را از خطا متمیز ساخته چه تقریر نبی
بر خطا مجوز نیست که مستلزم رفع اعتماد است از احکام شرعیه وآن تقریر مقرر است که مجوز
نیست مقدمه رابعه آنکه حضرت فاروق بلکه خلفاء ثلثه رضی الله تعالی عنهم مبشر بجنت اند بکتاب
وسنت واحادیث مخصوص در باب بشارت جنت ایشان از کثرت رواة ثقاة توان گفت
که بحد شهرت بلکه بحد تواتر معنی رسیده باشد انکار آن جهل است یا از عناد رواة احادیث صحاح
وحسان اهل سنت اند که از اساتذۂ خود که صحابه وتابعین باشند اخذ نموده اند ورواة جمیع فرق
مخالفه را اگر جمع کنند معلوم نیست که عشر عشیر اهل سنت برسند کما لا یخفی علی المتتبع المتفحص المنصف
وکتب احادیث اهل سنت مشحون به بشارت این اکابر است به بهشت واگر در کتب احادیث بعضی
از فرقه مخالفه این بشارت را روایت نکرده باشند غم نیست که عدم روایت بشارت بعدم بشارت
دلالت ندارد واما ثبوت بشارت این اکابر به بهشت در قرآن مجید پس است بآیات متکثره
قال الله تبارک وتعالی والسابقون الاولون من المهاجرین والانصار والذین اتبعوهم باحسان
رضی الله عنهم ورضوا عنه واعد لهم جنات تجری من تحتها الانهار خالدین فیها ابداً ذلک الفوز العظیم و
قال تبارک وتعالی لا یستوی منکم من انفق من قبل الفتح وقاتل اولئک اعظم درجة من الذین انفقوا
من بعد وقاتلوا وکلا وعد الله الحسنی هرگاه جمیع صحابه که پیش از فتح وبعد از فتح انفاق
ومقاتله کرده اند مبشر به بهشت باشند از اکابر صحابه که در انفاق ومقاتله ومهاجره

ACKU

اسبق اند چگونه باید و چه تواند گفت و اعظمیت درجات ایشان را چگونه درک نماید که جمیعت اهل تفسیر گفته اند که آیهٔ کریمه لا یستوی در شان حضرت صدیق رضی الله عنه نازل گشته است که اسبق سابقان است در انفاق و مقاتله و قال سبحانه تعالی لقد رضی الله عن المؤمنین اذ یبایعونک تحت الشجرة هم محی السنة در معالم التنزیل از جابر نقل کرده رضی الله عنه که پیغامبر صلی الله علیه و آله و سلم فرموده که به دوزخ نزدیک کسی از انها که در تحت شجره بیعت کرده اند و این را بیعت الرضوان گویند چه حضرت حق سبحانه و تعالی ازین قوم خشنود شد و شک نیست که تکفیر شخصی که بشیر به بهشت باشد بکتاب و سنت کفر اوست از اقبح قبائح مقدمه خامس آنکه توقف حضرت فاروق رضی الله تعالی عنه در اتیان قرطاس نه از روی رد و انکار بوده عیاذا بالله سبحانه من ذلک این قسم سوء ادب از ادنی مردی با پیغمبر که بخلق عظیم متصف است چگونه باشد بلکه از ادنی صحابی که یکبار یا دو بار بشرف صحبت خیر البشر مشرف گشته است این معنی متوقع نیست بلکه از عوام امت او که بدولت عوام متسعد گشته اند این قسم رد و انکار متوهم نیست فکیف کسیکه از اکابر وزراء دین ما باشد و از اعاظم مهاجرین و انصار بود این معنی تخیل نمود آید حضرت حق سبحانه و تعالی و تقدس انصاف دهاد که با اکابر دین این قسم سوء ظن پیدا نکنند و نافهمیده هر کلمه به کلام مواخذه نمایند بلکه مقصد حضرت فاروق استفهام و استفسار بوده چنانچه گفته استفهموه یعنی بجد و اهتمام طلب قرطاس فرمایند آورده شود و اگر درینباب جد نداشته باشند درین وقت نازک تصدیع ایشان نباید داد چه اگر بوحی و امر طلب قرطاس نموده اند بتاکید و مبالغه طلب قرطاس خواهند کرد و بانچه مامور اند خواهند نوشت که تبلیغ وحی بر نبی واجب است و اگر این طلب بامر وحی نیست بلکه میخواهند که از روی اجتهاد و فکر چیزی نویسند وقت مساعدت آن نمی کنند بابیه اجتهاد بعد از ارتحال ایشان باقی است مستنبطان امت ایشان از کتاب که اصل اصول دین است احکام اجتهادیه استنباط خواهند نمود و هر گاه در حضور ایشان که آوان نزول وحی بوده استنباط مستنبطان را گنجایش بود بعد از ارتحال ایشان که زمان انقطاع وحی است بطریق اولی استنباط و اجتهاد اولی العلم مقبول خواهد بود چون آن سرور علیه و علی آله الصلوة و السلام درینباب جد و اهتمام نفرمودند بلکه ازین امر اعراض نمودند معلوم شد که از وحی نبوده است و توقفی که برای تجر و استفسار بود هیچ مذموم نیست ملائکه کرام از جهت استفسار و استعلام وجه خلافت آدم علی نبینا و علیه و علیهم الصلوة و السلام عرض کردند اتجعل فیها من یفسد فیها و یسفک الدماء و نحن نسبح بحمدک و نقدس لک حضرت زکریا در وقت بشارت

ولایت حضرت یحیی علی نبینا وعلیهما الصلوة والسلام گفته انی یکون لی غلام وکانت امرأتی عاقرا وقد بلغت
من الکبر عتیا و حضرت مریم علیها السلام گفته انی یکون لی غلام ولم یمسسنی بشر ولم اک بغیا و حضرت فاروق هم
اگر برای استفهام و استفسار در اتیان قرطاس توقف نموده باشند چه مضائقه است و چه شور و شر است مقدمه
سادس آنکه حصول حسن ظن بصحبت آنسرور و باصحاب آنسرور علیه و علیهم الصلوة والتسلیمات درکار است و دانستن
آنکه بهترین قرون قرن او بوده است علیه و علی آله الصلوة والسلام و اصحاب او بهترین بنی آدم بوده اند بعد از انبیا علیهم
علیهم الصلوة والتحیات نیز درکار است تا یقین شود که در بهترین قرون بعد از ارتحال آن سرور علیه و علی آله
الصلوة والتسلیمات جماعه که بهترین بنی آدم اند بعد از انبیا علیهم الصلوة والتسلیمات بر تحمل باطل اجتماع
نخواهند کرد و فسقه کفره را جانشین خیر البشر نخواهند ساخت و آنکه گفتیم که اصحاب بهترین بنی آدم اند زیرا که
این دین و امت بنص قرآنی خیر الامم است و بهترین است بهترین این امت اند چه هیچ ولی بمرتبه صحابی نرسد پس
اندکی بر سر انصاف باید آمد و باید فهمید که اگر منع اتیان قرطاس از حضرت فاروق کفر بود حضرت صدیق
که بنص قرآنی اتقای این امت خیر الامم است تنصیص بخلافت او نمیکرد و مهاجر و انصار که حق سبحانه
وتعالی در قرآن مجید خود بر ایشان ثنا فرموده است و از ایشان راضی گشته است و موعود بجنت ساخته
است با وی بیعت نمیکردند و جانشین پیغامبر نمی ساختند و چون حسن ظن بصحبت و اصحاب آنسرور علیه و علی
آله الصلوات والتسلیمات که مقدمه محبت است حاصل گشت از مزاحمت این شبهات نجات میسر شد
و عکس بطلان این تشکیکات پیدا آمده و اگر عیاذا بالله سبحانه حسن ظن بصحبت او و اصحاب او علیه و
علیهم الصلوات والتسلیمات پیدا نشد و بسوء ظن کشید این سوء ظن ناچار بصاحب آن صحبت و بصاحب
آن اصحاب منجر خواهد شد بلکه ببولای آن صاحب نیز خواهد رفت شناخت آن امر را نیک باید دریافت
ما آمن برسول من لم یوقر اصحابه قال علیه و علی آله الصلوة والسلام فی شان اصحابه الکرام
علیهم الرضوان من احبهم فبحبی احبهم ومن ابغضهم فببغضی ابغضهم پس محبت اصحاب مستلزم محبت
او گشت علیه و علیهم الصلوات والتسلیمات و بغض اصحاب مستلزم بغض او علیه و علیهم الصلوات والتسلیمات
والتحیات و چون این مقدمات معلوم گشت بی تکلف جواب این شبهه و امثال آن شبه حاصل شد بلکه اجوبه متعدده
بحول الله سبحانه چه هر مقدمه ازین مقدمات توان گفت که جوابی است از اجوبه متعدده چنانچه گذشت مجموع
این مقدمات بعون الله سبحانه حسم ماده این شبهه مینماید و در دفع این تشکیک از نظر صدق بس می آید کما لا یخفی

علی القطن النصف لفظ حدس بسر فوه بر زبان می آرد والامثال این تشکیکات بدیهی البطلان اند و مقدماتی که
در ابطال آن شبهات آورده میشود از قبیل تنبیهات است بران بداهت بلکه این قسم شبهات و تشکیکات نزد
این فقیر در رنگ آنست که شخصی ذی فنون نزد جماعه ابلهان بیاید و سنگی را که محسوس ایشان است بدلائل و مقدمات
زر اندوده برایشان اثبات نماید که آن ذهب است و این بیچارگان چون در دفع آن مقدمات موهمه
عاجزاند و در تعیین مواد غلط آن دلائل قاصر ناچار در اشتباه می افتند بلکه بداهت آن می نمایند و حس
را خود فراموش میسازند بلکه متهم میدارند زیرا که باید که اعتماد بر ضرورت حس نمایند و مقدمات موهمه
را متهم سازند و در ما نحن فیه نیز بزرگی و علو درجات خلفاء ثلثه بلکه بزرگی جمیع اصحاب کرام حضرت خیر البشر علیه و
علیهم الصلوة والتحیات بمقتضای کتاب و سنت محسوس و مشاهدات قادح و طاعن این بزرگواران بدلایل زراندوده
قدح و طعن در ایشان نمایند آن طعن ایشان در رنگ قدح آن سنگ است که زر دوان نمایند و ایر دو برند
ربنا لا تزغ قلوبنا بعد اذ هدیتنا وهب لنا من لدنک رحمة انک انت الوهاب فیالیت شعری ما حملهم علی سب
اکابر الدین و طعن کبراء الاسلام ولیس طعن احد و سب شخص من الفسقة الکفرة مما یعد فی الشرع عبادة و کرامة
و فضیلة و وسیلة الی النجات فکیف سب هداة الدین و طعن حماة الاسلام و ما ورد فی الشرع ان سب اعداء الرسول
علیه و علی آله الصلوة والسلام کابی جهل و ابی لهب مثلا و طعنهم مما لا یعد عبادة و کرامة بل الاعراض عنهم و من احوالهم اولی
والنسب واسلم عن تضییع الوقت والاشتغال بما لا یعنیه تلک امة قد خلت لها ما کسبت ولکم ما کسبتم ولا تسئلون عما
کانوا یعملون حضرت حق سبحانه و تعالی در قرآن مجید در صفت اصحاب پیغمبر علیه و علیهم الصلوة والسلام رحماء بینهم
میفرماید پس حق بزرگواران گمان عداوت و کینه با یکدیگر بودن منافی نص قرآنی است و نیز اثبات عداوت و کینه
درین بزرگواران قدح در فریقین پیدا می کند و رفع امان از طایفتین مینماید پس هر دو فریق از اصحاب لازم
می آید که مطعون باشند عیاذا بالله سبحانه من ذلک و بهترین بنی آدم بعد از انبیاء علیهم الصلوة والتسلیمات بدترین
مردم باشند و بهترین قرون بدترین قرون باشند چه اهل آن قرن همه بنزاع بعداوت و کینه متصف گشته اند
هیچ مسلمانی باین امر جرات نماید و این معنی را تجویز نکنند چه قسم بزرگی حضرت امیر رضی الله عنه که خلفاء ثلثه
رضی الله تعالی عنهم مساوی علو باشند و حضرت امیر را با این حضرات عداوت مستقر بود این
خود قدح طرفین است چرا با یکدیگر چون شیر و شکر نباشند و خانی در یکدیگر نبوده اند امر خلافت
نزد این بزرگواران مرغوب و مطبوع نبوده است و سبب عداوت و کینه بود

اقیلونی حضرت صدیق معروف و مشهور است و حضرت فاروق میفرمودند اگر خریداری پیدا شود این خلافت را
بیک دینار بفروشم و حضرت امیر که با معاویه جنگ و جدال فرموده نه بواسطه میل و رغبت در امر خلافت بوده
است بلکه قتال با بغاوت فرض میدانسته است و دفع ایشان میکرده قال الله تبارک و تعالی
فقاتلوا التی تبغی حتی تفیء الی امر الله غایة ما فی الباب جنگ و محاربان حضرت امیر با جمعیان متأول اند و صاحب
رای و اجتهاد اند اگرچه درین اجتهاد مخطی باشند از طعن و ملامت و از تفسیق و تکفیر دور اند
حضرت امیر در شان ایشان میفرماید اخواننا بغوا علینا لیسوا کفرة ولا فسقة لما لهم من التاویل قال
الشافعی و هو منقول عن عمر بن عبد العزیز تلک دماء طهر الله عنها ایدینا فلنطهر عنها السنتنا ربنا اغفر لنا
ولاخواننا الذین سبقونا بالایمان ولا تجعل فی قلوبنا غلا للذین آمنوا ربنا انک رؤف الرحیم والصلوة
والسلام علی سید الانام و علی آله و اصحابه الکرام الی یوم القیام مکتوب نود و هفتم بخواجه هاشم کشمی
صدور یافت در جواب سوال که طلب حل مکتوب شصتم نموده بود الحمد لله و سلام علی عباده الذین اصطفی
رسیده بودند که معنی این عبارت چیست که در مکتوب شصتم واقع شده است انکارم که مقصود از
آفرینش من آنست که ولایت محمدی بولایت ابراهیمی علیهم الصلوة والتسلیمات منصبغ گردد و حسن
ملاحت این ولایت با جمال صباحت آن ولایت ممتزج شود و باین انصباغ و امتزاج مقام محبوبیت
محمدیه بدرجه علیا رسد بدانند که منصب دلالگی و مشاطگی هیچ ممنوع و محذور نیست دلاله که بحسن دلالت
دو محبوب صاحب جمال و کمال را با همدیگر مختلط سازد و حسن هر کدام را با یکدیگر مقرون گرداند کمال
خدمتگاری اوست و نهایت شرف و سعادت او و از همین معنی هیچ نقص و قصوری در شان آن دو صاحب
جمال لازم نمی آید و همچنین اگر مشاطگی نموده در حسن و جمال آن دو صاحب کمال بیفزاید و طراوت و زینت
دیگر پیدا آرد شرافت و سعادت اوست و هیچ نقص و قصوری اینها را لازم نه
از انطرف بپذیرد کمال تو نقصان
درین طرف شرف روزگار من شد + بالجمله انتفاع و استفاده که صاحب دولتان را از راه غلمان و خدمه میسر گردد
هیچ محذور و ممنوع نیست که مستلزم قصور و نقصان نیست بلکه کمال صاحب دولتان در خدمت غلمان و خدمه است
قاصر دولتی بود که خدمه منتفع و متمتع بود انتفاع و تمتع از همگنان نقصان است و استمداد و استفاده از همه آن
قصور قال الله تبارک و تعالی یا ایها النبی حسبک الله و من اتبعک من المومنین ابن عباس رضی الله عنهما فرموده است
که سبب نزول این آیت کریمه اسلام حضرت فاروق است رضی الله عنه بدیهی است که خارجات اصاغر و اسافل مرتب بخشش

مرتبهٔ اکابر و اعالی ست و اگر شخصے با مریدی هم مهتدی نشود قصور عبارت حیثیت سلاطین و امرا در تحمل و تسلط
بخدم و حشم حتماً چند و کمالات خود را مربوط با ایشان میدانند و از همیچ هیچ نقصانی و قصوری در مراتب ایشان نیست چنانچه
معلوم وضیع و شریف است منشاء این اشتباه عدم فرق است درمیان تمتع و انتفاعی که از جانب صاغر می آید
و تمتع و انتفاعی که از جانب عالی حاصل میگردد و بین شد که اول کمال بخش است و ثانی نقصان افزایش
اول مجوز باشد و ثانی ممتنع والله سبحانه الملهم للصواب ربنا آتنا من لدنک رحمة وهیئ لنا من امرنا رشدا والسلام علی
من اتبع الهدی مکتوب نود و هشتم بحضرت مخدوم زاده های جامع الاسرار والعلوم خواجه محمد سعید و خواجه محمد معصوم صدور
یافته الحمد لله و سلام علی عباده الذین اصطفی سوال کرده بودند که علما گفته اند که حضرت حق سبحانه و تعالی
نه داخل عالم است نه خارج عالم نه متصل است بعالم و نه منفصل از عالم تحقیق این صحبت چیست جواب حصول
این نسبت دخول و خروج و اتصال و انفصال نظر به وجود متصور است که موجودے نظر بموجود دیگر این نسبت خالی نیست
و در ما نحن فیه دو موجود کائن نیست تا حصول این نسبت متصور شود حق تعالی موجود است و عالم ماسوای او
سبحانه موهوم متخیل هرچند عالم بصنع حضرت حق سبحانه و تعالی اتقان و استحکان بهمی پیدا کرده است که بارتفاع وهم
و خیال مرتفع نیست و معامله تنعیم و تعذیب ابدی باو مربوط است اما ثبوت آن در مرتبه حس و وهم است
و بیرون حس و وهم او را قدم نگاهی نیست کمال قدرت اوست سبحانه که موهوم متخیل را در حق ثبات و استقرار
حکم موجود عطا فرموده است و احکام موجود بر وی جاری ساخته اما موجود موجود است و موهوم موهوم هرچند
ظاهر بینان موهوم را نظر به ثبات و استقرار او نیز موجود تصور نمایند و موجود دانند تحقیق این معنی در کتب
و رسائل خود بتفصیل نوشته است اگر احتیاج افتد آنجا رجوع نمایند پس موجود را نسبت بموهوم ازین
نسبت هیچ ثابت نباشد نتوان گفت که موجود نه داخل موهوم است و نه خارج موهوم و نه اتصال بموهوم دارد
و نه انفصال از موهوم زیرا که آنجا موجود است از موهوم نامی و نشانی نیست تا تصور نسبت با و نموده آید این
بحث را بمثال واضح گردانم نقطه جواله که از سرعت سیر بصورت دائره متوهم میگردد موجود اینجا همان نقطه
نیست درین صورت نمیتوان گفت که نقطه داخل دائره است و نیز نمیتوان گفت که خارج دائره است و
نیست درینصورت نمیتوان گفت که نقطه داخل دائره است و نیز نمیتوان گفت که خارج دائره است
همچنین اتصال و انفصال نیز درمیان اینها متصور نیست چه در آن مرتبه دائره نیست تا نسبتی متصور گردد
ثبت :: بجد ادا لاتم النفس سوال حضرت حق سبحانه نسبت قرب و احاطه خود را بعالم اثبات فرموده است و حال آنکه

موجود را بموهوم چه نسبت قرب و کدام احاطه است آنجا که موجود است از موهوم نامی و نشانی نیست تا محیط و محاط
متصور کرده شود جواب این قرب و احاطه نه از قبیل قرب جسم بجسم است و احاطهٔ جسم بجسم بلکه این قرب و احاطه از آن نسبت
که مجهول الکیفیة و معلوم الانیه اند قرب و احاطهٔ حق را سبحانه اثبات نمائیم و بآن ایمان آریم اما کیف آنرا ندانیم که چیست
بخلاف نسب الیه و در سابق نفی آن نموده شده است چنانچه مجهول الکیفیة اند غیر معلوم الانیه اند نیز چه بشرع ثبوت
این نسبت داده نشده است تا اثبات شان نمائیم و کیفیت شان را مجهول دانیم هر چند معنی اتصال بی کیفی را در
رنگ معنی قرب و احاطهٔ بی کیفی در آن حضرت جل سلطانه توان تجویز نمود اما اذن چون اطلاق لفظ اتصال نیامده است
و قرب و احاطه آمده است متصل نباید گفت و قریب و محیط باید گفت و اطلاق اتصال خروج و دخول نیز در رنگ اطلاق
اتصال است که نیامده است و در مثال مذکور نیز اگر نقطهٔ جواله را نسبت بدائرهٔ موهومه احاطه و قرب و معیت
اثبات نمائیم هم مجهول الکیفیة خواهد بود چه نسبت را از منتسبین چاره نیست و لیس الموجود الا النقطة الجوالة و همچنین
اتصال و انفصال و خروج و دخول بی کیفی در مثال مذکور متصور است اگرچه منتسبین ثابت نباشند چه وجود طرفین از برای
نسبت معلوم الکیفیة در کار است که متعارف و معتاد است و آنچه مجهول الکیفیة است از حیطهٔ عقل بیرون است
حکم در آنجا بلزوم وجود طرفین نمودن از احکام وهمیه خواهد بود که از حیز اعتبار ساقط است که قیاس غائب است بر شاهد
تنبیه عالم را که موهوم و متخیل گفته است باین معنی است که خلق عالم در مرتبهٔ وهم و خیال واقع شده است وضع او در درجهٔ حس
و ارادت بحصول پیوسته در رنگ آنکه نادری بر کمال دائرهٔ موهومه را که نصیب او غیر از اختراع وهم و خیالی نیست
در مرتبهٔ وهم و خیال خلق فرماید و بصنع کامل خود آنرا در آن مرتبه اتقان و استحکام بخشد بنهجی که اگر وهم
و خیال بالکلیه مرتفع گردد ثبوت آن خلل نپذیرد و در بقای آن قصور پیدا نکند این دائرهٔ موهومهٔ مصنوعه
هر چند ثبوت در خارج ندارد و موجود در خارج همان نقطه است و لیکن ما انتسابی بوجود خارجی دارد و استناد بوجود خارج
او را حاصل است چه اگر نقطه نبود دائره آنرا کجا ناشی شود ع خوشتر آن باشد که سر دلبران ٭ گفته آید در حدیث
دیگران ٭ این دائره را اگر دیویش آن نقطه گوئیم گنجایش دارد و اگر مرآت شهود آن گوئیم هم گنجایش دارد و اگر دلیل
و هادی بآن نقطه گوئیم نیز میگنجد در دیویش گفتن نظر بدوام است و مرآت آن شهود و ظهور دانستن مناسب مقام ولایت است
و ملائم ایمان شهودی و دلیل و هادی گفتن مناسب مرتبهٔ کمالات نبوت است و ملائم ایمان بغیب که از ایمان
شهودی اتم و اکمل است چه در شهود اگر نشاری بظل چاره نبود و در غیب ازین گفتاری فارغ است و در غیب
هر چند بالفعل حاصل ندارد او اصل است و اصل است و گمان نه ظل اصل است و در شهود هر چند حاصل دارد اما غیر اصل است

اگر گرفتار بغیر است که ظل آن بالجمله نقص است و حصول کمال این سخن فراخور فهم هر بی سرانجامی نیست بلکه
نزدیک است که حصول را بمتر از وصول داند سوفسطائی از بیخبری از عالم را موهوم و متخیل بآن معنی گوید که آنرا
ثبوت و تحقق نیست نیز باختراع و بتراش خیال که اگر وهم و خیال متبدل گردد آن ثبوت و تحقق نیز متغیر شود مثلا
اگر چیزی را وهم بشیرینی تصور کرد آن شیرینی است اگر همان شی را وقت دیگر وهم بتلخی حکم کرد آن شی تلخ است این
بیدولتان از خلق و صنع خداوندی جل سلطانه غافل اند بلکه منکر اند از انتساب و استناد که بوجود موجود
خارجی دارد و جاهل میخواهند که باین ابلهی رفع احکام خارجیه که بعالم مربوط است نمایند و دفع عذاب و
ثواب اخروی دائمی را می کنند که مخبر صادق علیه و علی آله الصلوة والسلام از آن خبر داده است و احتمال
تخلف ندارد اولئک حزب الشیطان الا ان حزب الشیطان هم الخاسرون سوال عالم را چون ثبات و
استقرار ثابت گردید اگر در مرتبه وهم و خیال بود و معامله تعذیب و تنعیم ابدی نیز در حق آن اثبات نمودید چرا
اطلاق وجود بروی تجویز نمی نمائید و او را موجود نمیدانید و حال آنکه ثبوت و وجود با یکدیگر مترادف اند چنانچه
مقرر متکلمین است جواب وجود نزد این طائفه اشرف و اکرم و اعز اشیاست و آنرا مبدأ هر خیر و منشأ هر کمال
می دانند همچنین جوهر نفیس را بما سوی حق جل و علا که سراسر نقص و شرارت است تجویز نمیتوانند نمود و اشرف
را بأخس نتوانند داد و مقتدا درین امر کشف و فراست مکشوف و محسوس ایشان است که وجود مخصوص بحضرت
حق است سبحانه و تعالی و غیر او را که موجود گویند باعتبار آنست که آن غیر نسبتی بوی تعالی هر چند مجهول الکیف
بوده بآن وجود ثابت است و در رنگ ظل که باصل خود قیام دارد آن غیر نیز قائم بآن وجود است و نیز ثبوتی
که در مرتبه وهم و خیال پیدا کرده است ظلی از ظلال آن وجود است و چون آن وجود خارجی است و حضرت
حق سبحانه و تعالی در خارج موجود است اگر مرتبه وهم را بعد از صنع و اتقان خداوندی جل شانه ظلی از ظلال آن
خارج هم گویند گنجایش دارد و آن ثبوت وهمی را باعتبار این دو ظلیت اگر وجود خارجی هم دانند جائز باشد
بلکه عالم را نیز اگر باین اعتبار ظلیت موجود خارجی تصور کنند هم جائز بود بالجمله ممکن هر چه دارد مستفاد
از مرتبه حضرت وجود است تعالی و تقدس از خانه بدر خود چیزی نیاورده است او را بی ملاحظه
ظلیت موجود خارجی گفتن امر دشوار است و شریک ساختن است با و تعالی در اخص اوصاف او تعالی
الله عن ذلک علوا کبیرا و این فقیر در بعضی مکاتیب و رسائل خود که عالم را موجود خارجی گفته است آنرا نیز
باین بیان مرجع باید داشت و بر اعتبار ظلیت حمل باید نمود و وجود را که متکلمین مترادف ثبوت و تحقق

گفته باعتبار معنی اخری خواهد بود والا وجود کجا و ثبوت کجا وجود را جم غفیر از ارباب کشف و شهود و از اهل نظر
و استدلال عین حقیقت واجب الوجود تعالی گفته اند و ثبوت از معقولات ثانویه است فشتان ما بینهما فائده
وجود چنانچه مبدأ هر خیر و کمال است و منشأ هر حسن و جمال عدم که مقابل اوست هر آئینه مبدأ هر شر و نقص
بود و منشأ هر قبیح و آفت و اگر وبال است ازو ناشی است و اگر ضلال است هم ازو پیدا مع ذلک هنر را
نیز دروی مودع است و خوبیهای هم دروی مکنون در تقابل وجود خود را نیست مطلق ساختن و لاشی محض
گردانیدن از خوبیهای اوست و نیز خود را وقایه وجود ساختن و شر در نقائص را بجود گرفتن هم از
هنرهای خوب اوست و نیز مرآت وجود گشتن اظهار کمالات او نمودن و همچنین آن کمالات را در بیرون
خانه علم از یکدیگر ممتاز ساختن و از اجمال بتفصیل آوردن از صفات مستحسنه اوست بالجمله خدمتگاریهای
وجود از وی بسیار است و حسن و جمال و کمال مر وجود را از قبح و شر و نقص او هویدا است استغنای وجود
از افتقار اوست و عزت وجود از ذل او و عظمت و کبریائی مر وجود را بواسطه سفل و دنائت اوست و
علو صفات وجود از خساست او پیدا است و خواجگی وجود از بندگی او هویدا است ع منم استاد را
استاد گردم + غلام خواجه را آزاد گردم ۔ ابلیس لعین که منشأ هر شر و ضلال است از عدم هم هنر
خوب است و هنرها که در عدم کامن است آن بید ولت از آن هنرهای نصیب است قوله انا خیر منه که از وی
صادر شده است جسم ماده خیریت از وی کرده است و بشرارت معرفت و دلالت نموده عدم جبلی خود را هستی و بالا
خیریت خود بوجود تقابل نموده ناچار مردود و مطرود شد حسن تقابل را از عدم باید آموخت که نقصا بل
هستی نیستی مینماید و در تقابل کمال نقص پیش می آید و بجای عزت ذلت و جلال ذلت می افتد بذل و
انکسار خود را مینماید لعین مطرود گویا تماشای عدم را بعلت تکبر و تمرد و استغنا بخود گشیده است و متخیل
گردیده که در عدم غیر از خیریت کم چیزی نگذاشته لهی انا خیر منه را ست فرموده مظهر خیر نمیتواند شد لا یحمل عطایا
الملک الا مطایاه مثل مشهور است و معلوم گشته که ابلیس همدرین کارخانه عالی در کار بوده است
کارگذاری نموده و شایدها شی [illegible] خود بگیرد و تطهیر دیگران نماید بهاکی حیه دولت چو از راه تکبر و ترفع در آمده
خیریت خود را در نظر در آورده عمل خود را حبط گردانیده و ان بجرم مردم مانند خسر الدنیا والآخرة فی الحقیقة نشان
جمال و دستگی خلاف عدم با وجود عزت و نقص ذاتی و نیستی ذاتی که داشت از حرمان بر آورده و مرتبه حضرت
وجود دستگیر گردانید [illegible] نی گفت که من هم شکر خورده شاخی که بلند شد ثمر خورد [illegible] سوال در همین

کثرت شرارت از کجا ناشی شده است برای عدم وجود است که شرارت با او راه نیافته است جواب عدم هرچند مرآت
وجود است و مظهر خیر و کمال است وجود نیز مرآت عدم است و مظهر شر و نقص است ابلیس علیه اللعنة در جانب
عدم شرارت را از عدم گرفته است که آن عدم موطن شر است و در جانب وجود نیز شرارت متوهمه اخذ نموده است
که از راه و مراتب مظهریت عدم در مرآت وجود ظاهر شده بود حاصل شرارت طرفین بهم رسید ذاتی و عرضی
اصلی و ظلی پس ناچار ماخول اللعین در وجود شرارت نما در رأی او نیستی و لا شیئت که از صفات نیک عدم بود محروم ساخته
و در جانب وجود شرارتی که از مراتب عدم متوهم شده بود نیز نصیب او ناچار بخسارت ابدی رسانید
ربنا لا تزغ قلوبنا بعد اذ هدیتنا وهب لنا من لدنک رحمة انک انت الوهاب والسلام علی من اتبع الهدی و علی
من التزم متابعة المصطفی علیه و علی آله الصلوة والتسلیمات اتمها و اکملها **مکتوب نود و دوم به میر محمد نعمان**
در جواب سوالهای که کرده بودند بسم الله الرحمن الرحیم الحمد لله و سلام علی عباده الذین اصطفی
پرسیده بودند که چگونه است که سالک در وقت عروج خود را در مقامات اصحاب انبیا علیهم الصلوة والتحیات
که با جمیع از ما افضل اند در می یابد بلکه بسا است که خود را در مقام انبیا علیهم الصلوة والتحیات می یابد حقیقت این
معامله چیست بعضی مردم از اینجا مساوات آن سالک با صاحبان آن معاملات توهم می کنند و شرکت او را در معاملات
با عالی آن مقامات و تخیل می آرند و باین توهم و تخیل در مقام طعن او می آیند و زبان ملامت و شکایات در حق
او دراز می کنند مخدوما مکرما از دیر باز این معما باید مفهوم گشته است که وصول اسافل بمقامات اعالی گاه است
که از قبیل وصول فقرا و محتاجان بود که بابواب اصحاب دول و مقامات خاصه ارباب تنعم میسر گردد تا از آنجا
حاجتی خواهند و از دول و نعم ایشان بهره تمام نمایند و در این کاه هیچ گمان نبود که این وصول مساوات و شرکت
تعمد و بسا است که این وصول از قبیل تماشائی بود که بواسطه سائل به سیر اماکن خاصه امرا و سلاطین نماید بقصد نظر
عبرت تماشا کنند در غیبتی اهلش بید آرد توهم مساوات از این وصول چه گنجایش دارد و تخیل شرکت از این
تماشا چه متصور بود و وصول خادمان با امکنه خاصه مخدومان تا تحقیق خدمتگاری بجا آرند مخصوص وضیع و شریف
است ظاهر بود که از این وصول توهم مساوات و شرکت نماید هر فراش و مگس ران و شمشیر بردار که قریب سلاطین
حاضر است و در اخص امکنه ایشان حاضر خیلی ضبط می طلبد که اینجا توهم شرکت و مساوات نماید هیچ عاقلی
در دشمنان از دلیور دیوار می آید مردم از برای غریبی بهانه می طلبند برای تحقیق و تشنیع او محملی میجویند حضرت
حق سبحانه و تعالی انصاف شان دهد بالشی که در حق ضعیفی محملی از برای رفع شر و تشنیع ملامت می طلبند

و در حقیقت عوض مسلمانی سگی و شیدن امر ایشان که طعن مینمایند از دو حال خالی نیست اگر اعتقاد آرند که صاحب
احتمال معتقد شرکت و مساوات است بآن مقامات عالی پس او را کافر و زندیق تصور میکنند و از زمرهٔ اهل
اسلامی بر آرند چه شرکت در نبوت و مساوات با انبیا علیهم الصلوة والتسلیمات کفر است و همچنین افضلیت شیخین علیهم الرضوان
باجماع صحابه و تابعین ثابت شده است چنانچه نقل کرده اند آنرا اکابر ائمه که یکی از ایشان امام شافعی است علیهم
بلکه فضل بر جمیع صحابه کرام راست بر باقی امت چه هیچ فضیلتی بفضل صحبت خیر البشر علیه و علیهم الصلوة والتسلیمات
عدیل نتوانند شد فضل اکبر که از اصحاب علیهم الرضوان در وقت ضعف اسلام و قلت مسلمانان از برای تائید دین متین
و نصرت سید المرسلین علیه و علیهم الصلوة والتسلیمات صادر شده است اگر دیگران در تمام عمر بریاضات و مجاهدات
[illegible] نمایند بمرتبهٔ فضل قلیل اصحاب نرسند لهذا آن سرور فرموده علیه و علی آله الصلوة والسلام اگر انفاق نماید یکی از
شما مانند کوه احد طلا را نرسد آن انفاق بمد شعیر اصحاب نفاق نمایند بلکه بنصف آن نرسد و افضلیت حضرت صدیق
رضی الله تعالی عنه ازین راه آمده است که اسبق سابقان است در ایمان و در بذل نفس و انفاق اموال
کثیره در خدمات لائقه لهذا در شان او این نازل شده است کریمهٔ لا یستوی منکم من انفق من قبل
الفتح و قاتل اولئک اعظم درجة من الذین انفقوا من بعد و قاتلوا و کلا وعد الله الحسنی چون نظر بر کثرت
فضائل و مناقب دیگران انداخته در افضلیت او توقف مینمایند نمیدانند اگر سبب افضلیت کثرت فضائل و مناقب
بود مناسب است که بعضی از آحاد امت که این فضائل دارند از نبی خود افضل باشند که این فضائل اند در نبی نیست بلکه سبب افضل
دیگر است و را [illegible] این فضائل و مناقب آن بزعم این فقیر سبقت تائید دین و اقدمیت انفاق اموال و بذل
نفس است در نصرت احکام دین رب العالمین و بودن پیغمبر اسبق از جمیع است از همه افضل باشد و همچنین هر که
درین امر اسبق است از مسبوقان افضل است سابق گویا در امر دین استاد و معلم لاحقان است لاحقان از
انوار سابقان استفاده مینمایند و از برکات ایشان استفاضه میفرمایند و درین امر بعد از نبی ما علیه الصلوة والسلام
صاحب این دولت عظمی صدیق رضی الله تعالی عنه است که اسبق سابقان است در انفاق اموال کثیره و در
مقاتله و مجاهده شدید در بذل عرض و جاه و در رفع و نشاء و جاه از جهت تائید دین و نصرت
سید المرسلین علیه و علیهم الصلوة والتسلیمات پس افضلیت از دیگران او را مسلم باشد و حضرت پیغمبر علیه و علی
آله الصلوة والتسلیمات عزت و غلبه اسلام را چون که بیاری حضرت فاروق طلبیده و حضرت سبحانه و تعالی
در نصرت حبیب خود در عالم اسباب خبر باو کفایت فرموده است در گفته یا ایها النبی حسبک الله و من اتبعک من المؤمنین

ابن عباس رضی الله عنهما فرموده است که سبب نزول این را از اسلام حضرت فاروق است پس بعد از حضرت
صدیق افضلیت او متعین بود لهذا اجماع صحابه و تابعین بر افضلیت این دو اکابر منعقد گشت چنانچه حضرت
امیر رضی الله عنه نیز فرموده است که ابوبکر و عمر افضل این امت اند هر که مرا بر ایشان فضل دهد مفتری است
او را تازیانه زنم چنانچه مفتری را زنند تحقیق این بحث در کتب و رسائل خود تفصیل نموده ام مقام زیاده برین نمی گنجاید
دارد الهی بود که خود را از قبیل اصحاب خیر البشر علیه و علی آله الصلوات والتسلیمات سازد و جاهلی باشد از اخیار و آخر که خود را از
سابقان تصور نماید لیکن باید دانست که این دولت سبقت که باعث افضلیت است مخصوص بقرن اول است
که بشرف صحبت خیر البشر مشرف است علیه و علی آله الصلوة والسلام در قرون دیگر این معنی مفقود است که لاحقان بعضی
قرون از سابقان قرون دیگر افضل باشند بلکه در یک قرون ره است که لاحق از سابق آن قرن افضل باشد
حق سبحانه و تعالی طاعنان را بینا گرداناد و بر شناعت طعن مسلم و طرد مومن بمجرد توهم و تخیل و بر قباحت تکفیر مسلم و تضلیل
او بمحض تعصب و تعنت چه علاج خواهند کرد که اگر قابل تکفیر و شایان تضلیل نباشد آن کفر و ضلال بارباب آن
قال خواهد گشت و از مرمی بکفر بر رامی کفر خواهد پیوست چنانچه در حدیث نبوی آمده است علیه و علی آله
الصلوة والسلام ربنا اغفر لنا ذنوبنا واسرافنا فی امرنا وثبت اقدامنا وانصرنا علی القوم الکافرین بر سر
سخن رویم و در شق ثانی بیان نمائیم و گوئیم اگر در حق صاحب این حال طاعنان این اعتماد ندارند در معامله او
بکفر نرسانند هم از دو حال بیرون نیستند واقعه او را به کذب و بهتان حمل مینمایند این خود سوء ظن است
بنسبت بمسلم که محظور شرعی است و اگر او را کاذب نمیدانند و معتقد شرکت در مساوات نمی انگارند پس وجه طعن و ملامت
چیست و تشنیع و تقبیح او حرام است واقعه صادقه را بر محامل نیک حمل باید کرد نه آنکه صاحب واقعه را تشنیع و تقبیح
باید نمود و اگر گویند که وجه اظهار این قسم حال شور انگیز چیست گوئیم که ظهور این قسم احوال این مشائخ طریقت
بسیار آمده است و عادت مستمره ایشان گشته است لیس هذا اول قارورة کسرت فی الاسلام و بی اراده و قصد
نخواهد بود گاه است که مقصود از نوشتن اظهار احوال موهومه است پیش شیخ طریقت خود تا صحت و سقم حال
بیان نماید و بر تعبیر و تاویل آن اطلاع بخشد و گاهی مقصودش از نوشتن تحریص و ترغیب طالبان و تلامذهٔ رشید او گاهی
باشد که مقصودش این و آن نبوده باشد بلکه مجرد سکر و غلبه حال برین گفتگو آرد تا دمی چند زند نفسی راست
کند مدعی بطال است کسیکه مقصود او اظهار این قسم احوال شهرت و قبول خلق باشد این احوال وبال او است
و استدراج است که متضمن خرابی او است ربنا لا تزغ قلوبنا بعد اذ هدیتنا وهب لنا من لدنک رحمة

انک انت الوهاب وما ابری نفسی ان النفس لامارة بالسوء الا ما رحم ربی ان ربی لغفور رحیم و ایضا پرسیده بودند
که سبب چیست که انبیا علیهم الصلوة والتسلیمات و اولیا علیهم الرضوان در دنیا به بلاء و مصائب مبتلا باشند و بیشتر
بلیات و محن گرفتار بوده‌اند کما قیل ان اشد الناس بلاء الانبیاء ثم الامثل فالامثل و حضرت حق سبحانه در کتاب مجید
خود میفرماید ما اصابکم من مصیبة فبما کسبت ایدیکم ازین کریمه مفهوم میشود که هر که کسب سیئات بیشتر نماید درو
مصیبت بیشتر بود و لیس باید که غیر انبیا علیهم الصلوة والتسلیمات و غیر اولیا علیهم الرضوان باشند به بلاء و مصائب
گرفتار بودند انبیا و اولیا علیهم الصلوة والتسلیمات اولا و ثانیا و ایضا بزرگواران علیهم الصلوة والتحیات
امنائه و حبیبان محبوبان حق اند جل و علا و از خواص مقربان او سبحانه تعالی به محبوبان و خواص مقربان
بلیات و محن حواله نمودن چه معنی بود از ایشان بکدام وجه درست باشد دشمنان در ناز و نعیم و دوستان در بلیات
و محن مقیم چون باشند بدان ارشدک الله و هداک سواء الصراط دنیا موضوع از برای تنعیم و تلذذ نیست آخرت
که برای تنعیم و تلذذ مخصوص گشته است و چون دنیا و آخرت با یکدیگر نسبت ضدیت و نقیضیت دارند در تحقق یکی مستلزم تخلف دیگر است
ناچار تلذذ در یکی مستلزم تألم در دیگری بود پس هر که در دنیا بیشتر متلذذ و متنعم بود در آخرت بیشتر متألم و معذب باشد و همچنین بالعکس لهذا دنیا
بلا و محن مشحون ساخت و آخرت را به تنعمات و تلذذات زیاده محفوظ و مسرور داشت و بقای دنیا نسبت ببقای آخرت که حکم قطره
داشت نسبت بدریای محیط بی تناهی چه نسبت بود پس ناچار بمقتضای کرم دوستان را بمحنت چند روزه اینجا
مبتلا باید داشت تا به تنعمات ابدی محظوظ و مسرور نماید و دشمنان را بموجب کرم استدراج بتلذذات قلیله محظوظ
باید ساخت تا به آلام کثیره گرفتار باشند سوال کافر فقیر که در دنیا و آخرت محروم است تألم او در دنیا
مستلزم تلذذ او در آخرت نگشت جواب چه حکمت گوئیم کافر دشمن خداست جل سلطانه و مستحق عذاب دائمی است
در دنیا رفع عذاب از وی نمودن و به وضع وی گذاشتن در حق وی عین تنعم و تلذذات نفس اوست از النفس درین باید در حق کافر
اطلاق جنت نموده اند غایت ما فی الباب بعضی از کفار را در دنیا هم رفع عذاب نمایند و هم از تلذذات
دیگر بخشند و بعضی دیگر را رفع عذاب ما نمایند و از تلذذات دیگر هیچ ندهند بلکه بالتلذذات فرصت و رفع
عذاب اکتفا نمایند لکل ذلک حکم و مصالح سوال حضرت حق سبحانه و تعالی بر همه چیز قادر است و
تواناست که دوستان را هم در دنیا تلذذات بخشد و هم در آخرت تنعمات کرامت فرماید و تلذذ در یکی
مستلزم تألم در دیگری در حق ایشان نباشد جواب بوجوه است یکی آنکه در دنیا بلیات و محن
چند روزه نکشیده قدر نعمت تلذذات و تنعمات ابدی را نمی شناختند و نعمت صحت و عافیت

دائمی را که مانع صحت و دوام جمعیت است چنانکه جوع که الم است لذت طعام نیابد تا تقاضا نشود و فراغ ندارند پس گویا مقصود آن

تالم موقت ایشان تحصیل کمال تلذذ دائمی ایشان است جمال است که برای ابتلاء عوام بصورت جلال در حق این بزرگواران

ظاهر گشته است یضل به کثیرا و یهدی به کثیرا جواب دوم آنکه بلیات و محن هرچند نزد عوام از اسباب تالم است

اما نزد این بزرگواران هرچه از جمیل مطلق جل شانه برسد اسباب لتذاذ ایشان است از بلایا همان لذت بگیرند که

از نعم بلکه از بلایا بیشتر محظوظ اند که خالص مراد محبوب است و در نعما این خلوص مفقود است که نفس نیز خواهان نعماست و

گریزان از بلایا پس نزد این اکابر بلا بهتر از نعمت بود و التذاذ ایشان از بلا بیش از نعمت باشد خطی ایشان را

در دنیا است از بلیات و مصائب است اگر دنیا این نمک نمیداشت نزد ایشان بجوی نمی ارزید اگر

این حلاوت در وی نمی بود در نظر ایشان عبث می نمود ؎ غرض از عشق توام چاشنی درد و غم است * ورنه زیر

فلک اسباب تنعم چه کم است * پس دوستان او تعالی هم در دنیا متلذذ اند و هم در آخرت محظوظ و مسرور این لذت

دنیای ایشان بحظ آخرت ایشان جنگ ندارد و آن لذت دیگر است که بحظ آخرت جنگ دارد که عوام را حاصل

است آری حقیقت این که دوستان خدا اگر راست گردی که هرچه سبب تالم دیگران است سبب لتذاذ ایشان است هرچه

دیگران را زحمت این بزرگوار را رحمت است و نعمت دیگر نعمت ایشان است مردم در شادی شاد اند و در غمی

غمناک و این بزرگواران هم در شادی شاد اند و هم در غم فرحناک چه نظر ایشان از خصوصیات افعال جمیله و رذیله

برخاسته بر جمال فاعل آن افعال که جمیل مطلق است مقصور گشته است و محبت فاعل افعال نیز محبوب شده و التذاذ بخشیده

هرچه در عالم بمراد فاعل جمیل جل سلطانه صادر شود اگرچه از قسم ایلام و اضرار ایشان باشد آن نیز عین مراد محبوب ایشان است

سبب لتذاذ ایشان خداوند اینجا فضل و کرامت است که چنین دولت خفیه و نعمت بهیه را از چشم زخم اغیار

پوشیده به دوستان خود عطا فرموده همواره ایشان را بمراد خود قائم ساخته محظوظ و متلذذ داشته و کرامت دیگر

آنکه نصیب دیگران است از این بزرگواران رفع گردانیده و ننگ و رسوائی که عیب دیگران است جمال و کمال

این طائفه علیه ساخته و در عین نامرادی مراد ایشان و دیعت نهاده این التذاذ و سرور عاجل ایشان را

بر عکس دیگران سبب ترقیات حظوظ آخرت گردانیده ذلک فضل الله یوتیه من یشاء والله ذو الفضل العظیم

جواب سوم آنکه این دار دار ابتلا است که حق با باطل ممتزج است و محق با مبطل مختلط اگر به دوستان محن و بلا

نرسد و به دشمنان نرسد دوست از دشمن متمیز نگردد و حکمت ابتلا رو نماید و آنچه فائدهٔ ابتلاست باطل شود و آن

منافی ایمان بغیب است که سعادت دنیویه و اخرویه در ضمن آن مدرج است و کریمه

ان الذین یؤمنون بالغیب و کریمۀ ولیعلم اللہ من ینصره ورسله بالغیب ان اللہ قوی عزیز مفسر است ازین معنی اینجا که
در چشم دشمنان انداخته دوستان را نیز بصورت محن و بلا مبتلا گردانیده تا حکمت ابتلا و آزمایش تمام شود و دوستان را
عین بلا متلذذ باشند و دشمنان کور باطن خائب و خاسر بوند یضل به کثیرا و یهدی به کثیرا معامله انبیا علیهم
الصلوات والتسلیمات با کفار همین بوده است که گاهی غلبه ازین جانب بود و گاهی از آن جانب در جنگ
بدر نصرت از جانب اهل اسلام بوده است و در جنگ احد اهل کفر غلبه نموده اند قال اللہ تبارک وتعالی ان یمسسکم
قرح فقد مس القوم قرح مثله وتلک الایام نداولها بین الناس ولیعلم اللہ الذین آمنوا ویتخذ منکم شهداء واللہ
لا یحب الظالمین ولیمحص اللہ الذین آمنوا ویمحق الکافرین جواب چهارم آنکه حضرت حق سبحانه هر چند بر همه
چیز قادر است و تواناست که دوستان را هم اینجا ناز و نعم کرامت فرماید و هم آنجا لیکن این معنی منافی حکمت
و عادت اوست و او سبحانه و تعالی دوست میدارد که قدرت او در تحت حکمت و عادت خود مستور بود و اسباب و علل
ستار و پوش جناب قدس خود فرماید پس بحکم تقاضیت دنیا و آخرت دوستان را از محن و بلیه دنیا چاره نبود تا تنعمات
آخرت بی غش و مهنی ایشان باشند و مزیکه ازین معنی در جواب اصل سوال و در مقدمه گذشته است
دیگر بسر اصل سخن رویم و تتمه جواب اصل سوال بیان نمائیم و گوئیم که سبب ورود بلا و مصیبت هر چند کسب ذنوب
و سیئات است اما بلا و مصیبت فی الحقیقت بکفران سیئات است و مزیل ظلمات آن ذنوب است پس کرم
آنحضرت که دوستان را جزای بلا و محن میدهد تا کفارت ایشان نماید و از ظلمات ذنوب شان فرماید سیئات
دوستان را در رنگ سیئات و ذنوب دشمنان تصور نکند حسنات الابرار سیئات المقربین شنیده باشند و اگر
ذنب و عصیان نیز از ایشان صادر شود در رنگ ذنب و عصیان دیگران نخواهند بود بلکه سهو و
نسیان بود نه از عزم و جهد در باب چنانچه قال اللہ تبارک و تعالی ولقد عهدنا الی آدم من قبل فنسی ولم نجد له عزما پس
کثرت درد و بلا و مصائب دلالت بر کثرت کفارت سیئات دارد نه بر کثرت کسب سیئات دوستان را بجزای بلا میدهند
تا کفارت ذنوب ایشان نموده پاک و پاکیزه برند و ایشان را از محنت اخروی محفوظ دارند منقول است
که در وقت سکرات موت آنحضرت دوران بی آرامی و بیقراری آن سرور علیه و علی آله الصلوة والسلام
حضرت فاطمه رضی اللہ تعالی عنها از کمال شفقت و مهربانی که در حق آنحضرت داشت و آنحضرت در حق
حضرت زهرا فرموده بود الفاطمة بضعة منی نیز بی آرام و بیقرار بود چون آن سرور علیه و علی آله الصلوة والسلام
دائما او حضرت فاطمه رضی اللہ تعالی عنها در آن وقت این اضطراب والتهاب مشاهده فرموده برای تسلی

حضرت زهرا فرمودند پدر ترا همین محنت است و بس و بشیر هیچ مکروهی واقع نیست چه دولت که عذاب الم دائمی بمحنت چندروزه دفع شود با دوستان این معامله کنند و با دیگران این معامله نکنند و کفارت ذنوب ایشان اینجا که هیچ ننمایند بلکه مجازات ایشانرا بآخرت اندازند پس ناچار دوستان بکثرت درد و بلای دنیوی احق باشند و دیگران لائق این دولت نبودند که گناهان شان کبائر اند و التجا و تضرع و استغفار و انکسار کمتر بهره دارند و بر کسب معاصی دلیرند و بعزم و جد تحصیل ذنوب مینمایند و از تمرد نیز خالی نیند و بقربیت بآیات خداوندی جل شانه استهزا و استنکار نمایند جزا باندازه جریمه است اگر جریمه خفت دارد و صاحب جریمه ملتجی و متضرع ست آن جریمه قابل کفارت باشد ببلای دنیوی و اگر جریمه غلظت و ثقل دارد و صاحب آن جریمه متمرد و متکبر ست آن جریمه شایان جزای اخروی ست که اشد و ادوم ست وما ظلمهم الله ولکن کانوا انفسهم یظلمون نوشته بودند که مردم استهزا و سخریه مینمایند و می گویند که حضرت حق سبحانه و تعالی با دوستان خود چرا محنت و بلا میدهد و چرا همیشه بنان و نعم ندارد و باین گفتگوی نفی محبت خواهند کفار نیز در حق آنسرور علیه و علی آله الصلوة والسلام مثل این سخنان میگفتند وقالوا مال هذا الرسول یاکل الطعام ویمشی فی الاسواق لولا انزل الیه ملک فیکون معه نذیرا او یلقی الیه کنز او تکون له جنة یاکل منها مدار امثال این سخنان بر انکار آخرت ست و انکار عذاب و ثواب دائمی ست و نیز مدار اعتداد و اعتنای بملذوذات فانیه عاجله است کسیکه ایمان بآخرت دارد و عذاب و ثواب آخرت را دائمی میداند بلا و محنت عاجله چند روزه در نظر او هیچ نمی درآید بلکه این محنت موقته که بسبب راحت موبده است عین راحت تصور کنند و گفتگوی مردم نزدند و در دلها محنت گوارا مدعی محبت است کور بالمتان اگر ترا محبت تصور کنند چه توان کرد و غیر از اعراض از جاهلان و از مقوله ایشان علاج نیست فاصبر صبرا جمیلا و جواب دیگر از اصل سؤال آنکه ملا تا زمانه محبوب ست که محبوب را از التفات بماسوای محبوب منع نموده بکلیت متوجه جناب قدس محبوب گرداند پس شایان عروج بلا دوستان باشند و این بلا بکیفر کسب سیئه است التفات بماسوای ایشان باشد و دیگران لائق این دولت نباشند و جبا ایشان را از در بجانب محبوب نیارند هر گرا میخواهند بزور ضرب بجانب محبوب می آرند و او را بمحبوبیت برمی دارند هر که نمیخواهند او را با دامی گذارند اگر سعادت ابدی دارد بسر ماده انابت دست و پا زده

امداد فضل و عنایت بمقصد خواهد رسید و الا او داند و کار او لا تکلنی الی نفسی طرفة عین پس علوم
شد که مراد از ابتلا اینست بلا نامراد میشود از مریدان لهذا آن سرور علیه و علی آله الصلوة والسلام که رئیس
مرادان و محبوبان است فرموده است ما اوذی نبی مثل ما اوذیت پس بلا بمعنی دلالت پیدا کرد که
بحسن دلالت خود دوست را بدوست میرساند و از التفات بغیر دوست پاک گرداند عجب معامله است
دوستان اگر در بان یابند بدهند و بلا را بخرند و دیگران گروها بدهند و دفع بلا خواهند سوال کرده
که در وقت ورود بلا از دوستان نیز اضطرابی و کراهی مفهوم میگردد وجهش چیست جواب آن کراهت و اضطراب
صوریست و بمقتضای طینت بشری است که در ابقای آن حکم و مصالح است چه جهاد و مجاهدات با نفس
بی آن متصور نیست شنیده باشند بیقراری و بی آرامی که از آن سرور دین و دنیا که در وقت سکرات
موت ظاهر شده علیه و علی آله الصلوة والسلام و آن بقیه جهاد با نفس بوده است تا خاتمه کار ایشان
علیهم الصلوات والتحیات بر جهاد با دشمنان خدا متحقق گردد و شدت مجاهدات دلالت دارد بر قلع
جسم مواد صفات بشریت نماید و نفس را بر کمال انقیاد آورده بحقیقت اطمینان رساند و پاک باکره
دارد و پس دلا اگر باز از محبت گشت و هر که محبت نداند و بدله چه کار دارد و دلالگی بچه کار او می آید و نزد او چه
قدر و قیمت داشته باشد وجه دیگر از برای درد و بلا آنست که محب صادق از مدعی کاذب تمیز گردد چه
اگر صادق است بورود بلا متلذذ و محظوظ خواهد شد و اگر مدعی است نصیبش از بلا کراهت و تألم است
با این تمیز مستند نشود مگر کسیکه شائبه از صدق داشته باشد تا حقیقت کراهت و تألم را از صورت کراهت و تألم جدا
سازد و حقیقت صفات بشریت را از صورت صفات بشریت علیحده نماید الولی یعرف الولی
رمزیست از این بیان والله سبحانه الهادی الی سبیل الرشاد و ایضا پرسیده بودند که عدم لا شیء محض گفته اند
پس او را وجود نباشد و چون وجود نداشته باشد با وجودیکه در ذهن پیدا کرده باشد او را آثار و ترتب آثار چه معنی
بود و اگر بود ذهنی بود از دائره خیال چون برآید بدانند که عدم هر چیز لا شیء است اما منبع کارخانه اشیا
باد و ست با و منشاء تفصیل و کثرت اشیاء مرآت اوست و صور علمیه اسمای الهی جل سلطانه که در مرآت
عدم منعکس گشته او را متمیز ساخته و ثبوت علمی بخشیده تا چار لا شیئیه محض نیز او را برآورده است
و منشاء آثار و احکام گردانیده و این آثار و احکام در بیرون خانه علم نیز کائن اند و وجود خارجی
و هم نیز ثابت و چون باستحکام صنع خداوندی جل شانه در آن مرتبه ثبات و استقرار

پیدا کرده اند و زوال حسن و موهم نیز مرتفع نبینند توان گفت که این آثار و احکام خارجی از شما از ترقیات قدم
چه تعجب زیرا همه کردند کائنات مبنی بر عدم است کمال قدرت خداوند را جل شانه مشاهده نمایند که از عدم
این همه کارخانه را چنین ساخته است و کمالات وجود را بنقائص او ظاهر فرموده راه ترقی او در کمال وضوح است
که صور علمیه اسما وجوبی جل سلطانه در حجره او متمکن اند و ما دام مستتر اند و در کنار او نبینند و از صورت بتحقیق و
از اضلال با مدخل شما هرا افتاده است کور باطن بود که احساس آن ننماید الی بنده و تذکره ثمن شما را تخذ الی
ربه سبیلا الفقط ذهن و خیال شما را در اشتباه نبینند از ورد آثار و ترقیات را در نظر شما در شعور نمایند که هر جا هم
که هست بیرون علم و خیال نیست غایة ما فی الباب ز خیال تا خیال فرقیست خلق در مرتبه خیال
دیگرست و اختراع وهم و خیال دیگر اول النفس امر بیست توان گفت که موجود خارجی ست نیز مالی از حق
دولت قلیل النصیب ست و از این ثبات و استقرار قلیل الجدوی بعضی از همه سیاهی عدم را که در معرفت علمیه خود
نوشته است و نقل آن برادر حبیب الله برده اگر ذوق داشته باشند آن را ملاحظه نمایند ایضا از فنا و بقا پرسیده بودند
بعضی این کلمه را در کتب و رسائل خود این فقیر بسیار جا نوشته است مع هذا اگر خفائی در رو مانده باشد علاجش مشافهه
و مشافهه تمام حقیقت در نوشتن نمی آید اگر می آید اظهار آن از اصلاح دور می نماید تا کسی چه فهمد و چه در یابد
فنا و بقا مشهودی است وجودی نیست که بنده ناچیز گشته و بحق تعالی متحد نگردد و العبد عبد و انما دار الرب رب
بدانید جماعه که فنا و بقا را وجودی تصور نمایند و می انگارند که بنده را رفع تعینات وجودی خود با اصل
خود که منزه از تعینات و قیود است متحد دیگر دو از خود ناچیز گشته برب خود ببقا پیدا میکنند در رنگ قطره
که از خود فانی گشته بدریا ملحق شود و رفع قید خود نموده بمطلق متحد گردد و اعاذنا الله سبحانه عن معتقداتهم
السوء حقیقت فنا عبارت از نسیان ما سوای اوست سبحانه و عدم گرفتاری ست بغیر او تعالی و پاک ساختن ساحت
سینه است از جمیع مرادات و خواستهای خود که مناسب مقام بندگی ست و مناسب مقام بقا قیام عبدیت بمرادات
مولای خود جل سلطانه و مرادات او سبحانه را عین مرادات خود یافتن ست بعد از شهود آیات انفسی و اضافیا
پرسیده بودند که سیر آنکه در بیرون الانفس نوشته آن کدام باشد سیر مراتب عشر عالم خلق و عالم امر سیر بیست
و جدائی داخل الانفس می نماید پس سیر در ما ورای الانفس کدام باشد بدانند که انفس در رنگ آفاق ظلال اسماء
الهی ست جل سلطانه و چون بفضل خداوندی جل سلطانه خود را فراموش ساخته است و به اصل خود گرویده
محبت با اصل خود پیدا کند ناچار بحکم المرء مع من احب خود را همان اصل خواهد یافت و نامی خود را

بر همان اصل خود خواهد انداخت و همچنین چون آن اصل را اصل دیگر ست ازین اصل بآن اصل خواهد رفت بلکه خود را عین آن اصل خواهد دید هلم جرا الی ان یبلغ الکتاب اجله این سیر سیر ماوراء آفاق و انفس ست اما بدانند که جمعی سیر انفسی را سیر فی الله گفته اند این که گفته شد ماوراء این سیر ست که گفته اند چه این سیر حصولی ست و آن سیر وصولی و فرق درمیان حصول و وصول در مکاتیب متعدده بتفصیل نوشته است از انجا معلوم کرده باشند دیگر از قرابت ذات و صفات و افعال واجبی جل سلطانه پرسیده بوده بیان آن نیز بحضور تعلق دارد و صلاح نیست که بنویسد و اگر نویسد مخلق ست معلوم نیست که بفهم در آید و اگر بتقریر حضور هم مفهوم گردد مغتنم است دیگر از کمالات مرتبه نبوت پرسیده بودند که فنا و بقا و تجلی و امید است تعین همه در مراتب کمالات ولایات ثلثه است و سیر در مراتب کمالات نبوت بچه روش است بدانند که در مراتب عروج تا زمانیکه با یکدیگر متمیز اند و از اصلی باصلی دیگر رفته میشود آن همه کمالات داخل دائره است ولایات است و چون این تمیز برطرف میشود این تفصیل کم گردد و معامله باجمال و بساطت صرف افتد شروع در کمالات نبوت بود و دران مرتبه نیز هر چند وسعت شان ان الله واسع علیم اما آن وسعت وسعت دیگر ست و اگر تمیز ست هم تمیز دیگر زیاده ازین چه نویسد و چه مفهوم شود ربنا اتنا من لدنک رحمة و هیئ لنا من امرنا رشدا بعضی اسرار نماز را که پرسیده بودند جواب آن را بوقت دیگر انداخته شد که الحال وقت بسیار تنگ است و دست زمانه و اهل زمانه صرفه کرد و چندی نوشته میشود بنظر حجم نکنید و براه استغفار دلیر باشید ربنا اغفر لنا ذنوبنا و اسرافنا فی امرنا وثبت اقدامنا وانصرنا علی القوم الکافرین الحمد لله رب العالمین والمنة اولا و آخرا والصلوة علی رسوله دائما وسرمدا وعلی آله الکرام وصحبه العظام الی یوم القیام

تمام شد جلد ثانی مکتوبات امام ربانی